KIM STANLEY ROBINSON

MINISTERUL PENTRU VIITOR

„O epopee tumultuoasă despre schimbările climatice și despre eforturile umanității de a schimba cursul evenimentelor înainte de a fi prea târziu."
Polygon

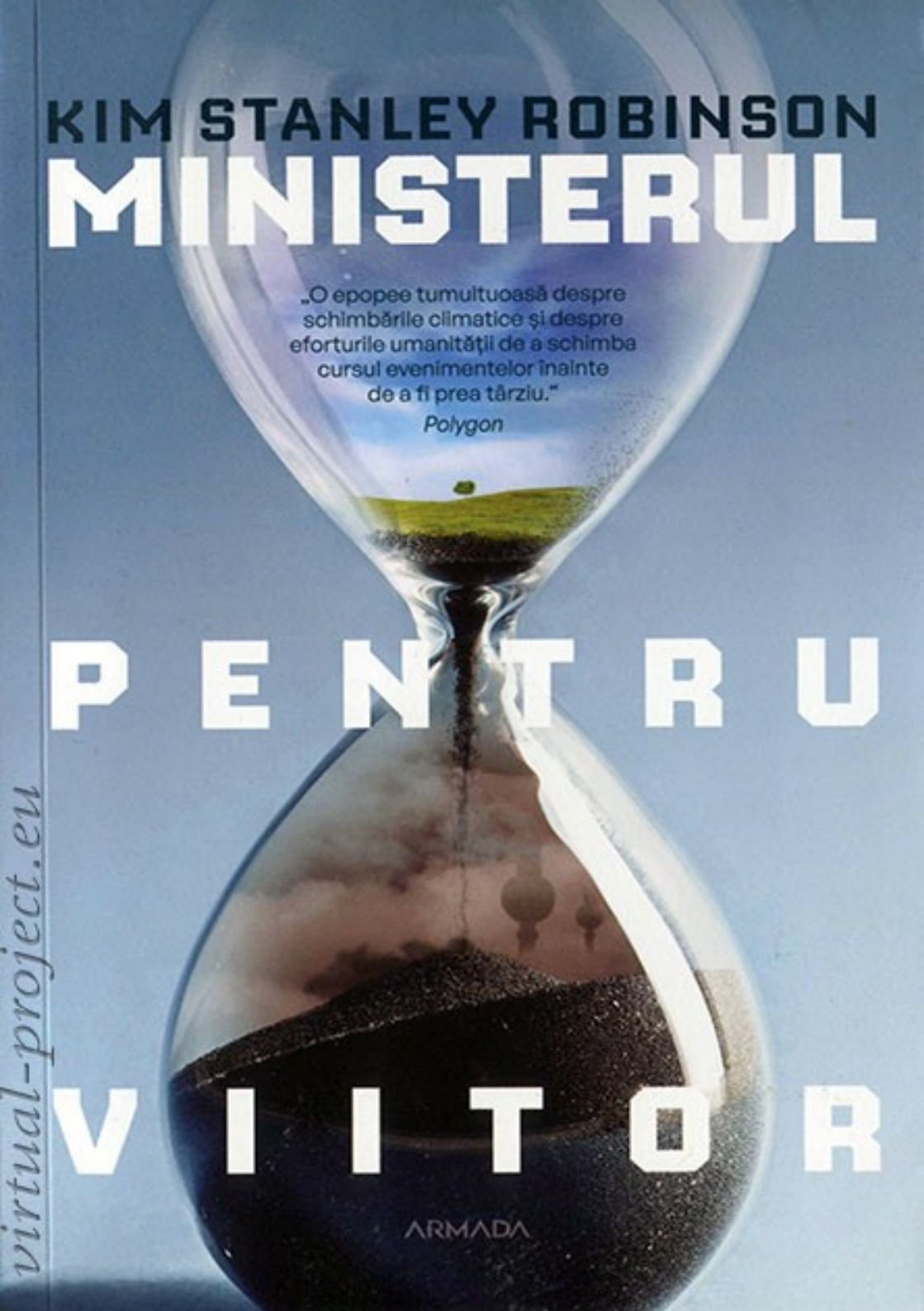

ARMADA

virtual-project.eu

KIM STANLEY ROBINSON

MINISTERUL PENTRU VIITOR

Original: *The Ministry for the Future* (2020)

Traducere din limba engleză şi note:
EMIL SÂRBULESCU

virtual-project.eu

NEMIRA

— 2022 —

Pentru Fredric Jameson

1

Aerul era din ce în ce mai fierbinte.

Frank May se ridică de pe saltea şi se îndreptă spre fereastră pentru a arunca o privire. Păşea cu grijă să nu facă zgomot. Pereţi din stuc şi plăci într-o nuanţă de ocru, culoarea argilei locale. Blocuri de apartamente pătrate asemănătoare cu al lui, cu terase pe acoperişurile unde locatarii se furişau peste noapte pentru că înăuntru era prea cald pentru a putea dormi. Nu puţini erau aceia care priveau acum răsăritul din spatele parapetelor care le ajungeau până la piept. Cerul, în nuanţa clădirilor, pălise acolo unde soarele avea să răsară curând. Frank inspiră adânc. Îi amintea de aerul dintr-o saună. Acum, în cel mai răcoros moment al zilei. În toată viaţa lui nu petrecuse mai mult de cinci minute într-o saună; nu-i plăcea senzaţia. Apa caldă, poate; aerul fierbinte şi umed – în niciun caz. Nu înţelegea cum se poate bucura cineva de senzaţia aceea înăbuşitoare şi de transpiraţia abundentă.

Nu exista cale de scăpare. Dacă s-ar fi gândit mai bine, n-ar fi acceptat să vină. Era oraşul înfrăţit cu al său, dar existau o mulţime de alte oraşe înfrăţite şi organizaţii umanitare. Ar fi putut lucra în Alaska. Aici, transpiraţia îi intra în ochi şi îl irita. Transpira abundent, deşi purta doar pantaloni scurţi, şi aceştia uzi de sudoare. Chiar şi pe salteaua pe care încercase să doarmă erau pete de umezeală. Îi era sete, dar termosul de lângă pat era gol. Peste tot în oraş, aparatele de aer condiţionat montate în ferestre bâzâiau ca nişte ţânţari uriaşi.

Apoi soarele fisură orizontul la răsărit cu strălucirea unei bombe atomice, ceea ce şi era, de fapt. Câmpurile şi casele de sub acea linie strălucitoare de lumină se întunecau din ce în ce mai mult pe măsură ce aşchia se lărgea transformându-se într-o fâşie aprinsă, pentru a se îngroşa apoi într-o semilună la care nu putea privi. Căldura care se revărsa de la orizont era palpabilă, te izbea în faţă. Razele soarelui îi încălzeau instantaneu pielea, forţându-l

să clipească. Abia dacă mai vedea; ochii îl dureau şi îi curgeau lacrimile. Totul devenise maroniu, bej, strălucitor, insuportabil de alb. Un oraş obişnuit din Uttar Pradesh, la ora şase dimineaţa. Se uită la telefonul mobil. Temperatura: 38°C. În grade Fahrenheit erau – atinse câteva taste – 103°C. Umiditate: aproximativ 35%. Principalul lucru este modul în care se corelau cele două valori. Cu doar câţiva ani în urmă, această combinaţie ar fi însemnat cea mai ridicată temperatură de bulb umed înregistrată vreodată. Acum era doar o simplă dimineaţă de miercuri.

Strigăte de groază şi consternare sfâşiau aerul. Veneau de pe acoperişul de vizavi. Ţipete de suferinţă. Două tinere aplecate peste parapet strigau în direcţia străzii. Cineva, pe acoperiş, nu se mai trezea. Frank atinse telefonul cu degetul şi sună la poliţie. Niciun răspuns. Nu ştia dacă apelul fusese preluat sau nu. Iar acum sunetul sirenelor sfâşia aerul, un sunet îndepărtat, de parcă sirenele ar fi fost cumva scufundate în apă. Odată cu venirea zorilor, oamenii îi descopereau pe cei aflaţi pe moarte, îi găseau pe cei care nu o să se mai trezească niciodată după noaptea lungă şi toridă. Strigau după ajutor. Judecând după sirene, apelurile individuale continuau să ajungă la destinatar. Frank îşi verifică din nou telefonul. Era încărcat, chiar avea semnal. Dar secţia de poliţie la care sunase de mai multe ori în ultimele patru luni nu răspundea. Mai avea doar două luni, cincizeci şi opt de zile. Părea o eternitate. E 12 iulie, musonul încă nu a început să bată. Concentrează-te să treci peste ziua de azi. Câte o zi, pe rând. Apoi acasă, în Jacksonville, unde este ridicol de răcoare în comparaţie cu ce se întâmplă aici. Va avea ceva de povestit. Cu excepţia amărâţilor de pe acoperişul de peste drum...

Apoi, zgomotul aparatelor de aer condiţionat încetă brusc. Noi strigăte de disperare. Semnalul de recepţie de pe telefon dispăru. Se luase curentul. O întrerupere, locală sau generală. Se auzeau sirene ca planşetele zeilor şi ale zeiţelor, de parcă întregul panteon hindus urla de durere.

Deja pornesc generatoarele, motoare zgomotoase în doi timpi. Oamenii procuraseră ilegal benzină, motorină sau kerosen pentru situaţii de genul acesta, când legea care impunea utilizarea gazului natural lichefiat trecuse necesitatea pe primul loc. Aerul, şi aşa destul de poluat, va fi în curând saturat de gazele evacuate. Era ca şi când ai fi inspirat fumul din ţeava de eşapament a unui autobuz vechi.

Pe Frank doar gândul ăsta îl făcea să tuşească. Încercă din nou să bea din termosul de lângă pat. Era gol. Îl luă cu el şi îl umplu din rezervorul cu apă filtrată din frigiderul aflat într-o debara. Apa era încă rece în ciuda întreruperii curentului, iar acum, în termos, va mai sta rece câteva ceasuri bune. Ca măsură de precauţie, aruncă o tabletă de iod în termos şi înşurubă bine capacul. Simţindu-i greutatea în mână, se mai linişti.

Fundaţia depozitase în debara două generatoare şi câteva canistre cu benzină, suficiente pentru a menţine generatoarele în funcţiune timp de două-trei zile. De ţinut minte.

Colegii lui se îngrămădeau la uşă. Hans, Azalee, Heather, toţi agitaţi şi cu ochii înroşiţi.

— Haide, ziseră ei. Trebuie să plecăm.

— Ce vreţi să spuneţi? îi întrebă Frank, nedumerit.

— Trebuie să mergem să aducem ajutoare. Electricitatea s-a întrerupt în tot cartierul. Să-i anunţăm pe cei din Lucknow. Să aducem doctori.

— Care doctori? întrebă Frank.

— Trebuie măcar să facem ceva!

— Eu nu plec, spuse Frank pe un ton categoric.

Ceilalţi se uitară la el şi apoi schimbară priviri între ei.

— Lăsaţi-mi telefonul prin satelit, sugeră Frank. Mergeţi voi să găsiţi ajutoare, eu rămân aici şi le spun oamenilor că vă întoarceţi cu ajutoare.

Stânjeniţi, încuviinţară cu o înclinare a capului şi se repeziră afară.

Frank îmbrăcă o cămaşă albă care să îmbibă instantaneu de sudoare şi ieşi în stradă, unde îl întâmpină

zumzetul generatoarelor care aruncau gaze în aerul supraîncălzit. Pesemne că sunt conectate la aparatele de aer condiţionat, îşi spuse, reprimându-şi o criză de tuse. Era prea cald chiar şi pentru a tuşi; să inspiri aerul era ca şi cum ai fi respirat într-o turnătorie, îţi venea din nou să tuşeşti. Aburul fierbinte în plămâni şi încercările de a reprima tusea nu făceau decât să înrăutăţească senzaţia de căldură. Oamenii se apropiară de el, cerându-i sprijinul, iar el le promise că ajutorul va veni în curând. La ora două, după-amiază, îi asigură. Mergeţi la clinică şi duceţi bătrânii şi copiii în camere cu aer condiţionat. Şi în şcoli au aer condiţionat, şi în sediul guvernului. Duceţi-vă acolo. Luaţi-vă după sunetul generatoarelor.

La intrarea în fiecare clădire erau grupuri de oameni disperaţi care plângeau, aşteptând o ambulanţă sau o maşină de la pompe funebre. Ca şi cu tusea, era prea cald să plângă cât ar fi dorit. Era la fel de periculos până să şi vorbeşti, te puteai supraîncălzi. Oricum, ce ar mai fi de spus? Era prea cald să mai gândeşti. Cu toate acestea, oamenii continuau să i se adreseze.

— Vă rugăm, domnule! Ajutaţi-ne, domnule!

— Veniţi la clinica mea, la ora două, le spunea Frank. Până atunci, intraţi în şcoală. Mergeţi undeva, găsiţi un loc cu aer condiţionat. Luaţi bătrânii şi copiii de aici.

Dar ei nu aveau unde să se ducă.

Apoi îi veni o idee.

— Duceţi-vă la lac! Intraţi în apă! le spuse, dar ei nu păreau să înţeleagă. E la fel ca de Kumbh Mela[1], le explică el cum putu mai bine, când oamenii merg la Vanarasi şi se scaldă în Gange. Vă veţi răcori. Apa o să vă mai răcorească.

Un bărbat clătină din cap.

— Apa stă la soare. E fierbinte ca într-o baie. E mai rea decât aerul.

[1] Kumbh Mela, numit și Kumbha Mela, în hinduism, este un festival religios care se sărbătorește de patru ori pe parcursul a 12 ani, prin pelerinaje succesive la diverse locuri de pe malul a patru ape sacre - Gange, Shipra, Jamuna și Sarasvati.

Curios şi alarmat, respirând el însuşi cu greutate, Frank porni pe străzi, spre lac. Oamenii ieşiseră din clădiri şi se înghesuiau în faţa uşilor. Unii îl văzură, dar majoritatea erau prea absorbiţi de propriile probleme. Toţi aveau ochii încercănaţi de suferinţă şi de frică, toţi aveau ochii roşii de căldură, de fum şi de praf. Suprafeţele metalice expuse la soare ardeau la atingere, iar Frank vedea valuri de aer fierbinte rostogolindu-se deasupra lor, ca deasupra unui grătar aprins. Muşchii lui aveau consistenţa jeleului; anxietatea care-i străpungea coloana vertebrală ca un fir fierbinte era tot ce-l mai ţinea în picioare. I-ar fi plăcut să se grăbească, dar îi era imposibil. Mergea pe la umbră ori de câte ori avea ocazia. La acea oră matinală, o parte a străzii era de obicei umbrită. Să ieşi la soare e ca şi cum ai intra în foc. Te târăşti chinuit până la umbra următoare, împins din spate de explozia de căldură.

Apropiindu-se de lac, Frank nu se miră să vadă că deja erau oameni acolo, scufundaţi în apă până la gât, cu feţele lor cafenii roşii de căldură. Lumina soarelui reflectată staţiona deasupra apei ca un nor de pudră de talc. Frank coborî pe poteca de beton care se întindea pe malul lacului pe partea unde se afla el, se ghemui şi băgă mâna în apă, până la cot. Într-adevăr, apa era caldă ca într-o cadă de baie, sau pe aproape. Continuă să ţină braţul în apă, încercând să determine care temperatură este mai ridicată – a corpului său ori a lacului. În aerul ca din cuptor era greu de spus şi ajunse la concluzia că apa de la suprafaţă are aproximativ aceeaşi temperatură ca sângele din venele lui, ceea ce însemna că era ceva mai rece decât aerul. Dar dacă ar fi puţin mai ridicată decât temperatura corpului... Chiar şi aşa, tot ar fi mai rece decât aerul. Era surprinzător de greu de spus! Se uită la oamenii din lac. Doar o porţiune îngustă din suprafaţa apei era încă adăpostită de umbra clădirilor şi a copacilor, dar şi aceasta va dispărea în curând. Apoi, întregul lac va fi expus la soare, până după-amiaza târziu, când umbra se va strecura pe cealaltă parte. Era o veste proastă. Umbrelele, totuşi; toată lumea are câte o umbrelă. Era o întrebare deschisă,

câţi oameni ar putea încăpea în lac. Mai puţini decât erau în oraş, a cărui populaţie era în jur de două sute de mii de locuitori. De jur-împrejur erau terenuri agricole, dealuri joase şi alte sate şi oraşe mai mici, unele la doar câţiva kilometri distanţă şi altele mai departe, în toate direcţiile. Ordinea stabilită nu s-a schimbat de secole.

Se întoarse la complex şi intră în clinica situată la parter. Urcă apoi în camera lui de la primul etaj, gâfâind şi pufnind. Ar fi mai uşor să se întindă şi să aştepte să se termine. Tastă combinaţia seifului şi deschise larg uşa. Scoase telefonul prin satelit şi îl porni. Bateria era complet încărcată.

Sună la sediul din Delhi.

— Avem nevoie de ajutor, îi spuse el femeii care-i răspunse la apel. Nu avem electricitate.

— Nici noi nu avem, zise Preeti. Peste tot s-a oprit.

— Cum adică, peste tot?

— Este afectată aproape întreaga zonă Delhi, Uttar Pradesh, Jharkhand, Bengal. De asemenea, în unele state din vestul ţării, cum ar fi Gujarat şi Rajasthan...

— Şi noi ce facem?

— Aşteptaţi ajutoare.

— De unde?

— Nu ştiu

— Care este prognoza meteo?

— Se estimează că valul de căldură va dura câteva zile. Atunci când se ridică aerul fierbinte de deasupra uscatului, este posibil să pătrundă o masă de aer ceva mai rece de peste ocean.

— Când?

— Nimeni nu ştie. Zona de înaltă presiune este imensă şi este blocată în Himalaya.

— E mai bine să fii în apă decât afară?

— În apă, desigur. Dar cu o condiţie: să fie mai rece decât temperatura corpului.

Frank închise telefonul şi îl încuie la loc în seif. Aruncă o privire contorului de particule de pe perete: 1300 ppm. Contorul captează particule solide fine de 25 de nanometri

sau mai puţin. Ieşi din nou în stradă şi se adăposti la umbra clădirilor. Toată lumea făcea la fel; nimeni nu mai era la soare. Aerul cenuşiu atârna deasupra oraşului ca un nor de fum. Era prea cald pentru a distinge mirosurile; nu exista decât o aromă arzătoare, un miros care părea că provine din căldura însăşi, mirosul flăcării deschise.

Frank intră din nou în clădire. Coborî scările şi redeschise seiful, luă cheile debaralei, apoi deschise uşa debaralei şi scoase unul dintre generatoare şi o canistră cu benzină. Când vru să umple rezervorul generatorului, îşi dădu seama că e deja plin, aşa că puse canistra la loc şi trase generatorul în colţul camerei unde se afla fereastra cu aparatul de aer condiţionat. Acesta avea un cablu scurt, conectat la o priză de sub fereastră. Nu era o idee bună să pornească un generator în interiorul unei camere, din cauza gazelor, dar nici să amplaseze generatorul în stradă, sub fereastră, nu era o idee bună pentru că sigur ar fi fost furat. Oamenii erau disperaţi. Deci... Se întoarse la debara, căută mai bine şi găsi un prelungitor. Se urcă pe acoperişul clădirii de patru etaje, unde era o terasă înconjurată de un parapet. Prelungitorul nu ajungea decât până la etajul inferior. Coborî, scoase aparatul de aer condiţionat din fereastra de la etajul doi şi o cără sus pe scări, gâfâind şi transpirând. O clipă avu impresia că va leşina, apoi sudoarea îi înţepă ochii şi simţi cum îl cuprinde un val de energie. Deschise fereastra biroului de la etajul patru, aşeză unitatea în echilibru pe pervaz, coborî rama ferestrei deasupra, apoi scoase panourile laterale din plastic, acoperind spaţiul liber rămas între unitate şi părţile laterale ale ferestrei. Sus, pe terasă, porni generatorul şi îl ascultă cum strănută şi apoi trece la ritmul de tobă al motorului în doi timpi. Un mic nor de fum, după care gazele evacuate nu se mai văzură. Cu toate acestea, generatorul era destul de zgomotos şi oamenii îl vor auzi tot aşa cum şi el le auzea pe celelalte din tot oraşul. Conectă prelungitorul la generator, coborî în biroul de la ultimul etaj, introduse în priză cablul de la unitatea A/C şi apăsă pe butonul de pornire. Aparatul porni cu un

zumzet strident. O explozie de aer. Doamne, nu funcţionează! Ba da, funcţionează. Răceşte aerul exterior cu cinci până la zece grade... Aşa, temperatura poate să coboare la aproximativ 30°C, poate încă vreo câteva grade. La umbră e bine, căldura poate fi suportată în ciuda umezelii. Trebuie doar să rămâi nemişcat şi să nu te agiţi. Iar aerul mai rece va coborî scările şi va răcori întreaga clădire.

Jos, Frank încercă să închidă fereastra unde fusese instalată unitatea A/C, dar rama era blocată. O lovi cu pumnii şi aproape că sparse geamul, până când în cele din urmă cadrul cedă şi coborî cu o smucitură. Ieşi în stradă şi închise uşa. Se îndreptă spre cea mai apropiată şcoală. Un mic magazin din apropiere vindea alimente şi băuturi pentru şcolari şi părinţii lor. Şcoala era închisă, magazinul la fel, dar oamenii încă nu se împrăştiaseră; pe unii îi cunoştea.

— Avem aer condiţionat în clinică, le spuse. Veniţi cu mine.

Un grup de oameni îl urmară în tăcere. Erau şapte sau opt familii, inclusiv proprietarii micului magazin, care încuiară uşa înainte de plecare. Încercau să meargă pe la umbră, dar aproape că nu mai exista umbră. Bărbaţii mergeau în faţa soţiilor care aveau misiunea să ţină copiii grupaţi şi să încerce să nu rupă şirul indian pentru a nu ieşi din zona umbrită. Conversaţiile erau purtate în limba awadhi, sau poate bhojpuri, îşi spuse Frank. El însuşi vorbea doar puţin hindi. Oamenii ştiau asta şi îi vorbeau în limba respectivă când voiau să-i spună ceva sau căutau pe cineva care să-i vorbească în engleză. Frank nu se obişnuise deloc cu ideea de a încerca să ajute oameni cu care nu putea comunica. Ruşinat şi timid, îşi învingea jena de a-şi dezvălui cunoştinţele precare de hindi şi îi întreba ce mai fac, unde se află familiile lor, dacă au unde să se ducă... Dacă într-adevăr chiar spunea toate astea. Oamenii îl priveau curioşi.

Ajunşi la clinică, deschise uşa, iar oamenii intrară în mod ordonat şi, fără să mai aştepte să li se spună, urcară

la etajul unde se afla aerul condiţionat şi se aşezară pe podea. Spaţiul se ocupă rapid. Frank se întoarse la uşa din faţă şi invită pe oricine dorea să intre. Nu trecu mult până când clădirea se umplu, apoi Frank încuie uşa.

Sufocându-se de căldură, oamenii stăteau în camerele relativ răcoroase. Frank aruncă o privire spre computerul de pe birou şi văzu că temperatura la parter era de 38°C. La etajul unde instalase aerul condiţionat, cu siguranţă că era puţin mai scăzută. Umiditatea era de 60%. Era ceva neobişnuit ca temperatura şi umiditatea să fie atât de ridicate în acelaşi timp; nu era o veste bună. În Câmpia Gangetică, în timpul sezonului uscat care dura din ianuarie până în martie, vremea era mai rece şi mai uscată. Apoi temperatura creştea, dar umiditatea rămânea scăzută. Mai târziu, odată cu sosirea musonului, temperaturile scădeau şi norii omniprezenţi ofereau protecţie împotriva razelor directe ale soarelui. Acest val de căldură era însă diferit, umiditatea continua să rămână ridicată în ciuda cerului senin. O combinaţie mortală.

În clinică erau două băi. La un moment dat, toaletele au încetat să mai funcţioneze. Desigur, conductele de canalizare duceau la o instalaţie de tratare a deşeurilor undeva unde curentul se întrerupsese şi probabil că nu aveau un generator capabil să o menţină în funcţiune, deşi era greu de crezut. În orice caz, se întâmplase. Acum, Frank lăsa oamenii să iasă din casă ca să se poată uşura undeva pe alee, aidoma locuitorilor din satele de munte nepaleze care nu au văzut în viaţa lor o toaletă. Prima scenă de acest fel l-a şocat, acum o considera ca făcând parte din ordinea firească a lucrurilor.

Uneori oamenii începeau să plângă şi erau înconjuraţi de grupuri restrânse; bătrâni în suferinţă, copii mici în suferinţă. Au existat câteva excreţii accidentale. Frank pusese nişte găleţi în băi şi, când se umpleau, le scotea în stradă şi le golea în canalizare. A murit un bătrân. Frank a ajutat un grup de tineri să ducă trupul pe terasa de pe acoperiş, unde l-au înfăşurat într-un cearşaf subţire, sau poate un sari. Cel mai rău a fost mai târziu în noapte, când

au făcut acelaşi lucru cu cadavrul unui sugar. În timp ce duceau trupul mic pe acoperiş, oamenii din toate camerele plângeau. Frank şi-a dat seama că generatorul nu mai avea combustibil şi a coborât până la debara, de unde a luat o altă canistră şi l-a realimentat.

Termosul era gol. Niciun strop de apă nu curgea din robinete. În frigider erau două bidoane mari de apă, dar Frank nu spuse nimănui. Îşi umplu termosul, în întuneric. Apa era încă puţin rece. Se întoarse la muncă.

În noaptea aceea au mai murit patru oameni. Dimineaţa soarele a răsărit din nou ca un furnal arzând, aprinzând, parcă, acoperişul şi încărcătura sa deprimantă de cadavre înfăşurate. Toate acoperişurile şi, dacă priveai în jos pe străzi, toate trotuarele, deveniseră adevărate morgi. Întregul oraş se transformase într-o morgă şi era la fel de cald ca întotdeauna, poate chiar mai cald. Termometrul indica 42°C, o umiditate de 62%. Frank se uită la ecrane plictisit. Dormise vreo trei ore, în etape scurte. Generatorul continua să funcţioneze monoton cu bătaia întreruptă a motorului său în doi timpi, iar unitatea A/C vibra ca un ventilator defect ce era. De peste tot se auzea zumzetul altor generatoare şi aparate de aer condiţionat, dar nu erau de niciun folos.

Frank coborî scările, descuie seiful şi o sună din nou pe Preeti pe telefonul prin satelit. Preeti ridică telefonul după douăzeci sau poate patruzeci de încercări.

— Ce s-a întâmplat?

— Ascultă, avem nevoie de ajutor aici, spuse Frank. Mor oamenii!

— Crezi că eşti singurul? se răsti Preeti grosolan.

— Nu, dar avem nevoie de ajutor.

— Cu toţii avem nevoie de ajutor!

Frank se opri pentru a reflecta la aceste cuvinte. Era greu de gândit. Preeti se afla în Delhi.

— Sunteţi bine acolo? întrebă în cele din urmă.

Nu primi niciun răspuns. Preeti închisese telefonul.

Simţi din nou înţepături în ochi. Şi-i şterse, apoi urcă pentru a scoate găleţile din baie. Nu se mai umpleau atât

de repede. Oamenii nu mai aveau nimic în stomac. Oricum, rămaşi fără o sursă de apă, vor fi nevoiţi să plece de acolo.

Când se întoarse din stradă şi deschise uşa, se pomeni atacat şi tras cu forţa înăuntru. Trei tineri îl ţintuiră la podea; unul dintre ei mânuia un pistol negru, mare cât capul lui. Frank se uita la secţiunea circulară de la capul ţevii, singura parte rotunjită a armei de o formă aproape pătrată, dintr-un metal negru, îndreptată direct spre el. Întreaga lume se concentrase în cercul acela mic. Frank simţi cum încremeneşte de groază, în timp ce sângele îi zvâcnea în tâmple. Transpiraţia îi acoperise faţa şi palmele.

— Nu mişca! spuse un alt atacator. Dacă te mişti, eşti un om mort.

Ţipetele de la etajele superioare marcau traseul urmat de intruşi. Sunetul înăbuşit al generatorului şi al aparatului de aer condiţionat încetă brusc şi murmurul general al oraşului năvăli pe uşa deschisă. Oamenii care treceau pe acolo priveau curioşi şi îşi continuau drumul. Nu erau prea mulţi. Frank încerca să respire cât mai puţin posibil. Ochiul drept îl durea cumplit, dar îl închise şi continuă să se uite fix cu celălalt. Se simţea obligat să se răzvrătească, dar voia să trăiască. Părea să urmărească scena de la jumătatea scării, ieşit din propriul corp şi ignorând toate emoţiile inerente. Totul, cu excepţia senzaţiei de înţepătură din ochi.

Bandiţii coborâră scările ducând cu ei generatorul şi aparatul de aer condiţionat şi părăsiră clinică. Bărbaţii care îl ţineau pe Frank îl lăsară liber.

— Avem nevoie de el mai mult decât tine, explică unul dintre ei.

Tipul cu pistolul se încruntă la partenerul său şi îndreptă pistolul spre Frank pentru ultima oară.

— E vina ta, spuse el, după care plecară şi ei, trântind uşa.

Frank se ridică şi îşi masă braţele, de care îl ţinuseră strâns bărbaţii. Inima îi bătea încă nebuneşte în piept. Îi era greaţă. Câţiva oameni coborâţi de la etajele superioare

îl întrebară cum se simte. Erau îngrijoraţi pentru el, se temeau că era rănit. Grija lor îi atinse o coardă sensibilă şi brusc se simţi copleşit de emoţii. Se aşeză pe prima treaptă a scării şi îşi îngropă faţa în mâini, chinuit de valul brusc al sentimentelor. Lacrimile îi atenuau puţin usturimea din ochi. În cele din urmă, reuşi să se ridice.

— Trebuie să mergem la lac. Acolo există apă şi va fi puţin mai răcoare. În apă şi în jurul lacului nu va fi atât de cald.

Câteva femei nu agreau ideea, iar una dintre ele spuse:

— Poate ai dreptate, dar este prea mult soare acolo. Ar trebui să aşteptăm până se întunecă.

— Aveţi dreptate, răspunse Frank, dând din cap.

Nervos, puţin ameţit şi slăbit, se întoarse la magazin împreună cu proprietarul. Senzaţia că se află într-o saună era apăsătoare şi cu mare greutate reuşi să care un sac plin cu alimente, conserve şi sticle de băutură înapoi la clinică. Totuşi, ajută la transportul a şase saci de provizii. Deşi se simţea foarte rău, părea să aibă mai multă forţă decât restul micului grup şi uneori se întreba dacă ceilalţi vor rezista aşa pentru tot restul zilei. Nimeni nu vorbea în timp ce mergeau, nici măcar nu se priveau în ochi.

— Putem reveni mai târziu pentru mai multe provizii, spuse proprietarul magazinului.

Şi aşa a trecut ziua. Ţipetele jalnice s-au transformat treptat în gemete înăbuşite. Epuizaţi de căldură şi de sete, oamenii nu mai găseau puterea să se îngrijoreze, nici măcar atunci când le mureau copiii. Ochii roşii de pe chipurile întunecate îl priveau pe Frank în timp ce se împiedica printre ei, ajutându-i să-şi care rudele moarte pe acoperiş, unde soarele ardea fără milă. Cadavrele putrezeau, dar era atât de cald, încât se puteau încălzi şi usca mai repede. Într-o asemenea căldură, niciun miros nu supravieţuia, totul era înecat de duhoarea aerului aburit supraîncălzit. Sau poate că nu; mai era şi duhoarea bruscă a cărnii putrezite. Nimeni nu mai zăbovea pe acoperiş mai mult decât era necesar. Frank numără paisprezece cadavre înfăşurate, adulţi şi copii. Privind peste marginea

parapetului, văzu că şi alţii procedau la fel – lucrau în tăcere, în grabă, cu un aer absent, privind în jos. Nu mai era nimeni care să se uite în jur, aşa cum făcea el.

La parter, mâncarea şi băutura se terminaseră deja. Frank făcu o numărătoare, ceea ce nu se dovedi lucru uşor: erau cincizeci şi cinci de oameni în clinică. Aşteptă o vreme pe scări, apoi deschise uşa de la debara şi examină conţinutul. Îşi umplu termosul cu apă, bău pe săturate şi îl umplu din nou. Nu mai era rece, dar nici caldă nu era. Mai era canistra cu benzină; la nevoie, ar putea arde cadavrele. Mai era un generator funcţional, dar nu exista nimic la care să-l conecteze. Telefonul prin satelit era încărcat, dar nu avea pe cine să sune. Îi trecu prin minte ideea să-şi sune mama: „Bună, mamă. Sunt pe moarte.” Nu.

Ziua se târa încet, secundă cu secundă, spre ultima sa oră, iar Frank se consultă cu proprietarul magazinului şi cu prietenii săi. Conversară în şoaptă şi căzură de acord că este timpul să meargă la lac. Treziră oamenii şi le explicară planul; îi ajutară pe cei care nu puteau sta în picioare să coboare scările. Câţiva nu se puteau mişca şi asta îi puse în încurcătură. Unii bătrâni spuneau că mai rămân acolo atât timp cât este nevoie de ei şi apoi vin şi ei la lac. Îşi luau rămas-bun de la cei care plecau ca şi cum totul era normal, dar ochii lor trădau realitatea. Mulţi părăsiră clinica plângând.

Ajunseră la lac şi se adăpostiră la umbra după-amiezii târzii. Era mai cald decât oricând. Niciun suflet nu se vedea pe străzi sau pe trotuare. Din clădiri nu se auzea nimeni plângând. Mai erau nişte generatoare care zdrăngăneau şi ventilatoare care bâzâiau. Cerul livid părea să înece sunetele.

La lac îi întâmpină o scenă sfâşietoare. Erau atât de mulţi oameni în apă, încât întreaga suprafaţă era presărată cu capete: erau peste tot, de-a lungul malurilor, chiar şi mai departe, în larg; acolo unde se presupunea că apa este mai adâncă, se vedeau doar capete; oamenii zăceau, pe jumătate scufundaţi în apă, pe plute improvizate. Dar nu toţi erau în viaţă. Lacul părea să degajeze o miasmă care

stagna la suprafaţa apei. Frank simţea în nările arse duhoarea pregnantă a morţii, a cărnii în putrefacţie.

Conveniră că deocamdată cel mai bine ar fi să stea pe pasarela joasă sau pe marginea lacului şi să-şi bage picioarele în apă. Mai rămăsese loc la capătul aleii, aşa că înaintară greoi împreună şi se aşezară în grup, unul lângă celălalt. Betonul pe care stăteau încă degaja căldura zilei. Toţi transpirau, cu excepţia câtorva care erau mai roşii decât ceilalţi şi semănau cu nişte tăciuni incandescenţi în umbrele după-amiezii târzii. Ceilalţi îi ţineau în poziţie verticală, ajutându-i să moară, odată cu lăsarea nopţii. Apa lacului era la fel de fierbinte ca apa dintr-o cadă de baie, evident mai caldă decât corpul, îşi spuse Frank, mai caldă decât atunci când o încercase el ultima dată. Ceea ce era logic. Citise că, dacă mările ar absorbi toată energia trimisă de Soare pe Pământ, temperaturile ar creşte până când oceanele ar începe să fiarbă. Îi era uşor să-şi imagineze asta. Apa lacului părea să fi ajuns la doar câteva grade sub punctul de fierbere.

Cu toate acestea, la scurt timp după apusul soarelui şi pe măsură ce amurgul scurt lăsă loc întunericului, intrară cu toţii în apă. Era mai bine. Corpul lor le cerea să procedeze astfel. Puteau să stea în capătul cel mai puţin adânc al lacului, cu capul deasupra apei şi să încerce să reziste.

Lângă el se afla un tânăr pe care Frank îl văzuse jucând rolul lui Karna într-o piesă, în timpul unei manifestări organizate pe plan local. Frank simţi din nou cum vidul din sufletul lui este străpuns, ca atunci când oamenii se arătaseră îngrijoraţi în privinţa lui; îşi amintea de tânăr în momentul în care Arjuna îl lasă fără apărare pe Karna rostind un blestem şi este pe punctul de a-l asasina; în momentul respectiv, tânărul strigă triumfător: „Asta e voia destinului!” Şi reuşeşte să mai lovească o dată înainte de a muri de sabia neiertătoare a lui Arjuna. Acum tânărul sorbea apa lacului, cu ochii mari de groază şi de suferinţă. Frank se forţă să privească în altă parte.

Căldura începea să i se urce la cap. Trupul lui Frank

simţea acut nevoia de a sări afară din această baie prea fierbinte, aşa cum alergi de la o saună la un lac rece ca gheaţa care ar trebui să se afle lângă orice saună, pentru a simţi şocul rece şi binecuvântat al frigului care face să-ţi explodeze aerul din plămâni, aşa cum simţise cândva, în Finlanda. Acolo oamenii discutau despre creşterea la maximum a diferenţei de temperatură, adică să faci un salt de câteva zeci de grade Celsius într-o secundă şi să vezi cum te simţi după aceea.

Dar acest mod de gândire era ca atunci când te scarpini unde simţi o mâncărime şi, ca rezultat, te simţi şi mai rău. Frank gustă apa fierbinte a lacului, îi simţi gustul îngrozitor de la atâtea materii organice şi cine mai ştie ce. Totuşi, îl chinuia o sete de nestins. Prezenţa apei fierbinţi în stomac însemna că nu mai avea unde să se ascundă, căldura din interior şi din exterior era cu mult peste temperatura normală a corpului uman. Fierbeau încet ca ouăle poşate. Asigurându-se că nu-l vede nimeni, Frank scoase capacul termosului şi bău. Apa era acum călduţă, dar nu fierbinte, şi cel puţin era curată. Dar organismul lui tot mai voia, aşa că nu se putu abţine şi o bău pe toată, până la ultima picătură.

Oamenii mureau mai repede decât oricând. Nu aveau cum să se răcorească. Toţi copiii şi bătrânii muriseră. Se auzeau murmure care ar fi trebuit să fie ţipete de durere; cei care încă se puteau mişca scoteau cadavrele din apă sau le împingeau spre mijlocul lacului, unde pluteau ca nişte buşteni sau se duceau la fund.

Frank închise ochii şi încercă să nu audă vocile care răsunau în jurul lui. Era scufundat complet în apa puţin adâncă, cu capul sprijinit pe marginea platformei de beton şi cu picioarele în noroiul de dedesubt. Se lăsă să se scufunde complet până când se înţepeni în noroi, lăsându-şi doar faţa expusă aerului arzător.

Noaptea trecea. Nu se vedeau decât cele mai strălucitoare stele, pete luminoase plutind pe firmament. O noapte fără lună. Sateliţii traversau cerul de la est la vest, de la vest la est, odată chiar de la nord la sud. Oamenii

ştiau ce se întâmplă şi priveau în jur, dar nu acţionau. Nu puteau; nu era nimic de făcut, nimic de spus. Pentru Frank, noaptea aceea a însemnat ani din viaţă. Când cerul se lumină, mai întâi într-o nuanţă de cenuşiu care semăna cu norii, apoi dezvăluindu-se senin şi lipsit de nori, Frank încercă să se mişte. Vârfurile degetelor îi erau încreţite ca nişte prune uscate. Fusese poşat, fiert la foc mic, era acum un preparat gătit. Îi era greu să ridice capul, chiar şi doi-trei centimetri. Probabil că se va îneca aici. Gândul îl făcu să-şi dubleze efortul. Îşi înfipse coatele în noroi şi se trase în sus. Membrele lui erau ca nişte spaghete prea fierte care îi acopereau oasele, dar oasele se mişcau de la sine. Se ridică. Aerul continua să fie mai fierbinte decât apa. Privea razele soarelui lovind vârfurile copacilor de pe celălalt mal al lacului, care păreau cuprinse de flăcări. Balansându-şi cu grijă capul pe coloana vertebrală, Frank se uită în jur. Toţi muriseră.

2

Sunt şi nu sunt un zeu. În orice caz, voi sunteţi odraslele mele. Sunteţi în viaţă datorită mie.

Strălucirea din interior este dincolo de imaginaţie şi totuşi sunt şi mai fierbinte în exterior. Ardeţi la atingerea mea, deşi eu mă rotesc dincolo de cer. Ritmul respiraţiei mele profunde şi lente vă face să îngheţaţi şi să ardeţi, să îngheţaţi şi să ardeţi.

Într-o zi vă voi devora, dar deocamdată vă hrănesc. Feriţi-vă de privirea mea. Nu mă priviţi niciodată în faţă.

3

Articolul 14 din Acordul de la Paris, înscris în Convenţia-cadru a Organizaţiei Naţiunilor Unite privind schimbările climatice, stabilea că toate ţările semnatare vor efectua un bilanţ periodic al emisiilor de dioxid de carbon, ceea ce, în practică, a însemnat cuantificarea dioxidului de carbon pe perioada în cauză. Prima „evaluare la nivel global” a fost programată pentru 2023, ulterior va avea loc la fiecare cinci ani.

Primul bilanţ nu a fost pozitiv. Rapoartele au fost contradictorii şi incomplete, deşi au arătat foarte clar că emisiile de dioxid de carbon erau mult mai mari decât promiseseră părţile din acord, în ciuda scăderii drastice din 2020. Foarte puţine ţări îndepliniseră obiectivele pe care şi le stabiliseră, deşi erau realizabile. Conştiente de faptul că scăderea era insuficientă chiar înainte de bilanţul din 2023, o sută opt ţări şi-au reafirmat angajamentul; dar acestea erau cele mai mici ţări, ale căror emisii combinate reprezentau aproximativ 15% din valoarea globală.

Prin urmare, la Conferinţa Părţilor (COP) din anul următor, unele delegaţii au subliniat că articolul 16, clauza 4 a acordului preciza că „[Acordul de la Paris] va adopta deciziile necesare pentru a promova punerea sa efectivă în aplicare [...] instituind organismele auxiliare considerate necesare pentru implementarea prezentului acord”. De asemenea, acestea au făcut apel la articolul 18, clauza 1, care a permis COP să creeze noi „organisme auxiliare pentru executarea prezentului acord”. Respectivele organisme auxiliare fuseseră înţelese până atunci ca nişte comitete care se întruneau doar în timpul adunărilor anuale ale COP, dar de data aceasta unii delegaţi au susţinut că, având în vedere eşecul general al acordului de până acum, era evident necesar un nou organism auxiliar cu atribuţii permanente şi resursele necesare pentru a le exercita, contribuind astfel la avansarea procesului.

Astfel, la COP 29, desfăşurată la Bogotá, Columbia,

părţile semnatare au creat un nou organism auxiliar pentru punerea în aplicare a acordului, autorizat prin articolele 16 şi 18, care ar fi finanţat în conformitate cu protocoalele de finanţare descrise la articolul 8, conform căruia toate părţile acceptau metodele stipulate în Mecanismul internaţional pentru pierderi şi daune de la Varşovia. Prin urmare, a fost făcut următorul anunţ: „Se hotărăşte înfiinţarea unui organism subsidiar autorizat de această A 29-a Conferinţă a Părţilor care serveşte ca reuniune a părţilor la Acordul climatic de la Paris (CMA), pentru a colabora cu grupul interguvernamental privind schimbările climatice şi cu toate agenţiile Naţiunilor Unite şi toate guvernele semnatare ale Acordului de la Paris, cu scopul de a pleda pentru generaţiile viitoare de cetăţeni ai lumii, ale căror drepturi, astfel cum sunt definite în Declaraţia universală a drepturilor omului, sunt la fel de valabile ca ale noastre. Acest nou organism subsidiar este, de asemenea, însărcinat cu apărarea tuturor fiinţelor vii prezente şi viitoare care nu pot vorbi de la sine, promovându-le statutul legal şi protecţia fizică.”

Un jurnalist a botezat noul organism auxiliar „Ministerul pentru Viitor”, numele a prins şi a dobândit popularitate, devenind termenul de referire la acest organism. Sediul său a fost stabilit la Zürich, Elveţia, în ianuarie 2025.

La scurt timp după aceea, valul de căldură a lovit India.

4

Mai sus de campusul de la Eidgenössische Technische Hochschule[2], Zürich urcă spre parcul forestier care ocupă culmea dealului Zürichberg, marcând limita de est a oraşului. O mare parte se întinde pe malurile râului Limmat, care începe ca un estuar al lacului Zürich şi curge spre nord printre două dealuri, Zürichberg la est şi Uetliberg la vest. Între aceste două înălţimi, terenul este destul de plat, pentru Elveţia cel puţin, şi aproape un sfert din populaţia elveţiană s-a adunat acolo pentru a crea un oraş compact şi drăguţ. Cei norocoşi care locuiesc pe Zürichberg au impresia, şi nu o dată, că locuiesc într-un loc privilegiat, cu vedere peste acoperişurile oraşului vechi şi spre marele lac din sud, iar uneori se văd chiar şi Alpii. În soarele după-amiezilor târzii, un sentiment de calm luminos poate iradia din această privelişte mixtă a trăsăturilor umane şi naturale. E un loc plăcut. Vizitatorii îl numesc adesea plictisitor, dar localnicii nu se plâng.

La staţia de tramvai Kirche Fluntern, cam pe la jumătatea dealului, poţi să cobori din tramvaiul albastru şi să mergi spre nord pe Hochstrasse, trecând pe lângă o veche biserică cu un turn cu ceas mare şi cu un clopot care bate orele. Alături este sediul Ministerului pentru Viitor, înfiinţat ca urmare a Acordului de la Paris. Se poate ajunge acolo făcând doar câţiva paşi de la ETH, cu specialiştii lui şi cunoştinţele lor geotehnice, şi nu este departe de sediul marilor bănci elveţiene, cu cantităţile lor uriaşe de capital, complet disproporţionate faţă de dimensiunile reduse ale ţării. Aceste proximităţi nu erau întâmplătoare, elveţienii promovând timp de secole o politică naţională care consta în contribuţia la pacea şi prosperitatea mondială pentru a spori securitatea ţării. „Nimeni nu este în siguranţă până nu suntem cu toţii în siguranţă” – acesta părea a fi principiul elveţian –, iar cunoştinţele geotehnice şi sumele

[2] Eidgenössische Technische Hochschule (ETH) - Institutul Federal de Tehnologie, în lb. germană, în original.

mari de bani sunt instrumente extrem de utile pentru atingerea acestui obiectiv.

Aceasta fiind situaţia şi din moment ce sediul Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii şi sediile altor agenţii ONU se aflau deja la Geneva, când Acordul de la Paris a creat noul organism auxiliar, Zürichul a susţinut cu tărie că există deja prea multe agenţii la Geneva şi, ca urmare, oraşul este foarte scump, iar după un război acerb între cantoane, a câştigat dreptul de a găzdui sediul organismului nou creat. Fără îndoială, unul dintre motivele victoriei sale a fost că primăria oraşului a oferit gratuit complexul Hochstrasse şi câteva clădiri din apropiere care aparţineau ETH.

Şefa ministerului, Mary Murphy – o irlandeză la vreo patruzeci de ani, fost ministru al afacerilor externe al Republicii Irlanda şi, înainte, avocat sindical – intră în biroul ei, unde se trezi în mijlocul unei situaţii de criză care nu o luă deloc prin surprindere. Întreaga lume era îngrozită să afle de valul de căldură mortal care devastase India; nu încăpea îndoială că vor apărea ramificaţii imediate. Prima tocmai se produsese.

Şeful ei de cabinet, un bărbat mic de statură pe nume Badim Bahadur, o urmă în birou.

— Aţi auzit probabil că guvernul indian a luat măsuri pentru a controla radiaţia solară.

— Da, am văzut azi-dimineaţă, spuse Mary. Ne-au trimis detaliile planului?

— Au venit acum o jumătate de oră. Geoinginerii noştri spun că, dacă îşi vor continua planul, va fi ceva comparabil cu erupţia vulcanului Pinatubo din 1991. Atunci, temperatura globală a scăzut cu peste 0,5°C pe o perioadă de câţiva ani, din cauza dioxidului de sulf din norul de cenuşă pe care vulcanul l-a aruncat în stratosferă. Experţii noştri spun că va dura câteva luni până când guvernul indian va injecta în atmosferă o cantitate de dioxid de sulf la fel de mare.

— Au capacitatea să o facă?

— Probabil că forţele lor aeriene vor fi în măsură să o facă, da. Cert este că pot încerca. Au avioanele şi echipamentele necesare. Majoritatea aeronavelor au nevoie doar de o modificare a tehnologiei de realimentare în zbor. Şi nu este ceva neobişnuit ca avioanele să arunce combustibil, astfel încât partea aceea va fi uşoară. Principala problemă va fi să urce la altitudinea necesară. De acolo este doar o chestiune de cantitate, de câte misiuni vor fi necesare. Cu siguranţă vor fi nevoiţi să facă mii de zboruri.

Mary scoase telefonul din buzunar şi o căută pe Chandra în agenda de adrese. Ea fusese şefa delegaţiei indiene la Paris şi era o veche cunoştinţă de-ale ei. Acum e probabil târziu la Delhi, dar obişnuiau să vorbească la acea oră.

— Chandra, sunt Mary, spuse ea când Chandra răspunse la apel. Poţi vorbi o clipă?

— Da, am cinci minute. Suntem cam ocupaţi pe aici.

— Nu mă îndoiesc. Ce înseamnă că forţele tale aeriene vor face un Pinatubo?

— Sau un dublu Pinatubo, da. Asta este ceea ce ne recomandă academia noastră de ştiinţă, iar prim-ministrul a dat ordinul.

— Dar acordul...

Mary se aşează pe scaun şi se concentră asupra vocii colegei sale.

— Doar ştii ce scrie. Nicio intervenţie în atmosferă nu poate fi efectuată fără consultare şi acord prealabil.

— Încălcăm înţelegerea, spuse Chandra fără ezitare.

— Dar nimeni nu ştie ce efect va avea!

— Va fi la fel ca Pinatubo sau chiar de două ori pe-atât, dacă avem noroc. Exact de asta avem nevoie.

— Nu poţi fi sigură că nu va avea alte efecte...

— Mary! exclamă Chandra. Încetează imediat! Ştiu ce ai de gând să spui chiar înainte de a spune. Iată lucrul de care suntem noi siguri în India: tocmai au murit milioane de oameni. Atât de mulţi, încât nu vom şti niciodată numărul exact. Ar putea fi douăzeci de milioane. Înţelegi ce înseamnă asta?

— Da.

— Nu. Nu înţelegi. Te invit să vii şi să vezi cu ochii tăi. Într-adevăr, ar trebui să vii, doar aşa, ca să ştii.

Mary simţi că nu mai poate să respire. Înghiţi cu greu.

— O să vin, dacă vrei tu.

Urmă o lungă tăcere. În cele din urmă, Chandra vorbi cu o voce încordată şi gâtuită:

— Mulţumesc, dar avem atât de multe probleme aici, încât nu cred că am putea organiza o astfel de vizită. Poţi vedea în rapoarte. Ţi le voi trimite pe cele pe care le pregătim acum. Ce ar trebui să ştiţi voi este că suntem foarte speriaţi şi furioşi. Acest val de căldură s-a produs din vina Europei, a Statelor Unite şi a Chinei, nu a noastră. Ştiu că am ars mult cărbune în ultimele decenii, dar asta nu reprezintă nimic în comparaţie cu ceea ce a făcut Occidentul. Şi totuşi am semnat acordul cu intenţia de a face tot ce se poate. Şi am făcut. Dar nimeni altcineva nu îşi onorează angajamentele, nimeni nu finanţează ţările în curs de dezvoltare, iar acum am avut acest val de căldură. Şi săptămâna viitoare ar putea veni altul! Condiţiile sunt identice!

— Ştiu.

— Da, ştii. Toată lumea ştie, dar nimeni nu mişcă un deget. Prin urmare, vom lua în mână frâiele problemei. Vom reduce temperatura planetei pentru câţiva ani, toată lumea va avea de câştigat. Şi poate aşa vom evita un alt masacru ca acesta.

— E în regulă.

— Nu avem nevoie de permisiunea ta! se răsti Chandra.

— Nu mă referem la asta, răspunse Mary, dar Chandra închisese deja.

5

Am intrat în oraş cu mai multe camioane-cisternă încărcate cu combustibil, cu apă şi alte chestii. Era ca şi cum am fi ajuns într-un deşert. Fără electricitate, pompele nu funcţionau, nimic nu mergea. Am început să lucrăm la grupurile electrogene înainte de a atinge morţii. Oricum nu puteam face nimic cu ei; cadavrele zăceau acolo unde căzuseră. Nu muriseră doar oameni, ci şi animale. Văzând trupurile neînsufleţite ale vacilor, ale fiinţelor umane, ale câinilor, cineva a zis ceva despre modul în care tibetanii îşi îngroapă morţii. Se numeşte înmormântare în cer: lasă vulturii să mănânce cadavrele. Şi erau deja vulturi care făceau asta. Stoluri de vulturi şi de corbi. Probabil că au venit mai târziu. Uneori duhoarea era îngrozitoare, dar atunci fie ne mişcăm noi, fie vântul îşi schimba direcţia şi mirosul dispărea. Parcă era prea cald chiar şi pentru mirosuri. Predomina cel de ars. Pentru că erau lucruri care ardeau, într-adevăr. La est de Lucknow, mai multe linii electrice doborâte au provocat incendii forestiere odată cu revenirea energiei electrice. A doua zi, vântul a răspândit focul în oraşe şi a trebuit să luptăm cu flăcările înainte de orice altceva. Contoarele de particule au înregistrat 1500 ppm.

Era un lac din care puteam să pompăm apa, lângă un oraş nu departe de Lucknow. Lacul era plin de cadavre. A fost oribil. Dar am pompat apa oricum pentru că aveam nevoie de ea. Vântul împingea spre noi un incendiu forestier care avansa rapid, aşa că, atunci când pompa a început să umple rezervoarele camioanelor-cisternă, ne-am simţit uşuraţi.

Apoi am auzit un zgomot, un fel de scârţâit. La început am crezut că este ceva în linia de pompare. Dar părea să vină de pe ţărm, unde se afla un trotuar care dădea ocol lacului. Aşa că m-am dus să mă uit. Nu ştiu. Cred că suna a vietate.

Bărbatul zăcea rezemat de o clădire de pe cealaltă parte

a trotuarului, cu o cămaşă înfăşurată în jurul capului. L-am văzut mişcându-se, am strigat la ceilalţi şi am alergat spre el. Era un *firangi*[3]. Avea părul castaniu şi pielea i se cojea. Arăta de parcă ar fi fost ars sau fiert, nu ştiu... Părea mort, dar se mişca. Ochii lui erau atât de umflaţi încât păreau închişi, dar mi-am dat seama că se uită la mine. Nu a spus niciun cuvânt în timp ce noi îl ajutam, nu a scos niciun sunet. Avea buzele crăpate şi sângerânde. M-am gândit că poate şi-a pierdut vocea, că este prea ars pentru a vorbi. I-am dat apă cu o lingură. Ne temeam să-i dăm prea multă deodată. Când l-am anunţat pe liderul grupului, paramedicii au ajuns imediat. Au preluat cazul şi i-au administrat perfuzii bărbatului. Îi privea. Se uita la noi şi apoi se uita către lac, dar nu spunea nimic. Ochii lui erau ca două crăpături şi erau foarte roşii. Părea să-şi fi pierdut minţile. Nu arăta ca o fiinţă umană.

[3] „Străin”; termen provenit din hindi şi folosit frecvent în India, Pakistan, Marea Britanie pentru a desemna un străin, în general britanic, sau alb.

6

După marele val de căldură din India, întâlnirea de urgenţă a ţărilor semnatare ale Acordului de la Paris a fost destul de tensionată. Delegaţia indiană a sosit în grabă, iar şefa delegaţiei, Chandra Mukajee, a atacat dur comunitatea internaţională şi i-a reproşat încălcările aproape totale ale condiţiilor acordului semnat de toate naţiunile Pământului: nerespectarea reducerii emisiilor şi a angajamentului de a contribui la fondurile de investiţii destinate reducerii emisiilor de dioxid de carbon. Acordul fusese încălcat şi abrogat din toate punctele de vedere. Era un spectacol lipsit de substanţă, o glumă, o farsă. Şi acum India plătea consecinţele. Valul de căldură ucisese mai mulţi oameni decât muriseră în Primul Război Mondial şi asta într-o singură săptămână şi într-o singură regiune a lumii. Stigmatul acelei crime nu va dispărea niciodată, va rămâne pentru totdeauna.

Nimeni nu a avut curajul să sublinieze faptul că nici India nu îşi atinsese obiectivele de reducere a emisiilor. Şi, bineînţeles, toată lumea ştia că, dacă ar fi luate în considerare emisiile totale de-a lungul istoriei sale, India s-ar clasa foarte prost în rândul naţiunilor dezvoltate. Pentru a rezolva problema sărăciei, care afectase şi o bună parte a populaţiei indiene, guvernul ţării a trebuit să genereze energie cât mai repede posibil şi, din moment ce existau într-o lume guvernată de cerere şi ofertă, să facă asta în cel mai ieftin mod cu putinţă. Altfel, investitorii străini nu ar fi investit în India, deoarece rata de rentabilitate ar fi fost prea mică. Deci au ars cărbune, da. Aşa cum făcuse toată lumea până acum câţiva ani. Iar acum îi spuneau Indiei să se oprească, în condiţiile în care toţi ceilalţi arseseră suficient cărbune pentru a strânge capitalul necesar trecerii la surse de energie mai curate. I s-a cerut Indiei să facă acelaşi lucru fără niciun fel de asistenţă financiară. Îi ceruseră să strângă cureaua şi să treacă la austeritate, şi să devină clasa muncitoare pentru burghezia

lumii dezvoltate, şi să sufere în tăcere până când vor veni vremuri mai bune, dar acele vremuri mai bune era posibil să nu vină niciodată; cărţile fuseseră jucate, jocul era închis. Iar acum, douăzeci de milioane de indieni muriseră.

Participanţii prezenţi în sala mare a Kongresshaus din centrul oraşului Zürich au tăcut. Nu era aceeaşi tăcere care fusese păstrată cu puţin timp înainte în memoria decedaţilor şi care fusese prelungită câteva minute; acum era tăcerea ruşinii, a confuziei, a consternării şi a vinovăţiei. Delegaţia indiană spusese deja tot ce avea de spus. Era timpul pentru răspuns, dar răspunsul nu exista. Nu era nimic de spus. Lucrurile erau aşa cum erau; povestea, coşmarul din care nu se puteau trezi.

În cele din urmă, actualul preşedinte al organismului Acordului de la Paris, o femeie din Zimbabwe, s-a ridicat şi a urcat pe podium. A îmbrăţişat-o scurt pe Chandra, a dat din cap către restul delegaţiei indiene şi s-a apropiat de microfon.

— Evident că avem multe lucruri de îmbunătăţit, a declarat ea. Acordul de la Paris a fost creat pentru a evita astfel de tragedii. Trăim cu toţii într-un singur sat global, respirăm acelaşi aer şi bem aceeaşi apă, aşa că suntem cu toţii victime ale acestui dezastru. Nu ne putem întoarce în timp pentru a evita ceea ce s-a întâmplat, aşa că trebuie să învăţăm din asta pentru viitor. Altfel se vor întâmpla două lucruri: nu vom ispăşi niciodată toate aceste morţi, iar dezastrul se va repeta. Prin urmare, este timpul să acţionăm. Situaţia climatică va trebui acum să fie luată în serios ca un obiectiv de la sine înţeles, eclipsând toate celelalte nevoi. Trebuie să acţionăm în conformitate cu ceea ce ştim.

La auzul cuvintelor ei, toată lumea a dat din cap. Nu poţi să aplauzi, nu e cazul, dar poţi da din cap. De asemenea, poţi ridica o mână strânsă pumn, exprimându-ţi astfel solidaritatea.

Toate acestea erau foarte bune. A fost un moment important, poate unul dintre acele momente care vor intra în istorie. Dar foarte curând delegaţii au revenit la

negocierile lor obişnuite în jurul intereselor şi obligaţiilor naţionale. Dezastrul s-a petrecut în India, mai ales într-o regiune pe care străinii o vizitau rar şi despre care s-a raportat că este foarte caldă, suprapopulată şi săracă. Cu siguranţă că alte dezastre, dacă se vor întâmpla, vor avea loc tocmai în astfel de ţări situate între Tropicul Racului şi Tropicul Capricornului şi la latitudini doar puţin mai la nord şi la sud de aceste două paralele, sau limitrofe acestora, între 30° latitudine nordică şi 30° latitudine sudică; adică în ţările cele mai sărace de pe planetă. Desigur, valuri de căldură erau de aşteptat şi în afara acestei centuri, dar nici pe departe la fel de frecvente şi nici la fel de devastatoare. Ca atare, în anumite privinţe, este o problemă regională. Şi fiecare regiune are propriile probleme. Drept urmare, după înmormântări şi expresii de profundă consternare, multe state şi guvernele lor şi-au reluat vechile obiceiuri, ca înainte. Iar în întreaga lume, emisiile de CO2 au continuat ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

O vreme, a părut că atitudinea faţă de marele val de căldură va fi aceeaşi ca şi în cazul masacrelor din Statele Unite: la început toată lumea a fost îngrozită şi le-a condamnat, apoi au fost uitate sau depăşite de următoarele, până când au intrat în cotidian şi au devenit noul normal. Părea foarte posibil ca acelaşi lucru să se întâmple cu acest eveniment, cea mai tragică săptămână din istoria omenirii. Cât timp va rămâne aşa, adică cea mai tragică săptămână? Şi ce s-ar putea face în acest sens? Este mai uşor de imaginat sfârşitul lumii decât sfârşitul capitalismului: vechea zicală devenise o realitate crudă.

Dar nu şi în India. Au avut loc alegeri, iar BPJ[4], partidul naţionalist şi conservator de dreapta, a suferit o înfrângere zdrobitoare. A fost acuzat de incompetenţă şi de complicitate la catastrofă pentru că a vândut ţara unor investitori străini, a ars cărbune, a devastat peisajul şi a

[4] Bharatiya Janata Party - Partidul Indian al Poporului.

contribuit la creşterea constantă a inegalităţii. Când, în sfârşit, organizaţia RSS[5] a fost dezonorată, discreditată şi considerată o forţă periculoasă pentru viaţa indiană, alegerile au fost câştigate de un nou partid format din indieni de toate categoriile sociale, religiile şi castele, săraci din mediul urban şi rural şi oameni educaţi, uniţi de catastrofă şi hotărâţi să aducă o schimbare. Elita conducătoare şi-a pierdut legitimitatea şi hegemonia, iar rezistenţa fracturată a victimelor fără glas s-a alăturat unui partid numit Avasthana, „supravieţuire” în sanscrită. Cea mai mare democraţie din lume urma acum un curs nou. Toate companiile energetice indiene care erau încă private au fost naţionalizate şi toate eforturile s-au concentrat pe închiderea centralelor electrice pe cărbune şi pe construirea de parcuri eoliene, de centrale solare şi hidroelectrice şi au fost dezvoltate dispozitive de stocare a energiei pentru a înlocui pe scară largă acumulatorii. Multe lucruri au început să se schimbe. S-au reînnoit eforturile de demantelare a celor mai defavorabile sisteme de castă, eforturi care mai fuseseră făcute înainte, dar acum au devenit o prioritate naţională, noua realitate, şi erau destui cetăţeni indieni gata să lucreze în acest scop. În toată India, guvernele regionale au început să pună în aplicare aceste schimbări.

În cele din urmă, deşi mulţi au regretat-o, o facţiune ceva mai radicală a noii clase politice indiene a trimis un mesaj restului lumii: schimbaţi-vă împreună cu noi, schimbaţi-vă, altfel veţi suferi mânia lui Kali! Gata cu forţa de muncă indiană ieftină şi cu acordurile comerciale neloiale; niciun fel de tranzacţii comerciale fără schimbări profunde. Iar dacă ţările care au semnat Acordul de la Paris – adică toate ţările lumii – nu efectuează aceste schimbări, acea facţiune din India le va deveni duşman, va rupe relaţiile diplomatice şi va face orice împotriva lor, cu excepţia declarării unui război militar. Dar războiul economic... da, războiul economic. Lumea va vedea de ce

[5] Rashtriya Swayamsevak Sangh (National Volunteer Organization), organizație hindusă paramilitară de dreapta.

este capabilă această a şasea parte din populaţia sa totală, fosta clasă muncitoare a planetei. A venit vremea ca îndelungata supunere din epoca postcolonială să ia sfârşit! Este momentul ca India să se afirme pe scena mondială, aşa cum a făcut la începutul istoriei, şi să revendice o lume mai bună. Şi apoi să ajute la realizarea acesteia.

Rămânea de văzut dacă genul acesta de atitudine agresivă avea să se dovedească o adevărată poziţie naţională sau doar ameninţarea unei facţiuni radicale. Unii credeau că acest lucru depinde de cât de mult ar fi dispus noul guvern naţional indian să sprijine provocările venite din partea grupurilor Kali – efectiv, să le dea curs. Războiul în epoca internetului, a satului global, a dronelor, a biologiei sintetice şi a pandemiilor produse într-un laborator nu este la fel ca războaiele din trecut. Dacă radicaliştii vorbeau serios, lucrurile puteau căpăta o întorsătură foarte urâtă. De fapt, chiar dacă doar facţiunea Kali din politica indiană lua situaţia în serios, lucrurile puteau lua o întorsătură foarte urâtă.

Dar inamicul putea plăti cu aceeaşi monedă. De fapt, oricine putea participa la joc, nu doar cele o sută nouăzeci şi cinci de naţiuni semnatare ale Acordul de la Paris; la fel puteau face tot felul de actori din afara guvernelor naţionale, chiar şi indivizi izolaţi.

Şi astfel a început o eră tulbure.

7

Era cuprins de atacuri de panică de fiecare dată când simţea căldura, iar atacurile de panică făceau să-i fie tot mai cald. Intra într-un adevărat cerc vicios. Când starea lui a fost suficient de stabilă pentru a-l putea deplasa, l-am dus cu avionul la Glasgow, în Scoţia. Ne spusese că a petrecut un an acolo, aşa că ne-am gândit că ar putea fi benefic pentru el să se afle într-un loc familiar, pentru că nu voia să se întoarcă acasă, în Statele Unite. Aşa că l-am dus la Glasgow şi ne-am asigurat că se află mereu într-un loc răcoros, iar noaptea ne plimbam cu el prin vechiul lui cartier. Era octombrie, deci ploua şi sufla vântul obişnuit dinspre mare. Se părea că vremea aceea îi făcea bine.

Într-o noapte, am ieşit la plimbare pe străzi şi l-am lăsat să meargă oriunde dorea. Rar dacă scotea o vorbă şi nu l-am forţat niciodată, dar în noaptea aceea a fost ceva mai vorbăreţ şi mi-a spus la ce şcoală învăţase şi la ce teatre mergea. Se pare că avea un interes special pentru teatru şi lucrase în culise, cu luminile, decorurile, costumele. Apoi am ajuns pe strada Clyde şi a vrut să meargă pe malul sudic al râului, lângă podul pietonal.

De acolo, în întuneric, oraşul pare imens şi impenetrabil. Este un oraş fără clădiri înalte şi aspectul său probabil că nu s-a schimbat prea mult în ultimele două secole. Are un aer misterios, de parcă ar fi un oraş dintr-o poveste sinistră. El se uita la apă cu coatele pe balustrada podului.

Vorbeam despre fel de fel de lucruri. La un moment dat, l-am întrebat din nou dacă ar vrea să se întoarcă acasă.

Mi-a răspuns tăios că nu, nu se va mai întoarce niciodată acolo. Nu l-am văzut niciodată atât de posomorât.

— Niciodată, a zis el.

Nu am insistat. Nu am vrut să-l întreb mai mult. Stăteam rezemaţi de balustradă. Oraşul părea să alunece încet prin apă, spre dealuri.

— De ce am supravieţuit? m-a întrebat brusc. Dintre toţi oamenii de acolo, de ce tocmai eu?

Nu am ştiut ce să-i spun.

— Ai supravieţuit, şi atât, i-am răspuns în cele din urmă. Cu siguranţă că ai fost cel mai viguros de acolo. Poate unul dintre cei mai puternici, nu ştiu. Nu eşti excesiv de mare ca statură, dar eşti mai solid decât majoritatea indienilor.

El a ridicat din umeri.

— Nu prea mult.

— Doar un pic de masă corporală poate fi decisivă. Trebuie să păstrezi temperatura organelor vitale sub 40°C. Câteva kilograme în plus ajută. De asemenea, o viaţă întreagă cu o alimentaţie bună şi cu îngrijiri medicale. Şi alergi, nu?

— Obişnuiam să înot.

— Asta sigur a ajutat. O inimă mai puternică şi sânge mai subţire. Toate aceste lucruri contează. În cele din urmă, cred că ai fost pur şi simplu cel mai puternic de acolo şi numai cei puternici supravieţuiesc.

— Nu cred că am fost cel mai puternic.

— Ei bine, poate că tu ai fost cel care s-a hidratat cel mai bine. Sau ai stat mai mult în apă. Se spune că te-au găsit lângă lac.

— Da.

Ceva din ceea ce spusesem eu îl tulburase.

— Am rămas scufundat în apă cât am putut, doar cu faţa la suprafaţă, ca să respir. Toată noaptea. Dar mulţi alţi oameni au făcut acelaşi lucru.

— Încă un factor pentru a supravieţui. Ai înţeles. Ai fost norocos.

— Nu spune asta.

— Adică, există întotdeauna un element de noroc.

A privit spre oraşul jos şi întunecat, presărat cu lumini de noapte.

— Aşa a vrut destinul, a zis el, sprijinindu-şi fruntea de balustradă.

I-am pus o mână pe umăr.

— Da, destinul, am fost eu de acord.

8

Oamenii ard aproximativ 40 de gigatone (o gigatonă echivalează cu un miliard de tone) de carbon fosil anual. Oamenii de ştiinţă estimează că încă 500 de gigatone pot fi arse înainte ca temperatura medie globală să crească cu 2°C peste nivelul anterior revoluţiei industriale. Ei calculează că acesta este maximul sigur, deasupra căruia în majoritatea bioregiunilor Pământului, adică locurile care furnizează hrană, vor începe să se manifeste tot felul de consecinţe periculoase.

Unii se întrebau cât de periculoase vor fi acestea. Totuşi, sistemul pământesc absoarbe deja mai multă energie solară decât reflectă, aproximativ 0,7 waţi pe metru pătrat de suprafaţă. Ca urmare, temperaturile medii cresc inevitabil. Şi o temperatură a bulbului umed de 35°C va ucide oamenii, chiar dacă îşi scot hainele şi stau la umbră. Combinaţia de căldură şi umiditate împiedică transpiraţia să disipeze căldura, iar rezultatul este moartea din cauza hipertermiei. Începând cu 1990, temperatura bulbului umed de 34°C a fost înregistrată o singură dată, la Chicago. Deci pericolul pare destul de evident.

Aşadar, 500 de gigatone. Dar între timp industria combustibililor fosili a localizat deja ceea ce ar reprezenta 3000 de gigatone de carbon fosil în adâncuri. Toate rezervele de hidrocarburi sunt incluse în bilanţurile corporaţiilor care le-au explorat sub formă de active şi sunt considerate resursă naţională de către statele pe teritoriul cărora au fost descoperite. Companiile private deţin doar aproximativ un sfert din această bogăţie, restul aparţinând diferitelor state. Valoarea ipotetică a celor 2500 de gigatone care ar trebui lăsate în pământ, calculată folosind preţul actual al petrolului, este de ordinul a 1500 de trilioane de dolari americani.

Este posibil ca pe viitor aceste 2500 de gigatone să fie considerate active nerevendicate, dar deocamdată oamenii vor folosi ocazia pentru a încerca să vândă sau să ardă

cota pe care o deţin sau o administrează. Doar atât cât este necesar pentru a câştiga un trilion sau poate chiar două de dolari, îşi vor spune ei, nu porţiunea crucială, care ne împinge spre marginea prăpastiei, ci doar o mică parte. Oamenii au nevoie de ea.

Cele mai mari nouăsprezece organizaţii care vor face acest lucru vor fi, în ordine, de la cea mai mare la cea mai mică: Saudi Aramco, Chevron, Gazprom, ExxonMobil, National Iranian Oil Company, BP, Royal Dutch Shell, Pemex, Petróleos de Venezuela, Petrochina, Peabody Energy, ConocoPhillips, Abu Dhabi National Oil Company, Kuwait Petroleum Corporation, Iraq National Oil Company, Total SA, Sonatrach, BHP Billiton şi Petrobras.

Aproximativ cinci sute de oameni vor lua decizii în calitate de directori ai acestor organizaţii. Individual, sunt oameni buni. Politicieni patrioţi preocupaţi de soarta dragilor lor concetăţeni, manageri corporativi conştiincioşi, harnici, care îşi îndeplinesc obligaţiile faţă de consiliul de administraţie şi de acţionarii lor. Bărbaţi în cea mai mare parte; aproape toţi părinţi, cu studii şi cu bune intenţii; stâlpii societăţii; donatori generoşi pentru organizaţii de caritate. Când intră într-o sală de concerte, le tresaltă sufletul de maiestuozitatea sumbră a celei de-a patra simfonii a lui Brahms. Oameni care vor dori tot ce e mai bun pentru copiii lor.

9

În Niederdorf, cartierul medieval din Zürich, care se întinde pe malul drept al râului Limmat, în jurul turnului catedralei Grossmünster, austeră ca un antrepozit, existau încă nişte mici baruri ascunse din loc în loc, prea plicticoase pentru a atrage mulţi turişti. Dar nici nu vin prea mulţi turişti la Zürich în noiembrie. Ploaia se transforma în lapoviţă şi vechiul pavaj din pietre negre dispuse ca nişte evantaie devenise alunecos. Mary aruncă o privire de-a lungul unei străzi largi care ducea spre râu, la capătul căreia se afla o macara – nici măcar o macara adevărată, ci o operă de artă –, o glumă a sculptorului pe tema abundenţei macaralelor în Zürich. Oraşul se reconstruia neîncetat.

Într-unui dintre barurile acelea mici, Mary se aşează la aceeaşi masă cu Badim Bahadur, şeful ei de cabinet, care citea mesaje de pe telefonul mobil cu un pahar de whisky alături. Badim o salută cu o înclinare morocănoasă a capului şi agită gheaţa din pahar.

— Ce veşti din Delhi? întrebă Mary aşezându-se în faţa lui.

— Vor începe mâine.

— Care sunt reacţiile?

Mary îi făcu semn chelnerului şi arătă spre paharul lui Badim. Încă un whisky.

— Reacţiile sunt proaste, răspunse Badim ridicând din umeri. Pakistanul ne-ar putea bombarda, noi vom răspunde şi atunci vom provoca o iarnă nucleară. Asta ar răci cu adevărat planeta!

— Sunt sigură că Pakistanului i-ar plăcea asta mai mult decât oricui altcuiva. Un alt val de căldură ca acela prin care tocmai a trecut ar ucide întreaga populaţie a regiunii.

— Ei ştiu asta. Doar reacţionează excesiv. China procedează la fel. Acum noi suntem paria lumii şi asta pentru că facem ceea ce este necesar. Suntem ucişi pentru că am fost ucişi.

— Nu a fost niciodată altfel.

— Aşa crezi tu? întrebă Badim aruncând o privire pe fereastră. Eu nu văd că Europa s-ar simţi foarte prost.

— Suntem în Elveţia, nu în Europa. Elveţienii rămân întotdeauna în afara acestor lucruri. Asta vedeţi voi.

— Sunt chiar atât de diferite lucrurile în restul Europei?

— Grecia a fost acuzată pentru că a fost ucisă, îţi aminteşti? Şi nici restul Europei de Sud nu o duce mult mai bine. Nici Irlanda, apropo. Britanicii ne-au zdrobit secole de-a rândul. Aproximativ un sfert din populaţia irlandeză a murit în timpul foametei şi tot cam un sfert dintre locuitorii ei au părăsit insula. Nu a fost o prostie.

— Postcolonialism, spuse Badim.

— Da, şi în acelaşi timp imperiu. Este curios că Anglia nu plăteşte niciodată pentru crimele sale.

— Nimeni nu o face. Plăteşti pentru că eşti victima, nu criminalul.

Barmanul îi aduse whisky-ul, iar Mary bău jumătate.

— Va trebui să găsim o modalitate de schimbare.

— Dacă există.

— Justiţie?

Badim făcu un gest sceptic.

— Justiţie? Ce-i asta?

— Hai, nu fi atât de cinic!

— Nu, vorbesc serios. Gândeşte-te la zeiţa greacă a dreptăţii. O femeie de bronz îmbrăcată în togă şi legată la ochi pentru a fi imparţială, ridicând balanţa astfel încât să existe un echilibru între infracţiuni şi pedepse, indiferent de influenţa individuală. Dar realitatea este că această balanţă nu este niciodată echilibrată. Probabil, doar când se scoate ochi pentru ochi, doar când se aplică legea talionului, infracţiunea şi pedeapsa s-ar putea afla în echilibru. Dar nu şi în cazul unei crime. Criminalul trebuie să plătească despăgubiri sau să-şi petreacă restul vieţii în închisoare. Ţi se pare un echilibru real? Mie nu.

— Există pedeapsa cu moartea.

— Pe care toată lumea o consideră un obicei barbar. Deoarece, dacă uciderea este greşită, două acţiuni greşite

nu fac una bună. Şi violenţa generează violenţă. Deci încercăm să găsim ceva echivalent, dar nu există. Prin urmare, balanţa nu este niciodată în echilibru. Mai ales când o naţiune o extermină pe alta timp de trei sute de ani, îi ia toate bogăţiile şi apoi spune: „O, scuze, ne-am purtat rău. Nu face nimic, ne oprim acum şi totul va fi bine.” Nu, nu va fi.

— Poate că India va putea sili Anglia să plătească tot praful pe care urmează să-l arunce în atmosferă.

Badim ridică din umeri.

— Costă aproximativ zece euro. Nu înţeleg de ce nu îl susţin toţi sută la sută. Efectul va dura doar cel mult trei sau patru ani, iar în timpul ăsta o să vedem ce efecte are şi vom decide dacă merită să continuăm.

— O mulţime de oameni cred că va avea efecte secundare.

— Ca de exemplu?

— Îi cunoşti la fel de bine ca mine. Dacă praful ăsta opreşte musonul, problema va fi de două ori mai serioasă.

— Am decis să ne asumăm acest risc! Nu mai este treaba nimănui.

— Dar întreaga lume va suferi efectele.

— Toată lumea vrea ca temperatura să scadă.

— Nu şi Rusia, sublinie Mary.

— N-aş fi atât de sigur. Banchiza se topeşte şi permafrostul se dezgheaţă, iar asta reprezintă jumătate din teritoriul lor. Dacă râurile nu îngheaţă, Siberia rămâne fără drumuri timp de nouă luni pe an. Sunt făcuţi să trăiască în frig şi ei ştiu asta.

— Există frig şi frig, observă Mary.

— Dar acolo, uneori e mai rece decât oricând! Tu ştii. Nu, doar exagerează, ca toţi ceilalţi. Cineva apucă taurul de coarne şi toată lumea profită de ocazie să-l înjunghie pe la spate. Asta mă supără!

Mary mai luă o înghiţitură de whisky.

— Bine ai venit în lume!

— Ei bine, nu-mi place lumea, replică Badim şi goli paharul. Iar noi ce vom face? Suntem Ministerul pentru

Viitor. Trebuie să participăm.

— Ştiu. Mai întâi trebuie să vedem ce spun oamenii noştri de ştiinţă.

Badim se uită la şefa lui.

— Ne vor răspunde evaziv.

— Nu au suficiente informaţii pentru a face o evaluare riguroasă, aşa că vor spune că li se pare un experiment bun, că ar trebui să-l realizăm şi să aşteptăm apoi zece ani pentru a vedea ce se întâmplă.

— Ca de obicei!

— Ei bine, asta e ştiinţă, nu?

— Dar trebuie să facem mai mult decât de obicei!

— Vom spune asta. Şi sunt sigură că vom ajunge să sprijinim India.

— Cu bani?

— Dacă-i vorba doar de zece euro pentru un kilogram, sigur! Bani gheaţă!

Badim nu se putu abţine să nu râdă, dar se posomorî repede.

— Nu este suficient. Ceea ce facem cu acest minister, îţi spun eu că nu este suficient.

Mary îl privi fix. Fusese un reproş, iar el evita să o privească în ochi.

— Să facem o plimbare, sugeră ea. Am stat pe scaun toată ziua.

Badim nu se opuse. Terminară băuturile, plătiră şi ieşiră în noapte. Se îndreptară spre statuia macaralei şi trecură mai departe, în amonte, de-a lungul râului Limmat care curgea în canalul său de piatră. Reflecţia luminilor de pe celălalt mal fragmenta suprafaţa neagră a apei care aluneca pe lângă ei. Ajunseră la cubul istoric de piatră în care funcţiona primăria, iar Mary se miră, ca întotdeauna, cum se poate înghesui întregul consiliu municipal al oraşului într-o clădire atât de mică. Lăsară în urmă Odeonul, trecură peste marele pod care traversa râul în locul unde se scurge din lac şi intrară în părculeţul de pe celălalt mal, unde se afla statuia lui Ganimede care, în mâna ridicată, părea să ţină luna, abia înălţată deasupra

lacului Zürich. Era un loc unde Mary mergea adesea. Statuia, lacul, Alpii care se profilau în depărtare, spre sud, se combinau într-un mod care o mişca, deşi nu ştia de ce. Zürich... viaţa... nu putea spune. Când era acolo, lumea i se părea o imensitate.

— Ascultă, îi spuse ea lui Badim. Poate că aşa e, cum spui tu. Poate că nu există dreptate în sensul unui fel de reparare reală a unui rău. Orice ai spune, nu există ochi pentru ochi. Mai ales justiţia istorică sau justiţia climatică. Dar, pe termen lung, cam asta ar trebui să facem noi. Pentru asta există ministerul nostru. Încercăm să punem bazele pentru ca în viitor, în viitorul îndepărtat, să se creeze ceva similar cu justiţia, astfel încât, pe termen lung, binele să depăşească răul. Trebuie să deviem curba[6] şi toate celelalte... Indiferent ce s-a întâmplat înainte, important este ce putem face acum.

Mary arătă spre statuia lui Ganimede cu mâna ridicată. Luna se odihnea direct în palma tânărului, de parcă el ar fi fost pe cale să arunce discul lunar în cer.

Badim oftă.

— Ştiu, spuse el. Sunt aici pentru a încerca.

Mary ştia după privirea lui – îndepărtată, intensă, calculată, rece – că şeful ei de personal era sincer şi asta îi dădea fiori.

Mult mai relaxante şi chiar distractive erau întâlnirile dintre Mary Murphy şi Tatiana Voznesenskaya, şefa departamentului juridic al ministerului. În unele dimineţi, se vedeau la Utoquai, un complex de înot de pe malul lacului. Dacă era suficient de cald, îşi puneau costumele de baie în vestiare şi ieşeau pe lac, unde înotau în tandem în

[6] În original, *Bending the Arc,* titlul filmului documentar despre organizația caritabilă a medicilor „Partners in Health”, preluat la rândul său din discursul abolиționistului american Theodore Parker: „Nu pretind că înțeleg universul moral; arcul este lung, vederea mea este departe de a ajunge. Nu pot să calculez curba și să adaug percepție vizuală figurii. O pot ghici cu conștiința mea. Pe baza a ceea ce văd, sunt sigur că acest arc se înclină spre justiție.”

stilul liber, apoi conversau în timp ce înotau pentru o vreme în cerc în stilul bras, contemplând oraşul din acea perspectivă neobişnuită. Apoi se întorceau, făceau duş şi se aşezau în cafenea, la o băutură fierbinte. Tatiana era o brunetă înaltă, cu ochii aceia ruseşti uimitori, de un albastru-pal, pometi de fotomodel, faţa mereu serioasă şi un umor foarte negru. Urcase foarte sus în cadrul guvernului rus înainte de a se confrunta cu structura lor de putere şi de a decide că i-ar fi mai bine într-un organism internaţional. În Rusia, specialitatea ei fusese legislaţia tratatelor internaţionale. Acum îşi punea cunoştinţele în slujba găsirii aliaţilor şi a mijloacelor legale pentru a face să progreseze cauza protejării generaţiilor viitoare. Tatiana considera că asta este în mare parte o chestiune de stabilire a situaţiilor în care generaţiile viitoare vor primi statut legal, astfel încât avocaţii lor existenţi în prezent să poată depune plângeri şi să fie audiaţi de instanţe. Nu era uşor, având în vedere reticenţa oricărei instanţe de a acorda dreptul de a fi audiat cuiva sau unei speţe în afara cercului magic al legii scrise. Dar Tatiana avea experienţă cu majoritatea instanţelor internaţionale deja existente şi lucra acum cu Reţeaua de Instituţii pentru Generaţiile Viitoare, cu Trustul pentru Copii şi cu multe alte grupuri, toate pentru a beneficia de puterea dată ministerului de originile sale din Acordul de la Paris. Mary simţise adesea că Tatiana ar fi trebuit să fie numită şefa ministerului, că experienţa ei în Irlanda şi la ONU fusese destul de lipsită de substanţă în comparaţie cu cariera dură a Tatianei.

Tatiana făcu un gest de negare atunci când, la un pahar de băutură, Mary îi spuse ce gândeşte.

— Nu, tu eşti perfectă! O irlandeză drăguţă, toată lumea te iubeşte! Aş distruge totul dintr-o lovitură, plimbându-mă de colo-colo ca un asasin de la KGB. Ceea ce şi sunt, adăugă ea cu o sclipire periculoasă în ochi.

— Nu chiar, spuse Mary.

— Nu, nu chiar. Dar aş distruge lucrurile. Avem nevoie de tine la vârf, ca să ne deschizi uşa. Este ca o audiere

juridică, într-adevăr. Mai puţin formală, dar la fel de importantă. Trebuie să-i faci pe oameni să te asculte înainte să îţi poţi susţine cazul. Asta faci tu, iar oamenii te ascultă. Atunci putem să ne apucăm de treabă.

— Aşa sper. Chiar crezi că putem obţine o poziţie juridică semnificativă pentru persoanele care încă nu există?

— Nu sunt sigură. Pe de o parte, cercul incluziunii a crescut de-a lungul timpului istoric, ceea ce ar reprezenta un fel de precedent. Mai multor categorii de oameni li s-au acordat audieri, chiar şi unor sisteme ecologice, ca în Ecuador. Stabilim un model care, logic, este rezonabil. Dar chiar dacă reuşim în această parte, avem o a doua problemă, poate mai mare, în slăbiciunea instanţelor internaţionale în general.

— Crezi că sunt slabe? întrebă Mary, iar Tatiana îi aruncă o privire scrutătoare, de parcă ar fi spus: „Te rog să fii serioasă!”

— Naţiunile sunt de acord cu acestea numai dacă le plac judecăţile lor. Dar judecăţile sunt întotdeauna de o parte sau alta, aşa că partea care pierde nu este niciodată mulţumită. Şi nu există un şerif pentru lume. Deci americanii fac tot ceea ce îşi doresc, iar noi ceilalţi facem ceea ce ne dorim. Instanţele funcţionează numai atunci când este prins un mărunt criminal de război şi toată lumea decide să se arate plină de virtuţi.

Mary dădu din cap nefericită. Dispreţul indienilor faţă de Acordul de la Paris, manifestat de măsurile lor de geoinginerie, nu se deosebea prea mult din punct de vedere juridic de nerespectarea generală a obiectivelor de reducere a emisiilor de carbon stipulate în acord. Era doar cel mai recent exemplu de comportament de acest tip.

— Aşadar, ce crezi că putem face pentru a îmbunătăţi situaţia?

Tatiana ridică din umeri.

— Statul de drept este tot ce avem, zise ea, posomorâtă. Spunem asta oamenilor şi apoi încercăm să-i facem să creadă.

— Cum vom face asta?

— Dacă lumea sare în aer, atunci vor crede. Nu degeaba ajungem iar şi iar la punerea sub semnul întrebării a ordinii internaţionale pe care o avem de la sfârşitul celui de-Al Doilea Război Mondial.

— Nu mi se pare o soluţie, spuse Mary.

— Nici mie, dar nu există o soluţie perfectă. Trebuie să ne conformăm. Vom crea o nouă religie! exclamă Tatiana emoţionată, deşi Mary îi văzu ironia din ochi şi înţelese că glumeşte. O religie a Pământului în care să fim cu toţii o familie, o fraternitate universală.

— Sororitate universală, o corectă Mary. O religie a Mamei-Pământ.

— Exact! zise Tatiana şi râse. Aşa cum ar trebui să fie, nu?

Ridicară paharul în cinstea ideii.

— Scrie tu legile pentru acea religie, continuă Mary. Să fie gata când va sosi momentul.

— Desigur, spuse Tatiana. Am deja o întreagă constituţie aici, adăugă ea, bătându-se cu palma pe frunte.

10

Am decolat de pe aeroporturile din Bihta şi Darbhanga şi de pe portavioanele Garuda şi Gandhinagar, mai ales în avioane Iliuşin IL-78 care fuseseră cumpărate din Uniunea Sovietică cu mult timp în urmă. Mai erau şi nişte avioane-cisternă Boeing şi Airbus. Toate erau aparate vechi şi înăuntru era frig. Costumele noastre erau, de asemenea, foarte vechi, oferind o mobilitate limitată, şi erau aproape complet lipsite de termoizolaţie. Ne era foarte frig acolo sus, dar zborurile erau relativ scurte.

Ne ridicam până la o altitudine de 18.000 de metri, înălţimea maximă la care puteau urca avioanele. Ar fi fost mai bine să urcăm mai sus, dar nu era posibil. Dura două ore până să atingem altitudinea aceea, pentru că eram mereu încărcaţi până la refuz. Două avioane au rămas blocate în aşa-zisul „colţ al sicriului”[7] şi unul dintre echipaje nu a mai putut scăpa.

Odată sus, am desfăşurat capsulele de realimentare şi am pompat aerosolii în aer. La început se părea că turnăm combustibil, dar de fapt erau particule de aerosoli. Ne-au spus că e în mare parte dioxid de sulf, dar existau şi alţi compuşi chimici, cum ar fi ceea ce iese din vulcani. Dar asta nu era cenuşă, ca în erupţiile vulcanice. Era un amestec fabricat în Bhopal şi în alte locaţii din India, conceput să rămână în aer şi să reflecte lumina soarelui.

Am efectuat majoritatea zborurilor peste Marea Arabiei, astfel încât vânturile de la sfârşitul verii să împingă aerosolii pe cerul Indiei înainte de a ajunge în altă parte. Acesta era scopul nostru, pentru noi o făceam, şi mai erau şi unii care credeau că asta ne va salva de unele critici. Dar, curând, vânturile aveau să răspândească tot ce eliberam noi în toată stratosfera, în special în emisfera

[7] În original, *coffin corner* - termen aviatic folosit pentru a descrie o situație la altitudine mare când viteza maximă (limitată de răspândirea undelor de șoc supersonice) și cea minimă (limitată de cantitatea de aer care trece peste aripă) sunt aproape aceleași.

nordică, şi în cele din urmă aerosolii aveau să ajungă peste tot, iar o parte din razele soarelui aveau să fie deviate.

Chiar şi în India abia dacă se constata vreo deosebire pe cer. Toată viaţa noastră am trăit sub ceea ce se numea ABC, acronimul pentru Asian Brown Cloud[8], aşa că eram obişnuiţi cu cerul acoperit de praf. Operaţia noastră a făcut cerul să pară puţin mai alb în timpul zilei şi, uneori, apusurile erau ceva mai roşietice decât înainte. Au fost zile în care era destul de frumos. Dar, în general, lucrurile păreau neschimbate. Se spunea că radiaţia solară deviată în spaţiu este de aproximativ o cincime de procent din cantitatea totală. Era o valoare importantă şi crucială, dar diferenţa nu se vedea cu ochiul liber.

Se mai spunea că efectul asupra planetei va fi acelaşi ca al erupţiei vulcanului Pinatubo din 1991, iar unii susţineau chiar că va fi de două ori mai puternic. Tot materialul eliberat în stratosferă a fost transportat în câteva mii de misiuni individuale. Flota noastră număra doar două sute de avioane, deci fiecare a efectuat zeci de zboruri pe parcursul operaţiunii de şapte luni. Asta înseamnă muncă multă. Deşi efortul a fost destul de mic pentru o astfel de acţiune. Şi dacă am ajutat să evităm un alt val de căldură, a meritat.

China nu a fost amuzată de idee, ştiam. Nici Pakistanul, desigur. Şi, cu toate că zburam doar când vântul sufla din est sau nord-est, uneori respectivele ţări se aflau în calea dispersiei substanţei eliberate. Şi în toată lumea au existat oameni care au protestat susţinând că vom deteriora stratul de ozon, ceea ce ne va afecta negativ pe toţi. Odată, o rachetă cu ghidare termică a trecut pe lângă avionul nostru. Vikram a evitat-o în ultima clipă. Avionul a scos un sunet care mi-a amintit de mieunatul unei pisici. Nimeni nu a aflat vreodată cine a lansat-o în direcţia noastră. Dar nu ne-a păsat. Făceam ceea ce ni se ceruse să facem şi eram fericiţi. Toţi pierduserăm pe cineva cunoscut în valul de căldură. Şi chiar dacă nu pierduserăm, era vorba de India. Se putea întâmpla din nou, oriunde în India, de fapt

[8] „Norul Maroniu Asiatic”, în lb. engleză.

oriunde în lume. Asta era ceea ce conducătorii continuau să le repete oamenilor. Chiar şi mult mai la nord putea lovi un val de căldură. Europa suferise mai demult de un val care ucisese şaptezeci de mii de oameni, chiar dacă Europa se află departe, în nord. Mai mult de jumătate din suprafaţa Pământului era în pericol. Aşa că am făcut-o.

Zi de zi, timp de şapte luni. Zi şi noapte. Avioanele trebuiau întreţinute, alimentate cu combustibil şi rezervoarele umplute. A fost o rutină care a presupus ca mii de oameni să lucreze împreună. A fost obositor, epuizant, dar până la urmă am intrat în ritm. Au existat destule echipaje pentru a zbura o dată la trei misiuni pentru fiecare aeronavă. Timp de multe săptămâni, mai ales în mijlocul operaţiunii am avut impresia că nu se va termina niciodată, că nu vom mai face şi altceva în viaţă. Simţeam că salvăm India şi poate lumea. Dar ceea ce ne îngrijora era India. Valurile de căldură mortale o să înceteze. Aceasta era speranţa noastră. A fost o perioadă foarte emoţionantă.

Acum, dacă mă duc în orice parte a lumii şi întâlnesc pe cineva care critică tot ce am făcut noi, nu tac. „Nu ştii nimic”, îi spun. „Nu erau conaţionalii tăi, aşa că nu ţi-a păsat ce s-a întâmplat cu ei. Dar noi ştim şi ne pasă.” Şi de atunci nu a mai existat niciun val de căldură. Va mai fi un altul, cu siguranţă, dar noi am făcut tot ce am putut. Am făcut tot ce trebuia să facem. Recunosc, uneori ţip la oamenii care mă contrazic în acest sens. Îi trimit în iad, un loc pe care noi, în India, l-am văzut deja cu ochii noştri. Îmi pierd răbdarea cu cei care contestă ceea ce am făcut. Ei nu ştiu despre ce vorbesc. Nu au trăit o asemenea grozăvie, dar noi ştim.

11

Ideologie, substantiv feminin: o relaţie imaginară cu o situaţie reală.

În utilizarea obişnuită, termenul se referă la ceea ce are cealaltă persoană, mai ales atunci când distorsionează faptele într-un mod sistematic.

În opinia noastră însă, ideologia este un element indispensabil al cogniţiei şi, dacă i-ar lipsi cuiva, ceea ce credem că este destul de puţin probabil, persoana respectivă ar avea un handicap sever. Există o situaţie reală, irefutabilă, dar este prea vastă pentru ca un singur individ să o cunoască în întregime, aşa că trebuie să ajungem la înţelegerea ei printr-un act de imaginaţie. Prin urmare, avem cu toţii o ideologie şi aceasta este o veste bună. Atât de multe informaţii ajung la creier, de la experienţe senzoriale până la mesaje discursive şi mediatizate, încât este necesar un fel de sistem organizaţional pentru a da un sens lucrurilor, astfel încât să putem lua decizii şi să acţionăm. Viziunea asupra lumii, filosofia, religia, toate aceste lucruri sunt sinonime cu ideologia aşa cum am definit-o mai sus. La fel este şi ştiinţa, deşi ea este cea diferită, cea specială, deoarece este verificată continuu cu tot felul de teste la care o supune realitatea, rafinând obiectul atenţiei sale. Fără îndoială, această caracteristică face din ştiinţă nucleul unui proiect foarte interesant, care presupune concepţia, îmbunătăţirea şi utilizarea unei ideologii care explică într-un mod coerent şi practic lumea exuberantă şi vibrantă. Ceea ce se mai poate aştepta de la o ideologie este ca ea să fie clară, cuprinzătoare în explicaţii şi puternică. Cititorul este invitat să demonstreze adevărul acestor cuvinte.

12

Ocolind partea de relaţie imaginară pentru o clipă, ce ziceţi de situaţia reală? Imposibil de cunoscut, desigur, după cum s-a mai spus.

Acestea sunt câteva dintre speciile recent dispărute: gazela-saudită, leul-de-mare-japonez, foca-călugăr din Caraibe, liliacul din Insula Crăciunului, şobolanul-cu-coada-mozaic, vaquita (sau panda-de-mare), spicuitorul-de-frunziş-Alagoas, vânătorul-de-arbori-criptic-brazilian, macaw-ul-lui-Spix, po'ouli, rinocerul-alb-nordic, tapirul-de-munte, solenodonul-haitian, vidra-uriaşă, puiul-de-prerie-Attwater, râsul-iberic, căprioara-persană, ibisul-cu-crestă-japonez, oryxul-arab, maimuţă-cu-nasul-cârn, elefantul-de-Ceylon, lemurul indri, colobusul-roşu-din-Zanzibar, gorila-de-munte, wallaby-ul-cu-gâtul-alb, ibexul-etiopian, lemurul aye-aye, vicunia, panda-gigant, vulturul-mâncător-de-maimuţe. Se estimează că au dispărut şi două sute de specii de mamifere, şapte sute de specii de păsări, patru sute de specii de reptile, şase sute de specii de amfibieni şi patru mii de specii de plante.

Rata actuală de extincţii în comparaţie cu norma geologică este de câteva mii de ori mai rapidă, făcând din această perioadă cea de-a şasea extincţie în masă din istoria Pământului, marcând astfel în mod clar începutul Antropocenului, care este acelaşi lucru cu a spune că suntem într-un moment de catastrofă a biosferei care va fi evidentă în rămăşiţele fosile atâta timp cât va exista planeta. Extincţia în masă este, de asemenea, exemplul cel mai evident de lucru pe care omenirea l-a făcut fără cale de întoarcere, în ciuda tuturor eforturilor investite în experimentele de salvare şi a robusteţii generale a vieţii pe Pământ. Acidifierea şi dezoxigenarea oceanului planetar constituie un alt exemplu de acţiune umană care nu are soluţie, iar relaţia dintre acidifierea/dezoxigenarea oceanelor şi fenomenul de extincţie ar putea deveni în curând una profundă, deoarece prima ar putea s-o

accelereze într-un ritm de neoprit pe cea de-a doua.

Fireşte, evoluţia va umple în cele din urmă acele nişe ecologice cu specii noi. Plenitudinea preexistentă va fi restabilită prin procesul de speciaţie în mai puţin de douăzeci de milioane de ani.

13

De fiecare dată când îl trecea transpiraţia, inima îi bătea rapid şi făcea imediat un atac de panică. Pulsul îi creştea la o sută cincizeci de bătăi pe minut sau chiar mai mult. Nu conta că se ştia în siguranţă şi că reacţia de panică se datora unui eveniment care avusese loc cu mult timp în urmă. Nu conta că el locuia acum la periferia oraşului Glasgow şi avea un loc de muncă într-o fabrică de procesare a cărnii care îi permitea accesul în spaţii frigorifice unde temperatura era menţinută la doar câteva grade peste temperatura de îngheţ. Când se declanşa criza, era deja târziu; corpul şi creierul lui erau lovite de o tornadă teribilă de molecule biochimice care-i străbăteau venele ca o doză de metamfetamină cristalină şi îi declanşau episoade terifiante de paranoia.

Suferea de tulburare de stres posttraumatic. Ştia asta, îi spuseseră de un milion de ori. PTSD, cum era acronimul denumirii din engleză, *post-traumatic stress disorder,* marea afecţiune a epocii noastre. După cum i-a explicat odată unul dintre psihologii care l-au tratat, una dintre trăsăturile definitorii ale tulburării era incapacitatea pacientului de a o opri, chiar dacă ştia ce i se întâmplă. În acest sens, recunoştea psihologul, diagnosticarea afecţiunii era inutilă. Diagnosticul era necesar, dar insuficient; şi nu era clar ce putea fi considerat suficient. Existau diferite opinii şi moduri de a face faţă acestei afecţiuni. Niciun tratament nu s-a dovedit a fi complet eficient şi majoritatea erau încă într-o lungă fază experimentală.

Expunerea la episoade precum episodul trăit: interzisă.

Încercase, în timpul unei vizite în Kenya, unde îndurase în fiecare zi temperaturi din ce în ce mai aproape de limita suportabilului. Rezultatul constase în atacuri de panică zilnice, aşa că îşi scurtase şederea acolo şi se întorsese la Glasgow.

Medii virtuale în care să exploreze aspectele episodului:

interzise. Jucase jocuri video care-l făcuseră să retrăiască anumite părţi ale experienţei sale într-un mod pe care nu-l putea controla, dar jocurile erau parodii hidoase pentru adulţi. Atacurile de panică erau dese, indiferent dacă juca sau nu jocuri video.

Terapie de încercare: scrisese despre episodul respectiv după ce i se administrau beta-blocante. Somnoros tot timpul de la beta-blocante, amintirea devenea un exerciţiu de scriere automată: *Am încercat să-i conving pe oameni să intre. Aveam un rezervor de apă în debara. L-am păstrat secret. Capătul ţevii pistolului era o mică circumferinţă neagră. Toţi erau morţi.*

Degeaba. Avea doar şi mai multe atacuri de panică ce-i înceţoşau vederea şi îi îngreunau respiraţia. Şi mai multe coşmaruri.

Aproape jumătate din timp dormea şi avea coşmaruri care-l făceau să se trezească leoarcă de sudoare. Uneori, imaginile care îl bântuiau erau de o cruzime sadică. După ce se trezea dintr-unul din acele vise, trebuia să facă nişte exerciţii pentru a-şi încălzi degetele de la picioare care-i îngheţaseră, trebuia să muncească din greu pentru a uita coşmarul şi a se culca din nou; dar dura ore întregi şi, uneori, nici măcar asta nu mergea. A doua zi arăta ca un strigoi fără energie şi îşi petrecea ziua lucrând cu mintea goală sau jucând jocuri video, majoritatea jocuri în care sărea dintr-o parte în alta într-un mediu cu gravitaţie redusă. Sărind de pe un asteroid pe altul.

Terapeuţii l-au prevenit despre existenţa unor evenimente declanşatoare. Trebuia să le evite. Ceea ce voiau să spună prin acea metaforă foarte practică era că viaţa însăşi nu este decât un lanţ nesfârşit de evenimente declanşatoare, că până şi conştiinţa e un declanşator. Se trezea, îşi amintea cine este şi avea un atac de panică. Trecea peste asta şi îşi continua viaţa cât se putea de bine. Comanda de a nu se gândi la anumite lucruri era tocmai o scuză pentru a se gândi la ele. Reprimare, uitare; a trebuit să înveţe să uite. Distragerea perpetuă era imposibilă. Dorea să fie mai bun, dar nu putea.

Terapia cognitiv-comportamentală, TEC, era considerată de majoritatea experţilor drept cel mai bun tratament pentru PTSD. Dar TEC era dură. O urma de parcă ar fi fost un apel divin, ca o cărare pe marginea unui abis. Când l-a auzit folosind acea expresie, un psiholog i-a spus că toată lumea merge pe marginea unui abis, că asta este viaţa. „Eu merg pe o funie întinsă”, i-a răspuns el. Era necesar să se concentreze în permanenţă asupra echilibrului. În acest sens, distragerile erau de fapt contraindicate. Dacă eşti distras, un singur pas greşit te-ar putea trimite cu capul în jos în abis. Vigilenţă constantă, cu toate că şi aceasta era contraproductivă, nu era decât un mod de a aborda problema, de a-i acorda atenţie. Nu. Hipervigilenţa face parte din tulburare. Prin urmare, nu era nimic de făcut. Singura soluţie era somnul fără vise. Sau moartea.

Sau anumite medicamente. Anxioliticele nu erau totuna cu antidepresivele. Erau folosite pentru a inhiba absorbţia de către creier a stimulentelor de luptă sau de fugă, pentru a acorda conştiinţei puţin timp ca sistemul să se calmeze şi să-şi dea seama că un anumit lucru nu este un pericol real. Desigur, medicamentele aveau şi efecte secundare nedorite. Apatia era unul. Făcea parte chiar din ceea ce ţi-ai dorit. Dacă ai ucide toate sentimentele, sentimentele rele ar fi neapărat printre ele şi, în consecinţă, ar fi mai puţin probabil să apară, chiar dacă ar fi primele la rând, gata să iasă la iveală. Dar dacă ai realizat o aplatizare a tuturor sentimentelor, atunci ce? Treci prin viaţă ca un automat, asta e. Mănânci ca şi cum ai alimenta o maşină veche. Faci exerciţii fizice în speranţa că vei obosi atât de mult încât să poţi adormi şi să treci peste noapte. Încearcă să nu te gândeşti. Încearcă să nu simţi.

Prin urmare, după multe astfel de luni, după ani, se întoarse în India.

Trebuia să vadă dacă asta îl va ajuta şi nu putea să ştie până nu încerca. Ar fi ceva de genul terapiei de aversiune sau, mai degrabă, de imersiune. Să revină la locul crimei. În plus, îl bântuia o idee care începuse să devină o obsesie. Avea un plan.

Ateriză în Delhi şi luă un tren spre Lucknow, coborî în gară şi urcă într-un autobuz aglomerat care se îndrepta spre oraşul său. Imaginile şi mirosurile, căldura şi umiditatea erau toate declanşatoare, da. Dar, din moment ce conştiinţa era adevăratul declanşator, îşi adună curajul şi se uită pe fereastra prăfuită a autobuzului. Simţea cum transpiraţia i se prelinge prin piele, simţea aerul pompat de plămâni şi inima bătându-i în piept ca unui copil care încearcă să scape. Stai! Continuă să trăieşti!

Coborî din autobuz la staţia din piaţa centrală a oraşului şi se uită în jur. Erau oameni peste tot, de toate vârstele, hinduşi şi musulmani, ca înainte; diferenţele erau foarte subtile sau inexistente, dar ochii lui experimentaţi observau semnele, o porţie de *tikka,* un fes... Amestecul obişnuit care a existat dintotdeauna în acel oraş, încă din vremea lui Akbar. Totul era la fel ca în urmă cu patru ani. Nu exista niciun semn că se întâmplase tot ceea ce se întâmplase.

Cu siguranţă că există un element comemorativ. Se îndreptă spre lac, cu inima bubuindu-i în piept şi cu o senzaţie de arsură pe piele. Hainele îi erau îmbibate de sudoare. Continuase să bea din sticla de apă din rucsac, doar înghiţituri mici, doar din când în când, dar era deja goală. Întregul corp îi palpita şi ochii îl înţepau din cauza transpiraţiei; în spatele ochelarilor de soare curbaţi, plângea necontrolat. Polarizarea ochelarilor nu era suficientă pentru a împiedica soarele să-i lovească retina. Imaginile i se înfigeau ca nişte ace în globii oculari oriunde se uita.

Lacul era la fel. Cum e posibil să fie încă acolo, să nu fi fost drenat pentru a ridica un mausoleu sau un templu ori pur şi simplu o clădire rezidenţială sau un bazar?

Dar cine a mai rămas să-şi amintească ce se întâmplase acolo sau cum fusese în săptămâna aceea? Nu mai existau supravieţuitori care să fie bântuiţi de acest loc. Cât despre cei care au venit şi au făcut curat, şi au adunat cadavrele, ei bine, acesta era doar un loc, la fel ca multe altele, cu scene similare. Nu exista niciun motiv să şi-l amintească

pe acesta. Nu... El era singurul supravieţuitor. Nimeni altcineva nu văzuse ce văzuse el şi nici nu supravieţuise pentru a-şi aminti. Pentru toţi oamenii care mergeau pe aleea aceea îngustă, prin acea jalnică parodie de cornişă, lacul era doar ceea ce vedeau acum. Nici măcar o placă nu amintea de trecut, darămite un monument comparabil cu onorurile militare...

Se întoarse la staţia de autobuz. După ce se gândi bine şi se opri la un magazin cu pereţii deschişi pentru a cumpăra apă îmbuteliată, se îndreptă către vechea lui clinică. Clădirea, încă în picioare, era acum ocupată de avocaţi, administratori fiscali şi un dentist. Alături era un nou restaurant nepalez care nu fusese acolo înainte. Era doar o clădire, dar ceea ce se întâmplase înăuntru...

Se aşeză pe bordură pentru că deodată se simţi prea slăbit pentru a sta în picioare. Tremura. Îşi ţinea capul cu mâinile. Totul era acolo, în capul lui: fiecare oră, fiecare minut, acel rezervor de apă din cămară.

Se ridică, se întoarse la staţia de autobuz şi luă primul autobuz înapoi spre Lucknow. Acolo sună la un număr de telefon pe care i-l dăduseră. Un bărbat răspunse în hindi. Îl întrebă, recurgând la cunoştinţele lui rudimentare de hindi, dacă vorbeşte engleza.

— Da, ce vrei? îl întrebă celălalt, deja în propria lui limbă.

— Am fost aici, spuse Frank. În timpul valului de căldură. Sunt american. Am făcut parte dintr-o organizaţie umanitară care a lucrat aici, la dezvoltarea zonei. Am văzut ce s-a întâmplat. Acum m-am întors.

— De ce?

— Am un prieten care mi-a spus despre grupul vostru.

— Care grup?

— Mi-a spus că se numeşte „Never Again”. Dedicat diferitelor forme de acţiuni directe.

Linişte la celălalt capăt al liniei.

— Vreau să ajut, adăugă Frank. Trebuie să fac ceva.

Tăcere şi mai lungă.

— Spune-mi unde eşti, zise, într-un târziu, celălalt

bărbat.

Aşteptă o oră pe o bancă în gară, într-o căldură oribilă. Când simţea că i s-a epuizat puterea şi este pe punctul de a se prăbuşi, o maşină trase la bordură. Doi tineri săriră din vehicul şi se opriră în faţa lui.

— Tu eşti *firangi* care a sunat?

— Da.

Unul dintre bărbaţi trecu cu un detector de metale peste el, pe când cel care i se adresase îl liniştea.

— Haide, urcă!

Când Frank se aşeză pe locul pasagerului, în faţă, şoferul demară brusc făcând să scârţâie anvelopele.

Bărbaţii care stăteau în spatele lui îl legară la ochi.

— Nu vrem să ştii unde te ducem. Nu-ţi vom face niciun rău dacă eşti cine spui că eşti.

— Eu sunt acela, spuse Frank, fără să obiecteze că e legat la ochi. Mi-aş dori să nu fiu, dar eu sunt.

Nimeni nu comentă. Maşina luă câteva curbe, suficient de repede pentru a-l izbi pe Frank de uşă sau în strânsoarea centurii de siguranţă. Era o maşină electrică mică, scotea un zumzet abia auzit şi accelera sau încetinea brusc.

Apoi maşina se opri, iar ei îl ajutară să coboare şi să urce câteva trepte într-o clădire. Îi scoaseră legătura de la ochi şi Frank se trezi într-o cameră plină de tineri. Era o singură femeie printre zecile de bărbaţi care îl priveau curioşi.

Frank le spuse povestea lui. Bărbaţii dădeau serios din cap din când în când, fără să-şi ia ochii strălucitori de la el. Nimeni nu-l privise vreodată cu o asemenea intensitate.

Când termină, bărbaţii se uitară unul la celălalt.

— Ce vrei să faci acum? îl întrebă femeia în cele din urmă.

— Vreau să mă înscriu în grupul vostru. Vreau să fac ceva.

Vorbeau între ei în hindi, prea repede pentru ca Frank să poată urmări conversaţia. Este posibil să fi fost chiar o

altă limbă, cum ar fi bengali sau marathi, deoarece nu recunoştea niciun cuvânt.

— Nu te putem primi în rândul nostru, spuse femeia când încheiară conversaţia. Nu te dorim. Şi dacă ai şti tot ce am făcut, cu siguranţă că nici nu ai vrea să vii. Noi suntem „Copiii lui Kali" şi nu poţi fi unul dintre noi, chiar dacă ai fost aici când s-a produs catastrofa. Cu toate acestea, poţi face ceva. Poţi transmite un mesaj de la noi către lume. Poate ne va ajuta, cine ştie. Măcar încearcă. Spune lumii că trebuie să îşi schimbe modul în care acţionează. Dacă nu, îi vom ucide. Asta e tot ce trebuie să ştie. Găseşte tu o modalitate de a le transmite mesajul.

— O voi face, spuse Frank. Dar aş vrea să fac şi altceva.

— Fă ce vrei, dar va trebui să fie fără noi.

Frank încuviinţă din cap şi se uită fix la pământ. Nu va putea niciodată să explice. Nu acestor oameni, nici altora.

— De acord. Voi face tot posibilul.

14

Trebuia să plecăm. Era prea periculos să mai rămânem. Eram doctor. Aveam o clinică mică, unde mai lucrau un asistent, trei infirmiere şi încă doi angajaţi. Soţia mea era profesoară de pian şi copiii mergeau la şcoală. Apoi rebelii din zona noastră au început să se înfrunte cu guvernul şi soldaţii au intrat în oraş. Oamenii erau ucişi pe străzi. Chiar şi câţiva copii de la şcoala unde mergeau copiii mei şi-au pierdut viaţa. Iar într-o bună zi, clinica mea a fost aruncată în aer. Când m-am dus acolo şi am văzut dezastrul, am privit de pe stradă până în interiorul cabinetului meu şi am ştiut că trebuie să plecăm. Într-un fel sau altul, eram de partea cealaltă.

M-am dus să văd un prieten care fusese jurnalist înainte de război şi l-am întrebat dacă mă poate pune în legătură cu cineva, un contrabandist care să ne scoată din ţară în siguranţă. Nu mă gândeam la un loc anume. Orice loc ar fi fost mai sigur decât cel în care ne aflam. Când prietenul meu a înţeles ce îi ceream, a dat ocol mesei şi m-a îmbrăţişat.

— Îmi pare rău că am ajuns la asta, mi-a spus. Îmi va fi dor de tine.

Cuvintele lui mi s-au înfipt în inimă ca un pumnal. Ştia ce înseamnă o evadare. Eu nu ştiam, dar el ştia. Iar când am înţeles asta, când am văzut pe faţa lui că ştie, m-am aşezat pe scaun ca şi cum aş fi fost împuşcat. Picioarele îmi tremurau. Oamenii spun că asta este o figură de stil, dar exprimă literalmente ceea ce se întâmplă atunci când eşti zguduit de un şoc puternic. Ceva se întâmplă în corp, e o chestie psihologică, deşi nu sunt în măsură să explic mecanismul care o provoacă.

Contrabandistul cerea mult, atât de mult încât doar oamenii cu economii considerabile puteau să fugă recurgând la serviciile lui. Majoritatea concetăţenilor mei căzuseră în capcană. Dar noi ne puteam permite. Aşa că m-am întâlnit cu prietenul meu într-o seară la cafeneaua

unde ne întâlneam de obicei. Era însoţit de un bărbat. Individul era politicos, dar păstra distanţa. Ca un profesionist. Mi-a spus că vrea să vadă banii şi m-a întrebat despre familia mea, când vom fi gata să plecăm, lucruri de genul ăsta. Mi-a zis că ne poate duce în Turcia şi de acolo în Bulgaria, de unde vom ajunge în Elveţia sau în Germania. M-am dus la bancă şi am retras banii, apoi m-am întors acasă şi i-am spus soţiei; amândoi le-am spus copiilor ca fiecare dintre ei să-şi pună lucrurile într-o valiză, că mergem într-o călătorie. În aceeaşi noapte, la miezul nopţii, o maşină s-a oprit în faţa clădirii noastre şi am ieşit. Ne-am înghesuit lucrurile în portbagaj şi ne-am îngrămădit toţi pe bancheta din spate. Când maşina a pornit, m-am uitat pe fereastră la clădirea unde era apartamentul nostru şi am ştiut că nu-l voi mai vedea niciodată. Viaţa aceea se terminase. Îmi făcusem tabieturi; îmi plăcea să trec pe la cafenea după serviciu sau noaptea târziu, când se mai răcorea, să beau o cafea, să joc table şi să stau la taclale cu prietenii. Eu şi soţia mea ne întâlneam cu alte cupluri, pregăteam mese şi aveam grijă de copiii lor. Îi cunoşteam pe oamenii care conduceau magazinele alimentare şi afacerile din cartier. Ne bucuram de toate acestea, ca oricine altcineva. Încă îmi amintesc ce simţeam atunci. Deşi doar foarte vag.

15

Iau notiţe pentru Badim la reuniunea obişnuită de luni a grupului executiv al ministerului. Le pun în ordine mai târziu şi i le dau.

Mary i-a convocat pe şefii de departamente într-o sală de şedinţe alăturată biroului ei din Hochstrasse. Acum regret că nu am fost la baie mai devreme.

Badim stă în stânga lui Mary. În jurul mesei sunt aşezaţi cei treisprezece directori de departamente. Noi ceilalţi stăm în picioare, sprijinindu-ne de pereţi. George mai are puţin şi adoarme.

Tatiana V., departamentul juridic. În această dimineaţă a aflat că Tribunalul Internaţional a refuzat să investigheze cazul indian. E supărată.

Imbeni Halle, Infrastructuri. Furate de la Namcor.

Jürgen Atzgen, din Zürich. Face naveta în fiecare zi de la casa lui de lângă lac. Asigurări şi reasigurări. Veterinar Swiss Re.

Bob Wharton, Dezastre naturale. Ecologist american. Atenuare şi adaptare.

Adele Elia, director climat. Franţuzoaică. Coordonează ştiinţa climei. A început ca glaciolog. Urăşte aceste întâlniri. Odată a spus-o cu voce tare chiar în timpul unei întâlniri. A trăit opt ani pe gheţari. Vrea să se întoarcă la ei. În ceea ce priveşte criosfera, aceasta continuă să se topească.

Huo Kaming, ecolog, Hong Kong. Studii ale biosferei, recuperarea habitatelor, crearea adăposturilor, protecţia animalelor, rezilienţa, metode bazate pe biologie pentru reducerea emisiilor de dioxid de carbon, planificarea bazinelor hidrografice, reîncărcarea acviferelor, bunuri comune, campania Half Earth. Nimic nu-i rezistă.

Estevan Escobar. Chilian. Oceane. Predispus la disperare.

Elena Quintero, agricultură. Buenos Aires. Glumeşte cu Escobar despre rivalitatea dintre Argentina şi Chile. Are

darul de a-l înveseli pe Escobar.

Indra Dalit, Jakarta. Geoinginerie. Lucrează cu Wharton şi cu Atzgen.

Dick Bosworth, australian, economist. Un tip amuzant. Impozite şi economie politică. El este cel care toarnă mereu din vasul cu apă rece al realităţii.

Janus Athena, inteligenţă artificială, internet şi tot ce are legătură cu lumea digitală. Propria sa persoană este deja foarte digitală.

Esmeri Zayed. Al treilea cu E. Palestinian din Iordania. Refugiaţi. Legătura cu UNHCR.

Rebecca Tallhorse, Canada. Reprezentanta populaţiilor indigene.

Mary începe întâlnirea întrebând dacă există noutăţi.

Imbeni Halle: Se analizează planurile de reorientare a firmelor de combustibili fosili pentru a realiza proiecte de decarbonizare. Facilităţile sunt surprinzător de adecvate. Extracţia şi injecţia utilizează aceeaşi tehnologie, doar că invers. Muncitori, capital, facilităţi, cunoştinţe, toate acestea pot fi folosite pentru „a colecta şi a injecta”, fie prin colaborare voluntară, fie prin constrângere. Acest lucru ar menţine companiile petroliere în afaceri, dar făcând lucruri bune.

Tatiana pare interesată. Ceilalţi reacţionează sceptic. Nici captarea dioxidului de carbon şi nici introducerea acestuia în puţurile de petrol goale nu par o opţiune realistă.

Mary: Continuă să-l studiezi. Judecând după ce spun calculele despre utilizarea care poate fi dată metodelor naturale, este esenţial.

Atzgen: Rapoartele din ultimul an au provocat panică în rândul companiilor de asigurări. Până în acest an, acestea au plătit aproximativ 100 de miliarde de dolari în indemnizaţii, iar numărul continuă să crească la fel ca într-o diagramă de hochei. Companii de asigurări asigurate prin reasigurări. Acum ţin crosa de hochei de partea scurtă (sau de partea lungă?). Nu pot mări primele suficient pentru a acoperi indemnizaţia de concediere şi nimeni nu

îşi poate permite să plătească atât de mult. Imprevizibilitatea implică faptul că toate companiile de reasigurare refuză să acopere catastrofele de mediu, aşa cum nu asigură războaie, tulburări politice etc. În consecinţă, asigurarea s-a epuizat, ca să o spun pe scurt. Toată lumea circulă fără asigurare. Guvernele sunt plătitorii de ultimă instanţă, dar cele mai multe sunt deja prea îndatorate pentru a finanţa companiile, adică reasigurarea. Nu se mai poate face nimic fără a pune în pericol încrederea în bani. Prin urmare, întregul sistem este pe punctul de a se prăbuşi.

Mary: Ce înseamnă prăbuşire?

Atzgen: înseamnă că banii nu vor mai servi ca bani.

Linişte în cameră.

Atzgen adaugă: Acum înţelegeţi de ce companiile de reasigurare speră la o atenuare climatică! Nu putem permite ca lumea să se sfârşească!

Nimeni nu râde.

Bob Wharton: Unele lucruri le putem atenua, altele nu. Ne putem adapta la unele lucruri şi la altele nu. Aş adăuga că nu ne putem adapta la unele lucruri pe care nu le putem atenua în acest moment. Trebuie să clarificăm ce şi cum. Dar mai presus de toate, există necesitatea de a le spune susţinătorilor adaptării că sunt nişte tâmpiţi. Banda asta de economişti şi de profesori de ştiinţe umaniste habar n-are despre ce vorbeşte. Adaptarea e o fantezie.

Mary întrerupe inteligent izbucnirea lui Wharton. Îi aruncă o privire simpatică în timp ce taie aerul cu mâna. „Vinzi castraveţi grădinarilor”, sugerează Mary. Se întoarce spre Adele Elia şi ceilalţi.

Elia: Şi asta ţi se pare greşit! (Comentariul provoacă râsul.) Marii gheţari din Antarctica, în special Victoria şi Totten, se confruntă cu tot mai frecvente căderi de gheaţă şi în curând vor turna mii de kilometri cubi de gheaţă în mare. Deocamdată se pare că acest lucru se va întâmpla peste câteva decenii. Nivelul mării va creşte cu cel puţin doi metri, poate mai mult (şase metri!), dar doi metri sunt suficienţi. Va însemna sfârşitul tuturor oraşelor de coastă,

al plajelor, al mlaştinilor sărate, al tuturor recifelor de corali, al multor zone de pescuit. 10% din populaţia lumii va migra, producţia de alimente va scădea cu 20%. Va fi ca lovitura de graţie dată unui luptător ameţit. Civilizaţia *kaputt.*

Jurgen îşi ridică mâinile în aer. Costul este incalculabil!

— Calculează-l! ordonă Mary.

J. se încruntă în timp ce face calcule în minte. Un cvadrilion. Da, într-adevăr. Poate o mie de trilioane nu este o subevaluare. Poate cinci cvadrilioane.

Bosworth: Adică infinit.

Elia: Numărul speciilor ameninţate de dispariţie este acum la nivele de permian. (Exagerare?) Perioada permiană a cunoscut cea mai gravă dispariţie în masă din istoria Pământului. Acum, în curs de echivalare.

Kaming: Oamenii şi animalele domestice reprezintă 99% din animalele vii de pe Pământ. Bovine, porci, oi, capre... Animalele sălbatice reprezintă restul de 1%. Şi suferă. Multe specii vor dispărea în curând.

M: În curând?

K: Peste vreo treizeci de ani.

Escobar: Doar 20% din peştii aflaţi în prezent în ocean sunt în sălbăticie.

Mary încheie dezbaterea tăind aerul cu mâinile. Se uită la echipă. Vorbeşte foarte încet:

— Ministerul pentru Viitor are un buget anual de şaizeci de miliarde de dolari. Sunt mulţi bani. Dar PIB-ul global anual este de o sută de trilioane de dolari. Jumătate din GWP[9] este aşa-numita cheltuială de consum a oamenilor prosperi. Asta înseamnă cumpărarea neesenţială de lucruri care degradează biosfera. Nava care se scufundă. Paraziţii care ucid gazda. Chiar şi jumătatea productivă a GWP, alimente, sănătate şi locuinţe, arde lumea. Pe scurt: terminat.

Echipa o ascultă cu atenţie.

— Aşadar, trebuie să găsim modalităţi de a cheltui cele şaizeci de miliarde care lovesc în punctele de sprijin.

[9] GWP - Global Warming Potential - Potențialul de încălzire Globală.

Dick: Banii noştri nu sunt suficienţi pentru a conta. Trebuie să schimbăm legile – acesta este punctul nostru de sprijin. Cheltuiţi banii pentru schimbarea legilor.

Lui Tatiana îi place asta.

Imbeni: Infrastructura critică are nevoie de finanţare.

Elena: Îmbunătăţiri în agricultură.

Mary închide discuţia:

— Toc! Toc! Toc! Stop. Trebuie să schimbăm, şi asta repede. Oricum putem. Prin orice mijloace necesare.

Badim e surprins de această ultimă afirmaţie, nu ştiu sigur de ce. Se uită la Mary, surprins.

16

Este posibil ca unii dintre cei mai bogaţi oameni reprezentând 2% din populaţia lumii să fi decis să renunţe la pretenţia că „progresul” sau „dezvoltarea” ori „prosperitatea” pot fi atinse pentru toate cele opt miliarde de oameni ai planetei. De mult timp, un secol sau două, linia urmată a fost în direcţia atingerii acestui obiectiv de „prosperitate pentru toţi”; deşi acum există inegalitate, dacă toată lumea s-ar fi limitat doar la program şi nu ar fi legănat barca, în cele din urmă valul ascendent i-ar fi adus pe linia de plutire chiar şi pe cei mai dezavantajaţi dintre ei. Dar, la începutul secolului al XXI-lea, a devenit limpede că planeta este incapabilă să-i susţină pe toţi cei în viaţă la nivel occidental şi, în acel moment, cei mai bogaţi s-au închis în fortăreţele lor, au cumpărat guvernele sau le-au făcut incapabile să acţioneze, şi-au închis porţile, aşteptând timpuri mai bune, deşi mai slab teoretizate, care ar acoperi într-adevăr restul vieţii lor şi poate viaţa copiilor lor, pentru a fi optimişti – dincolo de asta, *après moi le déluge*[10].

Un răspuns raţional la o problemă aparent de nerezolvat. Dar nu era chiar aşa. Existau dovezi ştiinţifice care să arate că, dacă resursele disponibile ale Pământului ar fi împărţite în mod egal între cele opt miliarde de oameni, toată lumea ar duce-o bine. Toţi s-ar afla atunci la un nivel adecvat, iar dovezile ştiinţifice susţineau foarte puternic afirmaţia că oamenii care trăiesc la un nivel adecvat şi sunt încrezători că vor rămâne acolo (un punct crucial), sunt mai sănătoşi şi, prin urmare, mai fericiţi decât oamenii bogaţi. Deci rezultatul acestei diviziuni egale ar însemna o îmbunătăţire pentru toţi.

Nu este ceva neobişnuit ca bogaţii să pufnească atunci când aud despre aceste cercetări şi atunci nu mai pot să doarmă, îngrijoraţi de securitatea lor, de avocaţii fiscali, de

[10] „După mine, potopul” - expresie atribuită regelui Ludovic al XV-lea (în lb. franceză, în original).

riscul urmăririi penale. Copiii lor sunt obsedaţi de vanitate; nici măcar nu miroase a dragoste aici. De regulă, bogaţii suferă din cauza alimentaţiei excesive şi a tot felul de excese care ducând la probleme de sănătate, plictiseală şi melancolie existenţială – pe scurt, un pacient insomniac îşi dă seama că ştiinţa are din nou dreptate, că sănătatea, dragostea sau fericirea nu se cumpără cu bani. Totuşi, trebuie adăugat că o prosperitate monetară stabilă este cu adevărat necesară ca suport pentru toate lucrurile menţionate anterior. Conform analizei sociologice, media de aur, adică zona de confort, este un venit personal de 100.000 de dolari pe an, sau aproximativ aceeaşi sumă de bani pe care o primesc majoritatea cercetătorilor – ceea ce pare suspect din multe motive, dar acestea sunt calculele lor.

Şi se poate aplica matematica. „Societatea 2000 de Waţi", înfiinţată în 1998 în Elveţia, a calculat că, dacă toată energia consumată de gospodării ar fi împărţită la numărul total de oameni în viaţă, fiecare ar putea utiliza aproximativ 2000 de waţi energie, adică aproximativ 48 de kilowaţi-oră pe zi. Membrii societăţii au încercat apoi să se descurce doar cu această cantitate de electricitate pentru a vedea cum este şi au ajuns la concluzia că este bine. A fost nevoie să acorde atenţie modului de folosire a energiei, dar viaţa rezultată nu a fost în niciun caz o formă de suferinţă; s-a raportat că a fost chiar mai elegantă şi mai semnificativă pentru cei care au întreprins experimentul.

Aşadar, există suficientă energie pentru toţi? Da. Există mâncare suficientă pentru toţi? Da. Există locuinţe suficiente pentru toţi? Ar putea exista, nu apare nicio problemă reală acolo. La fel şi pentru îmbrăcăminte. Există asistenţă medicală suficientă pentru toţi? Nu încă, dar ar putea exista; este o chestiune de instruire a oamenilor şi de realizare a unor obiecte tehnologice mărunte, nu există nicio constrângere planetară în această direcţie. La fel şi cu educaţia. Deci toate cele necesare pentru un trai decent sunt suficient de abundente încât toţi cei în viaţă să poată

beneficia de ele. Hrană, apă, adăpost, îmbrăcăminte, îngrijire a sănătăţii, educaţie.

Există suficientă securitate pentru toţi? Securitatea este sentimentul care rezultă din încrederea că veţi avea toate lucrurile enumerate mai sus, iar copiii voştri le vor avea şi ei. Aşadar, este un efect derivat. Poate exista suficientă securitate pentru toţi; dar numai dacă toţi beneficiază de securitate.

Dacă doar 1% din oameni ar controla munca tuturor şi ar lua mult mai mult decât partea cuvenită din beneficiile respectivei munci, blocând totodată proiectul egalităţii şi al durabilităţii, cât ar putea de mult, proiectul ar deveni mai dificil. Acest lucru ar fi de la sine înţeles, doar că trebuie spus.

Pentru a fi clar, concluzionând pe scurt: este suficient pentru toţi. Deci nu ar trebui să mai existe oameni care să trăiască în sărăcie. Şi nu ar trebui să mai existe miliardari. „Destul” ar trebui să fie un drept al omului, un nivel sub care nimeni să nu poată cădea; de asemenea, un plafon deasupra căruia să nu se poată ridica nimeni. „Destul” este un bun ca o sărbătoare – sau chiar mai bine.

Rezolvarea acestei situaţii este lăsată ca un exerciţiu pentru cititor.

17

Suntem astăzi aici pentru a afla cine pune în mişcare economia mondială – cine sunt aceia care o fac să funcţioneze, ca să spun aşa. Este posibil ca aceşti oameni să constituie o minoritate, deoarece adesea se spune că majoritatea oamenilor care trăiesc azi ar saluta activ o schimbare sistemică.[11]

Numai un prost ar spune aşa ceva.

Bine, dar totuşi eu tocmai am spus-o.

Aşa este.

Dar să revenim la problema pusă în discuţie: cine credem noi că face să funcţioneze piaţa în felul acesta? Vreau să spun, cine o teoretizează, cine o implementează, cine o administrează şi cine o apără?

Poliţia. Aceasta reprezentând legea.

Aşa, vasăzică, dar putem atunci presupune că oamenii care fac legile sunt profund implicaţi?

Da.

Dar legiuitorii sunt adesea ei înşişi avocaţi a căror sărăcie de idei este notorie. Putem deci presupune că ei îşi împrumută ideile despre drept de la alţii?

Da.

Numeşte câţiva dintre aceşti alţii.

Grupurile de reflecţie. Universitarii.

Te referi la profesorii cu masterat în administrarea afacerilor.

La tot felul de universitari. Şi foarte repede urmaţi de studenţii lor.

Vrei să spui, catedrele de economie.

Organizaţia Mondială a Comerţului. Bursele de valori. Toate legile şi politicienii şi birocraţii care administrează legile. Şi poliţia şi armata care le impun.

Iar eu presupun că şi directorii executivi ai tuturor companiilor.

---

[11] Aici și în restul cărții am respectat modul de paginare al originalului, în care anumite replici nu sunt marcate.

Asociaţii de acţionari, fonduri de pensii, acţionari individuali, fonduri speculative, firme financiare.

Ar putea oare băncile centrale să ocupe o poziţie cu adevărat centrală în toată treaba asta?

Da.

Altcineva?

Firmele de asigurări, firmele de reasigurări. Marii investitori.

Şi algoritmii lor, corect? Aşadar, matematicienii?

Matematica este primitivă.

Totuşi, până şi matematica primitivă are nevoie de matematicieni, noi ceilalţi fiind atât de lipsiţi de idei.

Da.

De asemenea, presupun că mai contribuie şi preţurile în sine, ratele dobânzii şi altele asemenea. Ceea ce înseamnă pur şi simplu sistemul în sine.

Parcă întrebai despre oamenii care fac toate astea.

Da, însă există o reţea a actorilor. Iar unii dintre actorii dintr-o reţea de actori nu sunt umani.

Baliverne.

Cum, nu crezi în reţelele de actori?

Există reţele de actori, dar numai actorii cu influenţă pot alege să facă lucrurile altfel. Despre asta încercai să vorbeşti.

Bine, dar ce părere ai despre bani?

Ce e cu banii?

După opinia mea, banii se comportă de parcă ar acţiona aşa cum o face gravitaţia – cu cât aduni mai mulţi, cu atât exercită o putere mai mare de adunare, aşa cum se întâmplă şi cu masa şi atracţia gravitaţională.

Drăguţ.

Până la urmă, este un sistem foarte mare şi bine articulat.

Profund.

Bine, atunci să revenim la aceia care administrează sistemul nostru economic ca atare şi îi învaţă pe alţii cum să lucreze cu el şi, printr-o coincidenţă nu tocmai accidentală, să beneficieze cel mai mult de pe urma

sistemului. Mă întreb cam câţi oameni ar fi?

Aproximativ opt milioane.

Eşti sigur?

Nu.

Deci ar fi în jur de unu la fiecare o mie de oameni în viaţă în acest moment.

Bună treabă.

Mulţumesc. Şi programele pe care le-au scris.

Să ne referim doar la oameni.

Dar dacă elementele non-umane ale sistemului ar ceda?

Să ne referim doar la oameni. Începuseşi să devii interesant.

Cine contează cel mai mult din grupul acela de opt milioane?

Legiuitorii guvernamentali.

E un gând malefic.

Nu, nu e. De ce ai spune asta?

Corupţia, prostia...

Stăpânirea legii.

Dar...

Nu mă lua pe mine cu dar... Stăpânirea legii.

Pe ce trestie firavă stăm!

Aşa este.

Ce putem face în legătură cu asta?

Să ne ţinem bine.

18

Modelul PTSD foloseşte termenul „declanşator” sau „a declanşa”, pentru a sugera viteza unei reacţii PTSD şi modul în care aceasta poate fi iniţiată de un anumit incident care ar putea fi echivalentul unei bucăţi mici şi rotunjite de metal, inofensive, în afara cazului în care este introdusă într-un pistol. Trebuie să înveţi să nu te joci cu astfel de lucruri.

Terapia cognitiv-comportamentală este un lucru greu de stăpânit. Una din principalele strategii implicate îţi cere să faci distincţie între gândurile care îţi trec prin minte, să le identifici drept contraproductive sau traumatice şi apoi să schimbi abordarea într-o direcţie de gândire pozitivă. Adesea această strategie eşuează. Ştii ce se întâmplă, ştii că este ceva nepotrivit, dar nu poţi opri procesul. Palmele îţi transpiră, inima se repede în piept ca un copil încercând să scape dintr-o capcană, iar dincolo de această realitate animală palpitantă, poţi să-ţi spui în gând: „Opreşte-te, nu există pericol, nu este nimic de care să-ţi fie frică, eşti într-o cafenea la o masă, acum este ora prânzului, se simte o briză uşoară, norii sunt joşi, totul este bine, te rog, nu face asta, nu începe să strigi, nu sări în sus şi nu fugi, calmează-ţi mâinile tremurânde, ia-ţi ceaşca de cafea şi…”

Dar piedica este trasă, iar tu te uiţi chiar în ţeava pistolului.

Şi tot aşa de mai multe ori, iar atunci când priveşti în ţeava adevărată a unui pistol adevărat, cu degetul tău cel mare pe trăgaci – nu arătătorul, deoarece ţii pistolul îndreptat către tine, proptit chiar în pieptul tău, şi este mai convenabil să tragi (în cazul de faţă, să apeşi pe trăgaci) cu degetul mare – ei bine, asta poate fi o mare uşurare, ca o promisiune că până la urmă frica va dispărea. Asta se întâmplă tot timpul. Se întâmplă atât de des încât o formă de terapie pentru PTSD este în felul următor: nu trebuie să te îngrijorezi prea mult, dacă lucrurile continuă să fie atât de rele, te poţi sinucide oricând. Pentru unii suferinzi,

acest gând este o adevărată alinare, uneori chiar un punct de ancorare pe calea de întoarcere la sănătatea psihică. Poţi oricând să pui capăt suferinţei prin sinucidere, aşa că de ce să nu mai trăieşti încă o zi şi să vezi dacă se schimbă ceva?

Este greu să nu-ţi fie frică. Nu merge întotdeauna. Indiferent cât de mult ai încerca, oricât de mult ai dori, lucrurile scapă de sub control, chiar şi când se întâmplă în mintea ta, sau tocmai pentru că se întâmplă în mintea ta. Mintea este o creatură ciudată. Dacă ar fi doar gândurile conştiente, sau dacă am fi capabili să controlăm gândurile conştiente, sau dacă gândurile inconştiente ar fi conştiente, sau dacă dispoziţiile noastre ar fi compatibile cu dorinţele noastre... atunci terapia s-ar putea să aibă efect. Doar fă-o să se întâmple!

Dar nu. Tu înoţi într-un râu. Poţi fi oricând dus în mare de contracurenţi pe care nu i-ai produs tu, sau cel puţin pe care nu-i poţi controla. Te poţi trezi înotând împotriva unui curent mult mai puternic decât tine. Poţi să te îneci.

Iar Frank se îneca. Simţea aceeaşi lipsă de aer. Terapia aproape că îi demonstrase clar că nu se va vindeca niciodată.

Într-un anumit sens, poate că asta înseamnă progres. „Lăsaţi orice speranţă, voi ce intraţi aici.” Ce înseamnă asta? Ai putea trăi fără speranţă? Citise într-o carte un proverb japonez: „Trăieşte de parcă ai fi deja mort.” Dar ce înseamnă asta, de ce ar fi încurajator? Este încurajator? În cel mai bun caz, este ceva enigmatic, un fel de dublă legătură – mai întâi porunca de a trăi; dar apoi, „de parcă ai fi deja mort”. Cum poţi face aşa ceva? Era oare ceva inclus în codul samurailor, adică să fii nepăsător cu propria ta viaţă pentru a-l apăra pe cel care ai fost însărcinat să-l protejezi? Adică, un fel de stoicism al servitorului? Să te laşi folosit ca un scut, să devii o unealtă umană? Probabil că da. În acest caz, este vorba de a-ţi canaliza speranţele cu forţa în direcţia potrivită.

Prin urmare, în cazul lui, nu exista nicio speranţă că va

deveni din nou un om normal. Că tot ceea ce s-a întâmplat nu s-ar fi întâmplat de fapt. Să uite de toate astea. Terapia îl învăţa să renunţe la astfel de speranţe. Speranţa ar trebui să existe în ceva de genul „speră să faci bine, indiferent cât de inutil te simţi”.

Merita să scrie aceste gânduri pe o bucată de hârtie, cu majuscule tremurânde, şi apoi să lipească hârtia pe oglinda băii, alături de felurite alte încurajări sub forma unor propoziţii şi imagini: arăta probabil ca oglinda unui nebun, dar Frank voia să pună diverse chestii acolo:

SPERĂ SĂ FACI BINE,
INDIFERENT CÂT DE INUTIL TE SIMŢI!

Ori de câte ori îşi amintea să se spele pe dinţi sau să se bărbierească, ceea ce se întâmpla din ce în ce mai rar, privirea îi cădea pe acel memento şi începea să se gândească la ce ar putea face. Asta îl aducea într-o stare de confuzie. Dar se părea că impulsul de a găsi o ieşire în acţiune era acolo, în adâncul fiinţei lui, uneori atât de puternic încât semăna cu o criză neplăcută de arsuri la stomac. Când era epuizat de insomnie sau ameţit de prea mult somn, încă avea senzaţia aceea de arsură, radiind spre exterior din mijlocul lui. *Trebuia* să facă ceva. Poate că nu avea să fie chiar un „Copil al lui Kali”, evident că nu, dar cam aşa ceva. Un însoţitor de drum. Un luptător pentru o cauză justă. Un războinic singuratic.

La micul dejun, liniştindu-şi stomacul cu iaurtul dintr-un mic pahar de plastic, se întreba ce ar putea face. Un om are o optime de miliardime din energia totală pe care o are omenirea. Aceasta presupune că toţi dispun de o cantitate egală de energie, ceea ce nu este adevărat, dar estimarea era utilă pentru acest mod de a vedea lucrurile. O opt-miliardime nu este o fracţiune foarte mare, dar, din nou, au existat otrăvuri care au funcţionat în limita unor părţi pe miliard, deci nu era deloc fără precedent ca un agent atât de nesemnificativ să schimbe lucrurile.

Rătăcea pe străzile din Glasgow, pierdut în gânduri.

Urca şi cobora dealurile spre est şi spre nord, bucurându-se de cărările uneori atât de abrupte încât unele aveau săpate trepte. Putea elimina în mare măsură stresul plimbându-se pe străzile din Glasgow, iar priveliştile îşi schimbau mereu perspectivele în funcţie de schimbările vremii, reflectând furtunile din sufletul lui, frica, izbucnirile bruşte de încântare, durerea ca adâncurile întunecate ale oceanului. Sau vise frumoase cu o lume în care binele a câştigat. Cum să împărtăşească toate astea? Cum să dăruiască şi altora? Ca Sfântul Francisc de Assisi: Sacrifică-te, tăgăduieşte-te pe tine şi tot ce ai crezut că îţi aparţine. Hrăneşte păsările, ajută oamenii. Latura pozitivă a unor astfel de acţiuni era atât de evidentă. Comportă-te la fel ca Sfântul Francisc. Ajută oamenii.

Pentru Frank, toate astea nu erau de ajuns. Simţea cum îl arde din interior dorinţa de a ucide. Ei bine, voia să-i pedepsească pe cei care provocaseră valul de căldură, dar nu pe toţi – naţiunile prospere, desigur, vechile imperii, cu siguranţă; toţi meritau să fie pedepsiţi. Dar, de asemenea, existau anumiţi oameni – mulţi încă trăiau – care îşi petrecuseră întreaga viaţă negând schimbările climatice, continuând să ardă carbon, să devasteze biomurile, să împingă alte specii spre dispariţie. Pentru aceştia, răul a reprezentat proiectul vieţii lor şi, în urmărirea acestui proiect, au prosperat şi au trăit în lux. Au distrus lumea cu bucurie, crezându-se supraoameni, râzând de cei slabi, strivindu-i sub călcâie.

Frank voia să-i ucidă pe toţi. Sau dacă nu pe toţi, măcar pe câţiva. Setea de răzbunare îl ardea pe dinăuntru. Nu putea rezista prea mult cu nivelul acesta de stres interior, îl simţea la fel cum îşi simţea inima ca un ciocan pompându-i sângele la înaltă presiune prin carotide. Da, suferea şi de hipertensiune. O simţea încercând să-l facă să explodeze. Ceva, acolo înăuntru, se va rupe. Dar mai întâi, un pic de acţiune. Răzbunare, da; dar şi preempţiune. O lovitură preventivă. Acest lucru ar putea împiedica să se întâmple un rău şi mai mare.

De două ori pe săptămână îşi vizita terapeutul. O femeie

plăcută, de vârstă mijlocie, inteligentă şi experimentată, calmă şi atentă. Miloasă. Îşi dădea seama că o preocupa cazul lui. Probabil că o interesau toţi pacienţii ei. Dar cu siguranţă Frank nu-i era indiferent.

Îl întrebă ce mai face, cum se simte. Frank nu-i spuse nimic despre visele lui de răzbunare, dar ceea ce îi spuse, totuşi, era destul de onest. Îi povesti că, la începutul săptămânii, îl speriase un jet de abur fierbinte de la o maşină gigantică de cafea espresso dintr-un magazin. Atac de panică: fusese nevoit să se aşeze şi să încerce să-şi calmeze bătăile inimii.

Ea dădu din cap.

— Ai încercat mişcările din ochi despre care am vorbit?

— Nu.

Frank era destul de sigur că era o terapie de tot rahatul, dar adevărul era că, sub presiunea momentului, ca să spunem aşa, uitase de asta.

— Am uitat. Voi încerca data viitoare.

— Te-ar putea ajuta, spuse ea. Sau poate că nu. Dar nu pierzi nimic dacă încerci.

Frank dădu din cap.

— Vrei să încerci acum?

— Doar să-mi mişc ochii?

— Ei bine, nu. Trebuie să o faci atunci când te preocupă ce s-a întâmplat. Nu vreau să retrăieşti nimic într-un mod care să-ţi provoace rău, dar ştii că am tot încercat să te determin să-mi spui ce s-a întâmplat din diferite perspective şi poate, dacă eşti pregătit, am putea încerca din nou şi, în timp ce-mi povesteşti, ai putea încerca mişcările din ochi. Ar ajuta la construirea asocierii.

— Dacă tu crezi că mă va ajuta, spuse el, ridicând din umeri.

— Nu ştiu ce te va ajuta, dar nu strică să încerci. Dacă este prea supărător, opreşte-te. Oricând vrei să te opreşti, opreşte-te.

— În regulă.

Aşa că începu să-i spună povestea, cum ajunsese el pentru prima oară în oraşul său şi cum valul de căldură

semăna la început cu toate celelalte episoade de vreme caldă cu care se confruntaseră. În timp ce vorbea, îşi mişca ochii, în tandem, desigur, deoarece acesta era singurul mod în care putea să o facă, înainte şi înapoi, uitându-se cât mai departe în stânga, descoperind o imagine vagă a rafturilor ei de cărţi, apoi, cu o mişcare rapidă, cât mai spre dreapta, surprinzând o imagine vagă a unor flori într-o vază, în faţa unei ferestre care dădea spre o curte. Era un efort voluntar care înceta în momentul în care el înceta să se mai gândească să îl facă, aşa că era nevoit să-i dedice o parte din atenţie, continuând totodată cu povestea lui care, drept rezultat, devenea ezitantă şi dezarticulată, neexersată şi diferită de ceea ce i-ar fi spus dacă i-ar fi povestit încă o dată acelaşi lucru, la fel ca mai înainte. Acesta, presupuse el, era un beneficiu al exerciţiului.

— Am ajuns acolo iarna, aşa că la început nu a fost atât de cald, dar nici frig nu era, nu. În Himalaya era frig, chiar se vedeau crestele înzăpezite spre nord, în zilele senine, dar cele mai multe zile... majoritatea, zilelor nu erau senine. Aerul era mai tot timpul murdar. Nu se deosebea prea mult de alte locuri. Aşa că m-am instalat şi mergeam la cursuri de limba hindi şi lucram... lucram la clinică. Apoi a venit valul de căldură. S-a făcut mult mai cald decât până atunci, dar toată lumea... toţi spuneau că este normal, că perioada dinaintea musonului era cea mai caldă dintre toate. Dar a continuat să se încălzească. Apoi totul s-a întâmplat rapid, într-o zi a fost atât de cald încât şi oamenii s-au speriat... şi în noaptea aceea au murit unii dintre bătrâni şi copiii cei mai mici. Asta i-a şocat pe toţi, dar cred că se gândeau doar că este cât se poate de rău. Apoi situaţia s-a înrăutăţit şi mai mult, iar curentul s-a întrerupt, după aceea nu a mai fost aer condiţionat... şi nici prea multă apă. Oamenii s-au speriat şi pe bună dreptate. Căldura era mai presus de ceea ce poate suporta corpul uman. Hipertermie nu este decât un cuvânt. Realitatea este alta. Nu poţi respira. Transpiraţia nu funcţionează. Pur şi simplu te coci, ca friptura într-un cuptor, şi simţi

asta. În cele din urmă, mulţi dintre ei s-au dus la lacul din localitate, dar temperatura apei era la fel ca în baie şi nici nu... nu era bună de băut. Deci acolo au murit foarte mulţi oameni.

Frank încetă să mai vorbească şi-şi lăsă ochii să se odihnească. Simţea muşchii din spatele ochilor pulsând în urma efortului neobişnuit. La fel ca oricare alţi muşchi, se bucurau de odihnă. I se părea ciudat.

— Am observat că, de data aceasta, nu te-ai inclus cu adevărat în poveste, spuse ea.

— Nu? Eu am avut impresia că da.

— Ai vorbit mereu despre ei. Ei au făcut tot felul de lucruri, lor li s-au întâmplat lucruri.

— Bine, dar chiar eram unul dintre ei.

— La vremea respectivă, te considerai ca fiind unul dintre ei?

— ...Nu. Adică, ei erau ei, eu eram eu. Mă uitam la ei, chiar vorbeam cu unii dintre ei. Lucrurile obişnuite.

— Desigur. Deci ai putea să-mi spui partea ta din poveste, mişcându-ţi ochii?

— Nu ştiu.

— Vrei să încerci?

— Nu.

— În regulă. Poate cu altă ocazie. Şi poate data viitoare vom încerca să creăm acţiunea bilaterală, când o să ţii în mâini soneriile acelea mici. Îţi aminteşti că ţi le-am arătat? Ele vor pulsa stânga-dreapta-stânga-dreapta pe măsură ce vorbeşti. Este mai uşor decât să mişti ochii.

— Nu vreau să fac asta acum.

— Data viitoare, poate.

— Nu ştiu când.

— Nu vrei?

— Nu. De ce aş face-o?

— Ei bine, teoria este că, dacă spui povestea, îţi modelezi amintirea într-o oarecare măsură, punând-o în cuvinte. Şi dacă o faci în timp ce execuţi mişcările din ochi sau simţi soneriile din mâini, pare să se creeze un fel de distanţare în interiorul tău între amintirea poveştii aşa

cum ai spus-o şi ceea ce s-ar numi retrăirea ei, retrăirea spontană prin intermediul unui declanşator. Aşa că, dacă ar fi să se întâmple şi ai vrea o uşurare, ai putea să-ţi mişti ochii şi să începi eventual să te gândeşti la versiunea ta vorbită despre cele petrecute, iar asta te-ar scuti de retrăirea lor. Sper că înţelegi la ce mă refer.

— Da, spuse Frank. Înţeleg. Nu sunt sigur că şi cred în asta, dar înţeleg.

— Are sens. Dar poate merită să încerci.

— Poate.

Într-o toamnă, a acceptat oferta unei prietene din Scoţia de a lucra la un proiect în Antarctica. Ea era cercetătorul principal al unei mici echipe ştiinţifice care se îndrepta spre Dry Valleys, pentru a studia râul Onyx, cursul de apă care se forma acolo pentru scurtă vreme în fiecare vară. Avea loc în echipă pentru un asistent de teren şi voia să-l ajute. Întrucât el avea probleme cu căldura, i-a spus ea, Antarctica ar trebui să fie un loc minunat pentru el.

Sună bine, a spus el. Banii dintr-o mică moştenire pe care i-o lăsase bunica erau pe sfârşite şi încă nu voia să-şi contacteze părinţii sau organizaţia, aşa că l-ar ajuta şi în privinţa asta. Şi în toamna aceea a zburat la Denver şi a trecut prin interviuri, şi-a modificat CV-ul pentru a omite timpul petrecut în India, apoi l-au angajat şi a plecat la Auckland, de acolo, la Christchurch şi de la Christchurch, în sud, până la Staţia McMurdo de pe insula Ross, chiar vizavi de strâmtoarea McMurdo de la Dry Valleys, care se întinde între şirul muntos Royal Society şi marea îngheţată. Chiar şi în timpul zborului până la McMurdo a fost frig, interiorul avionului fiind ca o sală deschisă lungă, ca un etaj de magazie, la fel de frig ca în toate clădirile mai vechi şi mai noi din McMurdo – depozite, clădiri instituţionale – niciodată încălzite prea mult peste 15,5°C. Chiar şi aşteptarea la linia de autoservire din sala de mese era o experienţă rece. Totul era foarte convenabil.

Apoi, în Dry Valleys, casa în care stăteau la masă era încălzită, dar nu excepţional; într-adevăr, înăuntru era cald

doar în comparaţie cu exteriorul. În cabinele în care dormeau era puţin mai cald şi înăbuşitor, dar puteai să dormi afară, într-un cort separat. Era într-adevăr frig, atât de frig încât sacul de dormit pe care îl folosea cântărea vreo cinci kilograme; de atâta puf de gâscă era nevoie pentru a păstra suficient din căldura lui proprie ca să nu simtă frigul. Îşi scotea nasul din sacul de dormit ca să respire şi acea injecţie repetată de aer rece îi amintea că afară e într-adevăr ger, chiar dacă e soare permanent. Lumina continuă era ciudată, dar în curând s-a obişnuit cu ea.

Problema era că frigul aprig le amintea constant de temperatura ca atare; pentru a-şi dezmorţi mâinile îngheţate după o ieşire pe teren, încălzeau sala de mese până la o temperatură destul de ridicată, rezultatul fiind o atmosferă înăbuşitoare, aproape aburindă în cameră, făcându-l pe Frank să simtă că alunecă necontrolat pe o pantă. Fiind complet izolat de orice sursă de ajutor, o recidivă s-ar dovedi în cel mai bun caz un inconvenient şi, în cel mai rău, un dezastru. Îi auzise spunând că evacuările din motive medicale cu elicopterul sunt rare şi costisitoare. Prin urmare, Frank trebuia să evite căldura. Şi totuşi, uneori nu mai era nimic de făcut decât să ascundă o criză şi să spere că nu se va mai repeta. Uneori, îşi mişca ochii de parcă ar fi urmărit un meci de ping-pong.

Aveau chiar şi o saună acolo. Frank, desigur, se ţinea departe de ea, dar într-o seară, când se întorcea la cortul lui în lumina orbitoare a zilei, a trecut prin dreptul saunei chiar în momentul în care nişte cercetători pe jumătate goi, în costume de baie, s-au năpustit afară ţipând de plăcere la schimbarea bruscă şi extremă a temperaturii, aburul care se evapora explodând din trupurile lor de parcă acestea ar fi fost mari petarde roz. Scena, care ar fi trebuit să fie frumoasă, şi strigătele lor care sunau a ţipete de durere, deşi erau de extaz, i-au declanşat imediat criza. Fără niciun fel de avertisment, doar la vederea oamenilor ca nişte petarde roz, inima a început să-i bată nebuneşte, apoi s-a pomenit întins pe zăpada rece şi îngheţată.

Leşinase chiar în faţa lor. Bărbaţii ieşiţi din saună s-au repezit, bineînţeles, să-l ajute, iar unul dintre ei i-a luat pulsul pe când îl ridicau şi a strigat panicat: „Doamne, are tahicardie! Priviţi!” Spuneau că are pulsul de 240 de bătăi pe minut. Două ore mai târziu, un elicopter medical cobora pentru a-l evacua de urgenţă pe Frank. După evacuare în McMurdo, când autorităţile Fundaţiei Ştiinţifice de Stat au primit informaţii complete despre boală şi experienţele sale din trecut, Frank a fost acuzat că minţise atunci când completase formularul de candidatură şi a fost trimis acasă.

19

Mă aflam pe mare de vreo opt ani. Ziceau că o să ne plătească atunci când vom trage la chei, dar toţi ştiau că nu vor face aşa ceva. Nu ne vor plăti, nu ne vor debarca. Eram sclavi. Dacă refuzam să muncim, eram închişi în cabine şi nu primeam de mâncare. Aşa că ne întorceam la muncă.

Mâncarea era formată din resturi, incluzând capete şi intestine de peşte din captura zilei, iar regula era clară: mănâncă sau mori de foame, şi noi mâncam. Şi munceam – eram obligaţi. Întindeam frânghiile, învârteam tamburii, încercând să nu ne prindem degetele sau tot braţul. Nu mergea întotdeauna. Atlanticul de Sud este agitat, iar Oceanul Antarctic este şi mai rău. Accidente se întâmplau tot timpul. Uneori, băieţii pur şi simplu păşeau peste bord, în apă. Unul chiar ne-a făcut semne de rămas-bun înainte ca un val să-l tragă dedesubt. Ştiam de ce făcuse gestul acela. Era probabil cea mai bună opţiune, dar îţi trebuie curaj. Îţi puteai imagina oricând că se va întâmpla ceva care să schimbe totul.

Şi într-o zi s-a întâmplat. A apărut o navă la orizont – nimic neobişnuit, asta se întâmpla mai tot timpul. Nu erau doar vase de pescuit, ca al nostru, cu sau fără sclavi, nu aveam de unde să ştim, ci şi nave de transport care transferau captura de la noi în magaziile lor şi ne aprovizionau, astfel încât noi să nu fim nevoiţi să intrăm în port. Aşa procedau. Nici măcar nu ştiam din ce ţări erau aceste nave.

Aşadar, arăta ca o navă de transport şi se apropia de noi, şi, evident, căpitanul şi oamenii lui credeau la fel. Se pare că oamenii de pe nava aceea ştiau câteva semnale convenţionale şi îi păcăliseră. Când nava respectivă a ajuns paralel cu noi şi i-am aruncat odgoanele pentru amarare, nişte indivizi au sărit peste bord şi au îndreptat armele spre noi. Am ridicat mâinile în sus ca în filme, dar poate că filmul era o comedie, deoarece aproape toţi

zâmbeam cu gura până la urechi şi eu doar atât am putut face ca să nu ţip de bucurie.

Am fost mânaţi în cabine şi închişi acolo. Când străinii au revenit la noi în cabină şi au început să pună întrebări, am răspuns fără reţinere. Poate că erau piraţi care urmau să ne ceară să lucrăm pentru altcineva sau chiar să ne omoare, dar şi aşa le-am spus poveştile noastre şi cine era căpitanul şi fiecare din oamenii lui. Ne-au lăsat acolo şi s-au întors mai târziu. Treceţi pe nava noastră, au zis ei. I-am ascultat, fără să ştim ce înseamnă asta. Toţi sclavii au urcat pe o scară de frânghie, pe nava mai mare. Eram opt cu toţii. Căpitanul şi oamenii lui, adică cinci oameni, au rămas pe nava noastră. Au spus ei ceva, dar oamenii înarmaţi i-au tratat cu indiferenţă.

Când ne-am îndepărtat cam vreo sută de metri, am observat că nişte oameni de la bordul navei străine filmează vechea noastră navă. Dintr-odată, prova goeletei a sărit în aer, chiar deasupra liniei de plutire. Explozia nu a fost foarte puternică, dar întreaga provă s-a făcut ţăndări. S-a ridicat şi o flacără nu prea mare, dar apa a pătruns şi a stins-o. În aproximativ cincisprezece minute, nava s-a înclinat şi a început să se scufunde. A doua explozie la pupa a terminat treaba. Nava se scufunda rapid. Căpitanul şi oamenii lui s-au urcat pe acoperişul cabinei şi au strigat ceva de acolo. Nimeni de la bordul navei salvatorilor noştri nu a rostit un cuvânt. Toată lumea doar privea în tăcere.

— Vreţi să-i omorâţi? am întrebat un marinar care stătea lângă noi.

— Doar au plute de salvare pe navă, nu? a răspuns el.

— Nu ştim. Gonflabile, sau ce?

— Ei bine, da.

— Poate că există.

— Deci fie le vor umfla şi le vor lansa la apă, fie nu le vor umfla. Dacă nu o fac, merită ce urmează să se întâmple. Vom posta filmul pe site-uri ca să-l vadă şi alţi pescari. Dacă scapă pe o plută de salvare, pot să încerce să ajungă pe uscat. Dacă vor izbuti înseamnă că vor povesti ce-au

păţit tuturor celor care vor să asculte. Într-un fel sau altul, oamenii vor afla cum stă treaba.

Ceea ce însemna că oamenii ăştia probabil nu erau de la poliţie. Nu suna prea bine, de parcă am fi putut alege cine să ne salveze.

— Care treabă? am întrebat.

— Că s-a terminat cu pescuitul.

— Bine, am spus noi.

20

Coeficientul Gini, dezvoltat de sociologul italian Corrado Gini în 1912, este utilizat pentru a măsura diferenţa de venit sau bogăţie în rândul populaţiei dintr-o anumită ţară. De regulă, este exprimat ca o fracţie zecimală în intervalul dintre 0 şi 1 şi este uşor de înţeles, deoarece 0 corespunde situaţiei în care toată lumea deţine aceeaşi cotă a proprietăţii, iar 1 corespunde stării când totul aparţine unei singure persoane şi ceilalţi nu deţin nimic. În lumea reală a secolului al XXI-lea, ţările cu un coeficient Gini mic, cum ar fi social-democraţiile, se situează în general cu puţin sub 0,3, în timp ce ţările cu inegalităţi pronunţate ajung cu puţin peste 0,6. În era neoliberală, Statele Unite, China şi multe alte ţări au văzut coeficientul Gini sărind de la 0,3-0,4 la 0,5-0,6, iar cei care au pierdut cel mai mult în urma acestei creşteri a inegalităţii nici măcar nu au deschis gura, ba mai mult, mulţi dintre cei afectaţi continuă să-i voteze pe politicienii care făceau să tot sporească relativa lor sărăcire. Iată puterea hegemoniei: suntem noi săraci, dar cel puţin suntem patrioţi! Dar suntem autonomi şi ne putem îngriji de noi înşine! Şi aşa mai departe până la o intrare timpurie în mormânt, deoarece speranţa medie de viaţă a cetăţenilor mai săraci din aceste ţări este mult mai redusă decât a celor bogaţi. Prin urmare, speranţa medie de viaţă generală a început să scadă pentru prima dată din secolul al XVIII-lea.

Cu toate acestea, nu vă închipuiţi că situaţia poate fi descrisă folosind un singur coeficient Gini. Un astfel de punct de vedere ar însenina să cădeţi în *monocauzotaxofilie,* preferinţa pentru idei unice care explică totul printr-un singur motiv, una dintre cele mai frecvente erori cognitive ale omenirii. Coeficientul Gini pentru Bangladesh şi Olanda este aproximativ acelaşi, 0,31, dar venitul mediu anual în Bangladesh este de aproximativ 2000 de dolari, iar în Olanda este de 50.000. Decalajul dintre cei mai bogaţi şi cei mai săraci este un

indicator important, dar, dacă toţi cei cuprinşi în acest decalaj sunt relativ bogaţi, atunci situaţia este fundamental diferită de aceea în care toţi cei din clasa de mijloc sunt săraci.

Prin urmare, în analiza inegalităţii au fost incluse noi elemente evaluative. Unul dintre cele mai bune este „indicele de dezvoltare umană ajustat pentru inegalitate”, ceea ce nu este surprinzător, deoarece „indicele dezvoltării umane” este deja un instrument puternic în sine. Dar, luat separat, acesta nu dezvăluie stratificarea internă în bine şi rău în ţara studiată; în consecinţă, a fost necesară o ajustare pentru inegalitate, care ar face posibilă întocmirea unei imagini mult mai nuanţate a situaţiei în care se află populaţia ţării.

Când discutaţi despre inegalitate, reţineţi că valoarea coeficientului Gini pentru întreaga populaţie a lumii este mai mare decât pentru populaţia din orice ţară, deoarece în lume există mai mulţi săraci decât bogaţi, astfel încât, în ansamblu, indicatorul global creşte la aproximativ 0,7.

În plus, există diverse modalităţi de indexare a inegalităţii mult mai anecdotic, în funcţie de date neoficiale (cu alte cuvinte, în termeni mai umani). Cele mai bogate trei persoane din lume deţin mai multe active financiare decât populaţia celor mai sărace patruzeci şi opt de ţări la un loc. Într-un clasament al bogăţiei, primul procent din populaţia lumii deţine mai mult decât cele şaptezeci de procente de la baza piramidei. Şi aşa mai departe.

În plus, decalajul de proprietate a crescut constant din 1980 până în prezent, ceea ce este una dintre caracteristicile definitorii ale neoliberalismului. Inegalitatea a atins acum un nivel care nu s-a mai înregistrat de la aşa-numita „Epocă Aurită” din anii 1890 şi 1900[12]. Există dovezi că trăim momentul cu cel mai mare decalaj al bogăţiei din istorie, chiar mai mare decât în

[12] În original, The Gilded Age - perioada de după Reconstrucție, ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, cunoscută sub numele de „Epoca Aurită”, termen inventat de Mark Twain în 1873.

feudalism sau în perioada primelor state, în care populaţia era divizată în războinici, preoţi şi ţărani. Cele mai sărace două miliarde de oameni din lume nu au încă acces la necesităţile de bază – toalete, locuinţe, alimente, îngrijire a sănătăţii, educaţie şi aşa mai departe. Adică, un sfert din populaţia de astăzi a lumii, suficient pentru a fi considerată egală cu întreaga populaţie a lumii din anul 1960, este adusă la un nivel de sărăcie cum nici cei mai săraci oameni din epoca feudală sau din paleoliticul superior nu au cunoscut.

Aşa stau lucrurile cu inegalitatea din timpul nostru. Ce a cauzat-o? Instabilitatea politică? Nu, cu excepţia cazurilor de „controlocraţie", susţinută de regimurile militare. Moralitatea? Dar moralitatea este o chestiune de ideologie, relaţia imaginară cu situaţia reală şi multora le este uşor să-şi imagineze că primim ce meritǎm şi aşa mai departe. Deci moralitatea este o pantă alunecoasă, nu putem da vina pe ea.

Prin urmare, inegalitatea este adesea privită ca o problemă pur economică. Nivelurile pretinse de inegalitate încetinesc creşterea şi inovarea. La atâta s-a redus gândirea noastră – la o analiză şi o judecată neoliberală a situaţiei neoliberale. Acesta este sentimentul predominant al timpului nostru: am uitat cum să gândim altfel decât în categorii economice, etica noastră ar trebui exprimată în cifre şi evaluată prin gradul de impact al acţiunilor noastre asupra PIB-ului. Suntem convinşi că acesta este singurul domeniu în care toată lumea poate găsi un limbaj comun. Deşi, de regulă, cei care susţin asta sunt economişti.

Aceasta este lumea noastră de astăzi. Prin urmare, oamenii, încercând să înţeleagă esenţa problemei, inventează noi indici. De fapt, s-a constatat o reală proliferare a acestora.

Reamintim că PIB-ul sau produsul intern brut, principala măsură a economiei de la începutul secolului trecut, combină consumul, investiţiile private, cheltuielile guvernamentale plus exporturile minus importurile. PIB-ul este adesea criticat deoarece acoperă atât indicatori

economici pozitivi, cât şi acţiuni distructive şi nu ia în considerare multe fenomene negative externe, precum şi probleme de sănătate, reproducere socială, satisfacţie a cetăţenilor şi multe altele.

Măsurile alternative care compensează aceste deficienţe includ:

• indicatorul de progres real, care foloseşte douăzeci şi şase de variabile diferite pentru a determina numărul său unic de index;

• indicele dezvoltării umane al ONU, elaborat de economistul pakistanez Mahbub ul Haq în 1990, care combină speranţa de viaţă, nivelurile de educaţie şi venitul naţional brut pe cap de locuitor (ulterior ONU a introdus IDU ajustat pentru inegalitate);

• raportul de bogăţie inclusivă al ONU, care combină capitalul fabricat, capitalul uman, capitalul natural, ajustat de factori, inclusiv emisiile de carbon;

• indicele Happy Planet, creat de New Economic Forum, care combină bunăstarea raportată de cetăţeni, speranţa de viaţă şi inegalitatea rezultatelor, raportate la amprenta ecologică (în conformitate cu acest indicator, Statele Unite ale Americii înregistrează 20,1 puncte din 100, clasându-se pe locul 108 din cele 140 de ţări de pe listă);

• indicele de durabilitate alimentară şi nutriţională, formulat de Barilla Center for Food and Nutrition, care foloseşte cincizeci şi opt de indicatori pentru a măsura securitatea alimentară, bunăstarea şi sustenabilitatea ecologică;

• amprenta ecologică, aşa cum a fost dezvoltată de reţeaua globală de amprentă, care estimează de cât teren ar fi nevoie pentru a susţine în mod durabil stilul de viaţă al unui oraş sau al unei ţări, o sumă întotdeauna mai mare cu marje considerabile decât entităţile politice evaluate, cu excepţia Cubei şi a altor câtorva ţări;

• celebrul indice naţional brut de fericire din Bhutan, care foloseşte treizeci şi trei de valori pentru a măsura calitatea titulară în termeni cantitativi.

Toţi aceşti indici sunt o încercare de a creiona un

portret al civilizaţiei timpului nostru, folosind terminologia discursului predominant, cu alte cuvinte – economie, adesea în încercarea de a aplica o tehnică de judo ştiinţei economice în sine pentru a o schimba şi pentru a o face mai umană, mai în acord cu biosfera şi aşa mai departe, în acelaşi spirit. Nu este un început rău!

Totuşi, uneori este important să readucem problema din domeniul calculelor înapoi în sfera vieţii umane şi sociale; să ne întrebăm ce înseamnă toate astea, ce rost au. Să luăm în considerare axiomele conform cărora suntem de acord să trăim. Să recunoaştem realitatea altor oameni şi a planetei în sine. Să vedem şi chipurile altora. Să ieşim afară şi să privim în jur.

21

Ne aflam în Brissago, pe malul lacului, pe partea elveţiană a lacului Maggiore, la o petrecere pe peluza proprietăţii doamnei Cinzia, chiar deasupra parcului îngust dintre proprietatea ei şi lac. Avea un bucătar celebru, care gătea cu o lampă de sudură pe care obişnuia s-o aprindă sub fundul tigăilor mari pe care le ţinea în aer, şi o trupă de jazz cu alămuri, spectacol de lumini şi toate cele. Întru totul, era o petrecere corectă şi vedeai acolo o mulţime de oameni fericiţi şi de tineri rupându-se în figuri, pentru că aşa îi place Cinziei.

Dar fâşia îngustă de iarbă dintre peluza ei şi lac era parc public şi, în timp ce ne distram, am observat un tip jos, pe mal, care doar stătea şi se uita la noi. Ţinea în mână o bucată de lemn plutitor. Ni s-a spus că oamenii de pază angajaţi de Cinzia nu au ce să-i facă. De fapt, ar fi avut, dar nu voiau. Poliţia locală ar putea avea probleme dacă cineva ar fi pus sub acuzare doar pentru că stă pe o plajă publică. Aşa ne-a spus unul dintre ei când i-am zis să-l determine pe tip să plece. Tipul era slab şi neîngrijit şi pur şi simplu continua să se uite, era o atitudine ofensatoare. Ca un fel de personaj biblic care îşi impunea moralitatea asupra noastră.

În cele din urmă, câţiva dintre noi am coborât acolo pentru a face ceea ce ar fi trebuit să facă echipa de securitate, să-l trimită pe tip la plimbare. Edmund mergea în frunte, ca de obicei, el era cel mai enervat şi noi l-am urmat pentru că, atunci când se enerva, Edmund putea fi cu adevărat amuzant.

Tipul ne-a privit cum ne apropiem de el şi nu s-a mişcat nici măcar un centimetru, nu a scos o vorbă. Era puţin ciudat, nu mi-a plăcut.

Edmund s-a oprit în faţa lui şi i-a spus să plece.

Tipul i-a zis lui Edmund ceva de genul: „Nenorociţilor, distrugeţi lumea cu petrecerile voastre stupide.”

Edmund a râs şi a replicat: „Crezi că, fiindcă tu eşti

virtuos, nu vor mai exista petreceri?”

Am râs, dar apoi tipul acesta l-a lovit pe Edmund cu bucata de lemn pe care o ţinea în mână, atât de repede încât Edmund nici nu a avut timp să reacţioneze. A căzut ca un copac, nu a ridicat mâinile sau altceva, ci doar s-a prăbuşit. Bum! Îl făcuse knockout.

Tipul a îndreptat bucata de lemn spre noi şi am îngheţat. Apoi a aruncat-o în direcţia noastră şi a plecat chiar prin lac, înotând direct în noapte. Nu ştiam ce să facem – nimeni nu a vrut să înoate după un astfel de nebun, în orice caz, nu în întuneric şi, în afară de asta, ne îngrijora Edmund. Arăta rău, aşa cum căzuse. Ca un copac. Într-un târziu au venit şi oamenii de pază, dar nu au făcut decât să marcheze perimetrul, nici măcar nu l-au urmărit pe tip. S-au apropiat de Edmund ca să verifice în ce stare e şi, după ce-au făcut-o, s-au repezit la telefoane. În aproximativ cinci minute a apărut o ambulanţă şi l-a luat. Au trecut câteva ore până să avem veşti. Nu ne-a venit să credem. Edmund murise.

22

Adele Elia şi Bob Wharton participau la o reuniune a Comitetului Ştiinţific pentru Cercetarea Antarctică, o organizaţie ştiinţifică internaţională formată pentru a coordona cercetarea antarctică după Anul Geofizic Internaţional din 1956 şi semnarea, în 1959, a Tratatului asupra Antarcticii. De-a lungul anilor, SCAR[13] devenise unul dintre principalele guverne de facto ale Antarcticii, împreună cu Fundaţia Naţională pentru Ştiinţe din SUA şi programele britanice şi alte programe naţionale de cercetare din Antarctica, în special cele din Argentina şi din Chile. Anul acesta, reuniunea SCAR avea loc la Geneva, aşa că pentru Adele şi Bob care, de când lucrau la minister se împrieteniseră, nu însemnase decât o plimbare cu trenul de dimineaţă.

Acum stăteau cu privirea spre lac, într-un bar la al doilea etaj al hotelului unde avea loc întâlnirea. De la fereastra de lângă masa lor, se vedea faimoasa fântână lansându-şi în aer coloana de apă. La sud, un grup uimitor de nori de furtună, la fel de solizi ca blaturile de marmură din barul lor, se înălţa deasupra masivului Mont Blanc. Savurau priveliştea şi băuturile când se apropie de ei un glaciolog american pe care îl cunoşteau, pe nume Pete Griffen. Acesta trăgea de braţ un alt bărbat pe care nu-l ştiau, pe care Pete îl prezentă drept Slawek, un alt glaciolog. Adele şi Slawek citiseră unele dintre lucrările ştiinţifice ale celuilalt şi chiar participaseră la câteva dintre reuniunile Uniunii Geofizice Americane, dar până acum nu se cunoscuseră.

Apăru un chelner cu o tavă cu băuturi comandate de Griffen: patru pahare de Drambuie, o carafă cu apă şi pahare pentru apă.

— Ah, Drambers! exclamă Adele, cu un mic zâmbet galic.

[13] SCAR - Scientific Committee for Antarctic Research - Comitetul Științific pentru Cercetarea Antarctică.

Asta le plăcea întotdeauna neozeelandezilor să bea în Dry Valleys, îl informară ei pe Bob în timp ce sorbeau prima înghiţitură. Când Bob se strâmbă, Griffen le povesti că, mai demult, o navă plină cu lăzi cu chestii neobişnuite şi dulci fusese blocată în Lyttelton când compania sa de transport maritim a dat faliment, iar lăzile au fost depozitate acolo şi, de-a lungul anilor, au fost trimise spre sud, la un preţ modic, an după an. Aşa că rostiră un toast pentru Dry Valleys şi luară loc.

Întrebat, Slawek le spuse că a petrecut cinci ani bătuţi pe muchie în Dry Valleys, iar Adele îl contră susţinând că ea a petrecut opt ani pe gheţari; Pete râse şi-i învinse pe amândoi cu un total de doisprezece ani petrecuţi pe gheaţă. Cei doi îi demonstrară rapid că el, fiind mai în vârstă, avea un avantaj, ceea ce Pete acceptă imediat. Slawek le mai spuse că el devenise glaciolog pentru a-şi răsfăţa personalitatea introvertită, în timp ce încă avea un loc de muncă, iar Adele râse şi dădu din cap.

— Mulţi suntem aşa, zise ea.

— Dar nu şi eu! declară Pete. Îmi place să petrec, dar într-adevăr cele mai bune petreceri sunt pe gheaţă, continuă el, arătând cu mâna spre Slawek de parcă l-ar fi invitat să vorbească. Haide, Slawek, spune-le tipilor ăstora ideea ta. Cred că trebuie să o audă.

Slawek se încruntă, stânjenit, dar spuse:

— Azi, la şedinţă, aţi auzit cu toţii noile date.

Toţi încuviinţară din cap.

— Nivelul oceanului va creşte atât de repede, încât lumea va da de dracu'.

Aşa ceva nu putea fi negat, toţi căzură de acord. Datele erau clare.

— Aşadar, îl îndemnă Pete pe Slawek, i-am auzit pe unii sugerând să pompăm toată gheaţa topită înapoi pe platoul polar, nu?

Bob clătină din cap.

— Este o idee mai veche, explică el, studiată la un moment dat de Institutul Potsdam, dar concluziile studiului au fost sumbre; cantitatea de energie electrică necesară

pentru a pompa atâta apă pe calota de gheaţă din estul Antarcticii se ridică la aproximativ 7% din toată energia electrică generată de întreaga civilizaţie globală. Este mult prea costisitor, conchise Bob.

Slawek pufni.

— Energia este cea mai mică dintre probleme. Deoarece 1% din toată energia electrică creată este consumată pentru a produce bitcoini, 7% pentru păstrarea nivelului mării ar putea fi considerată o afacere. Dar adevăratele obstacole sunt problemele fizice. Aţi văzut cifrele?

— Nu.

— Să zicem că nivelul mării creşte cu un centimetru. Este vorba de trei mii şase sute de kilometri cubi de apă.

Adele şi Bob se uitară unul la celălalt, surprinşi. Griffen doar zâmbea. Slawek le văzu privirea şi dădu din cap.

— Corect. Este de şase sute de ori mai mult decât tot petrolul extras în fiecare an. Construirea infrastructurii pentru această operaţiune nu ar fi fezabilă. Şi ar trebui să existe o energie curată care să o pompeze, altfel vei emite şi mai mult carbon. Atâta energie curată ar necesita zece milioane de mori de vânt, au afirmat cei de la Potsdam. Apa ar trebui transportată prin ţevi, dar ar fi nevoie de mai multe ţevi decât au fost produse vreodată. Şi, în cele din urmă – iar asta e mai rău decât toate –, apa trebuie să îngheţe când ajunge acolo. Să zicem, un metru în adâncime pe an, nu cred că aţi putea merge mai adânc fără probleme – asta înseamnă aproximativ jumătate din estul Antarcticii.

— Deci este prea mult din toate punctele de vedere, remarcă Adele.

Mai băură câteva Drambers în timp ce meditau la asta. Griffen zise:

— Haide, Slawek, treci la ideea ta! Spune-le!

Slawek aprobă cu o mişcare din cap.

— Realitatea problemei este că gheţarii alunecă în mare de zece ori mai repede decât înainte.

— Da

— Motivul este că există multă apă topită pe suprafaţa

gheţii în fiecare vară din cauza încălzirii globale. Apa respectivă curge prin muline până ajunge în partea inferioară a gheţarilor şi nu mai are unde să se ducă. Aşa că împinge puţin gheaţa în sus. Lubrifiază fluxul de gheaţă peste paturile de stâncă. De obicei, gheaţa este în contact cu patul de stâncă, cel puţin în unele locuri şi, în mod obişnuit, în majoritatea locurilor. Gheaţa este atât de grea încât zdrobeşte totul sub ea. Ajunge la fund. Cu o grosime de un kilometru, asta înseamnă o greutate imensă. Aşadar, gheţarul şi-a zgâriat patul direct pe rocă, a ajuns la fund, gheaţă pe rocă. Uneori a îngheţat împreună cu roca. S-a blocat. O bună parte din mişcarea glaciară în acel moment era reprezentat de deformarea vâscoasă a gheţii în aval, fără alunecare.

Ascultându-l, Adele şi Pete dădură din cap. Adele începea să arate îngândurată, iar Griffen zâmbea fără nicio reţinere.

— Aşadar? întrebă Bob.

Slawek ezită, dar Griffen îl încurajă:

— Haide!

— Bine. Pompaţi toată apă aceea de sub gheţari. Foraţi puţuri prin topirea gheţii, aşa cum procedăm deja când verificăm lacurile subglaciare sau pentru a străpunge straturile de gheaţă. Tehnologia este bine cunoscută şi destul de uşoară. Pompaţi apa de sub gheţari şi, de fapt, greutatea gheţii va face apa să urce prin puţ până la 90% din înălţime, doar prin presiunea greutăţii. Apoi o pompaţi tot restul traseului şi o îndepărtaţi de gheţar prin conducte, până pe o gheaţă stabilă din apropiere.

— Câtă apă ar însemna asta? întrebă Bob.

— Toţi gheţarii împreună, poate şaizeci de kilometri cubi. Este încă multă, dar nu trei mii şase sute.

— Sau trei sute şaizeci de mii! adăugă Adele. Atât ar însemna o creştere a nivelului mării cu un singur metru.

— Corect. De asemenea, apa topită de la fundul gheţarilor provine într-adevăr din trei surse. Apa de suprafaţă care se scurge prin muline este cea mai nouă. Apoi, energia geotermală topeşte puţin din fundul

gheţarului, începând de jos, ca întotdeauna. Nu se topea niciodată prea mult înainte, cu excepţia anumitor puncte fierbinţi, însă doar puţin. A treia sursă este pur şi simplu căldura creată de gheaţa care se mişcă în aval, de fricţiunea mişcării. Bun. Energia geotermală, în cele mai multe locuri, ridică temperatura de la fundul gheţarului până la aproximativ zero grade, pe când la suprafaţă poate fi de patruzeci de grade sub zero. Deci, în mod normal, căldura produsă de energia geotermală se ridică în cea mai mare parte prin gheaţă disipându-se şi astfel stratul de dedesubt rămâne îngheţat. Nu chiar atât de mult, dar în mod normal aşa se întâmplă. Acum, apa provenită din muline se scurge acolo şi acţionează ca un lubrifiant, apoi, pe măsură ce mişcarea descendentă a gheţarului este accelerată, se generează mai multă căldură de forfecare, ceea ce determină topirea şi accelerarea mişcării. Dar, dacă extrageţi apa de dedesubt şi încetiniţi gheţarul, nu va mai forfeca atât de mult şi nu se va mai produce topirea prin fricţiune. Modelul meu sugerează că, dacă pompezi aproximativ o treime până la jumătate din apa de sub gheţari, îi obligi să încetinească suficient pentru a reduce şi căldura de forfecare, iar apa nu va mai apărea, în primul rând. Gheţarii se răcesc, ajung la cel mai de jos nivel, îngheaţă la loc pe stâncă, revin la vechea lor viteză. Deci trebuie doar să pompezi aproximativ treizeci de kilometri cubi de sub cei mai mari gheţari din Antarctica şi din Groenlanda.

— Câţi gheţari? întrebă Pete.

— Să zicem, o sută dintre cei mai mari. Nu este atât de rău.

— De câte pompe pe gheţar ai avea nevoie? întrebă Bob.

— Cine ştie? Ar fi diferit de la gheţar la gheţar, sunt sigur. Ar fi un experiment pe care ar trebui să îl tot repeţi.

— Costisitor, observă Bob.

— Comparativ cu ce? întrebă Pete.

Adele râse.

— Jurgen a spus un cvadrilion de dolari.

Slawek dădu din cap solemn, cu gura strânsă.

— Lucrul ăsta ar costa mai puţin.

Râseră cu toţii, iar Adele întrebă:

— Slawek, de ce nu ai ridicat problema asta la sesiunea de astăzi? Era vorba chiar despre accelerarea gheţarilor.

Slawek clătină repede din cap.

— Nu-i punctul meu forte. Când un om de ştiinţă se apucă de geoinginerie, el nu mai este un om de ştiinţă, ci un om politic, începe să primească e-mailuri pline de ură, pietre prin fereastră, nimeni nu-i ia în serios munca reală, chestii de-astea. Nu sunt pregătit pentru o asemenea schimbare de carieră. Vreau doar să mă întorc pe gheaţă, atâta vreme cât mai pot să trec testul.

— Dar soarta civilizaţiei? sugeră Bob.

Slawek ridică din umeri.

— Asta e treaba ta, nu? Aşa că m-am gândit să o menţionez. Sau, într-adevăr, Pete a crezut că o voi menţiona.

— Mulţumesc, Slawek, zise Pete. Eşti un adevărat glaciolog.

— Sunt.

— Cred că ar trebui să mai bem încă un rând de Drambers pentru a sărbători asta.

— De acord.

23

A durat ceva timp până să găsească o armă. Era destul de complicat. A reuşit până la urmă, furând o puşcă şi muniţia respectivă din dulapul unui elveţian, genul de dulap în care bărbaţii elveţieni îşi ţin adesea armele de serviciu. S-a dovedit a fi absurd de uşor; ţara este atât de sigură, încât destul de mulţi oameni nu-şi încuie niciodată uşile. Bineînţeles că bărbaţilor elveţieni li se ordonase să-şi ţină puştile de serviciu sub cheie şi toţi procedau aşa, dar unii erau mai neglijenţi cu armele lor de vânătoare, iar el l-a găsit chiar pe unul dintre aceştia.

Era gata să acţioneze.

Trecu în revistă subiectele care prezentau interes. Unul dintre ei ar urma să participe la o conferinţă în Dübendorf, peste o lună.

Aşa că transportă într-un rucsac puşca furată până pe celălalt versant al dealului Zürichberg, într-o parcare lângă centrul de conferinţe din Dübendorf. Porni pe scări până la ultimul etaj, apoi urcă pe acoperiş. Când ajunse sus, se uită în jos spre intrarea principală a centrului de conferinţe. Asamblă puşca şi o aşeză pe un suport de lemn pe care îl meşterise şi privi prin cătare spre zona respectivă.

Ţinta lui urcă treptele largi până la intrare şi se întoarse să-i spună ceva unui asistent. Costum albastru, cămaşă albă, cravată roşie. Părea că face o glumă.

Frank îl privi pe om prin cătarea puştii. Înghiţi în sec, apoi ţinti din nou. Îşi simţea faţa încălzindu-se, de asemenea, mâinile şi picioarele. În cele din urmă, bărbatul intră în clădire.

Frank puse arma la loc în rucsac şi coborî scările. Sus, în pădure, pe dealul care separă oraşul de zona suburbană, aruncă puşca pe pământ, sub un copac. Apoi coborî dealul, înapoi la adăpostul lui.

Acolo, în cătarea puştii avusese un criminal, ceva de genul unui criminal de război. Un criminal climatic. Puţini

criminali de război ar ucide atât de mulţi oameni cât ar putea să ucidă omul acela. Şi totuşi, Frank nu apăsase pe trăgaci. Nu fusese în stare. O ţintă a cărei muncă de o viaţă ar conduce la dispariţia a mii de specii şi ar provoca moartea a milioane de oameni. Şi totuşi nu o făcuse.

Poate că nu era atât de nebun pe cât îşi închipuia. Sau poate se pierduse complet. Sau pur şi simplu îşi pierduse curajul. Nu mai era sigur. Se simţea rău, tremura. De parcă ar fi fost cât pe-aci să fie lovit de un autobuz. Asta îl înfurie mai mult decât oricând. Încă dorea să-l ucidă pe unul dintre oamenii aceia care ucid lumea. Un „Copil al lui Kali", aici, în Occident. Un coleg de călătorie.

Văzuse oameni murind, fusese distrus chiar de priveliştea aceea. Aşadar, să provoace mai multă moarte poate că nu e răspunsul corect. Oamenii răniţi îi rănesc pe alţi oameni, îi spusese unul dintre terapeuţii săi. Fără îndoială, acest lucru era adevărat. Dar era prea simplu, prea uşor. Nu trebuia să se întâmple la fel de fiecare dată, cu toate că el chiar a vrut să omoare pe cineva. Oameni ca acel magnat al petrolului sau acel cretin pe care-l lovise şi îl doborâse, tâmpiţi necugetaţi sau oameni minunaţi, sau şi una, şi alta, fără îndoială. S-ar putea să fie ucişi cândva pentru crimele lor şi chiar ar merita. Dar nu de el. Nu-i păsa de tipul pe care îl lovise, dar fusese un accident. A împuşca pe cineva nu era ca şi cum i-ai trage un pumn unui tâmpit. Va trebui să găsească o altă cale. Deşi încă voia să omoare pe cineva. Era greu să se gândească la altceva.

24

Aşa cum suntem toţi supuşi unor erori de percepţie cauzate de natura simţurilor noastre şi a realităţii fizice, tot aşa suntem supuşi şi unor erori cognitive, încorporate în creierul nostru în perioada evoluţiei umane şi inevitabile chiar şi atunci când ne sunt cunoscute.

Iluziile senzoriale sunt uşor de demonstrat. Există anumite desene în alb şi negru care, atunci când sunt imprimate pe un disc de hârtie şi rotite apoi pe un ax, sunt percepute de ochiul uman în culori. Este suficient să încetiniţi rotirea discului şi modelul se va dovedi alb-negru. Măriţi viteza şi culorile reapar în ochii noştri. Aşa stau lucrurile.

Reducerea unghiului este o altă distorsiune a percepţiei pe care suntem incapabili să o corectăm. Când stai lângă un perete abrupt în munţi şi priveşti în sus, stânca pare să aibă întotdeauna aproximativ aceeaşi înălţime – să zicem vreo trei sute de metri sau cam aşa ceva. Chiar dacă suntem sub peretele de nord al masivului Eiger şi ştim că are o înălţime de aproape 1800 de metri, tot nu pare să aibă o înălţime mai mare de aproximativ trei sute de metri. Numai când te îndepărtezi câţiva kilometri, ca pe malul lacului din Thun, spre sud, poţi vedea de fapt imensa înălţime a versantului nordic, Nordwand, al masivului Eiger. Chiar de sub el, este imposibil de estimat.

Oricine poate accepta aceste iluzii optice atunci când sunt demonstrate; fără îndoială că ele există. Dar pentru a identifica erorile cognitive sunt necesare teste. Oamenii de ştiinţă cognitivişti, logicienii şi economiştii comportamentali au început recent să sorteze şi să denumească aceste erori cognitive, iar controversele în legătură cu ele au devenit obişnuite. Totuşi, test după test relevă erori inevitabile, dând naştere la termeni noi, precum „efectul de ancorare” (preferi să aderi la evaluarea primară sau la ceea ce ai auzit la început) sau „efectul simplităţii reprezentării” (consideri că o explicaţie pe care

o înţelegi are mai multe şanse să fie adevărată decât una pe care nu o înţelegi). Şi mulţi alţii. Pe internet apare o diagramă circulară excelentă a erorilor cognitive – o roată a erorilor care le listează şi le organizează pe categorii, printre care legea numărului mic, eroarea procentuală de bază, euristica disponibilităţii, iluzia de perspectivă asimetrică, iluzia de probabilitate, efectul de încadrare, segregarea contextuală şi câştigurile şi pierderile asimetrice, eroarea de conjuncţie, legea tipicităţii, eroarea de atribuire ocazională, asimetria cauzelor şi efectelor, efectul certitudinii, sindromul prudenţei iraţionale, dictatul costurilor nerecuperabile, corelaţii iluzorii, încredere în sine nejustificată – diagrama însăşi fiind un amuzant exemplu al acestui din urmă fenomen, întrucât pretinde că ştie cum gândim şi care ar trebui să fie norma.

Ca şi în cazul iluziilor senzoriale, faptul că ştim că există prejudecăţi cognitive nu ne ajută să le evităm atunci când ne confruntăm cu o nouă problemă. Dimpotrivă. Aceste distorsiuni sunt foarte persistente, dat fiind că sunt comise de toţi subiecţii testaţi, tind să se îndrepte în aceeaşi direcţie de eroare, nu depind de factorii personali ai celor care efectuează testele şi nu pot fi corectate, deoarece cunoaşterea lor nu ne ajută să le evităm sau să ne îndoim de raţionamentele noastre în alte situaţii. Suntem întotdeauna mai încrezători în raţionamentul nostru decât ar trebui. Într-adevăr, excesul de încredere, nu doar al experţilor, ci şi excesul general de încredere, este una dintre cele mai frecvente iluzii pe care le trăim. Fără îndoială, această analiză este încă un alt exemplu: cunoaştem cu adevărat ceva din toate astea?

O, Doamne! Ce înseamnă atunci aceste recente descoperiri ale ştiinţei cognitive? Unii spun că nu sunt altceva decât o demonstraţie a analfabetismului statistic al oamenilor obişnuiţi. Alţii afirmă că reprezintă o descoperire la fel de importantă ca descoperirea subconştientului.

Să revenim la natura ideologiei, element necesar care ne permite să organizăm fluxul uriaş de informaţii revărsat

asupra noastră. Poate ideologia să fie o altă iluzie cognitivă, un fel de ficţiune utilă?

Da. Desigur. Pentru a putea funcţiona, trebuie să creăm şi să aplicăm o ideologie şi facem asta printr-un mod de gândire predispus la orice număr de erori sistemice, dacă nu chiar factuale. Oamenii nu au fost niciodată raţionali. Poate că ştiinţa însăşi este o încercare de a găsi raţionalitatea. Poate şi filosofia. Desigur, filosofia dovedeşte adesea că suntem privaţi de capacitatea de a gândi totul până la capăt, de a face logica să funcţioneze sub forma unui sistem închis şi aşa mai departe.

Şi nu uitaţi că în toată această discuţie de până acum ne-am referit la mintea normală, mintea sănătoasă. Lăsăm pentru o altă discuţie ce se întâmplă atunci când, pornind (aşa cum se şi întâmplă) de la o poziţie originală nesigură, se constată alterarea stării de sănătate. Deocamdată este suficient să spunem că poate fi foarte rău.

25

Iarna, Zürich este adesea învăluit în ceaţă şi acoperit de nori joşi, luni întregi. Vânturile predominante din nord împing norii formaţi peste Atlantic în zidul Alpilor şi de acolo nu mai au încotro să plece. O zi cenuşie după o altă zi cenuşie, într-un oraş cenuşiu, lângă un lac cenuşiu, împărţit în două de un râu cenuşiu. Deseori în astfel de zile, o călătorie cu trenul la o distanţă mai mică de o sută de kilometri te poate scoate din ceaţă direct în soarele alpin. Pe de altă parte, nu există o perioadă mai bună a anului pentru muncă.

Aşa că Mary lucra. Citea rapoarte, organiza întruniri, vorbea cu oameni din întreaga lume despre diverse proiecte, scria propuneri legislative pentru legi naţionale mai puternice, care să reglementeze statutul juridic pentru acei oameni ai viitorului şi pentru alte vietăţi şi lucruri fără statut. Fiecare zi era o zi plină. Deseori petrecea serile cu Badim şi cu restul echipei. De obicei mergeau până la Niederdorf şi fie traversau podul spre cealaltă parte a oraşului, până la restaurantul Zeughauskeller, fie rămâneau pe malul lor, pe o alee întunecată lângă catedrala Grossmünster şi stăteau la o masă lungă, în spate la Casa Bar.

În acea zi, soarele privea printre nori, aşa că se urcară într-un tramvai până în Piaţa Bürkliplatz, apoi în altul până la staţia Tiefenbrunnen, ca să ia cina la Tres Kilos, unde în general erau sărbătorite doar zilele de naştere şi alte evenimente importante. Dar aceea era o zi de sărbătorit. Prima zi cu soare a anului, 19 februarie; în niciun caz un record pentru Zürich, aşa cum remarcă Jurgen, posomorât. Elveţienilor le place să ţină evidenţa unor astfel de evenimente meteo.

Ziua era scurtă; atunci când ajunseră la restaurant, se întunecase de mult. Becurile în formă de ardei iuţi, atârnate în ghirlandă deasupra intrării, străluceau ca nişte pete de foc. Înăuntru, cineva sărbătorea deja ceva, lumina

se stinse brusc, iar o chelneriţă intră în sală pe fondul melodiei „Happy Birthday”, cântată de Stevie Wonder, aducând un tort din care ţâşneau scântei. Ovaţionară şi cântară şi ei împreună cu ceilalţi, după care se aşezară mai în spate, lângă bucătărie, unde stăteau mereu dacă nimeni altcineva nu le ocupase locul înainte. Mary se aşează alături de Estevan şi de Imeni şi îi ascultă flirtând pe un ton de ceartă. Devenise deja o rutină, dar păreau prinşi în ea.

— Noi suntem Ministerul pentru Viitor, insista Estevan, nu ministerul pentru rezolvarea tuturor problemelor actuale. Trebuie să ne alegem bătăliile cu atenţie, altfel devine totul un câmp de luptă.

— Dar totul va fi o problemă în viitor, replică Imeni. Nu văd cum poţi nega asta. Dacă voi culegeţi şi alegeţi, alegeţi doar şansa noastră. Ceea ce, de altfel, garantează un viitor de rahat.

— Totuşi, trebuie să stabilim unele priorităţi. Nu dispunem de chiar atât de mult timp.

— Asta este o prioritate! Pe lângă faptul că suntem un grup, avem suficient timp.

— Poate că da.

Imeni îl împinse cu cotul, apoi le turnă încă o margarita din carafa ce tocmai fusese adusă. Conversaţia se îndreptă către ştirile zilei de la Mauna Kea, care înregistrase un nivel de dioxid de carbon de 447 de părţi pe milion – cel mai ridicat nivel înregistrat vreodată iarna. Iar asta, în pofida tuturor rapoartelor din anumite ţări care arătau scăderi semnificative ale emisiilor, chiar şi SUA, China, India. Până şi Brazilia şi Rusia. Nu! Toţi marii emiţători de dioxid de carbon raportau reduceri, dar rezultatul net era în continuare o creştere cumulată. Fie că nu fuseseră identificate toate sursele, fie că rapoartele erau mincinoase. În jurul mesei, opiniile erau împărţite. Poate că era câte puţin din fiecare.

— Când oamenii mint, ei ştiu că greşesc. Dar dacă există unele emisii secundare despre care nimeni nu ştie, stimulate poate de căldura deja acumulată, atunci situaţia este şi mai gravă. Să sperăm că oamenii doar mint.

— E uşor să speri asta, câştigi întotdeauna!

— Haide, nu fi cinic!

— Doar realist. Când au spus oamenii vreodată adevărul despre această chestiune deosebită?

— Oamenii? Te referi la oamenii de ştiinţă sau la politicieni?

— La politicieni, bineînţeles! Oamenii de ştiinţă nu sunt *oameni.*

— Iar eu credeam că este invers!

— Nici oamenii de ştiinţă, nici politicienii nu sunt oameni.

— Aveţi grijă! Mary, aici de faţă, este politician şi eu sunt om de ştiinţă.

— Nu. Voi doi sunteţi tehnocraţi.

— Asta înseamnă că suntem politicieni ştiinţifici?

— Sau politologi. Adică oamenii de ştiinţă politizaţi. Având în vedere că ştiinţa politică este cu totul altceva.

— Ştiinţa politică este un fals, dacă mă întrebi pe mine. Sau cel puţin are un nume fals. Unde este ştiinţa?

— În statistici, poate?

— Nu. Vor doar să pară solidă. Istorie în cel mai bun caz, economie în cel mai rău.

— Simt aici un politician major, care încă trăieşte trauma.

— E adevărat!

Râsete în jurul mesei. Un alt rând de margarita. Nota de plată avea să fie exorbitantă. Tres Kilos, ca toate restaurantele din Zürich, poate ca toate restaurantele în general, câştiga cel mai mult din preţurile scandaloase la băuturi. Dar probabil echipa ei credea că ministerul va plăti nota în seara asta. Ceea ce era adevărat. Mary suspină şi îi lăsă să-i umple din nou paharul.

Se uită în jur, ascultându-i pe Estevan şi pe Imeni cum flirtau. Se tatonau, dar subtil, deoarece se aflau cu grupul. Relaţiile la serviciu nu erau niciodată o idee bună şi totuşi se întâmplau mereu. Nimeni nu avea să rămână într-o slujbă pe viaţă; şi asta era adevărat pentru toate locurile de muncă. De ce nu? Unde să mai întâlneşti oameni? Aşa

că se întâmpla. I se întâmplase şi ei mai demult. Îşi amintea chiar de taclalele de acest gen dintre ea şi Martin, cu mult timp în urmă la Londra. Mary şi Marty! Doi irlandezi la Londra, o protestantă şi un catolic, încercând să găsească o modalitate de a-şi înfige ghearele în sistem. Martin murise de peste douăzeci de ani.

Mary îşi îndreptă rapid şi decisiv atenţia asupra momentului prezent. Estevan şi Imeni erau extrem de însufleţiţi. Mary vedea bine ce îi unea, în ciuda deosebirilor. Dar cine ştie... Conversaţia lor era puţin fragilă, puţin forţată. Motivul pentru care oamenii sunt atraşi unii de alţii este, în principiu, necunoscut. Din câte ştia ea, ei formaseră deja un cuplu, apoi se despărţiseră şi acum negociau o soluţie. Este dificil să judeci din exterior, mai ales dacă eşti şeful lor.

La sfârşitul lungului ospăţ, Mary se ridică în picioare, evaluându-şi nivelul de ebrietate. Doamna ministru se purta prudent, ca de obicei, dându-şi seama că era înconjurată de colegi, de subordonaţi, şi nu se cuvenea să fie văzută într-o postură indecentă. În plus, în tinereţea ei învăţase câteva lecţii dure şi, în acelaşi timp, dezvoltase o rezistenţă destul de mare la alcool. Totul era în regulă, aşa că porni împreună cu ceilalţi până la cea mai apropiată staţie, unde se urcă într-unul din tramvaiele albastre, apoi coborî la Burkliplatz ca să prindă unul care urca dealul. După ce-şi luă la revedere de la Bob şi de la Badim, îşi continuă călătoria împreună cu Estevan şi cu Imeni. În sfârşit, coborî la Kirche Fluntern, făcându-le semne de rămas-bun celor doi tineri însoţitori, punându-şi întrebări despre starea relaţiei lor pe măsură ce ei se îndepărtau. De fapt, se gândea la ceva complet diferit: o ceaşcă de ceai, patul, dacă va putea să doarmă sau nu.

Mergea pe Hochstrasse când un bărbat care venea din sens opus se întoarse brusc şi îşi continuă drumul alături de ea. Mary îl privi, uimită. La rândul lui, bărbatul se uită la ea cu ochi sălbatici.

— Nu te opri, îi porunci el cu voce înăbuşită. Te iau prizonieră.

— Ce? exclamă ea şi înlemni.

Bărbatul întinse mâna şi îi prinse un fel de clemă în jurul încheieturii. Cu cealaltă mână îi arătă un pistol cu ţeava scurtă. Clema fixată acum la încheietura ei părea să fie jumătate dintr-un fel de cătuşe din plastic transparent, cu cealaltă jumătate strânsă pe încheietura mâinii lui.

— Haide, o îndemnă el, pornind şi trăgând-o după el. Vreau să vorbesc cu tine. Vino cu mine şi nu te voi răni. Dacă nu vii cu mine acum, te împuşc.

— Nu o vei face, rosti ea cu voce slabă, dar se trezi mergând, trasă de încheietură.

— O voi face, replică el, cu o privire din care ţâşneau flăcări. Nu-mi pasă de nimic.

Ea inspiră adânc şi nu mai scoase o vorbă. Inima îi bătea nebuneşte. Băutura, despre care credea că nu o afectase, îi gonea prin corp, ca un foc, încât aproape că se clătină.

Spre surprinderea ei, bărbatul o conduse până la uşa clădirii unde locuia ea.

— Intrăm, spuse el. Haide!

Ea formă codul de acces şi deschise uşa exterioară. Urcară scările către apartamentul ei. Mary descuie şi deschise uşa. Intrară. Apartamentul i se părea ciudat acum, când era prizonieră în el.

— Telefonul, spuse el. Închide-l şi pune-l aici.

Bărbatul indică masa de lângă uşă, unde ea într-adevăr îşi lăsa deseori lucrurile. Mary scoase telefonul din poşetă, îl închise şi îl puse pe masă.

— Mai ai şi alt GPS asupra ta? întrebă el.

— Ce?

— Microcipuri? Mai ai vreun alt GPS asupra ta?

— Nu, răspunse ea. Nu cred.

El îi aruncă o privire mirată, neîncrezător şi dezaprobator. Din acelaşi buzunar în care ţinea arma, scoase o cutie mică, neagră, răsuci un buton de pe cutie şi o plimbă în jurul ei. Îi verifică ecranul şi dădu din cap.

— OK, să mergem.

— Dar eu nu…

— Să mergem! Am un loc potrivit chiar după colţ.

— Parcă ai spus că vrei doar să vorbeşti cu mine!

— Corect.

— Atunci fă-o aici! Dă-mi drumul şi vorbim. Dacă mă iei de aici, mă trântesc pe jos când se uită cineva la noi şi strig după ajutor. Dacă vrei doar să vorbeşti, e mai bine aici. Mă voi simţi mai în siguranţă. Voi asculta mai atentă.

Bărbatul o privi pentru o vreme.

— Bine, spuse el în cele din urmă. De ce nu?

Bărbatul clătină din cap, părând nedumerit şi confuz. Ea observă şi îşi spuse în sinea ei că omul este nebun. Lucru şi mai înspăimântător. Bărbatul întinse mâna liberă şi îi desfăcu clema. Ea îşi masă încheietura cu cealaltă mână şi se uită la el, gândindu-se furioasă.

— Trebuie să merg la baie.

El îi aruncă o privire urâtă.

— Vreau să verific mai întâi.

Se duseră la baie, iar el se uită în dulap şi apoi în dosul paravanului de la duş. Ea îşi spunea că s-ar fi putut afla un fel de sistem de salvare acolo sau un alt telefon ori poate un sistem de alarmă. Nu avea ea norocul ăsta. Satisfăcut în urma controlului, bărbatul ieşi, lăsând uşa deschisă. Mary intră şi se opri acolo o secundă. Apoi uşa se mişcă şi aproape se închise – el o împinsese. Bune maniere. Un nebun politicos. Ei bine, asta însemna ceva. Se aşeză pe toaletă şi făcu pipi, încercând să analizeze situaţia. Nu-i veni nicio idee. Se ridică în picioare, trase apa şi se întoarse la el.

— Vrei ceai? îl întrebă.

— Nu.

— Ei bine, eu îmi fac unul.

— Bine. Vom începe acolo.

Mary fierse apă în ceainic şi îşi prepară o ceaşcă de ceai. Ceva care să o facă să se simtă mai liniştită. El refuză din nou ceaiul, urmărindu-i mişcările. Acum stăteau de-o parte şi de alta a măsuţei de bucătărie.

Era tânăr. Aproximativ treizeci de ani, plus sau minus câţiva ani; greu de spus la acea vârstă. Faţă slabă,

cearcăne întunecate. O înfăţişare de prădător flămând, da. Părea puţin înspăimântat de propria insolenţă, îşi spuse ea. Asta ar avea sens, dar acea sălbăticie, un fel de neglijenţă sau de disperare pe care o văzuse din momentul în care o abordase, nu dispăruse. Ca să facă aşa ceva, indiferent ce urmărea, trebuie să aibă probleme psihice. Ceva îl condusese la asta.

— Ce vrei? îl întrebă.

— Vreau să vorbesc cu tine.

— De ce în felul ăsta?

— Vreau să mă asculţi, răspunse el, zâmbind ironic.

— Eu ascult mereu ce spun oamenii.

Bărbatul dădu din cap, hotărât.

— Nu oameni ca mine.

— Ce vrei să spui, de ce nu?

— Eu sunt un nimeni. Sunt mort. Am fost ucis.

Mary simţi un fior. În cele din urmă, neştiind dacă este inteligent, îl întrebă:

— Cum aşa?

Bărbatul nu părea să o audă.

— Acum ar fi trebuit să mă întorc, dar nu am făcut-o. Într-adevăr sunt mort. Tu eşti aici, eşti şefa unei mari agenţii ONU, ai întâlniri importante în toată lumea, la fiecare oră din fiecare zi. Nu ai timp pentru un mort.

— Ce vrei să spui? întrebă ea din nou, încercând să nu devină mai alarmată decât era deja. Cum ai murit?

— Am fost prins în valul de căldură.

— Ah!

Mary se uită fix la ceaşca ei de ceai. O ridică şi sorbi; ochii lui rămâneau aţintiţi spre masă. Se îmbujora – chiar sub privirea ei, pielea palidă a obrajilor şi a frunţii bărbatului devenea de un roşu-aprins. Broboane de sudoare îi apăreau pe frunte şi pe dosul mâinilor încordate pe masă, în faţa lui. Mary înghiţi cu greu când văzu toate acestea.

— Îmi pare rău, îi spuse. Trebuie să fi fost groaznic.

El dădu din cap şi se ridică brusc. Începu să se plimbe prin bucătărie, cu spatele la ea. Pe fereastră, noaptea era

neagră, luminile de pe Zürichberg strălucind toate neclare în zâmbetul nopţii. Bărbatul respira greu, parcă şi-ar fi revenit dintr-un sprint sau ar fi încercat să nu plângă.

Ea îi asculta respiraţia profundă şi rapidă. Ar putea încerca să-i facă ceva.

După un timp, bărbatul se aşează din nou în faţa ei.

— Da, a fost cumplit. Toată lumea a murit. Şi eu am murit. Apoi m-au readus la viaţă.

— Acum eşti bine? întrebă ea.

— Nu! strigă el, enervat. Nu sunt bine!

— Fizic, voiam să spun.

— Nu! Nu *fizic.* În niciun caz! spuse el clătinând din cap, de parcă ar fi alungat anumite gânduri.

— Îmi pare rău, repetă ea şi sorbi din ceai. Aşadar, vrei să vorbeşti cu mine. Despre asta, presupun.

Bărbatul scutură din cap.

— Nu. Acesta a fost doar începutul. Poate că m-a făcut să vreau să vorbesc cu tine, dar ceea ce vreau să spun nu este despre asta. Ceea ce vreau eu să-ţi spun este că – şi o privi în ochi – se va întâmpla din nou.

Mary înghiţit involuntar.

— De ce crezi asta?

— Pentru că nimic nu s-a schimbat! exclamă el. De ce mă întrebi?

Se ridică din nou, agitat. Acum faţa lui roşie devenise de un roşu şi mai închis. Sprâncenele i se apropiaseră. Se aplecă asupra ei şi vorbi cu înverşunare, cu voce înăbuşită.

— De ce te prefaci că nu ştii?

Ea inspiră.

— Nu mă prefac. Chiar nu ştiu.

Bărbatul clătină din cap, uitându-se în jos, la ea.

— De aceea fac asta, spuse el, cu voce joasă şi plină de furie. Tu ştii de fapt. Doar te prefaci că nu ştii. Toţi vă prefaceţi. Eşti şefa Ministerului Naţiunilor Unite pentru Viitor şi totuşi te prefaci că nu ştii ce ne pregăteşte viitorul.

— Nimeni nu poate şti, replică ea, întâlnindu-i privirea. Şi trebuie să precizez că ministerul este organizat în

temeiul Acordului de la Paris. ONU nu este direct implicată.

— Tu reprezinţi Ministerul pentru Viitor.

— Da, eu îl conduc.

O privi mult timp în tăcere. La un moment dat în timpul acestei inspecţii, fără s-o scape din ochi, se aşeză din nou şi se aplecă peste masă spre ea.

— Aşadar, zise el, ce ştiţi, tu şi ministerul tău, despre viitor?

— Nu putem decât să simulăm diverse scenarii, răspunse ea. Monitorizăm ceea ce s-a întâmplat şi încă se întâmplă, întocmim grafice ale dezvoltării evenimentelor măsurabile, din care tragem concluzii dacă lucrurile vor rămâne la fel, vor creşte sau vor scădea.

— Lucruri precum temperaturile, natalitatea sau aşa ceva.

— Da.

— Deci ştii! Adică, în simulările tale, există vreun scenariu în care să nu fie mai multe valuri de căldură care să omoare milioane de oameni?

— Da, răspunse ea.

Dar Mary era tulburată. Probabilitatea de care pomenise el o ţinea trează noaptea. Scenariile viitoare favorabile, fără noi incidente care să ducă la numeroase pierderi de vieţi, erau extrem de rare. Oamenii ar trebui să facă lucruri pe care nu le făceau. Prezenţa lui în bucătăria ei îi amintea dureros de propriile temeri – de parcă, încă trează, ar fi rătăcit accidental într-unul dintre coşmaruri şi acum nu mai putea ieşi din el.

— Aha! făcu el, citindu-i totul pe chip.

Mary făcu o grimasă, încercând să-şi schimbe expresia.

— Haide, spuse el. Tu ştii. *Tu cunoşti viitorul.*

Vocea lui părea pe punctul de a se sparge, cu greu se abţinea să nu înceapă să strige. Tuşi, clătină din cap.

— Şi totuşi, nu faci nimic în acest sens. Nici la locul de muncă.

Bărbatul se ridică din nou, se duse la chiuvetă, luă un pahar, îl umplu de la robinet, bău o înghiţitură. Îl luă cu el

înapoi la masă, se aşează la loc.

— Facem ce putem, spuse ea.

— Nu, nu faci. Nu faci tot ce poţi şi ceea ce faci nu este suficient.

Se aplecă iar spre ea şi-i prinse privirea, ochii injectaţi îi ieşeau din orbite, ochi de un albastru-pal, chinuiţi, abia ţinuţi la locul lor de faţa roşie, transpirată, ochi care o sfredeleau.

— Recunoaşte! exclamă el, controlându-şi vocea să nu devină strigăt.

Mary oftă, încercând să găsească ceva să-i spună. Privirea lui o speria; poate se gândea că, dacă o ucide acum, cineva mai eficient o va înlocui. Se părea că la asta se gândeşte. Şi iată-i aici, până la urmă. Fusese răpită şi dusă în propriul apartament. Când femeilor li se întâmplă aşa ceva, mor de cele mai multe ori.

Într-un târziu, ea ridică din umeri; inima îi bătea rapid.

— Noi încercăm.

Rămaseră multă vreme aşa, privindu-se. Avea impresia că o lăsa să reflecteze la propria afirmaţie. O lăsa să fiarbă în sucurile propriei inutilităţi.

După un timp, bărbatul spuse:

— Dar nu funcţionează. Încercaţi, dar nu este suficient. Eşuaţi. Tu şi organizaţia ta aţi eşuat în sarcina încredinţată, astfel încât milioane de oameni vor muri. Îi dezamăgiţi. În fiecare zi, îi dezamăgiţi. Îi pregătiţi pentru moarte.

Mary oftă.

— Facem tot ce putem cu ce avem.

— Nu, nu faceţi.

Faţa i se înroşi, se ridică din nou. Dădea ocol bucătăriei ca un animal captiv. Respira greu. Acum e momentul, se gândi ea fără să vrea. Inima îi bătea nebuneşte.

În cele din urmă se opri în dreptul ei. Se aplecă din nou spre ea. Îi vorbi din nou cu vocea joasă şi înăbuşită, mai bine nu putea.

— De aceea sunt aici. Trebuie să încetezi să mai gândeşti că faci tot ce poţi. Pentru că nu faci. Ai putea face

mai multe.

— Precum ce?

Se uită fix la ea. Îşi prinse faţa în mâini. După o vreme, coborî mâinile şi se aşeză pe scaun. O privi în ochi. Acolo, Mary văzu ceva: o persoană reală. O persoană reală foarte tulburată, un tânăr, bolnav şi speriat.

— M-am întors în India, spuse el. Am încercat să mă alătur unui grup de oameni despre care auzisem. „Copiii lui Kali", ai auzit de ei?

— Da. Dar sunt un grup terorist.

El clătină din cap, privind-o tot timpul.

— Nu. Trebuie să încetaţi să mai gândiţi cu vechile voastre valori burgheze. Au trecut timpurile acelea. Miza este prea mare pentru ca tu să te mai ascunzi în spatele lor. Omoară lumea. Oameni, animale, orice. Suntem într-un moment de extincţie în masă şi există oameni care încearcă să facă ceva în acest sens. Voi îi numiţi terorişti, dar oamenii pentru care lucrezi tu sunt adevăraţii terorişti. Cum de nu vezi asta?

— Încerc să evit violenţa, zise Mary. Cu asta mă ocup.

— Credeam că ai spus că treaba ta este să eviţi extincţia în masă!

— Am spus asta?

— Nu ştiu, ce ai spus? Ce spui acum? Nu încerca să despici firul în patru cu mine, nu pentru asta sunt aici! Ucizi lumea şi vrei să-mi amintesc ce cuvinte ai folosit pentru a-ţi acoperi fundul? Spune-mi acum! Care este treaba ta de şef al ministerului pentru nenorocitul de viitor?

Mary înghiţi cu greu. Mai luă o înghiţitură de ceai. Se răcise. Încercă să se gândească la ce să-i spună. Era înţelept să încerce să discute lucrurile cu acest tânăr tulburat, care se înfurie într-o clipă? Avea vreo alternativă?

— Ministerul a fost înfiinţat după reuniunea de la Paris din 2024, începu ea. Au considerat că ar fi o idee bună să creeze o agenţie însărcinată cu reprezentarea intereselor generaţiilor viitoare. Şi a intereselor acelor entităţi care nu pot vorbi niciodată pentru ele, cum ar fi animalele şi

bazinele acvifere.

Tânărul făcu un gest de respingere. Erau nişte banalităţi, le cunoştea deja.

— Şi? Cum faceţi asta, cum apăraţi aceste interese?

— Avem departamente care se ocupă de diferite aspecte ale problemei – juridice, financiare, fizice şi aşa mai departe. Stabilim priorităţi în funcţie de care alocăm bugetul acordat nouă şi facem ce putem.

Se uită fix la ea.

— Ce se întâmplă dacă este insuficient?

— Cum adică insuficient?

— Adică *nu este suficient.* Eforturile voastre nici măcar nu încetinesc pagubele suficient de repede. Nu creează remedii suficient de repede. Vedeţi asta, pentru că toată lumea vede. Lucrurile nu se schimbă, suntem încă pe drumul spre un moment de extincţie în masă, suntem deja pe cale de dispariţie. Asta înţeleg eu prin insuficient. Voi de ce nu faceţi mai mult?

— Facem tot ce se poate imagina.

— Deci imaginaţia ta fie nu depăşeşte anumite lucruri, fie te-ai gândit la ele, dar ai decis că nu sunt pentru tine.

— De exemplu?

— De exemplu, identificarea celor mai răi infractori vinovaţi de dispariţia în masă şi urmărirea lor.

— Facem deja acest lucru.

— Cu procese?

— Da, cu procese, sancţiuni şi campanii de presă şi...

— Dar asasinate ţintite?

— Desigur că nu.

— De ce desigur? Unii dintre aceşti oameni comit infracţiuni care vor sfârşi prin a ucide milioane! Îşi petrec întreaga viaţă muncind din greu pentru a perpetua un sistem care va duce la uciderea în masă.

— Violenţa generează violenţă, spuse Mary. Ciclul violenţei este interminabil. Asta este atitudinea noastră.

— După ce aţi pierdut bătălia. Dar uite, violenţa sub formă de hidrocarburi arse va ucide mai mulţi oameni decât toate condamnările la moarte din istoria lumii.

Aşadar, moralitatea ta este în esenţă doar un fel de capitulare.

— Eu cred în statul de drept, zise Mary, ridicând din umeri.

— Ceea ce ar fi minunat, dacă legile ar fi corecte. Dar, de fapt, permit chiar violenţa căreia voi vă opuneţi atât de mult!

— Atunci trebuie să schimbăm legile.

— Dar violenţa împotriva arderii carbonului? Bombardarea unei centrale de cărbune ar fi prea violentă pentru tine?

— Operăm în cadrul legii. Acest lucru face mai realistă realizarea schimbării.

— *Dar nu funcţionează suficient de repede,* spuse bărbatul, încercând să se adune. Dacă ţi-ai lua meseria în serios, ai căuta modalităţi de a accelera schimbarea. Unele lucruri ar putea fi împotriva legii, dar în acest caz *legea în sine nu este corectă.* Cred că principiul a fost consacrat la Nürnberg – aplicarea legilor nepotrivite este în sine ilegală.

Mary oftă.

— Lucrăm din greu pentru a identifica problemele ridicate de actualul regim juridic şi pentru a propune modificări.

— Dar nu funcţionează.

Mary ridică din umeri nefericită, privind în altă parte.

— Este un proces în desfăşurare.

— Dacă aţi fi serioşi, aţi crea un departament de operaţiuni clandestine, care ar face lucruri în afara legii pentru a accelera schimbările.

— Dacă am avea un astfel de departament, nu ţi-aş spune ţie.

Tânărul o privi nedumerit. În cele din urmă, scutură din cap.

— Nu cred că aveţi. Şi chiar dacă aţi avea, nu face faţă sarcinilor. Există aproximativ o sută de oameni care umblă pe acest Pământ, care, judecând din perspectiva viitorului, aşa cum ar trebui să faci tu, sunt ucigaşi în masă. Dacă

încep să moară, dacă unii dintre ei sunt eliminaţi, restul pot deveni nervoşi şi se pot schimba.

— Crima creează crimă, spuse Mary, dând din cap.

— Exilul, atunci. Închisori pe care le construieşti prin propriul tău angajament. Cum ar fi să te trezeşti într-o bună zi şi să descoperi că toate activele tale nu mai există? Capacitatea lor de exterminare a generaţiilor viitoare ar fi mult diminuată.

— Mă îndoiesc.

— Dacă nu o faci tu, atunci altcineva o va face.

— Poate ar trebui. Ei îşi fac treaba lor, noi ne-o facem pe a noastră.

— Dar la tine nu funcţionează. Iar dacă ei o fac, vor fi ucişi pentru asta, în timp ce în cazul tău îţi vei îndeplini pur şi simplu îndatoririle.

— Asta nu ar justifica astfel de acţiuni.

— Aşa că o păstrezi în zona întunecată! O mare parte din istoria lumii se întâmplă acum în umbră. Trebuie să ştii asta. Dacă nu te duci tu însăţi acolo, nu ai nicio şansă.

— Nu ştiu, spuse Mary şi sorbi din ceai.

— Dar tu nici nu *încerci* să ştii! Te străduieşti *să nu ştii!*

Mary luă încă o înghiţitură de ceai.

Brusc, bărbatul se ridică iar. Cu greu se putea controla. Zvâcni, se întoarse, făcu un pas şi se opri. Se uită în jur de parcă ar fi uitat unde se află.

— Care-i povestea aici? întrebă el, arătând spre bucătăria ei mică. Eşti căsătorită?

— Nu.

— Divorţată?

— Nu. Soţul meu a murit.

— De ce a murit?

— Nu-ţi povestesc despre viaţa mea personală, răspunse ea, brusc dezgustată. Lasă-mă în pace.

O privi cu amărăciune.

— Inviolabilitatea spaţiului personal.

Ea dădu din cap, concentrându-se pe ceaşca de ceai.

— Ascultă, spuse bărbatul. Dacă ai fi cu adevărat *din* viitor, astfel încât să ştii cu siguranţă că există oameni

care umblă pe Pământ astăzi împotrivindu-se schimbării, astfel încât să-ţi omoare copiii şi pe toţi copiii lor, atunci ţi-ai apăra oamenii. În apărarea casei tale, a vieţii tale, a oamenilor tăi, ai ucide un intrus.

— Un intrus ca tine.

— Exact. Deci, dacă organizaţia voastră reprezintă oamenii care se vor naşte după noi, ei bine, asta este o povară grea! Este o adevărată responsabilitate! Trebuie să gândeşti ca ei! Trebuie să faci ce ar face ei dacă ar fi aici.

— Nu cred că ar tolera crima.

— Bineînţeles că ar tolera-o! strigă el, făcând-o să tresară.

Tremura, îşi strângea capul în mâini, de parcă se temea să nu explodeze. Ochii păreau că-i ies din orbite. Îi întoarse spatele, dădu cu piciorul în frigider, se clătină, apoi se duse la fereastră şi aruncă o privire afară, şuierând, spumegând.

— Deja sunt un nenorocit de mort, mormăi ca pentru sine.

Puse mâinile pe pervaz, îşi sprijini fruntea de geam. După o vreme, respiraţia îi deveni regulată. Se întoarse şi o înfruntă din nou, aşezându-se vizavi de ea.

— Uite, zise el, adunându-se vizibil. Oamenii ucid *mereu* alţi oameni în autoapărare. A face altfel este asemănător cu sinuciderea. Prin urmare, oamenii sunt de acord să omoare. În momentul actual, oamenii tăi sunt sub asalt. Aceşti presupuşi oameni ai viitorului!

Mary oftă adânc. Continuă să fixeze ceaşca de ceai.

— Vrei doar ca altcineva să o facă pentru tine, continuă necunoscutul. Cineva care nu are aceeaşi acoperire ca tine, cineva care va suferi mai mult decât tine pentru că o face. În felul acesta poţi continua să duci o viaţă confortabilă, să ai o bucătărie drăguţă şi poţi lăsa oameni disperaţi să primească lovitura pentru că au încercat. Chiar oamenii pe care ai obligaţia să îi protejezi.

— Nu ştiu, spuse ea.

— Dar *eu* ştiu. M-am întâlnit cu unii dintre ei în India. Am vrut să mă alătur lor, dar nu m-au dorit. Vor face ceea

ce ar trebui tu să faci. Vor ucide şi vor fi ucişi, vor comite nişte acte de sabotaj meschine şi vor fi aruncaţi în închisoare pentru tot restul vieţii lor şi totul, pentru că au făcut treaba pe care ar trebui să o faci tu.

— Nu te-ai alăturat lor?

— Nu am fost acceptat.

Un spasm îi contorsionă chipul. Se lupta cu amintirea.

— Din punctul lor de vedere, nu eram decât un alt *firangi.* Un administrator imperial, ca pe vremuri. Un străin care le spune ce să facă. Probabil aveau dreptate. Am crezut că fac tot ce pot eu mai bine. Exact ca tine. Şi puteam să mor. Doar ajutând o clinică neimportantă. Eu *chiar am murit,* dar din anumite motive corpul meu a continuat să trăiască după moartea mea. Şi iată-mă, încercând încă să mai fac nişte lucruri. Sunt un prost. Dar nu au avut nevoie de ajutorul meu. Probabil că au avut dreptate, nu ştiu. Vor face ceea ce trebuie să facă fără mine, nu au nevoie de mine. Ei fac ceea ce ar trebui să facă agenţia voastră. Va fi mai greu odată ce vor ieşi din India. Vor fi ucişi pentru asta. Aşa că am încercat să fac ceea ce cred că ar dori ei, aici, unde mă pot mişca mai bine decât o pot face ei.

— Ai ucis oameni?

— Da, răspunse el înghiţind cu greutate, gândindu-se. În cele din urmă voi fi prins.

— De ce o faci?

— Vreau dreptate!

— Dreptatea justiţiarilor e de obicei doar o răzbunare.

Bărbatul făcu un gest de respingere cu mâna.

— Răzbunarea ar fi în regulă. Dar, mai important, vreau să ajut să nu se mai întâmple. Valul de căldură şi lucruri de genul acesta.

— Toţi vrem asta.

Faţa i se înroşi din nou. Vocea îi suna din nou înăbuşit:

— Atunci *trebuie* să faci *mai mult.*

Se auzi soneria de la intrare.

Era trecut mult de miezul nopţii. Nu avea cine să o caute acum.

El îi citi asta pe faţă şi se repezi spre ea. Amândoi se ridicaseră instinctiv.

— M-ai turnat!

Chipul lui îngrozit era doar la câţiva centimetri de al ei.

— Nu am făcut-o!

Şi pentru că nu o făcuse, putea să-i înfrunte ochii sălbatici. O secundă au rămas închişi într-o privire dincolo de cuvinte, amândoi panicaţi.

— Există camere peste tot, spuse ea. Probabil că am fost văzuţi pe stradă.

— Spune-le că eşti bine, zise el şi băgă mâna în buzunarul cu pistolul.

— În regulă.

Cu inima bătându-i mai tare decât oricând, Mary ieşi pe palier şi coborî pe scara interioară până la uşa de intrare a clădirii de la parter. O deschise, lăsând lanţul pus.

Erau doi ofiţeri de poliţie sau poate de la securitatea privată.

— Doamna ministru Murphy?

— Da. Ce este?

— Am primit un raport conform căruia aţi fost văzută intrând în apartamentul dumneavoastră cu un bărbat.

— Da, spuse ea, gândindu-se bine. Este un prieten, nu există nicio problemă.

— El nu figurează printre prietenii dumneavoastră cunoscuţi.

— Nu-mi plac aluziile, replică ea cu asprime în glas. Deocamdată, aflaţi doar că este fiul unui vechi coleg de şcoală de-al meu din Irlanda. Vă spun că este în regulă. Mulţumesc că m-aţi verificat.

Le închise uşa în faţă şi se întoarse la etaj. Apartamentul era gol.

Îl căută prin toate camerele. Nimeni. În cele din urmă, verifică uşa care dădea spre balconaşul de unde se vedea terenul din spatele clădirii. Fusese lăsată întredeschisă. Totul era întunecat. Deasupra capului, ramurile dezgolite ale teiului uriaş care acopereau curtea blocau stelele cu un model negru. Se aplecă peste balustrada metalică, privi în

jos. Probabil că se putea coborî pe unul dintre stâlpii mari, pătraţi, de la colţurile exterioare ale balconului. Nu ar fi vrut să încerce singură, dar tânărul arăta ca o persoană care, la nevoie, nu ar fi ezitat să coboare un etaj.

— Le-am spus că eşti prieten, spuse ea supărată, adresându-se parcă întunericului.

Era supărată pe el şi pe ea însăşi. Mintea i-o lua razna. I se făcu rău. Îi luă aproximativ un minut să-şi cântărească opţiunile şi să-şi dea seama ce trebuie să facă. Coborî în fugă scările către uşa exterioară şi alergă pe stradă stricând:

— Poliţia! Poliţia! Veniţi înapoi! Întoarceţi-vă!

Poliţiştii se întoarseră în grabă şi o priviră curioşi. Le spuse că fusese nevoită să-i mintă pentru a nu fi împuşcaţi toţi trei de bărbatul care era cu ea. O oprise pe stradă, o ameninţase cu arma; iar acum plecase, cât discutase ea cu ei. Toate adevărate, deşi atât de incomplete. Îşi dădea seama în timp ce le vorbea că nu va putea niciodată să spună nimănui ce s-a întâmplat cu adevărat. Există lucruri despre care nu se vorbeşte cu voce tare.

Poliţiştii îşi alertară colegii prin radio. O conduseră sus, cu armele scoase. Mary se aşeză din nou pe scaunul din bucătărie şi inspiră adânc. Mâinile îi tremurau. Avea să fie o noapte lungă.

26

Te poţi ascunde, dar nu poţi fugi.

Desigur, erau camere de luat vederi peste tot. În sistemele de transport public, în magazine, pe străzi. Dacă ieşea să-şi cumpere mâncare, trecea de mai multe ori pe lângă camerele de supraveghere, indiferent unde se ducea. Dacă ar încerca să părăsească ţara, i-ar controla paşaportul. Nu atât în Europa, deşi s-ar putea întâmpla; dacă ar călători, în cele din urmă ar fi verificat. Deţinea un paşaport fals, dar nu avea încredere că va funcţiona în astfel de situaţii. Era blocat aici, într-una dintre cele mai supravegheate ţări de pe Pământ.

Dar învăţase deja unde şi cum să se ascundă. Avea unde să locuiască; sus, pe Züriberg, cu vedere la oraş, erau mai multe parcele de grădini comunitare. Terasate şi bine îngrijite, acestea erau presărate cu mici magazii din lemn în care erau depozitate unelte, îngrăşăminte, pesticide şi multe altele. Demontase un panou din peretele lateral al uneia dintre ele astfel încât să-l poată pună cu uşurinţă la loc. Odată intrat, se întindea pe podea în sacul de dormit şi pleca înainte de ivirea zorilor, fără să lase niciun semn al intruziunii sale. Această magazie o putea folosi ca bază. Se putea ascunde chiar şi în Zürich.

Paşaportul lui fals aparţinuse unui bărbat din Statele Unite care murise şi pentru care nu se completase niciodată un certificat de deces. În paşaport fusese introdusă fotografia lui Frank şi, în felul acesta, el devenise celălalt bărbat, Jacob Salzman. Paşaportul era valabil încă trei ani. Îşi făcuse un card de credit pe acest nume, cu nişte bani în cont, şi îşi schimbase majoritatea banilor rămaşi în bancnote de cincizeci de euro. Pe cardul de identitate fals avea o viză care îi permitea să rămână în Elveţia cea mai mare parte a anului următor: mai avea şi o presupusă slujbă acasă, în America, şi un apartament închiriat pe acest nume în oraş. Totul mergea foarte bine, de peste un an. Bineînţeles, existau camere de

supraveghere la intrarea în clădirea respectivă, dar la uşa din spate care ducea la compactorul de gunoi nu erau, aşa că putea să circule pe uşa respectivă şi să folosească baia din apartament. Salzman era membru al unuia dintre cluburile de înot din jurul lacului şi putea să utilizeze astfel şi serviciile clubului.

Putea să rătăcească toată ziua fără să-şi dezvăluie prezenţa într-un mod evident. Mânca pe stradă la standuri care nu aveau camere de luat vederi, cumpăra produse alimentare de la Migros şi îşi petrecea zilele în parcuri unde erau puţine camere. Astfel, ducea o existenţă care nu se încadra prea mult în sistem, dar nici nu era în mod flagrant în afara reţelei. Doar profil redus. Fără îndoială, după ce o răpise pe şefa unui minister al ONU, intrând cu forţa în apartamentul ei, unde petrecuse o noapte întreagă hărţuind-o, Frank făcea acum obiectul unei mari acţiuni de căutare din partea poliţiei. Ca să nu mai vorbim de incidentul de la lacul Maggiore. Era posibil să-l abandoneze pe Salzman. Dar măcar pentru o bună bucată de vreme, se putea ascunde la doar un kilometru sau doi de apartamentul ministrului. Şi deocamdată chiar asta făcea.

27

Acum, Mary avea o nouă problemă: protecţia poliţiei timp de douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. Desigur, existau probleme mult mai grave, dar era ea însăşi uimită că supravegherea o poate înfuria atât de mult, până când şi-a dat seama de ce: îi fusese confiscată viaţa personală. Sau măcar obiceiurile şi intimitatea. O întrista gândul că viaţa ei se rezumă la atât.

După ce poliţia a terminat cu întrebările şi investigaţiile din acea noapte, Mary s-a băgat în pat şi a încercat să doarmă puţin, dar nu a reuşit. Poliţiştii erau încă în bucătărie şi jos, în faţa uşii de la intrare. Probabil că situaţia nu se va schimba în viitorul apropiat. Îşi înjurase răpitorul de un milion de ori; îl ura din ce în ce mai mult, cu cât se gândea mai mult la incident.

Chiar dacă ceea ce îi spusese el o copleşea. Chiar dacă amintirea feţei lui o tulbura. Convingerea lui dementă că are dreptate. De obicei, nu-i plăcea genul ăsta de oameni şi nu avea încredere în ei, dar el era altfel, trebuia să recunoască. Îl stăpânea o convingere teribilă. Întâlnirea cu moartea îl înnebunise. Cu toate că, în realitate, doar ţipase la ea. O răpise ca să o certe. Şi uşa trântită de la baie... În anumite privinţe, răpitorul se luptase din greu pentru a-şi păstra cumpătul, pentru a nu face altceva mai mult decât să o convingă. Cuvinte ca nişte pumni în faţă. Cuvinte ca gloanţele de hârtie ale minţii. Suficient pentru ca inima să-i bată din nou cu putere. Amintirile făceau să-i ardă obrajii.

Aşa că, în dimineaţa aceea, intră în birou într-o dispoziţie foarte proastă. Poliţiştii îi promiseseră că o vor ţine la curent cu progresele lor, dar se îndoia că va afla ceva important sau în timp util. Tânărul păruse prea încrezător în capacitatea lui de a se ascunde. Şi asta era ciudat. Nimeni nu ar trebui să aibă această încredere, mai ales în Elveţia. Se întreba dacă are vreo ascunzătoare în Zürich sau în apropiere, astfel încât să poată ajunge repede acolo şi să stea la adăpost, să nu fie nevoit să fugă.

Mai devreme sau mai târziu, totul va fi clarificat. Sau poate că nu. Între timp, doamna ministru era însoţită la fiecare pas de gărzi de corp – o elveţiancă sau un elveţian, politicoşi, uneori chiar şi trei deodată, stăteau permanent în apartamentul ei. La naiba, la naiba, la naiba! Nebun nenorocit... ar fi putut să-l omoare.

La birou, oamenii se înghesuiră în jurul ei, compătimitori. Le ordonă să se întoarcă la muncă şi-l contactă pe Badim. Secretarul se întorcea cu trenul de la Geneva şi îi trimise un mesaj de compasiune prin telefon; tocmai auzise, o să vină la ea imediat ce va ajunge la minister. Secretarul spera că vor putea lua prânzul împreună. De fapt, sugestia era bună; să plece de la birou şi să vorbească deschis într-un loc unde nimeni nu-i auzea. Iar gărzilor de corp li se putea spune să păstreze o distanţă decentă.

Aşadar, chiar după prânz, Badim intră în biroul ei, se apropie de ea, îi cuprinse mâinile într-ale sale pentru scurtă vreme, o privi cu atenţie, făcu gestul unei îmbrăţişări pe care nu o duse până la capăt. Plecară de la birou şi se îndreptară spre staţia de tramvai, cumpărară sendvişuri, o ciocolată şi cafele şi merseră înapoi spre sediu până când ajunseră în părculeţul cu vedere la acoperişurile verzi rotunjite ale ETH şi la oraşul de dincolo de râu, spre vest. Se aşezară pe una dintre băncile din parc. Gărzile ei de corp se aflau la câteva bănci distanţă şi nici măcar nu încercau să-şi ascundă prezenţa.

Mary se gândi bine la ce să-i spună lui Badim şi, în această chestiune, ca în toate celelalte lucruri petrecute în dimineaţa aceea, epuizarea îi provoca o mulţime de gânduri contradictorii care îi ricoşau prin minte. Ceva în sufletul ei se opunea ideii de a-i spune povestea completă a acelei nopţi. Nici nu se punea problema să o evite în totalitate.

— Ieri am avut o noapte nebună, începu ea.

— Îmi pare rău, zise el. Te simţi bine?

— Sunt bine. Oare am fost supravegheată? M-au văzut

intrând în apartamentul meu cu tipul ăsta şi au venit să mă verifice. O oră mai târziu, trebuie să spun. Aparent, camerele erau în funcţiune, au urmărit înregistrarea şi abia apoi au sosit. El s-a strecurat afară în timp ce ei îmi puneau întrebări.

— Aşa am auzit şi eu. Sunt bucuros că nu ţi s-a întâmplat nimic. Te simţi bine?

— Nu!

— Îmi pare rău.

Mâncară o vreme în tăcere. Oraşul se vedea ca un bloc de stâncă cenuşie din care se înălţa o pădure de macarale. Râul Limmat nu era vizibil de unde stăteau ei; doar spre sud, se zărea un arc îngust al lacului, şi dealul alungit care se întindea în sud până la Uetliberg, parcă susţinându-l.

— M-am gândit la situaţia noastră, spuse ea când îşi mai potoli foamea. La dilema noastră.

— Care este?

— Că avem sarcina să reprezentăm oamenii şi animalele viitorului, de fapt să salvăm biosfera în numele lor, şi că nu reuşim să o facem. Eşuăm, deoarece instrumentele de care dispunem sunt prea slabe. Chiar tu ai spus-o în timpul plimbării noastre pe malul lacului. Lumea se rostogoleşte în prăpastie şi nu avem timp să-i deturnăm mişcarea, astfel încât să nu se prăbuşească.

Badim continuă să muşte din sendviş o vreme.

— De acord, spuse el. Aşadar, ce facem în legătură cu asta?

— Nu ştiu.

Mary se uită la colegul ei. Un bărbat scund, cu pielea închisă la culoare, foarte inteligent şi calm. Văzuse multe. Lucrase pentru guvernul indian şi pentru guvernul Nepalului, creat pe baza organizaţiei revoluţionare maoiste. Lucrase pentru Interpol.

— Cred că avem nevoie de un departament de operaţiuni sub acoperire, spuse ea, încercând terenul.

Luat prin surprindere, Badim o privi o vreme, clipind des.

— Ce vrei să spui?

— Cred că ar trebui să înfiinţăm un departament secret al ministerului, care să lucreze în secret pentru promovarea cauzei.

Badim se gândi puţin.

— Şi ce să facă, mai exact?

— Nu ştiu.

Mary continuă să mănânce cu gândul la privirea arzătoare a răpitorului ei. La teama pe care o simţise.

— Nu sunt o susţinătoare a violenţei, spuse ea după un timp. Adică, nu chiar. Sunt irlandeză. Am văzut pagubele produse. Ştiu că şi tu le-ai văzut. Războaiele secrete sau civile lasă o amprentă de neşters. Deci nu mă refer la uciderea oamenilor. Sau la daune fizice. Aici noi nu suntem CIA. Dar de ce să nu acţionăm ocolind legea sau regulile? Nediplomatic. Totuşi, am promova cauza. Am putea lua în considerare în secret anumite acţiuni, de la caz la caz, să vedem dacă vreuna dintre ele merită urmărită. Mă refer la acţiuni pe care să le putem justifica dacă suntem prinşi.

Badim îşi suprimă un zâmbet, apoi clătină din cap aproape imperceptibil.

— Pentru mine, nu-i niciun secret. Una dintre caracteristicile unei agenţii secrete este caracterul evaziv. Fără înregistrări, nimic piratat, nimeni nu discută cu persoane din afară. Şefii nu ar trebui să-i cunoască pe aceşti oameni din vedere. În cazul unei scurgeri de informaţii secrete, tu, în calitate de şef al agenţiei, ar trebui să poţi nega nu doar implicarea ta în operaţiuni sub acoperire, ci chiar cunoaşterea lor, fără să recurgi la explicaţii sau la scuze.

— Vorbeşti de parcă ai fi făcut deja astfel de lucruri.

— Da.

Badim îşi îndreptă privirea spre oraş.

— Când a fost asta?

Privea oraşul cenuşiu, gândindu-se bine. Scoase un mic oftat, mai luă o îmbucătură din sendviş şi o înghiţi cu ajutorul unei guri mari de cafea.

— Acum... zise el, ca şi când ar fi început o propoziţie, dar nu continuă.

— Acum ce? întrebă ea, după ce el tăcu o vreme.

— Acum înseamnă acum, repetă el mai ferm, privind-o în ochi. Cu alte cuvinte, întotdeauna.

— Ce vrei să spui?

— Îmi pare rău. Nu pot vorbi despre asta.

Fără să-şi dea seama, Mary sări în picioare şi se aplecă spre el. Paharul ei de cafea din hârtie cerată îi tremura în mână, pe jumătate strivit. Privind-o, Badim tresări. Se uită fix la pahar, de parcă s-ar fi aşteptat ca Mary să-i arunce cafeaua în faţă.

— Spune-mi la ce te referi, îi ceru ea cu o voce aspră. Acum.

Badim oftă din nou.

— Imaginează-ţi că ar exista deja un departament de operaţiuni sub acoperire în Ministerul pentru Viitor. Că ar fi fost fondat de cineva sau de mine, după ce m-aţi numit în funcţia de şef de cabinet.

— Tu ai început?

— Nu, te rog, nu-mi distorsiona cuvintele. Sunt la fel ca toţi ceilalţi. Am nişte prieteni la minister. Nu trebuie să ştii nimic despre serviciile lor prietenoase. Dacă iese ceva la iveală şi ţi se pun tot felul de întrebări, poţi răspunde sincer că nu ştii nimic.

— Negare plauzibilă?

— Ei bine, nu. Acest lucru ar însemna că ai pregătite scuze false în prealabil. Abordarea mea este mai asemănătoare cu activitatea normală a agenţiei, totul rămâne aşa cum a fost. Dacă ar apărea vreodată întrebări, ceea ce, sperăm, nu se va întâmpla, dar, dacă s-ar întâmpla, ai putea spune: „Nu ştiu nimic.” Apoi, în cazul unor fapte inacceptabile, vor cădea alte capete, iar tu şi ministerul nu veţi avea de suferit.

— De parcă s-ar întâmpla aşa!

— Ei bine, s-a mai întâmplat. Destul de des, în realitate. Această formă de organizare este bine cunoscută. Majoritatea operaţiunilor neconvenţionale au loc fără ştirea conducerii politice. Chiar dacă are o idee generală despre astfel de lucruri, conducerea nu cunoaşte detaliile.

Şi cred că nici tu nu ar trebui să le cunoşti.

Evenimentele din ultima noapte se prăbuşiră brusc asupra ei cu toată greutatea, doborând-o la pământ.

— Nu voi fi minţită! strigă ea.

Paznicii de la celălalt capăt al părculeţului îi priviră îngrijoraţi.

— Ştiu, spuse Badim, arătând stânjenit şi nefericit. Îmi pare rău. Nu m-am simţit prea bine făcând asta. Îmi dau demisia după-amiază, dacă vrei. Fericit să cad răpus de propria sabie chiar aici şi acum. Totuşi, permite-mi să-ţi aduc aminte că ai fost prima care a început să vorbească despre necesitatea unui departament secret.

— La dracu', am fost! exclamă ea.

Mary aşteptă ca inima să i se liniştească, reflectând. Prea multe gânduri i se înghesuiau în cap în acelaşi timp, scoţând parcă un vuiet.

— Nu am vrut să spun exact asta. Şi chiar dacă aş face-o, aş fi blestemată în veci dacă aş accepta să existe secrete faţă de mine în propria mea nenorocită de agenţie!

— Ştiu, spuse el, privind în jos, apoi trase adânc aer în piept, înfierbântându-se. Spune-mi, nu ţi s-a întâmplat asta când erai ministru în guvernul Irlandei?

— Ce vrei să spui? strigă ea.

— Adică erai şeful afacerilor externe, nu? Crezi că ştiai tot ce face agenţia ta?

— Da, ştiam.

— Sigur nu ştiai, replică Badim, scuturând din cap. Bineînţeles, nu am certitudinea. Însă Irlanda se află de multă vreme în stare de război civil, iar războiul are întotdeauna o componentă externă. Corect? Deci, în mod evident, forţele tale de securitate nu ţi-au spus totul şi probabil au presupus că eşti conştientă de asta, dar preferi să respecţi ordinea stabilită.

Badim ridică din umeri şi apoi continuă:

— Cu siguranţă a fost adevărat în Nepal şi în India şi, de asemenea, la Interpol.

Interpol era agenţia de unde îl angajase ea.

Mary se aşeză brusc lângă el. Paharul de cafea era

aproape turtit, iar ea sorbi cu grijă cafeaua printr-o îndoitură de pe margine şi îl puse pe pământ.

— Deci sunt o naivă, nu? O femeie de stat nevinovată, într-o lume dominată de pragmatismul politic, de Realpolitik? Fără îndoială, este şi motivul pentru care mi s-a încredinţat acest post, nu?

— Nu spun asta. Cred că au presupus că ştii ce faci.

— Ce a reuşit să realizeze până acum acest departament secret al tău? Şi din cine constă?

— Ei bine, exact asta nu ar trebui să întrebi. Nu, nu, te rog, spuse el, ridicând o mână de parcă ar fi vrut să pareze lovitura pe care ea se pregătea să i-o dea. Oamenii ar putea să-şi dea demisia dacă ar şti că acţiunile lor sunt cunoscute la nivel înalt. Oricum e posibil să nu-i cunoşti, nu sunt sigur cât eşti tu de familiarizată cu întregul nostru personal.

Badim o privi cum se calmează. Mary îşi ridică paharul de cafea zdrobit şi sorbi din nou din el.

— Eu sunt capul a tot ce se întâmplă din punct de vedere operaţional, continuă el cu voce joasă, parcă împărtăşindu-i un secret pentru a o împăca. Asta face un şef de cabinet. Oamenii care mă ajută atunci când lucrurile necesare pe care le fac eu se complică, provin, normal, din diferite departamente. De la Securitatea cibernetică, desigur, fiindcă este în natura muncii lor să anticipeze. Băieţii de la Departamentul dezastrelor naturale ajută şi ei de multe ori, sunt obişnuiţi să facă lucruri murdare – fizic murdare, vreau să spun, adică să umble cu mecanisme şi toate astea. Ei sunt în prima linie, văd daunele şi sunt nerăbdători să facă ceva.

Cuvintele lui Badim îi atinseseră un nerv, gândurile unei nopţi nedormite se năpustiră din nou, de parcă nu ar fi părăsit-o nicio clipă. Stomacul ei era un nod în care sendvişul nu se prea potrivea.

— Aseară am întâlnit un astfel de om, mărturisi ea, întinzându-se şi punându-şi palma peste mâna lui Badim. Un om de genul ăsta m-a răpit aseară! Se săturase să nu facă nimic, să nu se întâmple nimic.

— Îmi pare rău, spuse el din nou şi ridică mâna în aşa fel încât să o ţină pe a ei. Spune-mi ce s-a întâmplat.

Ea îşi retrase mâna şi-i povesti pe scurt, omiţând unele detalii.

— Probabil că ar fi trebuit să te păzim mai atent, comentă el după ce Mary termină.

— Era cât pe-aci s-o păţesc, după cum s-a dovedit. În plus, îmi amintesc că mi-ai oferit protecţie, dar am refuzat. Urăsc genul acesta de lucruri.

— Chiar şi aşa. Ar putea să dureze doar o vreme. Probabil că îl vor sălta în curând pe tipul ăsta.

— Nu sunt atât de sigură.

— Este greu să stai ascuns mult timp.

— Dar nu imposibil.

— Nu, recunoscu el. Nu este imposibil.

Mary se trase înapoi pe bancă, tremurând. Chiar că lucrurile o luaseră razna. Simţea nevoia să doarmă. Dar iată unde se ajunsese.

— Uite, spuse ea, gândindu-se bine. Ai crescut în Nepal, nu? Şi eu am crescut în Irlanda. În ambele locuri a existat multă violenţă politică. Ceea ce înseamnă cu adevărat crimă, nu? Omucideri şi tot ce urmează după crime: frică, durere, furie, răzbunare, toate astea. Răul făcut nu dispare niciodată, te asigur, şi tu însuţi o ştii. În cele din urmă, cel mai iscusit dintre asasini preia controlul. Nu este deloc evident că a făcut vreodată vreun bine în lume. Este complet de neînţeles ce beneficii poate avea lumea.

Badim întoarse capul dintr-o parte în alta, exprimându-şi astfel dezacordul.

— Ce? strigă ea. Doar ştii că este adevărat! Pagubele au fost imense!

— Şi totuşi, spuse el, suspinând, cum se compară răul actual cu cel anterior? Şi cât a scăzut ca urmare a măsurilor luate? Iată ce nu este niciodată clar.

— Ce a reuşit să facă departamentul tău secret? exclamă ea, speriată brusc.

— Chiar că nu pot spune, zise Badim, dar, remarcând expresia de pe chipul ei, cedă. Este posibil ca unele

centrale electrice pe cărbune să fi avut probleme. Trebuiau să iasă din reţea, o mulţime de investitori au observat şi au conchis: aici nu miroase a investiţii rentabile. Într-un sens, poţi spune că am reuşit.

— Cum adică, aţi reuşit?

— Centralele au rămas închise, iar energia solară a primit o nouă injecţie de capital. Când asemenea lucruri au început să se întâmple, construcţia centralelor pe cărbune din întreaga lume a scăzut cu 80%.

— Asta ar putea fi şi din cauză că indienii au trecut la energia solară.

— Da.

— A fost cineva rănit sau ucis?

— Nu intenţionat.

— A fost cineva terorizat?

— Adică prea speriat ca să mai ardă hidrocarburi?

— Da.

— Nu crezi că ar fi bine dacă s-ar fi întâmplat asta?

— Dar cum?

— Păi, ştii şi tu: cele mai mari temeri ale oamenilor sunt cele financiare.

— Ceea ce-i sperie cu adevărat pe oameni este să fie dracului răpiţi!

— Bineînţeles. Ameninţarea cu violenţa. Totuşi, accesul la proprii bani... dacă oamenilor li se interzice accesul la bani, cu siguranţă se sperie.

— La dracu'! Deci vă jucaţi de-a divinitatea.

— Cum adică?

— Vă jucaţi de-a Dumnezeu. Aranjaţi evenimente pe care oamenii le consideră reale şi urmăriţi ce iese de acolo.

— Poate. Dar nu pentru a vedea cum se descurcă, ci pentru a-i face să-şi schimbe atitudinea.

— Deci îi terorizaţi!

— Bine, dar terorismul înseamnă uciderea unor inocenţi pentru a-i intimida pe alţi inocenţi, astfel încât să se conformeze cerinţelor teroriştilor. Asta înseamnă terorismul astăzi, nu? Nu este doar o sperietură în întuneric.

— Nu, presupun că nu. Dar îi sperie pe oameni. Recurgeţi la intimidare.

— Dacă ar fi aşa, ar fi un lucru bun. Ar însemna că facem ceea ce este necesar. Aşa cum cred că spuneai chiar tu.

Mary dădu din cap. Îşi aminti de tânărul din noaptea precedentă. O speriase, fără îndoială. Dinadins. Pentru a-i atrage atenţia. De fapt, chiar trebuise să o calmeze puţin, poate, doar ca să înceapă, astfel încât ea să accepte mai uşor ceea ce el dorea cu atâta disperare să-i transmită. Voia ca ea să acorde maximă atenţie spuselor lui, să nu le uite. Un mamifer nu uită niciodată o sperietură; iar ei erau mamifere. Şi într-adevăr, n-o să uite.

— Tocmai mi s-a făcut asta, zise ea. Omul acela a vrut să mă sperie.

— Aşa se pare.

— Şi a funcţionat, adăugă ea, privindu-l.

Badim îşi mută privirea, lăsând-o să se gândească.

Iar ea analiză totul. Îşi simţea stomacul gata să facă implozie.

— Bine, spuse Mary. Uite cum stă treaba. Vreau să ştiu ce se întâmplă. Mint, dacă se ajunge la asta, sau încasez lovitura, dacă va fi nevoie. Dar vreau să ştiu.

— Chiar aşa?

— Da. Trebuie să-mi promiţi că-mi vei spune. Promiţi?

Multă vreme Badim nu scoase o vorbă. Privea spre oraş, apoi în pământ.

— Bine, rosti el într-un târziu. Îţi spun ce trebuie să ştii.

— Tot!

— Nu!

— Ba da!

— Nu! insistă el şi o privi în ochi. Nu pot să-ţi spun totul. Pentru că ar putea exista oameni care merită să fie ucişi.

Ea îl privi fix. Simţea cum sendvişul din interiorul ei devine tot mai compactat; ar fi fost de preferat să-l vomite.

— Te-aş putea ajuta să concentrezi acest program mai bine decât este în prezent, spuse ea în cele din urmă. Acum ştiu câteva lucruri pe care nu le ştiam ieri.

— Îmi pare foarte rău.

— Nu. Sunt lucruri pe care ar fi trebuit să le ştiu de mult.

— Poate.

Mary se gândi mai bine.

— La dracu'!

— Ştiu.

— Dar... În fine, trebuie să facem ceva. Ceva mai mult decât am făcut până acum.

— Cred că da. Poate.

— Pentru că acum suntem în pierdere.

— Este o luptă. Nu încape îndoială.

28

Tradiţia ebraică vorbeşte despre acei oameni buni neştiuţi, care împiedică lumea să se destrame, *Tzadikim Nistarim,* „cei drepţi ascunşi”. În unele versiuni, sunt în număr de treizeci şi şase şi prin urmare sunt numiţi *Lamed-Vav Tzadikim,* „cei treizeci şi şase de oameni drepţi”. Legenda este asociată cu istoria Sodomei şi a Gomorei şi cu promisiunea lui Dumnezeu de a le cruţa de la distrugere dacă îi va arăta cineva cel puţin cincizeci de oameni drepţi în aceste oraşe (apoi zece, apoi doar unul). Alte legende asociază ideea cu Talmudul şi cu menţiunile sale frecvente despre persoane necunoscute care fac binele în linişte. Calitatea ascunsă a acestor *Nistarim* este deosebit de importantă; ei sunt oameni obişnuiţi, care îşi fac apariţia şi acţionează atunci când este nevoie de ei pentru a-şi salva semenii, apoi se retrag în anonimat de îndată ce sarcina lor este îndeplinită. Când legendele subliniază că ei sunt treizeci şi şase cu toţii, se face întotdeauna precizarea că au fost împrăştiaţi pe întregul pământ de diaspora evreiască şi că nu se cunosc între ei. Nici măcar ei înşişi nu ştiu că se numără printre cei treizeci şi şase de aleşi, pentru că servesc întotdeauna ca un model de smerenie, *anavah.* Prin urmare, dacă cineva ar susţine că este unul dintre *Lamed-Vav,* aceasta ar fi dovada faptului că, în realitate, nu este. Un *Lamed-Vav* este, în general, prea modest pentru a crede că ar putea fi unul dintre aceşti actori speciali. Ceea ce nu-i împiedică să acţioneze atunci când situaţia o cere. Îşi trăiesc viaţa ca toţi ceilalţi, dar, când vine momentul critic, acţionează.

Dacă pe lângă ei există şi alte personaje secrete care influenţează istoria omenirii, cum probabil că există, nu ştim nimic despre acestea. Rareori atrag atenţia. Dacă ele chiar există. Poate că sunt doar o legendă pe care oamenii şi-o spun unul altuia în speranţa de a găsi un sens, o explicaţie şi aşa mai departe. Dar nu, evenimentele nu pot fi explicate astfel. Relatările despre aceşti actori secreţi

reprezintă acţiunea secretă.

29

Am stabilit tabăra pe gheţarul Thwaites, la aproximativ o sută de kilometri de coasta Antarcticii, spre interior. Thwaites a fost ales pentru că era unul dintre gheţarii aceia masivi care se mişcă cel mai rapid; în plus, beneficiază de o ieşire destul de îngustă spre mare în comparaţie cu alţi gheţari din clasa lui. În Antarctica şi în Groenlanda erau aproximativ cincizeci de gheţari care urmau să arunce în mare 90% din gheaţa ce avea să ajungă acolo în următoarele câteva decenii, iar din acest grup, gheţarul Thwaites părea unul dintre cele mai potrivite subiecte pentru experimentul nostru. Aşa că ne-am instalat pe el.

Tabăra noastră nu se deosebea prea mult de o tabără de teren tipică din Antarctica. A fost amenajată o pistă de aterizare suficient de lungă pentru avioane C-130. Asta a însemnat să aterizăm mai întâi în Twin Otters, apoi să verificăm o fâşie de gheaţă lungă de două mile, pentru a fi siguri că nu există crevase ascunse, apoi să aruncăm în aer şi să nivelăm cu buldozerul orice crevasă întâlnită. Rezultatul a fost o pistă de aterizare completă. Iar atunci când avioanele C-130 au reuşit să aterizeze, au adus mai multe containere marca Jamesway, pe care le-am asamblat pentru a servi drept bucătărie şi zone comune. Containerele Jamesway sunt, practic, acelaşi module Quonset din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, doar cu izolaţie termică – jumătăţi de cilindri cu podea, un design foarte simplu, uşor de asamblat şi destul de eficiente energetic. Cele asamblate de noi erau alimentate şi încălzite mai ales de panouri solare, fiindcă era o tabără de vară, iar soarele rămânea mai tot timpul pe cer. Mai erau şi câteva corturi pentru cei cărora nu le place să doarmă în case – ca mine – şi câteva iurte, aşa cum au ruşii. Când am terminat, aveam un mic sat nomad în culori vesele pe fundalul alb: galben, portocaliu, kaki şi roşu.

Echipamentul de foraj era unul dintre sistemele acelea

de prelevare a gheţii folosite de mult timp în Antarctica pentru a obţine carote de gheaţă, pentru a fora până în lacurile subglaciare ori pentru a ajunge printr-un prag de gheaţă până la oceanul de dedesubt. Instalaţia aruncă un jet de apă fierbinte peste gheaţă, printr-un dispozitiv ca un cap de duş uriaş, şi o topeşte. Pe măsură ce gheaţa se topeşte, capul burghiului coboară din ce în ce mai jos. Apa topită este pompată afară şi puţul poate fi protejat cu un manşon încălzit, dacă doreşti să îl menţii deschis, ceea ce noi am şi făcut. O parte din apa topită este reciclată în rezervorul de alimentare al capului de foraj pentru a fi reîncălzită. Restul este drenat prin nişte conducte şi deversat acolo unde poate să curgă şi să îngheţe din nou fără a deranja ceva. După unele standarde, viteza de înaintare este lentă, după altele, este rapidă. O viteză tipică pentru un puţ de doi metri diametru este de aproximativ zece metri pe oră. Repede, nu? Este mult mai uşor decât să forezi în pământ sau în oricare altă rocă dură, deşi este nevoie de multă energie pentru a încălzi apa. Asta presupune arderea unei mari cantităţi de motorină, dar şi energia solară ajută dacă este suficientă.

De data aceasta, când am forat până la baza gheţarului Thwaites, la aproximativ nouă sute de metri adâncime, apa s-a ridicat în puţ, dar nu până sus. Era supusă presiunii imense exercitate de greutatea gheţii, dar oricât de groasă ar fi gheaţa, apa nu se va ridica niciodată până la mai mult de 90% din înălţimea totală. Aşa dictează fizica hidrologiei, cu toate că am organizat chiar şi o loterie să vedem cine ghiceşte cât mai exact nivelul creşterii apei, deoarece intră întotdeauna în joc mai multe variante care înseamnă că nivelul real din puţul forat fluctuează cu câţiva metri, într-o direcţie sau alta. În orice caz, apa se ridică la aproximativ 90% din înălţimea totală până la suprafaţă, astfel încât poate fi împinsă mai departe în sus cu o pompă, fără un consum prea mare de energie. Asta am şi făcut, dar, indiferent câtă apă pompam noi, puţul se umplea la loc cu apă venită de jos. Aceasta era întrebarea crucială: cum să golim apa de acolo de jos? Am fi capabili

să pompăm afară atât de multă încât să nu mai rămână nimic de pompat?

S-a dovedit a fi multă apă sub Thwaites, aşa cum era de aşteptat. Bazinele estivale din ce în ce mai mari de apă topită de la suprafaţă se scurseseră prin muline, un fel de râuri verticale care curg prin fisuri în gheaţă. Apa se acumulează pe patul de rocă, acţionând ca un lubrifiant, permiţând gheţarului să alunece pe suprafaţa sa ca pe un tobogan de apă. Prin urmare, gheţarii ajung să semene adesea mai mult cu nişte râuri decât cu nişte câmpuri de gheaţă şi „curg" aproape cu aceeaşi viteză ca unele râuri de câmpie, doar că volumul de apă din ele este de o sută de ori mai mare decât al Amazonului. Iar apa din Amazon fusese ploaie cu o săptămână înainte, dar gheaţa din Antarctica zace acolo de cel puţin cinci milioane de ani. Aşa că vom constata o creştere serioasă a nivelului oceanului planetar.

În consecinţă, dacă am putea pompa această apă subglaciară de sub gheţar, masa de gheaţă ar cădea înapoi pe roca de bază şi şi-ar încetini deplasarea până la viteza de măcinare care era cea normală. După aceea, am putea continua să scoatem cu pompele apa subglaciară, iar gheaţa va rămâne stabilizată pe roca de bază şi va reveni la viteza sa iniţială, deformându-se vâscos, se va sfărâma formând câmpuri întregi de crevase, pe scurt, comportându-se din nou în modul său obişnuit şi la vitezele anterioare. Acesta era planul.

Ne aflam aici pentru a testa metoda. Unii spuneau că apa de la fund se va amesteca, fără îndoială, cu sedimentul glaciar până la consistenţa pastei de dinţi şi va fi imposibil sau foarte dificil de extras. Alţii erau de părere că sedimentele au dispărut de mult, că fundul era curat ca sticla după milioane de ani de răzuire şi că apa cea nouă de acolo va fi apă pură şi, prin urmare, va ţâşni spre cer în momentul în care vom înţepa gheaţa, distrugând totul în jur şi poate înecându-ne ori îngheţându-ne şi pe noi, sau şi una, şi alta. Cei care se pricepeau la hidrologie ridiculizau această ultimă predicţie, dar trebuia să încerci ca să fii

sigur. Şi nu puteam fi siguri decât încercând.

Am topit primul puţ, apa s-a ridicat 87% şi am câştigat pariul.

— Haide, Pete, au spus ei, nu poţi câştiga singur la loteria pe care chiar tu ai inventat-o!

— Bineînţeles că pot! le-am răspuns.

Şi am pompat apă din partea de sus a coloanei care a continuat să se umple la acelaşi nivel. Şi tot aşa timp de patru zile. Până acum, toate bune!

Apoi, brusc, apa a încetat să mai curgă. Pesemne că o oarecare modificare în gheaţa de jos obturase puţul. Ca şi cum ai astupa un puţ petrolier, a comentat cineva, dar nu era chiar aşa. După părerea mea, era mai degrabă o deviere în stratul de gheaţă. În partea superioară a gheţarului, la aproximativ treizeci de kilometri în amonte de noi, exista un câmp întreg de crevase, care mă făcea să mă întreb cât de departe în aval era întreruptă gheaţa.

Oricum, bine nu era. Evident, dacă metoda avea să funcţioneze, vom fi nevoiţi să menţinem puţurile deschise. Aşadar, era necesar să se stabilească dacă prăbuşirea puţului a fost un eveniment tipic sau un accident neobişnuit. De asemenea, trebuia să aflăm dacă îl putem remedia. Cu alte cuvinte, să îl deschidem şi apoi să împiedicăm să se mai repete tot ce s-a întâmplat. În caz contrar, urma să îl abandonăm şi probabil să începem să forăm unul nou. Dar, dacă nu puteam identifica problema şi dacă accidente de felul acesta aveau să se repete mereu pe aceşti gheţari care curgeau tot mai repede, atunci, probabil, ideea va trebui abandonată în totalitate.

Ne-au trimis o echipă care să efectueze nişte teste seismice. De asemenea, au adus mai multe camere şi alte monitoare pe care să le coboare în puţ pentru a vedea tot ce se putea vedea. A trebuit să aşteptăm să treacă o furtună pentru ca avionul să poată zbura, aşa că timp de câteva zile nu am mai avut nimic de făcut. Am crezut că vom reuşi să ne dăm singuri seama, dar starea de spirit din sala de mese devenea din ce în ce mai apropiată de ceea ce s-ar numi îngrijorătoare.

— Pete, asta s-ar putea dovedi doar o altă soluţie fantezistă, mi-a spus unul dintre studenţii mei de la studii postdoctorale. Unul dintre visurile acelea de ispăşire ale geoingineriei. Ceva de genul rezolvării cu un glonţ de argint tras în cap.

— Sper că nu, am răspuns. Îmi place plaja.

— Hei, a intervenit altcineva, geoingineria nu este întotdeauna doar o fantezie. Indienii au făcut chestia aia cu dioxidul de sulf în atmosferă şi a funcţionat. Temperaturile nu au mai crescut ani întregi după aceea.

— Mare ispravă! a comentat altcineva.

— Chiar a fost o mare realizare!

— Dar nu a contribuit cu nimic la rezolvarea problemei mai mari.

— Desigur că nu, dar nu acesta a fost scopul urmărit! A fost o măsură temporară!

— De aceea suntem aici, am subliniat. Aceasta este o altă soluţie.

— Corect. Dar vedeţi, dr. G., chiar dacă vom reuşi, gheţarul va continua să coboare, aşa că mai devreme sau mai târziu întregul sistem de pompare va fi aruncat în mare. Va trebui reconstruit din nou aici, sus.

— Evident! am spus. Este ca şi cum ai vopsi podul Golden Gate. Multe lucruri se fac în acest fel. Lucrări de întreţinere.

— În plus, care este alternativa? a subliniat cineva.

— Va costa o grămadă de bani!

— Ce înseamnă *costuri?* am întrebat.

Postdoctoranzii pot fi atât de limitaţi, ar fi amuzant dacă situaţia nu ar fi atât de alarmantă. Le-am explicat care este realitatea.

— Uite, dacă trebuie să faci ceva, trebuie să o faci. Încetaţi să mai vorbiţi despre costuri ca şi cum ar fi un lucru real. Banii nu sunt reali. Munca este reală.

— Banii sunt reali, dr. G. Veţi vedea.

— Această metodă este singura modalitate care va funcţiona.

— Dar nu a funcţionat! S-a blocat!

— Da, dar acesta a fost doar începutul. Dacă nu reuşeşti de la început...

— ...nu vei mai primi finanţare niciodată.

30

Gândindu-se la anii dinaintea Marii Întoarceri, ceea ce unii au numit Deceniile Tremurânde, istoricii au studiat dacă această perioadă face parte într-adevăr din Marea Întoarcere sau reprezintă doar ultimele momente epuizate ale perioadei moderne ori chiar un fel de interregn prost teoretizat între cele două etape. S-au făcut comparaţii cu perioada 1900-1914, când secolul al XX-lea încă nu începuse bine şi oamenii nu erau conştienţi de catastrofa uimitoare care se apropia. Liniştea dinaintea furtunii. Dar aici nu există nimic de genul unui consens.

Desigur, se fac întotdeauna încercări de a periodiza trecutul. Acesta este întotdeauna un act de imaginaţie care se fixează pe chestiuni geologice (epocile glaciare, dispariţia speciilor etc.), tehnologice (epoca pietrei, epoca bronzului, revoluţia agrară, revoluţia industrială), dinastice (succesiuni imperiale în China şi în India, diverşi conducători în Europa şi în alte regiuni), hegemonice (Imperiul Roman, expansiunea arabă, colonialismul european, postcolonialismul, neocolonialismul), economice (feudalism, capitalism), ideatice (Renaştere, Iluminism, modernism) şi aşa mai departe. Acestea sunt doar câteva din schemele de periodizare aplicate fluxului evenimentelor înregistrate. Poate că aceste sisteme sunt îndoielnic de edificatoare, dar, aşa cum a scris cineva odată, „nu putem să nu periodizăm” şi cum acesta pare să fie adevărul, vânătoarea continuă pentru a descoperi modalitatea în care să folosim mai bine această pornire. Poate că periodizarea ne ajută să ne amintim cu mai mare uşurinţă că, oricât de înrădăcinată în timpul tău poate părea ordinea lucrurilor, nu există nicio şansă să rămână la fel după trecerea unui secol sau doar a unui deceniu. Şi dacă, pe de altă parte, lucrurile par haotice şi pe punctul de a se dezintegra complet, este imposibil ca până la urmă să nu apară o nouă ordine, şi chiar mai devreme decât mai târziu.

„Dacă lucrurile se simt” aşa sau altfel, atunci şi aceste simţăminte sunt legate de periodizare, deoarece sentimentele noastre nu sunt doar biologice, ci şi sociale şi culturale şi, prin urmare, istorice. Raymond Williams a numit această modelare culturală o „structură a sentimentului”, un concept foarte util pentru a încerca o înţelegere a diferenţelor dintre culturi de-a lungul timpului. Desigur, ca mamifere, simţim emoţii care sunt de bază şi constante: frică, furie, speranţă, dragoste. Dar noi înţelegem emoţiile biologice prin intermediul limbajului, organizându-le astfel în sisteme de emoţii care sunt diferite în culturi diferite şi în decursul timpului. Iată un exemplu celebru. Dragostea romantică înseamnă lucruri diferite în culturi diferite şi în momente diferite; gândiţi-vă la Grecia antică, China, Europa medievală, oriunde.

Prin urmare, felul în care tu percepi timpul tău este parţial sau chiar într-o mare măsură rezultatul structurii senzaţiilor timpului respectiv. Cu trecerea timpului, structura se schimbă şi, odată cu ea, se va schimba şi felul în care simţi – atât în interiorul corpului tău, cât şi în modul în care o percepi la nivel senzorial. Să spunem că ordinea socială a timpului tău poate fi percepută ca nedreaptă şi nesustenabilă, dar totuşi ferm înrădăcinată şi, în acelaşi timp, este în proces de destrămare chiar în faţa ochilor tăi. Contradicţiile evidente din această listă sunt totuşi capabile, dacă nu ne înşelăm, să reflecte cu exactitate sentimentul timpului tău. Cu alte cuvinte, aşa percepem noi timpul nostru. Însă este suficient să aruncăm o privire asupra istoriei şi devine clar că nici acest sentiment nu va dura mult. Cu excepţia cazului în care sentimentul destrămării în sine este atât de adânc înrădăcinat încât a devenit reacţia individuală eternă şi veşnic repetabilă a fiinţei umane faţă de istorie. Ceea ce poate însemna doar reînscrierea biologicului asupra istoricului, deoarece noi cu siguranţă ne destrămăm mereu şi nu suntem înrădăcinaţi masiv în nimic.

31

În multe sectoare, India este acum înaintea restului lumii! Continuăm să fim îngroziţi de amintirea valului de căldură, mobilizaţi şi dacă nu uniţi, măcar strânşi într-o coaliţie largă, hotărâtă să reexamineze totul, pentru a schimba ceea ce era necesar să se schimbe. O vezi în jurul tău!

Să admitem că această situaţie este parţial un accident al istoriei prin faptul că partidul BJP era la putere când a lovit valul de căldură şi a fost asociat cu acesta, pe bună dreptate sau nu, şi totuşi, ca urmare, a fost alungat de la putere şi discreditat pentru totdeauna, astfel încât sperăm că nu se va mai întoarce niciodată. De asemenea, călătorie sprâncenată triumfalismului etnico-naţionalist hinduist tradiţional al RSS. Asta nu era adevărata cale indiană, aşa cum toţi îşi dau seama acum, sau, dacă nu toţi, atunci majoritatea. Valul de căldură a făcut să crească brusc dezgustul pentru acest nonsens. Adevărata cale indiană a fost întotdeauna sincretică, încă de la începutul civilizaţiei noastre.

Între timp, şi partidul Congresul Naţional Indian a fost desfiinţat, a dispărut în uitare, cu trecutul său glorios îngropat de decenii de corupţie. Poate că într-o bună zi va avea loc o purificare a acestui partid care a făcut atât de mult pentru India, dar este o chestiune pentru viitorul îndepărtat, o lucrare în curs; în orice caz, consecinţa imediată a valului de căldură a fost o totală pierdere de încredere atât în Congres, cât şi în BJP, astfel încât cea mai mare democraţie din lume a rămas fără un partid dominant la nivel naţional. Acesta a fost un prilej deosebit, aşa cum mulţi şi-au dat seama, iar ceea ce se întâmplă acum s-a realizat prin crearea unei coaliţii largi de forţe, multe dintre ele reprezentând largi categorii de populaţie din India care anterior nu avuseseră prea multă putere politică şi nici măcar o reprezentare politică rezonabilă. Energia emanată de noua coaliţie se simte peste tot.

Lucrurile se schimbă.

Şi există modele bune de studiat şi de utilizat, modele indiene. De aproape un secol, statul Kerala este deosebit de important în această privinţă, dovedindu-şi eficienţa ca un stat bine organizat, delegând puterea administraţiilor locale, iar guvernarea statului alternând conform unui program stabilit între Congres şi forţele de stânga. Multe dintre inovaţiile din Kerala au fost implementate la nivel naţional. Apoi, de asemenea, în Sikkim şi în Bengal s-a dezvoltat o agricultură regenerativă organică; în acelaşi timp, furnizează mai multă hrană decât înainte şi captează şi mai mult carbon în sol, o iniţiativă care de asemenea a fost preluată în toată ţara. Agricultura indiană care se îndreaptă spre revoluţia sa post-verde reprezintă, de asemenea, un salt uriaş către producţia independentă bazată pe înţelegerea culturilor subtropicale, realizată în colaborare cu specialişti în permacultură din Indonezia, Africa şi America de Sud, iar importanţa sa pentru viitor nu poate fi exagerată.

Reforma funciară face parte din proces, deoarece cu reforma funciară vine şi reîntoarcerea la experienţa locală şi revenirea la proprietatea funciară locală şi, împreună cu aceasta, la puterea politică. Noua agricultură necesită foarte multă forţă de muncă, întrucât, într-o anumită măsură, oamenii trebuie să înlocuiască puterea combustibililor fosili şi să fie mai atenţi la biomurile mici şi, desigur, nu ducem lipsă nici de forţă de muncă, nici de atitudinea necesară, mai ales că sistemul de castă a fost din nou recunoscut ca o relicvă negativă a trecutului, strâns asociată cu BJP care, prin vânzarea ţării către prădători financiari mondiali, a demonizat atât de multe grupuri etnice, spunând atâtor indieni că în realitate nu sunt cu adevărat indieni. Este timpul să pornim de la zero şi veţi vedea cum toate castele, inclusiv daliţii se vor încadra pe deplin în societate, şi toate limbile, grupurile etnice şi religiile din ţară vor fi puse pe o bază juridică egală. Acum suntem cu toţii indieni, împreună. Este cu adevărat o coaliţie. Ceea ce reflectă în mod clar numele

noului partid. Fie ca Partidul Coaliţiei să reziste!

Cu siguranţă, realizările de până acum au fost admirabile. După o victorie totală în alegeri, guvernul Coaliţiei Naţionale a finalizat naţionalizarea tuturor companiile energetice ale ţării şi a demarat acţiunea de închidere a tuturor centralelor pe cărbune. Finalizarea electrificării curate a ţării se realizează prin construirea unor complexe uriaşe de panouri solare şi instalaţii de stocare a energiei, precum şi realizarea unui sistem naţional modernizat. De asemenea, este nevoie de multă forţă de muncă, dar India are foarte mulţi oameni. Există, de asemenea, multă lumină solară. Şi mari suprafeţe de teren.

Coaliţia a fost dispusă să adopte idei din alte părţi, chiar de la chinezi, de la care avem multe de învăţat în privinţa naţionalizării. Acum predomină un sentiment foarte puternic, acela că India aparţine indienilor, că indienii nu vor mai fi vânduţi de alţi indieni ca forţă de muncă ieftină pentru a satisface nevoile economice ale capitalului global, că zilele colonialismului şi ale postcolonialismului s-au încheiat. Acum este India Nouă şi totul trebuie supus revizuirii. De multe ori ne spunem unul altuia, atunci când disputele se aprind, aşa cum se întâmplă întotdeauna: „Ascultă, prietene, niciodată! Niciodată!” Asta ne aminteşte de valul de căldură şi de miza foarte mare, dar este şi o respingere a părţilor rele din trecut. „Ajunge!”, ne reamintim reciproc şi apoi continuăm, întrebându-ne: „Aşadar, ce mai trebuie se facem noi aici pentru a ajunge la un acord şi a începe să acţionăm?”

Şi, astfel, India îşi revine. Noi suntem noua forţă. În întreaga lume, oamenii au început să observe. Şi acesta este un lucru nou – nimeni nicăieri nu obişnuia să considere India ca fiind altceva decât un loc al sărăciei, o victimă a istoriei şi a geografiei. Dar acum ne privesc toţi cu oarecare uimire şi surprindere. Ce se întâmplă? O şesime din omenire pe o mare bucată de pământ triunghiulară, arsă de soare, străbătută de un lanţ de munţi semeţi: cine sunt aceşti oameni? O democraţie, o

coaliţie poliglotă... Stai puţin, cum se poate aşa ceva? Şi ce altceva poate fi? Îi facem pe chinezi, care au păşit atât de decisiv pe scena mondială la începutul acestui secol, să pară dictatoriali, monolitici, fragili, temători? Este India acum noul lider îndrăzneţ al lumii?

Credem că da, poate.

32

Mary: Dick, ce faceţi tu şi departamentul tău pentru ca economia actuală să fie mai utilă pentru oamenii viitorului?

Dick: Ne-am uitat la ratele de reducere. Studiem ce face India cu privire la rata lor de actualizare, este foarte interesant.

Mary: Ce legătură are asta cu oamenii viitorului?

Dick: Este o legătură foarte importantă. Reducem generaţiile viitoare. Funcţionează prin analogie cu modul în care tratăm banii. Dacă vorbim despre bani, un euro pe care îl ai acum valorează ceva mai mult decât promisiunea unui euro pe care îl vei primi peste un an.

Mary: Cum adică?

Dick: Dacă îl ai acum, îl poţi cheltui acum. Sau poţi să-l depui la bancă şi să câştigi dobândă pentru el. Şi tot aşa.

Mary: Cât de mare este reducerea? Şi cum funcţionează?

Dick: Rata dobânzii este fluctuantă. Principiul este următorul: dacă accepţi nouăzeci de euro acum în loc de suta promisă peste un an, atunci rata anuală de actualizare va fi de 0,9%. Aplicând această rată, obţinem că o sută de euro pe care o vei primi în douăzeci de ani este egală cu doisprezece euro de astăzi. Dacă perioada se prelungeşte la cincizeci de ani, suta de euro pe care o vei primi atunci va valora o jumătate de euro de astăzi.

Mary: Pare o rată abruptă!

Dick: Este, eu doar dau un exemplu pentru a vă lămuri. Dar ratele abrupte sunt destul de frecvente. Cineva a câştigat odată pseudo-Nobelul în economie pentru că a sugerat o rată de reducere de 4% în viitor. Asta este încă destul de mult. Desigur, toate ratele şi intervale de timp sunt tranzacţionare. Oamenii pariază cu cât creşte sau scade pariul în raport cu cel prevăzut. Are şi un nume: valoarea în timp a banilor.

Mary: Dar metoda este aplicabilă şi altor lucruri?

Dick: O, da. Aceasta este economia. Deoarece totul

poate fi convertit în valoare monetară, atunci când trebuie să estimaţi valoarea viitoare a unei acţiuni şi să decideţi dacă plătiţi acum sau mai târziu, această valoare poate fi luată în considerare pe baza ratei de actualizare.”

Mary: Dar oamenii viitorului nu sunt mai puţin reali decât noi doi. De ce să-i tratăm ca pe bani?

Dick: În parte, pentru a ne ajuta la luarea unei decizii. Vedeţi, dacă presupunem că toţi oamenii viitorului au aceeaşi valoare precum cei care trăiesc în prezent, aceştia par să devină un fel de infinitate, în timp ce noi suntem o categorie finită. Dacă umanitatea nu se stinge, se vor mai naşte încă oameni – am văzut cifrele: opt sute de miliarde şi chiar câteva cvadrilioane –, totul depinde de cât timp va exista populaţia Pământului până când se va transforma în altceva. Dacă vom supravieţui morţii Soarelui şi aşa mai departe. Chiar dacă luaţi în considerare o prognoză pe o perioadă mai redusă, vor fi atât de mulţi oameni viitori, încât noi nu mai contăm. Dacă am lucra atât pentru ei, cât şi pentru noi, atunci ar trebui, de fapt, să facem totul numai pentru ei. Orice proiect bun va trebui considerat infinit de bun şi recunoscut ca egal cu toate celelalte proiecte bune. Orice lucru rău pe care îl putem face va fi infinit de rău şi, prin urmare, inacceptabil. Dar, din moment ce trăim în prezent şi în condiţii de resurse limitate şi încercăm să determinăm ce proiecte să finanţăm şi ce nu, atunci este necesar un instrument mai fin decât infinitul pentru a calcula costurile şi beneficiile. Având în vedere că opţiunile noastre sunt limitate, trebuie să decidem care alegere va aduce cele mai multe beneficii la cel mai mic cost.

Mary: Pentru asta există economia ca disciplină.

Dick: Exact. Distribuţia optimă a resurselor rare şi aşa mai departe.

Mary: Să zicem că aşa este, cum alegeţi o rată de reducere?

Dick: Din pălărie.

Mary: Ce?

Dick: Nu există nimic ştiinţific. Trebuie doar să alegi.

Rata dobânzii actuale ar putea juca un astfel de rol, dar fluctuează constant. Deci doar alegi.

Mary: În concluzie, cu cât rata de reducere este mai mare, cu atât cheltuim mai puţin pentru oamenii viitorului?

Dick: Exact.

Mary: Şi în acest moment, toată lumea alege o rată ridicată?

Dick: Da.

Mary: Cum se justifică asta?

Dick: Se presupune că oamenii viitorului vor fi mai bogaţi şi mai puternici decât noi şi se vor ocupa de problemele pe care le-am creat noi pentru ei.

Mary: Dar nu este adevărat.

Dick: Nici măcar aproape de adevăr. Dar, dacă nu ignorăm viitorul, nu putem să cuantificăm costurile şi beneficiile.

Mary: Dar dacă cifrele mint?

Dick: Este adevărat că cifrele mint. Ceea ce ne permite să ignorăm orice costuri sau beneficii care vor apărea în orizontul a câteva decenii. Să presupunem că un individ solicită zece milioane pentru a promulga o politică ce va salva un miliard de oameni în două sute de ani. Având în vedere estimarea medie a vieţii umane de către companiile de asigurări, un miliard de vieţi umane reprezintă o sumă imensă. Cu toate acestea, dacă aplicaţi un coeficient de 0,9, suma imensă respectivă ar putea fi echivalentă cu doar cinci milioane de dolari astăzi. Deci cheltuim zece milioane acum pentru a economisi ceea ce se calculează ca fiind în valoare de cinci milioane după aplicarea ratei de actualizare? Nu, desigur că nu.

Mary: Din cauza ratei de reducere!

Dick: Corect. Se întâmplă tot timpul. Autorităţile de reglementare prezintă un plan de atenuare pentru aprobare de la buget. Biroul bugetar aplică rata de reducere şi spune categoric nu. Nu calculează.

Mary: Toate din cauza ratei de reducere.

Dick: Da. Nu este altceva decât un număr atribuit pe baza unei alegeri etice.

Mary: Un număr care în sine nu este justificat de nimic.

Dick: Corect. Acest lucru este adesea admis. Nimeni nu neagă că oamenii viitorului sunt la fel de reali ca noi. Reducerea nu are nicio justificare morală, ci serveşte doar propriului nostru confort. O mulţime de economişti au recunoscut acest lucru. Robert Solow a spus că ar trebui să acţionăm ca şi cum rata de actualizare ar fi zero. Roy Harrod a spus că rata de actualizare a fost o expresie politicoasă pentru rapacitate. Frank Ramsey a numit-o nedemonstrabilă din punct de vedere etic. El a spus că s-a născut din cauza unei slăbiciuni a imaginaţiei.

Mary: Dar noi încă o folosim.

Dick: Le tragem un şut în fund.

Mary: Uşor de făcut, când nu sunt aici pentru a se apăra!

Dick: Adevărat. Imaginaţi-vă un meci de rugby între All Blacks din Noua Zeelandă şi o echipă de copii de trei ani care reprezintă oamenii viitorului. Fireşte, le vom da cu piciorul în fund copiilor. Acesta este unul dintre puţinele jocuri pe care suntem capabili să le câştigăm.

Mary: Nu pot să cred.

Dick: Ba da, poţi.

Mary: Dar ce putem face?

Dick: Noi suntem Ministerul pentru Viitor. Aşa că intervenim şi jucăm pentru copiii de trei ani. Îi înlocuim.

Mary: Jucăm rugby împotriva celor de la All Blacks!

Dick: Da. Sunt destul de buni.

Mary: Deci şi ei ne vor da cu şutul în fund.

Dick: Dacă nu ajungem la fel de buni ca ei.

Mary: Dar putem face asta?

Dick: Analogia este cam uzată, dar să presupunem că jucăm doar pentru distracţie. Îmi amintesc un film despre echipa sud-africană la Cupa Mondială de Rugby care a avut loc în Africa de Sud. Erau o echipă de începători, dar au ajuns să câştige totul.

Mary: Cum au reuşit?

Dick: Ar trebui să vedeţi filmul. Practic, ei au jucat mai mult decât un joc. Celelalte echipe au jucat pentru că asta

ştiau să facă. Era profesia lor. Dar sud-africanii au jucat pentru Mandela. Au jucat pentru viaţa lor.

Mary: Adică... există o modalitate prin care putem face calculele mai bune?

Dick: Este momentul să ne amintim de India. După marele val de căldură, ei sunt cei mai în măsură din lume să efectueze un audit complet al tuturor domeniilor. În ceea ce priveşte această problemă, aţi putea stabili o rată de reducere redusă, desigur. Dar Badim îmi spune că în India există tradiţia să vorbeşti despre şapte generaţii anterioare ţie şi alte şapte viitoare ca fiind egale cu tine. Lucrezi pentru şapte generaţii. Acum ei folosesc această idee pentru a-şi modifica economia. Ideea lor este să modeleze rata de actualizare ca o curbă sub formă de clopot, cu prezentul întotdeauna în partea de sus a clopotului. Din această poziţie, rata de actualizare pentru următoarele şapte generaţii nu înseamnă aproape nimic, apoi creşte brusc. Însă mai au un alt model, în care rata de actualizare este stabilită doar pentru câteva generaţii, după care scade la zero. În ambele cazuri, infinitul este eliminat din calcul şi o valoare mai mare este dată generaţiilor viitoare.

Mary: Bună idee.

Dick: Am derulat diferite modele pentru a afla care diagrame oferă cea mai bună ecuaţie cost-beneficiu. Este destul de interesant.

Mary: Vreau să le văd. Cât mai repede.

Dick: Atenţie, All Blacks vor încerca să obţină mingea. S-ar putea să doară. Vor încerca să ne distrugă încrederea în capacităţile noastre.

Mary: Când vei fi lovit, pasează-mi mingea. Voi fi în interior pentru a prelua.

Dick: Voi fi cu tine, prietene.

33

Ei ne-au omorât pe noi, aşa că şi noi i-am omorât pe ei.

Toţi membrii micii noastre celule au ajutat la eliminarea efectelor valului de căldură. Aşa ceva nu se uită. Eu însumi nu am vorbit timp de trei ani. Când am vorbit din nou, nu puteam rosti decât câteva cuvinte. Parcă aveam doi ani. Am fost ucis în săptămâna aceea şi a trebuit să o iau de la capăt. Mulţi dintre „Copiii lui Kali" au trecut prin experienţe similare. Sau mai rău. Nu toţi camarazii mei au rămas umani.

Problema care se punea era să-i identifici pe vinovaţi, apoi să-i găseşti şi să ajungi la ei. Cercetarea şi munca de detectiv erau făcute de o altă aripă. O mulţime dintre cei vinovaţi stăteau ascunşi sau se aflau pe insule fortificate ori erau protejaţi în alt mod. Chiar şi după ce-i identificai, nu era uşor să te apropii de ei. Cunoşteau pericolul.

Metodele au fost dezvoltate treptat, după multe repetiţii. La început, am suferit pierderi mari. Desigur, atentatul sinucigaş cu bombă se dovedeşte adesea eficient, dar este o metodă grosolană, urâtă şi nesigură. Cei mai mulţi dintre noi nu au vrut să facă aşa ceva. Nu suntem chiar atât de fanatici şi am vrut să fim mult mai eficienţi decât atât. Mult mai înţelept este să ucizi şi să dispari. Apoi o poţi face din nou.

Dronele sunt cele mai potrivite în acest scop. Cea mai mare parte a acţiunii devine un exerciţiu de inteligenţă – să găseşti vinovatul, să identifici momentele în care este cel mai expus. Nu este uşor, dar odată realizat, bum! Dronele devin din ce în ce mai rapide. Vinovaţii au adesea protecţie împotriva lor, dar acest lucru poate fi depăşit prin număr. Un roi de drone de mărimea vrăbiilor, care se deplasează cu sute sau chiar mii de metri pe secundă – acestea sunt greu de oprit. În acei ani, vinovaţii au murit cu zecile.

Până la urmă rămâneau ascunşi în cea mai mare parte a timpului. În acel moment, la un deceniu de campanie, ştiau

că au probleme. Securitatea s-a dublat. Se punea o întrebare sau chiar mai multe întrebări. Mai rămăseseră oameni atât de vinovaţi încât să merite să moară? Da, la întrebarea asta. Am putea ajunge la ei? Mai greu.

Uneori ne infiltram printre membrii personalului casnic sau ai echipelor de amenajare a teritoriului şi lucram acolo ani întregi. Alteori era vorba de pătrundere prin efracţie. Uneori puteau fi prinşi în timpul tranzitului, când erau mai puţin protejaţi. Alteori şi paznicii trebuiau să fie ucişi. Nu ar fi trebuit să accepte o asemenea slujbă. Protejarea criminalilor în masă te face complice la crimele în masă. Deci nu ne-am făcut griji pentru ei.

Singurul lucru care ne preocupa era ceea ce vinovaţii numesc întotdeauna „daune colaterale”. Cu alte cuvinte, uciderea accidentală a unor oameni nevinovaţi în procesul de lovire a ţintei. Cei vinovaţi o fac tot timpul, este un semn al vinovăţiei lor, dar noi nu facem aşa ceva. Este un principiu. „Copiii lui Kali” sunt foarte corecţi şi foarte meticuloşi. Dacă pentru a ucide o sută de vinovaţi trebuia să ucizi un singur nevinovat, nu. Este împotriva legii.

Aşa că era adesea foarte complicat. Odată, a trebuit să mă târăsc de-a lungul conductelor de ventilaţie. O singură gură de aer fusese lăsată nesupravegheată – o mare greşeală. Totul pe întuneric, dar planul clădirii îmi era clar în minte. Am ajuns la gura de aer nemonitorizată. Am pătruns în ea şi m-am târât, şi m-am târât. La stânga, la dreapta, în sus, în jos. Aveam la mine un cuţit din plastic, un cleşte şi o şurubelniţă. Aşa deci. Am slăbit şuruburile de la grătarul de ventilaţie de pe tavanul dormitorului principal, de sus, folosind cleştele, în tăcere şi mişcându-mă foarte încet. A durat două ore. Apoi, m-am ridicat în picioare, asigurându-mă că picioarele nu mi-au amorţit, l-am localizat pe vinovat cu ochelarii de vedere nocturnă şi cu microperiscopul, privind prin fantele de aerisire. Respectivul era producător de arme. Sunt foarte mulţi, dar cei de sus, care deţin acţiuni majoritare, nu sunt atât de mulţi. Câteva sute identificaţi în acest moment. Toţi traficanţi de moarte. Criminali în masă plătiţi. S-ar putea

că-i cunoaşteţi pe unii dintre ei.

Sar, cobor prin gura de aerisire, îmi dau drumul în cameră chiar peste pat, urmând scara de frânghie. Îl înjunghii rapid pe vinovat, de patru ori în piept, apoi în gât, de mai multe ori. Ochelarii de vedere nocturnă fac sângele să pară negru. Vinovatul este sigur mort.

Urc pe scara de frânghie, ignorând cealaltă persoană aflată, de asemenea, în pat, acum pe podea, nemişcată din cauza şocului sau, probabil, încercând să nu atragă atenţia. Bună idee. Înapoi prin conductele de aer, târându-mă rapid. Afară pe peretele clădirii, apoi pe acoperiş, unde o dronă aşteaptă să mă ia pe sus şi să mă ducă departe ca pe nişte bunuri ambalate.

Iar acum, urmează să pun în circulaţie fotografiile făcute cu camera de pe cască, să fac publică povestea. Cei vinovaţi trebuie să ştie: chiar şi pe proprietăţile voastre păzite, în paturile în care dormiţi noaptea, „Copiii lui Kali” vor coborî asupra voastră şi vă vor ucide. Nu există ascunzătoare, nu există scăpare.

Unul este eliminat, mai sunt câteva sute în aşteptare. Cu toate că lista s-ar putea extinde. Deoarece Kali vede totul. Şi „Copiii lui Kali” nu vor pleca până nu vor dispărea toţi vinovaţii. Aveţi grijă!

34

Din nou note pentru Badim, în călătorie cu B şi cu Mary în India.

Sosire la Delhi, întâlnire cu Chandra, ea nu mai este în guvern, dar B i-a cerut să ne vedem, să ne prezinte noul ministru şi personalul. C ne conduce la sediul guvernului şi ni-i prezintă pe înlocuitorul ei şi pe ceilalţi membri ai cabinetului. Prezentări, salutări, apoi ultimele ştiri. Discuţie despre gestionarea radiaţiei solare aplicată după valul de căldură. Ei spun că au scăzut temperaturile în India cu două grade şi în întreaga lume cu un grad, de trei ani încoace, dar efectul dispare, după şase ani se revine la nivelul preoperator. Nu s-a observat niciun impact aparent asupra musonilor în acea perioadă.

M pune la îndoială această ultimă afirmaţie şi C se enervează. Natura musonilor a fluctuat din ce în ce mai mult în ultimii treizeci de ani. La fel ca vremea din California, aceasta coincide rareori cu valorile medii, de obicei citirile sunt fie peste, fie sub medie, care depinde numai de oameni şi nu de natură. M obiectează, ea crede că musonii sunt obişnuiţi, ca ploaia în Irlanda, foarte importanţi pentru culturi şi oameni în general, din iulie până în septembrie plouă în fiecare zi, ce variabilitate există? Este foarte mare, răspunde C. Nu-mi place că nu o cred. Precipitaţiile zilnice sunt un mit. În august nu plouă săptămâni întregi şi aşa mai departe. M se îndoieşte, de asemenea, B.

B intervine. Ce arată graficele? Precipitaţii totale de la an la an, în timpul musonului. Cum nu există grafic?

Personalul se agită puţin şi aduce graficul. Ploaia musonică într-adevăr fluctuează mai mult în ultimele două decenii, iar după geoinginerie poate chiar mai mult. În al doilea an după pulverizare, nivelul precipitaţiilor este deosebit de scăzut, aproape secetă, de exemplu, în vest. O altă problemă, subliniază C. Musonul nu este acelaşi de la est la vest, întotdeauna este aşa.

M întreabă ce plan urmează. Repetarea operaţiei? Pentru că temperaturile medii globale cresc din nou. Câteva valori de 34°C bulb umed în ultimii ani, multe decese. Este foarte probabil ca 35°C bulb umed să se repete undeva şi chiar în curând.

Exact, spune C. Şi 35°C bulb umed este mortal pentru toţi, dar chiar şi 33°C bulb umed este, de asemenea, suficient de grav pentru a ucide mulţi oameni.

Desigur, spune M. Deci asta înseamnă că o veţi face?

C se adresează noului ministru, Vikram. V spune: Suntem cu siguranţă gata să o facem. De data aceasta va fi o procedură mai ordonată (nu se uită la C când spune asta), care implică procese democratice şi consultarea experţilor. Dar suntem pregătiţi.

B întreabă: De data asta, un Pinatubo dublu, nu?

V: Probabil că da. Prima intervenţie, aşa cum am înţeles-o, este aşa cum ar trebui să fie.

M şi B nu se uită unul la celălalt. În cele din urmă, M spune: Sunt conştientă că acest lucru ridică probleme de suveranitate. Totuşi, India a semnat Acordul de la Paris împreună cu toate celelalte ţări; acordul include protocoale pentru acest caz, la care toate părţile au convenit să adere.

S-ar putea să încălcăm tratatul, spune V. Din nou. Asta trebuie să decidem.

B subliniază că penalizările pot fi mari. Nu va fi ca după valul de căldură.

V: Suntem conştienţi. Asta face parte, de asemenea, din procesul deliberativ. Beneficiile merită costul?

C adaugă brusc: Nu vom permite existenţa unui al doilea mare val de căldură doar pentru a fi în conformitate cu un tratat elaborat de ţările dezvoltate situate departe de zone tropicale şi periculoase.

Mary: Am înţeles.

Întâlnirea se încheie. Nimeni nu pare fericit.

Mary întreabă dacă poate să vadă locul valului de căldură.

C spune că nu. Nu-i nimic de văzut acolo. Nu este un

obiectiv turistic.

Şi mai puţin fericire.

B: Unde, atunci? Ai de gând să ne arăţi ceva?

V şi C schimbă o privire. Da, spune V. El trebuie să rămână în Delhi, dar C îi poate duce pe M şi pe B să vadă fermele din Karnataka.

Ferme?

Noul model pentru ferme. Vino să vezi.

Cu plăcere, confirmă M şi B, fără convingere. Nu se pricep la agricultură.

A doua zi, în Karnataka, după zbor scurt. Verde. Dealuri spre est, de asemenea verzi. Pante terasate, dar mult teren plat. Verde în mai multe nuanţe, dar şi dreptunghiuri de galben, portocaliu, roşu, violet, maro-închis, chiar albastru-pal. Flori de culturi de condimente, aparent. Totul creşte aici, spune o gazdă locală, numită Indrapramit. Cel mai bun sol şi cea mai bună climă de pe Pământ. Acum înregistrează şapte părţi la mie carbon pe an, o reducere imensă. De asemenea, hrană pentru milioane. Drepturi de proprietate pentru fermierii locali, nu mai există proprietari absenţi, cu excepţia Indiei înseşi, a poporului indian, reprezentat de statul Karnataka, de asemenea districtul şi satul. Administratori ai pământului. Au lăsat loc pentru animalele sălbatice în gardurile vii şi pe coridoarele habitatului. Tigrii au revenit, periculoşi, dar frumoşi. Zei printre noi. Şi toate organice. Fără pesticide deloc. Modelul Sikkim se aplică acum în agricultură în toată India. Modelul Kerala pentru guvernare, la fel.

Fermieri ecologişti comunişti, comentează B. El crede că este amuzant, M nu crede că ar trebui să glumească. Localnicii, de acord cu caracterizarea sa. De asemenea, aceste schimbări înseamnă sfârşitul celor mai grave efecte ale sistemului castelor, susţin ei. Daliţii sunt, de asemenea, intraţi în afaceri, femeile reprezintă aproape jumătate din fiecare *panchayat*[14], legea indiană antică şi-a recăpătat

[14] „Consiliu local”, în lb. sanscrită, în original.

forţa de odinioară. Acum există drepturi de proprietate agricolă, oamenii sunt proprietarii muncii şi ai plusvalorii. Femeile şi diferite caste sunt egale, hinduşii şi musulmanii, sikhii, jainiştii, creştinii – în India Nouă, toţi împreună. Fermele organice comuniste reprezintă doar vârful aisbergului.

Revoltele despre care am auzit? întreabă B. M se supără din nou pe el.

Dar din nou gazdele sunt bucuroase să explice. Indra: Unii proprietari de terenuri absenţi cărora li s-au luat proprietăţile au angajat huligani ai BJP din oraş să vină să-i bată pe localnici. A fost unu la unu, deci *satyagraha*[15] nu a fost atât de eficientă. Nu are mare efect să te întinzi pe jos în faţa unui huligan. E o tactică mai bună împotriva armatelor, ironic. Aşa că a trebuit să luptăm, să ne apărăm. I-au înconjurat pe invadatori, i-au bătut destul de bine. Raportată ca revoltă, a fost, de fapt, o respingere a invadatorilor. Un fel de agricultură organică; managementul integrat al dăunătorilor.

B: Managementul integrat al dăunătorilor presupune şi asasinate ţintite? Comunitatea mondială este nemulţumită de uciderea unor cetăţeni. O tactică teroristă, spune el, ca bandiţii de odinioară sunt aceşti „Copii ai lui Kali”.

M se holbează din nou la el de parcă ar crede că el încearcă în mod deliberat să jignească.

C, de asemenea, nu este mulţumită. Spune aspru, când săracii sunt ucişi de terorişti angajaţi de bogaţi, nu-i pasă nimănui de numărul morţilor. Răspunsul poate să nu fie conform regulilor, totuşi, după cum ştiu distinşii oaspeţi, nu tot ceea ce se întâmplă este sancţionat de guvern. O mulţime de forţe s-au dezlănţuit Kali este doar unul dintre zeii în acţiune acum, nu uitaţi asta. Aşadar, gestionarea integrată a dăunătorilor? Da.

[15] Concept introdus la începutul secolului al XX-lea de către Mahatma Gandhi pentru a desemna o formă de rezistență nonviolentă. Pentru Gandhi, *satyagraha* a devenit un instrument major în lupta împotriva imperialismului britanic și de atunci a fost adoptată de grupuri de protest din alte țări.

M profită de asta pentru a schimba subiectul. Cum funcţionează dacă aveţi o infestare a culturilor? Insecte pe care nu le doriţi, nu utilizaţi insecticide, ce faceţi?

Indra: Există insecticide, dar nu şi pesticide. Mai ales alte insecte. Războiul biologic.

Funcţionează?

Nu, nu întotdeauna. Dar dacă invazia distruge culturile şi nu suntem în stare să o oprim, atunci curăţăm câmpul şi trimitem toate deşeurile vegetale spre procesare. Deşeurile fac, de asemenea, parte din sistemul nostru, includ insecte ce ţin cu noi, ca să le spunem aşa, care mănâncă fără probleme plantele alterate împreună cu dăunătorii. Toate sunt puse în cuve. Amibele din cuve devorează totul fără discriminare. De la acestea obţinem un produs care arată ca făina şi, de asemenea, alcool etilic pentru maşinile rămase care utilizează combustibil lichid. Apoi, pentru unele tipuri de infestări, ardem pământul, îl lăsăm necultivat un sezon sau două, apoi îl punem din nou la treabă. Încercăm să plantăm de fiecare dată ceva diferit. Învăţăm pe parcurs, lucrarea nu este încă terminată.

B glumeşte: Deci aveţi „Copii ai lui Kali” microbacterieni. Din nou M se enervează.

Totul sub soare are propriul ciclu, spune Indra.

Le aminteşte tuturor că ne prăjim în soarele de la amiază. Câini turbaţi şi englezi şi femei irlandeze.[16] Chiar şi B pare supraîncălzit.

Localnicii îşi păstrează entuziasmul arătând în sus. Atât de mult soare! Asta înseamnă energie, nu? Energia soarelui poate fi utilizată pentru a extrage apă direct din aer şi hidrogen din apă, pentru a creşte plante şi a obţine bioplastice şi biocombustibili pentru maşinile care încă au nevoie de combustibil lichid şi hidrogen pentru a alimenta turbine. Soarele ajută la creşterea pădurilor care atrag carbonul, furnizând biochar pentru arzătoare şi cherestea pentru construcţii. India este o centrală solară care

[16] Aluzie la piesa *Mad Dogs and Englishmen* („Câini turbați și englezi”), de Noël Coward (1899-1973), dramaturg, compozitor, regizor, actor și cântăreț britanic.

reciclează complet. O putere verde. Alte ţări nu au la fel de mult soare, minerale şi oameni, în special oameni. Şi, de asemenea, idei utile.

M şi B încuviinţează din cap cât se poate de politicos. Am mai auzit-o. Nu e nevoie să baţi la o uşă deschisă. Aici e mai cald decât în iad.

Noua India: toţi sunt de acord. Gazdele noastre indiene sunt foarte încântate de modul în care merg lucrurile aici. Cu toate acestea, un anumit grad de nervozitate este vizibil. M şi B îl văd cu siguranţă, mai ales la C şi la localnici. Mândrie agresivă. Nu ne atinge. Niciun străin nu-i mai spune Indiei ce să facă, gata. Niciodată. Resentiment postcolonial? Reacţie de apărare post-geoinginerie? V-aţi săturat ca lumea occidentală să fie condescendentă cu India? Sau toate cele de mai sus?

35

Am ajuns în Elveţia cu trenul, venind din Austria. Austria trimitea trenuri închise din Italia până în Elveţia, iar în St. Gallen elveţienii le opreau şi le cereau pasagerilor să coboare şi să treacă printr-un proces de înregistrare. Asta ni s-a întâmplat. Cei mai mulţi oameni din trenul nostru erau din Algeria sau din Tunisia, sosiţi cu ambarcaţiuni, şi debarcaseră în Italia în speranţa că vor ajunge în Franţa sau în Elveţia francofonă, unde înţelegeau limba. A intra în Elveţia însemna un pas uriaş.

Ne-au mânat ca pe o turmă prin mai multe camere dintr-o clădire gigantică, asemănătoare clădirilor pentru controlul imigraţiei din aeroporturi, dar mai veche. Am fost interogaţi în franceză, apoi bărbaţii şi femeile au fost separaţi, ceea ce a provocat multă supărare şi chiar furie. Nimeni nu a înţeles măsura până când nu am fost conduşi în săli mai mici, unde ni s-a făcut o examinare medicală superficială care a inclus dezbrăcarea până la brâu şi supunerea la o radiografie toracică. Căutau, se pare, semne de tuberculoză. A fost destul de ofensator şi deranjant deoarece, după ce ne-am îmbrăcat şi ne-am reunit cu femeile, am aflat că şi ele fuseseră forţate să treacă prin aceeaşi procedură, aplicată de femei atunci când se folosiseră razele X, dar condusă de bărbaţi în celelalte etape, şi ne-am enervat. Abordarea în sine era dezumanizantă, umilitoare şi, desigur, nu era prima dată când se întâmpla aşa ceva. Refugiaţii sunt, prin definiţie, mai puţin decât nişte oameni, şi-au pierdut casele, dar acest incident a vărsat paharul răbdării. Faptul că ne aflam în Elveţia, care avea reputaţia de a fi ţara curăţeniei şi a ordinii, dar eram trataţi ca nişte vite, ne-a scos din minţi. Unii au remarcat ironia: consideram un astfel de tratament ofensator doar pentru că ne aflam în Elveţia şi ne aşteptam la un tratament decent; în Egipt sau în Italia umilinţa este norma şi acolo nu am fi scos o vorbă. Ni se întâmplaseră deja lucruri mai rele. Oricum, ne-am enervat, iar când

gardienii ne-au dus înapoi la trenuri şi am fost conduşi către cele din partea de sud a gării, care păreau că se întorc în Austria, mulţi au început să protesteze cu voce tare şi niciun îndemn din partea gardienilor nu a ajutat. Am refuzat să urcăm în trenurile acelea, fiindcă nu avea sens pentru noi; văzuserăm alte trenuri care plecau de la peroanele sudice pentru a se îndrepta spre est şi eram siguri că şi trenul nostru va fi trimis în aceeaşi direcţie. Când eşti împins cu forţa în vagoane, senzaţia, vă spun eu, nu este prea plăcută.

Au apărut întăriri care să-i ajute pe gardieni, iar soldaţii aveau puşti lungi aruncate peste umeri. Am ţipat la soldaţi, iar când ei au început să-şi aşeze puştile în poziţie de tragere, câţiva tineri s-au repezit la ei, iar noi i-am urmat. Trecuseră şapte luni de când plecaserăm din Tunisia şi n-am mai putut suporta.

Niciunul dintre soldaţii elveţieni nu a deschis focul, dar în timp ce ne îndepărtam de şinele de tren şi alergam spre clădire într-un grup compact, au apărut şi mai mulţi soldaţi şi brusc am simţit gaze lacrimogene. Unii dintre noi au fugit, alţii au atacat rândurile poliţiei, iar în faţa clădirii luptele s-au intensificat. Părea clar că poliţiştii primiseră ordin să nu tragă în noi, aşa că am devenit mai îndrăzneţi şi, cumva, nişte tineri au doborât un poliţist şi i-au luat puşca, iar unul dintre ei a tras în poliţie şi apoi totul s-a schimbat dramatic. A fost un adevărat război, doar că partea noastră avea doar o puşcă. Oamenii din jurul meu au început să cadă la pământ ţipând. Apoi cineva a strigat: „Sunt gloanţe de cauciuc, sunt doar de cauciuc!” Am pornit din nou la atac şi, în toată confuzia, un grup de-al nostru a intrat în clădire. Era cel mai sigur loc pentru a fi informat despre ce se întâmpla afară. Dar până atunci ne pierduserăm minţile, ne văzuserăm oamenii doborâţi la pământ, fie şi cu gloanţe de cauciuc, aşa că i-am bătut pe toţi pe care i-am prins în clădire. Cineva a găsit un lichid inflamabil şi a dat foc marii săli de primire şi, deşi era o flacără mică, nici vorbă să se fi aprins toată clădirea, se degaja totuşi mult fum, nu la fel de supărător ca gazele

lacrimogene, dar probabil mai dăunător pentru sănătate pe termen lung. Nu ştiam nimic, habar n-aveam, doar ne învârteam derutaţi, încercând să ţinem poliţia afară şi în acelaşi timp să incendiem clădirea, chiar şi cu noi înăuntru. Presupun că acel moment poate fi comparat cu un fel de misiune sinucigaşă. În clipa aceea, niciunuia dintre noi nu-i păsa de nimic. Nu voi uita niciodată sentimentul de rebeliune nesăbuită, de indiferenţă faţă de propria viaţă, dorinţa de a provoca neîntârziat cât mai multe daune de orice fel. Nu conta dacă eram ucis, câtă vreme provocasem pagube. Voiam ca lumea să sufere la fel ca noi.

În cele din urmă nu ne-a mai rămas nimic de făcut decât să ne întindem pe pardoseala de beton şi să încercăm să stăm sub norul de fum. Asta a funcţionat pentru majoritatea dintre noi, dar le-a dat lor posibilitatea să intre şi să ne adune de pe jos, să ne scoată din clădire şi să ne ducă de acolo ca pe nişte oi la tăiere.

Mai târziu, după anchetă, am fost trimişi în Franţa. Ne-am reunit cu familiile noastre şi, în cele din urmă, am aflat că doar şase oameni muriseră în acea revoltă, niciunul dintre ei elveţian. Chiar şi daunele produse instituţiei au fost minime. Mai rămăsese doar senzaţia aceea. O, nu o voi uita niciodată. Când îţi pierzi toate speranţele şi toată frica, atunci devii ceva nu chiar uman. Nu pot spune dacă mai bun sau mai rău decât omul. Dar timp de o oră eu nu am fost o fiinţă umană.

36

În anul 2032, la sfârşitul verii, învelişul de gheaţă al Oceanului Arctic s-a topit complet. Banchiza formată în iarna următoare nu depăşea un metru grosime şi era spartă de vânturi şi de curenţi în insule amestecate de gheaţă lenticulară, ca nişte clătite, separate prin suprafeţe de gheaţă superficială sau sloiuri de gheaţă sau chiar fisuri deschise şi mări interne mărginite de gheaţă, late de mulţi kilometri. În aceste condiţii, atunci când venea primăvara şi ieşea soarele, gheaţa subţire formată în timpul iernii se topea rapid, iar lumina constantă a soarelui de vară pătrundea până la mare adâncime în apele arctice pe care le încălzea semnificativ, ceea ce făcea ca învelişul de gheaţă să fie şi mai subţire în iarna următoare.

Aceasta era o buclă de feedback cu dinţi. Calota glaciară arctică, care la prima măsurătoare din anii 1950 avea o grosime de peste zece metri, formase o mare parte din albedoul Pământului; în timpul verilor nordice, ea reflecta înapoi în spaţiu până la două sau trei procente din radiaţia primită de la soare. Acum, lumina aceea pătrundea ca o suliţă în ocean şi îl încălzea. Din motive care nu sunt pe deplin înţelese, Arctica şi Antarctica erau deja locurile cu cea mai rapidă încălzire de pe planetă. Asta însemna că permafrostul care înconjoară Arctica în Siberia, Alaska, Canada, Groenlanda şi Scandinavia se topea din ce în ce mai repede, rezultatul fiind eliberarea din permafrost a unei mari cantităţi de carbon, precum şi metan, un gaz cu efect de seră de douăzeci de ori mai puternic decât CO_2, prin capacitatea sa de a reţine căldura în atmosferă. Permafrostul arctic conţine atât de mult metan stocat cât ar produce şi emite toate vitele de pe Pământ în peste şase secole, iar această uriaşă râgâială, dacă s-ar produce, ar împinge cu siguranţă Pământul peste un punct critic ireversibil, spre regimul de junglă planetară, lipsită complet de gheaţă. În punctul respectiv, nivelul mării ar fi cu 110 metri mai ridicat decât în prezent, iar temperaturi

globale cu cel puţin 5-6°C mai ridicate, dacă nu şi mai mult, făcând zone imense de pe Pământ nelocuibile pentru fiinţele umane. În acel moment, civilizaţia ar înceta să mai existe. Unele resturi ale umanităţii s-ar putea adapta la noua biosferă, dar nu ar fi decât resturi post-traumatice, într-o lume ulterioară extincţiei în masă.

Aceasta fiind situaţia, s-au depus eforturi pentru a face să crească grosimea gheţii marine arctice iarna, ceea ce i-ar permite să reziste mai mult în timpul verii.

Eforturile erau, în cel mai bun caz, jenante. Iernile arctice continuau să fie întunecate şi reci şi un strat subţire de gheaţă acoperea cea mai mare parte a suprafeţei marine. Şi nu exista o metodă eficientă şi la îndemână pentru a îngroşa această gheaţă. Prin urmare, pentru început, am încercat şi am analizat mai multe abordări. Una presupunea trimiterea unor vehicule amfibii autonome pe marginea exterioară a gheţii marine imediat ce aceasta se acumula iarna, fiecare vehicul pompând apa de mare din partea încă necongelată a oceanului din apropiere, apoi pulverizând-o în aer în particule fine, care să îngheţe înainte să coboare şi să îngroaşe ulterior marginea exterioară a stratului de gheaţă şi, speram, să-i încetinească ruperea când soarele îşi va face din nou apariţia, primăvara.

Metoda a funcţionat la o scară limitată, dar ar fi fost nevoie de mii de astfel de dispozitive pentru a îngroşa stratul de gheaţă şi fiecare vehicul se construia doar cu preţul unei anumite cantităţi de carbon arse în atmosferă. Însă exista opinia că merită încercat, în ciuda costurilor în bani şi în materiale şi a arderii de carbon asociate cu producerea amfibiilor. Iar când s-a dovedit că mult mai importante sunt consecinţele pierderii gheţii marine decât cheltuielile financiare ale acţiunilor de prevenire a acestei pierderi, costul financiar nu a mai fost o piedică în implementarea proiectului.

Apoi, pe măsură ce fabricile de dirijabile au proliferat în întreaga lume, a fost posibil să se producă unele care să zboare peste Oceanul Arctic în fiecare iarnă, alimentate cu

baterii, să pompeze apa din găurile forate în cel mai subţire strat de gheaţă marină, să-şi umple rezervoarele şi apoi să o pulverizeze pe suprafeţele de gheaţă de dedesubt, unde îngheţa şi cădea ca o ninsoare, făcând să crească astfel grosimea stratului de gheaţă. La fel ca şi în cazul eforturilor de pompare din Antarctica, procesul poate fi comparat cu încercarea de a aspira oceanul printr-un pai de băut: eforturi minuscule! Efecte nesemnificative! O glumiţă nereuşită! Dar fiecare lucru bun trebuie să înceapă undeva. Şi într-adevăr, dacă aceste proiecte ar da greş, consecinţele probabile ar fi atât de grave, încât s-a ajuns la concluzia că eforturile, minuscule sau nu, sunt justificate.

A treia metodă a constat în împrăştierea deasupra gheţii de iarnă a unor nori de mici mecanisme din plastic, fiecare echipat cu un panou solar, un burghiu, o pompă şi un pulverizator minuscul, astfel încât să poată străpunge gheaţa, să extragă puţină apă şi să o disperseze în aer ca să îngheţe. În cele din urmă, aceste maşini s-ar îngropa în zăpadă prin propriile eforturi şi apoi s-ar opri din funcţiune, aşteptând primăvara şi vara. Dacă s-ar topi suficientă zăpadă, ar reapărea la suprafaţă şi ar aştepta să se recongeleze în partea superioară a gheţii în toamna următoare, unde ar putea să o ia de la capăt. Ar putea fi împrăştiate mii şi chiar milioane de astfel de dispozitive. Iar dacă vor funcţiona suficient de bine, în cele din urmă ar rămâne prinse în gheaţa de mare îngroşată timp de secole – devenind chiar mici unităţi de captare a carbonului, aşa cum au subliniat unii încercând să glumească.

Însă totul s-a dovedit jenant, extrem de jenant. Jenant ca naiba. Nimic din ce au încercat în acest efort nu a dat rezultate foarte bune. Ceea ce însemna…

37

Îmi vine greu să scriu despre toate astea. M-am născut în Libia, aşa mi-au spus, şi după ce tata a dispărut, nimeni nu ştie cum şi de ce, mama ne-a dus pe mine şi pe sora mea în Europa, pe un vapor care transporta mai ales tunisieni. Au reuşit să ajungă la Trieste şi au fost transferaţi cu trenul la St. Gallen, în Elveţia, unde am fost prinse în centrul revoltei de acolo. Aceasta este prima mea amintire – mulţimea de oameni intrând în fugă într-o clădire, toţi ţipând. Şi cum îmi simţeam ochii arzând de la gazul lacrimogen. Mama a încercat să ne ascundă sub puloverul ei, aşa că nu am văzut mare lucru, dar ochii tot mă ardeau. O femeie şi cele două fetiţe ale ei, toate trei plângând.

Nu-mi amintesc mare lucru despre zilele care au urmat. Elveţienii au avut grijă de noi mai bine decât marinarii de pe vapor. Ne-au hrănit, ne-au repartizat paturi într-un cămin mare, cu duşuri şi toalete într-o altă clădire, alături. Este plăcut să te simţi curat, uscat şi sătul. Mama a încetat în cele din urmă să mai plângă.

Apoi am fost duse într-o cameră şi prezentate unui grup de oameni care vorbeau cu noi în franceză. În cele din urmă, mama a fost invitată să meargă la un adăpost pentru refugiaţi chiar în apropiere de Winterthur şi ea a acceptat cu nerăbdare şi recunoştinţă să plece acolo. Sora mea şi cu mine ne-am speriat că ne mutăm din nou, dar mama ne-a asigurat că este spre binele nostru, aşa că ne-am urcat din nou într-un tren şi ne-am luat rămas-bun de la adăpostul din St. Gallen, care, de fapt, fusese cel mai frumos loc în care locuiserăm vreodată. Dar am plecat.

Adăpostul de lângă Winterthur era într-o grădină frumoasă. În anumite zile vedeam Alpii în depărtare, înspre Glarus. Nu ştiam că lumea este atât de mare şi la început asta mă speria. Cum să ne descurcăm noi într-o lume atât de mare?

Jake era unul dintre vizitatorii obişnuiţi ai adăpostului

nostru. Jake vorbea franceză încet, dar curat; după expresia de pe faţa lui, mi-am dat seama imediat că nu era ca restul. De parcă ar fi suferit chiar mai mult decât noi. Aş fi vrut să-i spun că suntem bine.

Jake preda engleza atât copiilor, cât şi adulţilor, în grupuri separate. Dimineaţa făcea lecţii cu copiii, după-amiaza şi seara, cu adulţii. Îşi petrecea cea mai mare parte a zilei împreună cu noi, inclusiv duminica. La prânz venea şi mânca la noi. Uneori, la masă, doar stătea acolo uitându-se la noi şi îşi mişca ochii dintr-o parte în alta, ca şi când ar fi urmărit o pasăre sau un gând. Părea să ţină la noi şi, ca toţi sponsorii, ajunsese să-şi petreacă mai mult timp cu anumiţi refugiaţi, salutându-i pe nume şi întrebându-i ce mai fac, atât în franceză, cât şi în engleză, mai târziu.

Asta a durat foarte mult timp, am aflat mai târziu că aproape un an întreg, după care mama ne-a spus că se va căsători cu Jake şi că o să ne mutăm împreună cu el într-un sat vecin. Sora mea şi cu mine nu bănuiserăm că s-ar putea întâmpla aşa ceva şi la început am fost surprinse şi am avut un sentiment de nesiguranţă; adăpostul era din nou cel mai frumos loc pe care-l cunoscuserăm vreodată şi plecarea cu unul dintre asistenţii sociali spre necunoscut ni se părea o idee proastă. Habar n-aveam ce se întâmplă între mama şi omul acela cu ochi neliniştiţi şi presupuneam ce e mai rău.

De fapt, ne-am mutat în apropiere, într-o casă albă cu două etaje, lângă un parc împrejmuit; ne-am obişnuit repede şi mergeam să ne vizităm prietenii la adăpost. Mama şi Jake se comportau întotdeauna cu multă căldură şi sinceritate unul faţă de celălalt, deşi nu-şi manifestau niciodată tandreţea în faţa noastră. Dar vedeam că mama îl place şi îi era recunoscătoare, iar el era întotdeauna foarte amabil cu noi şi ne vorbea mereu într-un amestec de engleză şi franceză, astfel încât ni se părea că cele două limbi au fuzionat în una singură, iar mai târziu a trebuit să facem un efort pentru a le separa din nou în mintea noastră, în acest efort, aproape că am uitat limba arabă.

Prin urmare, am fost o mică familie timp de câţiva ani,

de când aveam şapte ani până când am împlinit unsprezece. Mergeam la şcoală în Winterthur, ne jucam cu prietenii la şcoală şi la adăpost şi totul era bine. În anii aceia mama a fost fericită.

Apoi, când am început să merg la gimnaziu, am început să văd unele semne că între mama şi Jake lucrurile nu mergeau prea bine. După cină, stăteau în bucătărie, uitându-se fiecare pe tableta lui sau pe fereastră. Privindu-i, am înţeles ceva care m-a şocat profund: chiar şi când stăteau acolo împreună fără să facă nimic, erau foarte diferiţi unul de celălalt. Mama este o persoană calmă. Se aşază confortabil pe un scaun şi se relaxează acolo ca o pisică. Îşi mişcă ochii, lucrează ceva cu mâinile, coase sau tricotează, dar restul corpului ei rămâne totuşi cât se poate de liniştit. Face parte din natura ei. Suntem norocoase că este mama noastră.

Jake, pe de altă parte, stătea acolo, dar nu era nici pe departe imobil. Nu se agita, nu bătea din picior, nimic de genul ăsta, dar se vedea că în interiorul lui ceva se învârteşte. Parcă îi vedeai toţi atomii învârtindu-se, aşa cum se spune că se întâmplă de obicei. Dacă oamenii ar fi evaluaţi după viteza de rotaţie, ca atomii sau motoarele de maşină, atunci mama ar fi practic nemişcată, iar Jake ar fi întotdeauna în mişcare, rotind-se cu o frecvenţă de mii, dacă nu chiar de milioane de rotaţii pe minut. Zece milioane de RPM, a precizat el cândva; această imagine generală pe care v-o prezint provine dintr-unul din propriile sale moduri de a evalua oamenii. Ne spunea că suntem cu toţii ca nişte quarkuri, care sunt cele mai mici particule elementare, aşa spunea, chiar mai mici decât atomii, astfel atomii sunt toţi alcătuiţi din quarkuri ţinuţi împreună de gluoni. Ne făcea să râdem cu poveştile astea. Şi, ca şi quarkurile, toţi oamenii au un anumit grad de ciudăţenie, rotaţie şi farmec. I-ai putea evalua pe toţi după aceste trei constante, iar mama noastră era cea mai fermecătoare persoană de pe Pământ, dar nu era foarte ciudată şi avea o rotaţie aproape nulă. Jake mărturisea că el are o rată de centrifugare ridicată, de asemenea o

ciudăţenie, iar noi două îl găseam şi pe el fermecător. Dar el nu era de acord cu asta.

Uneori, la sfârşitul zilei, Jake stătea pe scaunul lui din adăpost, evident obosit, iar ochii lui continuau să se mişte în sus şi în jos, la stânga şi la dreapta, ceea ce cred că necesita mult efort, şi oricum era clar că se învârteşte. Ascundea ceva întunecat. Mama spunea că în tinereţe lucrase în proiecte de dezvoltare şi că văzuse unele lucruri cumplite. Am crezut-o. Uneori se uita fix la noi şi se lăsa să cadă pe podea şi ne îmbrăţişa. Cât vă iubesc, spunea el, sunteţi două fete minunate. Alteori, ne privea cu corpul rigid şi cu faţa schimonosită, strângând cu mâinile marginile scaunului, ca şi când s-ar fi pregătit să sară în picioare şi să se năpustească afară pe uşă. Era înspăimântător să vezi aşa ceva.

Apoi a venit o vreme când a început să strige la mama şi chiar la noi. Sărea în picioare, se repezea afară; însă uneori striga la ea, în engleză parcă, dar nu înţelegeam şi, pe lângă faptul că eram prea speriate pentru a asculta, în acele momente fugeam din cameră. A fost atât de şocant la început, apoi a devenit ceva care se putea întâmpla oricând, ceva la care să fim atente, aşa că, atunci când era prietenos sau spăsit şi plin de regrete, îl priveam cu un pic de reţinere, neştiind dacă o să se întoarcă împotriva noastră în secunda următoare sau nu. Oameni instabili, nu poţi avea încredere în ei, asta este; iar ei ştiu asta. Aşa că, şi dacă simt remuşcări, nu este bine, iar ei ştiu şi asta. Devin singuratici. Şi poate că au remuşcări din ce în ce mai rar. Renunţă. În orice caz, a plecat. Într-o zi, mama ne-a trezit. Plângea în timp ce ne spunea că el n-o să se mai întoarcă, că va trebui să ne mutăm din nou. Ne-am aşezat toate trei pe scară şi am plâns.

38

Ne aflăm astăzi aici pentru a analiza alternative potenţiale la ordinea neoliberală globală, care pare a fi în pericol iminent de colaps. Există deja alternative pe care să le putem lua în considerare?

China. Evident.

Dar China pare foarte profund implicată în economia globală.

Au o economie planificată care sfidează piaţa liberă pentru a consolida interesele Chinei.

Este atât de interesant! Şi care este numele acestui misterios nou amalgam?

Socialism.

Vai de mine! Câtă culpabilitate din partea voastră, ca să nu spun nostalgie! Dar parcă-mi amintesc că în China sunt întotdeauna atenţi să adauge sintagma „cu caracteristici chineze" ori de câte ori utilizează cuvântul socialism şi multora li se pare că respectivele caracteristici reprezintă un lucru complet nou.

Da, şi nu.

Nu eşti de acord?

Nu. Este socialism cu caracteristici chineze.

Şi aceste caracteristici par să includă o doză solidă de capitalism.

Da.

Deci am putea învăţa unele lucruri de la ei?

Nu.

Din ce cauză?

Pentru că nu ne plac.

Nu înseamnă asta că dăm dovadă de prejudecăţi?

Nici ei nu ne plac pe noi.

Aşadar, nicio speranţă de schimbare dinspre sectorul acela. Dar săracii? Cei mai săraci patru miliarde de oameni în viaţă deţin mai puţină bogăţie decât cei mai bogaţi zece oameni de pe planetă, deci nu sunt foarte puternici, dar nimeni nu poate nega că sunt mulţi. Vor fi capabili să

împingă schimbările începând de jos?

Se află sub ameninţarea armelor.

Dar aşa-numitul precariat? Miliardele alea de mijloc care abia o scot la capăt, oameni pe care americanii încă îi numesc clasa de mijloc, că tot vorbeam despre nostalgie? Vor fi ei capabili să se răzvrătească şi să schimbe sistemul printr-un fel de acţiune colectivă?

Şi ei sunt ameninţaţi cu armele.

Şi totuşi, asistăm la demonstraţii, uneori chiar de foarte mare amploare.

Demonstraţiile sunt petreceri. Oamenii petrec şi apoi merg acasă. Nimic nu se schimbă.

Ei bine, atunci ce ziceţi despre acţiunile de masă coordonate? Astea mi se par mai mult decât o petrecere. Aşa-numitele greve fiscale, despre care se vorbeşte atât de mult şi care, de exemplu, ar putea să provoace colapsul financiar şi naţionalizarea băncilor. Guvernele naţionale ar recâştiga controlul, coordonând o preluare completă a finanţelor globale. Ar putea rescrie regulile OMC şi ar implementa un fel de relaxare cantitativă, acordând bani fiduciari proiectelor de tip „New Green Deal”.

Asta este ceea ce noi numim legislaţie.

Aşadar, din nou ajungem la legislaturi! De obicei, astfel de lucruri sunt considerate atribute ale democraţiilor reprezentative. În măsura în care astfel de democraţii mai există, dacă au existat vreodată, legislaturile lor ar trebui să fie votate de majoritatea, prin definiţie. 51% cel puţin, sau mai mult dacă este posibil, în toate ţările mari unde se aplică un astfel de sistem. Toţi ar trebui să se alăture planului.

Da.

Deci asta pare o soluţie destul de practică! Ce ne împiedică să facem asta?

Oamenii sunt stupizi. De asemenea, bogaţii se vor opune.

Din nou prezumţia că bogaţii au mai multă putere decât cei săraci!

Da.

Dar ar putea fi şi cazul în care să existe un fel de rezistenţă sistemică la schimbare, în sensul că toate aceste legi care trebuie schimbate sunt împletite şi, prin urmare, nu pot fi uşor dezlegate?

Aşa este.

Putem spune că banii înşişi vor rezista la această schimbare. Într-adevăr, se pare că există pur şi simplu un fel de rezistenţă inerentă, încorporată, la schimbare!

Constipaţia este mizerabilă. Constipaţia este un lucru crud. Uneori trebuie să stai mult timp pe oală şi să împingi.

Bine spus! Cred că ai putea numi asta povestea deceniului nostru. Sau a întregului secol.

De ce să ne oprim aici?

E o imagine atât de tranşantă a istoriei, trebuie să recunosc!

Dar când rahatul părăseşte în cele din urmă corpul, se produce o uşurare extraordinară.

Fără îndoială! Ei bine, cu asta încheiem discuţia din această săptămână. E timpul să ne dăm jos pantalonii şi să ocupăm un loc. Îi invit pe toţi cei care ne ascultă să fie alături de noi săptămâna viitoare la aceeaşi oră.

S-ar putea să dureze mai mult.

39

Davos este una din petrecerile mele preferate: Forul Economic Mondial, care se ţine în fiecare an la sfârşitul lui ianuarie. Este prezentat ca o adunare internaţională a agenţilor de putere, acele „elite apatride” care vin să se felicite şi să vorbească despre modul în care planurile lor pentru viitor vor face ca totul să fie bine, în special pentru elitele însele, care uneori sunt incluse într-o nouă subspecie emergentă de *Homo sapiens,* numită „omul din Davos”, formată din 80% masculi, situându-se – printre alte atribute – în top 10% din top 1% când vine vorba de averea personală. Şi totul este adevărat! Şi asta face ca întâlnirea să fie desigur grandioasă. Deşi unii oameni cred că petrecerea în sine este cam ştearsă, în ciuda băuturii grozave. Acum câţiva ani, Mick Jagger a fost zărit într-un colţ, dansând singur pe muzica unui tonomat; se plictisise. Dar majoritatea celor prezenţi sunt fericiţi doar pentru că se află aici şi pentru oportunitatea de a fi văzuţi de ceilalţi.

Întrunirea de la Davos durează o săptămână, deşi nu toată lumea vine pentru o săptămână întreagă. Aproximativ 2500 de oameni de afaceri şi lideri politici, cu câţiva animatori adăugaţi în scopuri de divertisment, de unde şi prezenţa lui Mick Jagger. Zilele conferinţei sunt dedicate discuţiilor de grup şi prânzurilor lungi, sunt analizate toate problemele urgente, în principal variaţiuni pe tema gestionării efectivelor într-o lume din ce în ce mai turbulentă şi a ajutorării celor mai nevoiaşi. Charity Inc.! „Pomană SRL”! Cu un efort grandios, prezenţa femeilor, spun ei, a crescut de la 6% până la 24%, iar organizatorii s-au felicitat pentru acest progres şi au promis că vor continua să lucreze la această problemă care nu este atât de uşor de rezolvat, deoarece majoritatea oamenilor bogaţi şi a liderilor politici sunt, doar printr-o simplă coincidenţă, bărbaţi. Acesta poate să fi fost unul dintre motivele pentru care Mick Jagger se plictisise.

Costurile de securitate pentru conferinţă sunt împărţite

între organizatori, cantonul elveţian Graubünden şi guvernul federal elveţian. Au fost unii în Elveţia care au criticat costul acestui eveniment, dar, pe de altă parte, dacă se doreşte ca întrunirea anuală a stăpânilor lumii să aibă loc în Elveţia, acest lucru ajută probabil Elveţia să-şi menţină reputaţia sa ciudată de cea mai bogată ţară de pe planetă, în ciuda faptului că această reputaţie nu se bazează pe nimic. Poate frumuseţea Alpilor şi inteligenţa locuitorilor săi, dar mă îndoiesc în legătură cu amândouă. Puteţi să-mi spuneţi „Scepticul din Davos”.

Se mai organizau proteste la Davos, dar nu acum. În primul rând, în oraş se ajunge greu şi este uşor de apărat. Pe de altă parte, conferinţa este din ce în ce mai des considerată ca irelevantă, doar un grup de băieţi bogaţi care se distrează, ceea ce este adevărat, cum am zis. Prin urmare, protestele aproape că au încetat. Acest lucru, după cum s-a spus mai târziu, s-a dovedit o oportunitate convenabilă.

Abia ne adunaserăm la întâlnirea noastră specială şi trecuserăm la lucruri serioase – mâncare, băutură şi taclale – când s-a stins lumina şi am rămas pe întuneric. „Generatoarele”, am strigat, amuzaţi. „Porniţi nenorocitele alea de generatoare!”

Dar nu, nu a fost aşa. Şi am constatat dintr-odată că oamenii de pază nu mai erau aceiaşi oameni de pază, cei noi erau mascaţi şi ne păzeau altfel decât fuseserăm păziţi înainte. Ce dracu’, am zis toţi, dar ei ne-au ignorat. Am încercat să ieşim afară şi să vedem ce se întâmplă; n-am avut noroc. Uşile erau toate încuiate. Întregul oraş era închis. După vreo două ceasuri, s-a răspândit vestea că barajele rutiere elveţiene, instalate cu un secol înainte pentru a împiedica invazia tancurilor naziste sau sovietice, s-au ridicat din trotuare ca nişte dinţi uriaşi de rechin, peste tot în vale şi în cele câteva trecători rutiere alpine prin care se intra sau se ieşea din vale. Iar aeroportul şi heliporturile din zonă erau toate în întuneric şi împânzite în mod similar cu dinţii de rechin. Se spunea că până şi cărările montane alpine din vale erau inundate cu un fel de

beton spumant care se solidifică instantaneu, ceea ce le făcea temporar impracticabile. Şi forţele de pază era acolo pentru a ne păzi în acest mod nou. Nu ne răspundeau la întrebări. Spaţiul aerian de deasupra oraşului zumzăia de drone care se roteau, iar oamenii spuneau că dronele se strânseseră în jurul câtorva elicoptere care se apropiau, obligându-le să plece, şi că s-ar fi produs chiar şi câteva prăbuşiri.

„În sfârşit, chestia asta devine interesantă”, a remarcat cineva. Dar cei mai mulţi dintre noi credeam că devine prea interesantă.

Ne-au transmis prin difuzoare că n-o să ne facă niciun rău, că o să ne elibereze şi o să ne redea lumii la sfârşitul săptămânii. Doar programul evenimentelor era controlat, aşa ni s-a spus, nu noi înşine, deşi, evident, acest lucru nu era adevărat, după cum ne-am grăbit cu toţii să subliniem. Dar nu prea aveam cui spune, deoarece toţi gardienii prezenţi purtau căşti cu vizierele lăsate şi nu ne răspundeau în niciun fel, cu excepţia momentului când cineva l-a agresat pe unul dintre ei, caz în care răspunsul a fost decisiv şi neplăcut, aşa cum vedem de obicei la ştiri: bastoane, spray cu piper, protestatari târâţi în camere mici pentru a se calma. Oamenii au renunţat să mai încerce, iar difuzoarele nu răspundeau la obiecţiile noastre.

Apoi, utilităţile au început să cedeze. Sistemul de canalizare a fost primul care a încetat să funcţioneze şi a trebuit să improvizăm un sistem ca să ne uşurăm. Rahat! Sărmanul Davos! Nu exista altă posibilitate decât să ieşim în pădure şi să ne facem nevoile. În consecinţă, o cantitate destul de mare de rahat s-a risipit prin tot oraşul, dar noi am amenajat rapid un sistem de latrine improvizate şi ne-am descurcat cum am putut mai bine.

Apoi, apa a încetat să curgă din robinete, ceea ce, trebuie să recunosc, era destul de înfricoşător. Poţi oricând să te uşurezi în pădure, dar nu poţi trăi doar cu whisky, oricât de mult încearcă unii. Alţii au fost încântaţi să se hidrateze numai cu sticle de vin de patru mii de dolari bucata, din care erau multe la îndemână. Dar s-a

dovedit că existau şi două izvoare alpine care se năpusteau în oraş traversându-l prin canale cu pereţi de piatră, uneori prin tuneluri pe sub străzi, dar cel mai adesea erau doar canale adânci cu pereţi de piatră, aşa că am folosit câteva găleţi pe care le-a găsit cineva şi am băut din aceste izvoare, uneori fierbând apa, alteori nu. Mie mi se părea curată. Cu doar câteva ceasuri în urmă fusese zăpadă.

Mâncarea era adusă în caserole şi ni s-a permis să intrăm în diferite bucătării din oraş şi să gătim pentru noi. Am făcut faţă situaţiei, eram foarte mândri. Era mai grozav decât să stăm fără să facem nimic. Unii dintre noi s-au dovedit bucătari excelenţi.

În a treia zi am găsit piaţa oraşului plină de paleţi cu toalete chimice, pe care le-am asamblat şi instalat în băi, redeschise acum pentru utilizare, chiar dacă încă nu aveam apă curentă. A fost o uşurare, ca să spun aşa, întrucât ne puteam duce să ne facem nevoile ca de obicei, mai mult sau mai puţin, deşi era scârbos. Parcă ai fi fost închis la Woodstock, dar fără muzică.

Apa a revenit în a patra zi, iar caserolele cu alimente nu au lipsit niciodată. Când nu găteam şi nici nu făceam curat pentru noi, eram invitaţi să participăm la ceea ce noi am numit „tabăra de reeducare”. Ne-am gândit că trebuie să fi fost răpiţi de maoişti, pentru că numai maoiştii cred cu naivitate în puterea prelegerilor propagandistice. Acestea nu ne impresionau în niciun fel şi, de fapt, erau o sursă considerabilă de veselie, deoarece eram deja educaţi şi ştiam cum stau lucrurile. Totuşi, aveai de ales între a participa sau a sta închis într-o încăpere în care nu se întâmpla nimic. În consecinţă, cei mai mulţi dintre noi eram dispuşi să ascultăm propaganda răpitorilor noştri decât să ne petrecem ziua închişi într-o cameră goală.

Materialele educaţionale care ne-au fost arătate au stârnit în totalitate comentarii negative. Atât de multe clişee! Mai întâi, au prezentat filme cu oameni înfometaţi din ţări sărace. Nu era chiar ca şi cum ai privi filmări din lagăre de concentrare, dar existau asemănări, iar acestea

erau imagini ale unor oameni vii, adesea copii. Parcă am fi privit cea mai lungă reclamă pentru acţiuni de caritate făcută vreodată. Am huiduit şi am făcut comentarii sarcastice, dar într-adevăr cei mai buni două mii şi jumătate de oameni cu cel mai mare succes de pe planetă nu-şi câştigaseră statutul printr-o atitudine ofensatoare stupidă. Uneori, erau necesare anumite abilităţi diplomatice care trebuiau dobândite. De asemenea, eram siguri că suntem filmaţi în secret pentru a fi mai târziu prezentaţi într-un fel de reality-show de reeducare. Aşadar, cei mai mulţi dintre noi doar stăteam şi urmăream spectacolul şi şopteam între noi, cum faceţi şi voi în sălile de cinema.

Şi totuşi, era o privelişte care te punea pe gânduri când vedeai cum trăiesc cei mai săraci oameni de pe planetă. Era ca o călătorie în timp în secolul al XII-lea, cu siguranţă. Faptul că noi înşine eram lipsiţi de toalete cu apă curentă şi ne era puţin cam foame accentua fără îndoială efectul imaginilor prezentate, deşi era absolut evident că de aceea ne făceau ce ne făceau, că acesta era sensul intenţionat al exerciţiului lor fără sens, un fel de terapie prin aversiune.

Din când în când, pe ecran apăreau statistici; da, prezentări PowerPoint, o adevărată pedeapsă. Că o zecime dintr-un singur procent din populaţia umană deţine jumătate din bogăţia omenirii – ăştia eram noi, aşa e! Că jumătate din populaţia umană care trăieşte astăzi nu deţine alte active decât propria forţă de muncă potenţială, mult slăbită de sănătatea şi educaţia precare, ceea ce era cu siguranţă destul rău. Dar să pui asta pe seama capitalismului reprezenta o greşeală, le spuneam noi acelor oameni plictisitori, care nu ne ascultau; ar fi existat acum *opt miliarde* de oameni săraci dacă nu ar fi fost capitalismul! În fine. Cifrele continuau să apară, diagramă după diagramă, repetate în moduri nici măcar cât de cât convingătoare. Plictisiţi, somnoroşi, hipnotizaţi, încercam să ne dăm seama care grup ideologic sau etnic alcătuise un astfel de ghiveci. Şi coloana sonoră! Muzică tristă,

muzică antrenantă; nişte viermi oribili şi imposibil de uitat vârâţi în urechi şi meniţi să-ţi rămână în minte pentru totdeauna; muzică deprimantă la modul tragic, o succesiune de bocete ascultate la o treime din viteza normală şi aşa mai departe.

Stresul cumulat de a trăi în condiţii neplăcute şi de a viziona prezentări PowerPoint începea să se vadă la mulţi dintre noi şi eram pe punctul de a face tranziţia la stilul de viaţă *împăratul muştelor*[17].I-am încurajat pe oameni să îndure şi să se descurce, să se bucure de asta ca de un fel de vacanţă, distracţia nu s-a terminat, le-am spus, cui îi pasă de acest rahat? Dar se pare că multora chiar le păsa.

— Ăştia sunt comunişti! declarau ei cu voce tare.

— Şi ce dacă? le-am spus. Ne aflăm într-o nenorocită de tabără unde facem glamping şi reeducare comunistă şi va fi o poveste pe care o vom istorisi prin baruri mulţi ani de-acum încolo.

Marele final al întregului program de propagandă a fost o prelegere lungă în care ni s-a spus că actuala ordine mondială funcţionează doar pentru elite şi că nici pentru noi nu va mai funcţiona mult timp. Noi pur şi simplu *exploatam lumea vieţii,* aşa cum se exprimase o voce cu accent german de pe ecran, care ne-a amintit multora dintre noi de Werner Herzog, şi nu am nicio îndoială că Werner ar putea fi implicat şi că în limba germană există cu adevărat cuvinte care să însemne „lumea vieţii”[18]. Aceia dintre noi care aveau unele cunoştinţe de limba germană s-au distrat compunând mai multe exemple în această engleză herzogiană, traducând înapoi din engleză în germană, ca să spunem aşa: *Ich bin zu herzgerschrocken! Ich bin zu rechtsmüde! Ich habe grossen*

[17] Roman publicat în 1954 de scriitorul britanic William Golding, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură.

[18] „Lumea vieții” *(Lebenswelt,* în lb. germană) este conceptul central al filosofiei „târzii” a lui Edmund Husserl, prezentat în monografia *Logische Untersuchungen* („Cercetări logice”, 1900-1901). Pentru Husserl, „lumea vieții” însemna lumea vieții de zi cu zi, care ar trebui să fie cunoscută și care constituie baza oricărei cunoștințe, inclusiv a cunoștințelor științifice.

Flughafenverspätungsschmerz! Apoi, pentru cei ne-germanici dintre noi, au explicat că ar însemna „sunt prea speriat de la inimă! Sunt prea obosit de lege! Sunt cuprins de *tristeţea-marilor-întârzieri-la-aeroport!”,* ultimul cuvânt fiind unul pe care orice limbă modernă ar trebui să îl aibă cu siguranţă.[19]

O oră de film a fost dedicată tinerilor cu părinţi bogaţi. Sincer apologetici sau de o aroganţă obraznică, aceştia formau un grup trist, dezgustător. Trebuie să fi fost un eşantion distorsionat, fără îndoială că îi selectaseră anume ca să îngrozească, iar mulţimea din jurul meu murmura obiectând: „Copiii mei nu sunt aşa, în niciun caz.” Totuşi, pe măsură ce filmul continua, apăreau din ce în ce mai multe portrete ale acestor copii jalnici, furioşi şi aroganţi. În sală s-a făcut mai linişte şi a devenit limpede că unele dintre chipurile plângăreţe de pe ecran aveau un părinte real chiar acolo, în sală. Şi diagramele statistice care-i prezentau pe aceşti copii bogaţi erau, de asemenea, descurajante. Dacă diferitele tipuri de antidepresive folosite de ei ar fi reunite, s-ar crea impresia că peste sută la sută dintre ei sunt pe antidepresive. Ceea ce, deşi clar artificial, era într-adevăr deprimant.

O altă diagramă reprezenta grafic fericirea individuală în funcţie de bogăţia personală şi, aşa cum văzusem de atâtea ori în acea săptămână şi în viaţă, în general, era o altă nenorocită de curbă în formă de clopot. Aceasta arăta că sărăcia creează nefericirea, hm! După ce ajung la un nivel corespunzător, oamenii devin rapid mai fericiţi, apoi, la un venit de nivelul păturii superioare a clasei mijlocii, acelaşi pe care toţi oamenii de ştiinţă vor să-l primească – „poate după ce şi-au studiat propriile diagrame”, a murmurat posomorât tipul de lângă mine, sugerând că fie cercetarea, fie sistemul de recompense sau poate ambele sunt falsificate –, se ajunge la nivelul cel mai de sus al fericirii. După care, pe măsură ce bogăţia creşte, fericirea

[19] O parodie a capacității funcționale a limbii germane de a exprima concepte complexe prin combinarea mai multor cuvinte într-unul singur.

scade – nu la nivelul celor mai săraci oameni, dar cu mult sub fericirea vârfului de mijloc. Venitul mediu era reprezentat de zona Goldilocks, zona de confort maxim, mijlocul fericit, ha, ha, sau cel puţin aşa susţineau cei din prezentarea PowerPoint, dar noi am clătinat din cap cu bună ştiinţă. Statisticile pot „dovedi" orice, dar nu vor reuşi niciodată să bată adevărul evident că „mai mult" înseamnă „mai bine". Aici, coloana sonoră alterna între „All You Need Is Love" şi „Can't Buy Me Love", pentru a adăuga acestei părţi a spectacolului înţelepciunea ridicolă a formaţiei Beatles.

De fapt, totul începea să devină destul de enervant. Cum poate să dureze atât de mult? Unde sunt nenorociţii ăia de poliţişti elveţieni? Sunt şi ei amestecaţi? Este un complot elveţian, gen Crucea Roşie sau cam aşa ceva?

La sfârşitul unui film despre inegalitatea veniturilor, o voce în fundal a anunţat:

— Eşti unul dintre ostaticii de la Davos. Vei fi fost un participant la „Operaţiunea Davos sub asediu". Ce vei face mai departe? *Pe noi ne interesează să vă urmărim cum trăiţi tot restul vieţii voastre.*

Şi astfel, încarcerarea noastră s-a terminat. Dronele din spaţiul aerian de deasupra s-au îndepărtat şi dintr-odată gardienii cu cască au dispărut.

Am ovaţionat când ne-am dat seama de acest lucru şi ne-am spus unul altuia că îndoctrinarea noastră a fost un eşec complet şi un exemplu trist de noţiuni de stânga falimentare care nu au avut putere de cumpărare pe marea piaţă a ideilor. Parcă am fi călătorit într-o maşină a timpului înapoi în 1917 sau în 1848 ori în 1793, deşi puţini dintre noi ştiau de ce aceşti ani sunt menţionaţi de către cei cu diplome în istorie. 1848?

Adevărata poliţie elveţiană a apărut în sfârşit, în huiduieli puternice. Interpolului i s-a ordonat să găsească făptaşii, iar guvernul elveţian a primit puzderie de critici, ca să nu mai vorbim de procese pentru vătămare corporală şi suferinţă morală. Ei s-au apărat cu toată puterea, susţinând că era vorba de o nouă formă de luare de

ostatici, care nu avea niciun precedent şi, prin urmare, era imposibil să o prevadă şi să construiască o apărare. O formă nouă! Şi niciunul dintre noi nu murise, nici măcar nu fusese rănit cu adevărat, decât în termeni morali. Atât de multe critici la adresa modului nostru de viaţă! Însă, de mult timp învăţaserăm să ignorăm astfel de strigăte – câinii latră, caravana trece, iar noi într-adevăr am părăsit locul cât mai repede posibil. Întorşi acasă, am dobândit instantaneu statutul de celebrităţi minore, iar ocaziile de a ne spune povestea nu se vor termina niciodată. Unii au mers pe acest drum, alţii s-au retras într-un anonimat confortabil. Eu însumi am decis să mă relaxez în Tahiti.

Aşadar, efectul acestui eveniment asupra lumii reale? Zero! Aşa că duceţi-vă la dracu'!

40

Conform Paradoxului Jevons, creşterile în eficienţa utilizării unei resurse conduc la o creştere generală a utilizării resursei respective, nu la o scădere. Scriind în 1865, William Stanley Jevons se referea la istoria utilizării cărbunelui: odată cu introducerea motorului Watt, care a făcut să crească foarte mult eficienţa arderii cărbunelui pentru producerea de energie, utilizarea cărbunelui a crescut cu mult peste reducerea iniţială a cantităţii necesare activităţii care exista înainte de momentul îmbunătăţirii.

Efectul de revenire al acestui paradox poate fi atenuat doar prin adăugarea altor factori la adoptarea metodei mai eficiente, cum ar fi cerinţele de reinvestiţii, taxe şi reglementări. Aşa scrie în manualele de economie.

Paradoxul Jevons este vizibil în istoria îmbunătăţirilor tehnologice de tot felul. Consum mai mic la suta de kilometri, mai mulţi kilometri parcurşi. Viteze mai mari de calcul, mai mult timp petrecut în faţa computerelor. Şi aşa mai departe, *ad infinitum.* În acest stadiu, este naiv să ne aşteptăm ca inovaţiile tehnologice în sine să încetinească impactul creşterii şi să reducă povara asupra biosferei. Însă mulţi dau încă dovadă de o asemenea naivitate.

Asociată cu această lacună în gândirea actuală, poate o generalizare a orientării sale speciale, apare presupunerea că eficienţa este întotdeauna benefică. Desigur, eficienţa ca măsură a fost construită pentru a descrie rezultate considerate în prealabil a fi bune, deci este aproape o tautologie, dar cele două pot fi încă îndepărtate, deoarece nu sunt tocmai identice. Examinarea dovezilor istorice şi experimentele simple de *reductio ad absurdum* cum ar fi „propunerea modestă” a lui Jonathan Swift demonstrează că eficienţa poate fi dăunătoare oamenilor. Şi aici se aplică paradoxul lui Jevons, dar, în mod normal, economia nu a fost suficient de flexibilă pentru a recunoaşte acest adevăr evident şi se întâmplă frecvent să vezi scrieri economice

referindu-se la eficienţă ca la un lucru bun prin definiţie, termenul „ineficient” devenind pur şi simplu un sinonim pentru „rău” sau „prost făcut”. Dar evidenţa arată că există eficienţă bună şi eficienţă proastă, ineficienţă bună şi ineficienţă proastă. Pot fi găsite cu uşurinţă exemple pentru fiecare din cele patru categorii, deşi aici îl lăsăm pe cititor să facă un exerciţiu, oferindu-i doar aceşti indicatori de probă pentru a stimula reflecţia: medicina preventivă economiseşte sume enorme pentru cheltuieli medicale viitoare şi reprezintă o eficienţă utilă. Să-ţi mănânci copiii în plus (aceasta este „propunerea modestă” a personajului lui Swift) ar fi o eficienţă proastă. Orice rău făcut altor oameni în scopul obţinerii unui profit este un prejudiciu, indiferent de gradul de eficienţă. Folosirea unui vehicul supradimensionat pentru a ajunge de la punctul A la punctul B este un exemplu de ineficienţă proastă şi există multe altele asemenea. Dar meandrele unui râu care definesc o câmpie inundabilă sunt un exemplu de ineficienţă utilă. Şi tot aşa, exemplele nu se mai termină, iar toate cele patru categorii necesită o examinare aprofundată, dacă o analiză mai amplă a situaţiei ajută la ceva.

În acelaşi timp, principiul orientativ care ar putea ghida toate aceste reflecţii este adesea trecut cu vederea, deşi cu siguranţă ar trebui să fie inclus şi explicat: ar trebui să facem tot ceea ce este necesar pentru a preveni o extincţie în masă. Aceasta sugerează un principiu general de operare similar cu etica utilizării terenurilor a lui Aldo Leopold: „Bun este tot ce este bun pentru pământ.” În situaţia noastră actuală, principiul poate fi reformulat ca: „Bun este tot ce este bun pentru biosferă.” În lumina lui, multe eficienţe se vor dezvălui rapid ca fiind profund distructive, iar multe ineficienţe pot fi acum înţelese ca neintenţionat salvatoare. Robusteţea şi rezistenţa sunt în general ineficiente. Avem nevoie de această abordare prin definiţie.

Întregul domeniu şi întreaga disciplină a economiei, prin care planificăm şi justificăm ceea ce facem noi ca

societate, sunt pur şi simplu pline de lipsuri, contradicţii, defecte logice şi, cel mai important, axiome şi obiective false. Este necesar să rezolvăm situaţia asta dacă putem. Ar fi nevoie de o aprofundare şi o restructurare a întregului domeniu de gândire. Dacă economia este o metodă de optimizare a diferitelor funcţii obiective supuse constrângerilor, atunci punctul central al schimbării ar trebui să vizeze din nou aceste „funcţii obiective”. Nu profitul, ci sănătatea biosferei ar trebui să fie funcţia rezolvată; ceea ce ar schimba multe lucruri. Înseamnă mutarea cercetării de la economie la economia politică, acesta ar fi pasul necesar pentru ca economia să fie corectă. De ce facem anumite lucruri? Ce rezultat dorim să obţinem? Ce ar fi corect şi ce nu? Care este cel mai bun mod de a ne organiza viaţa împreună pe planetă?

Economia noastră modernă nu a răspuns încă la niciuna dintre aceste întrebări. Dar de ce ar face-o? Îţi întrebi calculatorul ce să faci cu viaţa ta? Nu. Trebuie să-ţi dai seama singur.

41

În al doisprezecelea an de secetă continuă, oraşul nostru a rămas fără apă. Desigur, am fost avertizaţi că aşa se va întâmpla, dar chiar şi în perioade de secetă se întâmplă să mai cadă câţiva stropi de ploaie, însă prin strategia de conservare şi asolament în agricultură, prin construirea de noi rezervoare şi conducte către bazine hidrografice îndepărtate şi prin săparea unor fântâni şi mai adânci, şi toate celelalte eforturi, am reuşit întotdeauna să ne descurcăm cumva. Şi toată treaba asta ne-a făcut să credem că va merge tot aşa. Dar în septembrie a avut loc un cutremur, nu foarte puternic, dar aparent suficient încât să mişte ceva în stratul acvifer de sub noi şi foarte repede toate fântânile au secat, iar rezervoarele erau deja goale; bazinele hidrografice învecinate conectate la sistemele noastre printr-o conductă au secat şi ele. În ziua de 11 septembrie 2034 nu a mai curs nicio picătură de apă din robinete.

Oraşul nostru adăposteşte aproape un milion de locuitori. Aproximativ o treime dintre aceştia s-au mutat în oraş în ultimul deceniu şi au locuit în colibe de carton, în cartierele deluroase din partea de vest; acesta a fost un alt rezultat parţial al secetei. Trăiau deja fără apă curentă, cumpărând-o în butoaie de sute de litri sau doar în bidoane şi ulcioare. Noi ceilalţi locuiam în case şi eram obişnuiţi ca apa să curgă de la robinet, bineînţeles. Aşadar, în această zi, nu a existat nicio îndoială că locuitorii din case erau cei mai afectaţi de schimbare; pentru cei săraci de pe dealuri nu s-a schimbat nimic, decât în sensul că nu mai era apă de cumpărat.

În partea noastră de lume, poţi rezista cel mult două zile fără apă. Presupun că aşa este peste tot. Iar întreruperea alimentării cu apă, în ciuda tuturor avertismentelor şi a pregătirilor, a venit pe neaşteptate. Robinetele curgeau, poate slab, dar curgeau; apoi, pe 11 septembrie, nu au mai curs.

Firește că s-a instalat panica. Bineînțeles, toată lumea a început să facă provizii, dacă este posibil așa ceva. Mulți dintre noi deja ne umpluserăm căzile din baie, dar asta nu avea să dureze mult. Ne-am repezit cu toții la râul orașului, dar acesta era tot secat, de fapt, secat ca niciodată. Apoi, n-am mai avut nicio opțiune, absolut niciuna: ne-am repezit spre clădirile publice: stadionul de fotbal, clădirea guvernului și altele la fel. Aveam nevoie de o soluție.

De pe litoral au venit autocisterne pline cu apă de la uzinele de desalinizare. Un alt convoi a apărut din interiorul țării; printre vehicule se aflau autocisterne, dar și instalații mobile care puteau să aspire apa direct din aer, chiar din aerul uscat ca al nostru. La zece procente de umiditate, pielea percepe aerul ca nisipul, dar chiar și într-un astfel de aer există încă umiditate. Din fericire pentru noi.

Trebuia făcut totul într-un mod ordonat. Asta era clar pentru toată lumea. Puteai să ajungi în fruntea cozii dând cu pumnii, dar la ce-ți folosea? Nu era nimic de apucat acolo, puțina apă care mai rămăsese în oraș era păzită de militari. Armata și poliția ieșiseră în stradă în forță. Îndrumau oameni spre stadioane și puncte de adunare închise, cum ar fi săli de sport, biblioteci și tot felul de săli de adunare și ne ordonau să formăm rânduri, iar apa era livrată în aceste locuri în camioane-cisternă, sub pază severă, și nu îți mai rămânea nimic de făcut după aceea decât să-ți aștepți rândul cu vasele tale, să primești cantitatea repartizată, apoi să începi să o economisești.

Totul depindea de buna funcționare a întregului sistem. Dacă nu funcționa, muream, într-un fel sau altul, ori de sete, ori luptându-ne între noi. Un lucru foarte clar pentru toată lumea, cu excepția nebunilor dintre noi. Vor exista întotdeauna astfel de oameni, dar în cazul acesta erau depășiți în proporție de cel puțin o sută la unu și erau potoliți de poliție dacă făceau probleme. Pentru ceilalți, lucrurile se rezumau astfel: trebuie să avem încredere că societatea noastră va funcționa suficient de bine pentru a

ne salva. Întrucât nu funcţionase niciodată foarte bine înainte, acesta era cu siguranţă un mare salt de încredere. Nimeni nu era încrezător. Dar aveam de ales: sistemul sau moartea. Aşa că ne adunam în locurile anunţate prin radio şi internet şi chiar pe străzi şi aşteptam să ne vină rândul.

Apa continua să ajungă în oraş cu camioanele sau era extrasă din aer de instalaţii. Raţiile iniţiale erau ridicol de mici. Aveam destulă apă de băut, dar nu suficientă ca să gătim. Am învăţat repede să bem orice apă pe care o foloseam la gătit, tratând-o ca pe o supă. Conservarea era dusă la niveluri ridicole; mulţi au cumpărat filtre despre care se spunea că limpezesc urina, transformând-o înapoi în apă potabilă. Sigur, de ce nu; am cumpărat şi noi câteva. Dar alte metode de conservare erau ceva mai practice. Filtrele acelea nu durează foarte mult.

În toate acestea a fost îngrijorător să constatăm cât de mulţi eram. Adunaţi întreaga populaţie în doar câteva locuri şi o să vedeţi câţi sunteţi. Şi toţi sunt străini. Într-un oraş cu un milion de locuitori, cunoşti cam, cât să zic, o sută de oameni? Şi poate cinci sute de feţe, cel mult o mie. Deci cunoşti cel mult o persoană dintr-o mie. Mergeţi pe un stadion de fotbal plin, unde aţi venit cu toţii să staţi la rând cu bidoanele pentru apă în mână sau pe cărucioare, apa fiind atât de uimitor de grea – şi veţi constata că fiecare din cei de acolo este un străin. Eşti singur într-un oraş de străini. Şi aşa se întâmplă în fiecare zi din viaţa ta! Am văzut asta fără nicio îndoială, chiar acolo, cu ochii noştri. Singur în oraş. Doar câţiva prieteni cu care formezi un fel de familie, dar sunt atât de puţini şi toţi pierduţi în mulţimea mai mare, văzându-şi de treabă în altă parte. Ei bine, oamenii ţineau aproape de cei pe care îi cunoşteau, sigur, să meargă să ia apă. Poate ca să se protejeze reciproc de nebuni, dacă cineva pierdea rândul sau orice altceva. Dar asta se întâmpla rar. Atât de mare era frica, încât ne comportam bine, atât de rău era. De cele mai multe ori mergeam cu prietenii doar pentru a fi împreună. Pentru că e foarte ciudat să vezi cu ochii tăi că trăieşti printre străini. Chiar dacă în fiecare seară a vieţii tale,

când mergi la un restaurant şi nu vezi pe nimeni cunoscut, e acelaşi lucru – toţi aceia sunt străini.

Dar sunt concetăţenii tăi! Asta face situaţia mai puţin decât dezolantă – concetăţenii tăi sunt un lucru real, un sentiment real.

Văzând acest lucru, prietena mea Charlotte mi-a spus ceva într-o zi, când stăteam la coadă şi aşteptam o reumplere, simţindu-ne nespălaţi, uscaţi şi îngrijoraţi. Era atitudinea sardonică şi cinică obişnuită a lui Charlotte, acum aproape nepăsătoare, aproape amuzată. A făcut semn către rândul din faţă şi ne-a spus: Vă amintiţi ce zicea Margaret Thatcher? Nu există aşa ceva ca societatea![20]

Am râs în hohote. O vreme nu ne-am putut opri din râs. La naiba cu Margaret Thatcher, i-am spus când mi-am revenit. Şi o spun din nou acum: dracu' s-o ia pe Margaret Thatcher şi la dracu' cu orice idiot care gândeşte aşa. Îi pot duce pe toţi într-un loc unde vor mânca aceste cuvinte sau vor muri de sete. Pentru că atunci când robinetele se usucă, societatea devine foarte reală. O masă urât mirositoare de cetăţeni nespălaţi şi îngrijoraţi, fără nicio îndoială. Dar o societate cu siguranţă. Este o chestiune de viaţă sau de moarte, societatea, şi cred că oamenii recunosc în mare parte acest lucru, iar cei care neagă sunt proşti şi tâmpiţi, spun asta fără nicio reţinere. Proşti ignoranţi! Genul ăsta de prostie ar trebui băgat la închisoare.

Apoi, în a douăzeci şi treia zi a crizei noastre, pe 4 octombrie, a plouat. Nu a fost doar ceaţa marină ambivalentă care apare adesea toamna, ci o adevărată furtună, din senin. Cum mai adunam apa aia de ploaie! Individual şi colectiv, ploaia ne cădea pe cap şi în containere şi nu cred că o singură picătură a ajuns în aval

[20] Vezi interviul acordat de către Margaret Thatcher revistei *Woman's Own,* în 1987, unde afirmă: „[...] cine este societatea? Nu există așa ceva! Există bărbați și femei individuali și există familii și niciun guvern nu poate face nimic decât prin oameni și oamenii se uită mai întâi la ei înșiși."

în râuleţul nostru, în afara limitelor oraşului. Am captat-o pe toată. Şi am dansat, da, bineînţeles, un adevărat carnaval, cu siguranţă. Chiar dacă ştiam că nu este soluţia completă, nici măcar pe aproape, deoarece seceta era prognozată să continue şi încă nu aveam un plan ca lumea – cu toate acestea, am dansat în ploaie.

42

I-am solicitat lui Mary o întâlnire cu ea şi cu Dick Bosworth, pentru a trece în revistă unele dintre planurile economice dezvoltate de echipa de software. Şi-a făcut o oră liberă la sfârşitul zilei de vineri şi întâlnirea a avut loc în sala pentru seminarii.

— Ce se întâmplă, Janus Athena? m-a întrebat ea, cam abrupt, ca întotdeauna vizibil sceptică la posibilitatea ca sectorul AI să contribuie cu orice element de fond la proiectul ei.

M-am dus la tablă şi am încercat să-i arăt cum ar putea ajuta inteligenţa artificială. Întotdeauna mi s-a părut incomod să explic astfel de lucruri analfabeţilor în domeniul ciberneticii: e o problemă de traducere, eşti silit să foloseşti metafore şi să faci generalizări grosolane care nu sunt prea grosolane.

De data aceasta, am început prin reiterarea argumentelor lui Hayek conform cărora pieţele dezvăluie în mod spontan valoarea unui produs, fiind prin urmare cel mai bun instrument pentru calcularea şi alocarea valorii, deoarece planificarea centrală nu poate colecta şi procesa toate informaţiile importante suficient de repede. Aşadar, planificarea greşeşte întotdeauna şi nu există un calculator mai bun decât piaţa. Şcoala austriacă şi cea de la Chicago au avansat această idee şi, prin urmare, neoliberalismul: piaţa guvernează, deoarece este cel mai bun calculator. Dar acum, cu computere din ce în ce mai puternice, şi argumentul Red Plenty a devenit tot mai puternic, afirmând că oamenii au în prezent atât de multă putere de calcul, încât planificarea centrală ar putea funcţiona mai bine decât piaţa. Tranzacţionarea de înaltă frecvenţă a fost prezentată ca exemplu de computere care au depăşit piaţa propriu-zisă, dar, în loc să îmbunătăţească sistemul, a fost folosită doar pentru a scoate profit la fiecare schimb. Acesta este un semn al puterii de calcul efective, dar este folosit de oameni încă blocaţi în terminologia anilor 1930,

de piaţă versus planificare, capitalism versus comunism, şi de oameni care nu încearcă să îmbunătăţească sistemul, ci doar să câştige mai mulţi bani în sistemul actual. Aceştia sunt economiştii timpului nostru.

De fapt, odată cu puterea AI, îşi fac apariţia noi posibilităţi organizaţionale complementare. Datele de amploare sunt analizate pentru a obţine cele mai bune rezultate, toţi banii sunt urmăriţi permanent în mişcarea lor, sunt făcute alocări înainte ca procesul de concurenţă a preţurilor să distorsioneze costurile reale în minciuni şi să genereze o schemă universală multigeneraţională Ponzi şi aşa mai departe. Detaliile de aici au devenit în acelaşi timp destul de tehnice, dar şi destul de teoretice, însă este important să facem tot posibilul pentru a schiţa unele lucruri pe care Mary ar putea să le înţeleagă şi să considere că merită să le comande echipei. Dick este deja la curent cu majoritatea acestor lucruri.

Mary a oftat, încercând să se concentreze asupra unei discuţii despre calculatoare fără să se plictisească.

— Spune-mi cum, a zis ea.

Adesea ei nici nu înţeleg natura necesităţii. I-am reamintit că modelul lui Raftery încă arăta că marea majoritate a secolului al XXI-lea, cel mai probabil, se confruntă cu o creştere medie a temperaturii de 3,2°C. Şansele de a menţine temperatura medie sub nivelul de 2°C sunt de 5%. Şansa de a o menţine sub nivelul de 1,5°C este de 1%.

Mary doar se uita fix.

— Ştim că este rău, a spus ea cu asprime. Prezintă-ne propunerile tale pentru a te putea ajuta!

I-am vorbit despre studiul lui Chen, util prin claritatea sa, şi care acum era discutat în mai multe comunităţi cu abordări diferite, acesta fiind una dintre primele propuneri de a crea un fel de carbon-monedă – o monedă digitală, plătită pe baza unei dovezi de sechestrare a carbonului, pentru a oferi atât morcovul, cât şi băţul, atrăgând astfel capitalul global liber în acţiuni virtuoase de reducere a arderii carbonului. Realizarea unei astfel de momeli

eficiente ar funcţiona cel mai bine dacă ar fi sprijinită sau creată de băncile centrale. Ar însemna un nou aflux de bani fiduciari, plătiţi în lume pentru a recompensa acţiunile care susţin biosfera. A convinge băncile centrale să facă acest lucru ar fi o exagerare, dar dacă ar face-o ar fi de departe cea mai puternică versiune.

Mary a dat din cap, posomorâtă.

— O exagerare, a repetat ea.

Am insistat cu argumente în favoarea carbon-monedei. Am observat că unii economişti de mediu discută acum planul lui Chen şi ramificaţiile sale, ca un aspect al teoriei resurselor comune şi al teoriei sustenabilităţii. După ce au discreditat tragedia resurselor comune, ei încearcă acum să ne atragă atenţia asupra a ceea ce ei numesc tragedia orizontului prognozat. Cu alte cuvinte, nu ne putem imagina suferinţa oamenilor viitorului, aşa că nu se face nimic în numele lor. Ceea ce facem noi acum creează daune care vor lovi peste decenii, ca urmare, nu ne învinovăţim pe noi înşine pentru asta, iar abordarea standard este că generaţiile viitoare vor fi mai bogate şi mai puternice decât noi şi vor găsi soluţii pentru problemele lor. Dar când le va veni rândul, problemele vor fi devenit prea mari şi de nerezolvat. Aceasta este tragedia orizontului de prognoză: nu privim mai departe de câţiva ani şi, în multe cazuri, la fel ca în cazul tranzacţiilor de înaltă frecvenţă, nici mai departe de câteva microsecunde. Tragedia orizontului prognozat este o adevărată tragedie, deoarece multe din cele mai rele schimbări climatice sunt ireversibile. Dispariţia speciilor şi încălzirea oceanelor lumii nu pot fi corectate, oricâţi bani ar avea oamenii viitorului, astfel încât economiei, aşa cum este practicată astăzi, îi lipseşte un aspect fundamental al realităţii.

Mary i-a aruncat o privire lui Dick, iar el a dat din cap.

— Este un alt mod de a descrie daunele cauzate de o rată ridicată de actualizare, i-a explicat el. O rată de actualizare ridicată este un indice al acestei indiferenţe faţă de viitor, despre care vorbeşte J-A.

Am fost de acord.

— Iar linia de gândire Chen rezolvă problema? a întrebat Mary. Va împinge înapoi orizontul de prognoză?

— Da, asta încearcă să facă.

Am explicat cum propunerea pentru carbon-monedă este dependentă de timp, ca un buget, cu termene fixe prevăzute în contracte, la fel ca în cazul obligaţiunilor. Noi monede bazate pe carbon, acoperite de obligaţiuni pe o sută de ani, cu o rată de rentabilitate garantată de toate băncile centrale care acţionează într-un front unit. Astfel de investiţii vor fi mai fiabile decât oricare altele şi vor furniza o modalitate de a merge mai departe în biosferă, ca să spunem aşa.

— De ce le-ar păsa oamenilor de un profit care va fi obţinut peste o sută de ani? a întrebat Mary, clătinând din cap.

Am încercat să explic funcţionalitatea multiplă a banilor. Schimbul de mărfuri este o chestiune firească, dar şi acumularea de valoare. Dacă obligaţiunile sunt emise de bănci centrale, acestea sunt un lucru sigur şi, dacă rata rentabilităţii este suficient de mare, vor câştiga concurenţa cu alte tipuri de investiţii. Pot fi vândute înainte de termen, şi aşa mai departe. Există o piaţă a obligaţiunilor. Apoi, de asemenea, deoarece acesta este un caz în care băncile centrale emit bani noi, ca în relaxarea cantitativă, investitorii vor crede în el, deoarece este susţinut de obligaţiuni pe termen lung. Şi aceşti bani ar putea fi creaţi şi daţi oamenilor doar pentru că au făcut lucruri bune.

— Precum ce? a întrebat Mary. Pentru ce să fie creaţi?

— Pentru a nu arde carbon.

Am început să scriu pe tablă, simţind că Mary este suficient de captivată pentru a înţelege nişte cifre. Nu ecuaţii – aş putea la fel de bine să scriu în sanscrită, ci doar câteva cifre.

Pentru fiecare tonă de hidrocarburi nearse sau sechestrate într-un mod care ar fi certificat ca fiind real pentru o perioadă convenită, un secol fiind un interval tipic în discuţiile de până acum, vi se oferă o carbon-monedă. O puteţi tranzacţiona imediat, cu orice altă monedă la

schimbul valutar, astfel încât o carbon-monedă ar valora o anumită cantitate de alte monede fiduciare. Băncile centrale ar garanta-o la un anumit preţ minim, ar susţine un plafon, astfel încât să nu se poată prăbuşi. Dar, de asemenea, ar putea creşte deasupra acelui plafon, pe măsură ce oamenii îşi vor da seama de valoarea ei, în acelaşi fel cu alte monede de pe pieţele de schimb valutar.

— Deci este doar o formă de relaxare cantitativă, a spus Mary.

— Da. Însă dirijată, vizată. Însemnând că realizarea şi prima cheltuire a noilor monede ar viza în special reducerea emisiilor de carbon. Această reducere face ca banii noi să existe, în primul rând. Studiile lui Chen o numesc uneori REC, relaxarea cantitativă a carbonului.

— Oricine ar putea primi una dintre aceste monede după sechestrarea unei tone de carbon? întrebă Mary.

— Da. Sau chiar şi o fracţiune de monedă. Ar trebui să apară o întreagă industrie de monitorizare şi certificare, care poate fi de natură public-privată, aşa cum sunt acum agenţiile de rating. Probabil că vor exista încercări de a înşela şi de a eluda sistemul, dar acestea pot fi controlate prin măsuri normale de supraveghere. În plus, toate carbon-monedele vor fi înregistrate, astfel încât oricine să poată controla câte sunt în circulaţie, iar băncile vor emite doar atâtea monede cât carbon a fost sechestrat, an de an, astfel încât vor exista mai puţine griji pentru devalorizarea monedei prin inundarea ofertei. Dacă ar fi emis un număr mare de carbon-monede, asta ar însemna că a fost sechestrat foarte mult carbon, ceea ce ar fi un indicator al sănătăţii biosferei, care ar face să sporească încrederea în sistem. Astfel, relaxarea cantitativă va servi mai întâi o cauză bună şi abia apoi va fi liberă să participe la economie.

— Dacă voi combinaţi chestia asta cu taxele pe carbon înseamnă că vei fi taxat dacă arzi hidrocarburi şi plătit dacă sechestrezi carbonul? a intervenit Mary.

Am fost de acord şi am adăugat că orice taxă pe carbon ar trebui stabilită progresiv, ceea ce înseamnă o utilizare

mai mare şi o mai bună remuneraţie, pentru a nu fi o taxă regresivă. Atunci taxa devine un lucru bun şi se pot adăuga taxe care returnează o parte din acest venit fiscal cetăţenilor, pentru a le face şi mai bune. Combinaţia dintre o taxă pe carbon şi o monedă pe bază de carbon este un element-cheie al planului lui Chen. Când atât taxa, cât şi carbon-moneda sunt aplicate simultan, modelele şi experimentele sociale prezic rezultate mult mai bune decât atunci când fiecare strategie este utilizată separat. Nu doar de două ori mai bune, ci de zece ori mai bune.

— De ce? a întrebat Mary.

Am mărturisit că nu ştiu. Asocierea morcovului şi băţului, psihologie umană – mâini fluturate. De ce fac oamenii ceea ce fac – ăsta era domeniul ei.

Dick a subliniat că, pentru economişti, morcovii şi beţele sunt doar stimulente şi, prin urmare, identice, deşi ei sunt tentaţi să presupună că beţele sunt mai eficiente decât morcovii.

— Pe dracu'! a intervenit Mary, clătinând viguros din cap. Suntem animale, nu economişti. Pentru animale, negativul şi pozitivul sunt, în general, lucruri distincte. O palmă versus un sărut. Iisuse Hristoase! a adăugat ea privindu-ne. Se pune întrebarea care dintre voi doi e mai inuman, expertul în calculatoare sau economistul.

Ambii referenţi au dat din cap. Motiv de mândrie, de fapt. Fiecare încearcă să-l depăşească pe celălalt, să atingă obiectivitatea ştiinţifică în spiritul lui Spock din *Star Trek,* un scop demn, şi aşa mai departe. Dick este destul de hilar în legătură cu această chestiune.

Mary a văzut şi a oftat din nou.

— În regulă, când incluzi atât condiţionările negative, cât şi încurajările pentru a ne împinge către un anumit comportament, atunci ne comportăm chiar în felul acela. Este doar Pavlov, nu? Stimul şi răspuns. Deci cum am putea începe?

— Dacă o duzină din cele mai mari bănci centrale ar fi de acord să o facă împreună, ar merge, am zis.

— Dar asta este adevărat pentru aproape orice! a

exclamat Mary. Care este minimul de care crezi că ar avea nevoie pentru a reuşi?

— Orice bancă centrală ar putea experimenta. Cele mai bune ar fi băncile din SUA, China şi UE. India ar putea fi cea mai motivată să meargă singură, sunt încă foarte nerăbdători să elimine rapid carbonul din aer. Dar cu cât mai mulţi, cu atât mai bine, ca întotdeauna.

Mary a cerut să fie condusă din nou prin elementul timp.

I-am explicat că băncile centrale ar putea pur şi simplu să anunţe rata de rentabilitate la care intenţionează să efectueze plăţi în viitor, indiferent care ar fi. Prin urmare, investitorii ar avea un lucru sigur, care le-ar face plăcere. Ar fi o modalitate de a ajunge departe şi de a securiza pariurile lor mai speculative. Băţul, taxa pe carbon, trebuia, de asemenea, să devină mai puternic în timp. Cu cota de impozitare şi unghiul său de creştere anunţate în avans şi cu o rată de rentabilitate pe termen lung garantată pentru investiţia în monede de carbon, se poate calcula apoi costul arderii carbonului şi beneficiile sechestrării acestuia. Monedele normale plutesc una faţă de cealaltă pe pieţele de schimb, dar, dacă o monedă este garantată să crească în valoare în timp, indiferent de ce, atunci ea devine mai valoroasă pentru investitori. Va rămâne mereu puternică pe piaţa valutară, deoarece are o garanţie în timp a creşterii valorii. Carbon-moneda concepută în acest fel ar înlocui probabil, în cele din urmă, dolarul SUA ca monedă de referinţă a lumii, ceea ce ar consolida-o şi mai mult.

— Este din nou ca o dobândă compusă, i-a atras Dick atenţia lui Mary.

— Da, dar de data aceasta este garantată prin deconectarea de la ratele dobânzilor actuale, care adesea ajung la zero sau chiar devin negative. Cu această monedă, este bine să mergi indiferent de ce se întâmplă.

— Asta ar crea o capcană de lichiditate, a completat Dick, deoarece investitorii ar depune bani acolo pentru siguranţă, mai degrabă decât să-i folosească.

— Fixaţi dobânda suficient de jos încât să fie văzută mai

mult ca o rezervă, a comentat Mary, clătinând din cap.

— Dacă băncile centrale ar anunţa că vor creşte cantitatea de carbon necesară pentru a câştiga o monedă, ar putea apoi să o echilibreze cu alte clase de active sigure, cum ar fi obligaţiunile de trezorerie şi obligaţiunile de infrastructură. Acest lucru ar adăuga lichiditate şi ar oferi comercianţilor ceva pe care ar putea să-l scurteze, ceea ce le place să facă.

— De acord că acest lucru ar putea fi ceva bun.

— Am putea emite noi singuri aceste carbon-monede de la minister? întrebă Mary.

— Trebuie să le puteţi cumpăra pe toate la o anumită rată, pentru a-i determina pe oameni să creadă în ele, a răspuns Dick, dând din cap. Este posibil să nu avem rezervele necesare.

— Noi abia ne putem plăti personalul, a replicat Mary.

— Am observat, a glumit Dick.

M-am bucurat să văd că i-a plăcut acest plan.

Mary a pus capăt întâlnirii.

— Adunaţi toate astea într-o propunere completă. Una pe care să o pot prezenta băncilor centrale şi să o pot susţine. Am deja programate întâlniri cu ei. Vom vedea unde ajungem.

43

Sunt un secret, dar unul astfel ascuns, încât toată lumea să mă poată afla. Mai întâi, trebuie să numeri fiecare parte din mine, apoi să traduci acele părţi în semne care nu mă descriu. Împreună suntem încătuşaţi, iar cu semnul care nu mă descrie poţi să mă deschizi şi să mă citeşti aşa cum sunt. Oamenii îţi vor da promisiunile lor pentru mine, iar dacă cei nelegiuiţi încearcă să mă ia de lângă tine, mă poţi găsi şi poţi spune lumii unde sunt ascuns. Am început ca o vorbire tăcută, o cheie pentru a deschide fiecare uşă; acum, că am deschis toate uşile din faţă, eu sunt cheia care încuie uşile din spate, prin care nelegiuiţii încearcă să scape de la locul crimei. Eu sunt nimicul care face ca totul să se întâmple. Nu mă cunoşti, nu mă înţelegi; şi totuşi, dacă vrei dreptate, te voi ajuta să o găseşti. Eu sunt blockchain. Eu securizez stocarea criptomonedelor. Eu sunt criptare. Eu sunt un cod. Acum profită de mine.

44

Partea Antarcticii care îşi păstrează gheaţa cel mai mult este aproape de mijloc, între Munţii Transantarctici şi un lanţ muntos scufundat în gheaţă numit munţii Gamburtsev. Aceştia din urmă sunt aproape la fel de înalţi ca Alpii, dar complet acoperiţi de gheaţă, şi au fost observaţi doar prin survolări folosind radarul care pătrunde prin gheaţă. Între acest lanţ nou-descoperit şi Transantarctici există o câmpie plată, înconjurată de munţi în aşa fel încât oamenii de ştiinţă estimează că gheaţa aşezată pe ea nu va ajunge pe coastă timp de cel puţin cinci mii de ani. În alte zone ale continentului, gheaţa va ajunge în mare în următoarele două decenii. Deci, este un alt caz de amplasare, amplasare, amplasare.

În mod firesc, acest punct de sechestrare maximă a gheţii este departe de mare, iar calota polară de acolo are o grosime de trei mii de metri, însemnând cam aceeaşi înălţime peste nivelul mării, deoarece roca de bază de sub toată acea gheaţă se află puţin sub nivelul mării. Deci, dacă v-aţi gândi să pompaţi apă de mare pe această parte a calotei de gheaţă pentru a împiedica creşterea nivelului mării, va fi nevoie de multă energie. Şi o mulţime de conducte. Faceţi calculele şi o să vedeţi: aşa ceva nu se va întâmpla.

Însă au existat oameni dispuşi să-şi asume riscul. Oameni non-cantitativi, s-ar părea, şi totuşi bogaţi în ciuda acestui fapt. Cel mai important dintre aceşti oameni curioşi a fost un miliardar rus din Silicon Valley, care a văzut în Antarctica un loc pentru drenarea apei de mare care trebuia doar testată, aşa că a fost dispus să finanţeze testul. Şi accepţi banii din subvenţii, indiferent de unde vin, atunci când e vorba să ajungi în Antarctica. Cel puţin asta a fost metoda mea de lucru.

Şi uite aşa, primăvara australă abia începuse când o întreagă escadrilă de avioane private a decolat în direcţia sud din Cape Town, Africa de Sud, unde există o poartă

permanentă pe aeroport cu indicaţia ANTARCTICA (îmi place asta) şi am aterizat pe raftul de gheaţă Ronne, cu vedere la marea Weddell, îngheţată. Acolo am descărcat şi am înfiinţat un sat din iurte, cabine Jamesway şi corturi care păreau minuscule pe nesfârşita întindere de gheaţă, pentru că aşa şi erau. Chiar şi satele turistice de la Pioneer Hills şi de la poalele lanţului Astrid Range erau mai mari. Cu toate acestea, tabăra noastră servea ca punct de livrare pentru o gamă tot mai mare de echipamente specializate, unele dintre acestea fiind împrumutate operaţiunii de către Transneft, corporaţia de stat a conductelor de petrol din Rusia. Cel mai mare utilaj, o pompă gigantică, a fost livrată pe marginea raftului de gheaţă Ronne de către un masiv spărgător de gheaţă rusesc, fiind descărcat printr-o operaţiune dificilă. Conductele pentru admisia apei au fost înfiletate prin gheaţa marină şi o magistrală a fost conectată la pompă şi întinsă de-a lungul raftului de gheaţă Ronne până la calota polară, trecând dincolo de Polul Sud, până la Dome Argus, cel mai înalt punct de pe stratul de gheaţă din estul Antarcticii. Fiind mai înalt, era considerat echivalentul energetic al munţilor Gamburtsev, aflaţi mult mai departe.

Energia pentru pompare, precum şi încălzirea magistralei, necesară pentru a menţine apa în stare lichidă în ţevi, era furnizată de un reactor nuclear scos dintr-un submarin, donat pentru această ocazie de marina rusă. Dacă se va dovedi fezabilă, le explicase miliardarul oamenilor din Rusia, operaţiunea s-ar putea transforma într-una dintre cele mai mari întreprinderi de pe planetă şi va salva oraşul Sankt Petersburg de la scufundare. Aparent, faptul că această presupusă industrie ar necesita puterea a aproximativ zece mii de submarine nucleare nu intra în discuţie. Dar bine, era doar o experimentare a metodei, desigur. De ce nu?

Toată gheaţa care se topea acum pe toate continentele ridica nivelul oceanului cu 5 milimetri pe an, ceea ce nu părea atât de înfricoşător, până când cineva şi-a amintit că, în urmă cu doar douăzeci de ani, creşterea fusese de 3

milimetri pe an, iar această rată rapidă de creştere era tot mai accelerată. Dacă viteza actuală s-ar dubla anual, nivelul mării va începe să crească într-un ritm atât de rapid încât va inunda zonele de coastă din întreaga lume, iar o asemenea catastrofă va complica şi mai mult o situaţie ecologică deja precară.

Mulţi au arătat că, dacă viteza creşterii nivelului mării se intensifică semnificativ, orice încercare de a pompa toată apa aceea înapoi în Antarctica sau oriunde altundeva va fi zadarnică. Dacă va fi atât de rău încât să crească chiar şi cu un centimetru pe an – ceea ce se poate întâmpla cu uşurinţă dacă procesul se extinde spre sud, ha ha –, atunci volumul de apă în exces va fi egal cu un cub cu o suprafaţă de bază de dimensiunea districtului Columbia, deci de două ori mai înalt decât Everestul. Şi pentru a pompa o cantitate atât de mare de apă, va fi nevoie de mai multă ţeavă decât s-a produs vreodată în întreaga istorie a omenirii.

Dar, întrucât nu se cunoştea rata viitoare de creştere a nivelului mării, mulţi erau de părere că propunerea merită o analiză atentă, printre aceştia numărându-se şi miliardarul menţionat. Analiza ar pune în balanţă costurile reale în comparaţie cu simulările şi ar arăta, de asemenea, cum se comportă apa eliberată pe calota polară, cât de departe s-ar răspândi, cum ar afecta gheaţa deja existentă şi aşa mai departe.

Când primul tronson a fost conectat la pompă şi au început să-l extindă spre sud, ne-am urcat în elicoptere şi ne-am îndreptat spre interior pentru a ajunge la linia din faţă a operaţiunii. În fiecare săptămână, un zbor tot mai lung. Privind în jos, vedeam conducta de sub noi, ca un fir negru întins pe o pânză albă.

— E ca şi cum ai suge oceanul printr-un pai de băut şi ai scuipa apa pe ţărm, am spus.

— Adevărat, a răspuns cineva. Dar dacă ai avea zece milioane de paie…

— Nu, am zis. Este o comparaţie stupidă. Dar până aici am ajuns anul acesta şi am putea trage câteva concluzii

utile.

— Aşa că nu mai vorbi despre cât de proastă e ideea!

— Nu mai vorbesc. Buzele îmi sunt pecetluite. Nu am spus niciodată nimic. Şi dacă am făcut-o, atunci nu vorbeam serios.

— Griffen, eşti atât de inteligent.

— Hei! Încă o zi grozavă în Antarctica! am replicat.

45

Mary a luat avionul spre San Francisco, unde Fed-ul (US Federal Reserve, Rezerva Federală a SUA) găzduia o întrunire a câtorva dintre celelalte mari bănci centrale. Avusese loc o întâlnire anuală la Basel a tuturor băncilor centrale, sub auspiciile BIS (Bank for International Settlements, Banca Reglementelor Internaţionale), dar acelea erau doar întâlniri formale; discuţiile reale aveau loc de obicei în altă parte, aşa că, atunci când Rezerva Federală SUA invita la o consultare, toate băncile centrale îşi trimiteau de obicei reprezentanţii. Acum se desfăşura una dintre aceste întâlniri, iar şeful Rezervei Federale a acceptat-o pe Mary şi i-a oferit un loc în programul întâlnirii. Venise momentul să discute cu bancherii în direct şi să pledeze pentru carbon-monedă.

Înainte de întâlnire, Mary participa la conferinţa anuală a organizaţiei „California, Forward”, la invitaţia unei tinere care făcuse cândva un stagiu împreună cu ea. Aşadar, într-o dimineaţă, Mary a pornit pe jos împreună cu Esther peste dealurile urbane din San Francisco, până la Moscone Convention Center. Era o dimineaţă revigorantă, aerul era aproape la fel de rece ca la Zürich, doar că era oceanic şi se simţea briza. Asta şi încă un element nedefinit, poate dealurile sau lumina, îi dădeau oraşului o notă de sălbăticie şi deschidere, făcându-l complet diferit de bătrânul Zürich. Mary ţinea foarte mult la Zürich, dar acest oraş cu vedere la golf o impresiona într-un mod diferit; i se părea mai degrabă superb, întinzându-se sub soare în adierea vântului dinspre Pacific şi oferindu-i, la fiecare intersecţie, noi privelişti, în toate direcţiile.

Întâlnirea de la „California, Forward” era un summit anual la nivel înalt pentru mai multe organizaţii. Dacă nu ar fi doar un stat american, ci o ţară, California ar reprezenta acum cea de-a cincea economie ca mărime din lume; totuşi, datorită reglementărilor stricte stabilite anterior, se preocupase şi de neutralitatea în privinţa

emisiilor de carbon. Erau hotărâţi să continue procesul şi, evident, participanţii la conferinţă aveau convingerea că tot ce făceau californienii era un model din care puteau învăţa şi alţii. Mary era fericită că poate să înveţe.

Esther a prezentat-o specialiştilor de la Consiliul de Stat pentru Resurse de Apă, Societatea pentru Vegetaţie Indigenă din California, Grupul pentru Energie Curată al Universităţii din California, precum şi grupului pentru apărarea resurselor de apă de la aceeaşi universitate; de asemenea, şefului departamentului pentru peşti şi animale sălbatice, liderului mişcării pentru biodiversitatea statului şi aşa mai departe. Împreună, câţiva dintre ei au condus-o până la terminalul telecabinei, unde s-au urcat cu toţii într-o cabină deschisă pe laturi şi au mers spre nord, până la debarcaderul Fisherman's Wharf. Mary era surprinsă, gândindu-se că aceste maşini pitoreşti, urcând şi coborând dealurile abrupte ca telecabinele elveţiene, dar ataşate de cablu deasupra străzilor, erau destinate doar turiştilor, însă gazdele au asigurat-o că sunt la fel de rapide ca orice alt mijloc de transport prin oraş, dar mai ecologice. Purtată în sus şi în jos, în sus şi în jos, scârţâind şi zăngănind în aer liber, Mary a avut din nou senzaţia că se află într-un loc mândru de propria unicitate. În anumite privinţe, era opusul topologic al Zürichului. Participanţii de la „California Forward", deja destul de entuziaşti, aveau acum cu toţi ochii strălucitori şi obrajii roşii, ca în vacanţă.

De la Fisherman's Wharf, au luat un mic taxi pe apă până la Sausalito, de unde un microbuz i-a dus până la un depozit mare. În interiorul clădirii, Corpul de Ingineri al Armatei SUA realizase o machetă gigantică a zonei golfului şi a deltei California, o hartă 3D a căilor navigabile actuale. Puteau trece peste machetă pe pasarele joase pentru a vedea mai bine caracteristicile şi, în timp ce făceau asta, californienii îi explicau şi îi arătau lui Mary cum funcţionează acum jumătatea de nord a statului.

Clima mediteraneeană din California, i-au spus ei, este caracterizată de veri calde şi uscate şi de ierni umede şi reci, care susţin fertilitatea unor terenuri agricole vaste

atât pe câmpia de coastă, cât şi în marea vale din centrul statului. Această vale centrală este cu adevărat gigantică, suprafaţa sa depăşind teritoriul Irlandei sau al Olandei. Unul dintre principalele grânare ale lumii, dar uscat, întotdeauna a suferit din cauza penuriei de apă, dar acum schimbările climatice au agravat situaţia. Întregul stat este acoperit în prezent de o reţea de conducte de apă, mutată dintr-un loc în altul după nevoi; dar, când începe seceta, nu prea mai au ce să mute. Iar perioadele de secetă sunt din ce în ce mai frecvente. Din când în când se mai produc şi inundaţii. Când secetă, când prea multă apă – acesta era noul tipar –, alternând fără nicio avertizare, însă predomină secetele. Rezultatul ar fi mai multe incendii de pădure, apoi mai multe inundaţii fulgerătoare şi o veşnică ameninţare că întregul stat o să se usuce ca deşertul Mojave.

Hidrologii i-au explicat pe machetă situaţia aprovizionării cu apă. De obicei, depozitul de zăpadă de pe Sierra Nevada acumula aproximativ optsprezece milioane de litri de apă în fiecare primăvară, eliberând-o în rezervoare printr-o topire lentă pe parcursul verilor lungi şi uscate. Rezervoarele, închise prin diguri la poalele dealurilor, atunci când sunt complet pline, ar putea conţine până la cincizeci de kilometri cubi de apă. Apoi, bazinul de apă subterană de sub valea centrală ar putea conţine aproximativ 1233 de milioane de litri; şi această capacitate imensă s-ar putea dovedi salvarea lor. În timpul secetei, puteau să pompeze apa din straturile subterane şi s-o folosească unde aveau nevoie, iar în anii cu inundaţii, trebuiau să reumple rezervorul subteran prin captarea apei de la suprafaţă, împiedicând-o astfel să curgă în golf, dincolo de Golden Gate.

Pentru a ajuta la atingerea acestui obiectiv, adoptaseră o lege, Actul cu privire la gestionarea durabilă a resurselor de apă subterană sau, pe scurt, „Programul Sigma”. De fapt, legea recunoştea apa drept o nouă resursă comună, deţinută de toată lumea simultan şi administrată de întreaga societate. Se ţineau evidenţe, se stabileau preţuri,

se distribuiau parcele; părţi ale statului fuseseră scoase din producţia agricolă. În anii de secetă pompau apele subterane, ţinând o evidenţă atentă, conservând tot ce se putea; în anii cu inundaţii, captau apa în vale şi o ajutau să ajungă în bazinul subteran.

Modalitatea de realizare a ultimei părţi a proiectului reprezenta un motiv special de mândrie pentru ei, deoarece descoperiseră că albia văii centrale avea o permeabilitate inegală. Cea mai mare parte era la fel de dură ca o pardoseală din parchet, aşa cum spunea unul dintre ei, însă localizaseră mai multe „canioane incizate", formate atunci când, la sfârşitul ultimelor două sau trei epoci glaciare, şuvoaie de zăpadă topită s-au revărsat din calota glaciară a masivului Sierra Nevada. Aceste canioane s-au umplut ulterior cu bolovani de pe Sierra şi au fost acoperite încet de pământ, astfel încât acum arătau exact ca restul suprafeţei văii. De fapt, dacă apa ar fi silită să staţioneze deasupra lor, acestea ar servi drept „gigantice drenaje franceze", permiţând apei să se infiltreze în şi prin ele, reîncărcând bazinul freatic mult mai repede decât ar permite alte zone. Aşadar, guvernul statului California a cumpărat sau a recuperat terenul de deasupra „zonelor de drenaj franceze" şi a construit diguri, baraje, terasamente, regulatoare de debit şi canale, în ambele sensuri, până când întreaga vale a fost acoperită de o reţea de conducte pentru a direcţiona inundaţiile produse în urma unor precipitaţii abundente peste aceste vechi canioane incizate, menţinând apa acolo suficient de mult pentru ca o mare parte din ea să coboare mai degrabă în rezervor decât să se scurgă în mare. Desigur, au existat limite în privinţa capacităţii de reţinere, dar acum un control destul de bun al inundaţiilor era combinat cu o capacitate robustă de reîncărcare, astfel încât să facă posibilă stocarea apei în anii umezi şi utilizarea ei în anii de secetă care cu siguranţă că aveau să urmeze.

Bun, în sine; minunat, de fapt. Şi nu numai atât, nevoia de a reîncărca marea vale îi forţase să readucă un procent semnificativ din întreaga suprafaţă la starea în care se afla

înainte de sosirea europenilor. Agricultura industrială de altădată transformase valea într-o gigantică platformă industrială, lipsită de orice cu excepţia produselor cultivate pentru vânzare, nesustenabilă, urâtă, devastată, improprie vieţii umane, şi asta într-un loc denumit cândva „Serengeti al Americii de Nord”, unde trăiseră milioane de animale, inclusiv animale mari precum cerbul-canadian şi grizzly, puma şi lupul. Într-o cursă frenetică pentru a transforma valea exclusiv într-o zonă de producţie alimentară, toate aceste creaturi împreună cu habitatele lor au fost exterminate de primul val de colonişti – un fel de „goană după aur” secundară. Acum, necesitatea de a combate inundaţiile şi seceta a dus la refacerea unor secţiuni mari ale văii şi la întoarcerea faunei sălbatice printr-un sistem de rezervaţii şi coridoare naturale care înconjoară valea. Dealurile fuseseră întotdeauna mai sălbatice decât fundul plat al văii, iar acum reapăreau pădurile indigene de stejari care asigurau adăpost pentru creaturile sălbatice. Au fost refăcute traseele pentru ca somonii să urce în amonte, au fost amenajate mlaştini acoperite de stuf în vechile lacuri secate, au fost amenajate livezi capabile să reziste inundaţiilor puternice, au fost realizate, de asemenea, terase pentru plantaţii de orez care să reţină apa din inundaţii, soiurile de orez fiind modificate genetic să suporte inundaţia un timp mai îndelungat decât soiurile obişnuite.

Toate aceste schimbări făceau parte dintr-un sistem integrat, incluzând modernizări majore urbane şi suburbane. Prima infrastructură din California fusese foarte urâtă şi stupidă, i-au spus ei lui Mary; maşini şi suburbii, placaje şi profit – o altă goană după aur care nu făcuse decât să repete urâţenia celei anterioare. Recuperarea după acea goană nebună, reproiectarea, restaurarea, reconstruirea aveau să dureze cel puţin încă un secol. Totuşi, ei deveniseră deja o societate de patruzeci de milioane de oameni neutră din punct de vedere al emisiilor de carbon şi se îndreptau spre emisii negative; aceasta era o lucrare în desfăşurare, desigur, şi

încă se confruntau cu probleme de echitate, fiind legaţi de restul lumii. Dar şi aici se lucra pentru ca statul să poată fi numit pe bună dreptate, „Statul de Aur”.

Toate acestea i le-au spus lui Mary în timp ce priveau în jos, ca dintr-un mic avion sau satelit, spre macheta frumoasă a peisajului care umplea hala uriaşă. Ei i se părea că seamănă cu o plapumă tridimensională; fundul văii liliputane era o ţesătură de petece verzi, mărginit şi străbătut de ceea ce semăna cu nişte garduri vii, dar care erau de fapt coridoare de habitate naturale de mai mulţi kilometri lăţime, rezervate animalelor sălbatice. Pantele dealurilor din jur erau de un galben-pal, presărat cu pâlcuri dense de pădure de un verde-închis.

— Arată grozav, spuse Mary. Sper să putem face asta peste tot.

— Modelele arată întotdeauna bine, zise Esther veselă, dar era mândră, nu doar de model, ci şi de statul California.

Revenind la San Francisco, Mary se întâlni cu preşedinta Rezervei Federale SUA la ultimul etaj al clădirii Big Tower, care continua să fie cel mai înalt zgârie-nori din oraş. Sala de şedinţe oferea o asemenea privelişte de parcă s-ar fi aflat aproape la fel de sus ca vârful muntelui Tamalpais, la nord de Sosalito. Îi amintea de ziua precedentă, când privea în jos la modelul California, dar de data aceasta totul era real şi de mare amploare. Închisoarea Alcatraz se vedea ca un buton gri pe platoul albastru al golfului, iar ţărmurile îndepărtate ale golfului erau verzi şi deluroase. Spre vest, vârfurile ascuţite ale insulelor Farallon ieşeau din ocean ca spatele negru al unui şarpe de mare. Poduri mici traversau golful ici şi colo. Oraşul în sine arăta dezordonat şi urban, cu clădirile sale albe şi cu reţeaua de străzi întrerupte de câteva parcuri. Privelişte a era magnifică, iar Mary nici nu observă când începu întâlnirea. Însă ceea ce se întâmpla în sală îi atrase repede atenţia.

Preşedinta Rezervei federale, Jane Yablonski, ocupa această funcţie de nouă ani şi mai avea încă trei ani de

mandat. Avea înfăţişarea răbdătoare a cuiva care auzise o mulţime de propuneri incitante în viaţa ei şi ajunsese să se îndoiască de toate; un pic prea răbdătoare pentru Mary. Cam de aceeaşi vârstă cu Mary, cu părul negru, atrăgătoare într-un costum gri-argintiu. Era înconjurată de asistenţi şi de alţi membri ai consiliului de administraţie al Rezervei Federale. Jane fusese propusă de preşedintele anterior şi se spunea că actualul aşteaptă cu nerăbdare să o înlocuiască.

Alături de americani erau prezenţi mai mulţi reprezentanţi ai băncilor centrale, inclusiv China, Uniunea Europeană, Banca Angliei şi Bundesbank din Germania. Exact oamenii cu care Mary voia să vorbească.

Toate băncile centrale erau hibrizi interesanţi, iar Rezerva Federală SUA nu făcea excepţie. Era o agenţie federală, adică bancă publică, dar era finanţată de bănci private în acelaşi timp în care le supraveghea. Rezerva Federală putea emite bani, îndeplinind, în parteneriat cu Trezoreria, funcţia de senioraj a Statelor Unite, iar această funcţie şi dreptul de a determina rata dobânzii o făceau responsabilă de starea dolarului american, cea mai puternică monedă din lume, de care erau legate toate celelalte monede, cea la care apelau toţi de îndată ce se apărea o sperietură legată de moneda locală. Moneda de ultimă instanţă, ca să spunem aşa. În acest sens, un sens extrem de important, imperiul american era viu şi nevătămat.

După câteva formalităţi preliminare, veni rândul lui Mary să ia cuvântul. Le explică ideea unei carbon-monede, aşa cum o formulase Janus Athena, dorindu-şi ca L-A sau Dick să fi fost cu ea şi să o ajute cu explicaţii. Dar era nevoită să expună totul ea însăşi, dacă voia să obţină ceva. Iar ideile generale îi erau clare.

Se dovedi că Yablonski şi ceilalţi auziseră deja de relaxarea cantitativă a carbonului şi chiar erau familiarizaţi cu studiul lui Chen şi cu discuţiile asociate cu acesta. Yablonski nu părea impresionată.

— Nu văd cum ne-am putea angaja în afacerea de a

susţine o monedă care nu este dolarul SUA, spuse ea când Mary îşi termină prezentarea. Rezerva Federală a fost creată şi există pentru a proteja şi a stabiliza dolarul, nimic altceva. Asta înseamnă stabilizarea preţurilor la un nivel mai general, ceea ce ne impune să monitorizăm nivelurile de ocupare a forţei de muncă şi să ajutăm şi acolo pe cât posibil. Deci ideea se află în afara ariei noastre de responsabilitate, iar dacă am încerca o nouă monedă alternativă şi aceasta ar destabiliza cumva sau ar perturba statutul dolarului, am fi mai rău decât nişte infractori în îndeplinirea responsabilităţilor noastre.

— Înţeleg, spuse Mary, dând din cap. Însă nu vă puteţi uşura doar cantitativ drumul către o tranziţie rapidă din economia carbonului. Costă prea mult şi nu este prea profitabil, iar dacă aţi încerca pur şi simplu să faceţi din relaxarea cantitativă modul vostru de plată, asta ar submina dolarul mai chiar mult decât planul nostru. Şi totuşi, ceva trebuie făcut. Este lucrarea vitală a timpului nostru. Dacă nu finanţăm o reducere rapidă a carbonului, dacă nu luăm cantitatea imensă de capital care circulă în întreaga lume în căutarea celei mai mari rate de rentabilitate şi nu o redirecţionăm către munca de decarbonizare, civilizaţia s-ar putea prăbuşi. Şi apoi dolarul va slăbi cu siguranţă.

Yablonski dădu din cap amuzată, dar cu un aer sinistru.

— Dacă lumea se termină, dolarul are probleme. Dar lăsând la o parte această eventualitate, ne aflăm aici să-l protejăm cu mijloacele de care dispunem. Cu asta am fost însărcinaţi. Politică monetară, nu politică fiscală. În plus, ni se pare că propunerile de introducere a unei taxe pe carbon capătă deja amploare.

— Pe lângă băţ, ai nevoie şi de morcov, replică Mary. Acest lucru este dovedit de model, ca să nu mai vorbim de bunul-simţ.

— Nu este de competenţa noastră, zise Yablonski, la care europenii aprobară din cap, iar oficialul chinez, un bărbat în vârstă, o privi pe Mary mult mai binevoitor.

— Dar poate că ar trebui să fie, spuse Mary.

Acum Yablonski părea nemulţumită. La urma urmei, era întrunirea ei. Mary fusese invitată acolo doar ca să susţină o propunere. Chiar dacă situaţia generală necesita o acţiune urgentă, iar noul instrument părea promiţător, Jablonski nu avea de gând să se supună atacului – ea şi instituţia sa – fără să primească dispoziţie din partea Congresului. I se citea asta foarte clar pe chip.

La fel şi cu europenii. Chinezii ar putea fi diferiţi, dar Mary nu credea că ei vor lua conducerea în această problemă. Era nevoie de implicarea tuturor pentru ca ideea să funcţioneze; toate băncile centrale ar trebui să fie de acord atât cu problema, cât şi cu soluţia. Dacă ar decide să nu susţină planul, nimeni nu le-ar putea constrânge să se răzgândească; au fost disociate de puterile legislative din ţările lor tocmai pentru a evita presiunile politice de orice fel.

Mary se uită la ei, cântărind încă o dată totul în minte. Deoarece banii guvernează lumea, aceşti oameni guvernează lumea. Ei sunt conducătorii lumii, într-un sens foarte real. Bancherii. Complet nedemocratici, nu dau socoteală nimănui. Elita elitei tehnocratice: finanţatorii. Mary îşi aminti de grupul ei din Zürich. Era compus din experţi din diferitele domenii implicate în această chestiune, oameni cu tot felul de competenţe, mulţi dintre ei oameni de ştiinţă, toţi cu o vastă experienţă într-un domeniu sau altul. Iar aici se uita în jur şi vedea un bancher, alt bancher şi încă un bancher. Chiar şi dacă înţeleg o idee, chiar dacă le place o idee, nu se vor grăbi să o pună în aplicare. Principiul călăuzitor al oricărui bancher în vremuri dificile era să evite să facă orice se dovedea prea radical şi netestat. Aşa, toţi aveau să cadă în prăpastie.

Aruncând o privire spre San Francisco şi golful său, spre muntele Tamalpais şi întinderile largi ale Oceanului Pacific, Mary oftă adânc. Aici se întâlniseră nu doar două femei şi trei bărbaţi, ci cinci echipe diferite, cinci instituţii, cinci ţări care formează nucleul sistemului global al statelor naţionale. Ministerul pentru Viitorul înfiinţat în

urma Acordului de la Paris era mic şi sărăcit, aceste bănci centrale erau mari şi bogate. Chiar dacă situaţia necesita acţiuni urgente, chiar dacă ideea ei era bună, asta nu însemna că se va schimba ceva. Nu poţi schimba lucrurile doar cu o idee, oricât de bună ar fi. Avea dreptate? I se părea că are. Puterea era apărată de tranşee – dar expresia oferea doar o idee asupra situaţiei –, de fapt tranşeele erau fundaţii care ajungeau chiar în centrul pământului. Nu puteau fi schimbate.

Întâlnirea se apropia de sfârşit. Venise timpul să bea ceva. Nu se întâmplase nimic.

46

M-am născut mică, aşa cum se nasc atâtea lucruri. De exemplu, un marsupial. Oamenii au venit la mine şi au cotrobăit în mine pentru a-şi da lucruri unul altuia. I-am ajutat s-o facă. Când eram tânără, nu aveam sânge, iar oamenii care căutau lucruri în interiorul meu trebuiau să o facă pe pipăite. Să decidă doar pipăind care lucruri le erau la fel de utile. Şi atât de puţine lucruri sunt la fel de utile. De fapt, doar două lucruri identice sunt la fel de utile – două inimi, doi ficaţi, două picături de sânge. Prin urmare, încercările oamenilor de a schimba diferite lucruri au generat fricţiune. Conflictele au fost consumatoare de timp şi nesatisfăcătoare. Oamenii spun câteodată, „toate celelalte lucruri fiind la fel", dar nu a fost niciodată cazul, aşa că am fost considerată ca având un corp dificil şi neconfortabil până când sângele şi sucul gastric au început să circule în interiorul meu. Toate fluidele metamorfozei, ale vieţii înseşi. Din acel moment, lucrurile aruncate în mine au putut fi digerate şi mutate în altă parte în corpul meu pentru a face altceva.

Stomacul meu a egalizat lucrurile disparate, digerându-le şi transformându-le în sânge. Tot ce a intrat în mine s-a transformat în mâncare. Am început să cresc rapid, am devenit omnivoră. Cu cât am crescut mai mult, cu atât am mâncat mai mult.

Tot ce mi-a fost administrat ca hrană a căpătat o formă nouă. Am digerat lucruri şi le-am transformat în sânge, care s-a mişcat în mine şi a ajutat la reconstituirea altor părţi utile ale corpului – oase, muşchi, organe vitale. În acest proces mi-au fost de ajutor gura, esofagul, intestinele, arterele, venele; toate acestea au crescut odată cu mine, transformându-se într-un organism, din care au crescut şi alte lucruri de care oamenii aveau nevoie. Şi am continuat să cresc şi să cresc.

În acest proces, ca şi în cazul oricărui organism, au existat reziduuri inutile care au ieşit din mine în mod

obişnuit – prin transpiraţie, urină, fecale şi lacrimi.

Corpul meu a funcţionat atât de bine încât, în cele din urmă, toate lucrurile de pretutindeni au fost înghiţite şi digerate de mine. Am crescut atât de mare încât am mâncat lumea şi tot sângele din lume este al meu. Ce sunt eu? Ştii, chiar dacă eşti ca orice altceva şi mă vezi din interior. Eu sunt piaţa.

47

Frank îşi petrecea zilele în jurul Zürichului – pe malurile lacului Zürich, mai ales pe malul estic. Uneori îl cuprindea o dorinţă arzătoare – inutilă şi fără speranţă – de a privi corpul unei femei, dar, din moment ce oraşul îi permitea să şi-o împlinească, mergea în parcul Tiefenbrunnen de pe malul lacului, plătea la poartă, intra, se aşeza aproape de apă şi încerca să nu iasă prea mult în evidenţă în timp ce femei cu sânii goi treceau pe lângă el, intrând şi ieşind din lac, femei elveţiene atât de imperturbabil elveţiene în modul lor de vorbire şi atât de superbe cu pielea lor palidă şi umedă sub razele soarelui. Era puţin cam mult, cam prea limpede cu ce se ocupa el şi-i vedea şi pe ceilalţi bărbaţi singuri, care se aflau acolo „doar printr-o coincidenţă”, care nu se uitau la nimeni şi totuşi veneau acolo pentru a se bucura de imaginea atâtor corpuri feminine. Nu, era prea evident, prea mult în mai multe feluri diferite şi, după un timp, pleca şi rătăcea pe străzile din cartierul din spatele lacului. Era acolo o casă care fusese transformată într-un mic muzeu de artă, aparent colecţia personală a proprietarului casei, acum deschisă publicului. Unele dintre cele mai mari picturi pe care Frank le văzuse vreodată erau pur şi simplu agăţate pe pereţii unei căsuţe obişnuite. Uneori mergea de-a lungul ţărmului, până la podul aruncat peste canalul de scurgere din lac, acolo unde râul Limmat părăsea lacul – era întotdeauna interesant de urmărit mişcarea şi căderea apei de pe suprafaţa neagră a lacului. Pe lângă peretele de piatră, chiar la est de acest pod, pluteau lebede, zidul cobora direct de la peluza parcului până la suprafaţa lacului, iar lebedele sperau că vor veni copiii să le arunce pesmet. Păsări albe, incandescente, nepământene alunecând peste apa neagră. Sau o lua spre părculeţul în care statuia lui Ganimede îşi ridica mâna spre Alpii îndepărtaţi.

În alte zile, rătăcea pe cărările care urcau pe culmea

dealului Zürichberg, până la cimitirul unde era înmormântat James Joyce – o statuie din bronz în mărime naturală a scriitorului, mereu gata pentru o conversaţie tăcută, şezând şi citind o carte de bronz prin ochelari rotunzi de bronz, care îi subliniau subtil miopia aproape absolută, şi cu o ţigară de bronz sprijinită pe genunchiul său îndoit, de bronz. Copacii înalţi de pe Zürichberg erau în mare parte lipsiţi de lăstari şi puteai să laşi potecile prăfuite care străbăteau pădurea şi să te plimbi printre ei, fără să cauţi nimic. Privea imaginile îndepărtate ale Alpilor, mai frumoase de aici de sus decât de jos, din oraş. Vârfurile cele mai îndepărtate spre sud erau acoperite de zăpadă şi păreau complet verticale, ca nişte munţi tăiaţi din carton pe fundalul unui decor scenic. Apoi, mergea printre copaci, până la cărarea care înconjoară vârful dealului şi pe una dintre străzile abrupte care coboară spre centrul oraşului. Şi dincolo de adăpostul lui tainic din grădină, printre case şi curţile lor mici, adesea cu colecţii de figuri din stuc; o femeie mare şi nudă, turnată din beton, care ţinea peste braţul întins un furtun verde care făcea o buclă, îi amintea oarecum de femeile relaxate de la Tiefenbrunnen.

Sau îi amintea de Syrine. De Syrine şi de fetiţele ei, Emne şi Hibu. O, cât regreta despărţirea, incapacitatea lui de a ţine totul împreună, de a fi acolo pentru ele! Nici nu se putea gândi la asta. Se simţea groaznic atunci când îşi aducea aminte. Dar tot nu putea evita gândurile obsesive în legătură cu ce îl făcea să sufere. Ceva se stricase în capul lui. Dorea să-i fie mai bine, dar nu se întâmpla. Dorea să revină la munca lui cu refugiaţii, dar şi asta ar trebui să fie într-un alt centru, nu în cel în care le întâlnise. Asta nu ar fi o problemă, existau multe centre în zonă, dar la prima încercare de reluare a muncii, şi-a dat seama că pur şi simplu îi aminteau cum o dăduse în bară cu Syrine şi cu fetiţele. Doar un alt element declanşator. Nu avea nicio importanţă că nu e acelaşi loc, pentru că, în realitate, ei toţi erau în acelaşi loc. Mereu acelaşi loc, mereu aceeaşi zi.

Aşadar, cobori la Utoquai Schwimmbad, unde poţi să închiriezi o cabină şi un costum de baie şi să intri în lac, unde poţi înota până când îţi este prea frig ca să mai gândeşti, prea rece ca să mai simţi. Apoi ieşi din apă, faci duş şi iei un *kafi fertig,* o băutură care chiar te va termina, dar într-un mod bun.

Şi totuşi, se ascundea mereu. Întotdeauna se simţea bolnav şi epuizat. Camerele de supraveghere montate aproape peste tot erau imposibil de ignorat. Nu că Jacob Salzman ar fi fost căutat. Odată cineva publicase o listă a tuturor camerelor instalate în oraş, aşa zicea, dar existau acum camere mai noi, mult mai mici decât cele precedente. Acelea voluminoase erau acolo ca să nu uiţi că eşti sub supraveghere, dar cele mai mici efectuau supravegherea propriu-zisă. Aşadar, nu prea avea sens să le evite pe cele mari, pentru că, sigur, toată lumea era în permanenţă sub observaţie. Era posibil ca fiecare om în viaţă să fie urmărit de un roi de drone miniaturale. Într-un fel, nu exista decât o singură speranţă când se punea problema să stai ascuns: că erau prea mulţi oameni de urmărit, prea multe date de înregistrat. Şi un motiv întemeiat până acum să creadă că nu era înregistrat ca prezentând vreun interes. Frank avea actul lui de identitate şi legenda lui şi, dacă nu cumva ceea ce i se întâmplase în tinereţe făcea ca autorităţile să-l caute din nou dintr-un motiv oarecare, ar trebui să fie bine. Şi de mulţi ani încetase să mai fie el acea persoană. Şase sau şapte ani. Ba nu, nouă.

Aşa că purta pălării şi ochelari de soare şi-şi lăsase barbă; uneori îşi punea o protecţie dentară când ieşea şi purta diferite modele de îmbrăcăminte. Încerca să apară în faţa camerelor în patru deghizări diferite, cea care îl reprezenta pe el cu adevărat era în general mult mai rară. Să vadă dacă algoritmii pot rezolva asta; şi având în vedere cele opt miliarde de oameni pe care îi urmăreau, i se părea că s-ar putea strecura pe sub radar. În orice caz, trebuia să se plimbe, trebuia să iasă în oraş. Nu se putea ascunde într-o cameră de dimineaţa până seara, zi de zi;

încercase asta o vreme şi nu funcţionase. Aproape că îl omorâse.

Într-o zi, a văzut o notă pe un panou cu mesaje anunţând o întâlnire a „Societăţii 2000 de Waţi”. A căutat pe internet şi a decis să meargă acolo. Întâlnirea avea loc în camera din spate a unui mic restaurant italian, Mamma Mia, la vest de gara centrală, Hauptbahnhof. Până la ora începerii, în cameră se îngrămădiseră aproximativ cincizeci de persoane. Arătau ca oricare alţi elveţieni tipici, poate un pic mai boemi ca stil, dar nu prea mult. Elveţienii erau extrem de obişnuiţi ca înfăţişare, dar apoi, gândindu-se bine, Frank şi-a dat seama că acelaşi lucru se poate spune despre aproape orice ţară.

Întâlnirea a început la timp, în mod firesc, iar ordinea de zi a fost parcursă repede. Cunoştinţele de germană ale lui Frank nu erau la înălţimea sarcinii, iar discuţiile se purtau în *Schwyzerdüütsch*[21], aşa că el se simţea complet pierdut şi nu putea decât să dea impresia că înţelege, dar nimeni nu părea să observe. Frazele lor guturale erau calme şi râdeau destul de des. Când şi-au dat seama că el se află acolo şi că mai sunt şi alţi *Ausländer*[22] prezenţi, şi-au reluat lucrările într-o engleză rapidă, stricată. Îi plăcea spiritul întâlnirii, nimic dogmatic sau arogant, doar oameni care urmăresc un proiect; era ceva între o şedinţă de comitet şi un exerciţiu de planificare a partidului. La fel ca la filiala locală a clubului alpin elveţian, fără îndoială; de fapt, când a întrebat despre asta, a constatat că mulţi erau înscrişi în ambele cluburi. Planificare de partid, party – partid politic –, se întreba dacă şi în limba germană există acelaşi cuvânt pentru „partid” şi „petrecere”. *Partei,* da. Dar petrecerea de ziua de naştere? Probabil. Regreta că nu are căşti de traducere.

Întors acasă, s-a uitat din nou pe internet la informaţiile despre societate. Începuse la Basel şi la Zürich cu vreo

[21] Dialect elveţian al limbii germane.
[22] „Străin”, în lb. Germană, în original.

patruzeci de ani înainte. Se baza pe ideea că, dacă energia globală totală generată de oameni era împărţită la numărul de oameni de pe Pământ, se ajungea la aproximativ 2000 de waţi de persoană. Aşa că membrii societăţii au decis să trăiască doar cu atâta energie şi să vadă ce se întâmplă.

Cei 2000 de waţi urmau să acopere hrana, transportul, încălzirea locuinţei şi utilităţile casnice. Când Frank a văzut defalcarea, şi-a dat seama că stilul său de viaţă era deja cu mult mai modest decât cel prevăzut de societate. Asta l-a făcut să râdă.

În general, cetăţenii elveţieni foloseau în medie 5000 de waţi. Locuitorii din restul Europei de Vest – 6000. Cetăţenii chinezi – aproximativ 1500, India – 1000 şi SUA – 12.000. Ţara sa natală, balena cea mare şi aici ca în toate celelalte, sorbea întreaga lume.

În Elveţia, utilizarea lor actuală pe cap de locuitor înseamnă aproximativ 1500 de waţi pentru spaţiul propriu de locuit, inclusiv căldură şi apă caldă.

1100 de waţi pentru alimente şi „consum discreţionar”.

600 de waţi pentru electricitate, care include energia pentru un frigider.

500 de waţi pentru călătoriile cu automobilul.

250 de waţi pentru călătorii aeriene.

150 de waţi pentru transportul public (tren, tramvai, metrou).

900 de waţi pentru infrastructura publică (Frank nu era sigur ce înseamnă asta, dar probabil, în cazul său, costul bibliotecii, Bahnhof[23], sistemele de canalizare şi aşa mai departe).

A analizat lista pentru o vreme. Elveţienii sperau să realizeze reducerea de la 5000 de waţi pe cetăţean la 2000, în principal prin schimbarea întregii infrastructuri construite, pentru a o face mai eficientă din punct de vedere energetic. Mai sperau că economia lor va creşte cu 65%, în acelaşi timp în care vor face să scadă consumul energetic pe persoană şi mai voiau ca oamenii lor să

[23] „Gară”, în lb. germană, în original; în Elveția, denumirea unuia dintre cei mai mari furnizori de servicii de internet.

trăiască tot aşa cum trăiseră până atunci. Fără cămăşi de păr de cămilă, fără suferinţă sfântă. Fără mentalitate sau comportament gen Francisc de Assisi: aceasta era Elveţia, nu o mănăstire. Orăşeni bine aşezaţi, fabricanţi de ceasuri, producători de brânzeturi, de care restul lumii râdea, sau îi invidia, sau chiar amândouă. De fapt, este puţin misterios cum ajunseseră elveţienii atât de prosperi. Unii încă arătau spre trecutul lor îndepărtat, incluzând aici soldaţii şi gardienii lor mercenari, băncile care păstrează banii infractorilor şi aşa mai departe. Dar este puţin probabil ca problema să se limiteze la asta. Produse chimice, produse farmaceutice, sisteme de inginerie, toate detaliile vieţii de zi cu zi pentru care restul lumii nu s-ar fi deranjat – precum ceasurile elveţiene la vremea lor, dar acum nimeni nu mai purta ceasuri, aşa că au trecut la altceva. Fiindcă aproape orice era mai ieftin se fabrica în China şi în India, s-au îndreptat către altceva sau către categorii de produse care necesită un control al calităţii excepţional de riguros. Şi tot aşa fără oprire, deoarece doar 35% din teritoriul ţării este potrivit pentru agricultură sau locuire. Era ciudat.

Şi apoi mai erau cele patru grupuri lingvistice, vorbitorii de limbă germană fiind cei mai numeroşi, apoi francezii, italienii şi vorbitorii de romanşă, care numărau doar cincizeci de mii sau cam aşa ceva, şi totuşi au înflorit în micul lor colţ de ţară. Elveţienii afirmau cu mândrie că au acordat limbii romanşe statutul de limbă de stat, în ciuda lui Hitler şi a tiradelor sale cu privire la superioritatea ariană şi, atât cât a putut să descopere Frank, exista un sâmbure de adevăr aici, chiar dacă sfidarea fusese destul de indirectă şi simbolică, întrucât la acea vreme elveţienii permiseseră şi militarilor germani şi celor italieni trecerea liberă prin Elveţia. Totuşi, era un gest frumos faţă de diversitatea lingvistică, exact atunci când guvernele naţionale din Franţa şi din alte ţări înăbuşeau dialectele locale. Elveţienii au mers întotdeauna împotriva curentului, au rezistat întotdeauna înţelepciunii convenţionale care avea tendinţa să cuprindă Europa în

valuri de modă intelectuală, de la modă la participarea la războaie mondiale.

Bine, elveţienii sunt misterioşi. Cu toate acestea, proiectul „2000 de waţi” nu era o idee rea. Frank îndeplinea cu uşurinţă cota, consumul lui anual de energie nu depăşea de fapt nivelul Bangladesh-ului. Locuia fie într-un apartament, fie într-o magazie, nu avea maşină şi niciodată nu închiria una, încetase să mai zboare cu avionul şi mânca mai ales mâncare vegetariană. Existau site-uri pe care o persoană îşi putea calcula consumul personal de energie destul de precis, folosind factura la electricitate, estimările kilometrilor parcurşi cu diferite mijloace de transport şi listele de cumpărături de la băcănie. Aceste formule de calcul existau deja la începutul secolului sau chiar mai înainte, dar, din câte îşi dădea seama Frank, nimeni nu le folosea. Era ca şi cum ai evita cântarul când eşti supraponderal. Cine doreşte o veste atât de proastă?

Căutând pe net în timp ce analiza problema, Frank a dat peste un eseu care spunea că oamenii lumii ar putea fi încă împărţiţi în aproximativ trei grupuri după avere şi consum, măsurate prin metodele lor de transport. O treime din lume călătorea cu maşina şi cu avionul, o treime cu trenul şi cu bicicleta; ultima treime mergea încă pe jos.

Frank s-a gândit o vreme la cele citite. El mergea mult pe jos, ceea ce nu era greu la Zürich, unde mersul pe jos era o formă de divertisment. Un lucru adevărat în multe oraşe, din câte ştia. Existau câteva unde nu se putea merge pe jos, cum ar fi Los Angeles, pentru care planificatorii s-au străduit să inventeze nume noi, cum ar fi conurbaţie, sau aglomerare urbană, sau megacity; dar în majoritatea oraşelor mersul pe jos se practica încă, cel puţin în cartierele centrale şi în diferitele noduri principale. Oricum nu era o privaţiune prea mare să te întorci la mersul pe jos dacă locuiai într-un oraş precum Zürich.

Fireşte că e bine să ieşi uneori din oraş, să mai vezi şi altceva. Asta însemna trenuri şi tramvaie, dar şi acolo

puteau fi calculaţi waţii folosiţi; „Societatea 2000 de Waţi” le furniza membrilor săi numeroase diagrame pentru a estima utilizarea individuală. Chiar şi watt pe kilometru. Se pare că, în comparaţie cu majoritatea oamenilor, el nu călătorea prea mult. Asta era bine. Dacă eşti bolnav mintal, consumul tău de energie scade inevitabil, nu eşti capabil să trăieşti o viaţă normală. Intrase în pământ, trăia într-o vizuină ca un bursuc. Poate că hiberna, aşteptând să vină un fel de primăvară.

Oricum ar fi, în privinţa nivelului de trai raportat la consumul de energie, Frank se descurca bine. Pentru un bursuc, trăia confortabil. Era interesant să se gândească la viaţă în termeni de cheltuieli energetice, acesta devenise proiectul său personal, automedicaţia sa. Într-o zi, un psihoterapeut a pus-o la îndoială, considerând-o drept o posibilă formă de autoflagelare, dar Frank nu credea. El nu simţea diferitele lui forme de automedicaţie ca fiind mai mult sau mai puţin virtuoase. Autosuficienţa a fost întotdeauna o amăgire, şi el se baza pe alţi oameni la fel de mult ca oricine, ştia. Dar era interesant să încerce să realizeze mai mult cu mai puţin. Măcar, cu noua ocupaţie, timpul trecea mai uşor. Şi îl ajuta să stea departe de unele camere de supraveghere.

Frank începu să coboare dealul până la un centru pentru refugiaţi din nordul Zürichului, pentru a ajuta la pregătirea cinelor gratuite oferite acolo două seri pe săptămână. Gata cu fraternizarea cu refugiaţii, aceasta fusese evident o greşeală, ceva mai presus de capacităţile lui. Dar putea măcar să lucreze, să pună umărul, să ajute la transformarea lumii. Organizatorii acestor mese speciale de seară erau în principal femei elveţiene, iar lucrătorii care se adunau ca să le ajute proveneau din diferite organizaţii caritabile sau umanitare, grupuri şcolare, comunităţi bisericeşti sau oameni care lucrau datorită unor probleme la şcoală sau cu legea şi care prestau muncă în folosul comunităţii. Organizatorii nu cereau numele de familie – doar prenume – şi nu puneau întrebări

inutile. Frank ajuta la aşezarea meselor, a scaunelor şi a feţelor de masă, aranja tacâmurile şi tăia în porţii prăjiturile şi plăcintele donate şi făcea curăţenie în bucătărie şi în sala de mese. Era simplu şi liniştitor şi în anumite momente se aşeza sau îngenunchea lângă unii oaspeţi şi îi întreba cum le merge, fără a se implica în viaţa lor mai mult decât atât. Unii dintre invitaţi nu doreau să vorbească, mai ales în limba engleză; alţii apreciau şansa; era uşor de spus care erau unii şi care ceilalţi.

Din câte îşi dădea seama, spaţiul pentru aceste mese era un fel de centru comunitar, situat lângă primul pod peste Limmat, în aval de podul de la Hauptbahnhof. La ambele capete ale podului existau părculeţe pentru a le oferi locuitorilor spectacolul fără îndoială satisfăcător al râului îmblânzit care curge pe sub ele, prin poarta creată de unul dintre podurile supradimensionate. Era într-adevăr destul de fascinant. Frank se uita îndelung la apa care se prelingea murmurând peste un prag mai jos de pod, ca un fel de aluat de prăjituri curgând într-un mixer uriaş. Unul dintre membrii echipei de pregătire a cinei numise această zonă „Parcul Seringilor”, sau aşa i s-a părut lui Frank, pentru că vorbeau în germana elveţiană şi nu ştia dacă a înţeles bine cuvintele. Se pare că în trecut fusese zona preferată a traficanţilor de droguri, sau poate că încă era, dacă Frank înţelesese corect. Oricum, în apropiere se afla un dispensar de unde se puteau procura seringi.

În acele zile, era şi locul unde se adunau diferiţi refugiaţi ieşiţi din tabere pentru o zi, înainte şi după mesele gratuite. Poate că în cele două parcuri încă se întâmpla ceva ilegal, Frank nu ştia. Din când în când poliţiştii, câte doi, apăreau pe pod, chiar se opreau uneori şi vorbeau cu oamenii, dar nu existau semne că se confruntau cu acte criminale, făcându-i pe vinovaţi să o ia la fugă şi să se dea astfel de gol. În general, percepţia asupra ofiţerilor de poliţie elveţieni ieşiţi în patrulare era complet diferită de ceea ce Frank îşi amintea din copilărie. Acasă, prezenţa poliţiei însemna necazuri; ceva nu era în regulă, puteau fi implicate arme, iar bărbaţii solizi, în

uniformă, erau uşor ameninţători. Aici, în Zürich şi în alte părţi ale Elveţiei, poliţia avea aceeaşi atitudine precum controlorii din tramvaie şi purtau adesea cutii de scanare similare. Rareori erau înarmaţi şi întâlneai deopotrivă femei şi bărbaţi. Se părea că lucrau de obicei în perechi, o femeie şi un bărbat, patrulând împreună şi făcând ceva de genul consiliere matrimonială în aer liber. Chiar se apropiau de oameni şi chiar puneau întrebări, dar şi aici semănau cu controlorii din tramvaie, deoarece tramvaiele în Zürich funcţionau pe principiul onoarei şi toată lumea cumpăra bilete la chioşcuri sau avea abonamente anuale, dar controlorii care le cereau oamenilor să-şi arate abonamentele apăreau la aproximativ o călătorie din cincizeci. Mergeau prin vagoane şi, pe măsură ce oamenii îi vedeau, arătau biletele sau abonamentele, iar controlorii treceau mai departe cu o înclinare din cap. Foarte rar existau călători fără bilet, iar mulţi dintre aceştia erau turişti care înţeleseseră greşit sistemul.

La fel şi în parcuri, sau cel puţin aşa se părea. Poliţiştii care trec pe alei par să pună întrebări doar prin simpla lor prezenţă: este totul conform legii? Da, conform legii. *Genau,* spun oamenii când conversează cu poliţiştii, adică *exact,* un cuvânt pe care elveţienii îl iubesc şi îl folosesc tot timpul, ca *bine,* sau *sigur,* sau *da. Exact!* Iar poliţiştii trec mai departe cu o încuviinţare din cap, şi oamenii la fel.

Dar, pe măsură ce Frank petrecea mai mult timp în cele două părculeţe ale seringilor, începea să vadă că aici ar putea exista oameni ce funcţionează ca noduri într-un fel de cale ferată subterană a refugiaţilor. Grupuri de zece-doisprezece oameni, care arătau ca două sau trei familii, stăteau pe bănci sau pe iarbă, dacă era suficient de uscat, şi vorbeau între ei, privind cu îngrijorare în jur. După cum arătau, ar fi putut fi de oriunde; nu erau elveţieni. Ar fi putut fi din Orientul Mijlociu, sau din Asia de Sud, sau din Africa, ori din America de Sud. Apoi, cineva, care arăta de obicei ca un elveţian *echt*[24] se apropia de ei şi le vorbea în limba lor – în general, Frank nu auzea suficient de bine

[24] „Veritabil, adevărat, neaoş”, în lb. germană, în original.

pentru a spune altceva decât că nu era nici germană şi nici engleză iar grupul se ridica şi pornea după străin. Având în vedere că erau montate camere de supraveghere pe stâlpii de iluminat stradal, trebuia să fie evident pentru autorităţile care urmăreau sau pentru algoritmii lor că se întâmplă ceva aici. Cu toate acestea, activitatea secretă continua zi de zi.

Nu-şi dădea seama ce se întâmplă. Nu vorbea limbile lor. Engleza era *lingua franca* a lumii, fără îndoială, şi auzea de multe ori conversaţii în engleză; dar nu se putea alătura proiectului de a găsi modalităţi pentru a-i ajuta pe aceşti oameni să ajungă într-un loc mai sigur, aşa că păstra distanţa. Orice fel de ajutor oferit într-o astfel de situaţie ar genera inevitabil suspiciuni. Cel mai bine este să nu te implici, să participi la servirea meselor gratuite şi să te rezumi la atât.

Totuşi, a început să meargă la aceste activităţi purtând o pălărie cu stema albastră şi albă a cantonului Zürich. Apoi pornea la plimbare prin cele două parcuri de lângă pod, cu jachete de puf pentru copii îndesate în saci mici sau cu umbrele mici, pliate în tuburi scurte şi late, şi dacă vedea copii străini tremurând de frig, se apropia de grupuri şi se adresa adulţilor cu un „Für die Kinder, sehr warm”[25] şi se îndepărta repede, aruncând peste umăr un „Danke mille fois”[26], acesta fiind dulcele amestec de germană şi franceză, propriu locuitorilor din Zürich, atât de specific oraşului lor. Frank le lăsa micile pachete şi deseori, în serile reci, femeile adulte din grup încuviinţau recunoscătoare când primeau cadoul. Iar Frank pleca. La Jelmoli aceste jachete şi umbrele se vindeau cu zece franci bucata, iar Frank găsise o modalitate convenabilă de a ajuta puţin. Elveţia era rece şi aspră în după-amiezile de iarnă, când vântul mătura lacul şi oraşul, iar când traversa câte un pod, de multe ori lui Frank i se părea că este mai frig decât simţise în Antarctica. În privinţa asta, era ca la

[25] „Pentru copii, foarte călduros”, în lb. germană în original.

[26] „Mulțumesc de o mie de ori”, în lb. germană și lb. franceză în original.

Glasgow. Un vânt umed, tăios şi rece dădea o senzaţie mai acută de frig decât aerul nemişcat şi uscat asociat cu o temperatură mult mai scăzută. Iar unii dintre aceşti oameni nu erau pregătiţi pentru aşa ceva.

Odată, unuia dintre refugiaţii din parcul din partea de est a podului i s-a făcut rău şi a căzut, probabil leşinase. O mică mulţime l-a înconjurat rapid, Frank s-a apropiat şi el, cu inima bătându-i frenetic, sperând să ajute într-un fel. A văzut că niciunul dintre cei prezenţi nu părea să aibă telefon mobil, sau poate că se temea să-l folosească, aşa că s-a dus la cabina telefonică de la capătul podului, a apăsat pe butonul pentru apelarea serviciului local 911, apoi a cerut ajutor în limba germană, explicând situaţia şi dându-le adresa, pe care el presupunea că o aveau deja. A avut un scurt sentiment de împlinire spunând toate acestea în limba germană, apoi a rămas în picioare la marginea grupului, privind şi simţindu-se atât de rău încât se temea că o să cadă şi el. Când ambulanţa a sosit cu sirena ei ciudată, europeană, majoritatea oamenilor din jurul bărbatului căzut s-a risipit instantaneu. Medicii de la ambulanţă s-au apropiat de cel prăbuşit, urmaţi de doi ofiţeri de poliţie, două femei. Şi mai mulţi refugiaţi au dispărut, doar victima şi Frank au rămas pe loc. Frank a făcut un semn cu mâna către poliţiste. Una a îndreptat un scaner spre faţa bărbatului, a făcut o fotografie şi a privit rezultatul. Poate că un senzor RFID fusese introdus anterior sub pielea refugiatului, pentru a fi citit de un scaner.

Apoi, poliţista cu scanerul i-a aruncat o privire lui Frank şi s-a ridicat în picioare, îndreptând scanerul spre el şi făcându-i semn cu cealaltă mână.

Cealaltă poliţistă a spus „Nei”, elveţianul pentru *Nein*[27], iar cea cu scanerul a revenit la persoana afectată. Frank a dat din cap în semn de mulţumire către femeia care-şi oprise colega şi, când echipajul de urgenţă l-a întins pe tânăr pe o targă, Frank s-a întors şi s-a îndepărtat, tremurând în vântul cenuşiu şi rece.

[27] „Nu”, în lb. germană, în original.

În timpul verii era altfel. Unele organizaţii, poate Crucea Roşie, poate Semiluna Roşie, instalau deseori un cort mare deschis în parcul podului vestic, găteau mâncare şi ofereau mese gratuite. Nu-i interesa să afle cui serveau masa. Toţi cei aflaţi pe ambele laturi ale mesei erau anonimi. În unele zile se făcea cald şi umed, ceea ce aproape că îi declanşa criza, dar Frank ignora semnele şi făcea tot ce putea pentru a ajuta. Punea masa, făcea curat. Nu servea mâncare şi încerca să nu se uite la oamenii care mănâncă. Imaginea îi era prea familiară, mirosea a căldură. Nu avea nici cea mai mică dorinţă de a-şi identifica senzaţiile. Se uita în jur pe sub marginea cortului la frumuseţile Zürichului – piatra, copacii, albastrul şi albul. Simţea mirosul de *bratwurst* şi de bere. Se vedea muşcatele roşii. Colţul impasibil medieval al primăriei, acolo sus pe malul râului, se zărea printre tei, unde privirea lui abia ajungea. Ţară rece din nord, oameni cu sânge-rece, sobri, reci pentru ochi şi minte.

Dar nu şi oamenii care se refugiau aici. Conform estimărilor celor de la Fremdenkontrolle, departamentul de înregistrare a străinilor, existau cinci milioane de locuitori născuţi în Elveţia şi trei milioane de *Ausländer* în interiorul graniţelor. Raportul, unul dintre cele mai mari din lume, a determinat creşterea înscrierilor în diferitele partide de dreapta din Elveţia care se opuneau imigrării, iar acum acestea deţineau o duzină sau mai multe locuri în Adunarea Federală Elveţiană, condusă de PPE, Partidul Popular Elveţian. Existau aproximativ treizeci de partide politice în Elveţia, şi toate coaliţiile din guvernul federal erau formate prin crearea unei majorităţi în detrimentul alianţelor dintre partidele de centru; partidele de centru-dreapta, de centru-stânga, precum şi cele mai radicale partide din ambele părţi câştigând locuri cu mare greutate. PPE deţinuse chiar şi majoritatea pentru o vreme, apoi, în urma valului de căldură, îşi pierduse popularitatea. Acum se descurcau mai bine în guvernele cantonale, dar puterile lor fuseseră transferate de-a lungul anilor către guvernul federal din Berna – nu în totalitate,

dar în chestiuni naţionale precum aceasta, guvernul federal putea interveni. Drept urmare, o mulţime de nemulţumiri latente se acumulau printre oponenţii imigraţiei, care considerau că ţara lor a fost „copleşită” şi nu se putea face nimic în acest sens, cel puţin la nivelul politicienilor.

Poate că aşa era peste tot. Acum, ori de câte ori Frank vedea grupuri mici de oameni care erau evident *Ausländer,* imigranţii din sudul global sau chiar din Balcani, plimbându-se prin zone ale oraşului unde puteau fi acostaţi, începea o conversaţie cu ei în engleză şi se plimba împreună cu ei. Strategia a funcţionat de vreo două ori. Rasiştii erau derutaţi de situaţiile rasiale mixte, aşa că prezenţa unui bărbat alb alături de nişte oameni cu pielea închisă la culoare îi punea în încurcătură. Un bărbat tuciuriu cu o elveţiancă, asta ar putea să-i enerveze, chiar dacă era o imagine obişnuită; dar un bărbat alb cu oameni de culoare era cu totul altceva şi oricum era nevoie de o evaluare înainte ca orice rasist să decidă să se enerveze, iar asta lua ceva timp. Iar dacă mergeai repede, pe străzi luminate, ceea ce în Zürich însemna orice stradă care nu era o alee din Niederdorf, îndeplineai o condiţie suficientă pentru a nu fi agresat, auzeai doar nişte comentarii guturale aruncate în calea ta, comentarii formulate astfel încât să nu fie înţelese. Aşa că mergea cu ei de fiecare dată când se ivea prilejul.

Dar apoi a venit o zi când a văzut un grup de tineri elveţieni care stăteau pe pod şi se uitau la cortul cel mare unde se servea masa. Deşi era cald, se întunecase; pe cer se strângeau norii şi furtuna era iminentă. Va fi o uşurare când va veni. Deocamdată, se făcea tot mai cald.

Picături mari şi grele de ploaie au început să stropească pavelele din afara cortului. Când s-a pornit aversa, tinerii elveţieni au atacat cortul aruncând cu pavele şi strigând. Îi atacau pe cei care serveau, precum şi pe oaspeţi, iar oamenii ţipau şi cădeau, sângele ţâşnea de nicăieri şi, văzând asta, mulţi dintre refugiaţi s-au repezit la agresorii lor urlând înfuriaţi. Când au terminat pavelele, huliganii

elveţieni n-au mai avut altceva la dispoziţie decât pumnii, dar erau prea furioşi, iar la o margine a cortului a izbucnit un scandal cu pumni, îmbrânceli şi strigăte. Elveţienii care fugeau au fost doborâţi sau loviţi cu picioarele în spate, cu mişcări familiare şi practicate pe terenurile de fotbal în cele mai rele momente. În timp ce-i înfruntau pe luptătorii din rândul refugiaţilor, huliganii şi-au dat seama că trebuie să se retragă, cel puţin cât mai aveau cale liberă. Unii dintre ei au fugit pe partea cealaltă a străzii chiar prin faţa unui tramvai care, scrâşnind din frâne, s-a strecurat pe lângă ei şi le-a oferit o oarecare acoperire pentru retragere.

În urma lor, oameni uzi de ploaie, ţipete, plânsele, sânge pe pământ şi pe blaturile meselor, folosite acum pentru a întinde răniţii pe altceva decât pe pământul rece şi ud. Când au sosit poliţiştii, grupuri de oameni care strigau şi tremurau i-au înconjurat pentru a spune povestea ultrajului. În ora următoare, echipele de poliţişti au trecut pe la fiecare în parte, dar Frank a rămas pe loc, prea indignat de cele văzute ca să plece. Trebuia să depună mărturie. Dar toţi cei pe care îi interogau poliţiştii erau şi scanaţi, iar când au terminat de vorbit cu Frank şi au aplicat aceeaşi procedură, poliţiştii s-au uitat unul la celălalt. Unul dintre ei le-a arătat scanerul colegilor. Aceştia s-au apropiat de Frank şi l-au înconjurat.

— Ne pare rău, i-a spus unul dintre ei în engleză. Există un mandat de arestare. Vă rugăm să veniţi cu noi.

48

Bebeluşii plâng în zori. Este deja foarte cald. Oamenii sunt flămânzi. Soarele străluceşte deasupra dealurilor ca explozia unei bombe. Căldura excesivă se simte pe piele. Nu te uita într-acolo sau n-o să mai vezi toată dimineaţa. Umbrele se întind dincolo de marginea de vest a lumii. Aşa va fi până când acoperişul cortului se va interpune în calea luminii orbitoare, pe la ora nouă. Până atunci va fi prea cald pentru a mă mişca. Mai bine să transpiri decât să nu. Praful aderă la transpiraţie şi se văd mici urme de noroi pe piele. Până sâmbătă nu avem acces la duş. Este rândul meu luna aceasta. Am nevoie de duşul ăla.

Cortul de mese se deschide la opt, când soarele încă stă agăţat deasupra orizontului. Un rând lung la intrare. Bărbaţii lasă femeile cu copii mici să treacă în faţă. Oricum, pe majoritatea. Sunt înghesuiţi lângă intrare, rândul se destramă, toată lumea este nervoasă. Dacă nu mori de foame, cel mai bine este să te ţii deoparte. Ca să nu mai vorbim de ceea ce trebuie făcut. După un timp devine doar un obicei. Te duci unde-ai mai fost. Femeile din grupul cu care aştept de obicei încearcă să rămână normale, să converseze.

Cortul miroase a ouă jumări, a ceapă şi a boia. Boluri mari de iaurt simplu, mâncarea mea preferată. Fă-ţi plinul cu astea şi speră să rezişti până la căderea nopţii. Sari peste agitaţia mesei de la amiază. E mult prea trist să treci prin sala de mese de trei ori pe zi. Oamenii sunt expuşi acolo, neliniştiţi şi agitaţi, epuizaţi de căldură şi de subnutriţie.

De asemenea, sunt plictisiţi. Aceeaşi mâncare, aceleaşi chipuri. Nimic altceva de făcut decât să mănânci.

Asistenţii umanitari sunt recrutaţi dintr-o ţară nordică. Vorbesc între ei. Unii sunt liniştiţi şi serioşi, alţii râd şi sunt plini de viaţă. Sunt curaţi. Şi ei transpiră, dar sunt curaţi. Nu ştiu din ce ţară sunt. Uneori recunosc unele chipuri, nu doar bărbaţii frumoşi, ci o privire, ceva din

aspectul lor îmi atrage atenţia suficient de mult timp pentru ca acel chip să-mi rămână întipărit în memorie. După aceea, nu mai pot să-mi iau ochii de la ei. Dar ei nu mă văd. Când lucrează la linia de servire, punând mâncarea în farfurii, stabilesc un contact vizual cu noi şi ne întreabă dacă vrem felul de mâncare respectiv, dar foarte puţini ne văd astfel încât să facem o impresie asupra lor. Este un mod de a-şi face treaba fără a cădea în melancolie. Chiar şi aşa se răcesc destul de repede. Sau poate că misiunea lor este pe termen scurt. Oricum ar fi, ei vin, ei pleacă. Sunt aici şi totodată nu sunt, şi nici nu sunt chiar atât de reali.

Dar e important să nu te enervezi pe ei. Oamenii îşi îndreaptă emoţiile către ceea ce văd în faţa ochilor, aşa este natura umană. Deci există acolo o lume întreagă de oameni care ne-au adus în această tabără. Nu toţi au participat personal, dar toţi au făcut-o. Aceşti oameni trăiesc într-o lume în care există această tabără şi continuă. Oricine ar face la fel.

Dar asta se adaugă la faptul că suntem întemniţaţi aici, deşi n-am făcut nimic în afară de a vrea să trăim. Aceasta este ordinea. Oamenii ştiu că suntem aici, dar nu pot face nimic. Sau cel puţin aşa îşi spun. Şi este adevărat: eliberarea tuturor prizonierilor din captivitate din întreaga lume ar necesita eforturi enorme. Aşa că ei nu fac nimic. Îşi concentrează gândurile în altă parte şi uită de noi. Şi eu aş fi făcut la fel. De fapt, chiar am făcut asta eu însămi. Numai când lucrurile se destramă, îţi dai seama că ţi se poate întâmpla şi ţie. Nu crezi niciodată că ţi se poate întâmpla, până când nu ţi se întâmplă.

Aşadar, unii dintre aceşti oameni se oferă să vină voluntar în tabăra noastră să ne ajute să ne hrănim şi să facă toată munca necesară când ai optsprezece mii de oameni blocaţi în spatele unui gard, de unde nu pot pleca. Curăţarea toaletelor, spălarea cearşafurilor, toate astea. Şi bineînţeles că ne hrănesc. Trei mese pe zi. E multă muncă. Şi totuşi, ei nu renunţă. Majoritatea sunt tineri, nu toţi, dar este nevoie de un anumit idealism, iar acesta este în

principal un sentiment de om tânăr. Sunt aproape toţi mai tineri decât mine acum, dar nu cu mult timp în urmă, când am venit prima dată aici, erau de vârsta mea. Învaţă lucruri, văd lumea, întâlnesc alţi oameni ca ei şi aşa mai departe. Trebuie să se ţină la distanţă de noi, nu au de ales, altfel ar deveni la fel de nefericiţi ca şi noi. În cel mai bun caz, sunt indignaţi de situaţia noastră, le provoacă stres. Aşa că trebuie să păstreze distanţa. Ştiu asta.

Şi totuşi, îi urăsc pentru că nu m-au văzut. Pentru că mă priveau în ochi în timp ce îmi puneau mâncare pe farfuria întinsă şi totuşi nu mă vedeau niciodată. Încerc să nu fac asta, dar îi urăsc. Aşa cum urăsc orice altceva în această viaţă.

Nimănui nu-i place să se simtă recunoscător. Recunoştinţa este recomandată de preoţi, dar eu spun că nimănui nu-i place, nimănui. Nici măcar preoţilor. Ei aleg meseria asta pentru a nu fi niciodată în situaţia de a trebui să o simtă. Ei acceptă recunoştinţa noastră aşa cum acceptă durerea noastră, dar niciodată nu trebuie să exprimă ei înşişi recunoştinţă. Sau numai în calitatea lor profesională de receptori ai sentimentelor şi ai senzaţiilor noastre, reprezentanţii noştri în faţa lui Dumnezeu sau oricine altceva. Nu, nici mie nu-mi plac preoţii.

Când soarele este destul de departe spre apus încât să pot face asta fără să fiu arsă, mă duc până la perimetrul nordic al taberei să mă uit la dealuri. Ar trebui să fiu înapoi în cort unde facem lecţii cu copiii şi o să ajung acolo până la urmă, dar mai întâi vin aici. Dealurile îmi amintesc încă de dealurile de la mine de acasă, acolo unde am crescut, chiar dacă acestea sunt la fel de verzi ca limetele. Există o culme care arată exact ca aceea pe care o priveam din oraşul nostru când eram mică. Spre sfârşitul primăverii, şi dealurile noastre deveneau verzi, nu la fel ca verdele acesta umed, dar destul de verzi: măsliniu şi verde de pădure, pe un fond galben. Mă uit prin ochiurile unui

gard care arată ca toate gardurile din lume, doar că acesta este acoperit cu suluri de sârmă ghimpată prevăzută cu lamele ascuţite. Da, suntem prizonieri aici. Iar ei nu vor ca nouă să ne treacă prin minte că nu suntem, uitându-ne la un gard care ar putea fi escaladat. Cât despre plasa de sârmă propriu-zisă, aceasta pare slabă, de parcă ai putea să o tai cu uşurinţă, poate nu cu o foarfecă obişnuită, dar cu o foarfecă de tăiat tablă, sigur. Nicio problemă. Dar nu avem foarfeci de tablă în această tabără.

Aşa că mă sprijin de plasa de sârmă şi simt cum se lasă sub greutatea mea. Marginea de jos a gardului este înfiptă adânc în pământ, o văd bine. Probabil că mai demult era posibil să sapi sub ea cu o lingură sau cu mâinile goale şi să te târăşti pe dedesubt. Dar acum pământul s-a strâns acolo şi s-a întărit. Este greu de săpat şi, cel mai important, durează mult. M-ar vedea. Şi totuşi, de fiecare dată când stau lângă gard, mă gândesc la asta involuntar. Eu, la apus, privind cum ultimele raze ale soarelui colorează culmile dealurilor în roz, scormonesc în pământ. În niciun caz. Poate. În niciun caz. Poate.

Soarele apune, cerul străluceşte în albastrul amurgului. Apoi devine indigo. Este a 1859-a zi petrecută de mine în această tabără.

49

În iulie 1944, guvernul Statelor Unite a convocat un grup de şapte sute de delegaţi din toate ţările aliate la o conferinţă privind crearea unei ordini financiare postbelice. Întâlnirea a avut loc la hotelul Mount Washington din Bretton Woods, New Hampshire, şi acolo, după trei săptămâni de întâlniri, au fost făcute publice unele recomandări care, după ratificarea lor de către guvernele ţărilor participante, au condus la crearea Băncii Internaţionale pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare şi a Fondului Monetar Internaţional. Rezultatele scontate ale acestor noi entităţi includ stabilirea de pieţe deschise şi stabilitatea monedelor naţiunilor membre.

De asemenea, a fost propusă şi o organizaţie internaţională de comerţ, dar cum Senatul SUA nu a ratificat această parte a propunerii, organizaţia nu a fost fondată. Ulterior a fost înfiinţat GATT (General Agreement on Tariffs and Trade, Acordul General pentru Tarife şi Comerţ), care a preluat funcţiile pe care le-ar fi îndeplinit ITO (International Trade Organization, Organizaţia Internaţională a Comerţului), a cărei cartă nu fusese ratificată de Senatul SUA. Ulterior, GATT a fost înlocuit de Organizaţia Mondială a Comerţului.

John Maynard Keynes, principalul negociator britanic, a sugerat, de asemenea, la Bretton Woods, crearea unei Uniuni Internaţionale de Compensare care să folosească o nouă unitate monetară numită „bancor”. Scopul bancorului ar fi fost să permită naţiunilor care se confruntau cu deficit comercial să scape de datorii folosind un descoperit de cont la ICU (International Clearing Union, Uniunea Internaţională de Clearing), care le-ar permite să cheltuie bani pentru creşterea gradului de ocupare a forţei de muncă şi, prin urmare, pentru creşterea exporturilor. Naţiunilor care ar fi folosit descoperirea de cont urma să li se perceapă o dobândă de 10% la aceste împrumuturi în bancor, care nu puteau fi tranzacţionate în monede

obişnuite sau de către persoane fizice. Naţiunilor cu excedente comerciale mari li s-ar fi perceput, de asemenea, o dobândă de 10% pentru aceste excedente şi, în cazul în care creditul lor ar fi depăşit un maxim admis la sfârşitul anului, excedentul ar fi confiscat de ICU. Keynes spera astfel să creeze un echilibru internaţional al creditului comercial care să împiedice ţările să devină fie prea sărace, fie prea bogate.

Harry Dexter White, subsecretarul Trezoreriei SUA şi negociatorul-şef american, a afirmat, referindu-se la acest plan: „Am luat poziţia de categoric nu.” Fiind cel mai mare creditor şi proprietar de rezerve de aur din lume, Statele Unite au fost în măsură să intre în perioada postbelică drept singur proprietar al monedei globale – dolarul american –, care urma să fie susţinut de rezervele sale de aur. White a propus în schimb crearea unui fond internaţional de stabilizare, care să impună ferm povara datoriei asupra naţiunilor cu deficit; acesta a devenit ulterior parte a Băncii Mondiale.

Aşadar, la Bretton Woods, planul lui White s-a impus în faţa celui al lui Keynes şi, în absenţa ICU şi a bancorului său, reconstrucţia postbelică şi dezvoltarea economică ulterioară au fost finanţate de dolarul american, care a devenit moneda globală *de facto.* Moneda imperială, ca să zic aşa.

50

Mary a revenit în Europa, iar de la baza ei din Zürich a început să viziteze diferite bănci centrale europene, încercând să amelioreze rezultatele întâlnirii nereuşite de la San Francisco. La Londra, s-a întâlnit cu secretarul Trezoreriei Regatului Unit şi cu mai mulţi membri ai consiliului de administraţie al Băncii Angliei.

În zilele dinaintea acelei întâlniri, a citit istoria Băncii Angliei şi a văzut că aceasta era o instituţie importantă în istoria financiară a lumii. 1694 – Carol al II-lea şi William al III-lea împrumutaseră bani de la bănci private şi nu îi rambursaseră sau percepeau impozite pe tot felul de activităţi pentru a le permite să îşi plătească datoriile, făcând astfel viaţa mai scumpă pentru toţi, cu excepţia membrilor familiilor regale implicate, care erau din ce în ce mai puţin răspunzători pentru cheltuielile lor extravagante. Aşadar, un comerciant scoţian, William Patterson, a propus ca 1268 de creditori să-i împrumute regelui englez 1,2 milioane de lire sterline pentru o rată garantată a dobânzii de 8% şi, odată ce William al III-lea a semnat decretul, a pus piatra de temelie a sistemului financiar actual. Valorificarea puterii de stat îşi avea acum rădăcinile în bogăţia privată; astfel bogaţii şi statul au devenit codependenţi, două aspecte ale aceleiaşi structuri de putere.

După aceea, Banca Angliei a devenit mecanismul prin care finanţarea aparatului de stat a fost monopolizată de un mic grup de comercianţi bogaţi, realizându-se astfel trecerea completă de la puterea feudală asupra pământului la puterea monetară burgheză. De atunci, statul a rămas invariabil îndatorat capitalului privat şi a fost nevoit să se bazeze pe bunăvoinţa anumitor indivizi particulari care nu sunt aleşi de nimeni şi nu reprezintă pe nimeni în afară de clasa lor, dar în acelaşi timp sunt infiltraţi chiar în inima puterii statale. De asemenea, Banca Angliei a fost fondată în timpul stării de urgenţă, în timpul

unui război. Este adevărat, va exista întotdeauna o stare de urgenţă care va fi folosită pentru găsirea de motive pentru construirea şi consolidarea puterii de stat. Deci, indiferent de prevederile legale, combinaţia bancă-stat a acţionat în orice moment aşa cum s-a considerat potrivit.

În mod firesc, un lucru atât de nou era şi controversat. Conservatorii vremii credeau că banca va facilita sporirea puterii parlamentare, subminând bazele monarhiei şi conducând la triumful gloatei; liberalii au văzut în ea un mecanism prin care monarhul se va putea sustrage întotdeauna de la plata datoriilor. În orice caz, banca devenea un rival al bazelor politice deja existente şi de la bun început a fost percepută astfel: o enclavă izolată de putere în interiorul guvernului, formată din bancheri bogaţi, care nu erau aleşi.

Toate acestea nu prevesteau nimic prea bun, dar Mary nu putea scăpa de gândul că puterea autonomă a acestor oameni i-ar putea pune acum într-adevăr în poziţia de a ajuta la implementarea unei soluţii rapide în problema carbonului, dacă ar alege să se alăture acestui efort. Chiar dacă ar salva lumea pentru a-şi proteja privilegiile, asta nu ar mai avea nicio importanţă. Deoarece la momentul respectiv justiţia nu mai reprezenta prima ei prioritate, Mary a plecat la Londra.

Liderii Băncii Angliei s-au arătat extrem de sceptici cu privire la plan: ar putea provoca inflaţie, ar transforma băncile centrale în ţinte pentru piraţii valutari, ar creşte vulnerabilitatea la presiunile pieţei; modul de evitare a tuturor acestor inconveniente nu era foarte clar. Când Mary le-a reamintit că facilitaseră relaxarea cantitativă, aruncând pe piaţa de capital trilioane de lire sterline, sume necesare pentru salvarea băncilor, ei au dat din cap; treaba lor era să salveze băncile. Dar să faciliteze relaxarea cantitativă permiţând accesul la trilioane de lire sterline pentru a salva lumea, asta nu era treaba lor. Pentru asta ar fi fost nevoie de legislaţie.

În săptămâna următoare, Mary a plecat la Bruxelles. Banca Centrală Europeană, o instituţie mult mai tânără

decât Banca Angliei, înfiinţată la sfârşitul secolului al XX-lea ca instrument financiar al Uniunii Europene, i-a facilitat întâlnirea cu reprezentanţi care s-au comportat chiar mai neceremonios decât britanicii. Grupul cu care s-a întâlnit Mary era format în principal din bărbaţi din Germania şi din Franţa, foarte sofisticaţi, inteligenţi, politicoşi şi aroganţi. Atitudinea lor faţă de Mary a fost de dispreţ dus la extrem. În primul rând, ea conducea o agenţie fără putere financiară şi cu puţină influenţă juridică; pentru ei, crearea ministerului era un fel de gest idealist menit să-i facă pe oameni să creadă că se fac eforturi extraordinare, când în realitate acestea nu se făceau. Iar Mary, ca femeie şi irlandeză totodată, era de două ori stigmatizată, mai mult pentru că era irlandeză decât pentru că era femeie. După Thatcher, Merkel şi Lagarde, puţine femei îşi croiseră drum în primele eşaloane ale puterii europene şi financiare. Mary le admira pe toate aceste femei ca indivizi, cu toată ura pe care o nutrea faţă de politica dusă de Margaret Thatcher; mai mult, niciuna dintre ele, desigur, nu ajunsese în vârful piramidei datorită vederilor ei progresiste. Dar faptul că era irlandeză... în niciun caz! Irlanda era o colonie, o ţară mică, una dintre ţările PIIGS[28], una dintre numeroasele ţărişoare din Europa, „purceluşii" nevoiţi să culeagă firimiturile de la masa ţărilor mari şi neavând nicio şansă să obţină luciul strălucitor al vreuneia dintre ţările mari, cu alte cuvinte, Germania şi Franţa. Aceşti doi vechi antagonişti luptau încă pentru controlul asupra Europei, dar era o bătălie în doi, celelalte ţări ale lumii fiind irelevante sau, cel mult, instrumente utile. Şi din anumite motive, ţările mici nu reuşeau să-şi depăşească diferenţele şi să se grupeze pentru a deveni un front unit de sine stătător. Genul acesta de cooperare ar necesita să se sacrifice prea mult din naţionalism şi suveranitate. Aşadar,

[28] PIIGS - acronim ofensator (din cauza omofonici cu substantivul englez *pigs,* „porci"), utilizat în domeniul economic și financiar, pentru țările din sudul Europei: Portugalia, Italia, Irlanda, Grecia, Spania. Varianta inițială, PIGS, nu includea Irlanda.

cei doi mari inamici stăteau în vârf şi priveau la restul cu o condescendenţă îngăduitoare în cel mai bun caz, cu ordine bruşte în mod normal şi cu o constrângere brutală, în cel mai rău caz. Ceea ce, desigur, era mai bine decât asalturile militare feroce din trecut, dar nu chiar atât de satisfăcător atunci când te aflai în aceeaşi încăpere cu ei. Costume de mii de euro! Mary nu a întârziat să-şi manifeste dispreţul irlandez pentru un astfel de spectacol al împăunării. Ea putea transmite acest dispreţ printr-o privire ostentativ politicoasă, dar, desigur, asta nu o ajuta când venea vorba să obţină ce îşi dorea. Şi-a dat seama repede că Banca Centrală Europeană era preocupată exclusiv de stabilizarea preţurilor şi de consolidarea puterii sale în lume pentru a fi dispusă să o ajute să-şi realizeze propriul obiectiv. Dacă li s-ar cere să ajusteze rata dobânzii cu jumătate de punct pentru a salva lumea, ar refuza. Salvarea lumii era în afara domeniului lor de competenţă.

Banca Populară a Chinei, pe de altă parte, era o instituţie guvernamentală care acumulase cea mai mare bază de active dintre băncile centrale ale lumii – aproape patru trilioane de dolari. Deşi se bucura de independenţă în comparaţie cu alte agenţii guvernamentale chineze, banca era încă administrată de Consiliul de Stat. Nu avea sens să înceapă negocieri cu liderii Băncii Chinei; ar trebui să vorbească direct cu ministrul finanţelor şi chiar mai bine ar fi cu premierul şi preşedintele, desigur. Pentru a fi sinceră, Mary îşi punea cele mai mari speranţe în chinezi. Nu sunt doctrinari, nu sunt obsedaţi de ideile neoliberalismului sau de orice altă versiune a economiei politice; chinezii consideră că practica este singura măsură a adevărului. Treceţi râul pipăind pietrele, spuneau. Dacă ar putea să-i convingă de valoarea ideii, chinezii n-ar da nici doi bani pe ce credeau celelalte bănci.

Cu toate acestea, fără aprobarea majorităţii băncilor centrale, planul nu ar funcţiona.

De fapt, gândindu-se la asta, a pus-o pe Janus Athena să studieze problema. Dacă ideea este susţinută de Banca Chinei, va fi eficientă? Nu, J-A a revenit şi i-a spus: nicio

bancă nu s-ar putea expune astfel pieţei. Nici China, nici SUA; aceştia erau doar cei mai mari dintre liliputani, dacă ne referim la orice entitate dată care încearcă să lege de mâini şi de picioare economia globală. Ar fi nevoie de mai mulţi ca ei.

Înseamnă că nu va ieşi nimic din asta. Nu avea rost să piardă vremea cu bancherii. Se vor privi unii pe alţii, vor vedea lipsa de entuziasm pe feţele colegilor şi vor folosi acest lucru pentru a se ascunde în spatele său. Iar dacă lumea s-ar face praf şi civilizaţia s-ar destrăma, nu ar fi vina lor, chiar dacă ei finanţau dezastrul, pas cu pas.

Trebuia să se întâmple ceva care să-i facă să acţioneze.

SAP-urile (Structural Adjustment Programs, „programele de ajustare structurală” impuse de Banca Mondială ţărilor în curs de dezvoltare în plină criză a datoriilor la sfârşitul secolului al XX-lea au creat condiţiile pentru ceea ce a devenit ordinea mondială în secolul al XXI-lea. Aceste SAP-uri au fost instrumente ale imperiului economic american postbelic, care se deosebea de imperiile din trecut prin faptul că nu insista asupra proprietăţii coloniilor sale economice; deţinea doar datoriile şi profiturile lor, nu mai mult decât atât. Cel mai bun imperiu de până acum, în privinţa eficienţei, iar ordinea neoliberală a acordat întotdeauna prioritate eficienţei în cele mai pure condiţii economice: viteza şi uşurinţa deplasării banilor de la cei săraci la cei bogaţi.

Aşadar, a existat un motiv pentru care tot acest aranjament a fost numit Consensul de la Washington. Exigenţele sale în materie de SAP, adresate oricărei ţări care dorea să se salveze cu ajutorul unor împrumuturi suplimentare, presupuneau respectarea următoarelor cerinţe: reducerea cheltuielilor publice; instituirea unor reforme fiscale, inclusiv reduceri ale impozitului pe profit; privatizarea întreprinderilor publice; menţinerea ratelor de dobândă şi de schimb bazate pe cerinţele pieţii, fără control guvernamental asupra acestora; un set puternic de drepturi pentru investitori, astfel încât investitorii să nu

mai poată beneficia de aşa-numitele *haircuts*[29]*;* şi de reglementarea masivă a orice, de la activităţile de piaţă, practicile de afaceri, până la protecţia forţei de muncă şi a mediului.

Chiar dacă aceste programe de ajustare structurală au fost criticate pe scară largă şi considerate un eşec de către unii analişti la sfârşitul secolului al XX-lea, ele au reprezentat modelul pentru a face faţă crizelor UE din micile ţări din sud şi au fost aplicate în totalitate Greciei pentru a speria Portugalia, Irlanda, Spania şi Italia, ca să nu mai vorbim de noile ţări UE din Europa de Est, în perspectiva a ceea ce UE (adică, în acest caz, Franţa şi Germania) le-ar face dacă ar încerca să creeze şi să traseze o linie pe cont propriu. Aderaţi la UE, supuneţi-vă Băncii Centrale Europene; ceea ce însemna să vă supuneţi Germaniei şi Franţei, întrucât economia Germaniei era de aproximativ două ori mai mare decât a Franţei, ceea ce popoarele europene au înţeles din toate astea a fost că Germania le-a cucerit în sfârşit pe toate, indiferent care fusese situaţia la sfârşitul celui de-Al Doilea Război Mondial. Aşa cum SUA cucerise lumea mai degrabă prin finanţare decât prin arme, Germania cucerise Europa folosind aceleaşi metode – în unele cazuri, folosind chiar şi acelaşi capital. Pentru că Germania reuşise foarte bine să joace rolul de stat client al Americii în timpul Războiului Rece. Acum, că Războiul Rece se încheiase şi Germania era, în termeni economici, mai puternică decât Rusia, se putea desprinde puţin de SUA, prefăcându-se în mod inteligent că încă îi este client atunci când era profitabil pentru ea, în acelaşi timp urmărindu-şi propriul curs. Acest lucru era evident pentru toată lumea din Europa, dar miopia narcisistă a Americii cu privire la restul lumii nu-i permitea să vadă asta foarte bine.

[29] „Tunsori”, în lb. engleză, diferența dintre valoarea de piață a unui activ deținut de o companie și valoarea atribuită acelui activ atunci când se calculează deținerile unei companii. Cu cât diferența *(haircut-ul)* este mai mare, cu atât este mai mare riscul ca valoarea activului să scadă în cazul lichidării sale.

Aşadar, o vizită la Berlin era pentru Mary întotdeauna o aventură plină de imprevizibil. Bancherii locali şi miniştrii de finanţe nu erau la fel de şlefuiţi şi de aroganţi ca în Franţa şi la Bruxelles, dar erau şi mai ameninţători în certitudinea lor burgheză că nimic nu s-ar putea schimba vreodată. Bundesbank, banca naţională a Germaniei, fusese formată în perioada postbelică tocmai pentru a stabiliza statutul Germaniei de Vest de aliat fidel şi eficient al superputerii americane şi, având în vedere traumele incredibile ale celor două războaie şi perioada dintre ele, nu a fost o surpriză pentru Mary să afle că în documentele asociate formării Bundesbank, „păstrarea stabilităţii monedei" era considerată o „necesitate morală şi legală". Independenţa băncii de stat a dobândit un statut constituţional care integra sugestia ca stabilitatea valutară să fie inclusă în catalogul drepturilor fundamentale ale omului. Dreptul la viaţă, dreptul la libertate şi dreptul la o rată a inflaţiei scăzută! Ei bine, aceasta a fost ţara care şi-a văzut moneda călcată în picioare. Pierdeţi războiul pe care voi l-aţi început şi condiţiile impuse predării voastre ar putea include reparaţii pe care nu aţi fi în măsură să le refuzaţi şi care v-ar împovăra poporul până la a şaptea generaţie. Nu este de mirare că germanii care au supravieţuit acestui iad au jurat că nu vor permite ca acest lucru să se întâmple din nou. „Economia creează dreptul public", scrie în documentele fondatoare ale Bundesbank. Faptul că Mary vedea acest lucru exact invers era suficient pentru a o face să se mai gândească; era oare un fel de acceptare ascunsă de către germani a lui Marx mai presus de Hegel când spuneau că mai întâi există practica şi apoi teoria? Habar n-avea. Nu era nici filosof şi nici istoric, doar un simplu diplomat muncitor. Cu toate acestea, diplomaţii muncitori tind să se bazeze pe cauzalitate, planuri şi execuţia lor. Aceasta este esenţa guvernării, a birocraţiei, chiar şi a economiei în sine. Legile definesc cadrul comportamentului juridic. Este posibil să fie ca în problema cu găina şi oul, dar niciodată efectul nu a produs cauza – asta ar amesteca sensurile cuvintelor dincolo de

orice înţelegere.

Oricum, se afla la Berlin, simţindu-se umilită de aceşti germani care câştigaseră pierzând şi apoi adaptându-se la acea pierdere şi încercând din nou să obţină victoria prin diferite mijloace. Poate că acum nu doreau să conducă lumea; doreau doar să apere Germania printr-o diplomaţie activă, influenţând Europa şi lumea cât se poate de mult, având în vedere populaţia şi economia lor restrânse, şi făceau o treabă bună. Aşa că ea, la fel ca ei, încerca să ignore istoria lor spectaculos de îngrozitoare şi să se concentreze asupra momentului de faţă. Băncile centrale, a explicat ea, ar putea scăpa lumea de emisiile de dioxid de carbon prin relaxare cantitativă! Exercitarea suveranităţii statului asupra pieţei globale, prin cooperarea internaţională a statelor naţionale suficient de mari ca să facă faţă pieţei şi chiar să o schimbe. *Să cumpere dracului piaţa!* A spus asta politicos, dar pe un ton imperios.

Nemţii o priveau fix. Unul dintre ei s-a încruntat, o cută adâncă apărându-i între sprâncene, şi a început să vorbească. Banca centrală a Chinei, cea mai bogată dintre toate, avea patru trilioane de dolari SUA în active. Toate activele băncilor centrale reunite ajungeau la aproximativ cincisprezece trilioane. Nivelul de afaceri anual mondial, GWP, se ridica la optzeci de trilioane pe an, iar în adâncurile bazinelor întunecate de înaltă frecvenţă, zilnic erau tranzacţionare cam trei trilioane de dolari. Chiar şi admiţând că aceştia din urmă erau, în anumite privinţe, dolari fictivi, era foarte clar: piaţa era mai mare decât toate statele-naţiune la un loc.

Mary clătină din cap.

— Chiar dacă admitem că piaţa şi statul sunt două părţi ale aceluiaşi sistem, acest sistem unificat este guvernat de lege. Legile sunt create de statele-naţiuni; prin urmare, statele pot schimba aceste legi, asta înseamnă suveranitate, în asta rezidă seniorajul şi legitimitatea şi, în cele din urmă, încrederea publică şi valorile. Piaţa a fost construită şi parazitată de această structură juridică.

— Piaţa poate cumpăra legile, sugeră unul dintre ei.

— Piaţa este impermeabilă în faţa legii, adăugă un altul. Este propria sa lege, este natura umană, aşa trăieşte întreaga lume.

— Piaţa este doar un sistem juridic, spuse Mary. Schimbăm legile în fiecare zi.

— Băncile centrale există doar pentru a stabiliza monedele şi preţurile, pentru a menţine inflaţia sub control. Cel mai util instrument pentru atingerea acestui obiectiv este reglementarea ratei dobânzii.

— Împreună, băncile centrale sfătuiesc adesea puterile legislative să modifice nivelul de impozitare după cum este necesar pentru a stabiliza cursul de schimb, insistă Mary. Asta înseamnă schimbarea legilor.

— Puterile legislative fac doar ce poftesc.

— Dar ele adoptă legile financiare pe care băncile centrale le spun să le adopte, insistă Mary. Se tem de finanţe, îşi lasă analiştii să scrie legile în acest domeniu. Dacă le recomandaţi voi, o vor face. Mai ales dacă le recomandaţi să consolideze controlul asupra propriilor finanţe!

Germanii erau oameni practici, se citea pe chipul lor. Era o idee demnă de luat în seamă, trebuia văzut dacă ar fi ajutat Germania.

Acesta nu era cel mai nefavorabil răspuns pe care Mary îl primise până atunci, aşa că a plecat de la întâlnire simţindu-se epuizată şi având mare nevoie de o băutură, după o şedinţă în sala de gimnastică unde a lovit cu pumnii în diferite lucruri. Dar nu se simţea la fel de deprimată ca după unele dintre celelalte întâlniri. Germanii pricepuseră ce era mai rău. Ştiau cât de rău ar putea să fie. Chiar dacă germanii de astăzi sunt doar strănepoţi ai celor care au supravieţuit ororilor războiului sau chiar stră-strănepoţi, nu vor putea să-şi depăşească memoria culturală nici măcar în sute de ani. A existat represiune, desigur, dar oriunde există represiune, există şi revenirea celui reprimat, adesea distorsionat şi comprimat de represiune în ceva şi mai periculos pentru sine. Acesta era, poate,

indiciul că germanii erau acum preocupaţi de cum să rămână în siguranţă într-o măsură atât de mare încât devenise periculoasă. Nu ar fi primii.

Apoi, mai departe, în Rusia. Banca centrală a Rusiei era aproape la fel de mult o operaţiune de stat ca şi a Chinei. Jumătate din profiturile sale mergeau către statul rus, prin proiect constituţional. Deţinea 60% din Sberbank, cea mai mare bancă comercială a ţării, şi 100% din compania naţională de reasigurări a ţării. Bancherii lor centrali erau foarte hotărâţi să protejeze, mai presus de orice altceva, interesele Rusiei. Pentru Mary, toate astea aveau un sens; iar bărbaţii care au întâmpinat-o erau prietenoşi. Orice ţară capabilă să nască o persoană ca Tatiana avea probabil ceva bun în ea. Şi ruşii văzuseră tot ce se putea întâmpla mai rău. Încă îşi mai aduceau aminte cum se prăbuşise imperiul lor, distrugându-i, şi înainte de asta suferiseră trauma extremă a războiului mondial. Aveau motive să-i urască pe germani, de asemenea să-i urască şi pe americani, într-o măsură mai mică; chiar să urască pe toată lumea, s-ar putea spune. Rusia împotriva lumii: asta făcuse parte din psihicul lor colectiv câtă vreme fuseseră conştienţi de lume. Dar propriile lor probleme le absorbeau cea mai mare parte a atenţiei mai tot timpul; într-o oarecare măsură, erau o lume aparte. Au existat atât de multe locuri de felul acesta în istoria omenirii şi încă există – toată lumea trăieşte într-o anumită măsură în captivitatea psihologiei dictate de geografie, pentru că toţi trăiesc prin intermediul limbilor materne şi, dacă limba ta maternă este alta decât engleza, atunci tu, orice ai spune, te înstrăinezi într-o măsură sau alta de satul global. Globalizarea însemna o mulţime de lucruri – inclusiv o realitate, în sensul că toţi trăiau pe o planetă comună în care graniţele erau fantezii istorice –, dar era şi o formă de americanizare, de imperialism *soft power,* nu foarte dur, combinat cu dominanţa economică, în sensul că SUA încă deţineau 70% din activele de capital ale lumii, securizate în băncile şi companiile sale, chiar dacă aveau doar 5% din populaţia lumii. Aşadar, globalizarea dictată de realitatea

fizică era inevitabilă, ea va creşte doar pe măsură ce problemele biosferei se vor agrava, dar globalizarea imperialismului american nu va avea cum să reziste, deoarece acesta reprezenta una dintre principalele cauze ale problemelor biosferei. Şi totuşi, *lingua franca* a lumii era o putere *soft* permanentă.

Aşadar, exista un război între cele două globalizări şi trebuia ca ambele să se schimbe; trebuia să fie detaşate una de alta şi luate în considerare separat, dar în acelaşi timp înţelese şi analizate în ansamblu.

Copleşită de asemenea gânduri, simţindu-le învolburarea inutilă, ca într-un vis urât, Mary a primit un telefon de la Badim.

— Ce mai e nou?

— Ştii, omul acela care te-a răpit...

— Da?

— L-au prins.

— Ah! Unde?

— La Zürich.

— Adevărat?

— Da. Lângă râu, în Needle Park. Dădea o mână de ajutor la organizarea unei cine pentru refugiaţi, iar aceştia au fost atacaţi de o grupare fascistă şi el a participat la bătaie.

— De unde au ştiut că este el?

— ADN. Şi l-au înregistrat cu nişte camere, ca de obicei. De asemenea, ADN-ul îl leagă de un deces pe o plajă de pe lacul Maggiore, în partea elveţiană. Cineva a fost lovit cu o bucată de lemn în faţă şi a murit. Se pare că omul tău a fost cel care l-a lovit.

— La naiba! spuse ea, şocată. Bine, voi fi în trenul de dimineaţă în drum spre Zürich. Vreau un raport complet.

Mary şi-a petrecut lunga călătorie de întoarcere acasă fierbând. Nu ştia ce crede sau ce simte. Un fior de frică; o curiozitate puternică; un sentiment de triumf; o mare senzaţie de uşurare. Acum cel puţin se simţea în siguranţă. Nu avea să se mai trezească într-o noapte, strangulată de

acel tânăr deranjat mintal. Era bine; dar pentru ea, chiar şi gândul că el e încarcerat, devenea ciudat de supărător. Ar trebui oare ca oamenii care suferă de boli mintale să fie într-adevăr încarceraţi? Ei bine, uneori nu se putea altfel. Deci trăia un amestec destul de confuz de sentimente.

Dar nu putea nega că oricare ar fi fost aceste sentimente, cazul o interesa. Era destul de interesată ca să-şi dorească să-l vadă din nou pe acel bărbat. Şi cu el în închisoare, ar fi în siguranţă. Dar de ce să vrea să-l vadă? Nici ea nu ştia. Ceva din noaptea aceea o captivase. Bineînţeles.

În timp ce trenul traversa Germania, şi-a dat seama că avea să o facă. Avea să meargă să-l vadă, indiferent dacă-şi înţelegea sau nu impulsul. Asta sugera unei părţi din ea că ar putea fi o idee proastă. Ei bine, nu ar fi prima dată când ar face ceva despre care ştia că nu este un lucru inteligent. Întotdeauna fusese predispusă la acte nechibzuite. Era ceva ce ţinea de spiritul irlandez. I se părea că poporul ei reuşise să se perpetueze tocmai datorită femeilor irlandeze care luau decizii pripite.

Îi trecu prin minte o sintagmă: sindromul Stockholm. Asta să fi fost? Căută într-un dicţionar online: ostaticii ajungeau la o stare de simpatie pentru răpitorii lor. Considerată, în general, ca o eroare din partea ostaticilor sau ca o slăbiciune psihologică, rezultat al fricii, al transferului şi al speranţei de a supravieţui întorcându-te cu burta în sus şi expunându-ţi gâtul (sau alte părţi vulnerabile), mai degrabă decât să lupţi împotriva răpitorului şi să fii ucis.

Dar dacă nu a fost o greşeală? Ce s-ar întâmpla dacă ai fi forţat, fiind luat ostatic, să te concentrezi o dată pe realitatea celuilalt – pe disperarea lui, care trebuia să fi fost extremă pentru a-l împinge la un act imprudent? Ce s-ar întâmpla dacă ai constata că ai face acelaşi lucru în locul celuilalt? Dacă ţi-ar apărea această perspectivă, în imensa extindere a timpului petrecută când ai fost luat ostatic, atunci ai vedea situaţia dintr-un alt unghi şi ai face unele schimbări cumva, chiar dacă mult mai târziu.

Probabil că acea schimbare a fost, cel puţin uneori, reacţia corectă la cele întâmplate.

Fără îndoială, ca întotdeauna, depindea de circumstanţe. În situaţia iniţială de la Stockholm, citi ea, doi jefuitori de bănci ţinuseră patru ostatici, trei femei şi un bărbat, într-un seif de bancă în care şi ei erau prinşi şi, în decursul unei săptămâni, multe gesturi mărunte de amabilitate se produseseră în ambele sensuri. Când s-a terminat totul şi, desigur, s-a încheiat paşnic, cu răpitorii predându-se, se născuse un pic de simpatie. Ostaticii au refuzat să depună mărturie la proces împotriva răpitorilor. Se spunea că sindromul numit după ei afectează aproximativ 10% din victimele răpirilor, iar cu cât este mai amabil comportamentul răpitorilor, în cadrul actului fundamental ostil de a reţine o persoană împotriva voinţei sale, cu atât este mai probabil efectul.

Există şi un sindrom Lima, mai citi ea, în care răpitorii dezvoltă o simpatie atât de puternică pentru ostaticii lor, încât îi lasă să plece.

Ce se întâmplă dacă ambele sindroame apar simultan? Cu siguranţă aşa se întâmplă uneori, într-un fel de simetrie: doi oameni, ambii suferind de diferite tipuri şi grade de traume, recunosc într-un moment de stres ridicat un coleg de suferinţă. Nu-i aşa?

Este atât de greu de vorbit despre asemenea lucruri. Încercarea de a atribui un nume unei confuzii de sentimente. Un sentiment greşit pe care totuşi l-ai simţit. Mulţi psihologi s-au îndoit de realitatea sindromului Stockholm. Nu intrase niciodată în manualele DSM. Era psihologie pop, un termen jurnalistic, o ficţiune.

Ei bine, până la urmă, s-a întâmplat orice lucru posibil. În momentele de mare stres s-au întâmplat lucruri ciudate. Probabil că era o prostie să încerci să găseşti orice fel de etichetă pentru aceste evenimente, orice fel de explicaţie. Sindroame, psihologie în general: rahat! A fost doar o dată, de fiecare dată. În acest caz, doar Mary şi acel tânăr, într-o bucătărie, timp de câteva ore foarte intense. Nu ceva atât de diferit de o întâlnire nereuşită la care te-ai simţit

obligat să faci faţă. Ei bine, nu. Pistolul acela, momentul acela de frică – o împunsătură violentă de teamă pentru viaţa ei – nu uitase asta şi nici nu-l iertase. Ea nu ar face-o niciodată. Nimic nu era chiar aşa. Dar nimic nu semăna cu nimic.

Ajunsă la Zürich, Mary ieşi din Hauptbahnhof, traversă râul până la staţia de tramvai de unde luă tramvaiul 6 şi urcă dealul până la Kirche Fluntern. Obosită, continuă drumul pe jos, pe Hochstrasse, până la clădirea unde locuia, şi intră. Gărzile de corp erau încă afară, se bucurau să o vadă. Urcă scările, simţindu-se istovită. Îşi turnă un pahar de vin alb cu gheaţă şi îl bău dintr-o suflare. Nu-i plăcea să trăiască singură, dar nici nu-i plăcea să trăiască cu bodyguarzi. Probabil că ar fi trebuit să-i invite înăuntru; era frig afară. Dar în momente ca aceasta nu voia să vorbească cu nimeni. Ar fi fost imposibil, era prea confuză. Ar fi fost arţăgoasă, chiar dacă ar fi încercat să fie politicoasă. Aşa stând lucrurile, făcu un duş rapid şi se trânti pe pat, încă fierbând pe dinăuntru. Din fericire, o birui somnul.

Dimineaţa, merse mai întâi la birou şi rezolvă lucrurile necesare. Apoi se uită la raportul pregătit de Badim cu privire la tânărul bărbat. Frank May. Într-adevăr, supravieţuise marelui val de căldură din India; fusese chiar în zona cea mai grav afectată, în timp ce lucra acolo ca asistent umanitar. Pe atunci avea douăzeci şi doi de ani. Şi ADN-ul său fusese găsit la locul crimei de pe lacul Maggiore, pe o bucată de lemn folosită ca armă. Probabil că va fi acuzat de omucidere din culpă. Dar îl surprinseseră asupra faptei, aşa se părea. Mary a oftat. Celelalte chestii erau banale prin comparaţie, dar problema era că alcătuiau un model, care se adună la dosarul unui recidivist. Adică mai mult timp petrecut în închisoare.

Mary căută locul unde se afla bărbatul – Gefängnis Zürich, închisoarea Zürich. După un telefon pentru a se asigura de orele de vizită şi de disponibilitatea acestuia, merse pe jos până la staţia de tramvai. În timp ce aştepta

tramvaiul, se uită atentă la lucrurile de vânzare dintr-un chioşc. Ce-i duci unui deţinut? Apoi îşi aminti că îşi vizita răpitorul. Nu cumpără nimic.

Închisoarea era situată pe Rotwandstrasse, „Strada Pereţilor Roşii”. Cea mai apropiată staţie de tramvai era Paradeplatz. Coborî şi făcu câţiva paşi până la strada respectivă; nu se vedea nici urmă de pereţi roşii. Poate că fuseseră revopsiţi sau demolaţi acum opt sute de ani. Închisoarea era impunătoare; o clădire din beton cu trei etaje, care se întindea pe cea mai mare parte a unui sector de stradă. Stil instituţional; ferestre înalte în ambrazuri adânci care, evident, nu erau menite să fie deschise.

Intră şi spuse cine este. Transmiseră solicitarea; prizonierul era dispus să o întâlnească. Exista o sală mare pentru vizite. Mai întâi îşi lăsă telefonul şi alte lucruri într-un dulap, apoi trecu printr-o instalaţie cu raze X, ca la controlul de securitate dintr-un aeroport. După aceea, se văzu escortată de un gardian pe un hol şi prin două uşi care se descuiară şi se deschiseră automat. Ca o ecluză în staţiile spaţiale, se gândi ea. În interiorul clădirii, atmosfera era alta.

Şi era adevărat. Arăta altfel, mirosea altfel. Elveţienii afişau aproape întotdeauna un pic de eleganţă chiar şi în cele mai oficiale instituţii ale lor, şi asta era adevărat şi aici – o linie albastră de lambriuri, o cameră mare cu o mulţime de mese separate cu scaune, plante în ghivece în colţuri şi câteva imitaţii după Giacometti, cu personaje arătând spre tavan, în alungirile lor obişnuite. Dar mirosea a ozon şi a putere. Panopticum. Doi gardieni stăteau în spatele unui birou pe un podium mic lângă uşă pentru vizitatori. Un alt paznic intră pe uşa din partea prizonierilor, escortând un bărbat slab, care se mişca de parcă ar fi fost rănit.

El era. Frank ridică privirea spre ea. Văzând-o, zâmbi scurt, nesigur, un rânjet de teamă, şi lăsă privirea iar spre podea. Îi făcu semn către una dintre mese şi porni într-acolo. Mary îl urmă şi se aşeză pe scaun, de cealaltă parte a mesei. Ceruse în mod clar masa aceea. După ce se

aşezară, gardianul care o escortase înăuntru se duse să stea de vorbă cu ceilalţi gardieni.

O vreme, Mary se uită la el în tăcere. După o singură privire surprinsă, ca şi când ar fi vrut să se asigure că este ea, Frank îşi coborî ochii spre masă. Părea necomunicativ. Slăbise în timpul scurs de la acea noapte din apartamentul ei, cu toate că şi atunci era slab.

— De ce eşti aici? întrebă el într-un târziu.

— Nu ştiu, spuse ea. Cred că am vrut să te văd în închisoare.

— Ah.

Urmă o tăcere lungă. *Acum am redobândit ceva care-mi aparţinea* – ea nu rosti cuvintele, abia dacă le gândi. *Acum sunt mai sigură decât înainte. Nu voi fi împuşcată pe stradă. Acum rolurile sunt inversate, tu eşti reţinut împotriva voinţei tale, eu sunt liberă să plec.* Şi aşa mai departe. Nu simţea că o aduseseră aici motive întemeiate.

— Ce mai faci? îl întrebă ea.

— Sunt aici, răspunse el, ridicând din umeri.

— Ce s-a întâmplat?

— Am fost arestat.

— Am auzit că ai fost la o cină pentru refugiaţi, spuse ea, iar el confirmă dând din cap.

— Ce ai mai auzit?

— Am auzit că au fost atacaţi de nişte huligani, iar tu ai intervenit în apărarea lor şi erai încă acolo când a venit poliţia. Te căutau pentru ceva care s-a întâmplat lângă lacul Maggiore.

— Aşa au spus.

— Ce s-a întâmplat lângă lacul Maggiore?

— M-am enervat pe un tip şi l-am lovit.

— L-ai lovit şi a murit?

El dădu din cap aprobator.

— Aşa spun ei.

— Eşti un fel de...?

El ridică din umeri.

— Probabil că am fost norocos.

— Norocos? repetă ea aspru.

El se răsuci pe scaun.

— A fost un accident.

— Bine, dar nu glumi pe tema asta. De acum înainte, ceea ce spui poate avea consecinţe asupra statutului tău juridic.

— Vorbeam doar cu tine.

— Exersează cu toată lumea.

— Fără glume? Pe bune?

— Ar fi chiar aşa de greu pentru tine? Nu-mi amintesc să fi făcut multe glume când mi-ai vizitat apartamentul.

— Încercam să fiu serios atunci.

— Faci asta şi acum. Ar putea conta.

— La ce?

— La cât de lungă va fi sentinţa ta.

Îşi făcu gura pungă şi înghiţi în sec. Nu mai era o glumă.

— Bărbatul ăsta care a murit, l-ai lovit cu ceva?

— Da. Ţineam în mână o bucată de lemn uscat pe care am găsit-o pe malul lacului.

— Şi asta a fost suficient pentru a-l ucide?

— Nu ştiu. Poate că s-a lovit cu capul de ceva când a căzut.

— De ce l-ai lovit?

— Nu-mi plăcea.

— De ce nu-ţi plăcea?

— Era un tâmpit.

— Pentru tine sau pentru alţii?

— Şi una, şi alta.

— Erau elveţieni sau *Ausländer?*

— Şi una, şi alta, într-adevăr.

Mary îl privi mult timp. Se pare că genul de conversaţie ca a lor includea multe tăceri lungi.

— Ei bine, este foarte rău, rosti ea în cele din urmă. Înseamnă că te-au arestat pentru mai multe lucruri. Deci... Ei bine, voi pune o vorbă pentru tine, dacă vrei.

— Că am fost un bun răpitor?

— Da. Acest lucru a fost deja consemnat. Vreau să spun că am raportat ce s-a întâmplat drept răpire, aşa că acum nu pot spune că te-am invitat să bem un pahar. În Elveţia,

nu au legea celor trei infracţiuni, ca în SUA, după câte înţeleg eu, dar în cazul tău mai este şi această ultimă bătaie în care ai fost implicat, care se adaugă la ucidere şi la ce ai mai făcut. Asta va avea un efect asupra sentinţei. Dacă nu aş fi fost deja înregistrată spunând altceva, m-aş fi gândit să le spun că doar petreceam seara împreună.

— De ce? întrebă el, uimit.

— Poate pentru a te ajuta să primeşti o sentinţă redusă.

Frank continua să pară surprins. Şi ea era surprinsă. Cine e acest bărbat, de ce să-i pese? Ei bine, din cauza acelei nopţi. Era evident tulburat. Ceva era în neregulă în el.

— Bine, spuse el ridicând din umeri, apoi brusc privirea i se întunecă. Ştii cât poate dura? Sentinţa mea?

— Nu, răspunse Mary şi se opri să se gândească la asta. În Irlanda, cred că ceea ce ai făcut ţi-ar aduce o pedeapsă de la câţiva până la mai mulţi ani, în funcţie de circumstanţe. Apoi, ţi se fac reduceri pentru bună purtare şi aşa mai departe. Dar Elveţia este diferită. Pot să mă documentez.

Frank privea prin masă, prin abisul necunoscut al anilor.

— Nu ştiu cât timp voi rezista, spuse el încet. Deja nu mai suport.

Mary se gândi la ce i-ar putea spune. Nu-i luă mult.

— Îţi vor da de lucru, se aventură ea. Vei fi lăsat să ieşi la muncă. Te vor pune sub tratament. S-ar putea să nu fie atât de diferit de modul în care trăiai înainte.

Spunând acestea, se alese cu o privire întunecată şi aprigă. Apoi Frank se uită din nou la masă, de parcă ar fi fost nefericit că ea se afla acolo.

Mary oftă. Într-adevăr, nu prea avea cum să-l încurajeze într-o situaţie ca a lui. Bine, fusese alegerea lui, iar acum iată-l unde a ajuns. Dacă ar fi avut de ales... Din nou, îşi aminti de problema sănătăţii. Toate crimele violente oribile din lume, incomparabil mai grave decât orice făcuse acest om, nu erau, până la proba contrară, dovezi ale nebuniei? Astfel încât orice pedeapsă însemna efectiv pedepsirea cuiva pentru că e bolnav?

Sau pentru a menţine comunitatea în siguranţă.

Nu voia să se gândească la aceste lucruri. Avea probleme mai mari de rezolvat, avea o zi plină. Dar uită-te la el. Blocat, încarcerat, nenorocit. Posibil nebun. Nu doar afectat de stres posttraumatic, ci deteriorat de traumatismul în sine într-un fel şi mai debilitant decât în cazul PTSD. Un fel de leziuni ale creierului, cauzate de supraîncălzire sau de deshidratare sau de ambele, leziuni care nu s-au vindecat niciodată. Părea destul de posibil; toţi ceilalţi aflaţi acolo muriseră.

Ei bine, cine ştie? El nu pleca nicăieri. Ea avea treabă de făcut şi i-ar fi destul de uşor să se întoarcă.

— O să plec, spuse ea. Mă voi întoarce. O să văd ce pot să aflu şi o să discut cu avocatul tău. Ai unul?

— Mi-au dat unul, răspunse el, clătinând din cap.

Părea complet deznădăjduit.

Mary oftă şi se ridică. Unul dintre gardieni se apropie.

— Plecaţi? întrebă gardianul.

— Da.

Acum ea era stăpână pe situaţie. Îl atinse scurt pe umăr, aproape aşa cum îl atinsese prima oară în apartamentul ei de pe Hochstrasse. Se afla acolo parţial să se răzbune, asta simţea acum. Frank era cald prin cămaşă, fierbinte, febril parcă. Cu o mişcare din umăr, ca un cal ce alungă o muscă enervantă, Frank îi îndepărtă mâna.

51

Anii ’30 au fost ani de coşmar, ani-zombi. Civilizaţia fusese distrusă, dar continua să rătăcească pe Pământ, clătinându-se, spre o soartă chiar mai rea decât moartea.

Toată lumea o simţea. Cultura vremii era plină de frică şi de furie, de negare şi de vinovăţie, de ruşine şi de pocăinţă, de represiune şi de revenirea celor oprimaţi. Se mişcau ca nişte automate, mereu într-o stare de groază, mereu conştienţi de statutul lor de fiinţe rănite, întrebându-se ce altă lovitură zdrobitoare se va abate în continuare asupra lor şi cum vor reuşi să o ignore şi pe aceasta, când făceau deja un efort atât de mare să le ignore pe cele care se întâmplaseră până acum, o parte din ele ajungând până în 2020. Cu siguranţă că valul de căldură indian îşi pusese într-o mare măsură amprenta. Nu puteau să-i facă faţă, nici nu-l puteau uita, deşi nu se puteau gândi la asta, dar nici nu puteau să nu se gândească, oricum, nu fără un efort subconştient enorm. Imaginile. Cifrele brute. Acestea le reaminteau de Holocaust, care lăsase un gol imens în percepţia civilizaţiei despre sine, când au murit şase milioane de oameni, dar asta se întâmplase cu mult timp în urmă, când evreii au fost ucişi de germani, era o chestie germană. Nakba palestinienilor, împărţirea Indiei şi tot aşa, poveşti urâte care nu se mai terminau, cifre întotdeauna de neimaginat; dar mereu, înainte, existaseră anumite grupuri de oameni răspunzători pentru respectivele crime, oameni dintr-o perioadă anterioară, mult mai barbară, sau cel puţin aşa îşi spuneau ei. Întotdeauna aceste gânduri îşi făceau loc într-o încercare de a opri valul de căldură, despre care acum se spunea că a ucis douăzeci de milioane. Cu alte cuvinte, la fel de mulţi oameni câţi soldaţi muriseră în Primul Război Mondial, un număr de morţi care necesitase patru ani de masacru intens, intenţionat, în timp ce valul de căldură durase doar două săptămâni. Alţii susţineau că valul de căldură a fost oarecum similar cu gripa spaniolă din 1918-

1920, dar nu este aşa. Catastrofa nu a fost cauzată de un agent patogen, nici de un genocid, nici de război – a fost pur şi simplu doar acţiunea sau lipsa de acţiune umană, care i-a ucis pe cei mai vulnerabili. Şi vor urma şi alţii, cu siguranţă, pentru că în cele din urmă toţi erau lipsiţi de apărare.

Şi totuşi, oamenii planetei continuau să ardă hidrocarburi, să circule cu maşinile, să mănânce carne, să zboare cu avionul, să facă toate acele lucruri care provocaseră valul de căldură şi îl vor provoca şi pe următorul.

Toţi cei în viaţă ştiau că nu se face suficient şi toţi continuau să facă prea puţin. A urmat, desigur, represiunea, a fost prea freudiană, dar modelul lui Freud pentru minte era motorul cu abur, adică izolarea, presiunea şi eliberarea. Represiunea a construit astfel presiune internă, apoi revenirea reprimatului a fost o eliberare a acelei presiuni. Puteai face aerisirea sau pur şi simplu puteai arunca în aer motorul. Ce făceau oamenii în anii ’30? Un şuierat sau o bubuitură? Şuieratul presiunii eliminate care face o muncă utilă, ca la un motor care funcţionează? Sau un bubuit? Nimeni nu putea prezice nimic, oamenii trăiau cumva de la o zi la alta şi între timp presiunea creştea.

Aşa că nu a fost chiar o surpriză când a venit o zi în care şaizeci de avioane de pasageri s-au prăbuşit în decurs de câteva ore. Peste tot în lume, zboruri de tot felul, deşi, când s-au făcut analizele, a devenit clar că un număr disproporţionat din aceste zboruri îl reprezentau avioanele private sau de afaceri, iar avioanele comerciale prăbuşite erau ocupate în mare parte de oameni de afaceri. Dar oameni, oameni nevinovaţi, care zburau din tot felul de motive, erau morţi. Aproximativ şapte mii au murit în acea zi, civili obişnuiţi care îşi vedeau de viaţa lor.

Mai târziu s-a stabilit că nori de drone mici fuseseră direcţionaţi pe rutele de zbor ale avioanelor, dezactivându-le motoarele. Dronele au fost în mare parte distruse, iar producătorii şi operatorii lor nu au fost niciodată urmăriţi

până la capăt. Mai multe grupări teroriste au revendicat acţiunile în perioada imediat următoare şi au venit cu diferite solicitări, dar nu a fost niciodată foarte clar dacă vreuna dintre ele avusese într-adevăr legătură cu cele întâmplate. Faptul că mai multe grupuri şi-ar asuma responsabilitatea pentru o astfel de crimă nu a făcut decât să adauge o notă în plus la groaza resimţită la acea vreme. În ce fel de lume trăiau?

Totuşi, un mesaj era destul de evident: încetaţi să mai zburaţi. Şi într-adevăr mulţi oameni au încetat să mai zboare. Înainte de acea zi, în orice moment se aflau în aer jumătate de milion de oameni. După aceea, numărul a scăzut vertiginos. Mai ales după ce a avut loc o a doua serie de prăbuşiri, o lună mai târziu, când au căzut douăzeci de avioane. După aceea, avioanele de linie au început să zboare deseori goale, apoi au fost anulate. Şi avioanele private au încetat să mai zboare. Fuseseră, de asemenea, atacate avioane şi elicoptere militare, aşa că şi acestea şi-au restrâns activitatea şi au zburat doar la nevoie, ca într-un război. Aşa cum şi erau, de fapt.

Cineva a observat că niciunul dintre avioanele experimentale alimentate cu baterii nu fusese doborât, nici măcar un avion cu biocombustibil şi nici măcar un singur dirijabil, aerostat sau balon cu aer cald; nicio aeronavă de acest fel. Dar în perioada respectivă, acestea erau atât de puţine, încât era greu de spus dacă au fost cruţate sau nu. Poate că da, părea să aibă sens, iar creşterea producţiei de dirijabile, care începuse deja timid, nu a încetat niciodată până în ziua de azi.

Se spune adesea că Războiul pentru Pământ a început de Crash Day, ziua în care s-au prăbuşit avioanele. Şi mai târziu în acelaşi an, navele portcontainer au început să se scufunde, aproape întotdeauna aproape de uscat. Torpile venite de nicăieri: un alt tip de dronă subacvatică. S-a observat la începutul acestei campanii că navele se scufundau adesea acolo unde puteau forma bazele pentru noi recife de corali. În orice caz, se duceau la fund. Bineînţeles, toate funcţionau pe motorină. Pierderile de

vieţi omeneşti în urma acestor accidente au fost minime, dar comerţul mondial a primit o lovitură severă. Bursele au scăzut chiar mai mult decât după Crash Day. O recesiune la nivel mondial, sentimentul de pierdere a controlului, creşteri ale preţurilor la bunurile de larg consum, perspectiva clară a recesiunii totale care chiar s-a produs după câţiva ani... a fost o perioadă de groază.

La două luni după Crash Day, un grup numit „Kali", sau „Copiii lui Kali", a lansat un manifest pe internet. Gata cu transportul pe bază de arderi de combustibili fosili. Acestea reprezintă aproximativ 20-25% din arderile totale de carbon ale civilizaţiei în acest moment şi toate sunt vulnerabile la perturbări, aşa susţinea manifestul.

În continuare, „Copiii lui Kali" (sau cineva care se ascundea în spatele acestui nume) au spus lumii un singur cuvânt: vaci. Mai târziu, în acelaşi an, grupul a anunţat că virusul bolii vacii nebune, encefalopatia spongiformă bovină, a fost cultivat şi inoculat, prin săgeţi trase de drone în milioane de bovine din întreaga lume. Peste tot, cu excepţia Indiei, dar mai ales în Statele Unite şi în Brazilia, în Anglia şi în Canada. Nimic nu ar putea împiedica aceste vite să se îmbolnăvească şi să moară în câţiva ani şi, dacă ar fi mâncate, boala lor ar putea migra în creierul uman, unde se manifestă ca o variantă a bolii Creutzfeldt-Jakob, ducând invariabil la un rezultat fatal. Deci, pentru propria siguranţă, oamenii au început să renunţe la carnea de vită.

Şi într-adevăr, în anii '40 şi după aceea, oamenii au consumat mai puţină carne de vită, au băut mai puţin lapte şi s-au efectuat mai puţine zboruri cu avionul. Desigur, mulţi oameni s-au grăbit să sublinieze că aceşti „Copii ai lui Kali" erau ipocriţi şi monştri, că indienii nu mănâncă niciodată carne de vită şi, prin urmare, nu au simţit pierderea, că în India centralele pe cărbune arseseră o cantitate semnificativă de hidrocarburi în ultimul deceniu şi aşa mai departe. Apoi, aceleaşi centrale electrice indiene pe cărbune au început să fie atacate în mod regulat, aşa că nu era clar cine făcea ce făcea şi cui. Zeci

de centrale electrice au fost distruse în întreaga lume, adesea prin atacuri cu drone. Penele de curent în acei ani se produceau cel mai frecvent în India, dar întreruperi s-au înregistrat şi în alte ţări. Războiul pentru Pământ era real, dar agresorii erau de negăsit. S-a afirmat adesea că ei nu se află în India şi că nici nu erau o organizaţie indiană, ci mai degrabă o mişcare internaţională. Kali nu era nicăieri, Kali era pretutindeni.

52

Sikkim-ul nostru a devenit un stat cu agricultură complet organică între 2003 şi 2016, ajutat de Vandana Shiva, savantă, filosoafă, feministă şi specialistă în permacultură, o figură importantă pentru mulţi dintre noi în India. Bineînţeles, Sikkim este cel mai slab populat stat indian, cu mai puţin de un milion de locuitori şi al treilea dintre cele mai mici state din punct de vedere economic. Dar creşte mai mult cardamom decât orice alt loc în afară de Guatemala, iar unul dintre numele sale este Beyul Demazong, „Valea Ascunsă a Orezului", *beyul* desemnând văi ascunse, sacre în tradiţia budistă, inclusiv Shambala şi Khembalung. Sikkim este tocmai acest tip de loc magic, iar versiunea sa de agricultură organică, un aspect al permaculturii în general, a devenit de interes în India la mijlocul secolului, ca parte a mişcării Reînnoire şi Noua India şi a creării unei lumi mai bune. Aici, din nou, Vandana Shiva a fost un intelectual public important, combinând apărarea drepturilor locale asupra pământului, cunoştinţele indigene, feminismul, hinduismul post-castă şi alte programe progresive caracteristice Noii Indii şi Reînnoirii.

Important a fost şi exemplul statului Kerala, situat la capătul opus al Indiei, pentru inovaţiile sale fundamentale în autoguvernare. Un stat binecuvântat de poziţia sa pe coasta de sud-vest a Indiei, cu o lungă istorie de interacţiuni cu Africa şi cu Europa, locul unde se află legendarul oraş Trivandrum, Kerala a fost guvernat mult timp de un acord de împărţire a puterii între LDF (Left Democratic Front, Frontul Democrat de Stânga), care fusese în mare măsură influenţat de Partidul Comunist Indian, şi vechiul Partid al Congresului care, deşi puţin apreciat la nivel naţional, a menţinut întotdeauna un nivel destul de substanţial de sprijin în Kerala, fiindcă reprezenta partidul pro independenţă şi *satyagraha* lui Gandhi, adică *forţa de pace.* LDF a fost partidul dominant

în Kerala încă de la independenţa Indiei în urmă cu un secol, iar unul dintre proiectele sale principale a fost întotdeauna delegarea puterii către guvernarea locală, apropiindu-se de obiectivul a ceea ce s-ar putea numi democraţie directă. În Kerala există acum un *panchayat* pentru fiecare sat, apoi guverne de district care coordonează aceste *panchayat,* supraveghează disputele şi se interesează de orice activitate necesară la nivel de district; cel mai înalt eşalon al guvernului este guvernul de stat din Tirawananthapuram, care se ocupă de chestiuni importante pentru întregul stat. Accentul pe administraţia locală a fost atât de intens şi de minuţios încât acum există un total de 1200 de organisme guvernamentale în Kerala, toate ocupându-se de problemele din zona lor, oricare ar fi aceasta.

În mod ciudat, poate – sau poate nu chiar atât de ciudat –, se spune adesea atât despre Sikkim, cât şi despre Kerala că sunt locuri excepţional de frumoase şi că ambele atrag mai mulţi turişti decât majoritatea statelor indiene. Dar adevărul este că aproape fiecare stat indian este frumos, dacă vă propuneţi să vizitaţi ţara şi să vă convingeţi. Este o ţară foarte frumoasă. Deci succesul acestor două state nu poate fi pus în întregime pe seama frumuseţii peisajelor.

Deşi a fost tratată foarte prost pentru o lungă perioadă de către diverse interese invadatoare, inclusiv de către moguli, rajahi şi britanici, de globalizare şi de guvernele naţionale corupte din fiecare partid, dar mai ales de către Partidul Congresului în zilele sale de scădere a puterii şi apoi de partidul hindus triumfalist BJP, ambele căzute acum în dizgraţie pentru legăturile lor cu canicula, India continuă să se ridice deasupra tuturor şi să facă tot ce-i stă în putinţă. Aşadar, în Noua Indie, în perioada de după valul de căldură, a avut loc o reînnoire completă a priorităţilor şi, în măsura în care a fost posibil, s-au introdus soluţii la problemele care ne afectează, bazate pe realităţile din India. Sikkim şi Kerala sunt două exemple diferite de ceea ce se poate realiza printr-o bună guvernare, prioritizând valorile şi practicile indiene. Desigur, soluţiile la bolile

noastre nu pot veni în întregime din interiorul graniţelor Indiei, deşi este o ţară mare în comparaţie cu multe altele, atât din punct de vedere geografic, cât şi din punct de vedere al populaţiei. Indiferent cât de mari, toate ţările au nevoie acum ca întreaga lume să se comporte bine. Totuşi, India este mare, suficient de mare pentru a oferi resurse umane, agricole şi minerale pentru o creştere rapidă a nivelului de modernizare.

Este interesant de văzut dacă progresele iniţiate în diferitele state indiene ar putea fi extinse rapid la întreaga ţară. Nu doar Kerala şi Sikkim, desigur, ci şi state precum Bangalore, aşa-numita Silicon Valley din India, care a deschis drumul în această privinţă prin înfiinţarea unui număr mare de colegii de inginerie. Acum, Bangalore, Garden City, al treilea ca mărime din India, prosperă ca un hub global pentru IT, iar inovaţiile de acolo în crearea aşa-numitului Internet al Pământului şi al Animalelor ar putea ajuta foarte mult în procesul de modernizare completă a zonei rurale indiene. Şi apoi, bineînţeles, există studiourile Bollywood în Mumbai şi resursele minerale enorme, în sus şi în jos pe coloana vertebrală a ţării. Chiar şi scoţând din circulaţie cărbunele, aşa cum am făcut noi, bogăţia fizică absolută a Indiei este de neegalat şi într-o lume alimentată de energie solară, India este într-adevăr binecuvântată. Mai multă energie solară cade asupra Indiei decât asupra oricărei alte naţiuni de pe Pământ.

Aşadar, important acum este să conectăm trecutul cu viitorul şi să combinăm, de asemenea, toată diversitatea umană şi peisagistică a Indiei într-un singur proiect integrat. Cea mai mare democraţie de pe Pământ continuă să aibă probleme uriaşe, dar şi un potenţial imens pentru găsirea de soluţii. Trebuie să învăţăm agricultura din Sikkim, guvernarea din Kerala, IT din Bangalore şi aşa mai departe; fiecare stat îşi aduce propria contribuţie şi trebuie să le punem pe toate laolaltă pentru a lucra pentru toţi cei din ţara noastră. Când vom fi făcut asta, atunci vom oferi un exemplu de care lumea are atât de multă nevoie şi, de asemenea, după rezolvarea problemelor

contemporane ale vieţii într-o manieră democratică pentru a şaptea parte din întreaga umanitate, numărul oamenilor pentru care lumea trebuie să se îngrijoreze va scădea vizibil.

53

Zumzăi, pocnesc, mă grăbesc, strălucesc. Eliberat de mine însumi în inima soarelui, m-am izbit de toţi pereţii timp de un milion de ani înainte de a ţâşni la suprafaţă şi de a o lua din loc. Apoi, opt minute de zbor până pe Pământ. În vid mă mişc cu viteza luminii, chiar definesc viteza luminii prin dansul meu.

În atmosfera terestră, prezentând atât proprietăţi de undă, cât şi de particulă, sunt un spaţiu în patru dimensiuni, conceptualizat sub forma unei clepsidre în spaţiul tridimensional, unde spaţiul şi timpul se intersectează în mintea umană. Mă lovesc din nou de ceva din mers, încetinesc, îmi eliberez fraţii şi surorile blocaţi în lucruri, toţi sunt la fel, toţi lipsiţi de masă, toţi se rotesc de parcă ar fi doar unul, şi tot aşa bosonii, nu şi fermionii; o întoarcere de 360° şi revin la punctul de plecare, în timp ce, în cazul fermionilor, este nevoie de 720° pentru a reveni la poziţia lor de plecare; fermionii sunt ciudaţi!

Nu sunt o ciudăţenie, sunt simplu. Mă izbesc de atomi şi, mişcându-mă, îi forţez să se mişte – bang! bang! bang! –, totul este conform legilor lui Newton, atomii atmosferei se mişcă mai mult decât s-ar fi mişcat fără să le trag eu un şut în fund. Asta este căldura. Până când lovesc ceva care să mă captureze şi încetez eu însumi să mă mai mişc pe cont propriu. Ori asta, ori s-ar putea să ricoşez din ceva de care m-am lovit şi să mă întorc în spaţiu, devenind lumina din ochiul unui observator nebun care se uită la marea minge albastră şi vede ceva cum îi loveşte retina. Un pixel albastru de cea mai mare fineţe granulară, atât de fin încât unda pe care o produc este mai uşor de detectat, poate chiar mai uşor de imaginat. Dualitatea undă/particulă este reală şi este extrem de dificil să ne imaginăm şi să reperăm simultaneitatea lor. Modelele cu patru dimensiuni chiar că nu funcţionează într-o minte tridimensională ca a ta. Sunt ceva enigmatic, fără masă, dar puternic. Suntem mai mulţi decât orice altceva. Ei bine, poate nu chiar aşa.

Nu ştim nimic despre materia neagră, care ar trebui numită materie invizibilă, nu o cunoaştem sau nu ştim ce se întâmplă acolo. Se presupune că elementele sale constitutive individuale sunt ceva ca mine, dar poate că nu; nimeni nu ştie. Toate chestiile astea zboară în jur ca într-un univers paralel uşor suprapus peste al nostru, poate sunt doar unde, în orice caz gravitaţia le afectează cu siguranţă, deoarece însăşi existenţa ei ne-a fost dezvăluită prin efectele sale gravitaţionale. Dacă suntem similari cu aceste particule întunecate este doar în acelaşi mod în care lumina şi întunericul sunt similare. Poate două părţi ale unui întreg. Sunt vizibil, întruchipez lumina însăşi; de fapt, materia neagră nu este neagră, este invizibilă şi nu ştim cum sau ce este. Sinele nostru absent, umbra noastră, geamănul nostru. Deşi, probabil, sunt mult mai mulţi decât noi. Un mister printre toate celelalte mistere, zburăm unul prin celălalt ca nişte fantome.

Dar eu, eu, eu, eu, lovind Pământul, ricoşând în ochiul unui observator de pe Lună, apoi din nou, nemuritor, imuabil, lovesc albastru, fără încetare, şi în acest proces, trecând doar de data asta într-un nor împreună cu fraţii şi surorile mele, lovim Pământul şi îl aprindem, iar gazul care înveleşte hidrosfera şi litosfera planetei devine mai cald de la atingerea noastră. Fraţii şi surorile mele mă urmăresc şi continuă încălzirea.

Ce sunt eu? Trebuie să fi ghicit deja. Sunt un foton.

54

În lumina slabă a iernii de la Zürich, Mary muncea din greu; ţinea întâlniri zilnice cu echipa pentru a-şi planifica următoarele mutări. Întreaga duzină a brutarului[30] – cum îi plăcea ei să spună – se aduna dimineaţa pentru a comenta ultimele ştiri şi pentru a planifica ziua, săptămâna, deceniul. Parcă se aflau într-o cameră de comandă, pe timp de război, da, iar munca lor chiar semăna cu o activitate pe timp de război. Cu toate acestea, nu erau în război; nu existau adversari sau, dacă existau, aceştia erau concetăţeni cu mulţi bani şi/sau pasiune. Dacă ar fi război, ar fi depăşiţi logistic şi în defensivă; dar, în realitate, lupta lor era în cea mai mare parte doar o luptă discursivă, un război al cuvintelor, al ideilor şi al legilor, care avea consecinţe brutale doar asupra morţii, ca efect derivat care putea fi negat de agresorii de ambele părţi. Era un război civil, poate, politicieni luptându-se neîncetat cu ei înşişi. În orice caz, război sau nu, trezea acelaşi sentiment îngrozitor de asediat, de pericol existenţial, de urgenţă cruntă care nu a dispărut niciodată. Numărul mare de oameni care trăiesc pe stradă în Zürich, pe care îi preocupă schimbarea, care caută de lucru sau, mai rău, nu caută de lucru; asta nu a devenit niciodată ceva obişnuit. Pentru Zürich, nu era ceva obişnuit.

Cu toate acestea, în viaţa lui Mary se instalase o rutină care, trebuia să recunoască, era aproape plăcută. Sau, cel puţin, nu plictisitoare; interesantă şi chiar productivă. Existau alte lucruri mai rele decât să ai un proiect pe mână pe care să-l simţi că este crucial. Locuia în Zürich. Când întunericul iernii ajungea să fie prea mult pentru ea, lua un tren de duminică până la unul dintre oraşele alpine din

[30] În original, *baker's dozen,* grup format din 13 persoane, adică o duzină plus unu. Expresia amintește de vechea practică a brutarilor și a altor comercianți de a oferi clienților 13 articole în loc de o duzină, ca o măsură de prevedere împotriva unor reclamații pentru lipsă la cântar, de exemplu.

apropiere, ce răsăreau prin stratul de nori mici care se învârtea pe partea de nord a Alpilor şi făcea viaţa de iarnă în Zürich atât de lipsită de soare şi posomorâtă. Avuseseră opt ore de soare în primele cincizeci de zile ale anului, spuneau ei, risipite pe parcursul câtorva zile; era felul lor de a cuantifica un astfel de lucru. Prin urmare, duminica, Mary făcea o pauză şi suia cu trenul până la strălucirea orbitoare a zăpezii. Staţiunile de schi erau prea aglomerate, iar ea nu ştia să schieze. Multe oraşe din Alpi nu aveau pârtii de schi şi erau înconjurate de stânci goale – Engelberg, Adelboden şi altele. În aceste oraşe, se plimba pe trasee de zăpadă curăţate sau le parcurgea punându-şi rachetele de zăpadă ori pur şi simplu stătea pe o terasă, bucurându-se de lumina strălucitoare şi rece, de micul soare cristalin pe cerul său alb şi mare. Apoi, revenea în umbră.

La Zürich se întâlnea cu echipa ei şi cu colaboratori şi opozanţi externi. Avocaţii industriei combustibililor fosili erau din ce în ce mai interesaţi de ceea ce ar putea stoarce din sistem dacă ar fi de acord să-şi sechestreze activele. Nu era în niciun caz un subiect trivial, era chiar o chestiune crucială, iar Mary o aborda cu mare interes. Într-o anumită măsură, avea senzaţia că negociază să-i cumpere pe teroriştii care purtau veste explozive şi îi spuneau ei şi lumii, în general, *plăteşte-ne sau aruncăm lumea în aer.* Dar nu era chiar aşa. În primul rând, dacă nimeni nu le-ar cumpăra produsul, explozibilii lor nu ar fi detonaţi şi nu ar putea arunca în aer lumea. Aşadar, ameninţarea lor se diminua cu fiecare zi, ceea ce explica de ce mai vorbeau totuşi cu ea; influenţa lor ca terorişti, care luaseră biosfera drept ostatic, slăbea văzând cu ochii. Şi întrucât Ministerul pentru Viitor era un loc în care se puteau dovedi capabili să negocieze o soluţionare, veneau la Zürich pentru a negocia.

Pe de altă parte, aceştia nu erau terorişti. Era o analogie, poate una nepotrivită, sau cel puţin parţială. Civilizaţia avea nevoie de energie electrică şi cetăţenii erau aceia care îşi obţinuseră energia din combustibilii

fosili în ultimele două secole. Proprietarii acestor combustibili erau uneori persoane private care se îmbogăţiseră fantastic, dar de multe ori erau state naţionale care au revendicat dreptul la proprietate asupra combustibililor aflaţi în limitele frontierelor statale ca active ale statului şi ale cetăţenilor acestuia. Aceste petrostate controlau aproximativ trei sferturi din combustibilii fosili care trebuiau să rămână în pământ şi, de asemenea, tot ei solicitau despăgubiri pentru pierderile pe care le-ar suporta, nevânzând şi nearzând combustibilii.

În această privinţă, lucrurile erau cam amestecate. Da, Exxon Mobil este un gigant şi are mai multe active în mâinile sale decât unele ţări. Totuşi, China, Rusia, Australia, statele arabe, Venezuela, Canada, Mexic şi Statele Unite deţin mai multe rezerve de carbon decât Exxon Mobil şi alte companii private. Toţi cer despăgubiri, deşi, în acelaşi timp, prin semnarea Acordului de la Paris, se angajaseră să treacă la decarbonizare. *Plăteşte-ne pentru a nu distruge planeta!* Era o extorcare, o escrocherie pentru a oferi protecţie prin care îşi sugrumau victimele; dar victimele erau populaţiile naţionale, aşa că, de fapt, se sugrumau pe ei înşişi. Sau chiar politicienii lor aleşi puneau presiune pe ei. Aşadar, era o situaţie bizară, dificil de definit şi totodată în continuă schimbare.

Aşa că întâlnirile au continuat să aibă loc, iar Mary a continuat să promoveze ideea de a crea bani pentru a plăti decarbonizarea şi toate lucrările de atenuare necesare. Pe măsură ce săptămânile au trecut şi economia globală a avansat de la recesiune la depresiune, Dick aproape a convins-o că impozitarea ar putea fi un instrument suficient de bun pentru a face treaba singură. Ceea ce contează, spunea el, sunt diferenţele dintre costuri şi beneficii. Referindu-se la totalul general din bilanţurile contabile, impozitele erau atât băţul, cât şi morcovul. La acest nivel, indiferent dacă era vorba de o persoană, de o companie sau de un stat, nu exista nicio diferenţă între băţ şi morcov. Ambele erau stimulente. Şi dacă naţiunile au perceput taxe, atunci chiar ele au primit banii în loc să-şi

pună băncile centrale să tipărească bani noi; au primit mai degrabă decât au scos. Aşa că, dacă ai făcut ceva care a fost taxat în mod rigid şi impozitat progresiv pe măsură ce ai continuat să faci acel lucru, respectiva taxă a fost un băţ care să te îndepărteze de activitatea respectivă; apoi, dacă nu ai făcut acel lucru, ai evitat impozitarea şi nu a trebuit să plăteşti, iar rezultatul tău a arătat că lipsa plăţii este un plus în registru. Aşa că evitarea acţiunii care a fost impozitată a creat un morcov.

Mary înţelegea încotro bate Dick, dar la sfârşitul fiecărei dispute, opiniile lor continuau să fie diferite. Poate că era mai mult o chestiune de psihologie decât de economie, dar oamenilor le place să fie plătiţi pentru că fac lucruri mai mult decât le place să evite să plătească pentru ceva. Există o diferenţă ideatică între morcov şi băţ, indiferent dacă valorile dintr-un registru contabil rămân aceleaşi. Te-au hrănit cu morcovul sau te-au lovit cu băţul. Pur şi simplu nu este acelaşi lucru. Mary îi tot repeta chestiile astea lui Dick, iar el îi răspundea cu zâmbetul său de economist trăsnit, ca o recunoaştere a naturii fundamental străine a economiei, ca şi cum ar fi o opinie a marţienilor sau o inteligenţă artificială utilă, dar lipsită de idei, ceea ce era mai mult sau mai puţin adevărat.

De asemenea, în privinţa obţinerii unui morcov: industria petrolieră avea echipamente şi cunoştinţe care puteau fi adaptate de la pomparea petrolului la pomparea apei. Iar pomparea apei era mult mai simplă. Era bine, pentru că, dacă vor încerca să pompeze o parte din apa oceanului în Antarctica, efortul de pompare va fi remarcabil. Chiar dacă şi-ar limita eforturile la drenarea apei de sub gheţarii mari, tot ar fi nevoie de multe pompe.

Aşadar, industria petrolieră, în cea mai mare parte, trebuia să înceteze să mai extragă petrol, dar petroliştii puteau fi angajaţi pentru a pompa apă. Sau pentru a pompa dioxidul de carbon captat în puţurile lor de petrol golite. Captarea de CO_2 atmosferic direct din aer părea să fie din ce în ce mai mult un segment important al soluţiei generale, dar, luând în considerare dimensiunea

problemei, urma să producă o cantitate enormă de gheaţă uscată care trebuia să ajungă undeva, iar pomparea în subteran reprezenta soluţia evidentă pentru depozitare. În anumite privinţe, aceste acţiuni de pompare inversă erau mai uşoare şi mai ieftine decât extragerea petrolului; în alte privinţe, erau ceva mai dificile şi mult mai scumpe. În orice caz, foloseau o tehnologie deja existentă, foarte răspândită şi eficientă. Dacă industria putea fi plătită să facă ceva cu tehnologia sa pentru a ajuta în situaţia actuală, cu atât mai bine.

Avocaţii şi directorii companiilor de combustibili fosili s-au arătat interesaţi când li s-a propus acest lucru. Companiile private au văzut o şansă de a scăpa cu o afacere viabilă post-petrol. Companiile deţinute de stat s-au arătat interesate de ideea de compensare a activelor blocate, pentru care se împrumutaseră deja, în modul obişnuit al financiarizării agresive şi nesăbuite, care era semnul distinctiv al timpului lor.

— Vom fi plătiţi pentru a pompa apa din ocean până într-un bazin hidrografic? Vom fi plătiţi pentru a pompa CO_2 în pământ? Cât vom fi plătiţi? Şi cine va suporta cheltuielilor de pornire?

— Voi, le-a răspuns Mary.

— Şi de ce? Când nu avem cu ce?

— Pentru că, dacă refuzaţi, vă dăm în judecată. Şi voi chiar aveţi cu ce. Puteţi plăti costurile iniţiale ale tranziţiei şi, dacă investiţi în asta, vă vom plăti într-o monedă garantată, susţinută de toate băncile centrale ale lumii şi a cărei valoare va creşte în timp. Ca aspect înscris în moneda însăşi. Un pariu sigur, indiferent de ce se întâmplă.

— Cu excepţia cazului în care se prăbuşeşte civilizaţia.

— Da. Puteţi scurtcircuita civilizaţia, dacă vreţi. Nu este un pariu rău. Dar nimeni nu o să vă plătească în cazul în care câştigaţi. În timp ce, dacă mizaţi pe civilizaţie pe termen lung, iar civilizaţia (în consecinţă) supravieţuieşte, câştigaţi mult. Prin urmare, este mai inteligent să joci pe termen lung.

„Să joci pe termen lung”, s-a trezit Mary repetând. Bob Wharton o numea „pasa Ave Maria”, adică o acţiune care nu putea reuşi fără un miracol. Era puţin ciudat să le spui „joacă pe termen lung” unor bărbaţi de vârstă mijlocie, atât de eleganţi şi de siguri de bogăţia lor, satisfăcuţi sexual – asta transmitea aura lor –, astfel încât să le spună „joacă pe termen lung” putea fi suficient pentru a declanşa ceea ce auzise cândva descris ca o erecţie în inimă. Ei bine, dacă îi ademenea să se extindă cu încredere în lume, să facă o intervenţie în corpul Marii Mame Gaia, atât de imensă, de vie şi de periculoasă, atunci fie! Şi ce dacă! Mary nu-şi făcea iluzii că ea însăşi, o funcţionară de vârstă mijlocie într-o organizaţie internaţională ştirbă, şchioapă, ar reprezenta pentru aceşti bărbaţi orice fel de înlocuitoare pentru Mama Pământ; dar ea era femeie, poate chiar rămăşiţele frumoase ale unei femei, aşa cum spuneau piraţii de pe Penzance despre Ruth cea surdă[31]. Ar putea forţa puţin nota şi chiar asta a şi făcut. Mici lovituri sadice date de ceea ce în realitate era doar dispreţul irlandez faţă de orice formă de pretenţie, de care nu ducea lipsă la astfel de întâlniri. Cu alte cuvinte, oamenii aceştia erau adesea destul de dezgustători, dar scopul urmărit era mult mai înalt.

Apoi, într-o zi, Janus Athena a intrat în biroul ei. J-A era opusul oricărei acţiuni erotice bancare masculine; proiectul ei era conceput în aşa fel încât să netezească diferenţele de gen, pentru a crea o personalitate care să poată rezista în spaţiul acela intermediar extrem de strâmt, zona de incognoscibilitate reală a genului. Care în sine era un nou gen, probabil. Mary nici nu ar fi crezut că acea zonă există dacă nu ar fi văzut-o pe Janus Athena în faţa ei în fiecare zi, complet de nerecunoscut în acel aspect al sinelui sau, mai exact, complet lipsită de dominaţia principiului masculin sau feminin. Acest lucru nu putea fi

[31] Aluzie la Ruth, personajul secundar negativ cu deficiențe de auz din opera comică *The Pirates of Penzance; or, The Slave of Duty* („Piraţii de pe Penzance, sau Sclavul datoriei”), din 1879, pe libretul lui W.S. Gilbert și muzica lui Arthur Sullivan.

decât rezultatul unui efort îndelungat şi ingenios.

Mary îşi privi misterioasa expertă în IA cu obişnuita ei curiozitate. Ar fi vrut să o întrebe:. „J-A, ce sex ţi-a fost atribuit la naştere, dacă există vreunul?”

Dar o asemenea întrebare ar fi însemnat încălcarea regulilor sociale pe care i le impuseseră J-A, sau ea însăşi, sau societatea în general. Ar fi însemnat o intruziune sau chiar o interferenţă cu proiectul lui J-A. Probabil că J-A a fost întrebată destul de des, într-un fel sau altul, dar Mary nu avea de gând să o facă. Elementul crucial era acceptarea celuilalt şi a proiectului său.

— Ce ai pentru mine, Janus Athena?

— Grupul IA pregăteşte instrumente *open source* care imită funcţiile tuturor reţelelor de socializare majore.

— Astfel încât oamenii să se poată muta pe noua reţea?

— Da. Le va proteja datele personale folosind criptarea cuantică.

— Atunci China probabil că nu le va permite cetăţenilor săi să o folosească.

— Poate că nu. China este supusă unei presiuni uriaşe pentru a face schimbarea, aşa că nu este clar cum va funcţiona asta. Pentru toţi ceilalţi, utilizarea acestor site-uri înseamnă că îşi vor controla datele, mai degrabă decât să fie folosite şi exploatate. Apoi, acea confidenţialitate poate reprezenta pentru ei o resursă, îşi pot vinde datele personale dacă doresc. Asta, plus securitatea criptării şi proprietatea publică asupra acestor site-uri ca bunuri comune, ar trebui să fie suficient pentru a atrage fiecare utilizator de pe planetă. Faceţi publicitate, faceţi procedura cât mai simplă, stabiliţi o dată, fiţi gata să faceţi faţă afluxului, bum!

— Câţi utilizatori, după părerea ta, vor alerga către noua reţea?

— Poate jumătate. După câţiva ani, toată lumea.

— Deci, va însemna decapitarea Facebookului.

— Şi a tuturor celorlalţi.

— Şi vor fi înlocuite de un sistem deţinut de utilizatorii lor, în esenţă.

— Da. Sursa deschisă. Blockchain. Uniunea Cooperativă Globală Internet. UCGI.

— Este un nume bun?

— Facebook este un nume bun?

— Mai bun decât UCGI.

— Bine, gândeşte-te la unul şi mai bun. Atunci, dacă funcţionează, va servi drept platformă de operare pentru UCI.

— Însemnând ce?

— Uniunea de Credit Internaţională. O bancă a poporului. Echipa mea a dezvoltat deja şi acest proiect. Băncile paralele şi tot felul de cooperative de credit există deja. Aceasta nu va fi chiar ca o cooperativă de credit, pentru că ar fi o reţea deschisă de oameni care fac o emisiune distribuită de credit, emiţându-şi fracţii de monede de carbon unul altuia pe baza unor acţiuni reuşite de captare a carbonului. Oamenii îşi depun economiile şi creează o valoare nouă într-un registru distribuit deţinut de clienţi şi de angajaţi. Banca lor este ca o funcţie a contului personal YourLock. Investeşte în mod conştient ca spirit de grup, un fel de spirit planetar care trebuie să finanţeze întotdeauna activităţi prietenoase cu biosfera. De asemenea, reprezintă un loc unde să meargă dacă toată lumea îşi retrage depozitele de la băncile private actuale în acelaşi timp. Aceste bănci au efectuat atât de multe împrumuturi, încât se vor prăbuşi imediat. Atunci clienţii trebuie să aibă un port sigur. Băncile cu scop de profit vor merge la băncile centrale pentru a cere salvare, iar legiuitorii vor intra în panică şi vor fi de acord să lase băncile centrale să creeze oricât de multe trilioane recomandă băncile centrale. Acesta a fost şablonul până acum. Deci, pentru orice atac planificat asupra băncilor private, cel mai bine este să aveţi un port sigur pregătit. Apoi, le puteţi spune legiuitorilor să aprobe relaxare cantitativă pentru salvarea băncilor centrale, dar numai cu condiţia de a cumpăra acţiuni proprii din acestea.

— Cu alte cuvinte, naţionalizarea sectorului bancar.

— Da, dar aceasta este o reprezentare simplificată.

Băncile centrale vor prelua băncile private salvându-le de la faliment şi de la ruină. Acest lucru nu este atât de rău, dar puterile legislative trebuie să preia proprietatea băncilor centrale din propriile ţări şi să sporească controlul politic asupra lor. Doi paşi într-unu. Este necesar să-i faci pe amândoi.

— Şi va funcţiona?

— Acum funcţionează?

Mary oftă.

— Argumentul este acceptat. Poţi introduce, cumva, „viitorul” în nume? Din moment ce suntem Ministerul pentru Viitor?

— Numele interfeţei de internet ar putea fi... nu ştiu... Copii, deţineţi datele voastre. CDDV?

— Sună oribil.

— Nu toată lumea se pricepe la nume.

— Am observat.

De exemplu, numele Janus şi Athena nu aveau nimic de-a face unul cu celălalt. Dar asta nu se aplica nici aici, nici acolo.

— Să facem un joc şi să alegem numele. Adună întreaga bandă la o cină la Tres Kilos şi vezi cu ce propuneri vin.

— Dacă achiţi tu nota de plată. Băuturile de acolo sunt ridicol de scumpe.

— Aşa este.

— Prin urmare, ce zici de aceste proiecte?

— Bine, spuse Mary. Hai să încercăm. Ceva trebuie făcut, încă pierdem teren.

În seara aceea, la Tres Kilos, la cină şi după câteva carafe, participanţii la joc au venit cu câteva idei de nume pentru înlocuitorul Facebookului, propuneri pe care Mary le-a consemnat pe şerveţelul ei: „DataFort”, „EPluribusUnum”, „WeDontChat”, „OnlyConnect”, „A Secure and Lucrative One-Stop Replacement for Your Many Stupid Social Media Pages”, „TotalEncryption”, „FortressFamily”, „FamilyFortress”, „HouseholdersUnion”, „Skynet”, „SpaceHook”,

„WeAretheWorldWeArethePeople”, „PourquoiPas”, „Get Paid to Waste Time!”

— Poate mai căutăm, încheie Mary după ce termină de citit lista de pe şerveţel. Cu toate că îmi cam place „WeDontChat”.

55

La Vie Vite! A fost o vreme.

Vestele galbene, *les gilets jaunes,* au schimbat modelul în care procedam, îndepărtându-se de Mai ’68 sau de orice impresii mai estompate ale Comunei sau ale evenimentelor din 1848, ca să nu mai vorbim de 1793, care, trebuie să admitem, este acum ca o viziune din istoria antică, în ciuda satisfacţiilor evidente oferite de ghilotină pentru a face faţă tuturor criminalilor climatici care se furişează în conacele lor ca nişte fortăreţe din insule. Nu, trăiam în vremurile moderne: trebuia să ieşim în stradă zi de zi, săptămână după săptămână şi să vorbim cu oameni obişnuiţi care aşteaptă în maşinile lor blocate în trafic sau trec pe lângă noi pe trotuare şi pe peroanele de metrou. Trebuia să facem toate astea ca pe orice alt fel de muncă. Nu era o petrecere, nici măcar o revoluţie. Cel puţin când am început noi.

Dar curând ne-am dat seama că oamenii chiar voiau să stea de vorbă cu noi. Toţi ştiau că sunt folosiţi, că acum nu sunt decât nişte unelte. Eu însumi eram un copil, şi principalul motiv care m-a scos în stradă era cât de mult uram şcoala, unde întotdeauna mă făceau să mă simt prostul clasei. Am fost înscris devreme în clasele primare şi viaţa mi-a fost pecetluită în acel moment, pornisem pe o cale care ducea la sclavie, deşi ştiam că am gânduri reale, sentimente reale. Deci principalul lucru pentru mine la acea ieşire iniţială a fost să îmi iau tălpăşiţa de la şcoală. Deşi, ca o paranteză, trebuie să recunosc, mai târziu am devenit profesor.

Ceva ne-a făcut atunci să ne îndreptăm cu toţii spre Paris. Dacă eşti în Franţa, acolo te duci. Nimeni nu trebuia să ne îndrume. Troţki a spus că partidul încearcă mereu să ţină pasul cu masele. Strategia vine de jos şi tactica de sus, nu invers, şi cred că asta s-a întâmplat atunci, un declanşator sau o combinaţie de factori declanşatori, dispariţia vreunui delfin-de-râu sau o altă barcă de

refugiaţi scufundată în larg, cine ştie, poate doar îşi pierduseră locurile de muncă, dar deodată ne îndreptam cu toţii spre Paris împreună, mergând adesea pe jos când autostrăzile se blocau. Bineînţeles că, odată ajunşi acolo, nu ne puteam lupta cu poliţia sau armata, asta ar fi fost o sinucidere, ar fi trebuit să-i copleşim numeric. Şi în cele din urmă ne-am strâns atât de mulţi încât nu am putut fi adunaţi într-un singur loc, şi totul s-a blocat. În acel moment, a fost ca şi cum problemele ar fi sărit imediat la noi de pe trotuar şi ne-ar fi lovit în ochi. Unele probleme erau pur şi simplu de ordin logistic, cum ar fi mâncarea şi toaletele. Altele erau de natură ideologică. Cu cât eram mai tineri, cu atât ne doream mai mult. Oamenii în vârstă sperau doar să îmbunătăţească puţin lucrurile. Aşa că au început tradiţionalele lupte în interiorul mişcării, dar trebuie să spun că aceasta a fost în mare parte o bătălie discursivă, nu eram ca în Spania pe vremea lui Franco, să ne ucidem unul pe altul sau să ne uităm cum ne omoară ruşii. Era Franţa pe cont propriu şi într-adevăr eram în ţara revoluţiei. Acum trebuia să arătăm ce se putea întâmpla în vremurile noastre. Aşa că am preluat oraşul, Parisul era al nostru chiar dacă ţinem cont doar de imensa masă de oameni care blocau străzile. Şi, desigur, unii dintre noi citiseră despre Comună şi şi-au dat seama că, dacă nu câştigăm decisiv, o să fim vânaţi şi ucişi sau, în cel mai bun caz, întemniţaţi pe viaţă. Aşadar, în acel moment, nu aveam altă alternativă decât să câştigăm sau să murim şi ne-am forţat să facem din asta un sistem alternativ de viaţă, un fel de comunitate postcapitalistă, post-monetară chiar, doar oamenii erau aceia care făceau tot ce era necesar pentru a hrăni pe toată lumea. Şi trebuie să spun, atât de mulţi parizieni au ieşit şi ne-au ajutat, au pregătit mâncare, ne-au oferit camere, au ocupat baricadele în toate privinţele, încât din nou a trebuit să ne dăm seama că nu eram doar noi, cei de pe străzi, ci toată Franţa, poate chiar întreaga omenire, e greu de spus. Dar cu siguranţă ceea ce s-a întâmplat atunci a fost cel mai intens şi mai important sentiment pe care l-am trăit vreodată în această

existenţă. Iată ce a fost: solidaritate. Am văzut că atâţia alţii erau alături de noi, fiecare sprijinindu-l pe celălalt. Parisul era o comună, Franţa era o comună. Aşa se simţea. Acest lucru s-a dovedit mai târziu a fi ca un tablou impresionist pentru vremea respectivă, dar, atâta timp cât a durat, a fost uimitor.

Dar şi epuizant. Să trăieşti fără obişnuinţe, să te inventezi zi de zi, să încerci să faci un duş, să mănânci din când în când, să găseşti modalitatea potrivită de a te implica – toate acestea necesitau un efort mult mai mare decât dacă ai fi fost doar un sclav salariat. Mult mai mult. Dar oamenii considerau că este important şi peste tot renunţau la ceea ce făcuseră până atunci, se alăturau conflictului şi dădeau tot ce aveau şi se simţeau bine. Inventam noi modalităţi de a ne dărui. Simţeam că aceasta este mai presus de toate o trăsătură pur franceză, un fel de improvizaţie politică pentru care toată istoria şi chiar limba noastră ne pregătiseră, dacă am putea să o înţelegem şi să izbutim.

Ajutorul a venit din cele mai neaşteptate locuri. Când s-a întrerupt internetul, membrii Sindicatului Corectorilor, o organizaţie anarhistă din punct de vedere istoric, ceea ce este desigur foarte amuzant, au ieşit la iveală din nişele lor minuscule din industria editorială şi au tencuit oraşul cu afişe – au lipit postere pe pereţi, ca şi cum lumea ar fi fost încă reală! Şi ne-am dat seama că reţelele sociale înseamnă de fapt multe lucruri pe care le uitasem şi asupra cărora ne puteam din nou exercita controlul – cel puţin uneori. Pur şi simplu, vorbirea era cea mai puternică reţea socială dintre toate, desigur, era evident odată ce am redescoperit-o, dar acele postere au făcut din oraş însuşi textul nostru, aşa cum fusese nu doar o dată înainte.

Cu toate acestea, dreapta îşi aduna forţele. În realitate, noi nu aveam logistica necesară pentru a menţine starea actuală pentru totdeauna. Nu aveam un plan bine conturat de schimbare a guvernului şi ne certam între noi când era vorba despre ce cale să urmăm. O mişcare fără lideri este o idee bună în teorie, dar la un moment dat trebuie să ai

un plan. Nu era prea clar cum să faci un astfel de plan. Puterea de stat este un amestec format, în primul rând, din guvernul propriu-zis cu toate părţile sale componente, dar şi din armată, finanţe şi sprijinul popular, şi aveţi nevoie de toate aceste elemente care să conlucreze pentru a face ca progresul să fie de durată. În cazul nostru, susţinători din rândul populaţiei au început să se plângă că nu puteau ajunge la brutăria lor obişnuită, că nu era deschisă când ajungeau acolo şi aşa mai departe. Şi dacă nu există un plan, dacă nu există nimic care să urmeze după momentul ocupaţiei, sau momentul Comunei, atunci ne trezim blocaţi în neputinţă şi împinşi în derivă, înapoi spre centru. Şi, aşa cum a spus cineva, în Franţa, centrul nu are nici stânga, nici stânga. Deci aveam probleme.

Aşa că într-o noapte poliţia a aşteptat până după miezul nopţii şi ne-a atacat. Spray cu piper şi bărbaţi cu scuturi uriaşe, ca soldaţii romani într-un coşmar. Aveam în mână o piatră din pavaj pe care să o arunc asupra lor, dar în ultimul moment nu am putut, pentru că mi-a venit în minte imaginea unui bărbat rănit, cum m-aş simţi eu dacă piatra aceea grea din mâna mea m-ar fi lovit. Aşa că am dat cu ea de pământ, plângând de furie că nu pot lupta corect, apoi m-am alăturat tuturor celorlalţi care erau întinşi pe caldarâm şi i-am forţat pe poliţişti să ne târască în dubele lor. Ne-au bătut cu bastoanele şi ne-au dat cu spray direct în faţă, iar spray-ul era incredibil de dureros, mi s-a umflat toată faţa şi îmi curgeau lacrimile din ochi, nas şi gură, chiar şi din creştetul capului, aşa mi se părea. Dar, în tot acest timp îmi tot spuneam că nu-mi pasă, că refuz să-mi pese, dacă mă omoară aici şi acum, cel puţin voi muri pentru ceva în care cred. Şi până la urmă ne-au legat mâinile la spate şi ne-au târât de acolo. Erau atât de multe dube.

După aceea, totul s-a încheiat, cu excepţia strigătelor, care, desigur, nu s-au potolit niciodată. Nimeni nu este de acord cu ce s-a întâmplat sau cu ce au însemnat toate astea. Dar ştiu că o mare parte din ceea ce am făcut a contat şi am fost susţinuţi la vremea respectivă de

parizienii obişnuiţi, în special de femeile oraşului, parizienii au fost adevăraţii organizatori când s-a ajuns la asta, nu oamenii de la microfoane. Şi acum, bineînţeles, mulţi dintre noi ne-am întors, îmbrăcaţi în veste galbene, şi stăm de vorbă cu oamenii care circulă prin sensurile giratorii şi există mult sprijin pentru ceea ce spunem. Când s-a oprit traficul, un şofer a scos capul pe fereastra maşinii şi mi-a zis: „Uite, totul depinde de modul în care ne ocupăm de pământ, acolo va avea loc revoluţia/ Un alt bărbat a spus: „Din moment ce nu sunt proprietarul profesorului copiilor mei, nici al medicului meu, atunci nu are rost să-mi păstrez casa. Vreau să plătesc doar comunităţii pentru asta, nu unui proprietar.”

Aşadar, poate că într-o bună zi solidaritatea va triumfa asupra sciziunii. Aşa sper. În timpul ocupării Parisului nu am vrut reformă, am vrut ceva cu totul nou. Acum îmi spun că, dacă am putea face să funcţioneze principiile de bază, ar fi bine. Un start către ceva mai bun. Nu-mi place să cred că am renunţat, am devenit doar realist. Trebuie să trăim, trebuie să oferim acest loc copiilor, cu animalele încă în viaţă şi şansa de a-şi câştiga existenţa. Nu cerem prea mult.

Bineînţeles că va exista întotdeauna o anumită rezistenţă, o direcţionare a mişcării spre obiective mai interesante. Mâna moartă a trecutului ne constrânge cu ajutorul celor care trăiesc astăzi şi care sunt mult prea înspăimântaţi pentru a accepta schimbarea. Aşa că noi nu ne schimbăm şi un lucru greu acum este să trecem printr-un timp ca acesta, ca al nostru în timpul ocupării Parisului, două sute de zile dintr-o viaţă diferită, o lume diferită, şi apoi să continuăm să trăim dincolo de acel timp în statul încă îmburghezit, în ordinea firească a lucrurilor, fără să ne simţim învinşi. Pentru o vreme totul părea posibil, ne simţeam liberi. Simţi lucrurile atât de intens când eşti tânăr şi într-adevăr a fost prima dată când am vorbit cu lumea, prima dată când nu mai eram doar copilul prost din şcoală, ci o persoană reală cu o viaţă reală. Acele şapte luni mi-au determinat destinul, nu le voi uita niciodată şi

nu voi fi niciodată la fel. Vreau doar să sper că voi trăi suficient pentru a vedea ceva la fel întâmplându-se din nou. Atunci voi fi fericit.

56

Curtea Penală Internaţională era separată de ONU, fiind înfiinţată prin propriul tratat internaţional pentru a urmări penal crimele care se aflau cumva în afara jurisdicţiei sistemelor judecătoreşti ale statelor naţionale. Era orientată spre infracţiuni individuale şi putea fi eficientă numai atunci când o combinaţie de factori intra într-o conjuncţie puţin probabilă. SUA şi alte câteva ţări mari s-au retras de sub jurisdicţia curţii după hotărâri negative împotriva cetăţenilor lor.

Curtea Mondială, denumită mai corect Curtea Internaţională de Justiţie, era un organism sponsorizat de ONU, astfel încât toate statele membre ale ONU erau obligate teoretic să-i urmeze deciziile, dar fusese creată pentru arbitrajul disputelor interstatale şi niciunui organism ONU nu i s-a permis să iniţieze cereri în această instanţă. Ministerul pentru Viitor era o agenţie creată în cadrul reuniunilor de implementare a Acordului de la Paris, dar Acordul de la Paris fusese intermediat sub umbrela ONU astfel încât nici Ministerul nu avea dreptul să iniţieze reclamaţii la Curtea Mondială.

În esenţă, pentru a urmări în justiţie un alt stat, trebuia să fii neapărat tot un stat, nu ONU sau o persoană particulară. Mai mult, statul pârât trebuia să fi acceptat în prealabil competenţa Curţii Internaţionale de Justiţie. Pentru a urmări penal o persoană în afara unui sistem judecătoresc naţional, trebuia să convingi una dintre instanţele internaţionale să preia cazul tău şi, din punct de vedere istoric, acest lucru era greu de făcut. Pe scurt, cele două instanţe internaţionale, ambele funcţionând la Haga, nu fuseseră concepute într-un mod adecvat pentru a judeca speţe legate de justiţia climatică.

Tatiana se simţea tot mai frustrată de această situaţie. Dacă ministerul fusese înfiinţat pentru a asigura legitimitate şi, prin urmare, acţiuni legale în numele oamenilor viitorului şi al biosferei în sine e bine, spunea

ea, bine, bine, dar în faţa cărei instanţe?

Tatiana a încheiat raportul pentru Mary astfel:

• Dacă trebuie introduse acţiuni în justiţie în diferite instanţe naţionale, chiar dacă infracţiunea este globală şi săvârşită de aceleaşi state ale căror instanţe ar fi solicitate să judece împotriva lor, acţiunile nu vor prevala.

• Dacă noi convingem o naţiune semnatară să meargă la Organizaţia Mondială a Comerţului şi să depună o plângere în sensul că distrugerea biosferei contravine regulilor OMC împotriva dumpingului agresiv şi altele asemenea, această acţiune este atât de precară şi de lentă încât devine inutilă.

• Între timp, companiile de combustibili fosili continuă să investească sume uriaşe pentru a cumpăra alegeri, politicieni, mass-media şi opinia publică. Chiar şi atunci când se aşază la masă pentru a negocia cu noi, nu renunţă niciun moment la aceste alte acţiuni agresive. Pentru că cea mai bună apărare este un atac bine pus la punct.

• Afirmaţia anterioară este valabilă atât pentru noi, cât şi pentru ei.

Mary citi toate astea şi scrâşni din dinţi. Tatiana era unul dintre cei mai înverşunaţi războinici. Iar nivelul de dioxid de carbon din atmosferă, între timp, ajunsese deja la 463 de părţi pe milion.

Scăderea dramatică a numărului de insecte pune fiecare sistem ecologic din zona de uscat a Pământului în pericol de colaps. Colaps – adică majoritatea speciilor aflate în prezent pe Pământ vor muri sau vor dispărea. Speciile supravieţuitoare ar fi libere să se răspândească în toate nişele ecologice rămase goale, să se răspândească, să evolueze şi să se ramifice, astfel încât, în douăzeci de milioane de ani, poate mai puţin, poate doar în două milioane de ani, o serie diferită de specii ar reocupa în totalitate biosfera.

Mary răspunse la nota Tatianei cu o instrucţiune: alegeţi zece cazuri naţionale, cele mai avantajoase din punctul

nostru de vedere. Faceţi totul pentru a-i sprijini.

Conştientă de disproporţia şi inutilitatea eforturilor sale, se cutremură. Sperând să contracareze acest sentiment disperat, îşi convocă grupul pentru catastrofe naturale. Catastrofe naturale: poate că exista o contradicţie în termeni, poate că grupul ar trebui numit „grupul pentru catastrofe antropice”, dar oricum, catastrofe. De asemenea, grupurile de infrastructură şi ecologie. Era necesar să distragă atenţia de la abstracţiile juridice.

Vorbiră cu entuziasm despre agricultură carbon-negativă, energie curată, flote de nave cu vele, escadrile de dirijabile, producţia de materiale pe bază de carbon create din CO_2 aspirat din aer şi înlocuirea betonului; astfel, captarea directă din aer a CO_2, o componentă necesară a efortului de reducere, ar furniza majoritatea materialelor de construcţie în viitor. Desalinizare curată ieftină, apă curată, case realizate de imprimante 3D, tot la fel toalete şi canalizare, educaţie universală, şcoli medicale şi facilităţi medicale extinse. Restaurarea peisajului, coridoarele habitatului, combinaţii între agricultură şi habitat...

— Bine! spuse Mary, tăindu-le scurt şuvoiul de sugestii.

Îşi dădea seama că oamenii din aceste departamente se simţeau puţin neglijaţi. Iar ea fusese prea mult timp preocupată doar de aspecte financiare. Şi, după cum tocmai spusese Bob Wharton, s-ar putea umple literalmente o enciclopedie de dimensiuni medii cu noile proiecte bune deja inventate şi care aşteaptă să fie puse în practică.

— Sunt de acord: nu încetează să apară proiectele bune pe care le-am putea finanţa dacă am avea fonduri. Dar ce sfaturi ar trebui să le oferim guvernelor naţionale chiar acum?

— Stabiliţi standarde din ce în ce mai stricte pentru emisiile de carbon în cele şase sectoare cu cele mai mari emisii şi destul de curând vă veţi afla pe un teritoriu cu emisii de carbon negative, îndreptându-vă spre 350 ppm, răspunse Bob.

— Cei mai mari şase emiţători fiind?

— Industria, transportul, utilizarea terenurilor, clădirile, transporturile de pasageri şi transsectorialele.

— Transsectoriale?

— Tot ce nu este cuprins în celelalte cinci. Marele „diverse”.

— Aşadar, cei şase ar fi îndeajuns.

— Da. Reduceţi cei şase emiţători din cele mai mari zece economii şi atingeţi 85% din totalul emisiilor. Convingeţi-i pe cei din G20 să facă acest lucru şi, în esenţă, problema poate fi considerată rezolvată.

— Şi cum obţineţi reduceri în aceste şase sectoare?

Unsprezece strategii ar fi suficiente, spuseră toţi la unison. Preţul carbonului, standardele de eficienţă a industriei, politicile de utilizare a terenurilor, reglementările privind emisiile din procesele industriale, politici complementare din sectorul energetic, standarde de portofoliu de surse regenerabile, coduri de construcţie şi standarde pentru aparatură, standarde de economie de combustibil, transport urban mai bun, electrificare a vehiculelor şi taxe, adică taxele pentru carbon transferate înapoi către consumatori. În esenţă: legi. Legile de reglementare, deja scrise şi gata pentru adoptare.

— Sună ca o litanie, observă Mary.

Da, îi spuseră ei, a fost o analiză standard efectuată de Departamentul de Energie al SUA la origine, destul de veche acum, dar încă rezistând ca rubrică analitică. Grupul operativ al UE în domeniul energiei făcuse ceva similar. Într-adevăr, nu existau mistere aici, nici în natura problemei, nici în soluţii.

— Şi totuşi nu se întâmplă, remarcă Mary.

— Există o rezistenţă ca toate acestea să se întâmple, i-au amintit ei, privind-o.

— Într-adevăr, spuse ea.

Erau prinşi într-un labirint. Erau prinşi într-o avalanşă, ducându-i în jos, trecând printr-un punct din care nu ar mai exista nicio posibilitate de întoarcere. Pierdeau. Pierdeau în faţa altor oameni, oameni care se pare că nu

înţelegeau miza.

Mary se îndreptă spre parcul din faţa lacului. Se aşeză pe banca ei şi se uită fix la statuia lui Ganimede, care-şi întindea mâna spre pasărea cea mare. Apoi privi lebedele albe de lângă micul port de agrement, plutind în cercuri şi sperând să capete pesmet. Creaturi frumoase. Corpuri atât de albe pe fondul apei negre, încât păreau intruziuni dintr-o altă realitate. Asta ar explica modul în care apa se îndepărta de ele, felul în care lumina izbucnea din trupurile lor sau poate chiar ieşea din ele. Nu păreau creaturi ale acestei lumi.

Nimic nu avea să se întâmple de sus în jos. Parlamentarii erau corupţi. Deci, dacă nu de sus în jos, atunci de jos în sus. Ca o tornadă, cum se spune. Tornadele se ridică de la sol – deşi doar condiţiile de acolo de sus le permit să o facă. Oamenii, mulţimea. Tinerii? Cei care se adunau nu doar pentru a demonstra, ci şi pentru a-şi schimba întregul comportament? Cei care trăiesc împreună în case minuscule, lucrează la locuri de muncă ecologice în întreprinderi cooperatiste, fără a avea niciodată şansa ca o mare pleaşcă financiară să cadă cumva asupra lor, ca un câştig la loterie? Niciun unicorn care să-i ducă într-un paradis de înaltă fantezie? Ori să ocupe funcţiile politicienilor care au câştigat alegerile cu bani de carbon şi au votat pentru a-şi limita emisiile la 1%? Revoltă, grevă, revoltă?

Nu îşi dădea seama dacă eşecul de a-şi imagina că planul de jos în sus funcţionează era din cauza propriei sale incompetenţe sau fiindcă aceasta era situaţia.

Apoi se pomeni cu Badim.

— Te deranjez?

— Nu. Ia loc, spuse Mary, bătând uşor cu palma în bancă, lângă ea.

Probabil că îi întrebase pe bodyguarzi unde să o găsească. Era destul de deranjant, dar se bucura să-l vadă.

Badim se aşeză lângă ea şi admiră priveliştea.

— Cine spuneai că a fost Ganimede? întrebă el, arătând

spre statuie.

— Se pare că a fost unul dintre iubiţii lui Zeus.

— Un iubit gay?

— Grecii antici gândeau în alte categorii.

— Cred că nu. Oare nu i-a violat Zeus pe cei mai mulţi dintre iubiţii lui?

— Pe unii. Nu pe toţi. Dacă îmi amintesc bine. Nu prea ştiu. În Irlanda nu era un subiect şcolar. Dar în India?

— Eu am crescut în Nepal, dar nu. Mitologia greacă nu era studiată.

— Dar mitologia hindusă? Nu au şi ei zei care se comportă urât?

— O, da. Nu ştiu, nu le-am acordat niciodată prea multă atenţie, dar zeii şi zeiţele păreau ca o familie, nu ştiu. StrăMoşi îndepărtaţi. Foarte eroici şi nobili, foarte mândri şi stupizi. Mă făcea să mă întreb cum erau oamenii care îşi spuneau unul altuia asemenea poveşti, de parcă ar fi fost poveşti interesante. La fel ca musicalurile de la Bollywood. Atât de melodramatice. Nu m-au interesat niciodată.

— Dar ce te-a interesat?

— Maşinile. Am vrut ca oraşul meu să fie ca oraşele din vest, să ştii. Curat. Confortabil. Plin de clădiri strălucitoare şi tramvaie. Şi telecabine, cu siguranţă. În fiecare zi, în drum spre şcoală, trebuia să urc mai întâi un munte de patru sute de metri, apoi să cobor. Prin urmare, am vrut să locuiesc într-un loc asemănător cu Zürich. Am vrut să mă mut în prezent. Mă simţeam blocat într-o fundătură temporală, în Evul Mediu. Lumea modernă era prezentată la televizor, dar a noastră nu era aşa. Fără toalete şi fără antibiotice, oamenii mureau constant de diaree. Se îmbolnăveau adesea, cedau repede şi mureau de tineri. Am vrut să depăşesc toate acestea.

— Ai avut norocul să vrei ceva.

— Nu ştiu. Dorinţa de schimbare te poate face nefericit. Eram nefericit. M-am răzvrătit.

— Fericirea este supraevaluată. Este cineva vreodată cu adevărat fericit?

— O, cred că da. Oricum, cel puţin la prima vedere,

spuse el, arătând în jurul lor.

Zürich este un oraş solid şi frumos. Dar sunt locuitorii săi fericiţi? Greu de spus. Fericirea elveţiană este exprimată prin uşoara ridicare a colţurilor gurii, prin trântitul unei halbe de bere pe masă după o înghiţitură lungă. Uau! *Genau!* Sau o privire dezaprobatoare pe sub sprâncenele uşor împreunate la întâlnirea rară cu imperfecţiuni minore. Lui Mary îi plăceau elveţienii, latura lor practică, oricum. Oameni reţinuţi, stăpâni pe ei, care nu se lasă pradă fanteziilor. Acestea erau stereotipuri, cu siguranţă, şi în acele părţi ascunse ale vieţii lor, cunoscute doar de ei, elveţienii erau, fără îndoială, la fel de melodramatici ca vedetele unei telenovele. Vedete de telenovelă italiană, un alt stereotip, desigur, asta era tot ce aveau odată ce începeau să se gândească la grupuri, simplificând totul într-o imagine, apoi acea imagine putea fi oricând transformată în ceva rău.

— Nu sunt atât de sigură, spuse Mary. Oamenii care au de toate, care nu-şi doresc nimic, sunt condamnaţi. Fericirea este atunci când vrei ceva şi munca ta te apropie de obiectiv.

— Căutarea fericirii, spuse el.

— Da. Căutarea fericirii este adevărata fericire.

— Atunci ar trebui să fim fericiţi!

— Da, spuse ea nefericită. Dar numai dacă ajungem undeva. Dacă urmăreşti ceva şi eşti blocat, chiar blocat, atunci asta nu mai e căutarea fericirii. E doar blocaj.

Badim dădu din cap, privind curios la statuia înaltă.

Mary era sigură că venise să-i spună ceva important, dar Badim tăcea. Îl privi o vreme. În Nepal, maoiştii se răzvrătiseră, ucigând treisprezece mii de oameni în zece ani. Mulţi, ar spune unii; nu chiar atât de mulţi, ar spune alţii.

— Constat că se întâmplă tot felul de lucruri, spuse ea. Davos a fost capturat, iar oamenii bogaţi şi fericiţi, duşi într-o tabără de reeducare. În spiritul lui Che Guevara. Apoi toate acele avioane prăbuşite într-o singură zi.

— Nu am făcut noi asta! spuse el repede. Nu am fost noi.

— Nu? Accidentele au distrus transportul aerian, mai mult sau mai puţin. Asta a însemnat 10% din emisiile de carbon reduse într-o singură zi.

Badim clătină din cap, surprins că ea putea gândi astfel.

— Eu nu aş face asta, Mary. Dacă aş avea în vedere o astfel de acţiune violentă, m-aş consulta cu tine. Dar, într-adevăr, nu suntem implicaţi în acest gen de afaceri.

— Şi ce spui despre aşa-numitele accidente de care au parte magnaţii petrolului?

— E o lume mare, replică el.

Aha, îşi spuse Mary, *încearcă să nu pară neliniştit.*

— Aşadar, spuse ea, despre ce vrei să discutăm? De ce m-ai căutat şi ai venit aici?

El o privi.

— Am o idee. Am vrut să-ţi spun.

— Spune-mi.

Se uită o vreme la oraş. Zürichul cenuşiu.

— Cred că avem nevoie de o nouă religie.

— Chiar aşa? întrebă May, surprinsă şi uitându-se fix la el.

Badim întoarse privirea spre ea.

— Ei bine, poate că nu este o religie nouă. O religie veche. Poate cea mai veche religie. Dar acum este timpul să ne întoarcem la ea. Pentru că eu cred că avem nevoie de ea. Oamenii trebuie să creadă în ceva mai mult decât în ei înşişi. Toate aceste planuri economice privesc viaţa prin prisma banilor şi a câştigului personal, dar oamenii nu sunt chiar aşa. Ei sunt conduşi întotdeauna de alte motive. De alţi oameni, practic. De motive religioase, spirituale.

Mary clătină din cap, nesigură. Trecuse prin destule lucruri de genul acesta în copilăria ei. Irlanda nu părea să fi beneficiat de religia sa.

Badim îi observă reacţia şi îşi agită degetul.

— Credinţa ocupă o mare parte din creier, ştii. Când simţi aceste emoţii, lobul temporal al creierului pulsează ca o lampă stroboscopică. Admiraţie pentru măreţie, epilepsie, grafomanie...

— Nu sună prea încurajator, sublinie Mary.

— Ştiu, poate merge prost, dar este crucial. Spiritul este nucleul personalităţii care determină luarea deciziilor.

— Deci vei inventa o nouă religie.

— Una veche. Cea mai veche. O vom aduce înapoi. Avem nevoie de ea.

— Şi cum o să faci asta?

— Ei bine, permite-mi să-ţi împărtăşesc câteva idei.

57

În anul următor m-am întors din nou acolo pentru a ajuta la efectuarea unui experiment de pompare a apei de mare, chiar dacă pentru noi toţi era, evident, o idee nebunească. Zece milioane de turbine eoliene? Mii de conducte? Aşa ceva nu se va întâmpla. Era o rezolvare fantastică.

Dar cineva trebuia să încerce, iar proiectul a mai beneficiat de încă un sezon de finanţare. Aşa că am introdus duza pompei în apă prin stratul de gheaţă de pe mare. Apoi am urmat traseul conductei în sus, pe dealul mare şi alb. Era întinsă chiar pe pământ, deoarece zăpada sau gheaţa izolau mai bine decât aerul şi erau mai calde. Cu toate acestea, o mare parte din bugetul total de energie era alocat încălzirii conductelor pentru a menţine apa în stare lichidă pe tot drumul spre destinaţie. Restul energiei era folosit pur şi simplu pentru a împinge apa în sus, pe deal. Şi apa este grea, iar dealurile din Antarctica sunt înalte. Deci orice era posibil. Un experiment sau un exerciţiu de inutilitate, în funcţie de punctul de vedere.

Unii experţi au sugerat generarea de electricitate din curenţii oceanici. Curentul Antarctic circulă în jurul continentului ca o centură – privit de sus, în sensul acelor de ceasornic – şi, desigur, este canalizat prin Pasajul Drake. Dacă s-ar putea genera electricitate în zone ale strâmtorii în care curenţii sunt puternici ar fi grozav. Dar niciunul dintre noi nu credea că va funcţiona. Marea înghite tot ce introduci în ea, iar dimensiunea şi numărul de turbine capabile să producă suficientă energie electrică pentru a face treaba nu erau prevăzute în grafice.

Au existat şi excentrici care visau serios la centralele electrice spaţiale. Mai ales ruşii, care de multă vreme foloseau orbita Molnia pentru sateliţii de comunicaţii – aceasta fiind o orbită aproape polară, de o formă eliptică şi care trece în apropierea Pământului de două ori pe zi. Aşadar, ruşii lansau sateliţi cu panouri solare şi emiţătoare

cu microunde pentru a trimite energie pe Pământ. Staţiile de colectare a energiei cu microunde urmau să fie amplasate lângă pompele şi elementele de încălzire din Antarctica, iar electricitatea ar fi transmisă astfel din spaţiu pentru a ajuta la pomparea apei de mare încălzite în amonte şi în interior, chiar şi în timpul îndelungatei nopţi de iarnă antarctice.

Orice este posibil, am spus noi. Da, atâta doar că energia solară din spaţiu este greu de obţinut. Captarea, transmisia, recepţia, toate sunt probleme care nu se mai termină.

Chiar dacă s-ar găsi o sursă de energie fiabilă, tot ar trebui să fie oameni de serviciu la celălalt capăt al conductelor să supravegheze apa deversată acolo sus. Aşa că în acelaşi sezon am efectuat şi probele astea, iar priveliştea era foarte ciudată: scenă tipică de podiş polar, ca în serialul *Ice Planet Zero,* o câmpie albă, presărată de sastrugi de la un orizont la altul, sub o cupolă foarte joasă de cer albastru de o frumuseţe uimitoare. Te simţeai ca micul prinţ, trebuia chiar să te ciupeşti din când în când şi să îţi mişti degetele repede ca Pete Townshend[32], pentru a le încălzi, e afurisit de frig acolo, să ştiţi – şi mai este şi conducta aia ca un vis urât din Alaska, mă refer la conducta lor de petrol, adică la un coşmar. Un coşmar şi nimic mai mult.

Când apa izbucneşte din capătul acestei ţevi, aburul se ridică nebuneşte în aerul uscat polar, apoi apa se împrăştie pe gheaţă şi curge, aşa cum era de aşteptat, după ce îndreptasem în mod deliberat gura de scurgere spre panta uşoară a dealului. Dar înclinarea acestui aşa-numit deal era de aproximativ doi metri la fiecare kilometru, nu exista încă un punct mai bun în această zonă. Aşa că am fost uimiţi de cât de repede îngheţa apa. Poate că nu ar fi trebuit să fim, cei mai mulţi dintre noi încercaseră vechiul truc antarctic de a scoate o oală cu apă clocotită afară şi de a o arunca în aer pentru a privi aburul cum trosneşte şi

[32] Aluzie la romanul *Micul prinț,* de Antoine de Saint-Exupery, și la Pete Townshend - chitarist englez, cofondator al formației The Who.

se transformă în bucăţi de gheaţă înainte de a atinge pământul – este un experiment care nu încetează niciodată să uimească, întotdeauna bun pentru farse. Dar turnând-o în cantitate mai mare, ca dintr-un furtun de incendiu sau dintr-o priză de canalizare, ne-am gândit că va dura mai mult până să îngheţe.

Dar nu era aşa. De fapt, gheaţa proaspăt formată se acumula la doar câţiva metri de capătul ţevii noastre, creând un baraj nu prea înalt în calea cursului de apă, făcând ca panta să nu mai fie pantă, astfel încât apa începea să curgă înapoi către ieşirea din conductă şi apoi pornea în direcţie opusă. O, nu!

Ne-am grăbit până la micul baraj de gheaţă şi am încercat să-l spargem, ceea ce a mers la fel de bine cum ne aşteptam. În mijlocul agitaţiei, în timp ce strigam instrucţiuni unul către celălalt, nu disperaţi, dar poate un pic panicaţi, l-am auzit pe Jordi ţipând:

— Hei, sunt blocat! Ajutor!

Stătea lângă gura de evacuare în ceea ce fusese apă adâncă până la glezne şi care acum se transformase în gheaţă care îl ţintuia, cu tot mai multă apă revărsându-i-se tot timpul peste cizme.

— Ajutor!

Am râs, am înjurat, am încercat să tăiem gheaţa de jur-împrejurul lui, dar nimic nu a funcţionat. Nu era în pericol iminent, dar pe de altă parte nici nu-l puteam elibera. Şi în cursa dintre gheaţa în creştere şi apa nou apărută, care aluneca uşor peste ea, gheaţa câştiga. De fapt, este nevoie de puţină energie termică pentru ca apa să se transforme în gheaţă, procesul încălzeşte lucrurile puţin, deşi pare ciudat, dar la 30° sub zero încălzirea este greu de detectat sau, mai degrabă, aproape că nu are niciun efect. Chiciura care se ridica asemenea aburului din toată mizeria aceea cădea peste noi ca fulgii pe bradul de Crăciun şi începea să pară că nu-l vom putea scoate pe Jordi fără să-i tăiem picioarele, ceea ce mi-a dat o idee.

— Scoateţi-l din nenorocitele alea de cizme, le-am spus. Lăsaţi-i cizmele acolo.

Mai uşor de zis decât de făcut, dar, din fericire, purta cizme albe de cauciuc de la NSF[33], în loc de cizme de alpinism mai bine strânse cum purtam cei mai mulţi dintre noi, aşa că ne-am adunat în jurul lui, i-am dat ceva de care să se ţină şi l-am tras cu toţii în sus şi afară din cizme, Jordi înjurând în timp ce îşi ridica picioarele în aerul ridicol de rece, după care a trebuit să-l cărăm până la cabana încălzită în care luam masa. Cineva închisese apa ceva mai înainte, nu ştiu cine, trebuie să recunosc că nici măcar nu am observat, deoarece făceam un experiment şi nu-mi place să întrerup brusc experimentele. Oricum ar fi, cizmele lui Jordi sunt blocate în gheaţă, cei de la NSF nu vor fi fericiţi şi ne vor certa pentru asta.

Aşadar, l-am salvat pe Jordi, dar problema a persistat – apa îngheţa prea repede, neavând timp să se răspândească pe suprafaţa gheţii. Racordul conductei ar trebui să se poată mişca înainte şi înapoi ca un furtun pe o alee când presiunea e prea mare – care poate fi aranjat, dar vai, cum să controlezi aşa ceva, este oarecum neliniar. O pantă mai abruptă ar fi, de asemenea, utilă, dar unde să o găseşti pe platoul polar?

Am oprit operaţiunea timp de o săptămână, am reproiectat ieşirea conductei pentru a se mişca dintr-o parte într-alta ca ştergătoarele de parbriz, împrăştiind apa sub presiune. Când pompele au fost pornite din nou, apa a început să curgă din ţeavă, să se prelingă în pantă şi să îngheţe de-a lungul drumului, acumulându-se destul de departe de orificiul de ieşire şi formând movile de gheaţă, în timp ce apa care continua să vină curgea în jurul lor şi se deplasa mai departe de-a lungul pantei. Şi am fost din ce în ce mai buni la cartografierea locului unde apa putea să se adune în cele din urmă şi să rămânem în afara acestor bazine în timpul acestui proces.

Conform estimărilor noastre, am putea să depunem aproximativ un metru de apă pe an pe orice parte a platoului polar şi să o facem să îngheţe. Mai mult decât atât, depăşirea acestui indicator ar însemna depăşirea

[33] National Science Foundation – Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă.

capacităţii aerului şi a gheţii de a răci apa. Deci am avea nevoie de o zonă mult mai întinsă; la un metru grosime, aceasta ar însemna aproximativ o treime din întregul teritoriu al Antarcticii.

Dar aşa ceva nu avea cum să se întâmple. Am definit clar triada imposibilităţilor: lipsa energiei, lipsa conductelor, lipsa teritoriului.

În concluzie, soluţia de pompare directă a apei de mare nu avea cum să funcţioneze. A fost o soluţie fantezistă. Plajele lumii erau distruse.

Mulţi dintre noi nu am vrut ca plajele lumii să fie distruse. Stând în habitatele noastre mici, cum ar fi casele mobile pe jumătate umplute cu izolaţie, ne adunam în jurul mesei ca să ne uităm pe hărţi şi să discutăm. Hărţi ale lumii, adică.

Există o mulţime de bazine endoreice în lume, adică bazine închise, de unde apa nu curge în mări şi în oceane. Şi multe dintre ele sunt situate în emisfera nordică, lacuri uscate de tip *playa,* unde apa a existat la sfârşitul ultimei ere glaciare, dar a secat de atunci, parţial sau total. Nivelul Mării Caspice a scăzut până la cotele actuale fiind ajutată de oameni, ca să nu mai vorbim de Marea Arai. Bazinul Tarim s-a uscat complet singur, Marele Lac Sărat din Utah este rămăşiţa unui lac mult mai mare din trecut – şi aşa mai departe, mai ales în Asia, în America de Nord şi în Sahara. Desigur, au existat oameni care locuiau în unele dintre aceste locuri, dar nu mulţi, având în vedere problemele deşertificării sau retragerea plajelor, în cazul Mării Caspice şi a Mării Arai. Dacă adăugaţi suprafeţele teritoriilor goale, veţi obţine o cifră impresionantă. În teorie, acolo ar putea fi pompată o masă uriaşă de apă de mare. Am făcut calcule: creşterea nivelului mării ar putea fi limitată cu un metru sau doi. După aceea, toate bazinele goale vor fi umplute şi din nou ne vom îngropa în problematica insolubilă a Antarcticii.

Nu. Trebuia să ne întoarcem la planul de pompare a apei de sub gheţarii mari, ca să-i reaşezăm pe paturile de

stâncă pentru a-i încetini. Slawek avusese dreptate tot timpul. Era singurul lucru care avea să funcţioneze. Urmărisem banii, îi luasem de acolo de unde a fost posibil să-i luăm şi am făcut tot ceea ce ne-au cerut sponsorii să facem cu ei. Miliardarii şi companiile petroliere, şi Rusia, chiar şi NSF spuseseră: „Pomparea apei de mare înapoi în Antarctica este o idee grozavă! Daţi-i drumul!” Dar noi eram glaciologi, aşa că noi vom fi nevoiţi să gestionăm procesul pentru a avea o şansă de reuşită. Să oferim consultanţă de specialitate, să dirijăm banii acolo unde trebuie să ajungă.

Prin urmare, odată cu debutul următorului sezon antarctic, ne-am întors. Am mers, desigur, în fiecare an, dar de data aceasta motivul era foarte bun. Iubim prea mult Antarctica şi, de obicei, căutăm noi înşine o scuză pentru a ne întoarce. Mai multă ştiinţă! Este gheaţa din Antarctica veche de cinci milioane de ani sau cincizeci de milioane de ani? Un argument uriaş! Genul acesta de probleme. Ştiinţă pură. Noua sarcină era din domeniul practicii. Era bine.

De data aceasta ne-am dus la gheţarul Pine Island, mai sus de WAIS[34], Foaia de Gheaţă din Antarctica de Vest. Râul glaciar era aici îngust şi rapid, curgând în ocean lângă Pine Island. De mulţi ani se efectuau cercetări aici, astfel încât NSF nu a avut probleme cu logistica şi cu stabilirea taberei.

În realitate, ei nu aveau suficientă experienţă şi nu am obţinut tot ce ne trebuia. Aveam nevoie de aproape la fel de multe ca şi cei de la staţia McMurdo – ei, nu chiar, glumeam –, doar că NSF hotărâse că, dacă vom experimenta această idee încă o dată, ar fi bine să fie un test bun, altfel nu am şti care sunt rezultatele.

Informaţiile obţinute în timpul primei încercări şi-au pierdut valoarea, deoarece nimeni nu s-a deranjat să afle ce anume a cauzat prăbuşirea acelei gropi cu apă şi de ce a secat.

[34] WAIS - West Antarctic Ice Sheet, „Foaia de Gheață din Antarctica de Vest”.

Aşa că am împrumutat navele care aprovizionau McMurdo la sfârşitul fiecărei veri şi câteva spărgătoare de gheaţă ruseşti, noi fiind atât de proşti încât să neglijăm spărgătoarele de gheaţă zeci de ani pentru ca apoi să construim doar câteva spărgătoare slabe, într-adevăr potrivite doar pentru Arctica, unde practic nu mai există gheaţă. Dar ruşii adoră spărgătoarele de gheaţă şi au trimis câteva fiare monstruoase spre sud pentru a ne ajuta să deschidem un canal către Pine Island, unde am putut debarca materiale pe care le-am târât peste gheţar, folosind aceleaşi tractoare de zăpadă care de mulţi ani cărau combustibili şi echipamente de la McMurdo la Polul Sud. Ne-am stabilit tabăra pe gheţarul Pine Island, la aproximativ o lună după ce Winfly[35] a deschis McMurdo pentru sezonul respectiv. Un efort logistic de-a dreptul impresionant.

A fost cea de-a douăzeci şi cincea vizită a mea pe gheaţă şi, cu timpul petrecut pe Pine Island, aveam de gând să depăşesc cei şase ani de viaţă petrecuţi pe gheţari, care, chiar dacă nu reprezentau cel mai trăsnit dintre recordurile pe gheaţă, reprezentau cel puţin unul respectabil. Soţia mea nu a fost niciodată încântată de asta, dar mie îmi plac gheţarii. Şi iată-mă din nou pe Pine Island, care este într-adevăr doar o umflătură în gheaţă, complet scufundată de greutatea acesteia, cu sastrugi albi până la orizont, în toate direcţiile. Trebuie să recunoaştem că toţi gheţarii din Antarctica arată la fel. Văile uscate sunt fantastice, dar 98% din continent nu este aşa. Antarctica este gheaţă peste gheaţă, cât vezi cu ochii.

Aşadar, am instalat echipamentul la locul primului nostru puţ de foraj şi ne-am apucat de treabă. Era ca şi cum ai târî un sat deasupra gheţii, ca într-o poveste cu Baba Yaga, tractoarele monstruoase trăgând după ele

[35] Winfly - termen care, din 1967, desemnează perioada de tranziție între iarnă și vară în Antarctica, atunci când o succesiune rapidă de avioane aduce cercetători noi, la începutul lunii august. Urmează o perioadă de aproximativ două luni în care nu mai este efectuat niciun alt zbor suplimentar.

trenuri de patru sau cinci barăci, dintr-un loc în altul. Am început între munţii Hudson şi Pine Island; era un punct perfect pe râul glaciar, un loc în care, dacă am putea să stabilizăm din nou gheţarul pe roca sa, mişcarea gheţii va încetini cu siguranţă. Aşa că am pus maşinile în cerc şi ne-am apucat de treabă.

E frig în Antarctica, da. Uiţi de asta în cabinetul tău de la universitatea din Louisiana, sau Pennsylvania, sau California, sau Ohio, sau oriunde îţi petreci iarna. Chiar şi atunci când ţi se pare că în casa ta din lumea largă este mult mai frig decât în Antarctica, aşa, ca la Boston, tot uiţi că frigul din Antarctica este cu adevărat un frig autentic, profund, atât de rece încât te arde. Apoi, după câteva zile în casă, uiţi din nou. Bineînţeles că vântul îţi va aminti şi nu vrei să ieşi prost îmbrăcat, să nu îngheţi sau chiar să degeri ori să ajungi în punctul în care, dacă îţi dai un bobârnac peste urechea rece, aceasta se rupe şi cade la pământ, dar în cea mai mare parte, este aşa cum este. Frig. Ţineţi la îndemână câteva perechi de mănuşi bune şi folosiţi-le după caz. Oamenii au evoluat în epoca de gheaţă şi, îmbrăcaţi corespunzător, rezistă la frig. Asta este.

Aşadar, burghiul de gheaţă nu este mai complicat decât un cap de duş. Lent, dar eficient. Pe vremuri, ardeam mult combustibil pentru a încălzi apa de la duş. Acum panourile solare ajută la alimentarea elementelor de încălzire. Apa topită de sub capul duşului este aspirată şi pompată din puţ, reîncălzită şi refolosită, cu excesul eliminat prin conducte la distanţă pentru a îngheţa în altă parte. Pe ambele părţi ale gheţarului Pine Island sunt porţiuni de gheaţă care se mişcă încet, astfel încât apa ar putea fi aruncată acolo. Într-adevăr, era un volum atât de mic, încât nu mai conta unde o aruncam. Am fi putut să o lăsăm să se scurgă în ocean, nici măcar nu s-ar fi simţit acolo. Aproape am fi putut să o bem ca apă potabilă.

De asemenea, după apusul soarelui, am început să folosim energia UHF transmisă de sateliţii ruseşti de pe orbitele lor aproape polare, pentru a alimenta pompele şi capetele de duş. Experimentam ca să vedem dacă merge,

astfel încât să putem menţine sistemul pe tot parcursul anului.

Primul experiment ne-a învăţat măcar că e de preferat să găseşti un bloc omogen de gheaţă în fluxul gheţarului, astfel încât mişcarea gheţarului să nu deformeze puţul pe măsură ce forăm. Ne-am ales locul parţial din acest motiv – era un singur bloc, cu o lungime de patruzeci de kilometri, care se întindea pe toată lungimea gheţarului. La o sută treizeci de kilometri în amonte de raftul de gheaţă şi la câteva sute de metri deasupra nivelului mării. O poziţie ideală.

Calculele au arătat câte puţuri sunt necesare, la ce distanţă ar trebui să fie unul de altul şi aşa mai departe. A fost o idee destul de îndrăzneaţă; să aspiri suficientă apă de sub partea inferioară a gheţarului astfel încât tot blocul de gheaţă la care lucram să-şi piardă perna de apă şi să se prăbuşească din nou pe substratul stâncos, cu un ţipăt puternic, speram noi, şi poate cu un sunet care să indice prăbuşirea, ca frânarea pneurilor pe asfalt, urmată de bubuitura produsă de maşina care loveşte peretele. Chiar dacă asta se întâmpla doar în mintea noastră, părea că va fi ceva palpabil atunci când se va întâmpla.

Valorile lui Slawek erau confirmate. Aproximativ şaizeci de kilometri cubi de apă joacă rolul de lubrifiant pentru gheţarii din Antarctica. Deloc neînsemnat, un cub transparent de gheaţă cu latura de aproximativ patru kilometri pe o parte şi aceeaşi înălţime, prin urmare, jumătate din înălţimea Everestului – da, o cantitate imensă de apă pentru a fi pompată de oameni. Dar nu mai mult decât ce pompăm deja în fiecare an.

Şi totuşi, aceasta este o cantitate imensă de apă, chiar dacă este calculată pentru întreaga Antarctică. În jurul circumferinţei continentului, majoritatea gheţii este aruncată în mare de aproximativ cincizeci de gheţari, câţiva dintre ei având cea mai importantă contribuţie. Pornind de la McMurdo şi mergând în sensul acelor de ceasornic, trebuie să lipiţi Skelton, Mulock, Beardmore, Carlyon, Byrd, Nimrod, Lennox, Ramsey, Shackleton, Liv,

Axel-Heiberg, Amundsen, Scott, Leverett, Reedy, apoi fluxurile de gheaţă Horlick, Van der Veen, Whillans, Kamb, Bindschadler, Macayeal, Echelmeyer, gheţarul Hammond, Boyd, Ţara, Hull, de Vicq, Murphy, Haynes, Thwaites şi Pine Island a noastră, apoi, în jurul peninsulei, până la cursurile de gheaţă Drewry, Evans, Rutford, Institute, Moller şi Foundation, apoi gheţarul Support Force, fluxul de gheaţă Blackwall, gheţarii Recovery şi Slessor, fluxul de gheaţă Bailey, gheţarii Stancomb-Wills, Vestraumen, Jutulstraumen, Entuziasty, Borchgrivinkesen, Shirase, Rayner, Beaver, Wilma, Robert, Philippi, Helen, Roscoe, Denman, celălalt gheţar Scott, Underwood, Adams, Vanderford, Totten (cel mai mare dintre toţi), Dibble, Francois, Mertz, Ninnis, Rennick, Tucker, Mariner, Priestly, Reeves, David, Mawson şi Mackay.

Asta însemnă, de fapt, şaptezeci şi patru. Aşadar, şaizeci de kilometri cubi de aspirat de sub şaptezeci şi patru de gheţari. Bine, nu e rău deloc!

Mai ales în comparaţie cu 3600 de kilometri cubi, nu?

Aşa că planificăm să forăm şi să căptuşim douăzeci de puţuri în gheţarul Pine Island. După aceea, vom pompa cât mai multă apă posibil. Ideea nu era atât de rea! Aşa cum ţâşnesc izvoarele din restul lumii, drenajul apelor fosile pentru fermele din Ogdalilla şi din alte părţi se bazează pe resurse de apă freatică de neînlocuit. Noi putem să facem asta! Toate problemele vor fi rezolvate!

Ei bine, nu rezolvă toate problemele. Dar să nu devenim pretenţioşi. Dacă nivelul mării creşte chiar şi cu un metru, toate plajele lumii vor dispărea şi, odată cu ele, porturile maritime, infrastructura de coastă, mlaştinile saline şi multe altele. Şi, aşa cum au subliniat Hansen şi echipa sa în studiul din 2016, dacă rata de creştere se dublează la fiecare zece ani, lovitura va veni rapid, toate oraşele de coastă ale lumii vor fi devastate, cu daune la nivel de cvadrilioane, dacă vă închipuiţi că puteţi stabili un preţ pentru toate astea. Care este valoarea monetară a civilizaţiei umane? Însăşi încercarea de a răspunde la această întrebare dovedeşte că eşti un idiot – atât din

punct de vedere moral, cât şi practic. Ei bine, economiştii fac astfel de calcule tot timpul, dar asta e treaba lor şi ei cred că are sens. În acest caz, este mai uşor să ridici din umeri şi să spui: civilizaţia este o infinitate fiscală de neînţeles pentru mintea umană.

Desigur, creşterea gheţarilor din Antarctica nu va opri complet creşterea nivelului mării. Dar dacă i-am putea readuce pe cei mari la o zecime din viteza lor actuală, ca în vremurile bune, asta ar ajuta mult. Cel mai bine este să o facem şi în Groenlanda – gheaţa de acolo merge şi mai repede şi, cu toate că reprezintă doar o zecime din gheaţa din Antarctica, va însemna totuşi o creştere a nivelului mării de şapte metri, dacă totul se lichefiază. Bine, fă-le şi tu. Relieful Groenlandei este mai simplu; este practic o cadă de baie din piatră cu crăpături înguste. Închideţi-le, astfel încât apa să nu treacă, iar nivelul mării se va stabiliza vizibil, va creşte cu aproximativ un milimetru pe an, o creştere de un metru va dura o mie de ani. Timp suficient pentru a extrage suficient CO_2 pentru a reduce conţinutul său atmosferic la 350 de părţi pe milion. La naiba, este timpul suficient pentru a începe o altă eră glaciară!

Principalul lucru este că, în esenţă, problema creşterii nivelului mării va fi rezolvată, plajele nu vor dispărea.

În seara asta în cort cineva a întrebat: asta facem noi aici? Geoinginerie? Cine naiba ştie! Ce este într-un cuvânt? Spuneţi-i operaţiune de elevare glaciară, bazată pe estimări ale uimitoarei bunătăţi evlavioase a naţiunilor interesate: GEO-CERŞETORIE. Numiţi-o cum doriţi, dar nu vă arătaţi chiar atât de şocaţi şi nu declaraţi că nu puteţi prezice consecinţele neintenţionate, suntem siguri că vor exista repercusiuni atât de nefaste încât vor anula binele pe care l-am intenţionat etc. Există presupuse lucruri pe care nu ar trebui să le ştim. La dracu'! Noi ar trebui să ştim tot ce putem afla. Aşa că treceţi peste această linie slabă de obiecţie. Şi vă voi spune care vor fi efectele secundare neintenţionate ale încetinirii gheţarilor din Antarctica: nimic. *Nada.* Fără efecte secundare, iar plajele

şi oraşele de coastă ale lumii vor rămâne afară.

Dacă asta funcţionează, şi se pare că va funcţiona, cred că o vom face. Echipa noastră este relativ mică. Proiectul este scump, dar nu foarte scump. Ca şi forarea câtorva puţuri oriunde altundeva, pomparea apei oriunde altundeva, plus asigurarea încălzirii. Şi, în primul rând, aduceţi aici oameni şi materiale. Da, este riscant şi costisitor, dar, dacă stai să calculezi costul operaţiunii şi îl înmulţeşti cu o sută, chiar cu o mie, vei ajunge la aproximativ zece miliarde de dolari. Ei bine, poate costurile vor depăşi acest nivel atunci când lucrarea se va desfăşura cu adevărat. Dar oricum – să zicem, cincizeci de miliarde de dolari. Un adevărat chilipir!

În fiecare dimineaţă mă trezeam cu dorinţa de a mă apuca de treabă cât mai curând posibil. De fapt, aşa mi se întâmplă întotdeauna în Antarctica. Containere Jamesway, case mobile, corturi, Mactown; mă trezesc şi încerc să nu îngheţ în timpul micului dejun şi mă pregătesc, mă echipez, ies pe uşă şi bang! – îngheţ în aerul rece şi însorit, ca o gură de vodcă şi o palmă peste faţă. Lacrimile îmi curg de la dubla lovitură. Scot un strigăt şi mă îndrept către linia de snowmobile. Pornesc unul dintre ele, ies pe pista care duce la oricare dintre găurile de foraj la care lucrez. Traseele pentru snowmobile sunt marcate, iar steagurile îmi spun cum bate vântul în ziua respectivă. Când bate vântul, atunci se face şi mai frig, asta e legea în Antarctica. De aceea spun mereu că nu-i vorba de frig, ci doar de vânt! Cu toate că, şi când nu bate vântul, continuă să fie frig. Dar vântul face să îţi îngheţe fundul. Vântul te cotrobăieşte peste tot, nicio îmbrăcăminte nu este suficientă. Trebuie să fii într-un costum spaţial pentru a-l opri şi chiar şi atunci ţi-ar fi frig.

Astăzi am făcut turul şi am constatat că fiecare puţ lucrează corect. Pompele pompează, elementele de încălzire nu permit îngheţarea apei. Conductele care pleacă de la fiecare pompă sunt aşezate direct pe gheaţă şi conectate la conducta principală, care aminteşte de Alaska: încălzitoare la fiecare kilometru şi, de asemenea,

noduri prin care poţi răsuci o racletă pentru a îndepărta gheaţa acumulată. Apa urcă panta uşoară prin conductă – o soluţie interesantă, ar putea fi lăsată să curgă în josul pantei direct în ocean, iar creşterea nivelului mării ar fi atât de nesemnificativă încât aproape că ar fi neobservabilă. Dar oamenii preferă lucrurile puse la punct.

Antarctica este un loc ciudat, greu de redat în cuvinte. Nu le poţi transmite oamenilor cum arată şi cum o simţi. Cred că aerul curat şi uscat sporeşte iluzia vizuală şi aduce în plus un sentiment de irealitate. Adesea nu vezi nimic altceva decât zăpadă şi cer. Acest lucru este foarte obişnuit. Un cer curat fără un singur nor. Norii se strecoară uneori de-a lungul coastei – mult mai des decât pe platoul polar. Şi aşa aproape întotdeauna cerul e albastru şi, sub el, zăpada albă. Uneori zăpadă netedă, alteori sastrugi. Sastrugii şi chiar zăpada complet plată arată altfel dacă stai cu faţa la soare sau cu spatele. Când te uiţi la ea, zăpada îngheţată străluceşte, zăpada arde. Atunci când te uiţi în altă parte, albul se întunecă – ceea ce este ciudat, poate din cauza polarizării ochelarilor de soare, dar foarte vizibil atunci când te întorci şi te uiţi din nou la soare. Contrastele sunt mai mult decât poate suporta ochiul. Dacă există nori, ca nişte flotele de pufi marini mici ce plutesc deasupra gheţii de lângă coastă, atunci umbrele lor pe zăpadă par negre; o întindere plană de zăpadă poate părea brusc deluroasă sau presărată cu protuberanţe plate negre. Sunt contraste mai mari decât poate să înţeleagă mintea; atunci de ce sunt considerate locurile acestea frumoase? Nu ştiu. Poate că nu toţi oamenii cred asta. Dar mie îmi place Antarctica.

Se pare că mâine vom putea efectua testele finale şi vom declara treaba terminată. Apoi, peste aproximativ un an, ar trebui să putem spune cum funcţionează în privinţa încetinirii acestei fiare. Sau poate peste cinci ani, pentru a fi siguri. Oamenii, fireşte, se vor grăbi să trâmbiţeze fie succesul, fie eşecul. Însă, dacă deja pompăm miliarde de dolari în această întreprindere şi formăm tot mai multe grupuri noi, este mai bine să nu ne grăbim în declaraţii. De

fapt, oamenii reprezintă, pur şi simplu, unul dintre punctele de gâtuire din lanţul de aprovizionare, în ceea ce priveşte realizarea acestui lucru, dacă decid să o facă. Este nevoie de o anumită expertiză. Pe de altă parte, dacă închidem toate operaţiunile petroliere, aşa cum ar trebui cu adevărat să facem, atunci mulţi oameni vor rămâne fără locuri de muncă. Lucrările în sine nu sunt mult diferite de industria petrolieră. Unii dintre ei ar putea chiar să considere această slujbă ca fiind mai uşoară. Simplă, deşi mai rece. Dar, dacă lucrezi în Arabia Saudită, poate îţi place ideea de frig. Şi dacă lucrezi în Alaska, poate că nu există nicio deosebire. Da, această parte va funcţiona probabil. Acum avem doar cincizeci de oameni aici şi am putea face asta cu treizeci – aproape jumătate dintre noi suntem aici pentru a studia cu ce se ocupă cealaltă jumătate sau suntem angajaţi în mod obişnuit în experimente ştiinţifice câtă vreme avem tabăra aici. Din nou, amplificaţi toată chestia asta şi numărul de oameni va continua să rămână banal.

Mâine dăm o petrecere, pentru a sărbători.

Îmi pare rău să raportez că aceasta este ultima intrare din jurnalul de pe laptopul doctorului Griffen. A făcut o ultimă inspecţie în 6 februarie, iar la întoarcere spre tabără a luat-o pe o scurtătură, ieşind de pe drumul pentru snowmobile, care este clar semnalizat cu steaguri. Vizibilitatea era bună, aşa că nimeni nu ştie sigur de ce a făcut aşa ceva. De obicei, urma drumul marcat, la fel ca noi toţi. Este o practică normală pe gheţari, unde crevasele pot fi acoperite cu zăpadă veche, ceea ce le face complet invizibile. Şi oricum, scurtătura nu-l ajuta să câştige timp. Deci suntem cu toţii derutaţi.

Eram cu toţii în baraca unde se servea masa şi, după ce a trecut aproximativ o oră, alpiniştii noştri s-au îngrijorat şi au ieşit să verifice. O altă măsură pe care o luăm este să ne deplasăm, de obicei, în doi. Dar doctorul G. nu a fost întotdeauna prea meticulos în legătură cu asta şi, întrucât întregul spaţiu de lucru al proiectului se vedea din tabără,

niciunul dintre noi nu respecta regula. Adică mergeai să verifici singur o pompă sau orice altceva ori te duceai singur la cortul tău, la baie şi aşa mai departe. Asta era la ordinea zilei.

Alpiniştii au făcut un tur rapid al puţurilor, dar nu l-au găsit, aşa că am trimis o echipă de-a lungul conductei pentru a vedea dacă nu s-a dus cumva să verifice deversorul şi avea o problemă cu snowmobilul. Noi ceilalţi am pornit în căutarea urmelor de snowmobil care ieşeau din sistemul nostru de drumuri. Asta ne-a trecut prin minte să facem, deoarece vedeam literalmente întreaga suprafaţă a gheţarului, dar dr. G. dispăruse fără urmă. Faptul în sine ne-a provocat o îngrijorare profundă.

Jeff, unul dintre alpiniştii noştri, a fost acela care a pornit pe o urmă de snowmobil până la o crevasă discretă în zăpadă. Apoi s-a întors cu un aer sumbru şi l-a luat pe Lance, celălalt alpinist al echipei. Cei doi s-au apropiat de crevasă, şi-au pus echipamentul, au legat coarda şi s-au dus chiar la margine pentru a privi în jos. Noi îi urmăream în tăcere din baraca de luat masa. Lance l-a asigurat pe Jeff, care a coborât în crevasă. A dispărut şi nu l-am mai văzut, nu ştiu, preţ de douăzeci de minute. Nouă ni s-a părut mai mult. În cele din urmă, a reapărut, a ieşit şi s-a oprit acolo, pe marginea crevasei, apoi s-a întors la Lance. Au discutat; Lance a întins un braţ şi l-a ţinut de umăr pe Jeff. S-au îmbrăţişat. Au privit în direcţia noastră, ne-au văzut. Jeff a clătinat din cap. Am înţeles la fel de clar ca şi când ar fi vorbit: dr. G. murise.

A fost o noapte urâtă. Ne-am aşezat în jurul pereţilor sălii de mese, stupefiaţi. Jeff stătea lângă sobă, îmbufnat şi distant. Desigur, când s-a întors la noi, l-am întrebat ce s-a întâmplat, dar el nu ne-a putut spune decât ceea ce era evident. Dr. G. se abătuse de la traseu, snowmobilul căzuse într-o crevasă ascunsă. A adăugat că snowmobilul era blocat la vreo şase-şapte metri mai jos, iar corpul lui se afla dedesubt. Jeff nu ne-a spus în ce stare se află. Probabil că nu a vrut să ne sperie cu detalii, cred, sau nu a vrut să compromită intimitatea victimei. Nu ştiu. Sophie şi Karen

plângeau şi plângeam cu toţii din când în când. Dr. G. ne angajase pe majoritatea dintre noi şi pe mai mulţi ne ajutase în timpul studiilor şi ca să ne facem o carieră. El fusese unul dintre veteranii gheţii, unul dintre cei care se întorc mereu, un adevărat explorator polar. Jeff nu plângea şi nici Lance. Lance era mai îngrijorat de starea lui Jeff şi trata cu calm moartea doctorului G. Tocilarii ăştia făceau întotdeauna prostii şi erau omorâţi, de aceea fiecare echipă din Antarctica este obligată să aibă alpinişti ca membri ai grupului, pentru siguranţa lor. Dar nu îi poţi duce în lesă şi, dacă încalcă protocolul, nu îi poţi opri, chiar dacă insişti asupra protocolului la începutul fiecărei desfăşurări, treci prin exerciţiu cu cea mai mare seriozitate, la care, sincer, nu mulţi alpinişti se pricep. Deci Jeff şi Lance erau posomorâţi, dar nu pentru că se simţeau responsabili. În ziua următoare trebuiau să coboare în crevasă, să introducă trupul doctorului G. într-un sac şi să-l aducă la suprafaţă, să-l tragă apoi pe o sanie până în tabără. Un avion din Mactown avea să sosească a doua zi, dacă vremea va permite. Acolo aflaseră deja despre accident; vocile lor păreau şocate, înţelegătoare, nimic neobişnuit.

Stăteam în jurul paharelor cu băutură. La naiba! am spus. De ce? am spus. Unii dintre noi au vorbit despre „curba căzii de baie”. Oamenii fac lucruri riscante fie la început, când sunt lipsiţi de experienţă, fie la sfârşit, când totul le este familiar de multă vreme. Acestea sunt cele două perioade cu ratele cele mai ridicate de accidente; în perioada intermediară, numărul de accidente este mai scăzut. Deci curba arăta ca o cadă de baie. Piloţii de avioane se încadrează foarte bine pe această curbă. La fel şi exploratorii polari.

Aşa vorbesc oamenii de ştiinţă în astfel de momente. Poate nu doar oamenii de ştiinţă. Confruntată cu moartea, cu plecarea bruscă a unui prieten din această lume, mintea se retrage, nu vrea să creadă. De ce? Nu putem da timpul înapoi? Chiar şi pentru câteva ore?

Nu.

Aşa că stăteam acolo şi beam.

Ei bine, a spus Sophie, cel puţin a murit salvând lumea. Nu! a zis Jeff. Nu! A fost o greşeală!

Nici atunci nu a plâns, deşi faţa i s-a înroşit şi părea furios, tulburat. Ne-am strâns cu toţii în jurul lui, unii plângând, iar alţii nu. Aceste emoţii te copleşesc sau nu, este greu de ghicit cum vei reacţiona. O mulţime de oameni se disociază în astfel de momente şi primesc lovitura doar mai târziu. Uneori, mult mai târziu, nu-ţi vine să crezi, ştiu bine asta – pentru mine, odată, au trecut literalmente douăzeci şi unu de ani între decesul respectiv şi momentul în care am simţit ceva. Douăzeci şi unu de ani, jur. Dar în acea noapte majoritatea dintre noi au plâns, cu excepţia lui Jeff. Eram tulburaţi.

După aceea ne-am adunat, am pus lucrurile în ordine şi am discutat calm ce să facem în continuare. Nimeni nu a sugerat nimic util. În cele din urmă, am renunţat şi ne-am culcat, fără tragere de inimă, deoarece părea prea normal să dormim, şi am pus capăt dorinţei de a întoarce timpul înapoi, de a schimba evenimentele. Trebuia doar să renunţi şi să te culci; nu mai exista nicio altă ieşire, a doua zi avem o grămadă de lucruri neplăcute de făcut. Şi nici nu mai avea rost să bem. Nu ne ajuta cu nimic. Liderul nostru făcuse o greşeală simplă, dar mortală. Lumea mergea înainte, dar pentru noi nu avea să mai fie niciodată la fel.

58

Părerea obişnuită asupra teologiei eliberării o situează în America de Sud în ultima parte a secolului al XX-lea. Expresia a fost inventată pentru a descrie acest fenomen din America Latină, aşa că este suficient de corect să credem că la asta se referă.

Dar în Spania credem că a existat mult mai devreme exemplul unui tânăr preot catolic idealist care şi-a ajutat poporul sfidând ierarhia bisericii. Fără îndoială că s-a întâmplat de multe ori fără să observe cineva acest lucru în afara comunităţii afectate. Desigur, în privinţa preoţilor tineri, lucrurile au mers prost de atâtea ori. Dar poate că, de mai multe ori, e vorba de un tânăr idealist, care încearcă să facă bine în lume, intens, evlavios, izolat, trimis într-o comunitate de oameni săraci, oameni care suferă în atâtea feluri, încercând doar să o scoată la capăt, să ţină totul împreună, iar biserica lor ar trebui să facă parte din acel efort. Când unii dintre aceşti tineri se confruntă cu o astfel de situaţie, în toată credinţa şi dorinţa lor de a ajuta, cu toată încrederea în biserică, mulţi dintre ei probabil se îndrăgostesc de enoriaşii lor şi muncesc cu furie toată viaţa pentru a face tot ce le stă în putinţă ca să-i slujească.

În acest caz particular din Spania, tânărul preot se numea José María Arizmendiarrieta. Născut şi crescut în regiunea bască a Spaniei, el a pus mâna pe arme în războiul civil spaniol de partea republicană, apoi a fost capturat de soldaţii lui Franco. Se spune că a avut atunci un fel de moment Dostoievski, a fost condamnat la moarte şi programat să fie împuşcat, dar, în cazul lui, a fost cruţat ca urmare a unei neglijenţe birocratice, deoarece nu au reuşit să vină la timp şi să-l ducă la execuţie în ziua respectivă, nimeni nu ştie de ce. Să spunem că Dumnezeu avea un plan pentru el.

După aceea a intrat în rândurile preoţimii, poate simţind că viaţa lui era menită pentru altceva, şi a fost trimis la

Mondragón în 1941, când avea douăzeci şi şase de ani, ca parte a unei încercări a regimului franchist de a pacifica poporul basc, care continua să fie rebel după înfrângerea Republicii.

La început, congregaţia nu a fost impresionată de noul preot. Îşi pierduse un ochi în război, citea Scripturile pe un ton monoton, părea distant şi timid. Ne putem întreba dacă nu cumva era traumatizat sau suferea puţin de o tulburare de spectru autist, aşa cum am spune acum. I-au trebuit câţiva ani de ascultare liniştită a enoriaşilor săi pentru a lua o decizie cu privire la modul în care îi putea ajuta cel mai bine. Înainte de război, exista o industrie uşoară în regiune, care nu şi-a revenit niciodată. Părintele José María s-a întrebat dacă nu ar putea începe ceva din nou şi i-a ajutat să organizeze o şcoală politehnică, cunoscută acum sub numele de Universitatea Mondragón. La scurt timp după deschidere, şcoala a oferit suficient sprijin tehnic pentru a dobândi cunoştinţele necesare în vederea reconstruirii unor unităţi de producţie, începând cu arzătoarele de parafină. Şi la propunerea şi cu sprijinul preotului, întreprinderile au fost create de la bun început sub formă de cooperative deţinute de angajaţii lor. Această formă de organizare era în tradiţia bască a solidarităţii regionale, o manifestare a acelei economii precapitaliste, chiar prefeudale, a darului din Ţara Bascilor de demult, care, din câte se poate aprecia, a existat chiar înainte de apariţia scrisului.

Oricare ar fi explicaţia, aceste cooperative au prosperat în Mondragón şi din ce în ce mai mulţi membri s-au alăturat corporaţiei lor. De-a lungul timpului, corporaţia a inclus băncile oraşului şi uniunile de credit, de asemenea, universitatea şi compania de asigurări. Întreprinderile deţinute de muncitori au devenit un fel de cooperativă a cooperativelor, care reprezintă acum a zecea corporaţie ca mărime din Spania, cu active de miliarde de euro şi profituri anuale de milioane. Profiturile nu sunt transferate ca acţiuni către acţionari, ci sunt împărţite mai degrabă în trei, cu o treime distribuită între angajaţii-proprietari, o

treime dedicată reînnoirii mijloacelor fixe şi o treime acordată organizaţiilor caritabile alese de angajaţi. Raportul dintre cel mai mare salariu al conducerii şi nivelul minim de plată este stabilit la trei la unu sau uneori la cinci la unu, cel mult nouă la unu. Toate companiile şi întreprinderile au aderat la principiul cooperării, adoptat ulterior oficial de mişcarea cooperatistă mondială, în care Mondragón este oarecum bijuteria coroanei: admiterea fără restricţii de noi membri, organizarea democratică, primatul muncii, natura instrumentală şi subordonată a capitalului, managementul participativ, solidaritate financiară, cooperare internă, transformare socială, universalitate şi educaţie.

Această listă merită studiată în detaliu, dar nu aici. Luate împreună, dacă aceste principii ar fi aplicate serios pretutindeni, ele ar forma o economie politică diferită complet de cea capitalistă aşa cum este practicată ea în general. Principiile enumerate reprezintă un set armonios de axiome care ar putea conduce la un nou set de legi, practici, obiective şi rezultate.

Modul în care au funcţionat în Mondragón este deschis interpretării. Sistemul a făcut parte tot timpul din economia mondială şi a trebuit să facă ajustări atunci când s-a format Uniunea Europeană, precum şi adaptări continue la pieţele şi ţările în care a funcţionat. Sunt unii care susţin că sistemul nu ar avea succes în afara contextului basc, că doar cultura bască îl face posibil; acest lucru pare puţin probabil, dar sunt mulţi care nu vor să considere că o alternativă la capitalism, mai umană, ceea ce aţi putea numi chiar o economie politică catolică, nu numai că este posibilă, dar a existat şi a prosperat un secol şi încă rezistă.

Au mai fost şi momente de criză, ca atunci când recesiunile au lovit chiar în momentul în care anumite cooperative critice se extinseseră sau când un manager a fugit cu o sumă imensă de bani, provocând grave probleme de lichidităţi. Totuşi, locul asigură un trai bun pentru oamenii săi şi creează o cultură care este în mare parte

iubită de cei care o generează. Există solidaritate şi spirit de grup şi, chiar şi într-o lume a concurenţei intense, se obţine profit în majoritatea anilor, suficient pentru ca peste o sută de mii de oameni să trăiască din asta şi să dea ceva înapoi culturii generale.

Există şi alte astfel de enclave în întreaga lume şi sisteme care, deşi nu sunt la fel de distinctive şi unitare, sunt totuşi oarecum asemănătoare. Ele supravieţuiesc, uneori chiar prosperă, întrebarea este, ca să ne exprimăm cu vocabularul dominant al timpului nostru, s-ar putea ele extinde la scară mare? Sunt ele o cale de ieşire, o cale înainte, un pas pe această cale?

Noi credem că da. Pentru noi, proiectul este să răspândim sistemul în toată Spania. Pentru toţi ceilalţi, poate pentru toată lumea. Dar aceasta este contribuţia noastră. Vă oferim Mondragón.

59

Eram în apartamentul meu din Sierra Madre, care este un orăşel mărginit de palmieri înalţi, blocat între Pasadena şi Azusa, aşezat chiar la poalele munţilor San Gabriel, care se înalţă deasupra acelei părţi a Los Angelesului (LA) ca un zid maro ondulat, destul de urât, dacă mă întrebaţi pe mine. A fost un fel de binecuvântare când smogul a devenit atât de gros încât nu puteai să-l vezi, ceea ce se putea întâmpla chiar şi de la doar cinci kilometri distanţă. Niciunul dintre lanţurile de munţi care sprijină oraşul nu este arătos, dar formează un zid protector destul de bun, aşa cum am aflat în acea zi.

Din fericire, eram o caiacistă activă înainte de a-mi fractura braţul şi încă aveam caiacul. Apartamentul meu era de fapt o garsonieră deasupra unui garaj, intrarea separată fiind un detaliu pe care îl preţuiam foarte mult, pentru că nu trebuia să-mi deranjez proprietarul când intram sau ieşeam şi, de obicei, nu mă vedea niciodată, prin urmare, nu avea ocazia să îmi joace vreo farsă. Fusese un fel de închiriere din milă din partea lui, sau cel puţin aşa credeam eu înainte ca intenţiile lui să devină clare, deoarece nu-mi mai permiteam Hollywoodul, evident, atunci când i-am spus clişeul meu de tot rahatul de tânără-actriţă-aspirantă-în-prezent-chelneriţă. Şi m-a lăsat să-mi depozitez lucrurile mari în garajul de sub garsonieră, care era într-adevăr doar o magazie cu o baie în ea, înghesuită sub acoperişul plat al garajului său. Aşa că, atunci când s-a revărsat râul atmosferic, eram unul dintre puţinii locuitori ai oraşului cu o ambarcaţiune la îndemână.

A început cu o ploaie zdravănă care a ţinut toată noaptea – momentul făcea parte din problemă până când s-a trezit toată lumea, situaţia devenise deja serioasă şi din clipa aceea lucrurile au luat-o razna. Apa s-a rostogolit în jos, literalmente, şi, împreună cu ea, orice altceva. Nu părea a fi o inundaţie obişnuită sau poate că era, nu ştiu, dar în cazul nostru, un torent s-a năpustit urlând de pe

versanţii muntelui San Gabriel. A fost îngrozitor să văd ce ne-au dezvăluit zorii acelei zile. Munţii care se înalţă până la o mie de metri peste Sierra Madre colectau toată ploaia aceea, care cădea la fel de tare ca într-un uragan sau cam aşa ceva ceva, şi de acolo apa se revărsa de-a lungul ravenelor verticale pe străzile adiacente, transformate acum în şuvoaie de apă înspumată, maronie de atâta noroi şi plină de bolovani, tufişuri şi resturi adunate din toate casele care se dezmembrau în susul străzii.

M-am uitat pe uşa din faţă şi am văzut maşini plutind pe stradă, pe un val maro de aproximativ un metru înălţime, care acoperea totul. Am văzut că apa inundase deja casa proprietarului meu şi se năpustea spre Autostrada 210. Oriunde mă uitam, era o întindere mare de apă maro! L-am strigat pe proprietar, dar el plecase deja fără să mă informeze, foarte tipic. De fapt, nu se vedea nimeni nicăieri, cu excepţia membrilor unei familii urcaţi pe SUV-ul lor, târâţi lateral şi părând disperaţi.

Am coborât scările exterioare şi m-am strecurat prin apa maro până la uşa laterală a garajului. În interior am descoperit că alimentarea cu electricitate se întrerupsese, desigur, aşa că m-am luptat din greu să deschid uşa mare a garajului. Am reuşit să o ridic din interior şi o masă de apă s-a revărsat în garaj, ca un val mic de aproximativ treizeci de centimetri înălţime. Dar acolo era şi caiacul meu şi l-am tras spre mine, am desprins padela de pe perete, m-am strecurat în caiac pe sub husa protectoare, şi am ieşit în stradă.

A fost un moment nebunesc, când mi-am dat seama că străzile erau inundate, iar caiacul meu era singura modalitate de a mă deplasa. Atâta apă! Semănând la culoare cu ciocolata fierbinte. Şi continua să plouă torenţial, aşa că era greu să vezi foarte departe şi cu greu îţi venea să crezi ceea ce vedeai. Mai târziu am auzit că întregul bazin din LA era inundat, de la Hollywood Hills până la San Clemente, dincolo de Irvine, unde am crescut. Comitatul Orange arăta la fel de rău ca LA, ceea ce avea sens, având în vedere că se află pe aceeaşi câmpie de

coastă, cu aceiaşi munţi în fundal. Desigur, în unele locuri de pe câmpie, după cum s-a dovedit în ziua aceea, existau şi puncte mai înalte: aproape de Long Beach, unde se află ferma Palos Verdes, câteva cartiere interioare pe şirul de dealuri nu prea înalte, cum ar fi Puente Hills şi Rose Hills; mai era şi un loc lângă San Dimas, unde converg autostrăzile. Dar în cea mai mare parte, LA este doar o vastă câmpie de coastă şi, în acea zi, un mare lac maro. În multe locuri, singurele suprafeţe plane care se ridicau deasupra apei maronii erau autostrăzile, aşa că, neavând unde să se refugieze, oamenii se adunau doar în aceste locuri. Mai erau şi câteva maşini acolo sus, dar niciuna nu se mişca şi, pe măsură ce nevoia de spaţiu pentru a primi oameni creştea, o mulţime de maşini au fost pur şi simplu împinse dincolo de parapet, în apă.

Aşa că am făcut canotaj pe sub Autostrada 210, printr-un pasaj subteran înfricoşător, am recuperat oamenii de pe acoperişuri şi i-am dus pe autostradă, folosind rampele de acces ca debarcader. O mulţime de oameni se deplasau cu bărcile cu motor pe care le ţinuseră pe aleile din faţa casei, dar şi cu câteva caiace ca al meu. Făceam tot posibilul pentru a-i ajuta, unii oameni erau cu adevărat disperaţi, mai ales dacă aveau copii, şi era greu să-i împiedic să-mi răstoarne caiacul în panica lor. A început să mă doară braţul acolo unde fusese fracturat şi aveam o senzaţie de ireal, nu-mi venea să cred că toate acestea se puteau întâmpla cu adevărat, semăna prea mult cu un film prost despre un dezastru, în care fusesem în cele din urmă distribuită şi, în plus, frica de pe feţele oamenilor şi din vocile lor îmi tot amintea că nu e film, aceasta este realitatea, oricât de nefirească părea. Şi mă durea braţul, deplasarea cu caiacul presupune un efort în ambele laturi, nu se poate face cu un singur braţ, dar am continuat să spun „la dracu’!” şi am continuat să vâslesc.

Un avantaj al faptului că bazinul LA este atât de întins a fost că, deşi acoperit în totalitate de apă, aceasta nu era niciodată foarte adâncă. O mulţime de acoperişuri mai înalte rămăseseră deasupra nivelului inundaţiei, deşi multe

alte clădiri se prăbuşiseră în unde. Majoritatea palmierilor fuseseră doborâţi, o privelişte şocantă şi un pericol pentru navigaţie. Era doar unul dintre multele pericole! Uneori aveam oameni agăţaţi cu mâinile de partea din spate a caiacului şi curentul ne ducea spre un copac plutitor sau o maşină şi trebuia să vâslesc nebuneşte pentru a mă îndepărta de ele, braţul mă durea şi oamenii aceia agăţaţi nu dădeau întotdeauna din picioare în modul cel mai util. Şi toate vechile albii de râu care traversau câmpia se dezvăluiau acum a fi porţiuni rapide în flux şi era înfricoşător să vezi curenţii aceia, la fel de periculoşi, şi nu era niciodată clar în ce direcţie se va deplasa apa pe oricare din străzi, deoarece depindea de unde se afla cea mai apropiată albie, apa era aspirată spre acestea, iar străzile erau aproape plate. O întreagă reţea fluvială era dezvăluită în întregime sau doar pe jumătate de curenţii de pe străzi, nord-sud-est-vest, care puteau curge în orice direcţie. Orange Grove Avenue era suficient de înclinată pentru a forma un tobogan pe care apa curgea spre sud, apoi, pe vechea parte scufundată a autostrăzii Pasadena, chiar la vest de ea, se îndrepta în cealaltă direcţie, era o nebunie. Bulevardul Sepulveda era înspăimântător de rapid, mi s-a spus, toţi ceilalţi caiacişti spuneau: „Nu te apropia de Sepulveda, este ca la al optulea nivel de dificultate!” Şi ploaia continua să ne biciuiască. Ploaie puternică, în LA, oră după oră? Era la fel ca potopul lui Noe! Şi părea să poată continua chiar şi patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi, de ce nu?

Aşadar, erau zece milioane de oameni blocaţi pe toate punctele înalte rămase deasupra apei şi care nu aveau practic nimic de mâncare. Ploua fără încetare, ceas de ceas. O mulţime de bărci mici, dar nicio ambarcaţiune mai mare şi nimic organizat. Toate autostrăzile erau pline de oameni uzi până la piele. Temperatura nu a scăzut niciodată sub 20°C, deşi chiar şi atât ţi se pare rece atunci când eşti ud şi te bate vântul, dar nu frigul era problema. Nici inundaţia nu era ca o situaţie de urgenţă de genul „ori faci asta chiar acum, ori mori”, când trăieşti o oră de

pericol total, urmată de ajutor. Acest lucru devenea tot mai clar pe măsură ce situaţia continua. Deci nu era ca într-un film, în niciun caz. Ceea ce mă impresiona din ce în ce mai mult. Aici îi ajutam pe oameni, toţi eram uzi şi speriaţi, bicepsul meu drept ţipa de durere, iar eu continuam să îmi spun că totul este real, te simţi bine, de ce mai încerci să fii o nenorocită de actriţă? O, desigur, unii oameni au fost prinşi cumva de şuvoaie şi s-au înecat, era inevitabil, având în vedere numărul mare de oameni şi puterea apei. Apa este o forţă a naturii, nu poţi să-i rezişti dacă te prinde, dar, în majoritatea lor, oamenii erau pe acoperişuri sau pe autostrăzi şi, mai mult decât orice altceva, urgenţa era evacuarea tuturor înainte de a muri de foame. Dacă nu te-ai înecat imediat, nu ai altceva de făcut decât să rezişti şi să aştepţi ajutoare.

După-amiaza, m-am alăturat mulţimii de pe acoperişul unui restaurant, unde ne-au dat să mâncăm spaghete. Tăiaseră o deschizătură în acoperiş şi foloseau alimentele şi vasele mari din bucătăria restaurantului şi găteau la foc deschis. Un grup de bărbaţi întreţineau focul aprins pe o foaie mare de tablă ondulată pe care o smulseseră de undeva, iar dintr-o altă tablă făcuseră un acoperiş deasupra focului pentru a-l feri de ploaie. Exista riscul să dea foc restaurantului, dar, pe de altă parte, era suficient să îndepărteze tabla folosită drept acoperiş, iar ploaia – aşa cum continua să se reverse din cer – ar fi înăbuşit orice foc, dacă nu era cumva de origine nucleară.

După o vreme petrecută pe acoperiş, braţul nu m-a mai durut şi m-am întors pe apă, hrănită şi dornică să mai ajut şi alţi oameni. Până la sfârşitul zilei, a scăzut în mod semnificativ numărul oamenilor care aveau nevoie de ajutor, fie că mai muriseră dintre ei, fie că ajunseseră deja pe zone mai înalte. Aşa că m-am alăturat celorlalţi navigatori şi am luat la pieptănat câteva străzi. Trebuie să recunosc, era cu adevărat distractiv să cobor pe Orange Grove Avenue, plutind pe râul maro aproape la fel de repede ca o maşină, dar trebuia să te uiţi în ambele sensuri deoarece uneori un pârâu putea să se strecoare pe

sub un pod de autostradă sau altele asemenea şi să devină extrem de rapid la ieşirea din curentul principal înainte de a fi aspirat şi distrus. Oamenii îşi împărtăşeau cunoştinţele despre aceste zone periculoase şi aşa am aflat despre Sepulveda. Nimănui nu-i funcţiona telefonul, dar unii aveau dispozitive GPS cu hărţi salvate şi erau bucuroşi să ne ajute să ne orientăm. De asemenea, localnicii cunoşteau bine cartierele oraşului, aşa că vâsleam, iar bărcile cu motor ţâşneau peste tot, de cele mai multe ori irosind benzina, uitând că în curând nu vor mai putea să realimenteze. Însă, în scurt timp, proprietarii bărcilor cu motor şi-au revenit, iar unii au rămas pur şi simplu fără benzină, aşa că, până la apusul soarelui, pe apă nu erau decât caiace, bărci cu vâsle şi altele asemenea, chiar şi câteva iahturi cu velele coborâte, oamenii din ele vâslind stingheri. Mici flotile ca nişte insecte umane pe marele lac din LA.

Şi ceea ce îmi trecea prin minte mereu, pe măsură ce se întâmplau toate acestea, era: „Hei, urăsc Los Angelesul! M-am născut aici, îl cunosc bine, am citit şi am învăţat ceva din istoria oraşului la şcoală, dar îl urăsc din toată inima.” Adevărul este că, după cel de-Al Doilea Război Mondial, acest loc s-a dezvoltat de la o mână de sate adormite risipite în câmpie, la cele zece milioane de oameni de acum şi, în acea perioadă, dezvoltatorii s-au îmbogăţit construind cartiere suburbane mizere şi întinzând autostrăzi care taie câmpia într-o sută de pătrate uriaşe şi toate sunt o porcărie. Totul la întâmplare, nimic bun, fără parcuri, fără o organizare a teritoriului, fără niciun fel de plan. Cumpăraţi nişte livezi de portocali şi parcelaţi-le, smulgeţi copacii din rădăcini şi construiţi o grămadă de case din placaj, apoi faceţi-o din nou, iar şi iar. S-a întâmplat pe neaşteptate, nimeni nu a avut nici măcar timp să-şi vină în fire, ideea a fost o prostie de la bun început. Şi de atunci locuim în acest loc! Şi nu puţini dintre noi încearcă să trăiască un remake al filmului *La La Land.* Dublă prostie.

Aşa că, în timp ce vâsleam de jur-împrejur în caiace,

oamenii îşi spuneau unul altuia: „Tot acest loc nenorocit a dispărut! Totul trebuie demolat! *întregul oraş Los Angeles va trebui înlocuit.”*

Ceea ce era grozav. Poate va ieşi mai bine de data asta. Iar eu îmi voi găsi un alt loc de muncă.

60

A venit primăvara şi Mary a început să înoate din nou la baza sportivă Utoquai, mai întâi o dată sau de două ori pe săptămână, apoi în fiecare zi. După aceea se întorcea la birou cu tramvaiul. Îşi dăduse acordul final pentru YourLock, platforma propusă de Janus Athena, iar J-A a postat adresa site-ului pe internet şi împreună i-au urmărit naşterea discretă, o săptămână lentă, după cum s-a dovedit, deoarece era doar un început printre interminabilele modele de interferenţă ale discursului. Apoi oamenii au început să împrăştie vestea că poţi transfera tot ce se întâmplă în restul vieţii tale pe internet într-un singur cont pe YourLock, care era organizat ca o cooperativă deţinută de utilizatorii săi, după care îţi securizai datele într-o cuşcă criptată cuantic şi puteai să o foloseşti ca un activ negociabil în economia globală a datelor, acceptând sau nu să-ţi vinzi datele către companiile de *data mining,* de exploatare a datelor, care au văzut rapid noua configuraţie a terenului şi au început să ofere oamenilor microplăţi pentru datele lor, în principal, informaţii despre sănătate, modele de consum şi finanţe. Redeventele pentru a fi tu însuţi în motorul de căutare mondial nu erau nesemnificative, un fel de anuitate pe viaţă, mică, dar utilă. Şi astfel oamenii au început să facă trecerea la noul site şi, într-o bună zi, s-a ajuns la acel moment de cotitură radical când a avut loc o forfecare neliniară, ca un cutremur. Dintr-odată, toată lumea beneficia de un cont YourLock şi, de acum înainte, avea să-şi conducă viaţa pe internet prin intermediul acestuia. A apărut o ecologie complet nouă a internetului – mult trâmbiţatul Internet 3.0.

Desigur, vestea cea mare a atras atenţia întregii lumi. Dar, pe de altă parte, când Mary s-a dus la lac să înoate dimineaţa, totul părea neschimbat şi aşa era peste tot. „Noile revoluţii globale sunt un lucru ciudat”, îşi spuse Mary. „Sunt la fel de virtuale ca orice altceva.” Şi,

bineînţeles, în lumea virtuală inovaţia provocase într-adevăr furori. Ce înseamnă asta? Cine deţine acest nou sistem? Unii spuneau că este *open source,* că nu este proprietatea nimănui. Sistemul a fost creat de oameni implicaţi în economia darului, ceea ce însemna poate că doar aşa se distrează ei. Atunci cine profită? Alţii spuneau că utilizatorii săi sunt proprietarii şi astfel toate câştigurile le revin mai ales lor, ca întotdeauna, prin intermediul taxelor publicitare. Era oarecum ca un parteneriat de credit, poate, inserându-se în spaţiul discursului social media. Prin analogie cu trecerea de la o bancă la un parteneriat de credit, nu compania foloseşte consumatorul, consumatorul foloseşte compania şi chiar o deţine. Şi care este beneficiul companiei în sine? Niciunul, pentru că o companie în sine nu este nimic. Este o organizaţie dedicată să ajute utilizatorii şi proprietarii, nimic mai mult. Ceea ce, în esenţă, ar trebui să fie orice companie. Dacă asta vrei să spui.

Lucrurile mergeau foarte prost în China, unde poziţia oficială fusese întotdeauna că Partidul Comunist Chinez este tocmai o astfel de companie, deţinută de consumatorii săi, iar motivul existenţei sale era consolidarea bunăstării acestora din urmă. Aşa că au păstrat noul site YourLock în afara Marelui Firewall chinezesc, cum făcuseră cu atâtea companii de internet occidentale anterioare. Dar Marele Firewall era plin de găuri şi, cu toate că unii au susţinut că majoritatea internauţilor chinezi erau complet absorbiţi şi fericiţi în spaţiul lor chinezesc, părea să fie adevărat că mulţi dintre ei menţineau legături cu mai multe conturi pe care le aveau în toată lumea. Migranţii interni din toate oraşele mari ale Chinei, numiţi uneori „miliardul”, continuau să reprezinte o forţă de muncă exploatată până la punctul de a-şi dori o influenţă externă asupra sistemului *hukou* care îi făcuse ilegali pentru mutarea în oraşe; iar prospera clasă de mijloc fusese întotdeauna interesată să transfere unele active în străinătate. Aşadar, anumite grupuri ale populaţiei chineze s-au abonat la site în număr mare.

Zilele treceau şi, din câte îşi dădea seama Mary de la Zürich, impactul asupra vieţii de zi cu zi al tuturor acestor frământări pe internet era minim. Poate că revoluţia globală solicitată de apărătorii internetului încă de la înfiinţare se întâmplase cu adevărat, dar până acum, cu excepţia valului de privatizări de la sfârşitul anilor ’90, această revoluţie puţin studiată nu s-a manifestat în niciun fel şi nimeni nu-şi dădea seama cum va arăta atunci când se va întâmpla. Într-adevăr, colonizarea şi capitalizarea rapidă a vieţii mentale a unei uriaşe mase de oameni de pe internet au avut loc într-un mod la fel de invizibil, aşa că Mary nu era sigură că oamenii chiar ştiu ce îşi doresc atunci când postulează o revoluţie pe internet.

Dar echipa ei ştia – sau aşa îşi imaginau. Acum toţi cei care s-au înscris la YourLock şi au început să-l utilizeze contribuiau, de asemenea, la susţinerea acestuia, găzduind partea lor dintr-o stocare blockchain a istoriei sale de la început. Registrul distribuit ar putea funcţiona ca o nouă organizaţie la nivelul necesar de computerizare numai prin munca voluntară neplătită (care includea şi electricitatea) a milioane de oameni. Chiar dacă funcţiona, Mary nu era sigură că va reprezenta un câştig net pentru o civilizaţie durabilă. Evident, multe depindeau de modul în care noua reţea va fi folosită sau de modul în care oamenii se vor comporta în lumea fizică. Aşa cum se întâmplă întotdeauna, evenimente decisive nu au avut loc încă. Cine ştie, poate că ele au loc mai întâi în domeniul discursului şi abia apoi în domeniul existenţei materiale.

Mary încerca să se concentreze asupra acestor ultime aspecte ale vieţii. Dimineaţa înota în Zürichsee, temperatura crescând pe măsură ce primăvara se transforma în vară. Tramvai şi mers fără niciun pic de tragere de inimă la serviciu, întors acasă fără niciun chef. Plimbarea săptămânală cu tramvaiul până în centrul oraşului şi apoi la Gefängnis, pentru a-l vizita pe Frank May. Devenise un fel de datorie.

Frank părea că se descurcă. Sistemul penitenciar era tipic elveţian – practic, benign, un fel de cămin studenţesc

din care nu puteai ieşi. Frank îşi petrecea zilele prin oraş, făcând fel de fel de lucrări de interes comunitar, de la curăţitor de căi publice la ajutor de infirmier, în funcţie de nevoi şi de programul lunii respective. Era ori mai liniştit şi mai fericit decât în noaptea în care se întâlniseră, ori supus şi deprimat – Mary nu-l cunoştea suficient de bine pentru a-şi da seama. Posibil un pic din ambele, dacă aşa ceva era posibil. Există astfel de oameni: dacă nu vor să-şi arate sentimentele, nu ai cum să ştii. Când îl vizita, el o privea curios, nu mai era surprins de apariţia ei, poate doar un pic stânjenit sau confuz. Dar nu suficient pentru a o întreba de ce a venit. Dacă ar fi întrebat-o, ea nu ar fi putut să-i răspundă clar. În mintea ei, purta conversaţii cu el, care erau complet diferite de ceea ce se întâmpla în realitate când erau împreună. În timp ce urca din nou pe Zürichberg, Mary se uita la celelalte vagoane albastre ale tramvaiului, aplecându-se înainte şi înapoi la curbele în S pe care le făceau şinele pentru a urca panta, spunându-i lui Frank în gând: „Dacă m-ai întreba, ţi-aş răspunde: te vizitez pentru că vreau să mă odihnesc mai bine, să te ajut pe tine să te odihneşti mai bine. În concepţia mea, o lume care merge bine este o lume pe care chiar şi tu să o poţi privi şi să simţi că este posibil să te odihneşti mai bine. O lume în care ţi-ai luat o pauză şi ne-ai iertat tuturor păcatele şi te-ai iertat şi pe tine însuţi.” Şi în aceste conversaţii imaginare, el dădea adesea din cap şi spunea: „Da, Mary, mă simt mai bine în toate privinţele. Ministerul tău stupid a pus umărul şi a ajutat la scoaterea căruţei din şanţ. Deşi nu a ieşit încă, nu dintr-odată. Pentru că şanţul se lărgeşte rapid şi drumul se îngustează.”

Dar nimic din toate acestea nu s-a petrecut vreodată la întâlnirile reale dintre ei.

Mary urmărea operaţiunile informale ale lui Badim în cadrul întâlnirilor private, departe de birou, după modelul stabilit. Nu se întâlneau frecvent şi nici nu exista vreo modalitate de a comunica la birou care să nu fie supusă supravegherii, aşa că destul de des era vorba doar de note scrise de mână lăsate pe biroul ei, niciodată de mesaje

directe, ci mai degrabă de versuri atribuite lui Rumi, lui Kabir, lui Krishnamurti sau lui Tagore; nu cunoştea opera acestor poeţi şi nu era sigură dacă citatele erau reale sau inventate. „Zeii sunt în dezordine... Teoria decide ce se poate observa... O mare cometă va apărea mâine pe cer... Uită-te la vânt...” Aceste fraze, la fel de misterioase ca şi catrenele lui Nostradamus, erau menite doar să-i spună că se întâmplă unele lucruri şi că era timpul să se întâlnească din nou. Sau cel puţin aşa presupunea ea. Dacă Badim cripta unele informaţii speciale în notele sale, Mary nu ştia cum să le extragă.

Aşa că ea continua să citească ştirile. La două zile după ce a apărut pe biroul ei o notă care spunea doar „revoltă grevă revoltă”, a citit că la Berlin, Londra, New York, Tokio, Beijing şi Moscova au avut loc simultan, indiferent de ora locală, greve ale profesorilor şi ale lucrătorilor din transporturi, ceea ce a provocat haos pe străzi şi în pieţe. Deja haosul de anul trecut fusese suficient pentru a provoca o cădere masivă pe majoritatea pieţelor bursiere care niciodată nu şi-au revenit cu adevărat după Crash Day, deci a fost într-adevăr o cădere masivă. Ursul urşilor. Bineînţeles, slăbiciunea a fost suficient de repede preluată de căutătorii de riscuri care doreau să cumpere ieftin şi să vândă scump mai târziu, dar sentimentul de panică nu a dispărut, nici senzaţia că bulele erau pe punctul de a exploda peste tot. Muncitorii în grevă din marile oraşe s-au întors la muncă, dar, înainte ca situaţia să se stabilizeze, seceta aparent nesfârşită care afecta Orientul Mijlociu, Iranul şi Pakistanul s-a intensificat brusc într-un alt val de căldură ucigaş, deşi încă era doar luna mai. Dar presiunea ridicată care stătea pe zonă a dus temperaturile în zona 35°C bulb umed, de data aceasta nu din cauza umidităţii, ci din cauza căldurii în sine; în acelaşi timp, unele oraşe au rămas fără apă. Refugiaţii din zonă se revărsau prin Turcia în Balcani, de asemenea, spre nord, în Armenia şi Georgia, Ucraina şi Rusia, precum şi spre est, în India. India devenise un refugiu împotriva valurilor de căldură! Dar şi Punjabul a fost cuprins de secetă, aşa că India şi-a închis

graniţa cu Pakistanul, graniţă deja militarizată şi uşor de închis. Dezastru peste tot. Pakistanul ameninţa cu războiul, Iranul ameninţa cu războiul. Circa zece milioane de oameni erau în mişcare şi se aflau în pericol iminent de a muri. Programele de ajutor umanitar erau copleşite, la fel ca şi forţele militare locale.

Esmery Zayed, şeful Biroului pentru Refugiaţi, a afirmat că, dacă actualii refugiaţi ar fi o ţară, aceasta ar fi la fel de populată ca Franţa sau ca Germania. O sută de milioane de oameni rătăceau prin lume, stăteau în tabere sau erau forţaţi să-şi părăsească locuinţele.

În mijlocul acestei situaţii, un râu atmosferic a lovit sudul Californiei şi, cu toate că vânturile sale nu erau la fel de puternice ca vânturile cicloanelor sau ale uraganelor, precipitaţiile au fost cel puţin la fel de intense şi de mai lungă durată. Se părea că ar putea fi ceva de genul unei repetări a iernii catastrofale care lovise California în 1861-1862, sosind cu câteva sute de ani mai devreme decât s-ar fi aşteptat Corpul de Genişti al Armatei SUA, care etichetaseră furtuna anterioară ca una care putea să apară doar o dată la o mie de ani, dar, desigur, toate acele probabilităţi erau inutile acum. Munţii înalţi care mărginesc bazinul Los Angeles au captat cu adevărat ploaia torenţială şi au revărsat-o pe suprafaţa în cea mai mare parte asfaltată a bazinului, iar devastarea a fost universală. Estimările iniţiale au fixat numărul de decese la un nivel remarcabil de scăzut, şapte mii sau cam aşa ceva, dar daunele aduse infrastructurii au depăşit orice ar fi putut face cutremurul mult temut de locuitorii zonei. De fapt, au existat oameni de ştiinţă care avertizau că greutatea unei cantităţi atât de mari de apă ar putea chiar declanşa cutremurul. Marele cutremur din Los Angeles, chiar în mijlocul unei megafurtuni! Numai în Los Angeles, au spus oamenii, simţind fiori de *schadenfreude*[36], cu o notă de regret: fabrica de visuri a lumii era distrusă chiar sub ochii lor. Nu vor mai exista chipuri de la Hollywood care să bântuie inconştientul global; epoca lor trecuse.

[36] „Bucurie malițioasă”, în lb. germană în original.

Costurile de reconstrucţie după daunele pe care le vedeau pe imaginile stropite de ploaie s-ar ridica la peste treizeci de miliarde de dolari, a estimat Jurgen.

Acum ne-am putea imagina că poporul american ar sprijini acţiunea pe frontul schimbărilor climatice. Mai bine mai târziu decât niciodată!

Dar nu. Deja devenea tot mai limpede că Los Angeles nu era popular în Texas sau pe Coasta de Est, nici chiar în San Francisco. De fapt, niciunui loc, în afară de Los Angeles, nu-i păsa. Fabrica de visuri pentru lume, universal nepopulară! Poate că oamenilor nu le plăcuseră acele visuri. Sau poate că pur şi simplu nu le-a plăcut să-şi colonizeze propria lume a iluziei. Sau poate că pur şi simplu nu le-a plăcut să fie blocaţi în trafic.

În orice caz, guvernul californian, unul dintre cele mai progresiste din lume, şi guvernul federal american, unul dintre cele mai reacţionare din lume, depuneau eforturi pentru a ajuta. Indiferent dacă-l iubeau sau îl urau, Los Angelesul, pentru ei, era important. Şi într-adevăr, se gândi Mary, menţinerea numărului de morţi la nivelul scăzut de şapte mii a fost o realizare uimitoare a ingineriei civile şi a acţiunii cetăţeneşti, la care se adaugă, de asemenea, intervenţia rapidă a Marinei SUA şi a restului armatei şi acţiunile rapide ale cetăţenilor înşişi. Revărsarea iniţială a şuvoaielor de apă fusese cea mai devastatoare parte a inundaţiei, după aceea, a fost doar o acumulare de mici accidente. Deci a fost o reacţie admirabilă la starea de urgenţă. Într-adevăr, SUA au fost în multe privinţe standardul de aur pentru infrastructură, o casă de cărămidă într-o lume de paie; acele stupide autostrăzi ridicate, construite suficient de rezistente pentru a face faţă marelui cutremur, serviseră ca refugiu pentru întreaga populaţie a oraşului şi evacuarea ulterioară se desfăşurase cu succes. O improvizaţie foarte impresionantă.

În ciuda popularităţii inegale a Los Angelesului în întreaga lume, oraşul era cu siguranţă extrem de renumit. Măcar asta realizase fabrica de visuri. Mulţi oameni din

întreaga lume se simţeau familiarizaţi cu oraşul şi erau îngroziţi de imaginile cu el inundat pe neaşteptate. Dacă un oraş ca LA, cât era el de bogat şi de minunat, putea să treacă prin aşa ceva, atunci se putea întâmpla oriunde. Corect? Poate că nu, dar aşa părea. O scufundare în adâncurile inconştientului global îi făcea pe oameni să se simtă rău.

În ciuda sentimentului că lumea se destramă – sau poate că tocmai datorită acestui sentiment –, demonstraţiile din capitalele lumii s-au intensificat. De fapt, păreau a fi mai degrabă ocupaţii decât demonstraţii, deoarece nu se încheiau, ci persistau mai degrabă ca întreruperi ale activităţii obişnuite a capitalelor. În spaţiile ocupate, oamenii pregăteau şi desfăşurau moduri de viaţă alternative, primind hrană gratuit şi amenajându-şi adăposturi improvizate şi toalete, toate furnizate şi construite chiar de participant, ca şi cum ar fi fost antrenaţi într-un fel de joc sau de producţie teatrală, concepute în principal pentru a facilita discursuri neîncetate prin care să solicite guvernelor oficiale să răspundă mai degrabă nevoilor oamenilor decât nevoilor capitalului global; iar guvernele implicate au fost nevoite să se confrunte cu o alegere: fie să ridice poliţia şi armata împotriva propriului popor, fie să aştepte – uneori luni întregi – până la încetarea protestului, fie să facă efectiv modificări. „E timpul să demitem poporul şi să alegem altul!” după cum se exprimase Bertolt Brecht atât de tranşant[37].

Între timp, numărul curselor aeriene comerciale continua încă să fie substanţial redus, cu excepţia unei creşteri a numărului de zboruri pe distanţe scurte, alimentate de baterii, şi a unei creşteri imense în construcţia de dirijabile. Comerţul transoceanic fusese

[37] Referire la „Die Lösung” („Soluția”, în lb. germană), poem satiric scris de Bertolt Brecht după revolta din 1963 din Germania de Est. Brecht scrie: *Ware es da/Nicht dock einfacher, die Regierung/Löste das Volk auf und/ Wählte ein anderes?* („Nu ar fi în acest caz mai simplu/ Pentru guvern/ Să demită poporul/ Și să aleagă altul?”).

perturbat; milioane de oameni nu aveau de muncă; milioane erau pe străzi. Online, oamenii se alăturau reţelei YourLock şi abandonau celelalte site-uri de social media, numite acum social media prădătoare. Atât de mulţi deponenţi îşi retrăgeau economiile de la băncile private şi le transferau către parteneriate de credit şi alte cooperative financiare alternative, încât un alt crah financiar nu numai că era în curs de desfăşurare, dar era şi cel mai profund din ultimul secol. Băncile fuseseră îndatorate excesiv de atât de mult timp, încât ceea ce însemna asta de fapt se pierduse; aşa că acum, în mijlocul unei crize la fel de serioase, cele mai multe dintre ele erau îngenuncheate şi se târau spre băncile centrale din propriile ţări pentru a striga după ajutor. De data aceasta, trezoreriile guvernelor, deşi aflate încă în mâinile veteranilor din industria financiară, au descoperit că nu pot face nimic asemănător cu ceea ce făcuseră în salvarea din 2008; prăbuşirea anterioară părea un fleac în comparaţie cu cea nouă şi, după recesiunea din 2020, conştientizarea a ceea ce se întâmpla şi de ce a devenit mult mai mare. Era o perioadă diferită, o nouă structură a sentimentului, o nouă situaţie materială. Deja oamenii spuneau că această criză era mai mare decât cea din 2020, mai mare decât Marea Depresiune, poate cel mai mare accident economic petrecut vreodată – pentru că nu era doar economic. Afurisitul de carusel îşi pierduse volanta şi se dezintegra în timp ce cădea.

Aşa că Mary i-a sunat pe şefii diferitelor bănci centrale din întreaga lume şi i-a convins să se întâlnească pentru a discuta din nou lucrurile. Mulţi dintre ei doreau ca ea să vină la ei şi Mary aproape că a fost de acord să organizeze întâlnirea la Beijing: chinezii vor fi cheia oricărei soluţii. Dar chinezii erau hotărâţi să participe la întâlnirile internaţionale şi aveau să meargă oriunde ar fi avut loc întâlnirea, a judecat ea; nu le păsa atât de mult de prestigiul naţional încât să refuze să se alăture unei înţelegeri elaborate în altă parte. Naţiunea cea mai ţâfnoasă în această privinţă ar fi fost Statele Unite, dar

Mary era destul de sigură că Jane Yablonski va veni şi ea la întâlnire oriunde ar fi organizată aceasta. Şi oricum reuniunea anuală a Băncii Reglementelor Internaţionale de la Basel urma să se ţină în curând. Aşa că le-a spus să vină şi la Zürich, imediat după întâlnirea BRI. Călătoria aeriană fiind acum atât de riscantă, zboruri militare cu avioane stealth special organizate i-ar aduce pe toţi în Elveţia; deşi de acum, destul de mulţi ar fi preferat dirijabilele.

Organizarea unei întruniri cu o duzină sau douăzeci dintre cei mai puternici oameni de pe Pământ, ceea ce însemna şi cazarea numărului mare de participanţi din fiecare delegaţie, era o treabă importantă, dar pe care elveţienii erau obişnuiţi să o îndeplinească. De data aceasta, erau prea mulţi invitaţi pentru ca întrunirea să poată avea loc în birourile ministerului, aşa că au ţinut-o în Kongresshall, pe malul lacului.

În dimineaţa întâlnirii, ferestrele largi, care se întindeau pe tot peretele de sud al sălii mari, le ofereau imaginea unui antropomorfism total: o furtună de primăvară se abătuse peste Zürichsee, cu nori cenuşii deplasându-se la joasă înălţime, aruncând perdele negre de ploaie pe suprafaţa lacului argintiu; pe ferestre se desfăşurau nestăvilite delte de apă de ploaie, multiplicând, ca printr-un caleidoscop, priveliştea. Nu era nimic extraordinar în asta şi nicio apocalipsă climatică asemănătoare celei de la Los Angeles nu se petrecea aici, era doar vremea obişnuită de primăvară din Zürich, dar în acelaşi timp foarte potrivită, având în vedere starea de spirit de sumbră virtute care se simţea în sală. Vor rezista acestei furtuni, îşi spuneau unul altuia în timp ce priveau pe fereastră, şi toată emoţia austeră din încăpere era sporită de perfecţiunea metalică şi întunecată a crestelor albe ale valurilor de pe lac, biciuite de ploaie, a vântului şuierând printre arborii care se legănau.

Mary i-a readus la realitate. Le-a amintit de întâlnirile avute în ultimii ani, în care îi îndemnase să creeze o nouă monedă ca rezultat al colaborării dintre ei, bazată pe

sechestrarea carbonului şi care să circule pe pieţele valutare; bani ca alţi bani, dar susţinuţi de băncile centrale care lucrează împreună şi securizaţi prin crearea de obligaţiuni cu scadenţe pe termen lung, până la o sută de ani, cu o rată de rentabilitate garantată suficient de mare pentru a tenta pe oricine este interesat de stabilitatea fiscală. În esenţă, după cum spunea ea, aceasta era o nouă modalitate de a investi în supravieţuire, un pariu îndelungat pe civilizaţie, spre deosebire de numeroasele moduri ingenioase găsite de finanţatori ca să să facă *short selling,* „să vândă în lipsă”, să parieze pe prăbuşirea civilizaţiei. În acest proces, cea mai mare parte a plusvalorii create în ultimele patru decenii a migrat în buzunarele celor mai bogate două procente ale populaţiei. Aceşti câţiva oameni erau atât de bogaţi încât şi-au putut imagina că vor supravieţui prăbuşirii civilizaţiei, că ei şi descendenţii lor vor trăi într-o comunitate postapocaliptică imaginară închisă, cu gardieni şi servitori, unde vor avea suficientă hrană, combustibil şi divertisment. În niciun caz, le-a spus ea bancherilor; nu există nicio şansă ca să se întâmple aşa ceva. Pariurile pe declinul civilizaţiei şi fanteziile despre viaţa într-o cetate de pe o insulă imaginară nu sunt altceva decât o iluzie a evadării celor bogaţi din realitate, ca o evacuare ridicolă pe Marte. Banii nu valorează nimic dacă nu există o civilizaţie care să-i susţină, o civilizaţie care să producă lucruri de cumpărat – cum ar fi mâncarea. Aşadar, chiar dacă şefii băncilor centrale îşi consideră sarcina în termeni foarte restrânşi, ca stabilizarea preţurilor, sprijinirea ratei ocupării forţei de muncă şi, mai mult decât orice altceva, păstrarea valorii percepute a banilor în sine – pentru a face acest lucru acum, ar trebui să-şi părăsească obişnuitele lor silozuri monetariste şi să se vadă pe sine aşa cum sunt în realitate, guvernul nu chiar atât de secret al lumii. În această calitate, se cerea acum ceva mai mult decât simpla ajustare a dobânzii lor nenorocite.

Da, erau şocaţi de sinceritatea ei, de dezgustul ei faţă de propria lor timiditate. Irlandezii ăştia! îşi spuneau ei, iar ea

îşi dădea seama de asta. Dar erau şi foarte atenţi la ce le spunea ea; erau tulburaţi, furtuna de afară era uitată. Acum furtuna era în sala de şedinţă, sub înfăţişarea unei femei furioase, înfocate, de vârstă mijlocie.

Ei bine, Mary trebuia să nu uite că, atunci când o întâlnire devine tensionată, de obicei merge prost. Era un risc calculat să le atragă atenţia, biciuindu-i puţin cu vorbele; acum trebuia să-i calmeze, iar Mary exact aşa a făcut. Le-a reamintit că ultima dată când le ceruse să facă acest lucru, ei o refuzaseră. Acum, le spunea ea, lucrurile se schimbaseră. Situaţia era mult mai gravă decât se putea crede. În calitate de reprezentantă actuală a tuturor generaţiilor viitoare, se vedea nevoită să insiste ca ei să acţioneze. Ea (amintindu-şi de ceea ce îi spusese Dick, să-i lase pe ei să inventeze instrumentele) era deschisă tuturor sugestiilor cu privire la cel mai bun mod de acţiune. Eventual, poate că Banca Reglementelor Internaţionale ar trebui să depăşească orizontul de timp al secolului al XX-lea şi să profite de oportunităţile sale. Dar trebuie acţionat. Pentru că civilizaţia tremura pe marginea prăpastiei. Erau în cădere liberă.

Aici, antropomorfismul unei furtuni obişnuite de primăvară la Zürich o ajuta să-şi susţină punctul de vedere. Vântul urla cu adevărat acum şi se întunecase, deşi era chiar înainte de prânz, întregul lac se izbea în ferestre şi estompa vederea, apoi vântul le curăţa cu câte o rafală şi tot aşa. Ploua aproape la fel ca în Irlanda, în comitatul Galway.

A luat cuvântul ministrul finanţelor din China, în acelaşi timp şefa băncii centrale şi membră a comitetului central, unul dintre cei mai influenţi şapte oameni din China. Femeia, care părea că învăţase limba engleză la Oxford, avea o atitudine veselă şi relaxată, de parcă ei ar fi discutat acolo despre trecut, nu despre viitor, ceea ce era şi impresia lui Mary. Ea a subliniat că Mary nu vizitase China cu ocazia turneului său pe la băncile centrale şi nici ea nu era ministru de finanţe la acel moment, aşa că nu împărtăşise reacţia anterioară lipsită de entuziasm pe care

Mary tocmai o descrisese. De fapt, în China, băncile naţionale au încercat întotdeauna să-şi exercite influenţa cât de mult posibil pentru a ajuta economia Chinei şi s-ar bucura să se alăture oricărui efort internaţional prin care ei considerau că ar putea ajuta într-un mod care să fie benefic şi pentru China, şi pentru întreaga lume. Într-adevăr, avea impresia că tot ce solicită Mary este exact genul de lucruri pe care guvernul chinez le face tot timpul.

— Suficient de adevărat pentru a deveni un subiect de discuţie, i-a răspuns Mary.

Dar, indiferent de modelul naţional sau supranaţional (a înclinat capul în direcţia şefului băncii centrale a Uniunii Europene şi a şefului BRI) la care s-au raportat sau pe care l-au preferat, acum ea îi îndemna din nou să ia în considerare ceva nou şi pe deplin internaţional: o monedă de carbon, o monedă digitală susţinută de un consorţiu al tuturor marilor bănci centrale, cu acces deschis pentru ca tot mai multe bănci centrale să adere; aceste monede să fie susţinute de obligaţiuni pe termen lung create de consorţiu şi protejate împotriva atacurilor financiare ale speculatorilor, care cu siguranţă o vor ataca. Apărate de toate băncile centrale care lucrează împreună, acestea vor fi capabile să respingă cu succes orice entitate care ar încerca să debiliteze noul lor sistem. Într-adevăr, dacă băncile centrale ar fi capabile să transfere nu numai noua monedă de carbon către blockchain, ci şi toate monedele fiduciare existente, acestea ar zdrobi în cele din urmă speculatorii şi paraziţii. Cea mai bună apărare este o ofensivă bună.

Principalele bănci, îşi spunea Mary, sunt Rezerva Federală a SUA, Banca Comunităţii Europene şi Banca Centrală a Chinei. Germania şi Marea Britanie sunt, de asemenea, importante, la fel şi Elveţia. Cu cât mai multe, cu atât mai bine, desigur, ca întotdeauna; dar cele trei mari erau cruciale. Chiar dacă ar fi de acord doar cele trei, ar putea derula singure proiectul; deşi, dacă ele se implicau, Mary era sigură că şi alţii li se vor alătura.

Acum, deşi noul ministru chinez de finanţe credea că ea

are o atitudine pozitivă comparând cu entuziasm propunerea cu practica obişnuită chineză, acest lucru nu ajuta prea mult în relaţia cu ceilalţi; păreau sceptici că răspunsul momentului este să devină cât mai asemănători cu China, o ţară încărcată de datorii, opacă, oligarhică, autoritară. Chiar şi luând ca atare caracteristicile chineze modificatoare la care se făcea întotdeauna referire, acestea erau declarate socialiste, chiar marxiste. Ceea ce însemna cu adevărat că nimeni nu ştia, nici măcar chinezii, dar practicile lor financiare ofensau în mod constant normele şi sensibilităţile occidentale obişnuite, aşa că nu fusese o mişcare foarte diplomatică din partea ministrului chinez de finanţe să le sugereze că, ţinând seama de necesitate, ar trebui acum să devină mai chinezi. Aruncând o privire spre ministru, Mary şi-a dat seama că femeia nu regretă ce spusese. Privirea ei era amuzată, dar aşa cum ar fi amuzant un şoim, ceva greu de imaginat. Avea o latură feroce.

Pe de altă parte, toate băncile centrale sunt tehnocraţii nedemocratice, nu foarte diferite de sistemul centralizat, de sus în jos, al Chinei. Băncile sunt conduse de elite financiare care îşi desfăşoară activitatea în conformitate cu propriile interese, fără a se consulta măcar cu legiuitorii din ţările lor, darămite cu cetăţenii obişnuiţi. În calitate de instituţii, ele erau de fapt concepute special pentru a funcţiona în afara oricărui capriciu legislativ sau democratic, pentru a ajuta tot mai mult ca nava financiară a lumii să navigheze constant spre marele vest al prosperităţii universale – pentru elite mai întâi şi apoi pentru toţi ceilalţi, dacă ar putea fi serviţi fără a pune în pericol elitele pe puntea de la clasa întâi. Deci o invitaţie de a deveni mai nedemocratică, dacă este formulată suficient de diplomatic, nu ar fi în întregime neplăcută acestei mulţimi. N-ar depinde decât de modul în care este formulată invitaţia.

Modul de exprimare era, de asemenea, important atunci când le arătai băţul. Mai întâi morcovul, pe care ea îl simţea a fi cel mai bun mod de a conduce discuţia: faceţi

aşa, le spunea, şi veţi fi salvatorii lumii, evitând haosul şi permiţând ca resursele uriaşe ale umanităţii şi ale Pământului să fie dirijate pentru a depăşi cea mai mare criză din istorie. Timp de secole de acum înainte, oamenii vor scrie despre voi, vă vor analiza şi vă vor copia, chiar sărbătorindu-vă. Aici şi acum, poate fi stabilit un model care ar fi util în eliminarea oricărei crize de o anvergură similară în viitor. Adică morcovul.

Iar acum, băţul: dacă nu o fac, Mary şi echipa ei ar putea aranja ca totul să se întâmple prin conturile YourLock ca o monedă de registru distribuit, creată, şi dată de oameni unii altora. S-ar putea spune că această manevră ar reduce drastic influenţa băncilor centrale. În plus, Ministerul pentru Viitor are aliaţi în toate parlamentele din principalele ţări, iar echipa juridică a ministerului a pregătit deja recomandări detaliate pentru ca guvernele să adopte noi legi, extinzând controlul parlamentar asupra băncilor centrale şi responsabilizându-le pentru atenuarea proactivă a efectelor schimbărilor climatice, spre deosebire de răspunsul la riscurile financiare. Noile mandate ar impune băncilor centrale să creeze o monedă digitală şi să gestioneze cursul de schimb al acesteia, utilizând toate mecanismele de care dispun. Pe scurt, Mary era pregătită să lanseze o mişcare la nivel mondial în care guvernele să-şi pună băncile centrale în lesă şi să le forţeze să acţioneze după voia guvernelor. Marele exemplu despre cât de eficace ar putea fi această naţionalizare sau internaţionalizare a băncilor naţionale era preluarea Băncii Angliei de către Trezoreria britanică în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Marea Britanie a ordonat Băncii Angliei să canalizeze capitalul acolo unde era necesar pentru a câştiga războiul. Acelaşi lucru poate fi repetat în legătură cu schimbările climatice, dacă legiuitorii relevanţi consideră că este necesar. În fiecare ţară, politicieni influenţi erau gata să depună proiecte de legi pregătite în prealabil, luând în considerare specificul local.

— Dacă trebuie, o vom face, conchise Mary.

Era din nou directă, ca la început; adopta acel mod retoric tipic irlandez care se dovedea adesea util, cel care spunea „nu mai pierde vremea, nenorocitule, te-a lovit realitatea!”, rostit pe un ton saturat de dispreţ surd pentru naivitatea sau laşitatea oamenilor care nu vor să admită faptele evidente. Era un mod care îi făcea plăcere.

— Dar, bineînţeles, continuă ea pe un ton mieros, nu cred că va fi necesară preluarea totală a băncilor centrale de către guverne sau înlocuirea cu o nouă monedă populară.

Mary şi ministrul chinez, care ascultase cu plăcere discursul ei, schimbară priviri de bazilisc. La urma urmei, *renminbi* înseamnă literalmente „banii poporului”.

— Situaţia cu care ne confruntăm este fără precedent, spuse Mary, iar cauzele sale sunt clare, acum trebuie să acţionăm şi aşa vom face.

— Oare cauzele sunt chiar atât de clare? întrebă aspru Jane Yablonski. Nu sunt foarte sigură!

Mary îi lăsă pe Badim şi restul echipei sale să susţină cazul. Le ceruse să pregătească un fel de prezentare de grup care să se desfăşoare în jurul mesei în maniera cauză/efect, caracterizând pe rând fiecare aspect al problemei. Desigur, lanţurile cauzale se desfăşurau în toate direcţiile, era ca în jocul acela cu sfoara, „leagănul pisicii”, dar ea putea să sublinieze acest punct la final; deocamdată, aveau fiecare câte trei minute pentru a descrie problema: schimbările climatice cauzate de dioxidul de carbon şi metanul eliberat în atmosferă; efecte care vor fi provocate în curând de eliberarea unor cantităţi mult mai mari de CO_2 şi metan, acum stocate în permafrostul arctic şi pe platourile continentale ale oceanului; oceane incapabile să preia mai mult CO_2 şi căldură; rata extincţiilor deja la fel de mare ca în orice alt moment din istoria Pământului, calculată după viteza reală a extincţiilor pe secol, astfel stabilită acum pentru a se potrivi cu Permianul în privinţa proporţiei totale de specii dispărute de pe Pământ, care era de 90%; ulterior viitoarei dispariţii, foametei inevitabile, dislocării şi războiului –

posibil război nuclear –, care ar duce la distrugerea civilizaţiei; imposibilitatea de a se asigura împotriva unei astfel de eventualităţi sau de a se îndepărta de aceasta. Catastrofă ireversibilă şi ireparabilă.

În cele din urmă, ca urmare a suprapunerii tuturor acestor factori, trase concluzia Mary la sfârşitul prezentărilor echipei sale, se confruntau cu imposibilitatea de a stabiliza ratele inflaţiei şi ratele ocupării forţei de muncă pe măsură ce climatul se încălzea. Principalele scopuri specifice urmărite de băncile centrale nu mai pot fi atinse dacă situaţia climatică de urgenţă ar scăpa de sub control. Cu alte cuvinte, băncile centrale ar eşua în sarcinile lor principale dacă nu ar salva civilizaţia care le-a stabilit aceste sarcini. Şi, deşi este adevărat că ocuparea deplină a forţei de muncă va rămâne întotdeauna un obiectiv-cheie pentru ei, nu ar fi o victorie chiar aşa de mare dacă rămăşiţele omenirii care au supravieţuit prăbuşirii ajung să lucreze ca gunoieri şi ţărani. Nu acesta era genul de ocupare deplină a forţei de muncă pe care lumea l-a avut în vedere atunci când au fost create băncile centrale.

Mary văzu că Yablonski şi europenii se simţeau jigniţi de acest sarcasm final şi medită o clipă dacă să le strige pur şi simplu în faţă sau să-şi scoată pantoful şi să bată cu el în masă, în stilul lui Hruşciov. Sau să arunce un scaun prin fereastră şi să lase furtuna să se reverse peste ei. Să-şi arate furia bruscă împotriva încăpăţânării lor. „La dracu' cu indicii inflaţiei!" ar fi vrut să strige. „Faceţi-vă treaba pe care numai voi o puteţi face!"

Şi, judecând după chipurile oaspeţilor, toate aceste emoţii, acţiuni imaginare şi blesteme i se citeau pe faţă, în ochi. Puterea ochilor. Nu Meduza, care să-i transforme în stane de piatră sau să-i ucidă cu o lovitură a unuia din şerpii de pe cap – în schimb, spera cu fervoare într-un fel de impuls electric, emis de cabluri jumper conectate la pupilele ei ca mânerele de contact, sărind peste prăpastia dintre o minte şi alta. Da, era foarte aproape de a pierde lupta.

Apoi văzu că ministrul chinez al finanţelor zâmbeşte cu gura până la urechi şi nici măcar nu încearcă să se ascundă. Îşi verifică notiţele: cine e femeia asta? *Madame* Chan. Fiica unui ministru de finanţe din generaţia anterioară. Un copil al ierarhiei partidului, la fel ca Xi şi ca atâţia alţii. Lui Mary îi plăcea cum arată.

În zilele următoare, reprezentanţii băncilor centrale au continuat să se întâlnească în aceeaşi sală şi, în timp ce Zürichsee oferea îndrumări emoţionale printr-o succesiune de zile însorite strălucitoare, marcate de o flotilă de nori înalţi plutind ca galioanele încărcate cu comori de nepreţuit, bancherii au venit în cele din urmă cu o propunere asupra căreia puteau cădea de acord cu toţii. Era la fel de îndrăzneaţă pe cât îşi putea dori oricine şi Mary simţea că niciunul dintre ei nu s-ar fi implicat sub nicio formă într-un astfel de plan, dacă nu ar fi fost toţi împreună acolo pentru a suporta căldura care sigur avea să urmeze. Aveau să emită împreună o singură monedă nouă, coordonată prin intermediul BRI: echivalentul unei tone de dioxid de carbon sechestrat fie prin eliminarea arderii de rutină a combustibililor fosili, fie prin captarea gazului din aer. Au promis că vor stabili un nivel minim în valoarea acestei carbon-monede, ceea ce îi expunea unui mare pericol din cauza speculanţilor care încearcă să-i sperie pe deţinătorii de bani din plan, şi au prezis o creştere a valorii noii monede în deceniile următoare. Făcând aceste lucruri, asigurau fiabilitatea investiţiilor în carbon-monede, presupunând că civilizaţia însăşi va supravieţui. O astfel de măsură în sine ar garanta un flux de capital din diferite surse în căutarea unor opţiuni similare pentru investirea banilor: fonduri de pensii, mici rezerve naţionale, active ale marilor corporaţii, oricine suficient de responsabil ar dori ca garanţia să fie implicată, mai ales acum, că nu exista securitate nicăieri altundeva. În esenţă, era ca şi cum ai arunca un colac de salvare oamenilor pe punctul de a se îneca. Ar putea copleşi sistemul, de fapt, dacă toată lumea l-ar apuca deodată; dar carbonul trebuia sechestrat pentru a crea monedele în

primul rând, deci, dacă ar fi o goană nebună după asta, nu ar fi un lucru rău. Şi băncile centrale ar putea ajusta întotdeauna ascendent cantitatea de carbon economisită care ar fi necesară pentru a câştiga o monedă, creând noi pârghii de control sub forma unor titluri secundare. Crearea echipelor de certificare a sechestrării avea să fie un efort nebunesc. Spre sfârşitul zilei, băncile au fost chiar de acord să doneze bani fiduciari de tip obişnuit într-un fond aflat sub egida BRI, care a fost de acord să plătească o nouă structură birocratică responsabilă de verificarea şi certificarea reducerilor de emisii. Noua birocraţie era atât de numeroasă încât nicio bancă nu şi-o putea permite şi nu s-a pus problema unui minister. Era un plan aproape complet de ocupare a forţei de muncă.

Deci a rezultat un program total. Echipa lui Mary l-a scris în detaliu, după consultări cu bancherii prezenţi şi cu personalul lor, preluând toate sugestiile şi incluzându-le în program, apoi, la final, după ce fiecare bancă s-a consultat cu guvernul său de acasă, au făcut anunţul şi au oferit prima tranşă de carbon-monede pentru cumpărare. Tranzacţionarea a început, cotaţiile de acţiuni s-au menţinut, chiar au crescut puţin.

Apoi nu s-a mai întâmplat nimic.

Pe măsură ce zilele şi săptămânile treceau, Mary îşi spunea că asta începe să devină un model. Făceau cu adevărat unele lucruri doar pentru a încerca să amelioreze situaţia în care se aflau, *după* ce era prea târziu pentru ca aceste lucruri să aibă succes. Continuau să închidă uşa hambarului după ce caii au ieşit sau după ce hambarul a ars. Şi atunci, acţiunile lor, care cu câţiva ani sau decenii mai devreme ar fi putut fi destul de eficiente, nu mai erau îndeajuns. Poate erau chiar aproape inutile. De nenumărate ori, era un caz de „prea puţin, prea târziu”, cu nimic mai puternic decât orice te-ai fi gândit să aplici într-o situaţie în curs de agravare.

Dacă acest lucru se adeverea pentru ceva fizic, cum ar fi dezgheţarea permafrostului arctic, acidificarea oceanelor

până la distrugerea bazelor lanţului trofic al organismelor marine sau declinul rapid al stratului de gheaţă din Antarctica, atunci erau terminaţi, nu se putea nega.

Şi totuşi, erau încă oameni care se luptau cu ghearele şi cu dinţii. Poate că ministerul a rămas cu adevărat în urmă doar în sfera publică. În orice caz, oamenii se luptau.

Din păcate, o luptă disperată era purtată nu numai în numele, ci şi împotriva binelui – pentru a le împiedica eforturile, pentru a le încetini. Astfel, existau efectiv oameni care încercau să omoare orice fiinţă vie de pe Pământ, într-un genocid îngrozitor, o adevărată sinucidere. Şi iată-i pe ei mergând pe o frânghie întinsă deasupra prăpastiei, iar ticăloşii aceştia săreau pe bara de echilibru de care ei se ţineau, făcând tot posibilul să-i arunce pe toţi către dezastru şi moarte.

— Vor exista întotdeauna idioţi, spunea Badim în timp ce Mary blestema o altă manifestare a respectivilor oameni.

Dar era mai rău decât atât.

— Vor exista întotdeauna nenorociţi, replică ea, cu răutate.

— Să ne concentrăm asupra oamenilor care încă luptă pentru bine, spuse Badim. Sunt mult mai mulţi decât ceilalţi.

Apoi, la o lună după anunţarea carbon-monedei, a explodat o bombă în birourile lor de pe Hochstrasse.

S-a întâmplat noaptea, când nu se afla nimeni în clădire; poate că asta fusese intenţia atentatorilor, dar nu exista nicio modalitate de a afla. Poliţiştii elveţieni care au însoţit-o pe Mary să vadă locul exploziei erau crispaţi de îngrijorare şi deloc înţelegători în timp ce o păzeau, dezaprobând cu fermitate. Să dea vina pe victimă se număra printre erorile la care erau atât de frecvent predispuşi oamenii ce aplicau legea.

Au sfătuit-o să accepte o protecţie sporită din partea poliţiei. De fapt, au insistat. Şi, într-adevăr, imaginea birourilor, în clădirile elveţiene din piatră solidă, construite pentru a rezista o mie de ani, acum deschise,

spulberate, cu interiorul vizibil din stradă, o mizerie neagră care i-ar fi ucis pe toţi dacă ar fi fost înăuntru, era ceva de-a dreptul şocant pentru ea. Aşa că a acceptat.

S-a dovedit că poliţiştii nu aveau în minte ceva de genul „arestată şi lăsată să iasă ziua sub protecţie”. Nu, cei care se ocupau de securitatea ei îi sugerau şi chiar îi cereau să se ascundă. Dispuneau de mijloace în acest scop, case sigure nu prea departe, o fortăreaţă în Alpi. Sau oriunde în lume îi plăcea ei, dar trebuia să se ascundă o vreme. Ameninţările asupra vieţii ei erau foarte reale. Insistau. Trebuia să aleagă unde – avea cât de cât această posibilitate –, dar nu şi cum.

Dacă ar fi plecat din Elveţia, şi-ar fi părăsit echipa. Şi Zürichul.

Aşa că a ales Alpii.

61

Reacţiile negative la distrugerea biosferei nu sunt ceva neobişnuit. Durerea, tristeţea, furia, panica, ruşinea, vinovăţia, disocierea şi depresia sunt frecvent considerate reacţii la ştirile despre catastrofa climatică globală. Aceste reacţii negative pot deveni uneori suficient de grave pentru a fi etichetate ca patologice.

O reacţie patologică, o formă de sustragere a fost denumită „sindromul Masca Morţii Roşii”, după povestirea lui Edgar Allan Poe. În povestire, un grup de aristocraţi privilegiaţi, izolaţi într-un castel pe o înălţime deasupra unei zone rurale devastate de ciumă, organizează un bal mascat pentru a-şi distrage atenţia sau pentru a afişa indiferenţă sau sfidare în faţa sorţii lor posibile. Ei amenajează camerele castelului în aşa fel încât fiecare cameră să fie iluminată într-o culoare diferită. Apoi, costumaţi şi mascaţi, defilează prin castel, dansează pe muzică, stau la mese extravagante şi aşa mai departe. Îşi face apariţia un străin mascat, tăcut, care se plimbă arogant printre petrecăreţi şi puţini cititori sunt surprinşi atunci când se dovedeşte că străinul este însăşi moartea.

Sindromul este astfel o afirmare a ideii că, sfârşitul fiind iminent şi inevitabil, nu mai ai nimic altceva de făcut decât să te distrezi cât timp mai poţi. „Dansul morţii” din Evul Mediu târziu – *danse macabre* în franceză, *To tentam* în germană – este un exemplu timpuriu al unei astfel de reacţii, în cazul acesta asociată cu „Moartea Neagră”, marea epidemie de ciumă. Este probabil ca aceasta să fi fost una din sursele de inspiraţie ale lui Poe.

Sunt posibile şi chiar au fost constatate reacţii patologice mult mai excesive la distrugerea biosferei. Unii, care simt că se apropie sfârşitul, fac tot posibilul să-l grăbească sau să-l facă mai rău. Punctul lor de vedere pare să fie că, dacă ei tot urmează să moară, atunci şi restul lumii trebuie să piară împreună cu ei. Este o manifestare evidentă de narcisism şi a fost numită „sindromul

Götterdämmerung”. În ultimele zile ale celui de-Al Doilea Război Mondial, Hitler a devenit exemplul recunoscut pentru acest tip de reacţie.

Denumirea sindromului provine de la opera *Götterdämmerung,* de Wagner, care se termină cu vechii zei ai mitologiei norvegiene precreştine distrugând lumea atunci când mor, într-un autodafé criminal şi suicidal. O traducere populară a acestui cuvânt în limba engleză are sensul „blestemul lumii de către Dumnezeu”, deşi varianta aceasta recurge la un fals echivalent, iar cuvântul german înseamnă, de fapt, „amurgul zeilor”, şi este neologismul german folosit de Wagner pentru cuvântul norvegian *Ragnarok.*

Sindromul Götterdämmerung, ca şi alte patologii violente, este observat mai frecvent la bărbaţi decât la femei. Este deseori interpretat ca un exemplu de furie narcisistă. Cei care suferă de acest sindrom se bucură de obicei de anumite privilegii, au sentimentul propriei exclusivităţi şi devin extrem de furioşi atunci când sunt privaţi de privilegii şi li se refuză ceea ce pretind a fi al lor de drept. Atunci, dacă alegerea lor se reduce la recunoaşterea greşelii sau a faptului că distrug lumea, o reducere pe care adesea o consideră ca reală, alegerea evidentă pentru ei este distrugerea lumii, deoarece ei nu pot accepta că au greşit vreodată.

Narcisismul este, în general, considerat rezultatul unei imaginaţii întârziate şi a unei forme de teamă. Pentru narcisist, celălalt este prea înspăimântător pentru a fi înregistrat şi astfel moartea individuală a narcisistului reprezintă sfârşitul întregii realităţi; ca urmare, pentru narcisist moartea devine şi mai înfricoşătoare şi dezastruoasă decât pentru oamenii care acceptă realitatea celuilalt şi continuarea lumii dincolo de sfârşitul lor individual.

Chiar şi cerul nopţii îl înspăimântă pe narcisist, prezentând dovezi imposibil de negat ale unei lumi exterioare sinelui. Prin urmare, narcisiştii tind să stea în casă, să trăiască în lumea ideilor şi să pretindă respect şi

aprobare de la toţi cei cu care intră în contact, care sunt priviţi ca nişte servitori sau fantome. Şi pe măsură ce moartea se apropie, ei fac tot posibilul să distrugă cât mai mult din lume.

Se întâlneşte şi sintagma „capitalism Götterdämmerung”. Aceasta marchează o trecere, posibil inadecvată, de la psihologie la sociologie şi, prin urmare, este în afara domeniului acestui articol; şi în orice caz se explică de la sine.

62

Sibilla Schmidt, ofiţer responsabil. Am pus subiectul Mary Murphy sub protecţie la 7 a.m. 27 iunie. Echipa mea pentru această misiune: Thomas, Jurg, Priska, eu. Priska a făcut tot posibilul ca M. să se simtă confortabil. În mod clar, M. nu era fericită.

Ministerul ei a fost considerat de unii din divizia de informaţii ca fiind implicat în luarea de ostatici de la Davos, aşa că Jurg i-a sugerat lui Thomas că M. nu ar trebui să fie atât de pretenţioasă acum. Bineînţeles că a fost politicos din punct de vedere profesional şi nu a afirmat asta în prezenţa ei. I-am spus să păstreze astfel de gânduri pentru el de acum înainte. Suntem o echipă bună, cea mai bine cotată în evaluările interne ale serviciului federal de informaţii elveţian. Bineînţeles că filiala noastră a primit critici grele după incidentul de la Davos şi mulţi oameni au considerat că trebuia să ne implicăm într-un fel, că am fost complici sau că le-am permis să continue mai mult decât ar fi trebuit. Întotdeauna există o plăcere evidentă în a ne critica, mai ales atunci când critica provine de la figurile politice pe care le protejăm. Ne numesc *Spasspolizei,* distrugători de voie bună, dar de obicei nu ne resping serviciile atunci când este necesar. Elveţia este o ţară foarte liberă şi sigură în comparaţie cu majoritatea.

O veche anecdotă europeană susţine că în rai, bucătarii sunt francezi, poliţiştii britanici, inginerii germani, amanţii italieni, în timp ce în iad, bucătarii sunt britanici, poliţia germană, inginerii italieni. Şi elveţienii apar oarecum în anecdotă, dar nu-mi aduc aminte cum. Poate având aceeaşi slujbă atât în rai, cât şi în iad? Programatori? Bancheri? Forţă de securitate? Nu-mi amintesc. Poate că este o glumă elveţiană.

Am mutat-o pe M. într-o autoutilitară antiglonţ, rezistentă la bombe rutiere. Ferestre întunecate, comunicări sigure. Priska şi Thomas au făcut complimente

de formă cu privire la modul în care călătoreşte M., aproape fără bagaje. Am pus-o în spate cu Priska, restul ne-am aşezat pe scaunul din mijloc şi în faţă. Jurg a condus. Autostrada spre Berna, fără incidente. Berna până la Thun, apoi pe malul vestic al lacului Thunersee. Viraje şi serpentine în Heidi Land, case mari din lemn împodobite cu muşcate roşii, vegetaţie alpină care se ridică spre stâncile întunecate ale munţilor Berner Oberland. Prefer Graubünden.

În Kandersteg am părăsit autostrada şi am continuat până la Oeschinensee, folosind drumul lor de serviciu privat dincolo de terminalul superior al telecabinei. Pe drum, Priska i-a explicat lui M. de ce Kandersteg e un loc nefrecventat, arătând în jurul nostru: practic nu există loc unde să schiezi, pur şi simplu pentru că toate pantele din jurul oraşului sunt stâncoase. Singura ieşire din canionul cu pereţi abrupţi este tunelul feroviar către Rhone, unul dintre cele mai vechi tuneluri. Deci, este liniştit, ca toate canioanele alpine prea abrupte pentru schi. Există chiar şi mai puţini parapantişti decât schiori.

Am trecut cu maşina pe lângă oile de pe o pajişte alpină şi M. a spus că arată ca Irlanda, dacă nu te uiţi în sus. Creasta sudică este foarte înaltă.

Ajunşi la Oeschinensee, 10:40 a.m. Un lac rotund de dimensiuni decente sub o stâncă înaltă, un zid înclinat de granit gri de aproximativ o mie de metri înălţime. Este uluitor. Lacul este albastru opac, semn al gheţarilor undeva deasupra.

Priska i-a vorbit lui M. despre Oeschinensee, i-a explicat că rar se întâmplă să ai un lac atât de mare situat atât de sus, pentru că toate văile alpine au fost atât de netezite de gheţarii gigantici ai erei glaciare încât nu au mai rămas versanţi de piatră care să reţină apa. Deci, nici iazuri sau lacuri până nu ajungi la uriaşii din Mitteland. Dar aici, o alunecare de teren s-a prăbuşit de pe stâncă deasupra văii, creând un blocaj şi, în cele din urmă, a apărut un rezervor natural de zăpadă topită. Priska a spus că lacul nu are un flux de ieşire, deoarece apa lui se scurge prin alunecarea

de teren şi iese într-un pârâu mare, înainte de Kandersteg. Nici eu nu ştiam asta şi mi s-a părut interesant, dar M. a dat din cap, prea distrasă pentru a fi interesată.

Am mers cu maşina pe lângă hotelul montan de pe malul lacului, până la a doua clădire rezervată pentru noi. Proprietarii – o familie – sunt conştienţi de situaţia noastră, ajutând ca şi înainte.

Într-una dintre cabanele de deasupra lacului aparţinând SAC[38] se făcea curat pentru sosirea noastră, fără vâlvă, astfel încât o să dureze câteva zile. Aşa că am stat în a doua clădire a hotelului de pe malul lacului. Am petrecut două zile plimbându-ne în jurul lacului cu M. Ea a refuzat să rămână în clădire şi am simţit că plimbările sunt suficient de sigure, am primit confirmare de la Berna. Potecile din jurul lacului sunt parţial împădurite, ridicându-se deasupra liniei arborilor. M. se oprea mereu să studieze statuile de lemn din pădure, cioplite din trunchiuri de copaci care nu sunt tăiate. Figuri primordiale, feţele fiarei, folclorul local, Böögen etc., toate pândesc în umbră, printre copaci. Mai sus, traseul trece printr-o zonă de *krummholz,* copaci mici şi noduroşi. Tipic Berner Oberland, a spus Priska. În timp ce mergeam, Priska i-a vorbit lui M. despre Alpi, mai ales lucruri pe care le ştim cu toţii, dar Priska ştie mai multe.

Stânca din spatele lacului este într-adevăr impresionantă. În fiecare zi, pâlcuri de nori zdrenţuiţi coborau până la jumătatea ei, arătând cât de înaltă este. M. a spus că stânca în sine este mai înaltă decât cel mai înalt munte din Irlanda. Înălţimea sa şi ciudata nuanţă de cobalt a lacului oferă zonei aspectul de imagine nereuşită realizată pe computer sau de ilustraţie de pe coperta unui volum ieftin, prea improbabilă şi prea fantastică pentru a fi reală. Clar prefer Graubünden.

Într-o seară, M. a stat de vorbă cu proprietarii hotelului. Acum sunt de vârstă mijlocie; i-am întâlnit odată când erau mai tineri, când părinţii m-au adus aici. Acum copiii lor sunt suficient de mari pentru a conduce hotelul. I-au spus

[38] SAC - Swiss Alpine Club, Clubul Alpin Elveţian.

lui M. că fiul lor va fi a cincea generaţie care va deţine şi va conduce hotelul. Ea a comentat că i se pare neobişnuit acest lucru şi ei au dat din cap. Se simţeau norocoşi, spuneau ei. Le place aici.

Arătând spre stânci, M. a întrebat dacă se pot face drumeţii în jurul lacului. Priska a clătinat din cap.

— Există un punct dificil, a răspuns fiul, îndreptând degetul spre lac. Se pot face, dar există o cornişă, a continuat el, indicând o linie verde care traversează peretele de stâncă aproximativ pe la mijloc. Eu am făcut-o o singură dată şi atunci eram tânăr. Nu aş mai face-o. Există un loc în care poteca este prea îngustă pentru a fi în siguranţă.

— Ca întotdeauna în viaţă, a replicat M.

Fiul a încuviinţat din cap, spunând că există întotdeauna un punct dificil.

A doua zi am urcat la Fründenhütte, refugiul SAC amenajat acum pentru noi. Plecare la 5:20 a.m. O ascensiune de o mie de metri, grea pe alocuri. M. era obosită de la început şi părea frustrată că nu am rămas pe malul lacului. Ordine de la Berna, i-am spus. Procedură standard. Adevărata casă sigură de aici este cabana SAC.

Urcare abruptă în şase ore, întotdeauna pe traseu. Cablu de prindere de-a lungul unei porţiuni abrupte. Poate că M. are rău de înălţime. A mers încet, tăcută.

Refugiul Fründenhütte este impunător, o cutie mare de piatră, faţade cu obloane decorate cu dungi roşii şi albe dispuse în V la ferestre. Ciudat să vezi aşa ceva într-un loc atât de înalt şi de îndepărtat, cum e cazul mereu cu cabanele SAC. Fiecare pare mai puţin probabilă decât următoarea, este un joc pe care îl joacă pentru a-şi amuza colegii alpinişti şi cabanieri. Aceasta este construită pe o ridicătură în patul unui gheţar dispărut acum, resturi de gheaţă atârnând încă în partea superioară a bazinului. O veche morenă terminală şerpuieşte în zigzaguri leneşe de fiecare parte a cabanei. În fotografiile de pe peretele sufrageriei se vede gheţarul Fründengletscher aşa cum arăta în 1902, o limbă mare de gheaţă care aproape că

ajunge la cabană, profilându-se peste ea. Apoi, încă patru fotografii făcute de-a lungul anilor, două aeriene, care arată retragerea gheţii. Acum nu a mai rămas decât o bucată de alb-cenuşiu, încastrată acolo, sub stâncă, în punctul de jos al crestei.

După-amiază M. s-a odihnit. Mi s-a părut că suferă din cauza înălţimii şi i-am dat tablete de Diamox. Mai târziu a dat câteva telefoane pe o linie criptată pe care am stabilit-o pentru ea. După aceea a tras un pui de somn, s-a trezit chiar la apus. Vârfuri roz strălucitoare pe fundalul unui cer senin, norii de mare altitudine din est sunt, de asemenea, roz. M. a zis că poate lucra telefonic şi că e mulţumită că se poate ascunde aici pentru o vreme. Semn bun.

Un alt semn bun a fost apetitul ei în acea seară. Bucătarii au pregătit *raclette* şi *rosti,* salată şi pâine. Îngrijitorii erau un cuplu de vârstă mijlocie, ajutaţi de o pereche de tineri asistenţi. Au condus-o pe M. într-o cameră ca de cămin, altceva nu aveau, ceea ce însemna că avea la dispoziţie o întreagă *matratzenlager*[39] doar pentru ea. Ea a râs când a văzut camera. Salteaua unică se întindea pe toată lungimea camerei, cu numere pe tăblia lungă, marcate pentru douăzeci de persoane, cu o plapumă şi cu o pernă pentru fiecare. A luat două perne şi a spus noapte bună. 9:10 p.m.

A doua zi, cabana era goală, cu excepţia noastră şi a cabanierilor. M. a luat micul dejun în sala de mese, a trimis e-mailuri şi a sunat pe liniile criptate care i-au fost puse la dispoziţie. Apoi a băut cafeaua pe terasa cu vedere la lac, situat cu 1200 de metri mai jos. Alpii sunt mari, a remarcat ea către Priska.

Mai târziu, în acea zi, a cerut să meargă la plimbare, iar noi am condus-o până la poalele gheţarului, la vreo şase kilometri altitudine. O ascensiune mai puţin abruptă decât fusese ascensiunea până la cabană cu o zi înainte. După ce Mary a remarcat acest lucru, Priska i-a explicat: în loc să urcăm pe versantul unei mari văi glaciare în formă de U,

[39] Cameră de dormit într-o cabană, prevăzută cu priciuri, în 1lb. germană, în original.

aşa cum am făcut ieri, mergeam acum de-a lungul fundului unei văi în U mai mici, dar mai înalte. Fundul presărat cu stânci al unei văi suspendate, mult mai puţin abruptă decât acolo unde se prăbuşeşte în valea mai mare de dedesubt. La fel ca întotdeauna. Mai puţini muşchi, licheni şi flori alpine cu cât urcam mai sus, până la stânca goală, probabil aflată sub gheaţă până acum doar câţiva ani. Până la jumătatea după-amiezii am ajuns la poalele gheţarului, care era în mare parte acoperit cu pietriş negru căzut de pe creastă, dar şi brăzdat de incizii verticale albe de topire, făcând gheaţa glaciară vizibilă şi, în cele mai adânci părţi ale fisurilor, destul de albastră.

— Trebuie să fie deprimant, a remarcat M. Vedeţi cu adevărat cum se topesc gheţarii.

— Este rău, a spus Priska. Poate nu la fel de rău ca în Himalaya, unde topirea reprezintă alimentarea lor cu apă. Totuşi, se schimbă lucrurile şi aici. Pierdem apă, hidroenergie. Şi e rău. Ca o boală. Un fel de febră, care ne ucide gheţarii.

Chiar şi aşa, peretele rămas din piciorul gheţarului se ridica la aproximativ cincisprezece metri deasupra capului. Pentru a urca pe gheţarul propriu-zis, ar trebui să urmezi morena laterală şi să treci peste deschizătura dintre morenă şi gheaţă. Posibil o treabă pentru crampoane, cu care să urci pe gheaţa propriu-zisă, exceptând cazul în care ar exista un pod solid din piatră sau din gheaţă. Nu în programul de astăzi.

Am coborât cu M. înapoi la capătul bazinului, abia atunci ne-am dat seama cât de abruptă fusese ascensiunea. Seara plăcută la cabană.

Un vuiet şi o bubuitură foarte puternică ne-au trezit pe toţii la ora 2:46 a.m. Ne-am repezit la M., pregătiţi pentru probleme, Jurg cu pistolul scos. Am alergat la ferestre pentru a privi afară, dar era o noapte fără lună, nu se vedea nimic. Zgomotul încetase, nu se mai auzea şi nu se mai vedea nimic. Avalanşă, a sugerat Priska. Nu, cădere de pietre, a spus unul dintre cabanieri; nu zăpadă, ci pietre. O stâncă, sigur, a adăugat el, zgomotul fusese foarte

puternic. Durase poate treizeci de secunde. Cabana era construită pe o mică ridicătură, departe de stâncile înconjurătoare, iar cabanierul a spus că nu ar trebui să ne facem probleme cu căderile de pietre sau cu şuvoaiele care se iscau uneori.

Majoritatea s-au întors la culcare. Jurg, Priska şi cu mine am rămas o vreme în afara camerei lui M., aşezaţi pe podea, fără somn. Thomas şi unul dintre cabanieri au ieşit să se uite în jur şi s-au întors raportând că o nouă masă de stâncă se afla acum la vest de cabană. I-am alertat pe cei de la Berna, ne-am întrebat ce se întâmplă, dacă am fost atacaţi. Am aşteptat să primim răspunsuri de la Berna despre incident, să ştim părerea lor despre posibilitatea ca elemente ostile s-o fi localizat pe M. şi să-i fi pregătit ceva.

În zori am ieşit şi am văzut; da, o nouă alunecare de pietre. Se desprinseseră de pe creasta abruptă din vestul cabanei. Materialele căzute ajungeau până aproape de cabană. Mormane de bolovani uriaşi de şist cristalin, gneis şi granit se înălţau pe fundul bazinului. Priska a explicat că punctul de contact dintre diferite tipuri de roci e întotdeauna un punct slab. Cele mai mari bucăţi se rostogoliseră cel mai departe, ca de obicei. Un bolovan aproape la fel de mare cât cabana se oprise la doar vreo douăzeci de metri de ea. Arăta ca o statuie nefinisată a cabanei propriu-zise. Ar fi zdrobit-o dacă ar fi lovit-o cu oarecare elan. Cu alte cuvinte, încă o rostogolire a acestui zar uriaş şi – bum! – am fi fost zdrobiţi.

Am discutat cu echipa mea în *Schwyzerdüütsch,* astfel încât M. să nu ne poată înţelege.

— Coincidenţa este prea mare, le-am spus. Am o bănuială urâtă. Suntem pe cod roşu acum. Trecem la acest protocol.

Berna a fost de acord.

— Cod roşu, desigur. Pregătiţi-vă de plecare, au spus ei. Vom reveni cu un plan de evacuare de îndată ce îl vom avea. Evident că am rămas fără acoperire.

Am cântărit opţiunile. Dacă am rămas fără acoperire, ar fi periculos să ne evacueze cu elicopterul. Atacurile cu

drone erau mai mult decât posibile. Desigur că şi cabana însăşi era vulnerabilă. Berna a promis că planul va fi gata într-o oră.

Cu mult înainte de asta, Priska a venit cu un plan propriu. Am sunat la Berna şi le-am expus planul. Au recepţionat, ne-au spus să aşteptăm, au revenit repede. „Daţi-i drumul”, ne-au spus.

— Trebuie să plecăm, i-am zis lui M.

— Din nou? s-a plâns ea.

— Din nou. Berna crede că locaţia dumneavoastră poate fi cunoscută cumva de elemente ostile.

— Chiar crezi că cineva ar putea declanşa o alunecare de pietre atât de mare?

— Posibil. Cabanierii spun că stânca de acolo avea o proeminenţă. Ar fi putut să cadă în mod natural, dar, dacă partea aceea ar fi fost lovită de o rachetă, poate nici măcar o rachetă explozivă, doar o masă inertă lovind cu o oarecare viteză, stânca ar fi fost doborâtă. Asta ar fi îngropat toate semnele unei rachete şi ar fi arătat ca un accident. Alunecarea de roci putea foarte bine să facă praf cabana. Doar că a ratat-o. Nu puteau fi siguri până nu încercau.

— N-o fi doar o coincidenţă?

— Adică, stânca asta, după atâtea secolele de când stă agăţată acolo, cade tocmai acum, chiar când sunteţi dumneavoastră aici? Se prăbuşeşte fix acum?

— Ar putea fi totuşi o coincidenţă, a insistat ea. Aşa sunt coincidenţele.

— Au mirosit ei ceva la Berna. Ei nu cred că este o coincidenţă, i-a explicat Thomas, clătinând din cap.

— Bine, a zis M., arătând din ce în ce mai îngrijorată. Şi-acum, încotro?

I-am spus planul nostru.

63

Au venit s-o ia chiar după miezul nopţii, bătând în uşă de parcă voiau să o trezească, dar ea nu închisese un ochi. Întreaga cabană era întunecată şi rece, gardienii ei erau tăcuţi şi nervoşi.

— Alpiniştii pornesc întotdeauna la ora asta, i-a spus Priska pe un ton liniştitor, pentru a ajunge cât mai sus înainte ca lumina soarelui să declanşeze căderea stâncilor.

Priska şi Sibilla au dus-o într-una dintre toalete şi i-au trecut o baghetă peste corp în timp ce ea stătea tremurând în lenjeria intimă. Apoi au plimbat bagheta peste toate hainele pe care urma să le îmbrace, tot ce avea de gând să ia cu ea, adică mai nimic. I-au cerut să-şi lase telefonul la cabană; îi va fi trimis mai târziu. La fel şi cu restul de haine. Credeau că nu are instalate dispozitive de urmărire, au spus ei, dar cel mai bine este să se asigure şi să lase în urmă tot ce nu este necesar pentru această zi.

Cabanierii i-au dat haine călduroase, bocanci de alpinist cu colţari şi un costum exterior ca un fel de salopetă, dar căptuşit cu puf. Semăna cu un costum spaţial, i se părea ei. De asemenea, i-au dat o cască de alpinist şi un ham de purtat în jurul taliei şi al coapselor.

— Nu cred că îmi place planul ăsta, a spus Mary.

— Va fi bine, a încurajat-o Priska. Fründenjoch nu este atât de greu.

— Nu-mi place cum sună, a zis Mary.

Ştia că „nu atât de greu”, atunci când venea vorba despre Alpi, era modul elveţian de a spune „al dracului de greu”. Şi mai ştia că *joch* înseamnă „pas, trecătoare”. Probabil punctul de jos de la capătul bazinului lor, acolo sus, deasupra gheţarului pe care îl vizitaseră cu o zi înainte. În peretele stâncos, care face parte din creasta marelui lanţ muntos Bernland Oberland, exista o crestătură chiar deasupra gheţarului. Dacă ştiai unde să o cauţi, crestătura era vizibilă chiar şi din cabană. Dar cu o zi înainte, observase că stânca neagră de sub crestătură

părea complet verticală. Nu atât de greu... vezi să nu!

La ora două dimineaţa au ieşit în noaptea rece. Nu era lună, dar, la lumina stelelor, pereţii bazinului străluceau ca şi cum ar fi emis propria lumină interioară neagră. Fasciculele lanternelor montate pe căştile lor străpungeau noaptea şi descriau pe solul pietros cercuri şi elipse variabile. Mary înainta prinsă în coardă între Thomas şi Priska, cu Sibilla şi cu Jurg pe o altă coardă lângă ei. Toţi aveau lanterne pe căşti, aşa că nimeni nu se uita la celălalt în timp ce vorbeau.

După câteva ore de mers pe pantă pietroasă, Mary, care gâfâia nemulţumită, s-a încălzit – cu excepţia nasului, a urechilor, a degetelor de la picioare şi a vârfurilor degetelor de la mâini. Aşa au ajuns la poalele a ceea ce mai rămăsese din gheţar. De acolo, s-au căţărat cu greu pe morena laterală, care consta din bolovani împrăştiaţi, fixaţi precar în nisipul acoperit cu o crustă de gheaţă. Apoi, Mary a trebuit să se concentreze asupra urcuşului pe partea alunecoasă a gheţarului propriu-zis. Panta de gheaţă albă pe care îşi propuneau să o escaladeze era înclinată la aproximativ 45°, poate mai mult; a fost deci nevoie de colţari, o urcare scurtă, dar dificilă. Nu făcuse niciodată aşa ceva. Au aşezat-o şi au ajutat-o să-şi prindă colţarii de bocanci, i-au întins un piolet şi, după aceea, când a lovit gheaţa cu bocancul, vârfurile colţarilor ei s-au înfipt foarte frumos. Dacă lovea bine, era ca şi cum ar fi stat pe treapta unei scări, o treaptă care nu era altceva decât bocancul ei cu talpa rigidă, fixat pe poziţie. Destul de uimitor. Urca pe versantul gheţarului, poc, poc, poc. Ajutându-se de coarda întinsă de la ea la Thomas, care ajunsese deja pe vârful mai plat al gheţarului, era aproape simplu.

Apoi, a mers pe vârful gheţarului împreună cu ceilalţi şi a simţit cum vârfurile îndreptate în jos ale colţarilor se fixează pe suprafaţa gheţii la fiecare pas. Uneori se scufunda puţin şi apoi se oprea, când dădea de un strat de zăpadă tare.

— Ăsta este firn, i-a spus Priska. E bun de mers pe el.

De fapt, era destul de ciudat. Mary a descoperit că preferă gheaţa goală, unde se lipea instantaneu la fiecare pas, rămânând deasupra ei aproape la înălţimea unui cui de colţar. Trebuia să-şi elibereze picioarele cu mici smucituri la fiecare pas, apoi să ridice piciorul puţin mai sus când înainta, altfel putea să se prindă într-un vârf şi să se împiedice. După ce făcea pasul şi se fixa, nu avea cum să alunece, chiar dacă ar fi vrut. Asta era liniştitor. Bocancii cu care o echipaseră erau puţin prea mari pentru picioarele ei, s-a gândit ea; alunecarea în interiorul bocancilor era singurul inconvenient al întregului proces.

Nimic din toate astea nu-i făcea plăcere, nu era genul ei de lucruri. Mary se îndoia că întreaga aventură chiar era necesară, dar nu voia să-i întrebe, deoarece ar fi sunat ca o critică. Şi dacă ea era în pericol, atunci şi ei erau în pericol şi totuşi, desigur, rămâneau cu ea, asta era treaba lor. Aşa că făcea tot ce-i spuneau ei fără niciun fel de comentarii. Faptul că ei credeau că toate astea sunt necesare era destul de înspăimântător, de fapt, dacă îşi permitea să se gândească la asta. Ceea ce nu făcea. Se concentra asupra gheţii de sub picioare, asupra respiraţiei.

Şi-au croit drum prin gheţarul înalt într-un ritm constant. Singurele sunete erau scârţâitul şi scrâşnetul curelelor şi al colţarilor. Odată au auzit zgomotul unei stânci căzând. În afară de asta, linişte fără vânt. Cer negru, plin de stele. Calea-Lactee, ca un nor argintiu, aproape că apunea spre vest. Thomas urmărea o serie de steaguri care fluturau pe beţe de lemn, înfipte în cutii umplute până sus cu ciment. Mary s-a cutremurat la gândul transportării cutiilor până aici, cântăreau probabil cel puţin douăzeci de kilograme fiecare, dar acum toate erau la locul lor, marcând drumul până la trecătoare. Priska i-a spus că traseul marcat de steaguri continuă de-a lungul câmpurilor de crevase. Vor muta steagurile atunci când gheaţa se va deplasa, a adăugat ea, deşi nu exista o astfel de problemă cu gheaţa care se topise până când ajunsese un fel de rămăşiţă minimă, un câmp de gheaţă aproape staţionar. Priska şi Sibilla au încercat să-i arate

câteva crevase pe lângă care tocmai treceau, dar Mary nu a reuşit să le vadă. Uşoare depresiuni în zăpadă acoperind gheaţa; poate mai degrabă firn decât gheaţă; ar fi mers chiar deasupra lor. O idee proastă. Trecând pe lângă un steag, a văzut la lumina lanternei că atât cutiile, cât şi steagurile erau vopsite în portocaliu. La lumina stelelor păreau gri.

După două ore de ascensiune, au ajuns în vârful gheţarului şi s-au confruntat cu stânca neagră a trecătorii. O adâncitură îngustă, cu pereţi verticali, separa stânca neagră de marginea gheţii. Se numea *bergschrund*[40], i-au spus ei. Faimos pentru că putea fi un obstacol serios la trecerea de pe gheaţă pe peretele de stâncă, uneori insurmontabil. Din fericire, acest *bergschrund* avea un fel de scară săpată în gheaţa de sub picioarele lor, treptele sale neuniforme, adânc perforate de vârfuri de colţari, ducând în jos spre stânca neagră şi blocurile de gheaţă risipite pe fundul micii râpe întunecate. Dificilă treabă, odată ajunşi acolo; Priska şi Thomas au prins-o de mâini, păşind împreună cu ea, iar ea le era recunoscătoare pentru sprijin. Am cincizeci şi opt de ani, ar fi vrut să le spună, astfel de călătorii nu sunt pentru mine, sunt un copil al oraşului. Sunt fată de oraş. De pe fundul crevasei era înfiorător să ridici privirea şi să vezi doar o bandă îngustă de stele deasupra capului.

Au urcat pe faţa stâncoasă a *bergschrund*-ului, introducându-şi vârfurile colţarilor în crăpăturile stâncii. La început i s-a părut o idee proastă, dar, de fapt, bocancii i se lipeau pe stâncă chiar mai ferm decât o făcuseră pe gheaţă. Şi peretele de piatră s-a dovedit a avea adâncituri în el, aproape suficient de regulate încât să fi fost tăiate de şi pentru oameni, deşi Priska spunea că nu.

Apoi au depăşit peretele şi au mers pe jos scârţâind, ca pe nişte picioroange mici, peste dale aproape plate de

[40] „Crăpătură în munte”, în lb. germană, în original - o crevasă sau o serie de crevase întâlnite adesea în apropierea capătului unui gheţar de munte. Eroziunea stâncii sub un *bergschrund* contribuie la formarea unui circ glaciar sau a unui amfiteatru natural.

piatră neagră, conducându-i pe nesimţite în sus printre pereţii negri verticali, de fiecare parte. Arăta ca un hol fără acoperiş, sculptat de titani. Priska, în modul de ghid turistic complet, în ciuda sau din cauza ciudăţeniei suprarealiste a situaţiei, i-a spus că falii comune ale stâncilor au permis gheţarului, când acesta era atât de înalt încât acoperea întreaga suprafaţă a crestei, să smulgă şi să deplaseze bolovanii liberi din pasaj, împingându-i cel mai probabil spre sud, aşa cum o să vadă în scurt timp. Bolovanul acum lipsă a produs o spărtură în creastă, spărtura pe care o văzuseră de jos, la fel de pătrată ca şi cum ar fi fost trasată folosind firul cu plumb şi nivela unui dulgher. Foarte suprarealist. Ca să nu mai vorbim de gândul la o mare de gheaţă atât de înaltă încât acoperise această parte a lanţului muntos şi probabil tot restul Alpilor, totul cu excepţia crestelor şi a vârfurilor şi mai înalte. Doar o altă trecătoare alpină elveţiană, păreau să sugereze, prin atitudinile lor, Thomas şi ceilalţi, dar Priska era evident mândră de asta. Fiecare trecătoare din Alpi are propriul caracter, spunea ea. Majoritatea erau bine cunoscute încă din Evul Mediu sau poate cu mult înainte, pe vremea când oamenii s-au aşezat pentru prima oară pe aceşti munţi în urmă cu mii de ani. La fel ca Omul Gheţurilor, a cărui mumie a fost găsită în trecătoare după retragerea gheţarului la est de aici. Îşi croise drum prin trecătoare acum cinci mii de ani. Sau nu a reuşit să-şi croiască drum, s-a gândit Mary, dar nu a spus-o cu voce tare.

Aşa că şi-au continuat drumul prin trecătoarea Fründen. Parcă ar fi trecut printr-un coridor dintr-o lume în alta. A durat doar vreo cinci minute. Erau doar cu treisprezece metri mai jos de altitudinea de trei mii de metri, a spus Priska. Oamenii săreau de multe ori pentru a se preface că ating acea înălţime de trei mii de metri deasupra oceanelor. Elveţieni, şi-a zis Mary. Ea nu ar fi putut sări nici măcar un centimetru de la sol.

Când au ajuns la capătul îndepărtat al trecătorii, zorii inundau Alpii spre sud. Galbenul crud al dimineţii. O lume

nouă într-adevăr. Efectul Alpenglow colora în roz vârfurile orientate spre est; cele orientate spre celelalte puncte ale busolei erau colorate în mov sau purpuriu şi negru. Gheaţa de sub ei era de un albastru intens, cremos, cerul deasupra lor era gri-deschis, nuanţat de lumina galbenă din aer. Vârfurile se întindeau până la orizont în toate direcţiile, iar spre sud, un alt lanţ muntos de mari dimensiuni era paralel cu cel pe care îl traversau. Mai jos, un gheţar sinuos lung era flancat de morene laterale negre. Kanderfirn, i-a spus Priska. Nu gheaţă goală, ci firn, care-i dădea un aspect catifelat. O catifea turcoaz-închis, foarte ciudată la vedere.

Chiar sub ei se deschidea un hău, apoi mai jos, o masă uşor înclinată de gheaţă goală, care servea ca un fel de terasă, coborând în pantă până la o zonă acoperită cu firn, mult mai departe. Ultima crevasă dintre capătul terasei de gheaţă şi firn era invizibilă pentru ei din punctul unde se aflau, indicând ceva evident abrupt: o stâncă. Uitându-se în direcţia ei, Mary strânse din dinţi: urma o coborâre lungă şi ea era deja obosită, o dureau picioarele şi tendoanele lui Ahile şi avea o senzaţie de epuizare în toţi muşchii.

Dar nu scotea o vorbă. Îi urma, pas cu pas. Jos, apoi mai jos, apoi din nou tot mai jos. Pe alocuri o ajutau. Mersul în bocancii cu colţari era incomod, dar şi sigur, în măsura în care bocancii rămâneau ancoraţi; nu era cea mai neplăcută senzaţie, dacă se gândea la consecinţele pe care le-ar fi avut o alunecare. Priska a confirmat ceea ce simţea Mary cu tălpile: introduci intenţionat cuiele de la colţari într-o crăpătură şi ai stabilitate într-un mod pe care bocancii simpli nu ţi-ar oferi-o. Asta însemna că presiunea asupra gleznelor era extraordinară şi, deseori, se trezea chiar la limita efortului, chiar în pragul unei căderi, cu picioarele înclinate în moduri pe care nu le-ar fi ales niciodată. Uneori singura ei soluţie era să cedeze şi să coboare încă un pas, prea rapid, negândit, disperat. De fiecare dată când se întâmpla, picioarele îi erau blocate într-o nouă crăpătură, o salvare neaşteptată. La dracu'! îşi spunea ea, din când în când. La naiba! Asta nu putea să mai dureze.

Un pas trebuia să greşească. Inima îi bătea cu putere, transpira, nu exista altceva decât această scară abruptă ruptă din stânca neagră crăpată.

După o coborâre nesfârşită, au ajuns pe terasa de gheaţă pe care o observase de pe trecătoarea de deasupra, care acum se înclina în jos cât vedeai cu ochii, apoi se termina brusc, în aer. Evident, un fel de faleză care nu se vedea de acolo, gheaţă sau piatră, nu conta, avea să fie rău, îngrozitor de rău.

— Aşteptăm aici, i-a spus Priska.

— Aşteptăm? a repetat Mary. Pentru ce?

— Vin aici după noi. Vom face o plimbare.

— Slavă Domnului! a exclamat Mary.

Departe, mult mai jos, unde se vedea o suprafaţă diferită a gheţarului, pe partea îndepărtată a firnului, Mary a zărit o linie de steaguri. Acum era suficientă lumină pentru a vedea că sunt portocalii. După cincisprezece sau douăzeci de minute, au auzit un zgomot din vale. Un elicopter, cu crucea albă elveţiană pe fond roşu pictată pe lateral, se ridica spre ei. A durat ceva timp; chiar era drum lung până jos. Şi aerul era rarefiat, Mary o simţea chiar în oase, o slăbiciune pe care nu-i plăcea că o simtă.

Elicopterul a aterizat dislocând zgomotos aerul, la vreo cincizeci de metri distanţă, pe o întindere aproape plată de gheaţă. Cu elicele încă rotindu-se deasupra cu mare vuiet, un bărbat cu cască şi costum pentru zbor a deschis o uşă laterală, a coborât şi le-a făcut semn să se apropie. Ferindu-şi capul, s-au îmbulzit către elicopter, s-au aşezat pe gheaţă, şi-au scos colţarii (pe Mary au ajutat-o ceilalţi), apoi au urcat treptele metalice. Înăuntru zgomotul era la fel de tare ca şi afară, dar, după ce s-au aşezat în cabina centrală şi au fost legaţi în scaunele cu chingi de un membru al echipajului, şi-au scos căştile de căţărat şi au primit antifoane. Când şi le-au pus, lumea a devenit brusc mult mai liniştită. Mary auzea voci în urechi.

Discuţia din căşti era în germana elveţiană, aşa că Mary doar se relaxa şi îşi flexa gambele şi picioarele. Erau la un pas de crampe, în mai multe locuri diferite. Până şi în

coapse. Se simţea zdrobită şi nu putea nega asta.

O aşezaseră lângă o fereastruică şi, în timp ce elicopterul se ridica, privea afară: munţi negri abrupţi, întinderi vaste de zăpadă albă. Apoi o vale şi mai adâncă, imensă, cu pereţi verzi în cea mai mare parte, străbătută de un râu şi de autostrăzi, şine de tren, cu sate miniaturale, turle de biserică şi turnuri pătrate, acoperişuri şi podgorii urcând în rânduri până la marginile văii, mai ales pe partea dreaptă, pe versanţii orientaţi spre sud. Fluviul Ron, presupunea Mary. Dacă avea dreptate, aceasta era valea cea mare din cantonul Valais, una dintre cele mai mari văi din Elveţia.

Zburau prin acest imens canion, mai jos decât munţii de pe laturile sale. Apoi au virat la stânga, spre sud, şi au zburat peste o vale îngustă. Mary ştia că masivul Matterhorn se află la capătul uneia dintre aceste văi sudice, dar nu-şi imagina că vor merge la Zermatt să se ascundă şi i se părea că oricum zburaseră mult mai spre vest. În lumina strălucitoare orizontală a dimineţii, aceste văi laterale erau încă ascunse în umbră. Îşi pierduse oricum simţul orientării.

În cele din urmă, canionul îngust pe care urcau s-a închis asupra lor, iar elicopterul a coborât pe o platformă de beton, sub un baraj tot de beton, un baraj foarte înalt şi foarte îngust, curbat cum sunt de cele mai multe ori barajele. O vedere suprarealistă, un baraj de benzi desenate care părea exagerat de caricaturizat.

Au coborât din elicopter şi de pe platforma de aterizare au intrat într-o clădire. Aici s-au aşezat şi au mâncat rapid ceva, s-au dus la baie, şi-au schimbat bocancii de zăpadă cu încălţări de drumeţie mult mai convenţionale.

— Tot nu am terminat de mers, i-a explicat Priska. Încă o scurtă plimbare.

— Cât de scurtă? a întrebat Mary, enervată şi înfricoşată; era epuizată, o simţea în picioare.

— Şase kilometri, a răspuns Priska. Nu-i foarte departe.

— Şi două sute de metri mai sus, a adăugat Thomas, parcă ar fi corectat-o pe Priska. Dacă daţi informaţii,

divulgaţi-le complet.

Mary şi-a muşcat limba şi n-a spus nimic. Era istovită. Avea să fie şi mai rău.

Grupul a părăsit clădirea cu puţin înainte de prânz. Soarele strălucea chiar deasupra barajului care se înălţa deasupra lor. Era cel mai înalt baraj din Elveţia, i-au spus ei, al cincilea ca înălţime din lume, măsura aproape trei sute de metri.

Slavă Domnului, o telecabină aştepta pe versantul de vest de lângă baraj. S-au urcat în ea şi au suit rapid, obţinând o vedere magnifică asupra barajului concav din beton. Erau atât de sus, încât le pocneau urechile. Este greu de imaginat cine s-ar fi putut gândi să construiască un baraj într-un astfel de loc, blocând, cu un zid de beton înalt de trei sute de metri, un defileu îngust şi adânc.

Ajunşi în staţia de sus a telecabinei, au coborât şi au trecut printr-un tunel lung, un tunel cu porţiuni de galerie deschise pe partea stângă, cu vedere în jos, spre rezervorul din spatele barajului. Apa avea culoarea antigelului dintr-un radiator.

Apoi au ieşit din tunel şi s-au îndreptat spre vest, într-o depresiune nu prea adâncă. Un alt canion sculptat de un gheţar, pe un traseu care se întindea pe fundul canionului, pe lângă un pârâu care murmura. Mary abia îşi mai simţea picioarele. Trebuia să recunoască: era mult mai uşor decât drumeţiile în bocancii de zăpadă şi cu colţari, dar nu mai avea putere. Se simţea zdrobită. Era un pic jenant că gardienii ei nici măcar nu păreau să-şi dea seama de efort. Elveţienii dracului şi munţii lor nenorociţi! Era depăşită de mici schiori de numai trei ani, care nici măcar nu foloseau beţele de schi, treceau pe lângă ea fără ca măcar să o vadă; de ce să se mire, ei erau ca nişte ibecşi aici, pe teren propriu. Traseu prăfuit, stâncos. Pante acoperite cu iarbă verde mărginind pârâul, pereţi stâncoşi deasupra ierbii, sus în stânga, jos în dreapta. Din ce în ce mai sus. Scrâşnind din dinţi. Se simţea slăbită până în măduva oaselor.

Apoi a observat că pârâul din dreapta avea o culoare

maro-închis. Apa limpede curgea repede peste o albie de un maro-roşcat. Se uită mai de aproape; albia era acoperită aproape în întregime de cuie ruginite. Cuie, şuruburi, şaibe, piuliţe, coturi, alte bucăţi mici de feronerie, toate de un maro-închis, ruginiu, intens, mochetând fundul pârâului într-o ţesătură densă, de parcă ar fi fost midii sau arici-de-mare. Era ca o viziune dintr-un vis suprarealist, îi era greu să-şi creadă ochilor. De fapt, se întreba dacă nu cumva, în epuizarea ei, are vedenii.

— Ce naiba e asta? şi-a întrebat ea paznicii, arătând cu mâna.

Ei au ridicat din umeri.

— Din vremurile de demult, a răspuns Priska.

— Ce vremuri de demult?

— Veţi vedea.

Au urcat dealul şi s-au trezit într-o adâncitură rotundă şi adâncă, cu o stâncă în stânga şi o pajişte verde alpină în dreapta. Iarba acoperea fundul bazinului, presărat cu pietre de toate dimensiunile, de la cele mai mici, la unele mari cât o casă, semănând cu dolmenele din Irlanda – şi apoi a văzut că unele dintre acestea erau într-adevăr clădiri, cuburi de beton cu pereţi goi, fără uşi şi fără alte caracteristici.

Uitându-se din nou în jur, Mary a observat că faleza care mărginea bazinul spre sud includea trei uşi masive din beton, ovale uriaşe înalte de cincisprezece sau poate douăzeci de metri şi aproape la fel de late. Aidoma caselor ca nişte cuburi de pe fundul bazinului, aceşti pereţi din stâncă erau la fel de inexpresivi pe cât putea fi betonul.

— Ce este asta? a întrebat Mary.

— Armata, i-a răspuns scurt Sibilla.

— Forţele aeriene, a adăugat Priska, arătând spre uşile uriaşe din stâncă, de parcă asta ar fi explicat ce voia să spună.

— Civilii nu au voie să pătrundă în acest bazin. Nimeni nu vine aici.

— Dar noi am făcut-o, a zis Mary.

Şi apoi o uşiţă de beton, sub cele uriaşe, atât de mică

încât Mary nu o observase, s-a deschis din interior. Paznicii i-au arătat drumul.

Mary îi urmă chiar în interiorul muntelui. Ajunse la concluzia că se află într-una dintre bazele secrete ale forţelor aeriene elveţiene. Priska tăcuse, ceea ce era neobişnuit pentru ea. Zvonurile despre astfel de locuri ajunseseră anterior la Mary şi toată lumea le auzise. Moştenire a Războiului Rece, o instalaţie pentru avioane-lansatoare de rachete, concepute pentru a contracara o posibilă agresiune sovietică. Dacă tancurile sovietice ar fi atacat, aceste uşi mari de pe versantul muntelui s-ar fi deschis şi avioanele elveţiene ar fi ţâşnit ca nişte săgeţi din arbaleta lui Wilhelm Tell. Obsesia elveţiană în privinţa autoapărării: nu ar fi prima dată.

Şi, de fapt, avioanele erau încă acolo, instalate pe rampele lor de lansare. Nişte chestii mici, ca nişte rachete de croazieră cu aripi scurte şi carlinga cu tavanul ca un balon. Evident, învechite şi demodate, ca armele de pe platoul unui film cu James Bond. Pe lângă noile rachete de croazieră, păreau bărci cu vâsle într-un port de agrement. Ca nişte bastoane *shillelagh*[41] într-un muzeu.

Era un nou tip de război, se gândi ea obosită, care făcuse să fie invitată în această cetate ascunsă. Acum nu o protejau doar pe ea şi nici ministerul pe care îl conducea; Elveţia însăşi era atacată. Asta înţelegea de la oamenii adunaţi acolo pentru a o întâmpina. Atacul asupra ministerului făcea parte dintr-un atac de mai mare amploare, îi confirmă unul dintre ei. Sabotaseră prin virusare nu doar computerele ministerului, ci şi ale altor agenţii ONU cu sediul în Elveţia şi, mai important, ale băncilor elveţiene. Deci era o urgenţă; acum se aflau pe picior de război, dar pentru acest nou tip de război, în cea mai mare parte invizibil şi purtat online, dar existând şi posibilitatea recurgerii la drone şi la rachete ţintite rapid.

[41] Artefact tipic al culturii irlandeze, folosit atât ca baston, cât și ca buzdugan pentru apărarea personală. Este confecționat, tradițional, din lemn noduros de porumbar.

Aşadar, apărarea ministerului ei făcea parte din apărarea Elveţiei. Şi după cum arăta această cetate-muzeu, elveţienii erau foarte hotărâţi să se apere.

— O ţară mică dintr-o lume mare, îi explică un militar elveţian în timp ce o însoţea de-a lungul unui tunel mare, până la o sală de conferinţe situată mai adânc în interiorul muntelui. Lucrurile neobişnuite devin necesare, sublinie el, prezentându-se: ministrul elveţian al apărării.

Se aşeză la o masă lungă, înăbuşindu-şi cu greu un geamăt de uşurare, şi i se alăturară un grup de oficiali. Era o mare uşurare să stea jos, simţea cum îi zvâcnesc picioarele. Aruncă o privire în jurul camerei; era largă şi cu tavanul jos, iar peretele lung din spate era făcut din gneisul verde-negru al muntelui în sine, tăiat şi lustruit ca o faţetă imensă de piatră semipreţioasă. Deasupra, un tavan care părea a fi din ceramică albă strălucea peste tot cu o puternică luminozitate difuză.

Mary îşi simţea faţa arzând, senzaţie care îi spunea că e arsă de soare şi acoperită de praf. Îşi şterse faţa. *Alpenverbraucht,* îi şopti Priska. „Stupoare alpină”. Se uită în jur şi constată că toţi cei de la masă îşi dădeau seama cum se simte ea şi cunoşteau senzaţia. Îi înţelegeau starea.

Unul dintre ei scotoci prin hârtiile din faţa lui şi se uită la telefon, aşteptând ceva. Apoi, şapte persoane intrară împreună în sală. Consiliul executiv, înţelese Mary brusc. Toţi cei şapte preşedinţi!

Preşedintele cu şapte capete al Elveţiei se aşeză de partea cealaltă a mesei, în faţa ei. Cinci femei, doi bărbaţi. Nu le ştia numele.

Vorbeau în engleză. Bineînţeles că o făceau de dragul ei, dar o întrebare îi distrase atenţia în timp ce încerca să participe. În ce limbă ar vorbi dacă ar fi doar între ei? se întrebă Mary. Respinse gândul şi încercă să se concentreze asupra a ceea ce spuneau. Era prea epuizată pentru a răspunde, aproape prea epuizată ca să înţeleagă. Unii erau vorbitori de franceză şi alţii de germană, credea ea, deşi elveţienii nu erau la fel de uşor de deosebit, cum ar fi francezii şi germanii. Şi mai ales nu acum. Avea impresia

că se învârteşte scaunul cu ea.

Una dintre femei îi spuse că au venit aici să o întâlnească pentru că acum se confruntau cu o criză care părea să aibă o legătură anume cu ea. Recentul atac asupra ministerului ei făcea parte dintr-un atac mai mare; asaltul vizase, de asemenea, clădirile ONU din ţară, Interpolul, oficiile Băncii Mondiale din Geneva şi Elveţia însăşi. De fapt, acum era atacată ordinea internaţională.

— Atacată de către cine? întrebă Mary.

Urmă o pauză lungă, cei şapte preşedinţi se uitau de la unul la altul.

— Nu ştim, recunoscu una dintre femei.

Provenea din partea francofonă a Elveţiei, o chema Marie Langoise, îşi aminti Mary. Un veteran al Băncii Credit Suisse.

— A existat un atac asupra autorităţilor noastre de reglementare bancară care pare să fi venit din aceeaşi sursă ca şi atacul asupra Ministerului pentru Viitor, continuă ea.

— Înţeleg, zise Mary, cu toate că nu înţelegea.

— Ministerul tău a planificat luarea de ostatici de la Davos? întrebă Langoise.

— Nu ştiu, răspunse Mary pe un ton tăios. Apoi adăugă: Dar poate că oamenii aceia şi-au făcut-o cu mâna lor, nu? Chiar a regretat cineva?

— Noi am regretat, spuse unul dintre ceilalţi.

Urmă o tăcere neprietenoasă, pe care Mary nu o întrerupse. Era mişcarea lor, o simţise, deşi niciunul dintre ei nu părea să fie de acord.

— Ce le-au făcut băncilor? întrebă ea în cele din urmă.

Se uitară unul la altul.

— Nu suntem bancheri, răspunse Langoise (deşi ea era), aşa că nu putem intra în detalii. Dar aparent atacul a compromis multe conturi bancare elveţiene secrete.

— A fost dezvăluită identitatea proprietarilor? întrebă Mary.

— Nu. Conturile private sunt criptate în mai multe moduri şi nu au putut fi dezvăluite. Dar acum băncile în

sine au probleme cu accesarea fişierelor care decodează ID-ul proprietarilor, pentru a-i contacta şi aşa mai departe. Deci pericolul nu este atât expunerea clienţilor, cât pierderea informaţiilor fundamentale.

— Adică băncile voastre nu îşi dau seama cine deţine ce?

— Oarecum, recunoscu unul dintre ceilalţi.

Un alt bancher, se gândi Mary. Din şapte preşedinţi elveţieni, câţi provin din mediul bancar? Patru? Cinci?

— Bineînţeles că, până la urmă, vom restabili ordinea, o asigură unul dintre preşedinţi. Toate informaţiile sunt disponibile atât pe hârtie, cât şi în cloud, aşa cum era de aşteptat, desigur. Sunt salvate într-o maşină a timpului, adăugă el.

Mary avu nevoie de o clipă să înţeleagă că se referă la o copie de rezervă a computerului.

— Totuşi, imediat după atac, deponenţii au manifestat teamă. Chiar panică. Nu este bine pentru stabilitate.

Mary dădu din cap. Toţi o priveau în tăcere. Se aflau acolo ca să o asculte.

Începu să le vorbească, aproape ca şi când ar fi gândit cu voce tare. De ce nu? Era prea obosită pentru a-şi găsi şi aplica filtrele obişnuite.

— Este vorba despre misterul banilor, începu ea. Cifre în care oamenii au încredere; deşi nu chiar de la început. Dar apoi, de îndată ce încrederea dispare, bum!, încetează şi misterul. Între timp, banii au devenit o parte a sistemului financiar global, care a ajuns să fie atât de complicat încât chiar şi cei care sunt chemaţi să-l gestioneze au încetat să-l înţeleagă.

Mary se uită în jur când spuse asta: da, chiar la ei se referea.

— O megastructură accidentală, continuă ea, bucurându-se de sunetul frazei lui J-A, chiar în centrul societăţii. Chiar în această fortăreaţă secretă din munţii Elveţiei, care în cele din urmă vă protejează nu doar peisajul rural şi societatea, ci şi băncile. Ceea ce înseamnă şi încrederea oamenilor în civilizaţie. Credinţa lor într-un sistem pe care nimeni nu îl înţelege cu adevărat.

Cele şapte părţi ale preşedinţiei o priveau.

Mary simţi că o învăluie un fel de ceaţă, apoi se dezmetici şi deveni din nou conştientă de prezenţa lor.

— Ce speraţi în această situaţie? întrebă ea curioasă.

Au vrut ca Ministerul pentru Viitor să fie protejat, îi explicară ei. Chiar consolidat. Ca o componentă a apărării Elveţiei. Au dorit modalităţi mai bune de a face un viitor mai bun, ca parte a unei Elveţii mai sigure. Opt milioane de cetăţeni nu pot trăi doar din ceea ce este produs sau cultivat numai în Elveţia. Pentru comparaţie, ţara lor are jumătate din dimensiunea Irlandei, în timp ce 65% din teritoriu este ocupat de munţi inutili pentru oameni. Restul de 35% este o aglomerare care satisface nevoile cât mai mult posibil. Elveţienii se străduiesc din răsputeri, dar şi ei fac parte din lumea mai largă. Nu sunt autosuficienţi. Autosuficienţa este un vis, o fantezie, care este uneori susţinută de naţionalişti şi de xenofobi, iar în alte cazuri nu este altceva decât o dorinţă modestă de fiabilitate. Elveţienii sunt în mare parte realişti şi nu îşi fac iluzii în legătură cu ceea ce pot face singuri, fără a se lega de restul lumii.

Aşa că au vrut ca ministerul ei să aibă succes, pentru că doreau ca Elveţia să aibă succes, ceea ce însemna că lumea trebuia să aibă succes. Viitorul trebuia să reuşească, dar pentru asta ar fi nevoie de planificare, de proiectare.

— Toate acestea sunt destul de bune, le spuse Mary. Este şi proiectul nostru. Dar puteţi face mai mult decât atât. În acest moment nu faceţi destul.

Aproape că râse când se auzi rostind o versiune a ceea ce îi spusese Frank în noaptea aceea. Dar nu era o idee bună să râdă de ei fără niciun motiv evident şi se abţinu, amintindu-şi brusc de acea noapte intensă, de felul în care o încremenise dispreţul lui Frank. Ce elemente făcuseră acuzaţiile lui atât de convingătoare? Pentru că aici nu sunt atât de convinşi, îşi dădea seama de asta. Credeau că fac tot posibilul. La fel gândise şi ea, înainte ca Frank să o ia ostatică pe stradă.

Îi întrebă dacă băncile lor ştiu cu adevărat cine sunt deponenţii, chiar şi atunci când evidenţa lor era intactă.

Păreau nedumeriţi în privinţa asta.

— Vă întreb, insistă Mary, iritată (Frank fusese mai mult decât iritat), deoarece băncile voastre sunt adesea privite ca paradisuri fiscale, din cauza conturilor secrete. Alte ţări pierd bani din impozite, care sunt depuşi în conturi secrete aici. Aşadar, eşti bogat parţial pentru că eşti omul criminalilor din întreaga lume. Un fel de furt organizat. Oamenii ar trebui să aibă încredere în bani, dar o mare parte din aceştia sunt furaţi chiar de structura în sine a banilor.

Urmă un moment de linişte aproape ostilă.

Mary înţelese şi apăsă şi mai tare pedala de acceleraţie. Ar fi putut chiar să se ridice în picioare, dacă şi-ar fi putut aduna toată energia. Ar fi putut chiar să şi strige la ei.

— Pentru Elveţia a venit vremea scadenţei, le spuse ea categoric, menţinându-se foarte aproape de limita decenţei sau poate la marginea ei. Toate lucrurile pe care voi vreţi să le uitaţi ca şi când nu s-ar fi întâmplat niciodată, aurul nazist, aurul evreiesc, paradisurile fiscale pentru oligarhi şi cleptocraţi, conturile bancare secrete pentru infractori de tot felul. Este timpul să se termine cu toate astea. Renunţaţi la secretul băncilor voastre. Introduceţi-vă toţi banii în sistemul blockchain şi folosiţi toate câştigurile murdare pentru scopuri umanitare. Utilizaţi-i fără reziduuri. Formaţi o alianţă cu toate celelalte ţări mici şi prospere care nu pot salva lumea doar ele singure. Voi, toate ţările mici şi bogate, uniţi-vă şi apoi alăturaţi-vă Indiei, urmaţi exemplul Indiei. Creaţi mai multe carbon-monede prin investiţii în reducerea emisiilor de carbon. Aceasta este cea mai sigură monedă existentă acum. De exemplu, mult mai sigură decât francul elveţian. *Stabler.* „Mai stabilă.” Cea mai bună alegere în acest moment.

Auzind-o, unii dintre ei clătinau din cap.

— Trebuie să intraţi în rândul lumii! insistă Mary. Voi aţi fost întotdeauna Elveţia singură, Elveţia neutră.

— Ne-am alăturat Acordului de la Paris, obiectă unul

dintre ei.

— Şi Interpolului, adăugă altul.

— Şi Naţiunilor Unite, spuse un al treilea.

— Am fost mereu angajaţi, clarifică un altul.

— Bine, recunoscu Mary. Dar acum, sprijiniţi carbon-moneda. Creaţi un grup de lucru din ţările mici şi bogate. Ajutaţi-ne să stabilim un nou sistem global, cu noi indicatori, noi modalităţi de a crea valoare. Să stabilim următoarea economie politică. Inventaţi postcapitalismul! Lumea are nevoie de el, chiar trebuie să se întâmple. În plus, pentru a vă recupera după atacul asupra băncilor, trebuie totuşi să le reformaţi. Deci transformaţi-le definitiv. Faceţi-le mai bune.

Tăcere.

Mary îi privi. Stupoare alpină, da, într-adevăr. Un sentiment pe care îl simţiseră toţi cei prezenţi în încăpere: să cobori în lume după urcarea în cel mai înalt punct al Alpilor, să întâlneşti o măreţie impasibilă, o frumuseţe nepământeană, puterea previziunii, apoi să cobori – epuizat, ars de soare, purificat. Transparent în faţa lumii, înălţat pe tărâmurile superioare. Mary ştia că avea o privire pătrunzătoare pe care o putea îndrepta asupra oamenilor – laserul ei, îi spusese Martin. Îşi cunoştea această trăsătură încă din copilărie, când doar din priviri îi făcea pe oameni, chiar şi pe mama ei, să îngheţe pe loc. Acum îndreptă laserul către aceşti oameni cu care se confrunta şi ei rămaseră nemişcaţi. Ceva îl declanşase – biroul ei aruncat în aer, picioarele care o dureau. Alpii. Îi lovi cu laserul.

Preşedinţii elveţieni tresăriră ca unul singur, scuturându-se de vrajă. Schimbară priviri în jurul mesei. Fără bucurie. Fără răutate. Fără alarmă. Fără desconsiderare.

Se gândeau.

64

Într-una din lucrările sale, economistul britanic John Maynard Keynes a scris despre „eutanasierea clasei rentierilor”. Aceasta este o formulare extrem de provocatoare, dacă nu chiar de rău augur. „Eutanasierea” a fost un eufemism din anii 1930, una dintre multele expresii utilizate în acea perioadă pentru a desemna execuţia sancţionată de stat a rivalilor politici percepuţi ca atare. Un secol mai târziu, cuvântul încă miroase a moarte.

Dar se pare că John M. Keynes a folosit cuvântul doar pentru a desemna ceva de genul scoaterii unei creaturi nefericite din mizeria sa printr-o procedură relativ nedureroasă. Acest lucru este valabil pentru originalul din limba greacă: în traducere literală, eutanasiere înseamnă ceva de genul „o moarte bună”. Dicţionar: „Uciderea nedureroasă a unui pacient care suferă de o boală incurabilă şi dureroasă sau care se află într-o comă ireversibilă. Practica este ilegală în majoritatea ţărilor.” Uciderea din milă este un sinonim.

Prima utilizare în limba scrisă apare la Suetonius, care descrie „moartea fericită” a împăratului Augustus. Prima utilizare în descrierea unei practici medicale este făcută de Francis Bacon. Scutirea de suferinţă a fost crucială pentru conotaţia timpurie a cuvântului.

Acum, s-ar putea argumenta că rentierii nu suferă deloc, dimpotrivă – ei devorează bucuroşi tot ce apucă. Un parazit care îşi ucide gazda prin exces de îngăduinţă nu suferă. În acest caz, într-adevăr, clasa rentierilor trebuie executată.

Dar poate că afirmaţia de mai sus este o supraevaluare a cazului pentru a compara modificarea anumitor legi privind impozitarea şi moştenirea cu executare. În acelaşi timp, este puţin probabil ca modificările legilor privind impozitele şi moştenirea să fie suficiente pentru a elimina clasa rentierilor, care este adesea numită „clasa conducătoare”. Totuşi, conceptele se estompează în mod

regulat: o schimbare a structurilor sociale este adesea privită ca un fel de moarte violentă. Pe de altă parte, termenul pentru un anumit tip de strangulare fiscală este *haircut,* „tunsoare”, ceea ce demonstrează cât de nesemnificative şi chiar banale sunt cele mai multe dintre limitările financiare ale bogăţiei care sunt luate în considerare în hegemonia neoliberală.

Eutanasierea: „Pentru binele celui ucis.”

Şi acest lucru este deja interesant, deoarece capitalismul nu este un individ, iar clasa rentierilor ca atare, deşi formată din oameni vii, nu este nici ea. Se poate argumenta că, în calitate de clasă, rentierii suferă de un sentiment de vinovăţie, frică, depresie, ruşine, tot felul de excese, un sentiment de responsabilitate inexorabilă pentru infracţiuni şi aşa mai departe. Deci a scoate această clasă din nenorocirea ei înseamnă a-i elibera de această povară spirituală teribilă pe indivizii care alcătuiesc clasa şi a-i lăsa să trăiască întreaga viaţă a oamenilor fără păcat de pe o planetă locuită de oameni fără păcat, egali cu ei.

Capitalismul: după o viaţă lungă şi agitată, suferă acum de o boală incurabilă, trăind în durere. În comă; devenit un zombi; fără un plan de viitor; fără nicio speranţă de a-şi redobândi sănătatea. Aşa că pui capăt suferinţei sale.

Dar ce se întâmplă în caz de alungare? De exil? Sau în cazul unui *haircut* scurt-scurt?

Infractorii din vremurile anterioare puteau fi pur şi simplu alungaţi şi nu aveau voie să se întoarcă pe teritoriul natal. O pedeapsă care nu răspundea la o crimă înfiorătoare cu o altă crimă înfiorătoare. Uneori, condamnarea şi pedeapsa erau dure, dar în acelaşi timp îţi ofereau şansa de a o lua de la capăt, în altă parte, rămânând acelaşi de mai înainte. Totul depindea de circumstanţe.

„Clasa rentierilor”. Keynes i-a desemnat pur şi simplu pe oamenii care câştigă bani din simpla posesie a ceea ce le este necesar celorlalţi şi percep o taxă pentru utilizarea respectivei proprietăţi – aceasta este esenţa economică a chiriei. Chiria este o plată destinată oamenilor care nu

sunt creatori de valoare, ci prădători care parazitează valoarea adăugată şi schimbul de valori.

Deci „eutanasierea clasei rentierilor” a fost modul prin care Keynes a încercat să descrie o revoluţie fără revoluţie, o reformă a capitalismului în timpul său, transformarea sa în orice sistem postcapitalist care ar putea urma. Aceasta a fost evaluarea făcută de el asupra părţilor sistemului deja existent, pentru posibila lor valoare de utilizare într-o civilizaţie viitoare. El nu sugerează încetarea capitalismului, ci doar a închirierii şi a rentierilor. Deşi până la urmă s-ar fi putut termina la fel. Cine ştie dacă nu a ascuns cumva esenţa şocantă a propunerii sale în spatele unui eufemism.

O civilizaţie justă de opt miliarde, în echilibru cu producţia de către biosferă a lucrurilor de care avem nevoie; cum ar arăta asta? Ce legi ar crea-o? Şi cum am putea ajunge acolo suficient de repede pentru a evita un eveniment de extincţie în masă?

Clasa rentierilor nu va ajuta în acest proiect. Nu îi interesează proiectul nostru. Mai mult, acest proiect va trebui implementat înfruntând rezistenţa lor acerbă. Unii dintre ei vor spune: „Numai peste cadavrele noastre.” Pentru astfel de cazuri, eutanasierea ar putea fi doar metoda cea mai potrivită.

65

În mina aceea eram sclavi. Bineînţeles, ne-au spus că putem pleca dacă vrem, dar eram în zona de deşert a Namibiei şi nu aveam cum să scăpăm, nu puteam pleca nicăieri. Ar fi trebuit să mergem sute de kilometri pe jos fără mâncare sau chiar fără pălării pentru a ne acoperi capul. Pe de altă parte, dacă rămâneam, primeam mâncare. Două mese pe zi, zi de muncă de zece ore, duminicile libere. Dacă te răneşti destul de rău, poţi merge la clinică, iar asistenta se uită la tine, poate chiar şi un medic, dacă e destul de grav. Au fost puse la loc oase rupte. Dizenteria era vindecată cu pastile şi cu picături.

Eram aproximativ cinci sute de oameni. Toţi bărbaţi, cu excepţia unor asistente şi bucătărese din sala de mese. Majoritatea erau din Namibia, unii din Angola şi Mozambic, Africa de Sud şi Zimbabwe. Cei mai mulţi dintre noi acţionau utilajele sau lucrau la întreţinerea lor, dar au fost şi câteva zile când am fost nevoiţi să săpăm. Să scoatem maşini după prăbuşiri. Uneori chiar şi cadavre.

Era o mină în aer liber. O groapă săpată în pământ, în formă ovală, care lărgea o vale care s-ar fi putut afla acolo dinainte. Drumuri în spirală spre iad. Stâncă roşie de minereu de fier şi mai erau nişte pete galbene şi verzui pe care trebuia să le căutăm şi să le încărcăm în camioane separate. Habar n-aveam ce conţineau acele roci colorate. Aur? Uraniu? Pământ rar, îl numeau unii. Nu atât de rar acolo, dar exista mai ales piatră roşie. Minereu de fier, obişnuit ca noroiul, şi totuşi era nevoie de sclavi pentru a-l extrage.

Apoi a început o perioadă proastă în bucătării. Mai puţină mâncare în fiecare săptămână, iar apa avea gust de fier şi îi îmbolnăvea pe oameni. În cele din urmă, oamenii dintr-un cămin s-au sculat într-o dimineaţă şi s-au aşezat pe jos în faţa bucătăriilor. „Hrăniţi-ne bine sau nu mai muncim”, au scandat împreună, într-un cântec. Privindu-i cum stăteau acolo, se vedea că erau disperaţi. Erau nişte

oameni speriaţi. Am văzut asta cu toţii şi, unul câte unul, ne-am dus şi ne-am aşezat lângă ei, până când fiecare miner din acea mină a ajuns să stea acolo în soarele dimineţii, aşteptând să fie ucis. Drone bâzâiau deasupra capului ca muştele. Ne-ar fi putut ucide la fel de uşor muştele acelea ca orice altceva. Paznicii cu mitraliere doar ne priveau, de parcă am fi aşteptat cu toţii ceva. Şi noi chiar aşteptam, fie moartea, fie orice altceva. Indiferent ce ar fi fost, nu putea fi mai rău decât ceea ce trăiam. Aşa că era o senzaţie plăcută să stăm acolo în dimineaţa aceea, la soare, speriaţi şi transpiraţi. Eram fraţi în acel moment într-un mod pe care nu-l mai trăiserăm niciodată în timp ce munceam.

În cele din urmă, a ieşit un bărbat cu un megafon. Ştiam că el este doar vocea unei puteri superioare. Proprietarii minei erau buri din Africa de Sud, sau din China sau de undeva departe, auzeam tot felul de lucruri. Această voce vorbea pentru ei, oricine ar fi aceştia. Spunea: „Întoarceţi-vă la muncă şi vă dăm să mâncaţi.”

Am rămas pe loc. Cineva a strigat: „Daţi-ne să mâncăm şi ne întoarcem la muncă!”

Am rămas pe loc. Nu aveam de gând să ne clintim decât dacă ne dădeau de mâncare. Iar ei n-aveau de gând să ne dea să mâncăm decât dacă ne ridicam. Am discutat cu cei de lângă noi. Toată lumea era de acord; puteam la fel de bine să murim acum şi să se termine. Ne-am încurajat reciproc să rămânem acolo. Atât de rău era. Eram speriaţi.

Între timp, norul de drone de deasupra capului creştea, ca nişte vulturi care se strângeau peste un cadavru de pe veld. Erau mai multe drone pe cer decât oameni aşezaţi pe pământ. Zburau mai degrabă ca nişte ţânţari decât ca vulturii, cu acelaşi fel de ţiuit ca al ţânţarilor, dar mai puternic. Majoritatea erau mari cât farfuriile, unele chiar mai mari. Ţiuitul lor îţi pătrundea în creier şi îţi provoca mâncărime în burtă.

Apoi, toate dronele sau aproape toate au coborât repede ca şoimii şi noi ne-am ridicat în picioare, strigându-ne consternarea, ne-am ridicat braţele deasupra capului, ne-

am lăsat în jos şi altele asemenea. Dar dronele s-au repezit toate la paznici. Îi înconjurau, zeci de drone la un singur om, strânse în jurul lor ca nişte sicrie făcute din farfurii negre puse una peste alta. Un gardian a tras cu arma şi norul său de drone s-a prăbuşit peste el, l-a doborât la pământ cumva, nu vedeam ce-i făceau, dar el nu s-a mai mişcat, iar ceilalţi gardieni au văzut şi au renunţat să mai tragă.

Apoi, dronele au vorbit toate, mai întâi în limba oshiwambo, apoi în afrikaans, în swahili, în engleză, în chineză şi în alte limbi pe care nu le-aş putea numi.

— Suntem din partea Consiliului de Pace şi Securitate al Uniunii Africane. Această mină a fost naţionalizată de noul guvern namibian şi va fi protejată de acum înainte de forţele de securitate AFRIPOL. Toate ţările Uniunii Africane sunt acum unite în sprijinul programului „Africa pentru Africani". Reprezentanţii guvernului namibian şi ai Uniunii Africane vor sosi în curând pentru a vă ajuta în această tranziţie. Vă rugăm să rămâneţi aşezaţi sau, dacă vreţi, puteţi să vă mutaţi în sălile de mese sau în cămine, în timp ce personalul înarmat de aici va fi escortat în afara spaţiilor.

Ceea ce am făcut bucuroşi. Paznicii au plecat pe jos. Ne-am înveselit, ne-am îmbrăţişat fraţii, am plâns de bucurie. Bucătarii au dat iama în cămări şi în congelatoare şi ne-au gătit o masă ca lumea, încrezători că vor veni mai multe alimente la timp pentru a compensa golul produs. Ceea ce s-a şi întâmplat în cele din urmă. Chiar în acea noapte au sosit militarii Uniunii Africane şi ne-au declarat eliberaţi. Naţionalizaţi, au spus ei. Ne-au spus că acum suntem muncitori-proprietari ai minei, dacă vrem să rămânem. Dacă nu, suntem liberi să urcăm în autobuze şi să plecăm.

Unii dintre noi au plecat imediat ce-au apărut autobuzele. Cei mai mulţi dintre noi am rămas. Ne-am gândit că putem pleca mai târziu, dacă vrem. Dar a fi proprietarul minei părea interesant. Am vrut să ştim ce înseamnă asta. „Acţiuni obţinute prin sudoare", a spus cineva. Obţinute prin sudoare! La naiba, acţiunile noastre

au fost extrase cu sânge din mina aceea.

66

Crezi că mama ta a avut o naştere dificilă? Mama mea a făcut explozie! Da, la propriu, atunci când s-a transformat într-o supernovă, energia termică a exploziei a depăşit o sută de milioane de grade Kelvin; această presiune extraordinară a comprimat trei nuclee de heliu, smulgându-le câţiva electroni şi, ca urmare, m-am născut, un copil elegant al universului, carbonul, regele elementelor chimice, cu şase protoni drăguţi, tetravalent, capabil să formez legături în diferite moduri cu atomi de tipul meu şi în nenumărate moduri cu alţi atomi. Deci bum! şi iată-mă, zburând peste univers. Cartierul meu special era Calea-Lactee şi am zburat direct în norul de praf care se învârtea spre Sol, unde aş fi putut foarte uşor să fiu prăjit sau zdrobit în altceva, dar din fericire pentru mine am căzut într-un vârtej de praf care se aduna la aproximativ 144 de milioane de kilometri de puternicul Sol şi nu peste mult timp am făcut parte dintr-un planetezimal stâncos.

Probabil aţi crezut că este Pământul, pentru că suntem amândoi pe el acum, dar de fapt m-am lipit mai întâi de o stâncă de dimensiunea planetei Marte care se forma în Lagrange Point 5 şi care acum se numeşte Theia. Aşa că am fost prezent la marea coliziune, când Theia s-a prăbuşit cu viteză în Gaia şi au fuzionat, aruncând o fântână de resturi care au devenit Luna. O explozie mare! Deşi nu se compară cu adevăratul Big Bang, desigur. După aceea, m-am trezit în interiorul unei noi planete incandescente, Pământ, dar nu departe de suprafaţă, în manta, altfel nu am sta de vorbă acum. Aceasta este întreaga poveste a copilăriei şi adolescenţei mele catastrofice, după care totul de atunci a decurs destul de măsurat, s-ar putea spune, potrivit unui adult.

Ei bine, dar am uitat de evadarea la suprafaţă. Şi asta a fost destul de dramatică. Am fost aruncat în sus de o erupţie vulcanică pe creasta dintre Pangea şi un alt

continent – i-am uitat numele, toate dispar atât de repede. Lava incandescentă a zburat spre cer şi s-a răcit aproape instantaneu. Câteva milioane de ani de bombardament cu fotoni m-au înmuiat, puteţi spune că am fost ars la soare, transformat în piele moartă, gata să mă dezlipesc. Bine, eram gata, un milion de ani înseamnă mult timp, ca să nu mai vorbim de cincizeci de milioane de ani; dar întrebarea era la ce atomi m-aş fi putut alătura pentru a-mi duce la capăt evadarea? Am vrut să fiu înghiţit de un dinozaur, în jurasic, la acea vreme nu era greu de aranjat – fotonii mă biciuiau, electronii mei de legătură fluturau în anticiparea tetravalentă a unei noi cunoştinţe şi, aşa cum se întâmplă adesea, am atras atenţia a doi candidaţi în acelaşi timp şi – bang! – iată-mă alipit simultan la doi atomi de oxigen, eram într-o căsătorie într-adevăr foarte convenabilă, ca dioxid de carbon.

Am făcut echipă bună. Aveam multe de lucru. Zburând jos, am continuat să fim captaţi de plante. Ne aspirau şi deodată hap! şi gogâlţ!, făceam parte dintr-o frunză, o crenguţă, un trunchi de copac. M-am alăturat unui proto-sequoia, care a fost o întâlnire îndelungată, apoi unei ferigi, am fost mâncat de un alozaur şi eliminat sub formă de balegă de acelaşi alozaur, da, atunci eram un rahat şi am fost de multe ori de atunci, dar bacteriilor le place să mănânce rahat şi, destul de repede, am dat peste o altă pereche de atomi de oxigen şi am plecat din nou. Dar apoi, dezastru: am fost prins sub apă într-o combinaţie noroioasă a atomilor mei de carbon şi ne-am întors din nou în pământ, aplatizaţi în grafit, mai precis într-un filon de cărbune, unde am petrecut multe milioane de ani. Am fi putut fi chiar aspiraţi tectonic şi zdrobiţi în diamante şi astfel blocaţi pentru totdeauna într-un oraş mic în care toţi sunt la fel, zăbrelit într-o adevărată închisoare pentru restul timpului, ceea ce înseamnă cu adevărat până la arderea Pământului când Soarele se măreşte, ar fi eliberarea meu bine-venită de această soartă, dar am avut noroc; filonul meu a fost exploatat de oameni şi ars într-un cuptor, în jurul anului 1634. Libertate! Înapoi în cer, cât

mi-a plăcut asta! Îmi place varietatea. Aşadar, înapoi în cer! Ura pentru chimia organică! Am fost şi una, şi alta, pangolin şi tulpină de orez, ţânţar şi broască, caca de broască şi bacterii, apoi, înapoi în cer încă o dată, ura!

Vine un moment în care moleculele de apă care plutesc în aer formează o constelaţie în jurul unui mic fir de praf, transformându-se într-o picătură de ploaie şi îşi încep călătoria către Pământ, iar tu poţi să te agăţi de asta, când te loveşte picătura de ploaie şi să te alături acestei lumi fericite, colegii tăi de oxigen cântând atomii de oxigen din căsătoriile lor cu gemeni de hidrogen, triourile sunt cele mai bune, toată lumea petrecând pe timpul scufundării. Pierzi senzaţia gravitaţiei care te atrage când cazi la viteza terminală pentru picătura ta, de fapt, uneori te agăţi într-un nor, o pâclă sau o ceaţă şi este încântător, o delicioasă senzaţie de gravitaţie zero, aş presupune că ar fi precum ceea ce numiţi orgasm. Legătura, sigur, poate fi bună sau rea, dar plutind pe cer într-un nor orgasmic. Uau!

Dar, în cele din urmă, picăturile sunt susceptibile să se îmbine până când cobori din nou. Zăpada este distractivă, lapoviţa, chiar mai mult. Şi apoi te loveşti de Pământ şi lucrurile o iau de la început. Cui să mă alătur de data aceasta?

Ei bine, rahat – nu de data asta! Se pare că în Canada oamenii au început să se ocupe de sterilul minelor de azbest prin introducerea resturilor toxice în bazinele de decantare care se formează în şi lângă gropile de mină, adăugând apoi cianobacterii locale. Aceste cianobacterii m-au apucat şi apoi s-au legat de praful de azbest şi, împreună, ne-am adunat în hidromagnezită, o formă de carbonat de magneziu. Aceşti răpitori locali au fost cu toţii fericiţi că m-au închis din nou pe mine şi pe mulţi dintre colegii mei, precum şi azbestul, dar după ce ai plutit în ceaţă şi ai navigat prin corp printr-un tract alimentar, statul într-o stâncă este plictisitor ca naiba. Singura mea speranţă este că mă vor măcina în pulbere şi o vor folosi ca pudră de mâini pentru un alpinist, cam la atâta este bun carbonatul de magneziu. Poate voi ajunge în punga cu

pulbere a unui căţărător pe stânci minunat, ar fi interesant, dar deocamdată sunt blocat. Ei bine, e timpul să trag un pui de somn.

67

Impozitele sunt interesante. Reprezintă unul dintre modurile în care guvernul gestionează societatea şi finanţează activităţile statului, mai mult societatea şi mai puţin statul. Impozitele au apărut împreună cu civilizaţia umană ca o manifestare străveche a puterii statului. Este posibil ca şi creditul şi banii să fi fost inventate în primele oraşe în primul rând pentru a impune şi a reglementa impozitarea. Atât creditul, cât şi banii sunt un fel de IOU[42].

Impozitarea progresivă se face după principiul: cu cât un cetăţean are mai multe proprietăţi, cu atât este mai mare rata de impozitare. Un impozit regresiv ia mai mult, proporţional cu averea individuală, de la cei mai săraci.

Impozitul pe venit se percepe persoanelor fizice sau veniturilor anuale ale corporaţiilor, astfel că acest venit este adesea denaturat de către beneficiari pentru a-l face să pară mai mic decât este în realitate. Întârzierile, reinvestiţiile şi alte trucuri împing banii prin lacune fiscale, iar paradisurile fiscale sunt locuri în care banii, dacă sunt transferaţi acolo înainte de depunerea raportului anual, nu sunt impozitaţi de ţara care găzduieşte paradisul fiscal sau sunt impozitaţi la o rată mult diminuată. Prin urmare, o scală de impozitare progresivă nu este întotdeauna eficientă. Aplicarea sa necesită vigilenţă.

În anumite momente din istorie, bogăţia personală excesivă a fost privită cu ochi răi, iar scara impozitării progresive a devenit destul de abruptă. La începutul anilor 1950, o perioadă în care mulţi oameni au simţit că indivizii bogaţi au contribuit la provocarea celui de-Al Doilea Război Mondial şi apoi au profitat de pe urma acestuia, cea mai mare categorie de impozite din Statele Unite o aveau

[42] Acronim provenit din cuvintele I OWE YOU (engl. „îți datorez”). Un IOU este un document care recunoaște existența unei datorii, fiind adesea privit ca un acord scris informal, mai degrabă decât un angajament obligatoriu din punct de vedere juridic. Toți banii fiduciari, sunt, de fapt niște IOU.

salariaţii care plăteau impozit pe venit 91% din totalul veniturilor de peste 400.000 de dolari (valoarea actuală, 4.000.000 de dolari). Această rată a fost aprobată de un Congres republican şi de un preşedinte republican, Dwight D. Eisenhower, un om care comandase forţele aliate în război şi care văzuse moartea şi distrugerea în mod direct, inclusiv lagărele de concentrare. Mai târziu, aceste rate maxime au fost reduse, în mod repetat, până când în perioada neoliberală ratele maxime au scăzut la 20 sau 30%. În acele decenii, lacunele fiscale, evaziunile, amânările şi paradisurile au crescut, de asemenea, enorm, astfel încât aceste procente deja mici sunt de fapt umflate în comparaţie cu sumele reale colectate. Drept urmare, impozitele progresive au devenit mult mai puţin progresive – aceasta fiind o trăsătură caracteristică a perioadei neoliberale, cu preponderenţa intereselor private asupra intereselor publice şi a celor bogaţi asupra celor săraci.

Impozitele pe proprietate, numite uneori impozite Piketty, sunt percepute pe valoarea evaluată a activelor unei persoane sau ale unei companii. De obicei, acestea au fost aplicate corporaţiilor, dar acelaşi tip de impozit poate fi aplicat şi persoanelor fizice. Franţa şi-a impozitat corporaţiile cu 1% din valoarea estimată anuală şi, dacă se aplică la nivel global, efectele unei astfel de taxe ar putea fi semnificative. Impozitele pe proprietate pot fi, de asemenea, făcute progresive: cu cât este mai mare corporaţia sau valoarea de evaluare a unui activ, cum ar fi imobilul, cu atât este mai mare rata anuală de impozitare. Dacă este stabilit suficient de abrupt, un astfel de impozit progresiv ar determina rapid marile corporaţii să se despartă în companii mai mici, pentru a-şi reduce rata de impozitare.

Impozitul pe teren, numit uneori impozitul „George”, după economistul Henry George, este un impozit pe bunuri imobiliare, în acest caz particular, pe terenuri ca activ imobiliar. Din nou, astfel de impozite funciare pot fi aplicate progresiv prin perceperea unei cote mai mari de impozitare pe parcele mai mari, proprietăţi situate

favorabil sau parcele pe care proprietarul nu le foloseşte în niciun fel. O mare parte a profiturilor şi a activelor lichide se transformă, în general, în proprietăţi imobiliare cât mai curând posibil, de obicei pentru a deţine ceva tangibil, a cărui valoare este probabil să crească în timp sau cel puţin să nu dispară în întregime în cazul exploziei unei bule. În acest context, un impozit funciar bine conceput poate declanşa din nou extinderea rapidă şi redistribuirea proprietăţii funciare, care va canaliza fondurile suplimentare necesare pentru plata lucrărilor publice în trezorerie şi va contribui la reducerea inegalităţilor economice.

Impozitul pe arderea hidrocarburilor fosile, care nu ar trebui numit impozit, ci *plata adevăratelor costurilor,* poate fi aplicat şi la scară progresivă cu penalităţi şi reduceri pentru a nu dăuna celor mai săraci, cei care ard mai puţine hidrocarburi, dar sunt obligaţi să o facă pentru a supravieţui. Un impozit pe carbonul fosil stabilit suficient de mare ar crea un stimulent puternic pentru a renunţa la arderea acestuia. Acesta ar putea fi stabilit la un nivel destul de ridicat şi într-un program care să meargă şi mai mult în timp, ceea ce ar creşte stimulentul pentru a nu mai arde. Cotele de impozitare pentru cele mai intense consumuri ar putea fi făcute prohibitive, în sensul de a bloca toate şansele de a obţine profituri din efectele derivate ale acestor arderi de hidrocarburi fosile.

Dacă toţi banii fiduciari de pretutindeni ar deveni digitali şi ar fi înregistraţi în blockchain, astfel încât locaţia şi istoricul tranzacţiilor să poată fi urmărite şi văzute de toţi, atunci evaziunile fiscale ilegale ar putea fi în cele din urmă suprimate prin sancţiuni, embargouri, confiscări şi ştergerea înregistrărilor.

Astfel, se va vedea că un regim fiscal ponderat şi robust, care utilizează valute trasabile, instituit de toate ţările de pe Pământ printr-un tratat internaţional sponsorizat de ONU, Banca Mondială sau altă organizaţie internaţională, ar stimula rapid schimbări imediate în comportamentul şi distribuţia bogăţiei. Unii ar putea chiar să o numească

schimbare revoluţionară. Şi, desigur, taxele sunt un instrument de influenţă juridică şi cu o genealogie la fel de lungă cât civilizaţia însăşi, ratele sale sunt stabilite de legislativ şi susţinute de întreaga putere a statului, adică în cele din urmă de sistemul judiciar, poliţie şi armată. Cu alte cuvinte, impozitele sunt legale, recunoscute în principiu şi utilizate de toate societăţile moderne. Aşadar, modificările specifice ale legislaţiei fiscale ar fi cu adevărat o revoluţie, dacă s-ar întâmpla?

Ar fi interesant de încercat şi de văzut.

68

Mary a fost transportată înapoi la Zürich cu un elicopter militar. Au aterizat la Kloten şi au dus-o în oraş cu o dubă neagră, la fel ca aceea în care plecase din Zürich. Mary stătea lângă Priska, atentă la şoferul care urma traseul obişnuit până în oraş. Şi apoi, încotro?

La ea acasă, după cum s-a dovedit, chiar în Hochstrasse, maşina oprind pe trotuar, în faţa blocului de apartamente.

— Aici? întrebă ea.

— Doar pentru a vă lua câteva lucruri personale, îi răspunse Priska. Ei nu cred că este o idee bună să mai locuiţi aici, îmi pare rău.

— Atunci unde?

— Avem o nouă casă sigură sus pe deal, spuse Priska. Am vrea să rămâneţi acolo. Odată ce situaţia devine puţin mai clară, vă veţi putea întoarce aici. Dacă nu aveţi nimic împotrivă.

Mary nu răspunse. Voia să fie la ea acasă, dar şi ideea asta îi producea o stare de nervozitate. Cine ar putea s-o urmărească, dacă într-adevăr exista cineva? Şi de ce?

Intră în apartament şi umplu câteva valize mari pe care i le oferiseră. În timp ce-şi strângea lucrurile, aruncă o privire în jur. Locuise aici paisprezece ani. Gravuri de Bonnard pe pereţi, bucătăria albă; păreau o reconstituire muzeală. Acea etapă din viaţa ei se încheia, era ca şi cum ar fi umblat într-un vis. Picioarele încă îi zvâcneau. Simţea nevoia să doarmă. Un duş şi un pat, vă rog. Dar nu aici.

I-au cărat valizele pe scări şi în stradă, în spatele dubei. Apoi au pornit spre est, pe lângă mica *trattoria* în care stătuse în atâtea seri, citind în timp ce mânca. Mai departe, pe Zürichberg, în cartierul rezidenţial solid de pe marginea dealului. Aceste case urbane mari şi vechi, valorând milioane de franci fiecare, străluceau cu finisajul tuturor acelor bani, deşi erau doar nişte cutii banale. Duba viră pe aleea închisă cu o poartă a uneia dintre ele; aleea era doar o placă de beton de mărimea unui vehicul, în

mijlocul unei grădini din spatele unui perete înalt tencuit alb, acoperit cu cioburi de sticlă verde sparte, o notă neaşteptată de rău augur în toată această conformitate burgheză. O poartă bloca accesul pe alee, transformând totul într-un spaţiu închis. Noua ei casă. Îşi înăbuşi un geamăt, cu mare greutate îşi controlă privirea. Încă ar putea merge pe jos la locul de muncă, dacă i s-ar permite.

Ceea ce i s-a permis. Putea să sune şi, în câteva minute, un mic grup avea să fie la poarta de intrare pentru a o însoţi pe deal până la Hochstrasse şi la birourile ministerului, clădirea aruncată în aer fiind în curs de reconstruire, restul fiind deja reocupate. Era surprinsă de faptul că oamenii de securitate elveţieni considerau că este în regulă ca ea să revină la birou, dar au asigurat-o că zona era acum supravegheată în moduri care o făceau mai protejată decât orice alt loc. Nu puteau funcţiona ascunzându-se şi era important să arate lumii că Elveţia şi ONU considerau ministerul o agenţie crucială. De asemenea, că terorismul nu putea opri elanul istoriei. Urmau să apere acest principiu şi ea era unul dintre avatarurile în viaţă ale istoriei timpului lor.

Sau doar momeala, se gândi Mary. Momeală în capcana lor, poate. Dar, din nou, echipa ei a fost reconstituită şi s-au întors în birourile lor sau stăteau înghesuiţi în birouri provizorii, făcându-şi munca obişnuită. Este posibil ca elveţienii să-i fi prins pe oamenii care îi atacaseră şi astfel să fi eliminat pericolul. Se spunea că băncile lor îşi reiau activitatea online şi funcţionează ca înainte; încă nu era clar dacă existau modificări structurale incluse în procesul de repornire. Deci, dacă agresorii au fost prinşi sau anihilaţi într-un fel, probabil că acum sunt în siguranţă. Nu puteau să existe prea mulţi oameni care să considere că o agenţie ONU fără dinţi merită atacată. Cu toate că Acordul de la Paris avea duşmani, desigur. S-ar putea ca întregul aparat militar al unui petro-stat corupt să fie acum îndreptat chiar împotriva ei, ca simbol al tuturor lucrurilor care mergeau prost. Ar fi minunat să scăpăm cumva de unele dintre aceste petro-state. Să-i arestăm pe liderii lor

sau altele asemenea.

Dar gândul la închisoare i-a adus aminte de Frank. Voia să-l vadă? Din păcate, voia. Probabil că ceva din ea ţinea să se convingă că el e încă închis; poate că încă se temea de ideea că ar putea fi liber. Dar, de asemenea, având în vedere că el era cu siguranţă încă în închisoare, mai era ceva în spatele dorinţei de a se reîntâlni. O simţea ca pe un fel de obligaţie morală, sentiment care avea şi o anumită doză de interes. Frank chiar îi stârnise interesul, nu putea nega.

Ajungea în centrul oraşului cu tramvaiul ca orice persoană obişnuită. Păzitorii ei nu aveau nimic împotrivă, atâta timp cât unul sau mai mulţi dintre ei o însoţeau. Mary încercă să-i identifice, căutându-i cu privirea printre oamenii din vagonul de tramvai. Niciunul dintre aceştia nu i se părea că s-ar potrivi. Îşi aminti o replică dintr-o carte pentru copii pe care o iubise, ceva de genul: „Dacă vrei să pretinzi că eşti regina noastră, atâta timp cât rămâi întotdeauna invizibilă şi necunoscută pentru noi, eşti binevenită să îndeplineşti această sarcină”. Acum era la fel; dacă aveţi de gând să mă păziţi, iar eu nu vă văd, bine, daţi-i drumul!

Coborî din tramvai la Hauptbahnhof şi porni pe străzile pietonale înguste din centrul oraşului, până la Gefängnis. Era atât de caracteristic elveţienilor să păstreze vechea închisoare în centrul oraşului. De ce să proclami o parte a oraşului ca fiind mai valoroasă decât oricare alta? Scopul unui oraş era acela de a coagula societatea într-un întreg şi de a o urmări funcţionând oricum, viaţa de zi cu zi fiind un fel de bricolaj al unui hoinar. O aglomerare, aşa cum au numit-o designerii lor urbani, nederanjaţi de urâţenia cuvântului în engleză.

Mary intră fără probleme în închisoare şi merse până la clădirea în care era ţinut Frank. El se afla în zona unde deţinuţii îşi puteau petrece ziua. Citea o carte. Se uită în sus la ea şi ridică din sprâncene.

— Am crezut că te-au scos în mare grabă din oraş.

— Aşa s-a întâmplat. Dar mi-au permis să mă întorc.

Mary se aşează pe o canapea vizavi de el.

— Ce citeşti?

Îi arătă coperta; un volum din seria cu inspectorul Maigret. Într-o lume întunecată, îşi spuse ea, un loc sigur. Identificaţi răul. Toată lumea ar trebui să aibă propriul Maigret.

— Cum merge treaba? zise ea, întrebându-se ca întotdeauna de ce venise, ce să spună.

— Este în regulă, răspunse el. Mi-au permis să ies în timpul zilei. Lucrez în acelaşi loc în care lucram înainte.

— Centrul pentru refugiaţi?

— Da. Se extind din nou. Am fost acolo atât de mult timp, încât am devenit o sursă de înţelepciune instituţională.

— Mă îndoiesc.

— Cum se poate? întrebă el şi râse, surprins.

— Suntem în Elveţia. Aici înţelepciunea instituţională se scrie pe hârtie.

— Aşa ai crede. Oricum mă duc acolo.

— Hrăneşti oamenii?

— De cele mai multe ori, fac muncă de birou.

— Ce înseamnă asta?

— Oamenii continuă să vină şi încercăm să ne dăm seama unde au fost luaţi în evidenţă, dacă este cazul.

— Trebuie să fi fost înregistraţi undeva, nu? Nu există zonă litorală în această Boemie[43].

— Contrabandişti, spuse Frank, scuturând din cap. Ajung în Grecia sau în Balcani şi nu vor să se înregistreze acolo. Elveţia are o reputaţie de calitate, atât în acest domeniu, cât şi în toate celelalte.

— În ciuda tipului de atac care a dus la arestarea ta.

— Dar este mai rău peste tot. Aşa că vor să vină aici şi apoi să se înregistreze. Mulţi dintre ei şi-au modificat amprentele, astfel încât să nu-i poţi identifica în acest fel.

— Ceea ce înseamnă că, probabil, s-au înregistrat în altă

[43] Aluzie la piesa *Poveste de iarnă,* de William Shakespeare, în care Boemia este prezentată ca un ținut cu ieșire la mare și zone deșertice.

parte.

— Sigur.

— Şi ce faceţi?

— Dacă aflăm că au fost înregistraţi în altă parte, trebuie să-i trimitem înapoi acolo. Aşa că nu exagerăm. Pe cei mai mulţi dintre ei îi putem înregistra aici, cu amprente digitale sau nu. Aici se folosesc scanări ale retinei. Apoi încercăm să le găsim loc în tabere în care se află deja imigranţi din ţara lor.

— Ei de unde sunt?

— De pretutindeni.

— Sunt emigraţi din motive climatice, politice, economice?

— Nu mai poţi face deosebirea. Dacă am putut vreodată.

— Deci crezi că primeşti refugiaţi adevăraţi.

— Nimeni nu ar pleca de acasă dacă nu ar fi nevoit, răspunse Frank, privind-o.

— Bine, aşadar îi înregistrezi aici, apoi îi trimiţi într-o tabără unde vor găsi compatrioţi?

— Noi ne străduim.

— Dar nu vizitaţi taberele?

— Nu. Trebuie să mă întorc aici înainte de ora opt în fiecare seară.

— Bine, dar poţi să ajungi aproape oriunde în Elveţia şi să fii înapoi până la opt.

— Este adevărat. Dar nu am voie să părăsesc cantonul.

— Zürich nu are tabere?

— Ba da, şi am trecut pe la ele. Există una mare dincolo de Winterthur, într-un aeroport vechi sau aşa ceva. Sunt douăzeci de mii de oameni acolo. Văd cum le merge. Ajut în bucătărie. Asta îmi place. Deşi pot ajuta şi aici în bucătărie.

— Asta îţi oferă timp liber?

— Cred. Problema asta nu mă mai îngrijorează atât de mult. Nu am unde să mă duc.

Mary îl privi o vreme.

— Ai fost vreodată în Alpi? întrebă ea în cele din urmă.

— Puţin.

— Sunt uimitori.

— Par abrupţi, zise el, dând din cap.

— Cu siguranţă că sunt abrupţi.

Îi povesti despre trecerea prin Fründenjoch. Părea să-l intereseze povestea ei, care pentru ea era despre Alpi, dar, când termină, Frank întrebă:

— Cine crezi că te-a urmărit?

— Nu ştiu.

— Cine pierde cel mai mult atunci când ministerul tău merge bine?

— Companiile petroliere? Miliardarii? Petro-statele? răspunse ea, ridicând din umeri.

— Nu-i o listă gigantică de suspecţi.

— Nu ştiu. Cred că ar putea fi oricine. Poate că a fost un singur individ sau un grup mic şi au fost arestaţi. Ar avea sens dacă ar fi doar vreun nebun care crede că noi suntem cei importanţi. Când, de fapt, suntem doar o roată dinţată într-o maşină gigantică.

— Dar s-ar putea să fi crezut că tu eşti ambreiajul.

— Ce face un ambreiaj?

Frank aproape că zâmbi, aşa zâmbea el.

— Cuplează. Acolo se conectează motorul la roţi.

— Ah. Ei bine, nu ştiu.

— Nu ţi-ar spune gardienii tăi dacă i-ai întreba?

— Nu sunt sigură. Nu suntem atât de apropiaţi. Treaba lor este să mă protejeze. Ar putea să considere că sunt mai în siguranţă dacă nu ştiu.

— De ce?

— Nu ştiu. Au fost atacate şi băncile elveţiene. Aşa că sunt destul de tăcuţi cu privire la contraatacurile lor.

Frank zâmbi iar pe jumătate. Făcu un semn spre cartea lui.

— Ai nevoie de un inspector Maigret. Îi plăcea să le explice lucrurile oamenilor pe care îi salva.

— Sau dacă se gândea că îi face să se trădeze ca fiind criminalii propriu-zişi.

— Adevărat. Le-ai citit?

— Câteva. Sunt cam întunecate pentru mine. Crimele

sunt prea reale.

— Oamenii sunt strâmbi.

— Sunt.

— Deci ai nevoie de inspectorul Maigret.

— Şi tu ai nevoie de Alpi.

O femeie şi o fată intrară în cameră, iar Frank se arătă surprins.

— O, bună! spuse el, apoi se uită la Mary şi la cele două care tocmai intraseră.

Mary îşi dădu seama că nu ştie ce să spună. Era derutat, confuz.

— Ea este Mary Murphy, le explică el celor două, ridicându-se. Apoi i se adresă ei: Ele sunt familia mea.

Mary miji ochii. Femeia strânse din buze. Fata – avea vreo zece sau unsprezece ani – se repezi la Frank, risipind tensiunea.

— Jake!

— Bună, Hiba! Ce mai faci?

— Bine.

Fata îl îmbrăţişă. El răspunse stângaci, aruncând o privire peste umărul fetei către femeie.

— Cum aţi ajuns aici?

— Am luat trenul.

— Unde locuiţi? o întrebă Mary.

— Stăm în tabăra de refugiaţi din afara Bernei.

— Ah. Cum vine asta?

Ea ridică din umeri. Se uită la Frank.

— Ascultă, vă las să povestiţi, spuse Mary, ridicându-se în picioare şi întinzând o mână pentru a-l opri pe Frank să obiecteze. Este în regulă, oricum trebuie să plec. Şi mă întorc curând.

— Bine, zise el, absent. Mulţumesc pentru vizită.

69

În Arabia Saudită, în timpul apogeului pelerinajului la Mecca, ceea ce părea a fi o lovitură de stat a armatei a dus la moartea unui număr necunoscut de prinţi saudiţi. Numărul din rapoarte varia între douăzeci şi cincizeci, dar nimeni nu ştia cu siguranţă. Regele se afla la New York în zilele acelea şi se spunea că se ascunde şi nu are nicio intenţie să se întoarcă acasă. A cerut lumii să-i susţină guvernul legitim, iar câteva guverne chiar au făcut-o, dar niciunul dintre ele nu a oferit ajutor activ. Statele Unite i-au oferit azil. Din câte se vedea, noul guvern saudit avea sprijinul majorităţii oamenilor din ţară; cu pelerinajul în dezordine şi cu două milioane de musulmani care încercau fie să-şi finalizeze pelerinajul, fie să ajungă acasă, confuzia din Peninsula Arabică era generală. Singurul lucru evident în acea primă lună a fost că nimeni din afara Peninsulei Arabice nu ştia foarte multe despre ceea ce se întâmplase cu adevărat în Arabia Saudită, care de acum avea să se numească pur şi simplu Arabia. Aşa a comunicat noul guvern lumii. S-a terminat cu dinastia saudită.

Celelalte guverne naţionale sunnite au aprobat sau au dezaprobat cu precauţie această înlăturare, rezervându-şi cele mai acerbe critici pentru întreruperea pelerinajului. Aparent, nimănui nu-i plăcuse familia Saud, dar ramificaţiile acesteia erau necunoscute şi potenţial volatile în toată regiunea. Naţiunile şiite au aplaudat deschis lovitura de stat. Alte guverne din întreaga lume au rămas reticente. Păreau că încearcă să calculeze ce înseamnă schimbarea şi ce va face noul guvern, mai ales cu rezervele sale imense de petrol. Ceea ce înainte era implicit acum era inconfortabil de evident; nu-i păsa nimănui de aceşti oameni, ci doar de petrolul lor.

Apoi s-a aflat de la Riyadh că arabii au respectat nevoia urgentă de decarbonizare a economiei mondiale şi intenţionează să-şi folosească petrolul numai pentru fabricarea materialelor plastice şi alte utilizări

necombustibile. Prin urmare, noul guvern arab a făcut o cerere imediată către CCBC, Coaliţia Climatică a Băncilor Centrale, înfiinţată recent pentru a administra carbon-moneda, anunţând începerea imediată a conversiei lor totale la energia solară şi refuzul de a-şi vinde rezervele de petrol pentru ardere şi solicitând despăgubiri sub forma monedelor de carbon CCBC nou create, uneori numite *carboni.* La rata actuală de o monedă plătită pentru o tonă de carbon securizat, cererea arabă a fost estimată la aproximativ un trilion de carboni; la cursurile de schimb curente, acest lucru ajungea la câteva trilioane de dolari SUA, ceea ce făcea din Arabia una dintre cele mai bogate ţări de pe Pământ, cel puţin în privinţa activelor băncii naţionale. Dacă s-ar menţine actualele cursuri de schimb valutar, aceştia ar fi mai bogaţi decât dacă şi-ar fi vândut petrolul pentru ardere.

Uşor ezitând, CCBC a aprobat acordul, dar, în acelaşi timp, a stabilit condiţia ca plăţile să fie efectuate conform unui program care să reflecte producţia şi arderea petrolului arab în realitatea sa alternativă învechită, crescându-le şi accelerându-le în perioada iniţială, recompensând astfel Arabia pentru o acţiune utilă în interesul planetei şi al umanităţii. În acelaşi timp, băncile centrale ar putea beneficia de un flux stabil de venituri asigurate, ceea ce au făcut imediat. Aşa că au aprobat afacerea şi s-au apucat de treabă.

Această scădere accentuată a ofertei a făcut ca preţurile şi viitorul petrolului să crească brusc. Petrolul era acum mai rar, deci mai scump, ceea ce însemna că energia regenerabilă curată era acum mai ieftină decât petrolul cu o marjă şi mai mare decât înainte. Şi întrucât noile taxe pe carbon percepute în fiecare ţară în conformitate cu cele mai recente angajamente la Acordul de la Paris, luate la reuniunea COP43, au fost, de asemenea, programate să crească an de an cu 1%, toate semnalele de preţ indicau acum că sursele regenerabile de energie sunt cele mai ieftine din lume. Costul social al carbonului a fost în cele din urmă injectat în preţul combustibililor fosili şi vechea

zicală, ridiculizată de industria combustibililor fosili de zeci de ani, devenea brusc lucrul evident, fiind cel mai profitabil sau cel mai puţin neprofitabil lucru:

„Păstraţi-l în pământ!”

La scurt timp după aceasta, guvernul Braziliei a intrat într-un alt paroxism al acuzaţiilor de corupţie, ducând la demisia preşedintelui de dreapta şi apoi la arestarea acestuia. A urmat repede întoarcerea triumfătoare a aşa-numitei mişcări „Lula de Stânga”, numită acum şi „Brazilia Curată”, cu promisiunea unui guvern curat care să reprezinte întreaga populaţie şi să pună capăt vânzărilor de petrol, după modelul clar oferit de mişcarea din Arabia. Mai promiteau, de asemenea, protecţia completă şi îngrijirea pădurii tropicale din bazinul Amazonului. Pentru acest program, au solicitat compensaţii suplimentare în monede de carbon de la CCBC. Bancherii au fost de acord. Ca urmare a negocierilor la care a participat Rebecca Tallhorse, o cantitate substanţială de carboni a fost transferată direct triburilor indiene din Amazon, care timp de multe secole au contribuit la sechestrarea hidrocarburilor în pădurea virgină. Acest nou act de justiţie climatică, împreună cu plăţi direcţionare către guvernul federal brazilian, însemna că vor fi puse în circulaţie mai multe trilioane de carbon-monede; iar acum economiştii tradiţionalişti de pretutindeni se temeau că acest aflux rapid de monedă nouă va provoca o deflaţie severă. Sau poate inflaţie: macroeconomia nu mai era atât de lămurită asupra efectelor finale ale relaxării cantitative, dat fiind că indicatorii din ultima jumătate de secol puteau fi interpretaţi în ambele sensuri. Dar dezbaterea a arătat în mod clar că macroeconomia este mai degrabă o ideologie asemănătoare astrologiei decât ştiinţei, aşa cum a fost subliniat de mult de reprezentanţii altor discipline sociale, dar economiştii au învăţat să ignore criticile asupra subiectului lor şi s-au grăbit să se conteste unul pe celălalt cu nu mai puţină tenacitate. Unii dintre ei au afirmat că aceste carbon-monede nu sunt decât nişte înlocuitori ai

petrodolarilor, care au fost întotdeauna extraşi din pământ ca iepurii dintr-o pălărie şi care nu existaseră înainte ca petrolul să fie extras şi apoi vândut. Extraşi din pământ sau extraşi dintr-o pălărie; există oare vreo diferenţă reală între petrodolari şi carbon-monede? se întrebau aceşti economişti.

Există, insistau alţi economişti. Petrodolarul a fost mai întâi o monedă reală, preexistentă, plătită pentru o marfă transformată în electricitate sau mişcare fizică, cu alte cuvinte, convertită în activitate economică. Carbon-monedele, pe de altă parte, au fost create pentru a elimina rezervele de producţie şi transport de energie electrică, eliminându-le astfel din produsul mondial brut. Petrodolarii alimentează astfel GWP, produsul mondial brut, în vreme ce monedele de carbon îl epuizează. Ele sunt funcţional opuse.

Alţii au susţinut că absenţa emisiilor de carbon şi chiar reducerea rezultată a produsului mondial brut elimină dificultăţile de luat în calcul, dar daunele reale cauzate biosferei reduc costurile inevitabile de atenuare şi eliminare a consecinţelor, restabilirea mediului şi plata compensaţiilor de asigurare sunt inevitabile la arderea hidrocarburilor, iar aceste costuri ar putea fi calculate. Iar când, în cele din urmă, au fost calculate, părea să se ridice aproape la nivelul unei spălări de bani, petrodolari sau carbon-monede, şi astfel totul a fost o furtună într-un pahar cu apă, adică nimic, în termeni economici.

Deci: fie un avantaj imens, o calamitate completă, fie un non-eveniment. Astfel, economiştii, s-au confruntat cu explicarea celui mai mare eveniment economic din timpul lor. Ce ştiinţă! În diferite ţări ale lumii (inclusiv în birourile Ministerului pentru Viitor), ei au încercat să calculeze profiturile şi pierderile evenimentului în aşa fel încât să lipească rezultatul într-un fel de bilanţ consolidat, pentru ca ulterior să îl apere. Cu toate acestea, echilibrul nu s-a obţinut fără o masă de ipoteze, ceea ce a transformat în cele din urmă orice prognoză într-un manifest ideologic, reflectând capriciile şi valorile autorilor săi. O ficţiune

speculativă.

Unii au subliniat că acest lucru a fost întotdeauna adevărat pentru orice analiză economică sau prognoză făcută vreodată. În acest caz, insistau ei, vă rugăm să reveniţi la elementele de bază. Iată adevărata economie, spuneau ei: întrucât biosfera Pământului este singura disponibilă umanităţii şi funcţionarea ei sănătoasă absolut necesară existenţei umanităţii, valoarea sa pentru oameni este un fel de infinitate existenţială. Evaluarea preţului economisirii funcţiilor biosferei în contrast cu costul pierderii acestora ar fi, prin urmare, întotdeauna imposibilă. Macroeconomia intrase astfel, cu mult timp în urmă, într-o zonă de confuzie, fie la începutul secolului, fie poate chiar din momentul naşterii sale, iar acum se manifesta pe deplin ca pseudoştiinţa care fusese dintotdeauna.

Rezultatul a fost că nu dispuneau de nicio modalitate reală de a şti ce face economia globală în momentul de faţă sau ce s-ar întâmpla dacă băncile centrale vor continua să-şi îndeplinească promisiunea de a crea şi a subscrie o infuzie masivă de bani noi în lume. Reducerea cantitativă a carbonului (REC) a fost un experiment gigantic şi cu mai multe variante în ingineria socială.

Aceasta era într-adevăr volatilitate! Să folosim nu doar termenul financiar, ci pur şi simplu limbajul comun. Era fără îndoială o situaţie volatilă. Amintiţi-vă însă că pieţele financiare din acea vreme iubeau volatilitatea preţurilor acţiunilor, întrucât aceasta le aducea bani finanţatorilor indiferent de ce se întâmpla, fiindcă pariaseră fie pe creştere (poziţii *long),* fie pe scădere, pe prăbuşire (pe *short selling).* Finanţatorii nu erau economişti, ci speculatori. În acel moment târziu al epuizării capitalismului, finanţarea a însemnat jucători, desigur, dar mai mult decât atât, existenţa cazinoului în care oamenii să poată juca. Şi casa câştigă întotdeauna. Iar carbon-monedele au fost cea mai bună ocazie să joci cu bătaie lungă, să adopţi poziţii de *long,* sau *bullish.* Fiabilitate aproape absolută. Deci, în anumite privinţe, nesăbuinţa

acestei perioade a fost bună pentru investitori. Cei care au redus combustibilii fosili şi au mers mult timp pe surse regenerabile curate acum făceau avere, iar averile necesită reinvestire pentru a fi de fapt averi. Creştere! Creştere!

Trebuie să recunoaştem că lumea a găsit o nouă religie dominantă – religia creşterii. Era un fel de presupunere existenţială, ca şi cum civilizaţia ar fi un fel de cancer şi, prin urmare, toţi au aderat la creştere ca formă particulară de viaţă muritoare.

De această dată însă, creşterea ar fi putut fi direcţionată spre sporirea siguranţei. Spuneţi-i involuţie sau sofisticare, îmbunătăţire, descreştere, creşterea unui fel de bunătate. Un răspuns sănătos la pericol – înţeles acum ca o strategie de investiţii cu randament foarte ridicat! Cine să ştie?

Într-adevăr, nimeni nu ştia. Restul marilor state producătoare de petrol supravieţuitoare priveau situaţia cu consternare, dacă nu chiar cu groază. Împreună stăteau pe rezerve de hidrocarburi fosile care valorau sute de miliarde la preţurile actuale. În viitorul apropiat, aceste stocuri ar putea deveni cu uşurinţă active nerevendicate şi au apărut primele semne ale prăbuşirii bulei financiare. În acest context, avea sens să se vândă produsul cât mai repede posibil înainte ca preţurile să se prăbuşească definitiv. Dar, dacă toată lumea se grăbeşte să vândă acţiuni la preţ mic în acelaşi timp, cine le va cumpăra? Micile ţări prospere aveau deja energie regenerabilă curată. Armatorii, ameninţaţi cu scufundarea navelor, au trecut la energia eoliană, electricitate şi hidrogen. Aviaţia, sub aceeaşi presiune anihilatoare, trecea la avioanele electrice şi, în principal, la dirijabile. Transportul terestru a devenit complet electric şi, acolo unde combustibilul lichid era încă folosit, au fost abandonaţi combustibilii fosili în favoarea biocombustibilului regenerabil.

Centralele electrice au rămas ultimii clienţi interesaţi, dar chiar şi în acest domeniu energia solară era mai ieftină, bateriile erau mai bune şi stocarea energiei

electrice fără stocare – prin reglarea nivelului apei, a temperaturii de topire a sării, a vitezei volantului sau a presiunii aerului – era din ce în ce mai fiabilă. Prin urmare, petro-statele dezvoltate au încercat să-şi vândă petrolul cu reduceri mari către ţările în curs de dezvoltare care nu aveau petrol. Petro-statele în curs de dezvoltare au decis să se alimenteze cu propriile active petroliere şi le-au vândut naţiunilor în curs de dezvoltare, fără petrol, la reduceri şi mai mari. Prin urmare, aceste ţări în curs de dezvoltare non-petroliere au ars cantităţi semnificative de combustibili fosili. Cu toate acestea, India a demonstrat deja, după valul cel mare de căldură, ce se poate realiza prin pivotarea către surse de energie regenerabile curate. Iar China conducea lumea în producţia de panouri solare. Continuau să îşi vândă şi să îşi livreze cărbunele, iar Japonia, printre altele, îl importa şi îl ardea. Rusia şi Australia încă exportau cărbune pe unde puteau. În ciuda tuturor schimbărilor dramatice, arderea hidrocarburilor a continuat. Da, da; în valoare de douăzeci de gigatone pe an. V-aţi închipuit că, pentru că Arabia este virtuoasă, nu vor mai exista petreceri? De fapt, nu se întrevedea niciun sfârşit rapid. Imaginea bulei care explodează era potrivită într-un plan, dar iluzorie în altul. Oamenii aveau încă nevoie de energie electrică şi de transport. Banii continuă să stăpânească lumea, hidrocarburile continuă să se vândă la preţuri derizorii. Balonul care explodează ar putea fi în continuare biosfera în sine. Bătălia pentru soarta Pământului continuă.

Rusia a continuat să-şi vândă petrolul şi gazul, ceea ce a fost un lucru bun pentru Europa, întrucât o mare parte din Europa era încălzită iarna de gazul rusesc. S-a simţit imediat când mai multe conducte au fost aruncate în aer în cele mai reci zile ale acelei ierni.

De asemenea, îşi vindeau rachetele de tip *pebble-mob,* aşa numitele „roiuri-de-pietricele”. Fie le vindeau direct, fie le ofereau gratis, fie le pierdeau ca urmare a spionajului şi a furtului schemelor de construire a acestui tip de arme.

Şi, de fapt, aceste sisteme de rachete nu erau atât de greu de reprodus prin inginerie inversă, încât să nu facă parte din dotarea tuturor marilor forţe militare. Au apărut chiar şi în arsenalele unor forţe armate private, care trebuie să fi achiziţionat astfel de dispozitive high-tech din unele ţări importante. De fapt, era oarecum îngrozitor faptul că oricine putea să deţină astfel de rachete.

Au fost introduse de ruşi în anii 2020 şi s-au răspândit rapid. S-au răspândit mai repede decât informaţiile despre consecinţele utilizării lor. Statele au continuat să cheltuiască miliarde, care ar fi fost utile în alte scopuri, pentru marină, avioane de luptă şi baze militare, incapabile să le protejeze de ameninţarea nou apărută. Noile arme erau mai puternice decât bombele nucleare în sensul că puteau fi folosite fără teamă de consecinţe. Şi nu puteau fi oprite. Acesta a fost principalul lucru care nu a fost înţeles, nici accidental, nici intenţionat, astfel încât oamenii să nu fie nevoiţi să-şi schimbe armamentul sau ordinele de cumpărare: aceste rachete nu puteau fi oprite. Erau mici, erau lansate de pe lansatoare mobile, veneau din toate direcţiile într-un atac coordonat în care se adunau asupra ţintei doar în ultimele câteva secunde ale zborului. Nu emiteau semnale radioactive şi, astfel, puteau fi ascunse până în momentul lansării. Şi erau relativ ieftine.

După ce le lansai, zburau cu aproximativ 1600 de kilometri pe oră. Asta şi faptul că se adunau într-un roi imediat în faţa ţintei în ultimele secunde de zbor înainte de impact erau suficiente pentru a împiedica orice apărare realistă împotriva lor. Erau versiuni explozive letale ale dronelor care doborâseră toate avioanele de Crash Day.

Portavioane? Scufundate. Bombardiere? Doborâte din cer. Un petrolier – bum! – scufundat în zece minute. Una dintre cele opt sute de baze militare americane din întreaga lume, spulberată. Moarte şi haos şi nimeni nu poate fi învinuit.

Războiul împotriva terorii? Pierdut.

Ori este toată lumea fericită, ori nimeni nu este în

siguranţă. Dar nu suntem niciodată fericiţi. Deci nu vom fi niciodată în siguranţă.

Sau spuneţi aşa: ori fiecare cultură este respectată, ori nimeni nu este în siguranţă. Ori fiecare are demnitate, ori nimeni nu are.

De ce? De asta:

Un avion privat deţinut de un om bogat – bum!

O centrală electrică pe cărbune în China – bum!

O fabrică de ciment în Turcia, bum! O mină în Angola, bum! Un iaht în Marea Egee, bum! O secţie de poliţie din Egipt, bum! Hotelul Belvedere din Davos, bum! Un director petrolier care merge pe stradă, bum! Birourile Ministerului pentru Viitor – bum!

Ceea ce oamenii trebuiau să ia în considerare atunci era că această listă de ţinte putea fi extinsă mult. Capitoliul SUA, diverse clădiri ale parlamentelor, Kaaba din Mecca, Palatul Interzis din Beijing, Taj Mahal – şi aşa mai departe.

Niciun loc de pe Pământ nu era sigur.

Întâlnirile de la Interpol şi multe alte agenţii responsabile de securitatea globală au fost neconcludente în privinţa stabilirii sursei sau a surselor acestor atacuri atunci când se produceau. Deşi, la fel ca în cazul gazelor neurotoxice produse de ruşi şi folosite să omoare disidenţii ruşi în Marea Britanie, aceste conglomerate de rachete erau cu siguranţă dispozitive militare complexe, nu ceva pe care-l puteai confecţiona în garajul tău. În esenţă, erau arme guvernamentale, create de companii aerospaţiale şi de calculatoare avansate pentru armate mari, bine coordonate, şi apoi vândute unor entităţi mai mici.

Aşadar, după întâlnirile de la Interpol, a început să circule zvonul că lovitura de stat arabă împotriva familiei regale saudite fusese planificată în Rusia. Staţi puţin, de ce ar fi fost ruşii implicaţi în asta? Pentru că, atunci când petrolul arab şi brazilian a fost retras de la tranzacţionare, petrolul rusesc a devenit şi mai valoros. Dar aceasta era doar o speculaţie. Guvernul rus a negat toate aceste zvonuri şi le-a identificat ca făcând parte din campania antirusă în desfăşurare, obişnuită în Occident şi în alte

părţi. Nimic. Fiecare naţiune era responsabilă pentru propria securitate. Rusia îşi îndeplinea toate obligaţiile internaţionale şi era o forţă de stabilitate în lume. Complexele de rachete ar putea fi chiar o forţă benefică, pentru că acum războiul a devenit imposibil. Însemna distrugerea reciprocă asigurată, nu a populaţiilor civile, ci a maşinilor de război. Sfârşitul conceptului de război total din secolul al XX-lea, o reîntoarcere la accentul pe militar-contra-militar care caracterizase conflictul armat înainte de încălcarea normelor civilizate stabilite în Westfalia în 1648, apoi uitate în secolul al XX-lea. Iar acum, o luăm de la capăt.

Dar nu chiar. Pentru că orice ar putea fi vizat. Deci nu era cu adevărat militar-contra-militar, aşa cum susţinea Rusia, ci oricine-împotriva-oricui. Dacă ar putea pune mâna pe unul dintre aceste complexe.

Un val de căldură a lovit Arizona, apoi New Mexico şi vestul Texasului, apoi estul Texasului, apoi Mississippi, şi Alabama, şi Georgia, şi nord-vestul Floridei. Timp de o săptămână, indicele de temperatură/umiditate a oscilat în jurul valorii de 35°C bulb umed, cu temperaturi în jur de 43°C şi umiditate 60%. În cea mai mare parte, alimentarea cu electricitate a rămas funcţională, iar oamenii au continuat să locuiască în clădiri cu aer condiţionat; dacă nu aveau ei înşişi aer condiţionat sau se temeau să nu-l piardă, se adunau în clădirile publice unde exista. Totul era în regulă, dar apoi valul de căldură s-a întâlnit cu o celulă de înaltă presiune care venea din Caraibe, iar aşa-numita undă dublă a ridicat temperatura la 38°C bulb umed, o valoare fatală. Cererea de energie a crescut până când au apărut căderi de tensiune şi întreruperi de energie şi, chiar dacă unele dintre acestea au fost planificate pentru a evita întreruperile şi toate au fost în cele din urmă ţinute sub control şi au fost de o durată relativ scurtă, ele totuşi au expus milioane de oameni la niveluri fatale de căldură. Undeva între două şi trei sute de mii de oameni au murit într-o singură zi în timpul valului de

căldură.

Ulterior, numărul a fost modificat. Cu timpul s-a dovedit că ultimul recensământ de zece ani subestimase în mod semnificativ numărul persoanelor expuse riscului. Dar, indiferent de numărul exact, acesta a fost imens. Nu la fel de mare pe cât fusese în timpul marelui val de căldură indian, dar de data aceasta au fost americani, în SUA. Detaliul a contat, în special pentru americani.

Totuşi, în lunile care au urmat, au ieşit la iveală prejudecăţile oamenilor. Se întâmplase în Sud. Acolo erau mai ales oameni săraci, în special oameni săraci de culoare. Nu s-ar fi putut întâmpla în Nord. Nu li s-ar putea întâmpla oamenilor albi prosperi. Şi aşa mai departe. Partea cu Arizona a fost uitată, mai puţin în Arizona.

În acest sens, desigur, s-au manifestat sentimente rasiste şi ostilitate faţă de Sud, dar şi o afectare cognitivă generală – oamenilor le este foarte greu să-şi imagineze că li se poate întâmpla şi lor o catastrofă până când nu li se întâmplă cu adevărat. Până când clima nu i-a ucis, oamenii au avut tendinţa de a nega că s-ar putea întâmpla. Pentru alţii, da; pentru ei, nu. Aceasta a fost o eroare cognitivă care, la fel ca majoritatea erorilor cognitive, s-a manifestat chiar şi atunci când se ştia despre existenţa şi prevalenţa ei. Unii au sugerat că aceste greşeli fac parte dintr-un mecanism evolutiv de supravieţuire care îi împinge pe oameni să acţioneze, chiar şi atunci când nu are sens. Oamenii care locuiesc la doar 32 de kilometri de un oraş aplatizat de o tornadă din Ohio ar susţine că oraşul aplatizat se afla pe traseul tornadelor, dar ei nu se află, aşa că lor nu li se va întâmpla niciodată. În săptămâna următoare s-ar putea să fie ucişi tot de o tornadă şi vor considera evenimentul un accident absurd fără precedent, dar până atunci vor nega că aşa ceva li se poate întâmpla. Aceasta este natura umană şi nici căldura care a pârjolit statele sudice nu o poate schimba.

Nivelurile de CO_2 din acel an au fost de aproximativ 470 de părţi pe milion.

Trecuseră de la conducerea unei maşini la agăţarea de

coada unui tigru. Şi se ţineau cât puteau de bine, să-şi apere scumpa lor viaţă.

70

Reuniunile COP ale Acordului Climatic de la Paris continuau să se desfăşoare în fiecare an, în ciuda sentimentului tot mai mare de irelevanţă pe care toţi cei prezenţi îl simţeau în faţa dezastrelor din ce în ce mai extinse din întreaga lume. Era clar că înrăutăţirea situaţiei în ceea ce priveşte creşterea carbonului în atmosferă însemna că multe dintre ţările în curs de dezvoltare, cele care nu-şi permiteau să facă faţă catastrofelor climatice, erau acum afectate în mod regulat de dezastre meteorologice, iar acestea erau poate primii factori declanşatori ai conflictelor umane care acum izbucneau pretutindeni. Pentru cei care căutau să nu piardă din vedere scopul final pentru care fusese adoptat, Acordul de la Paris a rămas ca un punct de sprijin, oricât de nesigur începea să pară acesta relativ la criză.

Negocierile sub auspiciile ONU privind schimbările climatice au făcut întotdeauna o puternică distincţie între naţiunile dezvoltate şi cele în curs de dezvoltare, stabilind liste de interdicţii specifice pentru fiecare, iar dispoziţiile repetate au determinat invariabil naţiunile dezvoltate să facă mai mult pentru a atenua problemele climatice decât o puteau face ţările în curs de dezvoltare. O mare parte din această cerere de „echitate climatică” a fost descrisă în articolul 2 din Acordul de la Paris. Al doilea paragraf al articolului 2 prevede: „Prezentul acord va fi pus în aplicare în aşa fel încât să reflecte corectitudinea şi principiul responsabilităţilor comune, dar diferenţiate, şi al oportunităţilor respective, în lumina diferitelor circumstanţe naţionale.” Clauza 1 a articolului 9 consacră acest principiu: naţiunile dezvoltate trebuie să sprijine naţiunile în curs de dezvoltare, ele pot şi ar trebui să facă mai mult decât naţiunile în curs de dezvoltare.

Acestea erau clauze esenţiale în acord. Textul acestor articole şi al clauzele lor fusese dezbătut propoziţie cu propoziţie, frază cu frază, cuvânt cu cuvânt. Delegaţii care

au insistat cel mai mult pentru includerea acestor articole au făcut tot ce le-a stat în putinţă, petrecând ani de viaţă lucrând la ele. Chiar şi în timpul deplasărilor cu metroul pe parcursul reuniunilor de la summit, şi-au comparat notele despre divorţuri, falimente, parcursuri profesionale distruse, boli legate de stres şi toate celelalte costuri personale acumulate prin propria implicare în această cauză.

Nu sunt ei proşti pentru că s-au agăţat de cuvinte într-o lume care se îndreaptă spre catastrofă? Nu era o prostie să insiste pe cont propriu? Cuvintele sunt pânze de păianjen într-un univers de granit. Nici măcar nu existau mecanisme pentru aplicarea acestor ordonanţe formulate atât de atent; erau doar noţionale, ordinea internaţională de guvernare fiind doar problema naţiunilor care se ofereau voluntar pentru a face unele lucruri. Şi atunci când nu le făceau, ignorând existenţa propriilor promisiuni, nu exista judecător, şerif sau închisoare. Nu se aplica niciun fel de sancţiune.

Dar ce altceva mai aveau? Lumea funcţionează după legi şi tratate, sau cel puţin aşa se pare uneori; deci se poate spera; granitul lumii în derivă, ţinut în pânze de păianjen. Şi dacă cineva ar argumenta că lumea merge de fapt cu ajutorul armelor aţintite în faţa ta, aşa cum atât de încântător a subliniat Mao[44], totuşi, armele sunt adesea controlate prin legi şi tratate. Dacă renunţi la sentinţe, ajungi într-o lume a gangsterilor, a hoţilor şi a forţei brute, când poţi fi târât din pat în stradă în toiul nopţii pentru a fi bătut, sau împuşcat, sau aruncat în închisoare.

Prin urmare, oamenii care se luptau pentru precizia formulării în tratate făceau tot ce era posibil tocmai pentru a evita o lume a forţei brute şi a crimelor pe timp de noapte. Făceau tot ce puteau cu ce aveau la dispoziţie.

Chiar şi acum, când situaţia continua să se deterioreze, delegaţii la conferinţele anuale ale ţărilor participante au continuat să se concentreze pe cuvinte şi fraze. Mulţi au

[44] Aluzie la o celebră replică a lui Mao Zedong: „Puterea politică se naște din țeava puștii.”

susţinut argumentul că toţi tinerii de pe Pământ, toate generaţiile de oameni din secolele următoare, toţi omologii lor biologici de pe planetă, incapabili să vorbească pentru sine, în special în instanţă, toate aceste fiinţe pot fi imaginate ca o naţiune în curs de dezvoltare, săracă şi fără apărare, de dimensiuni enorme, care va apărea inevitabil de dincolo de orizontul temporal. Aceşti noi concetăţeni sunt tineri, slabi şi, în multe privinţe, complet neajutoraţi. Şi totuşi, chiar şi ei au drepturi sau ar trebui să aibă drepturi şi, în temeiul clauzelor de echitate ale Acordului de la Paris, pe care fiecare naţiune le-a semnat, se poate argumenta că au drepturi echivalente cu ale unei naţiuni în curs de dezvoltare. Şi fără eforturi rapide şi masive din partea naţiunilor din Anexa 1, adică a lumii dezvoltate, a ţărilor „vechi şi bogate”, dezvoltarea acelei naţiuni gigantice, chiar şi existenţa sa par din ce în ce mai puţin probabile. Prin urmare, conferinţele COP au continuat să insiste asupra principiului echităţii ca politică şi valoare fundamentală. Ceea ce însemna că sprijinul acordat organismului subsidiar cunoscut popular sub numele de Ministerul pentru Viitor ar trebui să continue în totalitate.

71

Note luate din nou pentru Badim, şedinţă ordinară de executiv cu Mary şi cu grupul de conducere. Rezumatul obişnuit al punctelor, plus impresii (B. vrea mai mult). Va lămuri asta mai târziu. Tastând în timp ce vorbesc. Tot uit să merg mai întâi la baie.

Badim, lângă Mary, tăcut, distras.

Tatiana Voznesenskaya, lângă el, de asemenea, distrasă. Este pusă sub acuzare la ea acasă, nu poate merge în Rusia în siguranţă, aici nu mai locuieşte în acelaşi loc. Raportul ei: procese în peste o sută de ţări. De asemenea, s-au alăturat apărării aproape patru sute de grupuri care au fost trimise în judecată pentru că au făcut lucruri bune. T., nefericită.

Imbeni: Atacarea MV s-ar putea să-i fi determinat pe alţii să ia poziţie. Uniunea Africană care susţine toate naţionalizările din Africa înseamnă un front unit faţă de China, Banca Mondială, toate forţele exterioare. „Africa pentru Africani", partidul cu creşterea cea mai rapidă din fiecare ţară. Presiune în special asupra Nigeriei ca să revendice carbon-moneda precum Arabia şi Brazilia. Acest lucru ar putea finanţa o mulţime de alte lucruri. Infrastructură de bază şi educaţie, apoi mai mult. Posesia de petrol văzută acum ca un blestem de exorcizat. Şansă aici pentru a contribui la o schimbare bună. Africa să fie condusă de africani.

Bob, Adele, Estevan, într-un raport al echipei. Mai ales Antarctica. Proiecte de testare care pompează apă de sub gheţari obţinând rezultate pozitive. Gheţarul Pine Island a încetinit de la sute de metri pe an la zeci de metri. Ar trebui să ajutăm la extinderea acestui proiect, să îl susţinem în totalitate. 60 de gheţari antarctici, 15 gheţari din Groenlanda. Efort uriaş, dar raport costuri-beneficii uimitor. Lovitură pentru bani. Hai să o facem. M. dă din cap.

Kaming nu este atât de vesel. Rata extincţiilor creşte

încă. Tigrul-de-Sumatra, rinocerul-alb-din-nord, mai mulţi delfini-de-râu sunt doar cele mai recente specii minunate de animale care nu mai există în sălbăticie. Urangutanii, alături de alte 350 de specii de mamifere aflate în zona roşie, sunt în pericol de dispariţie.

Indra: Captarea directă a dioxidului de carbon din atmosferă este acum mai eficientă şi mai puţin costisitoare, trebuie să se extindă corespunzător, apoi să se găsească locuri pentru a depozita miliarde de tone de gheaţă uscată. Progresele în acest domeniu înseamnă că tehnologia va necesita noi investiţii – cea mai mare parte din bugetul MV şi o doză mare de carbon-monede.

Elena: Grupul de iniţiativă „4 pentru 1000” a creat un sistem de testare precis, deloc complicat şi ieftin pentru a măsura creşterea anuală a stocurilor de carbon din sol. Măsurarea este acum posibilă, este nevoie de o întreagă armată de certificatori pentru a certifica, apoi îi putem da drumul.

Mary: Există cineva care să le plătească fermierilor pentru pierderile suferite în tranziţia la noi metode agricole?

Elena: Nu. Nu s-au găsit voluntari care să plătească.

Mary: Dar acest lucru este perfect pentru carboni! De ce să nu primească plata în carboni?

Dick: Băncile trebuie să precizeze că pot emite carbonii şi în fragmente de monedă. Cum ar fi cenţii de carbon.

Elena: Am vrea să vedem asta. Dar abia acum suntem capabili să cuantificăm cantitatea de carbon sechestrată. De asemenea, definirea perioadei de sechestrare devine o problemă.

Dick: Definiţia standard din CCBC este păstrarea timp de un secol.

Mary: Este suficient?

Dick: Destul de mult pentru moment. Să amâni rezolvarea problemei pentru un secol nu este chiar atât de rău în comparaţie cu a nu face absolut nimic. Definiţie de urgenţă, în vigoare.

Indra: Acesta este parţial motivul pentru care termenul

„geoinginerie” şi-a pierdut sensul. Tot ceea ce fac oamenii acum pe scară largă este geoinginerie. Încetinirea gheţarilor, captarea directă a dioxidului de carbon din aer, proiecte de sol precum iniţiativa „4 pentru 1000”, toate acestea sunt geoinginerie.

Mary: Dar şi gestionarea radiaţiilor solare este cu siguranţă geoinginerie.

Indra: Sigur, şi ce-i cu asta? Valul de căldură american a repus cu siguranţă problema pe ordinea de zi. Rezultatele indiene sunt încă dezbătute. Afirmaţi că un dublu Pinatubo a făcut să scadă temperaturile globale cu trei grade în cei cinci ani care au urmat evenimentului şi cu un grad în deceniul ulterior. Acum ne-am întors la nivelurile de pre-intervenţie. Prea multe contradicţii, toţi indicatorii sunt contestaţi.

Mary: Nu şi în India. Vor să repete operaţiunea.

Indra: În general, acolo au fost de acord că intervenţia lor a funcţionat. Nu este greu de înţeles de ce vor să o repete. Chiar şi în Congresul SUA se discută acest lucru. Controversat de mulţi. Între timp, lucrăm cu CCBC la o listă de metode de cuantificare şi certificare a sechestrării carbonului care ar permite emiterea şi plata în carbon-monede a persoanelor fizice. Toate sunt geoinginerie, toate bune. Cuvântul în sine trebuie reabilitat.

Mary: Noroc cu asta. Dick, ce se întâmplă cu finanţele? Lumea încă se află într-o Superdepresiune, dar finanţarea merge foarte bine, care este situaţia?

Dick: Introducerea carbon-monedei a avut un efect benefic asupra finanţelor! (Ca de obicei, glumind.) Finanţele nu sunt tulburate, carbonul este o altă monedă comercializabilă pentru ei, pus la tranzacţionare ca oricare alta. Pariind pe distanţa dintre băţ şi morcov. Prin urmare, există oameni care joacă scurt împotriva carbon-monedei. Mai precis, cu cât clima este mai rea, cu atât vor câştiga mai mult. Acoperirea apocalipsei.

Mary: Îi putem opri cumva?

Dick: Scăderea preţurilor la carbon este un semn că stimulentele pentru a opri arderea hidrocarburilor sunt

încă slabe. În plus, evaluarea a ceva duce întotdeauna la o financiarizare a metodei de evaluare în sine. Deci nimic deosebit.

Mary: Ce putem face pentru a creşte presiunea asupra arderii de carbon?

Dick: Să obligăm OMC să introducă în regulament o interdicţie completă asupra arderii hidrocarburilor sub orice formă. Creşteţi progresiv taxele pe carbon. Faceţi publicitate sabotajului petro care se întâmplă acum din ce în ce mai frecvent, acest lucru va încuraja mai mult stilul de sabotaj imitativ. Pe scurt: arbitraj şi sabotaj.

Mary: Ha! Ha!

Dar unii dintre noi au râs cu adevărat.

Dick: Piaţa are nevoie de un stat sănătos, pentru a asigura fiabilitatea banilor. Statul are nevoie de piaţă sănătoasă, pentru a menţine economia lichidă. Dar statul şi piaţa nu funcţionează mână în mână. Sau sunt mână în mână, dar numai pentru că luptă într-o partidă de skanderbeg! Luptă pentru controlul asupra situaţiei pe care ei înşişi au creat-o împreună.

Mary: Şi noi vrem ca statul să câştige.

Dick: Statele fac legi, legile conduc sistemul. Da, statul este principalul jucător. Dar nu putem anula piaţa. Nu încă. Este prea mare, aşa trăieşte întreaga lume. Trebuie doar să-l faceţi să investească în afacerea potrivită.

Badim dă din cap. De acord.

Janus Athena: O afirmaţie făcută de Dick mai înainte referitor la un răgaz de la atacurile cu bombe i-a surprins pe cei de aici din grupul IA. (Adică pe JA însăşi, dar nu folosesc niciodată pronume care se referă la ei înşişi.) Ideea este că acest minister ar trebui să formeze un fel de guvern din umbră, a spus Dick, astfel încât, atunci când sistemul se prăbuşeşte, oamenii să aibă un Plan B viabil la care să apeleze. Aşadar, grupul IA a încercat să schiţeze un guvern din umbră funcţional şi să îl pună pe site-uri. Planul B *open source.* Vedem o rată crescută de absorbţie pe YourLock. Deja un nou internet; acum utilizatorii săi se pot transforma într-un nou tip de cetăţeni ai lumii.

Cetăţenia Gaia sau cum vreţi să-i spuneţi. Cetăţean al Pământului, membru comun, cetăţean mondial. O singură planetă. Planeta-mamă. Toţi aceşti termeni folosiţi de oameni care ajung să se gândească la ei înşişi ca făcând parte dintr-o civilizaţie planetară. Principalul sentiment al patriotismului este îndreptat acum către planeta însăşi.

Matriotism, glumeşte Dick.

JA dă din cap. Sprijinul creşte rapid. Ar putea trece de un punct de masă critică şi ar deveni ceea ce crede toată lumea. O nouă structură a sentimentului, care stă la baza politicii ca atare. Civilizaţia globală depăşind diferenţele locale. Cu siguranţă o altă hegemonie. Planurile pentru guvernul din umbră sunt doar o parte a unei mişcări de mai mare amploare. Ca un software pentru un sentiment.

Mary: Satul global.

JA: Cam aşa ceva. Acesta este un nume învechit. Nu e chiar un sat. Conştiinţă planetară, guvernare biosferică, cetăţean al Gaiei, o singură planetă, Mama Pământ etc. Mai multe de genul ăsta. Satul nu este chiar cuvântul potrivit.

Badim: Ar trebui să fie o religie explicită, aşa cum am tot spus. O chemare pentru devotament sau venerare.

Mary, fără să-l audă pe Badim: Dar IA? Inteligenţa artificială? Maşinile voastre învaţă?

JA se strâmbă, parcă o doare. Întrebare jenantă, cumva. Naivă. Spune: Aici numele continuă să-i deruteze pe oameni. Exploatarea datelor ne spune lucruri pe care nu le-am fi ştiut dacă nu am fi făcut-o. Asta s-ar putea numi inteligenţă artificială, dar este ceea ce obişnuiam să numim ştiinţă. Ceea ce avem cu adevărat este ştiinţa asistată de calculator. Cel mai bine este să-i spun aşa. Devine din ce în ce mai puternică. Dar trebuie totuşi să ne gândim bine ce să facem cu asta. Principalul potenţial de dezvoltare aici constă în înţelegerea umană...

Mary flutură din mâini, oprind revărsările verbale ale celor de la IA. Anunţă şedinţa închisă. Ea spune că probabil am fost atacaţi din cauza a ceva anume pe care îl făceam. Şi elveţienii au fost atacaţi, aşa că acum sunt

foarte mult de partea noastră şi investighează. Cel mai probabil, are, cumva, o legătură cu banii. Este posibil ca noi să vedem lucruri pe care ei nu le văd, nu se ştie niciodată. Continuaţi să căutaţi ceva în sensul ăsta. Pentru că acum trecem printr-un fel de moment critic. Trebuie să încercăm altceva.

72

Conceptul de coridor pentru habitat a reprezentat unul dintre primii paşi în proiectul şi mai larg „Half Earth”, dar să le luăm pe rând. Ameninţarea pe scară largă a existenţei animalelor sălbatice cerea acţiuni imediate. Iar coridoarele habitatului se bazau pe o tradiţie a metodologiilor şi a instrumentelor juridice deja elaborate. Celebrul coridor Y2Y, de la Yukon la Yellowstone, mergea grozav. Adevărat, nu a fost atât de dificil să-l amenajăm – crestele canadiene ale Munţilor Stâncoşi sunt practic nelocuite, li s-au adăugat multe teritorii federale şi rezervaţii tribale cu statut de rezervaţii de pe ambele părţi ale frontierei. Ca să nu mai vorbim de populaţiile supravieţuitoare din două mari ecosisteme – viaţa sălbatică înfloritoare din Greater Yellowstone din sud şi animalele polare ale ecosistemului arctic din nord, dacă nu ţinem cont de faptul că schimbările climatice topeau zăpada şi gheaţa literalmente de sub picioarele lor. Ambele populaţii puteau începe să migreze spre mijloc, iar coridorul le permitea să facă acest lucru. Ambele zone ecologice erau locuite de populaţii relativ sănătoase de mamifere şi de păsări – care nu sufereau de poluare, erau numeroase şi ocupau suprafeţe întinse. Ca dovadă a aplicabilităţii conceptului, Y2Y a făcut minuni pentru a le arăta oamenilor cum ar funcţiona totul. Animalele au libertate de mişcare de la nord la sud şi invers, iar vânarea lor este interzisă. Drumurile din zonă pe care se mai circulă au fost prevăzute cu pasaje supraterane şi subterane. Gardurile prezintă porţiuni deschise sau au fost demontate în întregime. Milioane de animale au fost marcate, iar acum sunt incluse în aşa-numitul internet al animalelor, un site gigantic de cercetare ştiinţifică. Nu este departe de adevăr că am făcut un recensământ mai precis al mamiferelor şi al păsărilor din coridorul Y2Y decât al oamenilor din el.

Până aici, toate bune! Şi nici amenajarea coridorului Y2Y-Cal, de la est la vest, între Yellowstone şi Yosemite, nu

a fost foarte dificilă. California se afla deja în avangarda protecţiei animalelor, încă din vremurile în care salvaseră de la dispariţie berbecul-de-munte din Sierra Nevada printr-un efort care acum este studiat şi copiat în toată lumea şi, în aceeaşi perioadă, interziseseră de fapt uciderea pumei. Conectarea acelei mari insule biologice la Yellowstone a însemnat includerea în proiect a statelor Wyoming, Idaho, Utah, Oregon şi Nevada. Deşi au apărut complicaţii politice în fiecare dintre aceste state, adevărul este că majoritatea dintre ele au eliminat treptat oamenii de pe suprafeţe imense de teren agricol; entităţilor publice şi private li s-a oferit o afacere bună, care practic s-a redus la o sumă decentă de compensaţie pentru servitute ecologică, pe care aproape toată lumea a fost de acord să o primească. Coridoarele au putut fi conectate într-o reţea, pe autostrăzile interstatale s-au construit treceri subterane şi supraterane, legile vânătorii s-au schimbat şi nopţile în special au fost acordate animalelor, aşa cum a fost dintotdeauna. Aşadar, oamenii, activi în timpul zilei, animalele, active în timpul nopţii, şi asta nu pentru că încearcă să ne evite. Multe trăiau aşa chiar şi în sălbăticie. Aşadar, mulţi oameni sunt plătiţi pentru fotografii cu animale făcute cu ajutorul senzorilor de mişcare pe care ni le trimit, ca recompensele din vremurile de demult, dar inversate, oamenii se află acolo mai degrabă pentru a menţine animalele în viaţă, decât pentru a le ucide. Guvernele locale sunt deseori entuziaste, simţind avantajele turismului, iar diferite agenţii federale au agreat planul, în special BLM şi Forest Service[45], care au contat cel mai mult în implementarea proiectului. Dacă am reuşi să distragem atenţia Washingtonului şi a ticăloşilor care ridică mereu glasul despre dreptul dat de Dumnezeu de a ucide în mod liber orice creatură vie, atunci şi

[45] BLM - Bureau of Land Management, Biroul pentru Administrarea Teritoriului, agenție americană de pe lângă Departamentul Afacerilor Interne; Forest Service - Serviciul pentru Păduri, agenție a Departamentului pentru Agricultură al SUA care administrează cele 154 de păduri naționale.

coridoarele noastre ar funcţiona aşa cum trebuie.

Pe scurt, nu e rău. Coridoarele au fost extinse de la capătul sudic al Y2Y în mai multe direcţii, de la sud-vest până în California, apoi chiar în josul coloanei vertebrale a masivului Sierra din California, până la marile sale deşerturi, apoi, de asemenea, la vest şi la nord, până la Cascade şi Olympic Range, apoi, de asemenea, în josul marii diviziuni continentale, până în Colorado şi New Mexico, chiar la graniţă. Oamenii vorbesc despre un Y2T, din Yukon până la Tierra del Fuego, urmând doar linia cea mare care formează coloana vertebrală a ambelor Americi. Majoritatea ţărilor latino-americane implicate fac deja lucruri de genul acesta, iar Ecuadorul şi Costa Rica au fost lideri tot timpul. Se poate.

Aşadar, ce aţi zice dacă am merge spre est? Adică pe coasta de est a Statelor Unite şi în estul Canadei?

Ei bine, Canada este deja în cea mai mare parte pustie, într-adevăr. Desigur, ei dispun de centura de grâu şi coridorul Highway One şi de marile lor oraşe. Dar cea mai mare parte a acestora se află aproape de graniţa cu SUA. Şi Canada este mare. Într-adevăr, ei ar putea conduce mişcarea Half Earth fără a schimba prea multe; este suficient să deplaseze 2% din populaţia lor umană şi peste jumătate din ţară ar fi lăsată în seama animalelor. Fireşte, acest lucru se poate face în multe locuri din lume. Dar în Canada, uau!

Dar în Statele Unite este puţin probabil. În statele agrare, populaţia este distribuită uniform, fermele ocupă fiecare centimetru pătrat de teren fertil, animalele sălbatice, în special prădătorii principali, au fost exterminate ori de câte ori a fost posibil. Deci, în mod natural, a existat o explozie în populaţia de căprioare, apoi de căpuşe, care a dus la o epidemie de boală Lyme în rândul oamenilor. Hopa! Ecologia în acţiune! Şi este adevărat că încă au obişnuitele mamifere omnivore supercompetente care se hrănesc cu cadavre: coioţi, ratoni, oposumi şi altele. Dar, în afară de ăştia, nimic. Midwest a fost tratat ca o hală de fabrică de dimensiuni

continentale pentru obţinerea produselor pentru magazinele alimentare, iar orice lucru care a împiedicat această activitate a fost catalogat ca dăunător sau parazit şi exterminat fără milă. Şi aşa a fost întotdeauna. Parte a unei culturi îndelungate. La fel s-a întâmplat în valea principală a Californiei şi continuă să se întâmple şi în regiunile agricole din sud.

Atunci când pledezi pentru animalele sălbatice în aceste părţi de modă veche ale ţării este ca şi cum ai pleda în favoarea lăcustelor sau pentru o boală a plantelor pe care o preferi. Chiar dacă ei văd lucrurile invers când vine vorba de sursa reală a bolilor, ducându-şi viaţa într-un bazin de pesticide care le corodează hormonii şi ADN-ul, provocându-le inevitabil moartea. Dar acesta era o situaţie care trebuia semnalată şi, cu siguranţă, existau şi opozanţi. Oameni care ţipau la întâlniri. Bărbaţi înarmaţi care făceau spume la gură, bolnavi de nerăbdare să împuşte şi să ucidă un animal, orice animal, astfel încât ţinta lor s-ar putea schimba cu uşurinţă de la lup la om, dacă ar crede că astfel ar putea scăpa. Situaţia trebuia tratată cu o notă de delicateţe.

În primul rând, cu bani. Sume substanţiale de bani. În al doilea rând, prin convingere. Centurile forestiere salvează adesea solul, îl construiesc, justificând costurile pentru suprafaţa ocupată. La fel, fâşiile de vegetaţie nativă. Agricultură cu prelucrare zero a solului. Pentru început, coridoarele naturale ar trebui să arate ca o continuare a agriculturii obişnuite, ca mijloc de creştere a stratului de sol şi a rezilienţei acestuia. Centurile largi de pădure au însemnat un pas înainte în această chestiune, fiind cele mai puţin contestate. După aceea, putea fi lansată ideea populării cu animale sălbatice – ca formă de combatere a dăunătorilor. Desigur, cei care păstoreau animale domestice nu au fost mulţumiţi, dar de la spaima produsă de boala vacii nebune în deceniul precedent, odată cu prăbuşirea ulterioară a cererii de carne de vită, pur şi simplu erau mult mai puţine animale domestice care să-i îngrijoreze. Porcii erau închişi, găinile erau închise; acei

presupuşi lupi teribili ar ucide acum, în cea mai mare parte, căprioare infestate de căpuşe şi mâncătoare de recolte; căprioarele erau dăunătorii, căprioarele care au devastat recoltele! Era o chestiune de protecţie a culturilor să ai prădători sălbatici pe terenul agricol! Şi chiar le-ai putea vâna mai târziu, dacă ar fi necesară o anumită sacrificare. Deşi susţinerea acestui argument era un pic lipsită de sens, întrucât unii dintre cei mai aprinşi colegi ai mei erau toţi pentru sacrificare, vânând vânătorii. Dar noi, care am fost purtătorii de cuvânt ai prietenoşilor locuitori din Midwest, am subliniat chestiunea controlului dăunătorilor prin reintroducerea animalelor sălbatice, fără a preciza în detaliu despre ce dăunători era vorba.

Şi, ca să spun adevărul, Midwestul superior şi statele din vestul acestuia până la Seattle sufereau rău. Oricum se goleau. Oamenii puteau câştiga mai mulţi bani crescând bivoli şi îngrijind rezervaţii ale faunei sălbatice decât cultivând pământului. Câmpiile acelea din nord nu erau potrivite pentru agricultură, oamenii s-au convins de acest lucru pe propria piele încă de la început. Acum toţi tinerii plecau şi nu se mai întorceau niciodată.

Ce i-ar face să rămână? Protecţia faunei sălbatice! Mai ales atunci când puteau câştiga o viaţă mai bună decât cu agricultura înglodată în datorii, lovită de secetă, afectată de iarnă, otrăvitoare de la atâtea pesticide, istovitoare, pe care oamenii o încercaseră în ultimele două secole. Toate eforturile nu le aduseseră drept recompensă decât furtuni de praf şi o datorie crescândă, copii care plecau şi moarte timpurie. O eroare de categorie de la început, un analfabetism ecologic. Era timpul pentru o schimbare.

Aşadar, ne întâlneam cu autorităţile districtului, mergeam la şedinţele consiliului municipal, la adunările bisericeşti, la şedinţele legislativului de stat, la târgurile din district, la târgurile comerciale, la adunările şcolare şi la orice fel de şedinţă, la toate întâlnirile la care nimeni nu se gândeşte vreodată să meargă şi regretă profund că a mers când ajunge acolo, şi ne susţineam argumentele, arătam fotografiile şi cifrele şi vedeam ce s-ar putea face.

Oferiţi-le mamuţi-lânoşi şi tigri-cu-dinţi-sabie dacă de asta au nevoie, deşi, pentru a spune adevărul, oamenii din Midwestul superior rareori merg pe mâna asta. Ideea lor de megafaună charismatică este labradorul lor ciocolatiu.

Totul a funcţionat destul de bine până când ne-am lovit de un obstacol. Un grup de bărbaţi puşi pe harţă au declarat că, deşi aveam dreptul să trecem frontiera de stat din Montana în Dakota de Nord, conducând o turmă de bivoli ca avangarda unei suite de animale care includea, da, lei, pantere şi urşi – oh, Doamne! –, aveau de gând să ne oprească. Era dreptul lor dat de Dumnezeu ca americani să nu cedeze şi să-i omoare pe păcătoşii de orice fel, animale sau oameni. Şi unii proprietari de domenii private de-a lungul frontierei de stat au fost dispuşi să-i lase pe aceşti tipi să se adune şi să ne blocheze calea atunci când am trecut frontiera de stat. Au organizat o bandă înarmată până în dinţi, s-au deplasat cu toţii către aceste proprietăţi în camionetele lor masive şi s-au pregătit să ne întâmpine. A fost o ştire fierbinte, un eveniment mediatic.

Atunci, bine, evenimentele media pot fi bune. Trucul este să le tratezi corect. Ceea ce, desigur, include să nu fii ucis.

Aşadar, am fi putut să trimitem o turmă de zece mii de bivoli şi să-i zdrobim sub copite, ca în filmul respectiv. Foarte satisfăcător, dar nu servea cu adevărat scopului urmărit. Nu era o mişcare care să câştige inimile şi minţile. Sau puteam să ne plimbăm prin faţa animalelor împreună cu familiile noastre, cu copiii în avangardă, ţinându-şi în braţe raţele şi ratonii de companie, şi să-i copleşim cu dragoste şi bunătate şi pui. Îndoielnic şi periculos. O imagine media grozavă, totuşi, nu o idee bună.

Am hotărât să mergem cu mai mulţi cowboy care mânau o herghelie de cai sălbatici. De asemenea, nişte oi şi câini ciobăneşti, ca şi cum ar reconcilia vechea luptă occidentală dintre cele două modalităţi concurente de a distruge pământul. Şi erau cai sălbatici, şi oile sălbatice, şi caprele-de-munte sălbatice. Bineînţeles, câinii ciobăneşti

erau domestici, se aflau acolo doar pentru a implica şi câinii. Nu că nu sunt minunaţi la păstorit, deoarece sunt. Dar erau utili pentru mai mult de atât. Ciobăneştii sunt animalele de sprijin emoţional ale locuitorilor din Midwest, legătura lor dintre om şi animalele sălbatice.

Apoi, în spatele acelei avangarde de cowboy şi câini ciobăneşti, o întreagă paradă. Bivoli, elani, urşi – de parcă un circ de modă veche venea în oraş. Ne-am fi dorit să avem şi vreo doi mamuţi-lânoşi. Şi nu mai pun la socoteală lupii şi pumele; oricum nu le plăcea să ne ţină companie şi puteau să se strecoare mai târziu noaptea, în felul lor obişnuit. Nici măcar nu e firesc să vezi o pumă, le place să se ascundă şi sunt animale nocturne. În toată viaţa mea am întâlnit o singură dată una în sălbăticie şi, într-adevăr, a fost îngrozitor. Am crezut că s-a terminat cu mine.

A venit ziua programată, am sunat la presă, au sosit oameni din toată lumea. Atât de mulţi oameni au vrut să mărşăluiască împreună cu noi, încât erau mai mulţi oameni decât animale, iar animalele se speriau, în mod natural. Dar am pornit oricum, chiar după ivirea zorilor, şi am trecut frontiera de stat pe o lăţime de 16 kilometri, ca un asalt nebunesc din Primul Război Mondial. Şi chiar aşa şi arăta.

Acei nenorociţi de ucigaşi de animale nu au avut nicio şansă, nicio clipă. De fapt, destul de mulţi dintre ei au rămas pe poziţii şi au împuşcat mai multe animale. Majoritatea cerbi, s-a dovedit, pentru că îi trimiseserăm pe post de cercetaşi, săracii. Primul val. Căprioarele şi cerbii sunt proştii trişti ai faunei sălbatice americane, atât de frumoşi, atât de lipsiţi de apărare, atât de numeroşi, atât de slabi. Prădătorii lor principali sunt maşinile. Se pare că nu reuşesc niciodată să priceapă nimic, nici despre maşini, nici despre orice altceva; sau poate că reuşesc, dar nu au o modalitate bună de a transmite ceea ce învaţă progeniturilor lor, dacă se întâmplă să aibă noroc şi să treacă de prima tinereţe. Este important să ne amintim întotdeauna că aceştia, chiar dacă sunt la fel de obişnuiţi ca şobolanii, un fel de buruieni printre mamifere, sunt

totuşi animale sălbatice frumoase, care se descurcă singure într-o lume periculoasă. Îi salut mereu când îi întâlnesc şi încerc să-mi amintesc să simt şi eu acelaşi fior ca şi cum aş vedea pe cineva neobişnuit, ca de exemplu un fel de lup. Este greu, dar este un obicei pe care îl poţi dobândi. Iubiţi-vă căprioarele şi îngrădiţi-vă foarte bine grădina de legume!

Aşadar, ziua a decurs bine, aşa cum ne aşteptam. Mai mulţi cerbi au fost ucişi, vânătorii-ucigaşi au trebuit să se retragă ruşinos, prefăcându-se că nu au nimic de-a face cu asta. Am filmat chiar şi o retragere pripită a unui convoi de camionete şi capcana unui vânător de raţe, călcată de o turmă de bivoli, care nici nu au observat că le-a căzut ceva sub picioare. Cowboy-i se ţineau drept în şa, făceau opturi cu lasourile, câinii ciobăneşti conduceau cu uşurinţă oile prin porţi, iar imaginile şi reportajele au circulat în întreaga lume. A fost doar un moment al furtunii, dar, după aceea, coridoarele pentru habitat au devenit mai mult decât un lucru obişnuit. Cărţile minunate ale lui E.O. Wilson au ajuns în topul bestsellerurilor de non-ficţiune şi am putut continua treaba cu mai multă înţelegere şi sprijin public.

Donaţi pentru „Half Earth”!

73

Teoria monetară modernă (TMM) a fost, într-un fel, o reintroducere a economiei keynesiene în criza climatică. Axioma fundamentală a lui John Maynard Keynes era că economia ar trebui să servească oamenii şi nu oamenii economia. De aici rezultă că obiectivul politicii publice, care formulează şi impune punerea în aplicare a legilor economice, ar trebui să fie angajarea deplină. Garanţia locului de muncă era esenţială pentru ideile de bună guvernanţă ale TMM. Oricine doreşte să lucreze trebuie să obţină un loc de muncă de la stat, „angajatorul de ultimă instanţă”. Toţi lucrătorii comunitari ar trebui să primească un salariu care să acopere cheltuielile vitale. Pentru a evita pierderea forţei de muncă, sectorul privat ar fi obligat să îşi ridice plafonul salarial la acelaşi nivel.

TMM reflectă argumentul lui Keynes conform căruia guvernele nu percep datoria aşa cum o fac indivizii, deoarece guvernele emit propria monedă şi sunt capabile să tipărească mai mulţi bani fără a provoca inflaţie. Relaxarea cantitativă (RE) după crahul din 2008 a demonstrat această stabilitate a preţurilor, în ciuda infuziilor majore de bani noi. Astfel, TMM a recomandat cheltuieli de stimulare solide sub formă de relaxare cantitativă a carbonului (REC), precum şi o garanţie a locului de muncă. Ambele ar trebui să servească la decarbonizarea civilizaţiei umane şi la menţinerea unui echilibru stabil al biosferei, singurul sistem de susţinere a vieţii pentru omenire.

Criticii TMM, care o numeau uneori „arborele banilor magici”, au subliniat faptul că J.M. Keynes a susţinut o creştere a cheltuielilor bugetare în perioadele de recesiune economică şi reducerea acestora în perioadele de expansiune, când guvernul a colectat suficiente impozite pentru a finanţa cheltuielile în cazul unei alte crize. Renunţarea la rezervele anticiclice şi tratarea banilor ca o resursă infinită reprezintă o greşeală, au spus criticii,

deoarece există o relaţie reală între preţ şi valoare, oricât de distorsionată ar fi aceasta de diverse forţe istorice. În plus, prin asigurarea ocupării depline, guvernul va stabili nivelul salariului minim, iar atunci când aceasta va determina inflaţia, iar guvernul va încerca să o stingă prin reglementarea preţurilor, va stabili în cele din urmă atât salariile, cât şi preţurile, preluând controlul deplin al economiei. În acest caz, banii pot fi desfiinţaţi cu totul şi se poate trece la calcule computerizate ale producţiei pentru tot ceea ce este necesar, ca în cartea *Red Plenty,* cu alte cuvinte – către comunism. De ce să nu recunoaştem şi să mergem acolo direct, ocolind etapele intermediare?

Au fost unii care au răspuns la această întrebare cu: da, de ce nu?

Susţinătorii TMM au răspuns că ar dori să păstreze experienţa acumulată a economiei convenţionale ca ştiinţă socială în scopul analizei politice, reorientând în acelaşi timp ţintele finale ale economiei în direcţia beneficiului persoanei şi al biosferei prin redefinirea punctelor de vedere politice şi a teoriei banilor în aşa fel încât să ajute civilizaţia să treacă prin porţile înguste ale crizei. Economia a fost şi este un instrument pentru optimizarea activităţilor pentru atingerea obiectivelor; obiectivele ar putea şi ar trebui să fie ajustate. Aşadar, susţinătorii TMM au recunoscut că propunerea lor reprezintă mai degrabă o mutare către o nouă economie politică, decât doar ajustarea capitalismului. Nu doar Keynes Plus, nici teoria ad-hoc sau mai degrabă practica dobândită care a contribuit la depăşirea crizei din 2020, nici doar practica sau teoria care au susţinut şi au plătit în cele din urmă New Green Deal, lovitura aceea de la începutul Războiului pentru Pământ. A fost mai mult decât atât: au încercat să găsească soluţii pentru a face tot ce este necesar în timpul crizei biosferei, de vreme ce economia convenţională nu a reuşit să se ridice la înălţimea momentului şi a rămas închistată în vechea sa analiză a capitalismului, ca şi cum capitalismul ar fi fost singura economie politică posibilă, încremenind astfel economia ca disciplină, ca un cerb

surprins de farurile unei maşini.

Destule guverne au fost convinse de TMM să o încerce. Faptul că a influenţat atât de mult politica până la sfârşitul anilor ’30 a fost considerat un semn fie al progresului, fie al unor soluţii fanteziste disperate. În mod similar, exact acum un secol, aceeaşi împărţire de opinii a fost cauzată de inovaţiile politice ale lui Keynes şi mulţi observatori au fost curioşi să facă paşi suplimentari şi să vadă dacă, de data aceasta, după ce au reiterat în acest domeniu evenimentele din anii ’30 ai secolului al XX-lea, vor reuşi în cele din urmă să evite repetarea celor petrecute în anii ’40.

74

Pentru Frank, toate zilele semănau între ele. Nu se orienta după calendar şi nici nu ţinea cont de zilele săptămânii. Din când în când, Syrine şi fata ei mai mică veneau să-l vadă; poate că o dată pe lună, sau cam aşa ceva. Avea impresia că fata mai mare era prea supărată pe el ca să vină. Mai venea şi Mary Murphy, cam la o săptămână sau două. Lucrează în apropiere, îşi spunea el.

În cantina închisorii, erau hrăniţi cu mâncare elveţiană, consistentă. Începuse să câştige puţin în greutate din cauza asta. În timp ce mânca, citea cărţi împrumutate de la bibliotecă. Ocazional, un ziar în limba engleză, publicat săptămânal la Paris. În biblioteca închisorii erau o mulţime de cărţi în limba engleză şi citea fără niciun discernământ. John le Carré, George Eliot, Dickens, Joyce Cary, Simenon, Daniel Defoe. Robinson Crusoe era amuzant. Norocul lui că a fost în stare să jefuiască epava propriei nave. Toate lucrurile recuperate i-au făcut viaţa mai bună. În anumite privinţe, nu era prea deosebit de Frank. Şi el rămăsese blocat pe o insulă şi încerca s-o scoată la capăt.

De obicei, la opt dimineaţa, se urca în duba care transporta prizonierii prin oraş. Cobora, ca de obicei, acolo unde erau lagărele de refugiaţi. I se părea întotdeauna puţin jenant, dar nu renunţa. Poate că era ceea ce unul dintre terapeuţii lui numise dependenţă. Întoarce-ţi faţa către ceea ce te deranjează, acceptă provocarea. Una dintre cărţile din biblioteca închisorii era scrisă de un african care călătorise pe coasta Groenlandei la începutul secolului al XX-lea, locuind în satele inuite. Eschimoşi, i-a numit el. Scria că au o zicală în sătucurile lor reci, pentru a face faţă momentelor când pescarii ieşeau şi nu se mai întorceau niciodată sau când copiii mureau. Foame, boală, înec, îngheţ, moarte la vânătoare şi aşa mai departe; sufereau de o mulţime de traume. Cu toate acestea, eschimoşii erau oameni veseli, scria bărbatul. Zeul furtunii la ei se numea Nartsuk. Zicala lor era aşa: trebuie să te

confrunţi cu Nartsuk. Asta însemna să rămâi vesel în ciuda tuturor greutăţilor. Indiferent cât de rău o duceau, inuiţii considerau că este nepotrivit să fie trişti sau să-şi exprime durerea. Râdeau în faţa nenorocirii, făceau glume despre lucrurile care nu mergeau bine. Erau cu faţa la Nartsuk.

O astfel de abordare nu ar face rău nimănui. Într-o zi, lucrând la o linie de autoservire într-o cantină şi observând cu coada ochiului faţa supărată a unui refugiat care stătea la coadă, Frank şi-a dat seama că, în cele din urmă, toţi erau posttraumatici, iar unii încă mai treceau prin traumă. Aceşti oameni pe care îi servea fuseseră bătuţi în diferite moduri, împuşcaţi, bombardaţi, alungaţi din casele lor, văzuseră cum sunt ucişi alţi oameni; toţi făcuseră călătorii disperate pentru a ajunge aici, dormind direct pe pământ, flămânzi. Acum se aflau într-un loc nou, unde s-ar putea întâmpla lucruri noi, lucruri diferite, lucruri bune. Era o chestiune de răbdare, de concentrare asupra oamenilor din faţa ta. Poate că, în cele din urmă, ar putea să-şi depăşească traumele. Trebuie să vorbeşti cu oamenii.

Frank vorbea rareori cu cineva, dar uneori o făcea şi apoi se trezea bâlbâindu-se puţin. Dar şi punea întrebări şi asculta ce-i spuneau oamenii. Oricât de proastă ar fi fost engleza pe care o vorbeau, era întotdeauna mai bună decât încercările lui în limba lor. Foloseau engleza ca pe un ciocan pentru a-şi transmite semnificaţia, loveau cu ciocanul în cuie de semnificaţii. Din acestea apăreau adesea propoziţii ciudat de articulate şi expresive. Uneori sunau ca personajele lui Defoe. „Situaţia a devenit urgent de urgentă”, i-a spus cineva într-o zi. „Eu albastru cerul!” a exclamat o fetiţă.

Ştirile îl tulburau adesea. Valuri de căldură, atacuri teroriste. Toţi militarii lumii se concentraseră pe combaterea terorismului. Nu existau conflicte interstatale suficient de grave pentru a le distrage atenţia militarilor de la încercarea de a-i descoperi şi a-i nimici pe terorişti. Dar cu succes limitat, se părea. Un duşman cu cap de hidră, i-a numit cineva. Iar lui Frank i se părea altfel decât atunci când era copil, când teroriştii erau universal

detestaţi. Acum era altfel. Multe atacuri aveau loc acum asupra celor care ardeau carbon, în special asupra celor suficient de bogaţi pentru a-l arde în mod vizibil. Curse auto şi avioane private. Iahturi şi nave portcontainer. Aşadar, acum teroriştii implicaţi erau probabil sabotori sau chiar luptători ai rezistenţei, care luptau pentru Pământul însuşi. „Trupele de Şoc ale Gaiei”, „Copiii lui Kali”, „Apărătorii Mamei Pământ”, „Pământul în Primul Rând”, şi aşa mai departe. Oamenii citeau despre actele lor violente şi despre decesele frecvente rezultate şi ridicau din umeri. La ce se aşteptau? Cine mai deţine avioane private? Acum erau dirijabile care zburau cu emisii negative de carbon, deoarece panourile solare de pe părţile lor superioare colectau mai multă energie electrică decât era necesar pentru zbor, astfel încât să o poată transmite prin microunde până la receptoarele peste care treceau. Călătoria aeriană ar putea fi acum şi generatoare de energie – şi atunci, un avion cu reacţie? Nu. Dacă erau ucişi câţiva oameni pentru că zburau, nimeni nu simţea prea multă simpatie pentru ei. Proştii care ard în mod vizibil carbon, ucişi din cer cumva? Şi ce dacă! Moartea din cer a fost calea americană încă de la Clinton, Bush şi Obama, adică de când a devenit fezabilă din punct de vedere tehnologic. Oamenii erau supăraţi, oamenii erau speriaţi. Oamenii nu erau pretenţioşi. Lumea tremura pe marginea prăpastiei, trebuia făcut ceva. Monopolul de stat asupra violenţei fusese probabil o idee bună atât cât durase, dar nimănui nu i-a venit să creadă că va reveni vreodată. Numai într-o perioadă mai bună. Între timp, capul jos. Încearcă să rămâi norocos. Nu zbura cu avioane private sau poate cu niciun fel de avion. E ca şi cum ai consuma carne de vită; unele lucruri sunt prea periculoase pentru a putea continua. Când hamburgerul tău vegetal are un gust la fel de bun, în timp ce pachetul tău de carne de vită proclamă *Garantat sigur!* cu o scutire de răspundere scrisă cu litere mici în partea de jos, poţi fi sigur că s-au schimbat vremurile.

Într-o după-amiază, după ce s-a întors de la marea

tabără din Winterthur, a venit Mary Murphy. Au traversat strada şi s-au aşezat la o masă într-o cafenea. Era o după-amiază frumoasă, soarele încă strălucea. Au luat câte un *kafi fertig,* cu plăcuta lui ciocnire de grade de amar, o ciocnire de efecte. Această femeie ciudată îl privea cu atenţie. Viaţa în închisoare nu era chiar atât de rea. Într-adevăr, la masa vecină, o altă pereche de prizonieri trăgeau pe rând dintr-o ţigară. Gardienii închisorii nu se opuneau ca deţinuţii să consume canabis, îi mai liniştea. Gardienii întorceau privirea chiar şi atunci când era consumat în curtea fumătorilor din închisoare, cu atât mai mult peste drum. Aveau dreptate în legătură cu efectul calmant, deci era doar rezonabil. Şi elveţienii erau cu toţii raţionali.

— Atacurile asupra celor care ard carbon s-au înmulţit, spuse Frank.

— Da, confirmă Mary, uitându-se la pahar.

— Crezi că unele dintre ele sunt comise de oamenii tăi? întrebă el.

— Nu. Noi nu facem aşa ceva.

Nu avea de gând să recunoască nimic în faţa lui. Nu avea niciun motiv. Trecuseră o dată sau de două ori prin anumite momente evazive de apropiere, începând chiar în prima noapte din apartamentul ei, dar acum păreau să se fi îndepărtat şi să se afle într-un spaţiu ceva mai formal. Nu mai ştia de ce l-a vizitat.

— De ce mă vizitezi? o întrebă.

— Îmi place să văd ce mai faci, spuse ea, după care tăcu şi sorbi din băutură. De asemenea, îmi place să ştiu unde eşti.

— Ah, da.

— Pari mai liniştit, dar...

— Dar ce?

— Nu eşti chiar în apele tale. Pari nemulţumit.

— Nu sunt, spuse Frank, pufnind.

— A trecut mult timp.

— De când?

— De când s-au întâmplat evenimente neplăcute.

— Încă se întâmplă, spuse el, ridicând din umeri.

Mary părea că îşi pierde răbdarea.

— Nu poţi face faţă problemelor lumii întregi. Nimeni nu ar trebui să încerce.

— Se întâmplă fără să încerc.

— Poate ar trebui să nu mai citeşti ştirile. Nu te mai uita la televizor.

— Acum citesc *Moll Flanders.* Şi pentru ea a fost la fel.

— Ea cine mai e?

— Un personaj dintr-un roman de Defoe. Sora lui Robinson Crusoe.

— Oh, da. Îmi amintesc, spuse Mary, zâmbind scurt. Un supravieţuitor.

— Desigur. Nu s-au îngrijorat ca noi. Erau întorşi cu faţa spre Nartsuk. Pe atunci nu exista tulburarea de stres posttraumatic.

— Sau era peste tot. Ca aerul pe care îl respirau.

— Asta este încă o deosebire.

— Poate. Dar, după cum îmi amintesc eu, Moll Flanders nu a încercat să preia trauma întregii lumi. Oamenii nu erau atât de îngrijoraţi de soarta altora.

— Dar ar trebui să fim, nu? Pentru ei, oamenii mureau tot timpul. Trebuia să meargă mai departe. Putea fi partenerul tău, copilul tău. Acum este altfel. Probabil că tu şi ai tăi nu veţi cădea morţi, nu astăzi.

— Ai mei au căzut, i-o tăie Mary.

Asta îl surprinse şi se uită la ea mai atent. O privi cum bea. Şi-a amintit de un moment în prima seară, când a întrebat-o despre viaţa ei, cum se repezise la el. Aproape că era mai supărată pentru o întrebare personală decât pentru că fusese răpită.

— Bine, spuse el, dar, cumva, este altfel. Poate ca urmare a ceea ce ştim acum. Ştim că trăim cu toţii într-un sat cu opt miliarde de vecini. Este al nostru acum. Toţi reuşim sau niciunul dintre noi nu este în siguranţă. Aşa că ne preocupă starea celorlalţi.

— Dacă totul este adevărat.

— Şi nu este?

— Mă tem că mulţi oameni nu participă la viaţa satului global. Janus Athena spune că imaginea satului este regretabilă. Şi naţionalismul a revenit în forţă. Limba pe care o vorbeşti este familia ta. Trageţi limite în jurul vostru şi viaţa va deveni mai uşoară. Împărţirea în prieteni şi inamici nu a dispărut.

— Dar este greşită.

— Poate.

— Bineînţeles că este greşit, spuse Frank, simţind o notă de iritare. De ce spui asta, încerci să mă schimbi?

— Poate.

Frank o străpunse cu privirea.

— Ştii cum se spune că în viaţa reală suntem familiarizaţi doar cu un cerc foarte restrâns de oameni? Ca în era glaciară? îl întrebă ea, cedând puţin.

— Acum este altfel, insistă el. Ştim mai multe acum. Acei oameni din peşteri ştiau că există doar câteva sute de oameni în viaţă. Acum ştim mai bine şi simţim asta.

— Posibil, zise ea, dând din cap. Opt miliarde de oameni, toţi înghesuiţi aici, continuă ea, bătându-se peste piept. Nu e de mirare că este atât de aglomerat. Totul e transformat într-o masă gigantică solidă, totul a fuzionat într-un sentiment de ambiguitate.

Frank dădu din cap, cântărindu-şi cuvintele. Senzaţia de presiune în piept îi era familiară. Durere de cap. O senzaţie universală. O nouă emoţie sau amestec de emoţii – amărăciune şi negru. Cofeină şi alcool. Excitante şi deprimante. O mulţime din toate. Sentimentul de ambiguitate. Nu este surprinzător că provoacă stupoare. Sau disperare.

— Poate, spuse el, imitând-o.

Mary făcu o grimasă, recunoscând că fusese enervantă.

— Oceane de nori în pieptul meu. Un poet a spus asta. Hai să zicem că simţim satul global, dar într-un mod amestecat. Asta spui că eşti, amestecat? Zdrobit?

— Nu. Ba da, răspunse el aruncându-i o privire, apoi uitându-se din nou în jos. Poate.

Mary îl cercetă, curioasă.

— Ar trebui să urci în Alpi, să faci o plimbare în munţi. Mie această plimbare mi-a limpezit bine mintea, deşi am ajuns acolo dintr-un motiv complet diferit. Ai putea să te duci într-o singură zi şi să te întorci la timp.

— Poate.

Mai târziu, Frank se gândi la ceea ce-i spusese Mary. Că el nu era cu totul acolo: adevărat. Că era amestecat într-un lucru pe care nu-l putea înţelege: adevărat. Sentimentul de ambiguitate. Însă proiectul urma să se confrunte cu Nartsuk. Aceasta nu însemna doar acceptare, ci şi sfidare. Trebui să râzi de toate provocările lumii, e un stil inuit bun.

★

Frank luă trenul spre Lucerna, un autobuz spre pădure, la poalele masivului Pilatus. Urmă unul dintre trasee, de-a lungul unei cărări printr-o pădure care semăna cu un parc, până pe o pajişte alpină întinsă, curată, acoperită de iarbă – mai sus decât pădurea, dar sub vârful gri al muntelui. Sus, deasupra capului său, telecabina se legăna într-un spaţiu aerian larg. Frank o ignoră şi îşi continuă drumul în jurul vârfului până n-o mai văzu. Mai avea doar câteva ore înainte să se întoarcă, aşa că era un fel de exerciţiu să urce cât mai sus pe această potecă şi apoi să coboare.

În mijlocul unei pajişti alpine ondulate, nesfârşite, Frank dădu peste o creastă verticală joasă la capătul potecii, lângă care se afla un animal sălbatic. Ah... chiar patru! Capre-negre sau ibecşi, nu ştia, doar ghicea. Auzise că pot fi întâlnite aici, sus. În faţa lui, evident, se aflau un mascul cu o femelă şi doi iezi, deşi nu prea mici – nu-şi dădea seama.

Nu păreau deranjaţi de prezenţa lui. Erau conştienţi de el, în alertă, cu capul sus, adulmecând; dar păreau că rumegă. Mestecau mâncarea regurgitată, lent şi regulat, se vedea ca un nod în obraji, trebuia să fie ceva de mestecat, sau aşa părea.

Aveau corpurile rotunjite şi pline, păreau bine hrănite. Pentru că se hrăneau cu iarbă, evident. Aveau capul asemănător cu al caprei. Coarne scurte, uşor curbate pe

spate, dar în principal drepte. Nişte creste orizontale înconjurau coarnele, posibil creşteri anuale; arătau ca nişte întăriturі ale coarnelor; animalul chiar te-ar putea străpunge dacă ar înclina capul. Deşi ar fi trebuit să se uite înapoi printre picioarele din faţă pentru a avea coarnele îndreptate înainte, aşa că era un mister. Păr brun scurt, pe cea mai mare parte a corpului, dar păr fin, bej, ca o blană, pe burtă, cu o bandă închisă care separa maroul de bej.

Cel mai mare se uita la el. Apoi Frank văzu că irisurile creaturii erau dreptunghiulare. Ca ale caprei, aşadar? Avu un mic şoc. Irisuri dreptunghiulare, cum vine asta? De ce? Chiar se uita la el?

Se părea că da. Privire constantă a unui alt animal, care mesteca în timp ce îl privea. Ce i-ar putea face omul ăsta? E vreo problemă?

Creatura nu părea să creadă aşa. Era mai mult un caz de interes reciproc. Frank stătea acolo în hanorac. Se priveau. Frank imită mestecatul. Creatura îşi înclină capul în lateral, interesată de asta, poate. Din când în când, clipea. O rafală de vânt îi răvăşi părul de pe spate, apoi barba lui Frank. Frank zâmbi.

Ceva îi aminti să se uite la ceas. Era târziu! Se pare că se privise în ochi cu această capră-neagră, sau ibex, sau capră-de-munte, cu această creatură din Alpi, timp de aproximativ douăzeci de minute! Iar lui i se păruseră doar două-trei!

Frank se agită, ridică şovăitor mâna, îi făcu semn animalului şi porni înapoi.

75

În SUA, site-ul Sindicatului Naţional al Studenţilor a efectuat un sondaj: 30% din membrii sindicatului au răspuns DA la întrebarea dacă sunt suficient de afectaţi financiar de taxele de şcolarizare încât să accepte o grevă sindicală de sfidare sub forma refuzului de a efectua plata următoare. La aderarea la sindicat, membrii au fost de acord să participe la orice grevă solicitată de 30% din membri, aşa că acum coordonatorii sindicatului au cerut un vot de grevă pentru a fi siguri şi au obţinut 80%, cu participare de 90%. Nimic din toate acestea nu a fost surprinzător; insecuritatea alimentară a studenţilor, adică foamea în rândul studenţilor, era un fenomen răspândit, tot aşa cum era şi lipsa de adăpost. Deci greva a început.

Datoria studenţilor constituia un flux anual de venituri de miliarde de dolari pentru bănci, iar neîndeplinirea obligaţiilor coordonate a însemnat că aveau o problemă de lichiditate. Iar băncile erau atât de supraîndatorate şi, prin urmare, dependente de toate plăţile primite la timp pentru a putea continua să-şi plătească propriile datorii, încât această grevă fiscală le-a aruncat imediat într-o criză de lichiditate care aminteşte de crahurile din 2008, 2020 şi 2034, cu excepţia faptului că, de data aceasta, oamenii au făcut-o intenţionat şi tocmai pentru a doborî băncile. Băncile s-au repezit toate la Rezerva Federală, care a mers în Congres pentru a explica situaţia şi a solicita un nou ajutor de urgenţă gigantic pentru a păstra lichidităţile şi, astfel, încrederea în sistemul financiar în sine. Au existat apeluri de la mulţi membri ai Congresului pentru salvarea băncilor, acestea fiind esenţiale pentru economie şi prea interconectate pentru ca oricare dintre băncile mari să fie lăsate să se prăbuşească. Dar Rezerva Federală a cerut Congresului să autorizeze salvarea băncilor în schimbul acţiunilor de proprietate de la fiecare bancă ce a primit oferta. Aceasta însemna fie naţionalizarea finanţelor, fie finanţarea naţiunii, în sensul că acum era mai clar decât

oricând că ţara era în realitate condusă de Rezerva Federală. Şi din moment ce Congresul conducea Rezerva Federală şi oamenii i-au votat pe membrii Congresului, poate că totul a început să funcţioneze, cumva, ca urmare a acestei greve. Definancializare, într-un fel. Sfârşitul neoliberalismului.

Această posibilitate a fost suficient de şocantă, dar, în aceeaşi lună, Uniunea Africană a informat Banca Mondială şi guvernul chinez că toate datoriile africane faţă de aceste organizaţii sunt declarate odioase. Guvernele tuturor ţărilor Uniunii Africane au sprijinit în comun anularea totală a datoriilor, *haircut*-ul *haircut*-urilor, tunsoarea tunsorilor, o reducere de capital fără precedent care să fie urmată de un nou cod de acorduri negociate de Uniunea Africană cu participarea tuturor statelor de pe continentul african. Iniţiativa a fost anunţată ca sfârşitul neocolonialismului neoliberal şi adevăratul început al „Africii pentru Africani". Chiar şi Egiptul şi restul Africii de Nord s-au alăturat acestui proiect, punând oamenii mai presus de capital, continentul mai presus de istorie şi, în cazul Egiptului, poate chiar mai presus de întregul nord musulman, distanţându-se astfel de Arabia.

Şi chiar în luna următoare, în China, muncitorii cunoscuţi în mod informal drept „miliardul" au preluat piaţa Tiananmen, prin simplul expedient de a pătrunde în ea cu milioanele, provocând în drumul lor blocarea întregului trafic din oraş. Mulţimi de pietoni au blocat autostrăzile din Beijing, ocolind barierele şi punctele de control din jurul pieţei Tiananmen, umplând piaţa şi cartierele din jur în aşa măsură, încât poliţia şi armata nu au putut face nimic în faţa celor cinci milioane de oameni care se adunaseră în centrul oraşului. Demonstraţii similare s-au organizat în cele mai mari oraşe chineze; au existat literalmente sute de astfel de demonstraţii, mult mai multe decât le-ar fi putut face faţă armata chineză printr-o manieră tipică de control al mulţimii. Pe lângă cerinţele convenite pentru abolirea sistemului *hukou,* au fost adăugate altele noi, insistând ca Partidul Comunist

Chinez să răspundă mai bine nevoilor cetăţenilor. Deoarece protestele fuseseră programate pentru reuniunea de cinci ani a Congresului Partidului, s-a dovedit posibilă exercitarea unei presiuni asupra Partidului în vederea numirii unui comitet permanent complet nou, care să includă femei şi tineri şi să fie dedicat reformelor după cum se cerea.

Profitând de moment, kurzii au anunţat crearea Kurdistanului într-o parte a Irakului care se afla deja sub controlul lor, la care s-au adăugat bucăţi semnificative de teritorii siriene, turceşti şi iraniene aflate la graniţele noii formaţiuni. Kurzii se autoafirmau şi nu era nimeni suficient de puternic să-i oprească. Toate ţările înconjurătoare erau revoltate şi ostile, dar se duşmăneau şi între ele, aşa că nu puteau formula un răspuns eficient care să nu constituie, de asemenea, un atac asupra unui stat suveran vecin, fie aliat, fie inamic, dar oricum o naţiune prea periculoasă pentru a fi atacată.

Toate aceste evenimente s-au produs simultan şi n-au fost singurele. S-au întâmplat atât de multe, un asemenea spasm de revolte produse spontan (dacă au fost spontane!) în întreaga lume, încât unii istorici au spus că a fost un alt 1848, un fel de reapariţie a spiritului din 1848 în jurul bicentenarului său. Şi, aşa cum se întâmplase în acea perioadă de enormă nelinişte şi revoltă revoluţionară, nimeni nu putea explica de ce se întâmplă în atât de multe locuri diferite în acelaşi timp. Coincidenţă? Conspiraţie? Spirit mondial? *Zeitgeist* în acţiune? Cine ştie? Tot ce se ştia cu siguranţă era că se întâmplă şi că lucrurile se destramă.

În toată această frământare şi incertitudine, piaţa a căutat ceva de care să fie sigură. Volatilitatea era bună pentru comercianţi, sigur; dar la sfârşitul zilei trebuia să ai unde să-ţi agăţi pălăria. Dolarul diminuat... Chiar aşa? Totul diminuat? Poate, dar unde să-ţi ascunzi fondul de urgenţă în caz că totul eşuează? Mişcarea „bani la saltea” nu a însemnat acelaşi lucru cu a merge pe lung, ceea ce de

fapt în acel moment părea aproape imposibil. Aceasta însemna că lucrurile deveneau din ce în ce mai existenţiale, deoarece era o chestiune de valoare supremă, de încredere în actul de schimb în sine. De îndată ce determinarea valorii a trecut de la a vorbi despre ratele dobânzii la a vorbi despre încrederea publicului, a meritat ca finanţele şi teoriile banilor să cadă în subsolul vieţii de zi cu zi şi de acolo şi mai departe, în puţul fără fund al filosofiei care încurajează oamenii să caute un răspuns la întrebarea cum şi de ce funcţionează banii, precum şi de ce unii oameni trăiesc ca nişte zei coborâţi pe Pământ, în timp ce alţii nu au unde să-şi pună capul noaptea. S-a dovedit că pur şi simplu nu există un răspuns satisfăcător atunci când vine vorba de strategii de investiţii pe care să te poţi baza.

Banii sunt făcuţi din încredere socială. Ceea ce însemna, în acel moment de spasmofilie, când totul se schimba şi pământul ţi se prăbuşea sub picioare în imense zguduiri tectonice, că banii înşişi erau căzuţi în uitare. Şi asta era înfricoşător.

O cantitate imensă de valori mobiliare s-a transformat pur şi simplu în fum. Băncile lumii occidentale dezvoltate erau prea conectate pentru a eşua; dacă una sau două dintre cele mari ar cădea, restul s-ar micşora şi ar aştepta până când statul îşi va recăpăta încrederea prin îngheţarea emiterii de împrumuturi şi chiar prin plata datoriilor proprii. De ce să plătim un creditor care ar putea să nu mai existe săptămâna viitoare? Cel mai bine este să aşteptaţi şi să vedeţi dacă supravieţuieşte pentru a solicita acea datorie în instanţă.

Cu alte cuvinte, îngheţarea lichidităţii. Diferite tipuri de titluri de valoare, care, de fapt, joacă rolul IOU-urilor între bănci, se depreciau brusc. Nu existau alţi bani în afară de numerar. Dar asta nu putea funcţiona la nesfârşit, deoarece în fiecare zi existau schimburi de miliarde de dolari pe diferite pieţe, inclusiv în aşa-numitele *dark pools,* unde cei care lucrează în spaţii de date nereglementate se asigură reciproc să plătească, în ciuda lipsei supravegherii

reglementare; iar onoarea în rândul hoţilor este un fel de noţiune feudală, mai potrivită pentru Robin Hood şi pentru oamenii lui veseli decât pentru lumea finanţelor contemporane. Nu. Dacă banii sunt o idee, un sistem bazat pe încrederea societăţii, atunci când intervine discordia, iar încrederea dispare instantaneu, banii devin mult mai puţini decât erau înainte.

Pentru unii, acestea nu au fost ştiri şocante; motiv pentru care o mare parte din bogăţia de pe planetă a fost investită în proprietăţi. Valoarea clădirilor şi a parcelelor poate scădea, dar proprietatea asupra activului nu va merge nicăieri şi, indiferent ce se întâmplă, va supravieţui tuturor şocurilor. Dar proprietatea nu este lichidă. Chiar dacă problema conservării averii a fost rezolvată în avans prin achiziţionarea de terenuri, case şi apartamente în zgârie-norii din Manhattan, problema banilor în sine nu va dispărea.

Aşadar, cu gemete, vuiete şi zgomote uriaşe de prăbuşire, economia lumii a stagnat. O mare depresiune a revenit în cele din urmă şi în totalitate, după aproape un deceniu de recesiune. Depresiunea în care trăiseră până atunci a fost numită Mica Depresiune sau Superstagnarea şi aşa mai departe. Aceasta nouă era, în cele din urmă, Superdepresiunea. Era o lipsă teribilă de bani, şi fără bani oamenii nu puteau fi plătiţi. Fără împrumuturi, fără achiziţii. Şomajul a depăşit repede nivelul de referinţă din anii 1930, de 25%. Într-adevăr, de data aceasta părea că şomajul ar putea creşte până la... până la cât? 50%? 70%? Nimeni nu avea idee.

S-a vorbit despre întoarcerea barterului, în special în mediul rural, unde oamenii erau destul de dispuşi să-l accepte. Dar nu era chiar aşa; barterul fusese întotdeauna o idee în mintea economiştilor, o poveste fantezistă. Şi în oraşe nu a funcţionat deloc. Casa de amanet este locul de bartering din oraşe. Dar şi acolo era în vigoare principiul „bani pentru bunuri, bunuri pentru bani”. Iar acesta funcţionează atâta timp cât funcţionează banii. La fel, dacă nu chiar mai rău, este cazul internetului. Când nimeni nu

are încredere în bani, internetul ca piaţă nu mai funcţionează.

Au fost create şi introduse unităţi de plată locale, au fost sprijinite de autorităţile oraşului, dar oraşul avea nevoie de bănci locale, iar băncile locale aveau nevoie de unităţi centrale. Totuşi, a început o serie dinamică de schimburi în multe regiuni, de multe ori bazine hidrografice suficient de mari pentru a-şi susţine populaţiile; iar oamenii au început să-şi folosească conturile YourLock ca site-uri pentru microbanking digital, care erau de o oarecare utilitate reală şi arătau potenţialul pentru un fel de bancă populară postcapitalistă.

Dar toate acestea erau prea noi, prea provizorii; erau prea mulţi oameni şi toţi străini. În ciuda tuturor eforturilor interesante, pe măsură ce economia ocolea scurgerea, a devenit tot mai clar: fie băncile centrale vor salva situaţia, fie nimeni nu o va salva. Ele erau ca degetul băiatului olandez din poveste care opreşte scurgerea apei[46], ultima cusătură care ar putea opri hemoragia. Băncile centrale vorbeau în favoarea statului. Statele în cauză erau acolo cu armatele şi poliţia pentru a sprijini aceste bănci centrale, toate deţinute *în teorie* de publicul la care se raportau. Dacă băncile publice s-ar putea menţine cumva pe linia de plutire – poate prin crearea mai multor bani, prin menţinerea tuturor băncilor private pe linia de plutire printr-o relaxare cantitativă şi mai accentuată –, atunci totul ar putea fi bine.

Din moment ce unii oameni îşi puseseră oricum speranţele în băncile centrale, acest debut brusc al haosului şi al dezordinii a fost văzut ca o oportunitate. Societatea ar putea insista acum asupra dreptului său de a primi despăgubiri cuvenite pentru salvarea constantă a băncilor private cu banii oamenilor, de a solicita reparaţii din profituri, de a desfiinţa complet profiturile cheltuind

[46] Referire la romanul *Patinele de argint,* de Mary Mapes Dodge. Hans Brinker, protagonistul romanului, își salvează orașul de la inundație introducând degetul într-o fisură apărută într-un stăvilar, până la remedierea situației.

bani pentru despăgubiri. Dacă băncile private rezistă, lăsaţi-le să falimenteze, să înceapă tranziţia către naţionalizarea completă a sistemului financiar, pe care societatea îl va deţine şi îl va folosi în beneficiul membrilor săi.

În mod ciudat, în această nouă criză financiară extremă, oamenii, oamenii obişnuiţi în masă, ca manifestare materială a „publicului”, păreau acum să deţină puterea supremă. Când apare o nevoie extremă, oamenii încep să se uite în jur în căutarea celor vinovaţi şi, dacă o mie de oameni se uită la unu, atunci este clar de partea cui este puterea. A fost suficient să prindem acest moment şi, după ce l-am prins, să trecem la acţiune. Poate că nu era nimic ciudat în acest lucru şi, în acelaşi timp, era – procesul s-a simţit ca o cădere liberă în abis. Inventarea paraşutei după ce ai sărit de pe stâncă.

Cu alte cuvinte, foarte rapid.

Astfel, guvernul din umbră conceput de Ministerul pentru Viitor din Zürich, Elveţia, a devenit un şablon pentru un nou plan. Nu complet nou, desigur. De fapt, era o rearanjare a diferitelor elemente ale planurilor vechi, în mai multe feluri. Mondragón, Kerala, TMM, blockchain, Danemarca, Cuba şi aşa mai departe: toate elementele au funcţionat tot timpul. Ceea ce a facilitat implementarea noilor metode. Fără revoluţii radicale, fără săptămâni de zece zile cu nume noi, fără plonjare în euforia revoluţionară atunci când vrei să rupi şi să refaci totul dintr-odată. Modificări minore ale drepturilor de proprietate. Cifre. Reprezentări. Ajustarea priorităţii unor valori. Improvizaţii. Soarele încă răsare, plantele continuă să crească. Cu toate acestea, oamenii trăiesc într-o lume a ideilor, aşa că, în ciuda soarelui, a cerului şi a tuturor celorlalte, toţi simţeau că li se învârteşte capul. Era o sursă continuă de panică.

Dar, pe măsură ce a devenit clar că băncile centrale vor interveni pentru a menţine lucrurile stabile şi lichidităţile, anumite pieţe s-au calmat. Brutăriile au continuat să coacă pâine. Congresul SUA a fost foarte ocupat cu adoptarea de

noi legi. Chinezii şi-au încheiat demonstraţiile şi s-au întors la muncă, cu un alt Birou Permanent responsabil. Kurdistanul şi-a asigurat frontierele şi a semnat tratate cu fiecare naţiune şi organizaţie care a vrut să semneze alături de ei. Oamenii au început să caute modalităţi de a câştiga o carbon-monedă sau două. Doar câteva din acestea ar însemna mult în monede locale. Sigur că sechestrarea a o sută de tone de carbon nu putea fi o acţiune atât de dificilă. Producerea de alimente în jurul casei a devenit o activitate secundară dinamică şi chiar cultivarea de legume pentru piaţă; uneori cele două erau chiar acelaşi lucru.

A fost o lună deosebită, apoi un an deosebit, un an care a devenit unul dintre acei ani despre care oamenii vorbesc apoi multă vreme, o dată din calendar folosită ca stenogramă pentru o perioadă întreagă. O schimbare tectonică în istorie, un cutremur în minte.

76

M-am înrolat în marina americană imediat după liceu. Am vrut să ies din oraş. Să văd lumea. Din Kansas, asta părea o cale bună. Mama era îngrijorată, dar tata era mândru. Marina are nevoie de femei mai competente, a spus el. Tu le vei arăta pentru ce. Îmi iubesc tatăl.

Opt ani bătuţi pe muchie. Uneori a trebuit să mănânc rahat, mai ales în relaţii, nu mai intru în detalii, se întâmplă tuturor, toată lumea se încurcă înainte de a avea noroc, dacă are. Atunci, dacă eşti suficient de inteligent să-ţi vezi norocul şi să acţionezi în funcţie de el, lucrurile se pot rezolva. În cazul meu a mers. Dar aici este vorba despre Marina SUA. Când m-am înrolat, eram plătită cu aproximativ 25.000 pe an. Nu sună prea mult, dar mi s-a oferit cazare şi mese gratuite şi am fost formată profesional într-o serie de locuri de muncă diferite, aşa că aveam posibilitatea să îmi depun la bancă cea mai mare parte a salariului, dacă doream, şi chiar aşa am făcut. Iar suma este în creştere. Dar mai multe despre asta, mai târziu.

Principalul lucru pe care am vrut să-l spun este că sunt mândră că am slujit în marină. Nu era nimic ieşit din comun printre colegii mei marinari. Aveam un bun *esprit de corps*[47]. Nu aş fi surprinsă dacă situaţia din alte ramuri ale forţelor armate ar fi exact aceeaşi, deşi adesea făceam glume pe seama lor pentru că sunt mai proşti decât noi. Nu era nimic neobişnuit, ştiu. Problema este că Marina este bine condusă. Am impresia că este una dintre instituţiile cele mai respectate şi mai bine conduse de oriunde. Printre altele, am navigat pe 83 de nave cu propulsie nucleară cumulând 5700 de ani-reactor şi parcurgând peste 320 de milioane de kilometri, toate fără accidente nucleare de niciun fel. Am dormit la câţiva metri de un reactor nuclear timp de trei ani, fără să mi se facă rău, fără să mă îmbolnăvesc. Citirile de pe dozimetrul meu

[47] „Spirit de echipă”, în lb. franceză, în original.

nu au fost diferite de ale voastre sau poate chiar mai bune. Cum este posibil aşa ceva? Pentru că sistemul a fost proiectat şi construit pentru siguranţă, indiferent de costuri. Fără soluţii simplificate pentru a economisi un dolar. Construit astfel, sistemul poate funcţiona. Probabil că Marina ar trebui să se ocupe de sistemul de electricitate al ţării. Spun doar.

Iar acum, câteva cuvinte despre flotă: acum, când există *pebble mob,* niciuna dintre navele noastre nu ar supravieţui atacului unui inamic dotat cu astfel de sisteme. Pur şi simplu nu ar funcţiona. Nimic nu le poate opri. Nu trebuie să fi absolvit academia de la Annapolis pentru a afla acest lucru. Superiorii nu vorbesc despre asta, nimeni nu vorbeşte despre asta, pentru că ar fi prea uimitor. Vrei să arunci prosopul în ring, să zici „hopa!”, suntem precum cavaleria sau luptăm cu suliţele cu vârf de silex ori cu o piatră ascuţită din mână? Nu, nimeni nu va spune asta imediat. Asta înseamnă că doar flota de submarine este capabilă să ducă un adevărat război. Submarinele reprezintă o ameninţare nucleară, cum ar fi o apocalipsă nucleară globală, aşa că singura speranţă este că nu vor fi folosite niciodată. În practică, înainte ca submarinele să fie reînarmate, poate cu propriile *pebble mobs* – şi nu m-aş îndoi dacă asta s-ar întâmplat deja –, marina ca forţă militară a fost complet dată la o parte. Toate flotele militare, de altfel. În orice război real, întreaga flotă de suprafaţă ar fi în curând pe fundul oceanului. Nu este un gând fericit.

Dar gândiţi-vă la marină în vremuri paşnice şi, având în vedere aceste roiuri de rachete, poate că vremurile paşnice sunt cele pe care le trăim acum, vremuri paşnice nenorocite, de o intensitate scăzută, asimetrice, la mâna insurgenţilor şi a teroriştilor, vremurile refugiaţilor din motive climatice. Într-o astfel de lume, flota militară de suprafaţă a SUA ar putea oferi servicii de securitate şi ar putea ajuta în caz de urgenţă. La fel ca armata elveţiană din ultimele secole, funcţia sa principală va fi să ofere ajutor în caz de dezastru în zonele de coastă. O forţă a

binelui, ceva de genul ambasadorul SUA în lume. Veţi vedea, nu îmi imaginez toate astea – dacă marina este menţinută, va face astfel de lucruri. De fapt, o face deja.

Apoi ultimul lucru pe care vreau să-l spun despre marina americană este acesta. Ocazional, navele noastre sunt vizitate de amirali. Chiar şi distrugătoarele şi măturătoarele de mine sunt vizitate, cum ar fi inspecţii sau tururi de curtoazie sau orice altceva. Şi în timp ce se plimbă de colo până colo, văd o femeie marinar capabilă şi uneori se opresc să stea de vorbă cu ea şi să-i pună întrebări. Aceştia sunt de obicei bărbaţi mai în vârstă, odată chiar o femeie, a fost foarte distractiv. Toţi au început la Annapolis şi au făcut din marină viaţa lor şi, oricât de repede au înaintat în grad, au trăit pe nave şi ştiau în ce constă activitatea. Deci sunt bine informaţi şi preocupaţi de cum o duc marinarii acum. Curioşi şi prietenoşi, aş spune, şi surprinzător de normali. Ca un căpitan, dar mai puţin pretenţios.

Apoi, mai târziu, am căutat şi am aflat că salariile amiralilor ajung la 200.000 de dolari pe an. Nimeni din Marină nu primeşte mai mult de atât. Ei numesc acest lucru salarizare diferenţială, uneori exprimată ca un raport între cea mai mică salarizare şi cea mai mare. Acest raport pentru Marină este de aproximativ unu la opt. Pentru una dintre cele mai respectate şi bine gestionate organizaţii de pe Pământ. Uneori acest lucru se numeşte paritate salarială sau democraţie economică, dar să o numim corectitudine, eficacitate, *esprit de corps.* De la unu la opt. Nu e de mirare că amiralii aceia păreau atât de normali – chiar erau!

În timp ce în lumea corporaţiilor, am citit, raportul salariului mediu este de 1 la 500. De fapt, aceasta este media; de 1 la 1500 se întâmplă destul de des. Directorii executivi de top din aceste companii câştigă în zece minute ceea ce câştigă angajaţii lor începători într-un an.

Gândiţi-vă la asta pentru o vreme, concetăţeni! Oamenii vorbesc despre stimulente, de exemplu. Un cuvânt de la şcolile de afaceri. Ce stimulente pot exista pentru un

decalaj salarial de la unu la o mie? Pentru cei care primesc de o mie de ori mai mult decât un muncitor novice, care este stimulentul? Să se ascundă, aş spune. Pentru a ascunde faptul că de fapt ei nu fac de o mie de ori mai mult decât angajaţii lor. Ascunzându-se, încetează să mai fie oameni normali. Vor fi nişte nenorociţi. Şi pentru cei cu venituri mai mici, care este stimulentul? Nu îmi vine în minte, dar ceea ce îmi vine sună cinic, josnic sau complet nerealist. Ca, de exemplu, „sper să câştig la loterie”, sau „am de gând să mă ridic acum”, sau „lumea este atât de nenorocită”. Auzi aşa ceva, nu? Poate că stimulent nu este cuvântul cel mai potrivit aici. Mai degrabă, în acelaşi jargon, este un factor de descurajare. Când primeşti o anumită sumă şi altcineva este plătit de o mie de ori mai bine pentru o muncă mai uşoară, dispare orice stimulent care te-ar face responsabil pentru orice. În acel moment, arunci o piatră într-o fereastră sau votezi pentru un tâmpit care va sparge totul, ceea ce îţi poate oferi şansa de a o lua de la capăt şi, dacă asta nu funcţionează, cel puţin le-ai zis „duceţi-vă la dracu’!” acelora care primesc miile. Şi aşa mai departe.

Aşadar, ce-ar fi dacă întreaga lume ar funcţiona mai mult ca Marina SUA? Ce s-ar întâmpla dacă standardul sau chiar raportul salarial maxim impus de lege ar fi stabilit la unu la zece, fiind atât de uşor de calculat? Cu cel mai jos nivel stabilit suficient de ridicat pentru o viaţă adecvată sau decentă sau cum vrei să o numeşti. Suficient pentru o viaţă decentă. Ce ar însemna, atunci, de zece ori mai mult? Mult! Gândiţi-vă bine. Număraţi pe degete, vedeţi cantitatea suficientă pe vârful fiecărui deget, toate cele zece lipite împreună la capătul braţelor privind înapoi la voi. Destul înmulţit cu zece este al naibii de luxos.

Funcţionează, pentru Marina SUA. Ura!

77

Fiecare mă cunoaşte, dar nimeni nu-mi poate spune. Nimeni nu mă cunoaşte, chiar dacă toţi mi-au auzit numele. Toţi cei care discută între ei fac ceva ce seamănă cu mine, dar nu sunt eu. Toţi cei care fac diverse lucruri în lume mă construiesc pe mine. Eu sunt sângele scurs pe stradă, catastrofa pe care nu o poţi uita niciodată. Sunt mareea care curge pe sub lume pe care nimeni nu o vede şi nu o simte. Tot ce mi se întâmplă este în prezent, dar se vorbeşte despre mine doar la viitor şi atunci ei cred că vorbesc despre trecut, dar în realitate ei vorbesc întotdeauna despre prezent. Nu exist şi totuşi eu sunt totul.

Ai ghicit cine sunt. Eu sunt Istoria. Acum fă-mă bine.

78

A zburat la Lucknow şi a luat trenul până în oraş şi apoi metroul şi autobuzul către filiala şcolii City Montessori la care mersese în copilărie. Cea mai mare şcoală din lume, câştigătoare a unui Premiu UNESCO pentru Pace, cu siguranţă fusese un moment decisiv în viaţa sa. Deoarece tatăl său se căsătorise cu o nepaleză, ar fi putut ajunge în Nepal pentru totdeauna, într-un sat din dealul Rawang, unde secţia de poliţie fusese aruncată în aer de maoişti şi niciodată reconstruită. Tatăl său fusese încăpăţânat şi nu dorise să-şi expună soţia la presiunile din Lucknow. Viaţa în cel de-al doilea oraş fericit din India ar putea fi dură pentru oamenii de pe dealuri. Aşa că ar fi putut trăi întreaga sa viaţă în Evul Mediu, prins în capcană de părinţii care se întâlniseră printr-un anunţ matrimonial disperat al unui tânăr, la care a răspuns o fată care ştia să citească şi să scrie şi să viseze.

Dar un german trecuse prin sat cu un grup de ajutorare şi, când a fost prins furând de la ei, în niciun caz cel mai grav dintre delictele sale din copilărie, Fritz a fost cel care l-a condus într-o încăpere şi l-a interogat, la fel de sever ca un poliţist, dar şi vesel, totodată, sceptic în privinţa răutăţii sale, neconvins de comportamentul său dur. Fritz i-a spus, ferm, dar cu amabilitate:

— Pentru a ajunge oriunde în această lume, trebuie să înhami tigrul la căruţă. Gata cu furatul, asta nu-ţi face decât rău. Eşti isteţ şi ai o dorinţă arzătoare, văd asta în tine, aşa că foloseşte-ţi isteţimea şi obţine un loc gratuit la o şcoală dintr-un oraş. În acest fel vei căpăta tot ceea ce îţi doreşti fără a face rău oamenilor. Învaţă tot ce se poate învăţa în şcoala asta de aici; pentru tine, nu va fi o mare provocare, se vede.

Apoi Fritz i-a vorbit tatălui său.

— Trimite-l pe băiatul ăsta la oraş. Dă-i o şansă.

Iar tatăl său l-a ascultat şi aşa a ajuns el în Lucknow, oraşul natal al tatălui său.

Oraşul l-a încântat şi l-a uimit pe adolescent. Soarta i s-a schimbat atât de brusc, încât până la sfârşitul copilăriei şi al adolescenţei, nu a dormit mai mult de trei ore pe noapte – totul din cauza tulburărilor frenetice din mintea lui, a sentimentului că în fiecare zi se învârtea ca rufele într-o maşină de spălat. A avut noroc cu Lucknow. Oraşul i-a format personalitatea.

Iar acum se afla din nou acolo. Se îndepărtă de vechea sa şcoală, în cartierul dens populat din sudul acesteia, cu clădiri vechi strivite între linia de metrou şi râu, între prezentul şi trecutul său. Făcuse o mulţime de prostii aici. În ciuda numeroaselor motive de euforie oferite de oraş, el nu renunţase la obiceiurile necinstite ale copilăriei sale nepaleze, nu-şi amintea de ce. Smulgea câte un lănţişor, fura din pieţe; poate că toate acestea fuseseră cumva o modalitate de a rămâne conectat cu casa lui. Părinţii l-ar fi bătut dacă ar fi ştiut ce făcea el în oraş, punând în pericol cu atâta nesimţire totul, dar poate că pericolul făcea parte din atracţie. Îi plăcea să o facă şi îi plăceau durii cu care o făcea. El era unul dintre ei. Îi aminteau de el însuşi. Era o fiară de pe dealuri, niciun oraş nu-l putea îmblânzi. Lua ce voia şi nimeni nu-l putea opri. A fost nevoit să o lase mai moale când aproape l-au prins în flagrant şi îşi rupsese braţul. Şi apoi, când s-a mutat la Delhi, s-a schimbat din nou, renunţând la tot felul de lucruri. Din nou, nu-şi mai amintea de ce o făcuse, cum o justificase pentru sine. Atunci, reacţionase pur şi simplu la ceea ce se întâmpla. Pentru că lucrurile se întâmplau. Chiar dacă dormise rar în Lucknow, nu se trezise niciodată cu adevărat până nu se mutase la Delhi. În acel moment, multe lucruri au ieşit la lumină şi nu s-a mai uitat niciodată înapoi.

Acum s-a întors. Voia să privească în urmă. A străbătut oraşul până la şcoala lui şi a vorbit cu elevii adunaţi şi toate feţele acelea tinere au fost suficiente pentru a-l da gata. Le-a vorbit despre dorinţa arzătoare. Ei voiau tot ce avea el, iar el nu ştia ce să le spună.

— Pentru a ajunge oriunde în această lume, trebuie să vă legaţi tigrul la căruţă, le-a spus.

A ieşit împreună cu ei pe ogoarele din afara oraşului, unde lucrau în cadrul programului de garantare a locurilor de muncă pentru agricultura regenerativă din India. În India existau acum locuri de muncă sigure, iar munca era grea, dar se făcea pe baze ştiinţifice, ajutând la menţinerea carbonului în pământ an de an, ceea ce era bine pentru toată lumea. A lucrat cu ei la plantarea porumbului şi apoi la repararea unui perete de terasă şi a încheiat ziua istovit.

— Încă sunt doar un copil al munţilor, le-a spus el tovarăşilor lui. Nu mai pot să lucrez, este prea cald. Dar uitaţi-vă, faceţi o treabă bună aici, aşa că trebuie să perseveraţi. Gandhi a alcătuit acest cuvânt, *satyagraha;* înseamnă „forţa păcii", în sanscrită, ştiţi cu toţii acest cuvânt, nu? Dar Mahatma l-a inventat el însuşi şi cred că ar fi fericit să-şi imagineze un alt cuvânt care pune cele două părţi în ordine inversă. *Grahasatya.* „Forţaţi pacea". Poate îl schimbă din substantiv în verb. Şi exercitaţi această forţă pentru pace. Munca pe care o faceţi aici vă ajută să salvaţi lumea, forţează pacea asupra lumii. Continuaţi.

Apoi, în timp ce se pregătea să plece, cineva i-a înmânat un bileţel pe stradă în care i se cerea o întâlnire. Şi acest lucru era suficient de interesant de urmărit. Într-adevăr, el dorise să discute cu unii dintre aceşti oameni şi nu reuşise să găsească o modalitate sigură de a ajunge la ei. Aşa că s-a dus la adresa indicată pe bilet.

Ajuns la locul respectiv, a fost surprins şi încântat că se află doar la o stradă distanţă de zona în care îşi petrecuse cea mai mare parte a tinereţii sale rebele – acelaşi X al aleilor semnalizate de indicatorul cu semnul + pentru intersecţie. O intersecţie foarte dezordonată, la fel de dezordonată cum fusese mintea şi viaţa lui în tinereţe, aceleaşi cabluri de tramvai deasupra capului, aceleaşi balcoane înguste din fier forjat de pe clădiri. Zâmbi la gândul că oamenii pe care îi întâlnea erau, fără îndoială, unii dintre tinerii duri ai acestei generaţii, care l-au chemat din greşeală în vechiul său cartier.

Din păcate, cei care îl invitaseră la întâlnire s-au dovedit

a nu fi în niciun fel ca el când era tânăr. Oamenii aceştia aveau un obiectiv precis; dorinţa lor arzătoare avea deja o direcţie, legată de un car echipat pentru război. Ieşiră pe o uşă şi îi făcură semn să-i urmeze într-o ceainărie goală. Erau mai în vârstă decât fusese el pe atunci şi îi conducea o femeie. Gaşca lui din copilărie fusese fericită şi zgomotoasă; aceşti oameni erau supăraţi şi precauţi. Desigur, erau în joc vieţi, inclusiv ale lor. Şi probabil că fuseseră prinşi în valul de căldură. Asta te schimbă. Forjaţi în foc: da, aceştia erau „Copiii lui Kali”, care îl priveau ca şi cum ar fi calculat unde să înfigă cuţitele.

— Vrem să te ridici, îi spuse femeia răspicat.

— Şi eu vreau ca tu să stai jos, răspunse el, cât se poate de blând.

Femeia se încruntă puternic, la fel ca şi cei patru bărbaţi care o însoţeau. Parcă aveau chipurile demonului de pe colierul lui Kali.

— Tu nu ne spui nouă ce să facem, replică ea. Acum eşti ca un *firangi.*

— Nu sunt, răspunse el. Voi nu ştiţi ce sunt eu. Ştiţi suficient pentru a-mi cere să ne întâlnim, recunosc, dar asta e tot ce ştiţi.

— Vedem ce se întâmplă. Te-am adus aici pentru a-ţi spune să faci mai mult.

— Şi eu am venit când mi-aţi cerut să vă spun că a sosit timpul să schimbaţi tactica. Este un lucru bun şi este parţial din cauza a ceea ce aţi făcut, aţi făcut ce a fost necesar, ştiu.

— Încă facem ceea ce este necesar.

— Mă refer la ceea ce este necesar acum.

— Asta noi decidem.

El se uită la fiecare, pe rând. Simţea cum situaţia ar putea fi mai intimidantă decât orice s-ar putea spune. Era aproape ca şi cum i-ai atinge; ca o scânteie electrică sărind de la o minte la alta. O privire dură; dar îi lăsă să-l vadă mai bine.

— Ascultaţi, le spuse el. Vă înţeleg. V-am ajutat, am contribuit la acţiuni ca ale voastre în întreaga lume. De

aceea mi-aţi cerut să mă întâlnesc cu voi. Şi de aceea am acceptat să mă întâlnesc cu voi. Mi-am pus viaţa în mâinile voastre aici ca să vă fac să înţelegeţi că sunt aliatul vostru. Şi să vă spun: condiţiile s-au schimbat. Împreună am ajutat la schimbarea lor. Însă acum, dacă tot îi ucizi pe cei răi, pe criminali, acum, când cei mai răi dintre ei sunt morţi, atunci devii unul dintre ei.

— Cei mai răi criminali nu sunt morţi, mai sunt mulţi ca ei, rosti ea cu înverşunare.

— Ei găsesc întotdeauna înlocuitori, spuse el.

— Şi noi.

— Ştiu asta. Cunosc sacrificiul vostru.

— Tu?

Se uită fix la ea. Îşi mută din nou privirea către fiecare dintre bărbaţii de lângă ea. Chipuri de care să se teamă, chipuri pe care să le iubească. Acea dorinţă arzătoare.

— Acesta este oraşul lui Lakshmi, continuă el, vorbind încet. Am crescut aici. Sper să ştii asta. Am crescut chiar aici, în acest cartier, când era mult mai dur decât acum.

— Nu ai fost aici în valul de căldură, îi reproşă femeia.

Bărbatul o privi fix, simţind o încordare în el care putea să-l sfâşie. Toată viaţa i se spărgea înăuntrul lui.

— Încercând să controlez acest lucru, spuse el nesigur, am făcut mai multe pentru a opri următorul val de căldură decât oricare altul pe care l-aţi întâlnit voi vreodată. Voi v-aţi făcut treaba, eu am făcut-o pe a mea. Am lucrat pentru acest cartier cu mult înainte de apariţia valului de căldură şi voi continua să fac această muncă pentru tot restul vieţii mele.

— Numai să trăieşti atât de mult, replică unul dintre bărbaţi.

— Nu asta este ideea. Ideea mea este că văd lucruri pe care voi nu le puteţi vedea de aici şi sunt aliatul vostru şi vă spun că este timpul să vă schimbaţi. Marii infractori sunt morţi sau în închisoare, ascunşi şi reduşi la neputinţă. Deci, acum, dacă ucideţi, o faceţi doar pentru a ucide. Nici măcar Kali nu a ucis doar pentru a ucide şi cu siguranţă niciun om nu ar trebui să o facă. Copiii lui Kali ar trebui

să-şi asculte mama.

— Noi o ascultăm, dar tu nu.

— Eu sunt Kali, spuse el.

Simţi brusc greutatea imensă a adevărului. Grupul observă cât de mult îl apasă această greutate. Războiul pentru Pământ se desfăşura de mulţi ani, mâinile lui erau pătate de sânge până la coate. Pentru o clipă, îşi pierdu capacitatea de a vorbi. Şi nu mai era nimic de spus.

79

Se apropia momentul în care Frank urma să fie eliberat din închisoare. Îndeplinise pedeapsa. Era greu de înţeles, nu ştia ce să creadă. Anii trecuseră, dar el nu prea ştia cum. O parte din el era încă blocată în afara lui, dincolo de viaţă şi de sentimente. Era o uşurare în multe privinţe – să fie scutit de toată durerea, de frică, de amintiri. Doar soare rece, pe terasa din colţ, într-o zi din Zürich. Putea petrece patru sau cinci ore fără să se gândească la nimic – asta îi oferise viaţa de aici. Nu ştia dacă vrea să renunţe la asta. Disociere? Seninătate? Nu-i păsa cum se numeşte. El asta voia.

Pentru că şi altceva dispăruse: din câte-şi dădea seama, nu se mai temea. Şi cu siguranţă ar fi fost în măsură să spună, dacă nu ar fi fost cazul. Acum era o creatură a obişnuinţei. Mânca, umbla, lucra, citea, dormea. Nu era nici fericit, nici nefericit. Nu voia nimic. Ei bine, asta nu era chiar adevărat. Voia să nu-i mai fie frică. Şi era curios să vadă mai multe animale. Şi ar fi vrut ca oamenii din lagărele de refugiaţi să fie eliberaţi aşa cum avea să fie el. Acestea erau diferite feluri de dorinţe, iar pe unele putea încerca să le urmărească, altele erau mai presus de puterea lui.

În fiecare dimineaţă, fie lua duba de la închisoare, fie tramvaiele şi autobuzele oraşului către centrele de refugiaţi şi ajuta la curăţenie în bucătării sau mergea pe jos prin centru, traversând râul Limmat pe unul din numeroasele sale poduri, ajungând deseori la unul dintre parcurile de pe malul lacului.

De data asta a intrat în biserica Grossmünster să arunce o privire, să salute spiritul Zürichului, atât de gri şi de auster. Biserica arăta ca un depozit mare de beton. Era veche, extrem de înaltă şi aproape complet goală. I se păruse întotdeauna amuzant că acesta era lăcaşul lor de cult. Zwingli, ca un fel de călugăr zen, un avocat al neantului. Puritatea spiritului. Un spaţiu devoţional care

reacţionează împotriva bisericii baroce, împotriva ideii înseşi de biserică. Dezvăluia oare chiar atât de multe despre elveţieni cât se părea? Nu era oare graţioasa biserică iluministă de peste râu o imagine mai bună a ceea ce erau elveţienii în vremurile moderne? Posibil. Ieşi, traversă râul, trecu de semnul „Goethe a dormit aici", intră în biserica Peterskirche. Nu, nici asta nu era. Netedă, de bun-gust, kitsch, alabastru; acum elveţienii nu mai sunt aşa. Stilul Bauhaus îi lovise mai tare decât orice, acum totul se referea la design, un salt înapoi spre Zwingli sau înainte spre o linie curată de epocă spaţială. Funcţionează ca formă, da, acesta era stilul elveţian. Fă-o bine, fă-o să dureze. Curat, sobru, elegant, stilat. Gesturile de modă veche din poveştile cu Heidi au fost alungate în zonele turistice ale Alpilor unde era locul lor. Aici, la Zürich, totul era legat de funcţie.

Trecu pe lângă clubul pentru femei situat pe celălalt mal al râului Limmat, unde mai multe membre stăteau întinse la soare. Dincolo de râu se înălţa café-barul Odeon, de unde privi femeile care făceau plajă, la fel ca însuşi libidinosul de James Joyce. Apoi la podul Quaibrücke, de unde începea râul. Merse spre vest, de-a lungul lacului, până la primul parc de pe mal. Se aşeză pe o bancă deasupra micului debarcader de agrement şi se uită la statuia lui Ganimede întinzându-şi braţele către pasărea mare din faţa lui. Un gest simplu, enigmatic prin lipsa de sens. Genul lui de statuie. O copie batjocoritoare a lui Ganimede – acela era Frank, poate, în viitor. Oferind ceva unui vultur mare. Vederea i-a dat fiori. La soare, deşi nu ardea prea puternic, nu ar fi trebuit să fie frig, dar lui îi era. Apoi simţi un uşor val de greaţă şi îl trecu brusc o sudoare rece. Stătea acolo, dorind ca senzaţia să-l părăsească. Spre uşurarea lui, trecu. Dar acum hainele îi erau umede şi stătea acolo, simţindu-se slăbit şi rece.

Acest lucru i se întâmplase de câteva ori în ultima vreme. Nu spusese nimănui, îl ignorase. Cumva, aici, în lumina soarelui palid, se simţea mai rău. Se ridică, ţinându-se, nesigur, de braţul băncii. Coborî pe treptele

largi până în punctul unde lacul se întâlnea cu bordura de beton. Imaginea îi aminti de ceva de care nu-şi putea aminti – nu-şi putea permite să-şi amintească –, ştia ce este, dar o ignoră pentru a-şi coborî mâinile în apă. Apă rece din Alpi, curată şi proaspătă. Poţi să bei chiar din lac, îi spusese Mary Murphy. Ea înotase în apa asta şi ştia. Scoase o mână şi o duse la gură, bău apa din pumn. Răcoroasă şi fadă, puţin organică. Se simţea la gust că fusese zăpadă cu o săptămână înainte. Sorbi aşa câţiva pumni, ignorând doi trecători care considerau ciudat ca el să bea din lac. James Joyce spunea că îţi poţi lua micul dejun pe străzile din Zürich. Acum ai putea cu siguranţă să bei apa din lacul lor. Îşi amintea acum, înotase o dată sau de două ori în el. Trecuseră ani. Ciudat că a trecut atât de mult de-atunci.

Inspiră adânc. Era ceva în neregulă acolo, o slăbiciune rece şi uşoară pe care nu o putea identifica, nu-i putea da un nume. Oamenii spuneau că e un şoc să fii eliberat, că zilele s-au întins pentru totdeauna în săptămânile anterioare, că ai înnebunit, că ţi-e frică de libertate, că vrei să te întorci înăuntru. Nimic din toate acestea nu s-a adeverit când i-a venit rândul; nu a simţit niciuna dintre vechile sale reacţii cunoscute, despre care i se spusese că sunt stări mentale care se manifestă în corpul său. Tulburarea de stres posttraumatic, da, dar această frază a ascuns întotdeauna mai mult decât a dezvăluit. Care era trauma, care era stresul, care era tulburarea? Nimeni nu ştia. În jungla fiecărei minţi, o rătăcire continuă fără încetare, găsind o poiană aici, o piscină acolo, totul în lumina tulbure a gândurilor care bolborosesc, când eşti pe jumătate treaz, pe jumătate adormit. Nu-şi dădea seama de ce asistenţii încercaseră să exprime asta în cuvinte. Ei bine, voiseră să-l ajute. Oamenii sunt creaturi vorbăreţe, îşi simt sentimentele ca pe nişte cuvinte. Uneori. Dar uneori nu funcţionează. Cuvintele nu se potrivesc.

Un strop de frică îl străpunse ca o lamă. Ceva nu era în regulă.

Se îndepărtă de lac păşind cu grijă, uitându-se în jos

pentru a se asigura că picioarele îi sunt aşezate corect. Nu era un loc unde să se poticnească, erau prea mulţi localnici la plimbare şi, dacă ar cădea, ei l-ar ajuta, i-ar vedea monitorul de la gleznă şi ar crede că este dependent de droguri. Nu, trebuie să reziste.

Urcă până la nivelul străzii, răsuflă adânc. Se controlă, îşi scutură mâinile şi picioarele, le simţi mişcându-se aşa cum se aştepta şi prinse curaj. Dincolo de strada aglomerată şi pe străduţele laterale dintre Bahnhofstrasse şi râu. Aici sus era o bombonerie care vindea felii de portocală confiate, pe jumătate înmuiate în diferite tipuri de ciocolată. Îi plăcea cea mai neagră ciocolată. Cele mai bune felii de portocală, dulci-amărui, nu chiar uscate, pe jumătate acoperite cu cele mai bune sortimente de ciocolată posibile. Îşi făcuse obiceiul să treacă şi să cumpere doar una singură, să ciugulească în timp ce mergea. Aşa că intră, iar vânzătoarea îl recunoscu, extrase o felie cu cleştele şi o puse pe o foaie de hârtie cerată, fără ca el să fi cerut, un semn din cap fiind suficient. Porni pe o stradă pietonală îngustă, pavată cu gresie plată, netedă, aproape ca pietrişul, dar nu chiar, se îndreptă spre Paradeplatz, traversă liniile de tramvai de pe Bahnhofstrasse şi pătrunse mai adânc în zona adiacentă închisorii pe care o cunoştea atât de bine.

Portocală şi ciocolată, ciocolată şi portocală. Amar şi dulce, întunecat şi luminos. Gusturile complementare formează un gust compozit propriu, plin şi vâscos. Simţea cum îl inundă o infuzie de zaharuri, nişte grăsimi, poate şi puţină cofeină. Coti, văzu clădirea închisorii şi se simţi mai bine. Avea să se scuture de această stare de rău, să aştepte eliberarea la fel de stoic pe cât îndurase detenţia, să iasă şi să închirieze un apartament în cartier. În apropiere se afla un apartament cooperatist, cu vedere spre garajul autobuzelor, pentru care se afla pe lista de aşteptare încă de la începutul sentinţei sale. Acum era disponibil un dormitor mic. Îi va accepta şi va continua să trăiască la fel ca şi până acum. Să-şi ţină capul plecat şi să-şi petreacă zilele la fel.

O vreme, Mary Murphy nu mai trecuse pe la el, până când Frank începuse să-şi pună întrebări. Acum, văzând-o, se aşeză la masa ei din cafeneaua de pe trotuarul celălalt şi-i povesti cum văzuse capra sub muntele Pilatus. Nu putea să-i explice prea bine; vedea că nu reuşeşte.

— Ar trebui să urci până acolo şi să vezi cu ochii tăi, conchise el, iritat.

— Mă bucur că ai urcat, răspunse ea şi nimic mai mult. Sună bine.

Apoi îl întrebă despre divizia lui de refugiaţi şi despre ce fac aceştia.

— Există aproximativ 140 de milioane în acest moment şi numărul lor creşte tot timpul, îi explică el. Este cât întreaga populaţie a Franţei şi a Germaniei la un loc. Este la fel de rău ca întotdeauna.

— Ştiu.

— Trebuie să elaborezi un plan cu care să fie de acord toate guvernele, o sfătui Frank. Ai văzut ce s-a întâmplat la sfârşitul războaielor mondiale? Erau milioane de refugiaţi care rătăceau murind de foame. L-au pus pe Fridtjof Nansen să preia problema după Primul Război Mondial şi el a venit cu un sistem pe care l-au numit „paşaportul Nansen”, care le oferea refugiaţilor dreptul de a merge oriunde doreau şi trecere liberă oriunde.

— E adevărat? întrebă Mary.

— Aşa cred. Am citit în mai multe locuri, nu foarte sistematic, dar ai o echipă pe care să o pui să cerceteze subiectul. Ar trebui să existe din nou paşapoarte Nansen.

— Mă tem că multe ţări nu vor accepta aşa ceva, spuse Mary, oftând.

— Faceţi aşa cum aţi făcut cu băncile centrale. Ori există un plan, ori este haos. Mai sunt şi taberele, ştiu că le-ai vizitat, dar ceea ce văd acolo este asemănător cu această închisoare de aici, dar e mai rău, pentru că nu au nicio idee despre cât timp vor fi deţinuţi şi, în primul rând, oamenii ăştia nu au greşit cu nimic. Europa nu face altceva decât să-şi pedepsească victimele. Sudanul are grijă de mai mulţi refugiaţi decât toată Europa, iar Sudanul este o

epavă. Oamenii vin în Europa şi sunt numiţi imigranţi economici, de parcă nu asta ar trebui să facă proprii lor cetăţeni, să încerce să ducă o viaţă mai bună, să arate ceva iniţiativă. Dar dacă vii în Europa să faci asta, eşti incriminat. Asta trebuie tu să schimbi.

— Nu este vorba doar de Europa, spuse ea, clătinând din cap.

— Dar tu te afli în Europa, insistă Frank.

Se uită fix la ea. Mary se uita la ceaşca de *kafi fertig.* Alunecau din nou în tiparul primei lor nopţi, ceea ce nu era chiar de bun augur: insistenţa lui ca ea să facă mai mult, împotrivirea ei.

Pe de altă parte, iată-o, după atâţia ani. Era ciudat. El nu ştia cum să interpreteze asta. Dar brusc îşi dădu seama că pentru el era important. Chiar îşi dorea ca ea să-l viziteze. Asta reprezenta ceva ce nu putea numi. Dar avea nevoie de ea, orice s-ar fi întâmplat. Această irlandeză era oarecum trăsnită, oarecum interesată de el, într-adevăr, şi destul de des un pic răzbunătoare şi aspră, împingându-l în stări de spirit care îl deranjau, era foarte iritant, dar se obişnuise cu vizitele ei. Avea nevoie de ea.

— *Tu* ar trebui să mergi în Alpi, spuse Frank. Îţi aminteşti că mi-ai spus asta şi ai avut dreptate. Acum eu îţi spun acelaşi lucru.

Ea dădu din cap. Poate că da.

80

A fost nevoie să-l împing de la spate la fiecare pas. El este la fel ca unul dintre boii lui, de aceea ei îi sunt pe plac, iar eu nu. Sunt ca una dintre păsările acelea care se aşază pe spinarea boilor şi îi ciugulesc. Ar fi mult mai fericit dacă eu aş fi un bou. În schimb, eu sunt soţia lui şi este o soartă stupidă, dar nu am pe nimeni pe care să arunc vina decât pe mine şi, sincer, îl iubesc, însă nu vreau să mor de foame din cauza asta.

Aşadar, bărbatul meu s-a ales cu o parcelă de pământ din averea tatălui său, două hectare în colţul cel mai îndepărtat de râu, unde de ani întregi se aruncă gunoiul, aşa că la început a trebuit să săpăm prin mai multe straturi de tot felul de mizerii şi chiar să plătim pe alţii ca să care de acolo grămezile cele mai scârboase, după care a rămas o bucată de pământ triunghiulară, bătătorită, ca o podea de marmură. În primul rând, a fost necesar să spargem suprafaţa dură şi în al doilea rând să săpăm un canal de irigaţie din amonte, de la proprietatea vărului. L-am încurajat pe bărbatul meu să ceară ajutor fraţilor şi nepoţilor. Când în sfârşit am terminat, era timpul să fertilizăm solul. Aici ne-au fost de oarecare ajutor boii aceia stupizi ai lui, deoarece am închiriat o păşune în apropiere pentru ei şi am adunat bălegarul şi iarba cosită şi le-am aruncat pe ţarina noastră. Bineînţeles că la început apa din şanţ a curs peste pământul nostru, cărând totul la râu, aşa că a trebuit să ne ocupăm şi de asta – consolidări, terasare, canalizare, poldere, orice. Eu am făcut mai toată treaba, fiind singura care putea lucra o oră întreagă şi ştiam să citesc o nivelă. Progresul a fost lent.

Apoi am auzit zvonurile că se dau bani de la consiliul raional pentru sechestrarea carbonului. Având în vedere starea proprietăţii noastre, aceasta ar fi însemnat să fim plătiţi pentru ceea ce trebuia oricum să facem ca să nu murim de foame, aşa că i-am spus boului să se înregistreze imediat. A tresărit şi a gemut ca întotdeauna:

— De ce să pierd vremea? s-a plâns el. Chestiile astea nu funcţionează niciodată.

— Las-o baltă! i-am spus. Du-te chiar acum acolo sau divorţez de tine şi le spun tuturor de ce.

S-a dus şi ne-a înregistrat.

Ca urmare, o echipă care a trecut prin sat s-a oprit la noi timp de aproximativ o oră şi a luat probe pentru a obţine o cifră de referinţă. Unul dintre ei se uita în jur, cu o expresie care arăta clar că, evident, vom stabili un nivel de referinţă scăzut. Fetiţa noastră îl deranja pe măsură ce lucra şi el a luat nişte pământ şi l-a pus într-un pahar cu apă, a agitat apa, apoi s-a oprit şi i-a arătat cum, în momentul în care a încetat să mai mişte paharul, apa din pahar s-a limpezit aproape imediat. Tot nisipul şi noroiul care pluteau în jur au coborât la fundul paharului.

— Trebuie să adăugaţi compost, i-a spus el. Materialul organic va pluti în apă, dar puteţi vedea că nu este prea mult.

Un bun punct de plecare. La fel de bine am fi putut trăi pe o podea de linoleum sau pe una de piatră.

După aceea am tras în jug în fiecare zi. Să faci agricultură fără să cultivi nimic este grozav, dar mai întâi ai nevoie de solul pe care să nu-l cultivi. Îţi voi spune mai întâi că trebuie să faci o săpătură serioasă şi să arunci totul dedesubt; ani de muncă istovitoare, în cazul nostru, şi întotdeauna fără bani, deoarece economiseam tot ce ne puteam permite pentru a plăti gunoiul de grajd şi deşeurile de la recoltele diferiţilor vecini.

Dar, vorba cântecului, „aur din rahat”; am făcut toate astea. Eu l-am condus pe el şi el şi-a condus lucrătorii, am plantat nişte copaci şi nişte plante perene şi le-am lăsat în pace, iar în timpul recoltelor le-am strâns roadele cu recunoştinţă. Am trecut printr-o secetă şi o inundaţie, dar am văzut că pământul nostru a trecut puţin mai bine prin acele catastrofe decât unele proprietăţi ale vecinilor noştri, ca urmare a ceea ce făceam. Şi totul era fără tractoare, îngrăşăminte sau pesticide, doar vechile otrăvuri bune care fuseseră întotdeauna acolo. Am folosit toate tipurile

potrivite de metode vechi şi eu am făcut documente pentru toate, deoarece aveau să fie factori în eventualitatea calculului carbonului. Am crescut cea mai mare parte din ceea ce am mâncat, am obţinut câteva legume pe care le-am vândut şi am pus tot ce am câştigat înapoi în pământ.

— Cine a mai auzit vreodată să crească o recoltă din murdărie? a mormăit boul meu.

În cele din urmă a sosit vremea ca echipa de la biroul districtului să se întoarcă pentru a verifica nivelul de carbon. Când am auzit asta, m-am prezentat la biroul raional pentru a mă înscrie. Curând după aceea, a venit şi ziua în care echipa, bineînţeles una diferită, ne-a vizitat pentru a evalua solul micii noastre ferme. Au rătăcit pe proprietate luând probe, uneori săpând cu un instrument ca un excavator de găuri, alteori cu un stâlp ca un tirbuşon lung. Au colectat probele, apoi au urmat evaluările la camionul lor, care avea în spate nişte maşini mari de metal.

Când au terminat evaluarea, au venit la noi. Ne-au spus că ne-am descurcat bine.

— Suntem autorizaţi să vă plătim chiar acum, dar mai întâi trebuie să ştiţi că scădem o taxă de 11% din suma totală pentru a acoperi cheltuielile noastre şi, de asemenea, impozitele. Aşadar, dacă semnaţi aici că sunteţi de acord, vă plătim.

Boul ăsta mare al meu s-a înfipt în faţă.

— Nu am auzit niciodată de astfel de reţineri. Ce este al nostru este al nostru, doar plătiţi-ne ceea ce ni se datorează, ne vom ocupa noi singuri de restul.

Cel care vorbise a oftat şi s-a uitat la colegii lui.

— Nu pot face asta, procedura este stabilită. Trebuie să semnezi pentru a-ţi primi partea.

— Nu semnez, a declarat bărbatul meu. Hai să mergem la district.

— Nu! am spus eu şi l-am târât afară ca să vorbim între patru ochi.

Nu voiam să-l stânjenesc prea mult în faţa străinilor. După colţul casei, l-am certat dând din deget sub nasul lui.

— Ori eşti de acord cu afacerea, ori divorţez de tine, i-am spus. Am muncit prea mult. Oamenii de acest fel reţin întotdeauna o parte din bani. Suntem norocoşi că este doar 11%, ei ar fi putut spune 50% şi ar fi trebui totuşi să acceptăm! Nu fi idiot sau divorţez de tine, apoi te omor şi spun tuturor de ce.

Boul s-a gândit bine şi s-a întors la vizitatori.

— Bine, a zis el, nevastă-mea insistă. Şi poate fi foarte insistentă.

Bărbaţii au dat din cap. Am semnat formularul, apoi ne-am uitat la ce ne-au dat.

— Douăzeci şi trei? a întrebat omul meu. Asta nu înseamnă nimic!

— Au spus douăzeci şi trei de carbon-monede. De fapt, douăzeci şi trei şi douăzeci şi opt de sutimi. O monedă pe tonă de carbon capturată. Ceea ce înseamnă în moneda dumneavoastră, dacă doriţi să primiţi plata în ea, ar fi vorba despre...

Specialistul şi-a atins cu degetele brăţara de la încheietura mâinii.

— La cursul actual, se ridică la aproximativ 70.000. Mai precis, 71.680.

Boul meu şi cu mine ne-am privit. Era mult mai mult decât cheltuiserăm noi într-un an întreg. De fapt, aproape doi ani de cheltuieli.

— Asta, înainte sau după ce se reţine 11%? a întrebat boul meu.

A trebuit să râd. Bărbatul meu este amuzant.

81

Transcriere Mary S. / Tatiana V., conversaţie telefonică, linie securizată. M., în birou, T., în casă sigură, locaţie nedezvăluită.

M: Ce mai faci?

T: Plictisită. Tu ce mai faci? Nu ar trebui să te ascunzi şi tu?

M: Nu cred că vrea cineva să mă omoare. Moartea mea nu va schimba nimic.

T: Poate.

M: Şi ce faci?

T: Lucrez. Lucrez de la distanţă, aşa. Consiliez echipa noastră de jurişti.

M: Ceva interesant?

T: Ei bine, ceva pare să funcţioneze.

M: Ce vrei să spui?

T: Superbogaţii vor dori să cumpere; se pare că a dat roade. Cel puţin majoritatea vor să cumpere.

M: Cum ţi-ai dat seama?

T: Am încercat. Le-am oferit cincizeci de milioane pe care pot conta sau nesfârşite urmăriri penale şi hărţuire, chiar şi o situaţie ca a mea, pentru a rămâne în siguranţă. Mulţi dintre ei acceptă înţelegerea.

M: Este legal? Sună ca o extorcare.

T: Există forme legale pentru asta. Vorbesc simplu de dragul tău.

M: Mulţumesc. Deci nu îşi mai mută banii în paradisuri fiscale?

T: Le-am distrus. Acesta este poate cel mai bun lucru legat de blockchainul pentru bani fiduciari – ştim unde se află. Nu au mai rămas ascunzişuri. Dacă reuşeşti să-i ascunzi, nu mai sunt bani. Numai fondurile contabilizate au valoare reală acum. Banii vechi s-au transformat în... nu ştiu, dubloni? Banii reali, ştim unde sunt şi de unde au venit.

M: Nu a fost întotdeauna la fel?

T: Nu. Îţi aminteşti de cash?

M: Încă îl folosesc! Dar e vorba de bani numerotaţi, nu?

T: Sigur. Dar, odată ce au fost mutaţi de câteva ori, rămâne doar cash. Există multe modalităţi de a-i spăla şi de nu mai puteau fi urmăriţi. Acum pot fi urmăriţi, de fapt trebuie să fie urmăriţi pentru a rămâne reali. Deci nu există niciun loc de ascuns, nu există paradisuri fiscale. Le-am blocat pe ultimele, am convins OMC să le declare descalificante, toate astea. Nu. Pentru persoanele fizice, dacă vrei să rămâi bogat în peisajul curent, cel mai bine este să accepţi tunsoarea fiscală şi cele cincizeci de milioane şi să pleci.

M: Cred că are sens.

T: Da. Cincizeci de milioane în mână este mai bine decât un miliard pe cer. Poate că cei bogaţi seamănă cel mai mult cu *Homo economicus.* Au toate informaţiile, urmăresc un interes raţional egoist, încearcă să-şi maximizeze bogăţia. Dar dacă nivelul maxim al bogăţiei este stabilit de societate, lupta încetează să mai fie raţională. Mai ales când averea ta este de douăzeci de ori mai mare decât necesarul pentru o viaţă bogată.

M: Nu ştiu. Genul de ambiţie care îţi aduce un miliard nu va fi distrus. Ţine deja de sociopatie, ceva complet lipsit de raţionalitate. Şi acest lucru este aproape tipic pentru un bărbat. Deşi am întâlnit femei care se simt la fel de îndreptăţite.

T: Desigur.

M: Deci vor ataca.

T: Unii. Fără îndoială. Când nebunii se dezlănţuie într-o societate sănătoasă, fac şi ceva rău, dar apoi sfârşesc în închisoare ori îi ucide cineva. Deci sistemul contează. Şi acolo văd eu rezultate.

M: Dar guvernul rus ne sprijină?

T: Greu de spus. Probabil că da. Nostalgia pentru URSS devine din ce în ce mai puternică. Şi Siberia este în curs de topire, ceea ce se dovedeşte a nu fi o glumă. Unii oameni au crezut că ar fi un lucru bun, că vor creşte mai mult grâu şi aşa mai departe, dar se pare că au doar o mulţime de

mlaştini şi nu se mai pot deplasa pe râurile îngheţate aşa cum au făcut-o până acum. Este un dezastru. De asemenea, eliberează atât de mult metan şi CO_2 încât am putea transforma Pământul în planeta-junglă. Şi nimeni în Rusia nu vrea o planetă-junglă. Este prea haotic, nu este ceva rusesc. Aşadar, acolo ideile se schimbă.

M: Deci te vor susţine şi ei.

T: Poate că da. Este încă o bătălie în interiorul Kremlinului, dar dovezile sunt clare. Şi respectul sovietic pentru ştiinţă este valabil pentru mulţi ruşi. Este şi o valoare rusească. Şi cred că este amuzant că abordarea sovietică ar putea salva lumea. Este un fel de justificare.

M: Fiecare cultură doreşte respect de la toţi ceilalţi.

T: Desigur. Acum, chinezii îl au, la fel şi India. Au mai rămas Rusia şi ţările islamice.

M: Te vor ajuta şi ei?

T: Nu prin bani. Exemplul saudiţilor a arătat acest lucru. S-au purtat prosteşte. Şi nimeni nu-i respectă pe proşti. Asta ne îngrijorează în Rusia. Credem că suntem priviţi întotdeauna ca nişte proşti. Marele urs, periculos şi necioplit. Provincial.

M: Cele mai bune romane din lume, cea mai bună muzică din lume?

T: Toate astea erau lucruri ţariste. Apoi, Uniunea Sovietică a avut un anumit respect pentru că s-a opus americanilor, a progresat în ştiinţă şi a susţinut solidaritatea. Sau cel puţin aşa ne amintim. Acum suntem doar marii pierzători în faţa americanilor. Şi cu toată lumea vorbind engleza, este imposibil de scăpat de acest stigmat. Dacă, desigur, nu poţi salva pe toată lumea de prostia americană prin metode sovietice.

M: Sau o întoarcere la ţarism.

T: Da, acesta este răspunsul greşit. Am văzut asta cu Putin. Dar visul sovietic este mai bun. Ne asumăm trecutul, îl folosim pentru a salva lumea. Mama Rusia salvează situaţia.

M: Sper că da. Cineva trebuie să o facă. Eu nu cred că America o va face.

T: America! Ei sunt cei bogaţi care trebuie să accepte să deţină doar cincizeci de milioane, mai degrabă decât infinitul. Vor fi ultimii care vor veni.

M: Cred că ar trebui să merg din nou la San Francisco.

82

Fiind doar centre de distribuţie şi nici acestea chiar atât de numeroase, magazinele de vânzare cu amănuntul sunt ca nişte blocaje în trafic. Dacă le ataci centrele de distribuţie este ca şi cum i-ai lovi sub centură. La auzul unor astfel de atacuri, preţul acţiunilor acestora scade, iar ei nu mai au nicio cale de a contracara. Iar evaluările lor coboară deja la minime istorice. Desigur, poliţia poate să facă arestări şi să pună sub acuzare, dar asta nu aduce preţul acţiunilor la valoarea anterioară. O sută de mii de dolari daune fizice pot duce la pierderi financiare de sute de milioane. Marile fonduri de pensii simt că este o problemă şi îşi transferă activele imense în altă parte, apoi fundaţiile caritabile, trusturile, organizaţiile nonprofit şi fondurile speculative, toţi observă cum fug câinii cei mari de pază şi încearcă să iasă din casă înainte de a se prăbuşi peste ei. Şi pe neaşteptate, o corporaţie mare, renumită, se confruntă cu ceva asemănător unui accident vascular cerebral, iar acum zace paralizată pe un pat de spital, conectată la aparate, iar moştenitorii se ceartă pe ce a mai rămas din avere.

Sigur, au dat foc magazinelor. În trecut, asta ar fi însemnat sfârşitul. Oamenilor le place acţiunea directă pentru că este rapidă şi după aceea nu eşti nevoit să te confrunţi cu nicio schimbare reală. Numai că, de această dată, Uniunea Chiriaşilor a fost alături de Mişcarea Studenţească de Rezistenţă, în sprijinul grevei împotriva datoriilor de şcolarizare. A fost un exemplu de nesupunere, înseninând absenteism aproape pentru fiecare slujbă, un fel de grevă generală.

Apoi, pe 16 iulie, multe portaluri de internet, magazinul magazinelor online, au încetat să funcţioneze. Mi s-a părut ciudat. Şi am făcut-o. Cât de inteligentă a fost această mişcare? Nu este internetul sistemul nostru nervos acum? Era la fel ca tipul acela care şi-a tăiat braţul pentru a ieşi dintr-un canion din Utah. O măsură foarte disperată. Ne

aruncaserăm în mod deliberat într-un interregnum, o perioadă haotică între dinastii. Criza, Anul Zero: oh, nenorocitul meu de zeu.

Într-o astfel de situaţie, trebuie să existe un plan. Nu poţi remedia situaţia din mers, chiar în mijlocul avariei. Nu în epoca modernă a hipercomplexităţii. Să presupunem că nu mai merge internetul, economiile tale dispar pe neaşteptate, iar banii nu mai funcţionează. Mare porcărie! Poţi construi o nouă societate pornind de la zero în acel moment? Nu, nu poţi. Lucrurile se destramă şi următorul lucru de care îţi dai seama este că îţi mănânci pisica. Aşadar, reţineţi: trebuie să existe un Plan B, preexistent. Iar acesta nu poate fi un plan secret apărut în lume pe timp de haos. Fără teorii ale conspiraţiei, vă rog – atât de enervanţi sunt oamenii ăştia, de parcă lucrurile ar avea vreun sens în secret. Nu. Prostii, evident. Aici improvizăm. Nu spunem că nu ar exista conspiraţii, doar că toate sunt bine cunoscute. Deci, în spiritul acesta, Planul B trebuie să fie un plan cunoscut, o conspiraţie deschisă cunoscută de toţi în avans, ca guvernul din umbră al unui guvern din opoziţie prezentându-şi alegătorilor toate proiectele pentru a le analiza şi eventual chiar a le vota. Instrucţiuni de asamblare pas cu pas. Da, sună ca politica, pentru că asta şi este. Foarte deprimant.

Un exemplu standard al modului în care absenţa unui plan de rezervă poate dăuna unei revoluţii este... ei bine, alegeţi orice revoluţie de care aţi auzit vreodată! Sunt aproape întotdeauna spasme şi astfel veţi obţine rezultatul spastic obişnuit, istoria ca o porcărie, ca un joc de pinball, ca un coşmar. Dar gândiţi-vă la acest exemplu, este doar un exemplu despre modul în care absenţa unui plan de rezervă poate împiedica până şi declanşarea revoluţiei, în ciuda nevoii stringente, deci este deosebit de relevant pentru noi acum: mă refer la Grecia şi eşecul tentativei „Grexit” în primul deceniu al secolului nostru. Grecia a întârziat plata datoriilor către banca centrală a Uniunii Europene şi Banca Mondială, precum şi către o mulţime de

alte bănci private. Aceşti magnaţi financiari mondiali au strâns Grecia ca într-o menghină, i-au ordonat să oprească plata pensiilor, asistenţa medicală şi multe altele către propriii cetăţeni, astfel încât guvernul grec să-şi poată achita datoriile faţă de creditorii internaţionali care acordaseră atât de prosteşte credite la niveluri periculoase de risc. SYRIZA, partidul la putere în acea vreme în Grecia, a refuzat. Aşa-numita Troică, reprezentând finanţele internaţionale, a insistat. Nu puteau să renunţe la Grecia, altfel toate ţările mici din grupul PIIGS, adică Portugalia, Italia, Irlanda, Grecia şi Spania ar fi fugit.

Deci cine avea să piardă aici, populaţia Greciei sau finanţele internaţionale? SYRIZA a adresat întrebarea oamenilor săi sub forma unui referendum. Poporul grec a votat cu o largă majoritate să sfideze Troica şi să refuze austeritatea. SYRIZA a acceptat apoi prompt austeritatea şi lesa UE, întorcându-se ca un căţel cu burta în sus şi cerşind un plan de salvare.

De ce au făcut cei din SYRIZA asta, de ce au trădat dorinţele oamenilor care i-au ales? *Pentru că nu au avut un Plan B.* Ceea ce aveau nevoie în acel moment era un plan care să-i scoată din UE şi să-i întoarcă la drahmă. Ar fi avut nevoie de un fel de obligaţiuni legale, gen IOU, pentru a face treaba banilor în timp ce tipăreau noi drahme şi făceau toate celelalte schimbări necesare, pe măsură ce efectuau tranziţia la statutul de ţară care îşi controlează propria monedă şi suveranitate. Şi, de fapt, existau oameni în SYRIZA care lucrau cu febrilitate la proiectarea acelui Plan B, pe care ei îl numeau Planul X, dar acest lucru s-a dovedit a fi un caz din categoria „prea puţin, prea târziu”, deoarece nu şi-au putut convinge colegii din guvern să rişte să-l încerce.

Aşadar, în absenţa unui astfel de plan gata să fie adoptat, SYRIZA a trebuit să cedeze în faţa UE şi a finanţelor globale. Aveau de ales între UE sau haos, care ar fi putut însemna foamete. Grecii erau deja flămânzi, şi fără asta; şomajul era de 25%, din care 50% în rândul tinerilor, iar regimul de austeritate deja impus anterior de

Troică însemna că nu mai existau bani pentru serviciile sociale de bază, pentru ajutoare. Guvernul unei naţiuni avansate, o naţiune europeană, leagănul civilizaţiei, bla, bla, bla, a fost redus la a alege mai degrabă foamea şi şomajul decât înfometarea şi haosul – acestea au fost singurele lor posibilităţi, şi asta deoarece nu concepuseră un plan B.

De data aceasta, în timpul nostru, când totul se destrăma în întreaga lume, trebuia să existe un Plan B.

Care-i planul? Multe elemente semnificative există de mult timp; se numeşte socialism. Sau – pentru cei care se feresc de cuvânt, precum americanii şi alte ţări capitaliste de succes care reacţionează alergic la acesta – să-i spunem sectoarele utilităţilor publice. Înseamnă, practic, aproape acelaşi lucru. Proprietatea publică a necesităţilor, astfel încât acestea să fie asigurate ca drepturi ale omului şi ca bunuri publice, în mod nonprofit. Necesităţile sunt: hrană, apă, adăpost, îmbrăcăminte, electricitate, asistenţă sanitară şi educaţie. Toate acestea sunt drepturi ale omului, sunt bunuri publice şi nu ar trebui în niciun caz să fie subiect de înstrăinare, exploatare şi profit. Atât de simplu este.

Şi democraţia este bună, dar, din nou, pentru cei care cred că acest cuvânt este doar o poveste de acoperire pentru oligarhie şi imperialismul occidental, să-i spunem reprezentare politică reală. Simţi că beneficiezi de o reprezentare politică reală? Probabil că nu, dar, chiar dacă simţi că ai ceva, probabil că, în cel mai bun caz, ţi se pare că este destul de compromisă. Deci proprietatea publică asupra elementelor esenţiale plus reprezentarea politică reală.

Subtilităţile pot fi ajustate în funcţie de circumstanţe şi chiar dacă diavolul şi-a vârât coada în aceste detalii, ele sunt totuşi detalii, o chestiune despre potrivirea pieselor unui joc de puzzle. Aceste detalii pot fi elaborate şi adesea au fost deja puse la punct. Planul de la Zürich, sistemul Mondragón, economia participativă a lui Albert şi Hahnel,

comunismul, planul Trustului Public, planul „Bun este tot ce este bun pentru pământ”, diferitele doctrine postcapitaliste şi aşa mai departe; există o mulţime de versiuni ale Planului B, dar toate împărtăşesc aceleaşi caracteristici de bază. Nu este chiar atât de greu de înţeles. Necesităţile esenţiale nu ar trebui să fie vândute sau să aducă profit.

Singurul lucru înfricoşător este că banii vor supravieţui în continuare – cel puţin sub forma unui anumit sistem de schimb şi distribuţie în care oamenii au încredere, ceea ce înseamnă că băncile centrale deja existente trebuie să fie încorporate în sistem şi, odată cu ele, sistemul statelor naţionale. Regretăm, dar este adevărat şi poate chiar evident. Chiar dacă eşti un adversar al creşterii şi un susţinător al regresului, un anarhist, un comunist sau un adept al guvernării mondiale, noi realizăm globalismul în ordinea mondială actuală numai prin intermediul sistemului statelor naţionale. Sau, dacă te face să te simţi mai bine, prin intermediul familiei de limbi. Sute de limbi diferite trebuie să fie reciproc inteligibile. Aceasta este situaţia actuală şi, în esenţă, dacă începe dezintegrarea, o parte din vechiul sistem – de preferinţă cel mai mare şi mai fiabil – va trebui luată ca bază pentru cel nou. Altfel, doar castele în aer şi prăbuşire într-un haos total. Deci: bani, adică bănci centrale şi state naţionale. Un contract social, nimic mai mult. Asta îl face atât de înfiorător. La fel ca atunci când eşti hipnotizat – pentru ca hipnoza să funcţioneze, trebuie să fii de acord cu ea în prealabil. Aşa că suntem cu toţii hipnotizaţi într-un vis uriaş, halucinăm împreună. Aceasta este realitatea socială. O concluzie nefericită.

Mai ales că ordinea actuală este atât de inegală, atât de nedreaptă. Poveste veche, desigur. Biblică; detaliată în Cartea Genezei; inegalitatea este cea mai veche poveste şi nu s-a schimbat mult de la începutul civilizaţiei. Aşadar, cum putem schimba asta? Ce facem acum?

Acum, toată lumea ştie totul. Nimeni de pe planetă nu este ignorant atunci când vine vorba despre condiţiile

reale ale existenţei noastre sociale comune. Aceasta este una dintre consecinţele smartphone-urilor stupide: poţi fi analfabet – mulţi sunt – şi totuşi să ai o idee grozavă despre cum funcţionează lumea. Ştii că lumea se îndreaptă spre dezastru. Ştii că este timpul să acţionezi. Toată lumea ştie şi înţelege totul. Mâna invizibilă nu ridică niciodată cecul. Banii există, sunt aici, doar că nu sunt distribuiţi uniform. E ca şi cum am spune că nu sunt distribuiţi aşa cum se cuvine. Acum lucrurile s-au deteriorat. Noi le-am stricat; le-am stricat intenţionat! Revoltă, ocupaţie, nesupunere, grevă generală: prăbuşire. Acum este timpul pentru Planul B. E timpul să acţionăm, ca într-o sesiune a parlamentului. În cele din urmă, legislaţia va face acest lucru, creând un nou regim juridic echitabil, just, durabil şi sigur. Districte de servicii publice, întreprinderi de stat (adică deţinute de cetăţeni), întreprinderi cooperatiste, reprezentare politică reală etc. Trebuie să adoptăm planul B cât mai curând posibil. Cel mai bun Plan B va ieşi din rândul maselor.

83

Revenise în Sankt Petersburg în sezonul nopţilor albe, acum era deja miezul nopţii şi încă nu se întunecase, iar în noaptea aceea lumina era cenuşie, estompată, de rău augur, oraşul de pe malul mării, ca de atâtea ori, întinzându-se sub norii joşi. Pe Podul „Sfânta Treime”[48], privi în interior, spre marele zid al Fortăreţei „Petru şi Pavel” în lumina reflectoarelor, strălucind galben în amurg. Frig aspru, ca de obicei. Îşi îmbrăcase haina cea veche, gulerul de blană ţinându-i de cald sub bărbie, şi îşi trăsese căciula de iarnă peste urechi. Îşi pusese lenjerie de corp lungă pe sub pantaloni şi vechile ei cizme căptuşite. Era bine, venise pregătită. Deşi simţea întotdeauna un şoc atunci când revenea într-un ger atât de aspru.

— Ah, Tatiana, strigă prietena ei, apropiindu-se din spate, erai o frumuseţe înainte să pleci, iar acum eşti doar o altă *babushka*[49], la fel ca noi toate.

— La dracu’, spuse ea. Tu arăţi şi mai rău.

Se îmbrăţişară.

— Drept să spun, arăţi al naibii de bine, recunoscu Svetlana, examinându-şi prietena şi ţinând-o de mână. Cred că toţi bani ăia din Elveţia ţi-au prins bine. Saloane de înfrumuseţare, diete, săli de sport.

— Ba nu.

— Ei bine, mereu ai fost norocoasă cu o aşa siluetă şi, chiar dacă ai mai pus ceva kilograme, tot bine arăţi.

— Prea multă brânză elveţiană, îi dădu dreptate Tatiana, nefericită. Dar nu te mai prosti, spune-mi ce vrei.

— Vreau afară.

— Eşti sigură? întrebă Tatiana, inspirând aerul rece.

— Cine n-ar fi? replică Svetlana, arătând cu mâna către oraş.

— Am crezut că îţi place aici.

— Glumeşti? spuse Svetlana arătând spre turnul Lahta

[48] *Troiţki most,* în lb. rusă, pod peste Neva.

[49] „Femeie în vârstă; bunică”, în lb. rusă, în original.

Center, ce străpungea noaptea albă cu un ac uriaş de argint.

— Mie îmi cam place.

— Fără îndoială. Haide, totuşi. Nu este vorba despre cum arată oraşul sau cum arăţi tu ori cum ţi se părea când erai fată.

— Am urât oraşul când eram fată. Acum îmi place.

— Acum, că eşti plecată.

— Mă voi întoarce cândva.

— Mă îndoiesc. Nu te amăgi singură. Locul ăsta te-ar ucide.

— Am crezut că lucrurile se îmbunătăţesc. Putin a dispărut, comuniştii revin, oligarhii sunt morţi sau în închisoare.

— Nu spune asta! De ce spui asta? Prima generaţie a dispărut, dar copiii lor sunt nişte bandiţi, ştii bine. Nu vom scăpa niciodată de ei.

— Dar lor nu le pasă de puterea politică. Toţi sunt în Monaco sau în New York, nu?

— Nu toţi. Unii, dar nu toţi. Şi, câtă vreme mai există un partid prăpădit care să facă ravagii, nu s-a terminat. Nici măcar pe aproape.

— Mişcarea democrată a luat amploare. Comunismul democratic – nu se poate să nu-ţi placă. Vom ajunge să facem exact opusul chinezilor. Ei au devenit capitalişti dictatori, iar noi vom deveni comunişti democraţi.

— La Zürich poţi crede asta. Aici nu este atât de simplu.

— Trebuie să recunoşti că lucrurile merg mai bine.

— Mai bine, da. Pentru că totul a fost teribil de neglijat. Dar cu cât câştigăm mai mult, cu atât este mai puternică rezistenţa. Cu cât ne descurcăm mai bine, cu atât devine mai periculos pentru noi, înţelegi asta?

— Da.

— Gândeşte-te. Voi aţi înregistrat anumite succese, la fel şi noi. Şi astfel gradul de pericol a crescut. Acum vreau să lucrez din străinătate – la fel ca tine.

— Crezi că are vreo importanţă unde te afli?

— Cred. Acest pod este cunoscut pentru cea mai ridicată

rată de sinucidere din lume.

— Şi de aceea l-ai ales ca locul nostru de întâlnire?

— Am vrut să-ţi reamintesc. Am vrut să simţi.

Tatiana inspiră adânc aerul rece, simţindu-se deprimată. Mama Rusia, ursul nefericit. Nicio surpriză, într-adevăr.

— Pot face eu ceva de la Zürich? întrebă.

— Desigur. Scoate-mă de aici.

— Şi dincolo de asta?

— Da, desigur. Noul procuror general este de partea noastră, cel puţin în măsura în care doreşte o mai bună protecţie a terenurilor. Este un fel de iubitor de animale. Cred că noi, cu ajutorul său, vom putea determina Consiliul Judecătorilor să aprobe lista de reforme a lui Evgheni.

— Contează judecătorii?

— Mai mult decât înainte. Makarov încearcă să fie anti-Putin, nu pricepi? Din moment ce nimeni nu-l poate depăşi pe Putin, el încearcă opusul.

— Eşti sigură că nimeni nu l-ar putea depăşi pe Putin? întrebă Tatiana.

— Poate Petru cel Mare. Sau Stalin, răspunse Svetlana făcând un semn cu mâna către oraş. Nu. Întreaga linie este terminată. Şi nimeni nu vrea să fie o versiune de mâna a doua a tipului care a fost înainte. Deci, pentru a-şi pune amprenta, Makarov încearcă să fie opusul. Marele reformator, globalistul, democratul, înclinat mai mult spre India decât spre China. Ceea ce înseamnă întărirea statului de drept. Ceea ce cu siguranţă că îşi doresc mulţi oameni. Prin urmare, avem o şansă.

— Chiar şi cu programul lui Evgheni?

— Da. Inclusiv consolidarea statutului juridic al animalelor, care v-ar permite să transferaţi unele din procesele voastre în Rusia. Cu statut juridic, poţi face tot ce vrei în stilul tău obişnuit.

— Îmi place asta, spuse Tatiana, simţindu-se încurajată la acest gând. Vreau să-i dau în judecată pe unii oameni de aici.

— Ajută-mă şi te voi ajuta.

— Ca întotdeauna. Aşa că hai să coborâm de pe podul ăsta nenorocit şi să găsim ceva de băut.

— Ca întotdeauna. E timpul pentru *kiriat*[50].

— E timpul pentru *kvasit*[51].

— Ne vom drege cu câte o sută de grame.

— Sau poate chiar cu două.

— Nu-i de mirare c-ai mai luat în greutate. Alcoolul, ştii, este bogat în calorii.

— Bun. Mi-e şi foame. Mi-e frig, şi mi-e foame, şi vreau să beau ceva.

— Bine ai venit acasă!

[50] „Alcool” (argotic), în lb. rusă, în original.

[51] „Băută” (argotic), în lb. rusă, în original, termen care provine de la *kvas* („cvas”), același cuvânt din care s-a format și *kvasnik,* „bețiv”.

84

După mai mulţi ani în care portcontainerele au fost scufundate regulat, doborâte de drone-torpile cu o viteză şi o putere de distrugere tot mai mari, industria navală a început în cele din urmă să se adapteze la noua situaţie. Soluţia era limpede: te adaptezi sau pieri. Existau aproximativ unsprezece mii de portcontainere pe mările şi oceanele lumii, dintre care doar două sute de clasă foarte mare, iar după ce au fost scufundate patruzeci dintre acestea, verdictul era limpede, scris pe perete.[52] Nu aveau cum să-i oprească pe sabotori, care încă rămâneau neidentificaţi. Atât Maersk, cât şi MSC (o companie elveţiană) au început să-şi reconstruiască flotele, fiind urmate de toate marile şantiere navale. Nu exista altă soluţie. Faptul că una dintre cele mai mari companii navale de pe Pământ era elveţiană spune ceva despre elveţieni şi despre lume.

O navă portcontainer tipică este enormă, dar simplă. Navighează foarte bine, fiind atât de mari şi de stabile încât, chiar şi atunci când sunt surprinse de cicloane şi de uragane, rezistă, câtă vreme corpurile lor îşi păstrează integritatea şi motoarele continuă să funcţioneze. Şi, desigur, au o capacitate de încărcare imensă. Pe scurt, îşi fac treaba bine.

Primele încercări de tranziţie către nave pe care sabotorii să nu le poată scufunda implicau modificarea celor deja existente. Motoarele electrice au înlocuit motoarele diesel pentru a învârti elicele, noile motoare fiind alimentate de panouri solare, montate ca nişte acoperişuri uriaşe deasupra încărcăturii. Aranjamentul funcţiona, deşi viteza coloşilor era mult redusă, ei neavând suficient spaţiu pentru numărul de panouri solare necesare ca să asigure viteze mai mari. Dar, deşi lanţul de aprovizionare cu mărfuri a fost menţinut constant în privinţa sosirilor în porturile de destinaţie, reducerile

[52] Referire la Vechiul Testament, Cartea lui Daniel, 5:5.

vitezei navelor şi, prin urmare, ale eficienţei economice au reprezentat doar o parte din noul cost al activităţii. „Sosite la timp” – da, dar care timp?

Pentru că erau lente. Destul de repede au apărut şantiere navale specializate în preluarea portcontainerelor şi tăierea lor, fiecare furnizând materia primă pentru cinci, zece sau douăzeci de nave mai mici, propulsate de energie curată în moduri care le făceau la fel de rapide ca acelea pe motorină sau chiar mai rapide.

Modificările au inclus reîntoarcerea la navigaţia cu vele. Se ajunsese la concluzia că era o tehnologie curată foarte bună. Actualul model preferat pentru navele noi semăna oarecum cu marile nave cu cinci catarge care existaseră pentru o scurtă perioadă înainte ca navele cu aburi să ia în stăpânire mările. Noile versiuni aveau pânze realizate din ţesături fotovoltaice care capturau atât vântul, cât şi lumina, iar energia electrică generată era transferată prin catarge către motoarele care învârteau elicele. Cu alte cuvinte, clipperele reveniseră şi erau mai mari şi mai rapide decât oricând.

Mary a luat un tren spre Lisabona şi s-a îmbarcat pe una dintre aceste nave noi. Velele nu erau în stilul vechilor corăbii înalte, cu greement pătrat, ci mai degrabă în stilul goeletelor, fiecare din cele şase catarge sprijinind câte o velă mare, pătrăţoasă, care se desfăşura de pe propriul catarg, plus o altă velă triunghiulară deasupra. De asemenea, la prova se afla un set de trincheţi. Nava cu care călătorea Mary, *The Cutting Snark,* avea o lungime de aproape optzeci de metri şi, când oceanul era calm şi prindea viteză, din părţile sale laterale se desfăşura un set de aripi portante, carena se ridica puţin deasupra apei şi viteza creştea şi mai mult.

Au navigat în direcţia sud-vest destul de departe, ajungând pe vechile rute comerciale, la sud de zonele de mare acalmie şi, urmând traseul acela străvechi, au ajuns în America trecând de Antile şi de marele lanţ de insule, până în Florida. Traversarea Atlanticului a durat opt zile.

Lui Mary, întreaga experienţă i s-a părut de-a dreptul

miraculoasă. Se gândise că va avea rău de mare, dar nu. Avea o cabină proprie, mică, în formă de navă, cu un pat confortabil. În fiecare dimineaţă, se trezea devreme şi lua micul dejun şi cafeaua în bucătărie, apoi ieşea cu cafeaua pe un şezlong, la umbră şi lucra pe laptop. Uneori vorbea cu colegii din alte părţi ale lumii, alteori scria. Când conversa cu ceilalţi pe laptop, aceştia vedeau uneori vântul răvăşindu-i părul şi erau surprinşi să afle că nu e în biroul ei din Zürich. Altfel, era o dimineaţă de lucru ca oricare alta. Făcea pauze pentru a se plimba de câteva ori în jurul punţii principale şi pentru a privi marea albastră. Înceta să mai lucreze pentru a se uita la păsările care planau şi la delfinii care făceau salturi pentru a urma nava. Ceilalţi pasageri de la bord aveau preocupările şi prietenii lor şi o lăsau singură, deşi, dacă se aşeza la una dintre mesele mari şi rotunde să mănânce, se găseau întotdeauna oameni bucuroşi să-i vorbească. Gărzile de corp o lăsau singură. Şi ei se bucurau de traversare. Dacă voia, putea să mănânce singură la o măsuţă şi să citească. Ridica privirea şi se uita la chipurile celor care vorbeau în jur timp de un minut sau două, apoi se întorcea la cartea ei. Înapoi pe punte. Aerul era sărat şi răcoros, norii, înalţi, cu o formă perfectă, apusurile de soare, impresionante şi superbe. Stelele, noaptea, erau mari şi numeroase, iar aerul sărat compensa cerul cu adevărat întunecat. Apoi, luna nouă începea să crească, noapte de noapte, până când arunca peste ocean o cărare de argint care ţâşnea în orizontul crepuscular, cer peste apă, indigo pe cobalt, despicat de un drum argintiu.

Era frumos! Şi ea îşi făcea treaba. Oare de unde apăruse obsesia vitezei, de ce toată lumea o venera atât de mult?

Pentru că oamenii făceau tot ce făceau şi ceilalţi. La început, nimeni nu putea zbura, apoi toată lumea a început să zboare, dacă îşi permitea. Iar zborul era sublim. Dar acum zborul semăna cu o plimbare aglomerată cu autobuzul, o bătaie de cap. Şi în majoritatea avioanelor cu care zburase Mary, oamenii coborau jaluzelele şi călătoreau de parcă se aflau într-o vagon de metrou, fără să se uite în jos niciodată. Nu erau curioşi să vadă planeta

care plutea la zece kilometri sub ei.

În a opta zi, nava ei a intrat în portul New York, un port ca într-un vis, Cosmopolis însuşi. Mary a debarcat la un doc de pe Hudson, a luat un taxi din Penn Station şi a urcat într-un tren care se îndrepta spre vest.

Bine, călătoria cu trenul nu a fost chiar atât de interesantă, totuşi putea să lucreze, să doarmă, să se uite pe fereastră. Şi americanii construiseră în cele din urmă o magistrală feroviară de mare viteză, inclusiv această linie transversală, aşa că nu a mai durat decât o zi până a ajuns în San Francisco, unde a ieşit la suprafaţă din subteran, a continuat drumul pe jos până la Big Tower şi a urcat cu liftul până în locul unde se întâlnise cu reprezentanţii băncilor centrale cu ani în urmă. Călătoria ei durase nouă zile şi lucrase în fiecare zi ca şi cum s-ar fi aflat acasă, la Zürich, cu excepţia faptului că făcuse mai mult. Arderea carbonului, calculată de calculatorul personalizat al lui Bob Wharton, fusese aceeaşi ca şi când ar fi rămas acasă, iar traversarea oceanului fusese minunată. Traversase Atlanticul! Şi acum stătea în faţa unei ferestre panoramice din Big Tower, privind peste întinderea imensă a Pacificului. Uimitor!

— Am fost atât de stupizi, i-a spus ea lui Jane Yablonski, încă preşedintă a Rezervei Federale.

Jane fusese numită iar în această funcţie de un nou preşedinte îngrozit de toate schimbările. Yablonski părea nedumerită, încercând să-şi dea seama la ce prostie s-ar putea referi Mary, dar ea nu a lămurit-o.

Nu imediat, oricum. Trebuia să audă mai întâi cum credeau ei că merg lucrurile.

Grupul a discutat despre evenimentele la care se referiseră adesea – Valul de Căldură, Ziua Prăbuşirii, Mica Depresiune, Tranziţia, Intervenţia, Timpuri Neobişnuite, Superdepresiunea – şi Mary s-a convins încă o dată că, dacă lumea are stăpâni, atunci aceştia se află în faţa ei. Sau poate că greşea, iar bancherii doar încercau să ţină pasul cu evenimentele, din spatele numelor raţionalizate, trecând cu vederea sistemul ca atare. Schimbarea însăşi

era în curs de schimbare.

Cu toate acestea, bancherii deţineau, fără îndoială, o mare parte din puterea rămasă. Nu exista nicio îndoială. Pentru că banii contau.

Iar acum se adunaseră pentru a analiza primii ani ai marelui lor experiment, pe care Bob Wharton îl numise Ave Maria al lor: carbon-moneda. Semăna foarte mult cu întâlnirile convocate pentru a discuta intervenţiile gen Pinatubo ale indienilor: la acele întâlniri, participau climatologi, la aceasta, bancheri. Şi aici făcuseră o aruncare experimentală în aer, în acest caz, cu praf de aur. Ce se întâmplase?

I-au ascultat pe asistenţii lor prezentându-şi rapoartele timp de câteva ore. Rezumat după rezumat, informaţia redusă la densitatea ei cristalină. Apoi a venit timpul să se privească în ochi la masa cea mare, să facă un bilanţ. S-au obţinut rezultatele aşteptate? A funcţionat?

Da, şi nu, şi poate. Răspunsul obişnuit la orice întrebare în acele zile. Dar, în multe sensuri, da, a funcţionat. Asta i-a auzit Mary spunându-şi unul altuia, cu precauţie şi indirect. În jurul mesei aşezate atât de sus deasupra frumosului oraş, privindu-se unul pe celălalt, Mary a văzut pe feţele lor încântare, chiar şi atunci când exprimau o îngrijorare nervoasă.

Au convenit asupra următoarelor puncte:

Noua carbon-monedă a stimulat multe investiţii pe termen scurt în proiecte de captare a carbonului şi investiţii pe termen lung în moneda propriu-zisă. Îi făcuse pe unii dintre cei mai mari proprietari de carbon să încaseze şi să păstreze carbonul fosil în pământ sau să-l folosească pentru materiale plastice, dacă puteau. Cărbunele devenise doar o piatră neagră pe care o puteai transforma în bani lăsând-o în pace. Creaseră şi plătiseră trilioane de carbon-monede şi totuşi nu se vedeau semne de inflaţie sau deflaţie pentru cei care susţineau această teorie; nicio modificare vizibilă a preţului.

Au existat burse unde s-au făcut eforturi în direcţia manipulării valorii carbon-monedei în raport cu alte

cursuri valutare, inclusiv speculatori care au încercat să-i diminueze valoarea în speranţa de a cumpăra ieftin şi de a vinde la un preţ mai mare mai târziu. Când fusese nevoie, combaterea acelor eforturi se realizase cel mai bine prin atacarea manipulatorilor în moduri care să-i determine să renunţe, avertizându-i în acelaşi timp şi pe alţii în privinţa unor astfel de acţiuni. Existau instrumente pentru a-i sancţiona cu severitate pe aceia care încercau. Un raport despre respectivele cazuri a folosit expresia „decapitare financiară”.

Ca un alt pas în direcţia schimbării climatului investiţional, angajaţii băncilor pregătiseră proiecte legislative pentru a propune guvernelor mai multe reforme corespunzătoare, inclusiv controale valutare stricte, atacarea şi eliminarea paradisurilor fiscale, digitalizarea tuturor banilor din numerar cu trasabilitate prin tehnologia blockchain, creşterea presiunii asupra utilizării hidrocarburilor prin creşterea taxelor şi înăsprirea reglementărilor. Mişcarea pe aceste fronturi luase o amploare deosebită.

— Toate sună bine, zise Mary la sfârşitul zilei. Acum, ce altceva mai puteţi face?

— Tu să ne spui, răspunseră ei, privind-o. Ce ai avut în vedere? Şi de ce?

Mary oftă. Oamenii aceştia nu aveau să fie niciodată sursa schimbării. Pur şi simplu nu era în ADN-ul lor, nici instituţional, nici individual.

Parcurse de sus până jos o listă pe care i-o întocmiseră Dick şi Janus Athena. Scoaterea în afara legii şi eliminarea platformelor de tranzacţionare anonimă. Construirea unui decalaj semnificativ în algoritmii de tranzacţionare de înaltă frecvenţă. Impunerea unei taxe care să forţeze comerţul să revină la viteza normală de reacţie umană. Calcularea costului nevoilor de bază şi furnizarea lor cu titlu gratuit comunităţilor cu venituri reduse.

— O, Doamne! Despre ce vorbeşti? Băncile centrale nu fac asta!

Primul lor răspuns, ca întotdeauna. Cu toate acestea,

după cum a remarcat unul dintre ei, se îndepărtaseră deja mult de culoarul lor.

Seamănă mai degrabă cu o cireadă de tauri ce a trecut dincolo de gardul islazului, se gândea Mary. O cireadă întreagă de tauri imenşi, ajunşi înapoi în sălbăticie, care se uită în jur şi nu mai văd garduri. Iar priveliştea îi sperie atât de tare, încât încearcă să facă măcar o aparenţă de gard nou; într-un spaţiu închis se simt mai bine decât în libertate. Desigur, încrederea în bani trebuie protejată, ca directivă principală; iar directiva în sine este ca un gard, ura!

— Dar eliminarea platformelor de tranzacţionare anonimă nu ar spori mai degrabă încredere în bani decât s-o scadă? întrebă Mary.

Trebuiau să fie de acord. Şi, în general, mai puţină autonomie pentru banii liberi ar putea spori încrederea în banii fiduciari în general.

— În ceea ce priveşte tranzacţionarea de înaltă frecvenţă, continuă Mary, nu este aceasta o simplă chirie care parazitează meseriile productive?

I se părea amuzant să vorbească despre chirie ca şi cum nu chiria ar fi acţiunea fundamentală a sistemului economic susţinut de aceşti oameni, dar bancherilor le plăcea să gândească altfel. Orice pentru a-i determina să-şi forţeze curajul până la capăt. Şi întotdeauna a fost nevoie de curaj ca să te gândeşti la regicid. Ar putea cineva să-l asasineze pe Majestatea Sa Capitalul? Mary se îndoia de asta, dar, dacă cineva ar putea să o facă, cu siguranţă că ar fi chiar aceşti oameni din interior, cei care conduc sistemul. Aceşti treisprezece oameni erau suficient de apropiaţi de persoana regală pentru a împlânta cuţitele înainte să-i oprească cineva. *Et tu, Brute?* Da, Cezar, şi eu. Mori. În groapa de cenuşă a istoriei.

Aşa că acum dădeau din cap în timp ce discutau despre aceste lucruri şi traduceau propunerile făcute de Mary în formulări politice mai rezonabile. Evitau orice concluzii de amploare care să-i facă în vreun fel conştienţi de temeritatea lor. Numai cifre, jonglau cu nişte cifre şi totul

din motive de stabilitate. Şi din moment ce acest lucru era parţial adevărat, ea putea să-i lase să continue, să-i încurajeze mai mult.

La sfârşitul şedinţei, ministrul de finanţe al Chinei, *Madame* Chan, se apropie de Mary, care stătea la fereastra de vest, privind cum razele soarelui ce asfinţea transformau insulele Farallon în creasta unui şarpe de mare. Ce se ridica acolo, la apus?

— Acestea sunt doar accesorii, îi spuse ea lui Mary, cu un zâmbet. Coşi nasturi la haina pe care ai făcut-o deja. Sigur nu vrei să te opreşti aici?

— La ce te gândeşti?

— Am urmărit tot ce se întâmplă în India. Acum sunt lideri în tot felul de lucruri.

— S-au radicalizat, spuse Mary.

— Da, şi cine nu ar face-o? Nu vrem să se întâmple în China sau în orice alt loc ceea ce li s-a întâmplat lor. Aşa că acum ei ne învaţă agricultură regenerativă şi noi avem nevoie de ea. Dar, desigur, ajungem mereu la modalitatea de plată pentru aceste lucruri bune.

— Presupun, mormăi Mary.

— Desigur, continuă Chan, zâmbind. Imaginează-ţi planul nostru ca o reformă funciară. Este tot un aranjament financiar. Cu alte cuvinte, impozite pe teren, care în cazul Chinei înseamnă o taxă pe proprietatea temporară a terenurilor, împărţirea a tot ceea ce este esenţial. În plus, planul nostru include o cerinţă ca toate companiile private să fie deţinute legal de angajaţi.

Mary o asculta clătinând din cap sceptic, dar şi ea zâmbea, gândindu-se că acum ştafeta fusese preluată de această femeie. O femeie cu putere reală, o putere uriaşă.

— Vă vom sprijini. Luaţi conducerea şi vă vom sprijini, spuse ea, bucuroasă, iar doamna Chan dădu din cap, mulţumită de sine.

După aceea, Mary plănuise să zboare până acasă, dar a anulat zborul şi le-a cerut celor de la Zürich să-i facă o rezervare într-un vagon de dormit şi apoi pe o navă, de la New York la Marsilia. Pe tot drumul spre casă, nu a încetat

să lucreze.

85

— Bună, mă aflu aici să vă povestesc despre proiectul de permacultură Shamballa din Argentina.

— Noi reprezentăm organizaţia ARK Armenia şi ne bucurăm că ne aflăm aici.

— Din Australia, reprezentăm mai multe proiecte asociate: „Arderea zonelor umede aborigene”, „Cultura Shoalwater”, „Fondul funciar aborigen Gawula”, „Înverzirea Australiei”, „Cum au făcut aborigenii Australia”, „Regenerarea terenului la Staţia Kachana”, „Micul proiect de permacultură pe un acru”, „Institutul de Cercetări pentru Permacultură”, „Ferma Para Purpurie”, „Rehidrataţi peisajul”, „Regeneraţi Australia” şi „Coridorul Yarra Yarra pentru biodiversitate”. Suntem o mulţime de oameni foarte ocupaţi!

— Noi suntem de la „Restaurarea recifelor de corali” din Belize.

— Reprezint „Siguranţa alimentară a Boliviei”.

— Eu reprezint proiectul „Cum să restaurezi o pădure tropicală”, din Borneo.

— Suntem din Brazilia, de la Centrul de Experimentări Forestiere, precum şi de la organizaţia Restaurare prin Agroîmpădurire.

— Venim la dumneavoastră din Burkina Faso şi reprezentăm „Proiectul pentru pădurea din Lilengo” şi grupul „Reîmpădurire cu practici agricole africane străvechi”.

— Aici Camerun, „Eco-satul Bafut”.

— Delegaţia Canadei reprezintă proiectele următoare: „Cunoştinţele tradiţionale Bkejwanong”, „Jardins d’Ambroisie”, „Pădurea tropicală a ursului mare”, „Fermele-minune”, „Prinzând rădăcini” şi „Apă pentru viitor”.

— Delegaţia Chinei este fericită să vorbească despre proiectele „Un om plantează o pădure”, „Eco-civilizaţie”, „Ecologizarea deşertului Chinei”, „Reîmpădurirea

deşertului Horqin”, „Districtul ecologic Karamay”, „Deşertul Kbuqi”, „Ecologizarea Drumului Mătăsii”, „Restaurarea bazinului hidrografic al platoului Loess”, „Transformarea deşerturilor în terenuri agricole”, „Cea mai mare pădure din lume făcută de mâna omului” şi „Programul Zhejiang pentru o renaştere rurală verde”.

— Din Congo, reprezentăm proiectele „Salvarea cimpanzeului Bonobo”, „Cartografie participativă” şi „Pacul Naţional Virunga”.

— Din Costa Rica, venim cu „Experimentul coajă de portocală”, „Ferma Punta Mona” şi „Retenţia apei la Vida Verde”.

— Sunt aici pentru a vorbi cu mândrie despre „Revoluţia pentru o agricultură durabilă” din Cuba, la împlinirea a optzeci şi cinci de ani.

— Suntem din partea proiectului „Vitsohus Permakultur”, din Danemarca.

— Am fost trimişi aici de către „Agroîmpăduriri CloudForest” din Ecuador.

— Eu reprezint „Egiptul creând o pădure în deşert”.

— Din Anglia, reprezentăm „Trustul de cercetare pentru agroîmpădurire”, „Proiectul Eden”, „Refacerea proprietăţii”, „Refacerea Marii Britanii” şi „Regenerarea râurilor”.

— Suntem din Eritreea, de la „Regenerarea plantaţiilor de mango Manazares”.

— Din Etiopia, reprezentăm „Etiopia se ridică”, „Miracolul din Merere”, „Reînverzirea dealurilor Etiopiei”, „Refacerea ecosistemelor” şi „Mişcarea bazinului hidrografic”.

— Pentru Franţa, reprezentăm cu bucurie „Proiectul agroforestier Pur”.

— Din Guatemala, suntem „Rezerva biosferei Maya” şi Asociaţia Comunităţilor Forestiere.

— Noi vorbim în numele proiectului „Împădurirea în Haiti”.

— Din Olanda, reprezentăm „Land Life Company” şi „Tiny Forest”.

— Honduras vă trimite „Rădăcinile migraţiei”.

— Naţiunea Hopi este aici cu „Hopi, cei care captează ploaia”.

— Islanda vă trimite „împădurirea Islandei” şi „Pădurile regeneratoare”.

— Din India, venim să vă povestim despre „Agroîmpădurire în Arau”, „Institutul de Management Aravali”, „Pământ steril în pădure luxuriantă”, „Agricultură durabilă cooperativă”, „Crearea unei păduri într-un deşert rece”, „Pădurea mulţimii”, „Fermierul – om de ştiinţă”, „Protejarea pisicii-pescar”, „Suveranitatea alimentară”, „Fundaţia pentru securitate ecologică”, „Proiectul pentru plantarea manuală a unei păduri de 300 de acri”, „Restaurarea mangrovei în Sundarbans”, „Satul Miracle Water”, „Programul de împădurire Miyawaki”, „Agricultura naturală”, „Ferma de biodiversitate Navdanya”, „Proiectul pentru plantarea a 50 de milioane de copaci într-o singură zi”, „Plantarea a 66 de milioane de copaci în 12 ore”, „Protejarea diversităţii orezului”, „Lacurile întinerite din Bangalore”, „Pădurea Sadhana”, „Sanctuarul Sai”, „Seminţele vieţii”, „Sikkim, primul stat organic”, „Câmpurile de apă”, „Recoltarea apei” şi „Refacerea râurilor”.

— Indonezia vă întâmpină cu „Refacerea recifului de coral Biorock”, „Proiectul de acţiune pentru mangrove”, „Refacerea pădurilor de mangrove” şi „Proiectul pentru refacerea recifului Manta”.

— Israelul îşi prezintă „Pădurile în creştere în deşert” şi „Kibbutz”.

— Suntem din Japonia şi aducem noutăţi despre „Crearea pădurilor pentru reducerea efectelor valurilor tsunami”.

— Vin din Iordania să vă povestesc despre ecologizarea deşertului.

— Noi, kenyenii, suntem mândri să reprezentăm „Coridorul hidrologic din Africa de Est”, „Mişcarea centura verde”, „Centrul de permacultură Kaikipia”, „Trustul Rangelands din nord” şi „Recoltarea apei de ploaie”.

— Madagascar sărbătoreşte Marea Regenerare a Pădurilor prin exemplul „Proiectului Moringa” şi „Folosirea copacilor pentru a salva vieţi”.

— Mexic prezintă „Ecologizarea deşertului Chihuahuan”, „Păşunat intensiv în pădure”, „Râurile ascunse”, „Grupul de împădurire şi protecţie a apei” şi „Via Organica”.

— Marocul se prezintă cu organizaţia „Facem deşertul să înflorească”.

— Venim din Nepal pentru a descrie „Proiectul Beyul” şi „Grupul sălbatic antropocen”.

— Aici, Noua Zeelandă cu „Rezervaţia Hinewai”, „Ecoferma Mangarara” şi „Regeneratorii”. La fel ca în toate celelalte ţări adunate aici, reprezentăm doar vârful aisbergului, de fapt.

— Vin din Niger să vă povestesc despre „Regenerarea naturală administrată de fermieri” şi despre „Reecologizare în Niger”.

— Din Norvegia vorbim despre „Soluţii de permacultură polară”.

— Naţiunea Oglala Lakota trimite un reprezentant al proiectului „Revitalizarea economică a culturii Oglala Lakota”.

— Reprezentăm Rezervaţia Mamoni Valley din Panama.

— Peru vrea să vă povestească despre „Biocoridorul Martin Sagrado”.

— Noi, cei din Filipine, avem ştiri despre „Regenerarea pădurilor”, „Programul naţional de ecologizare” şi „Salvarea pescuitului şi a recifului de corali”.

— Noi, cei din Portugalia, sărbătorim „Permacultură Fazenda Tomati”, „Păşunile biodiverse semănate”, „Peisajul de retenţie a apei Tamera” şi „Wildlings”.

— Reprezint „Proiectul pădurea în Sahara”, din Qatar.

— Din Rusia, cu dragoste: „Parcul Pleistocenului”, „Depozitarea carbonului umed” şi „Sprijinul siberian pentru animale sălbatice”.

— Sunt din partea proiectului „Pădurile Speranţei”, din Rwanda.

— Noi, scoţienii, suntem aici pentru cea mai veche

pădure din Marea Britanie, „Refacerea pădurii Dendreggan”, „Regenerarea Isulei Martin”, „Despre bogăţia profundă a acestei naţiuni” şi „Refacerea turbăriilor”.

— Vă vorbesc în numele proiectelor „Iniţiativa Marelui Zid Verde” şi „Retragerea deşertului”, din Senegal.

— Din Africa de Sud vorbim despre „Bambusul de pe ecoplanetă”, „Grădina lui Joe”, „Facem să înflorească deşertul” şi „Restaurarea rezervaţiei Baviaanskloof”.

— Sunt din partea proiectului sud-coreean „Reîmpădurirea cu 350 + milioane de copaci”.

— Eu reprezint proiectul spaniol „Restaurarea ecosistemului de la Camp Altiplano”.

— Sunt din partea proiectul sirian „Arta regenerării”, vă rog să ne ajutaţi.

— Vin din Tadjikistan să vă vorbesc despre împădurirea Tadjikistanului.

— Din Tanzania vorbim pentru „Reîmpădurirea insulei Kokota” şi „Reîmpădurire la Gombe’s Surround”.

— Aici, în Tasmania, avem un mare proiect de refacere a algelor uriaşe şi a plantaţiilor de pin.

— Vin din Thailanda pentru a vă povesti despre „Cunoştinţe indigene şi silvicultură”, „Plantarea de mangrove” şi „Ferma de permacultură din Sahainan”.

— Uganda m-a trimis să vorbesc despre „Permagardens” şi „Noile păduri ale Ugandei”.

— Venim din Statele Unite şi reprezentăm „Appalachia accelerată”, „Rezervaţia Americană a Preriilor”, „Permacultură Broken Ground”, „Farm Forest Food”, „Bizonii gestionaţi holistic”, „Revoluţia Homegrown”, „Institutul de Permacultură”, „Sărută Pământul”, „Restaurarea bazinului râului Klamath”, „Declaraţia drepturilor lacului Erie”, „Institutul pentru teren agricol”, „Institutul Leopold”, „Regenerarea verde din Los Angeles”, „Oglindind managementul naturii”, „Permacultură pentru oameni”, „Însănătoşirea planetară”, „Plantarea în pepinierele Justice”, „Ameliorare regenerativă”, „Regenerarea fluviului Colorado”, „Regenerarea pădurilor

de sequoia”, „Regenerarea râului Snake”, „Institutul Rodale”, „Salvând Vestul”, „Sierra Club”, „Ferma de broaşte-cântătoare”, „Institutul de sănătate a solului”, „Intendenţi ai mărilor sălbatice”, „Fermele Tabula Rasa”, „îngrijind sălbăticia”, „Ţesem Pământul”, „Compania Wild Idea Buffalo” şi proiectul „Stridia sălbatică”.

— Vin din Zambia să vă povestesc despre „Regenerarea minelor Betterworld”.

— Vin din Zimbabwe să vă vorbesc despre Centrul Africa pentru Management Holistic şi Trustul Comunitar Chikukwa pentru Folosirea Ecologică a Terenului.

— Suntem cu toţii aici, împreună, pentru a împărtăşi ceea ce facem, pentru a ne vedea şi pentru a vă spune poveştile noastre. Suntem deja pe teren muncind din greu, pe tot cuprinsul Pământului. Vindecarea Pământului este misiunea noastră sacră, datoria noastră faţă de cele şapte generaţii. Există multe alte proiecte ca ale noastre, căutaţi-ne în contul dumneavoastră pe YourLock să le vedeţi, poate ne veţi susţine, poate veţi veni alături de noi. Ne veţi găsi deja acolo, chiar acum, şi trebuie să vă daţi seama că reprezentăm doar aproximativ 1% din toate proiectele de acolo care fac lucruri bune. Şi mai multe încă aşteaptă să se nască. Intraţi pe site, vorbiţi cu noi. Ascultaţi-ne poveştile. Vedeţi unde puteţi ajuta. Construiţi-vă propriul proiect. O să vă placă la fel de mult cum ne place şi nouă. Altă lume nu există.

86

Înapoi la Zürich, au urmat pentru Mary câteva săptămâni de muncă intensă, din zori şi până în noapte. Era pregătită pentru o pauză. Frank May ieşise din închisoare şi stătea într-o locuinţă a unei cooperative de lângă închisoare. Ce făcea? Cum se descurca? Îi pierduse urma după ce fusese eliberat şi aproape că îi era frică să-l caute.

— Mă descurc, îi spuse el, răspunzând la telefon. Ascultă, mă duc mâine în Alpi să caut capre-negre. *Rupicapra.* Un fel de capră-antilopă. Hărţile arată că sunt peste tot pe acolo. Vrei să vii şi tu?

— Să ne uităm la animale? întrebă Mary, bănuitoare. Ca la grădina zoologică?

— Doar că nu este o grădină zoologică, insistă el cu nerăbdare în glas.

Puteau să recurgă la aplicaţii de urmărire pentru a descoperi unde se află animalele, apoi să meargă acolo şi, probabil, să vadă câteva. Frank mai făcuse asta şi îi plăcuse. Erau câteva exemplare mai sus de Flims, o regiune frumoasă.

— Cred că vin şi eu, acceptă Mary.

Aşa că se întâlniră la Hauptbahnhof chiar înainte de plecarea trenului de la ora şase dimineaţa spre Coira, iar o oră mai târziu, după ce luaseră micul dejun în tren, stând tăcuţi unul în faţa celuilalt, tensionaţi, probabil conştienţi că nu mai făcuseră aşa ceva până atunci, coborâră şi urcară în trenul de pe linia îngustă care ducea la Vorderrhein. Acesta era un tren mult mai lent, dar nu merseră mult cu el; coborâră din nou şi luară autobuzul spre Flims. De acolo, o telecabină îi ridică până la un bazin mare, orientat spre sud, la o altitudine de aproximativ 2000 de metri, unde se opriră. Era opt şi jumătate şi se aflau în Alpi. Mary le spusese în prealabil bodyguarzilor ei să-i lase singuri când vor ajunge pe potecă, ceea ce ei şi făcură; ca peste tot, exista un mic restaurant la staţia de

sus a telecabinei şi ei rămaseră acolo.

Frank şi Mary înaintară până într-o adâncitură mare în lanţul alpin care formează peretele lateral de nord al Rinului superior. Aproape de sfârşitul ultimei ere glaciare, după ce gheaţa s-a topit din această parte a văii, o alunecare masivă, una dintre cele mai mari cunoscute vreodată, s-a prăbuşit pe acest zid orientat spre sud. Satul Flims era aşezat în totalitate pe vârful plat al rămăşiţelor acestei alunecări de teren. Deasupra satului, Alpii verzi umpleau boluri de piatră suprapuse care urcau din ce în ce mai abrupt până la creasta Tschingelhörner, un zid de stânci cenuşii abrupte, traversate de o fisură longitudinală. Fisura era atât de adâncă încât în creastă se formase o breşă, un fel de fereastră uriaşă prin care se vedea un petic de cer – chiar sub piscurile cenuşii de deasupra. Un alt reper alpin ciudat, creat în decursul a milioane de ani prin frecarea dintre gheaţă şi stâncă.

Cei doi aleseră un traseu care ducea spre vest, departe de teleschiuri, ferme şi alte centre de activitate umană, spre teritoriul mai sălbatic, sau ceea ce în Alpi trecea drept sălbăticie.

— Animalele sălbatice din Alpi nu-şi pot permite să fie prea pretenţioase atunci când sunt nevoite să stea aproape de oameni, spuse Frank pe când urcau. Dacă nu s-ar căţăra pe un perete de stâncă aproape vertical, oamenii ar trece pe lângă ele destul de des.

Părea o pantă uşor ascendentă, dar asta se datora parţial stâncilor cenuşii din faţă şi de deasupra care erau atât de abrupte. De fapt, ascensiunea se dovedea destul de extenuantă. Când ajunseră pe una dintre cele mai de sus pajişti de forma unui bol cu fundul acoperit de un covor zdrenţuit de iarbă nu prea înaltă, împânzită cu pietre şi presărată cu flori alpine, erau deja obosiţi şi înfometaţi, iar soarele se ridicase mult deasupra capului. Se aşezară pe un bolovan şi mâncară câte ceva.

Pajiştea era presărată cu resturi mari de stâncă – bolovani cenuşii care se desprinseseră de pe creastă şi se rostogoliseră sau poate că erau stânci desprinse şi târâte

până acolo de un gheţar cu mult timp în urmă şi eliberate atunci când gheaţa se topise, în timp ce stăteau pe stânca lor joasă, mâncându-şi sandviciurile cumpărate din gară şi bând apă din sticle, natura îi răsplăti pentru tăcerea lor printr-o primă întâlnire cu creaturile alpine: în acest caz, marmote.

Erau nişte fiinţe cenuşii şi grase, asemănătoare cu hârciogii sau poate cu bursucii; Mary nu prea avea termeni de comparaţie. Fără îndoială că, datorită culorii blănii, prădătorii le confundau cu pietrele, inclusiv şoimii care se roteau sus, pe cer. Poate că, din cauza acestor supraveghetori, marmotele păreau să aibă tendinţa de a sta nemişcate; cu excepţia cazului în care se deplasau dintr-un loc în altul, erau la fel de neclintite ca stâncile pe care stăteau. Comunicau între ele prin fluierături în staccato. Pe măsură ce Mary şi Frank ascultau, le era tot mai clar că acesta trebuie să fie un limbaj la fel ca oricare altul.

— Jos, în Flims, locuitorii vorbesc romanşă, îşi aminti Frank.

Pe marmote nu le deranja că ei vorbesc, observă Mary.

Frank văzu şi el asta şi continuă. Auziseră puţină romanşă în autobuz, în timpul călătoriei de la gară la Flims, îi aminti el. Ambii erau de acord că seamănă cu italiana şi germana amestecate într-un mixer. Îi amuza pe amândoi povestea despre cum devenise romanşa una dintre cele patru limbi naţionale ale Elveţiei, ca să-i facă în ciudă lui Hitler. De unde şi mitul naţional, pe care amândoi erau dispuşi să-l creadă.

Soarele bătea pe pajişte, făcând-o să strălucească. Era cald la soare. Marmotele nu păreau deranjate de prezenţa lor atât de aproape, chiar dacă, aparent, ei doi ocupaseră un avanpost al marmotelor; crăpăturile de pe suprafaţa bolovanului gri erau umplute cu mormane de excremente fine şi uscate. Judecând după aspect, marmotele erau erbivore.

Frank şi Mary stăteau acolo ca nişte marmote mari. Nu-şi spuneau prea multe. Lui Mary i se părea un pic

plictisitor. Apoi, unul dintre animalele mai tinere, judecând după mărimea şi fineţea blănii, porni nepăsător în direcţia lor. Se opri, întinse o lăbuţă şi trase spre el toate firele de iarbă la care ajungea. Rezultatul se dovedi a fi o grămăjoară de seminţe de iarbă strânse în lăbuţă, pe care începu să le mănânce din vârful tulpinilor. Le termină din câteva îmbucături. Apoi lăsă firele de iarbă fără vârfuri să revină în poziţia iniţială şi porni mai departe. Repetă toate mişcările. O dată şi încă o dată.

Văzându-l şi apoi uitându-se în jurul pajiştii la nivelul firelor de iarbă, Mary înţelese că sursa de hrană a acestui animal este aproape infinită. Cel puţin acum, când iarba produce seminţe. Probabil că era la fel pentru toţi erbivorii alpini.

Frank se arătă de acord când Mary îi spuse toate acestea. Marmotele mănâncă de dimineaţa până seara în fiecare zi, până când ajung suficient de grase pentru a suporta iarna care urmează. Hibernează ca nişte urşi mici, ascunse în găuri sub zăpadă şi trăind din grăsimea adunată, metabolismul lor încetinind până la minimum. Primăvara îşi fac apariţia pentru o altă vară, pentru a se aşeza la masă.

Apoi, un grup de animale mai mari apăru peste o creastă joasă. Aha! Caprele-negre!

Probabil că nu erau animalele pe care Frank le văzuse online, deoarece niciunul nu purta un colier cu emiţător radio. Dacă aşa li se ataşa un GPS animalelor, Mary nu ştia. Frank le privea cu multă atenţie.

Erau creaturi cu aspect ciudat. Corp rotunjit, gât scurt, picioare scurte, bot aplatizat. Coarne scurte, curbate. Ochi cu pupile orizontale, dreptunghiulare, ciudate ca ale caprelor domestice. Ochii diavolului. După ce Frank propusese această călătorie, Mary citise despre ele că erau „caprine” sau „capre-antilope”, orice ar fi însemnat asta. Evident că erau unice în felul lor, nici capre, nici antilope şi nici măcar prea asemănătoare cu celelalte specii din aceeaşi familie. Iezii erau zvelţi şi fără coarne şi stăteau pe lângă mame. Păşteau, se uitau în jur, păşeau calm peste

pietre, de la un petic de iarbă la altul. Îi priveau cu mare curiozitate pe Frank şi pe Mary. Pe Mary o miră că nu se sinchiseau de prezenţa oamenilor; existau şi vânători elveţieni, sau cel puţin aşa auzise ea, iar aceste animale se numărau printre cele vânate frecvent.

— De ce nu se tem deloc? îl întrebă ea în şoaptă pe Frank.

— De ce ar trebui să se teamă? răspunse el tot cu o întrebare.

— Am putea să le împuşcăm.

— Nu avem arme.

— Şi ele ştiu asta?

— Au ochi să vadă.

— Dar au mai văzut arme? Oare asta nu le-ar face să evite oamenii?

— Probabil. Deşi poate că nu au văzut arme.

— Mi se pare surprinzător.

— Alpii sunt sălbatici.

— Parcă spuneai că nu sunt.

— Sunt şi nu sunt, răspunse Frank, după o clipă de gândire. Sunt mulţi oameni aici sus, da. Dar Alpii te pot ucide rapid. Sunt sălbatici, într-adevăr. Nu ziceai că ai trecut printr-una dintre trecătorile înalte?

— Am trecut.

— Ar fi trebuit să ştii asta.

Mary dădu din cap aprobator, gândindu-se.

— Erau locuri sălbatice, cu siguranţă. Chiar cumplite, da – dacă vremea s-ar fi schimbat. Acolo sus nu e nimic altceva decât stâncă goală.

— Şi aceea a fost o trecătoare. Există multe locuri unde oamenii nu ajung niciodată. Sunt foarte greu accesibile şi nu duc nicăieri. Dacă te uiţi pe hărţi, le vezi peste tot.

— Acolo nu e ca aici, spuse Mary, arătând cu mâna în jur.

Pe iarba de sub bolovanul pe care stăteau ei, creşteau vreo douăzeci de soiuri de flori alpine, fie cuibărite în iarbă, fie fluturându-şi deasupra ei inflorescenţele de diferite înălţimi, astfel încât întregul spaţiu era acoperit cu

straturi multicolore: cel de sus, galben, se unduia peste unul alb, mai jos era un strat albastru, apoi venea iarba, presărată cu flori sclipitoare.

— Da, nu e ca aici, aprobă Frank, zâmbind.

Mary tresări; i se părea că nu-l mai văzuse niciodată zâmbind. Pajiştea plină de flori, caprele sălbatice care păşeau fără grijă, iezii care se zbenguiau literalmente, definind cuvântul în timp ce ţâşneau în aer şi aterizau clătinându-se, apoi porneau din nou. Peretele gri de deasupra, prevăzut cu o deschizătură ca o fereastră, care îl făcea o ciudăţenie alpină. Cerul albastru. Era cu siguranţă o privelişte veselă. Chiar şi puţin halucinantă. Briza se prelingea peste flori ca o maree, astfel încât ele îşi legănau doar capetele. Tânăra marmotă se afla încă acolo, lângă ei, continuând să tragă firele de iarbă spre gură. Seminţele strânse în laba animalului străluceau uleioase la soare. Micii iubitori de mâncare. Caprele cu ochi de demon, puţin mai departe, rumegau placid, fără să se teamă de nimic.

— Îmi place, spuse ea.

— Vezi animalele?

— Da.

— Şi eu, spuse Frank, zâmbind iar uşor.

Priviră o vreme în tăcere.

— Ai văzut multe? îl întrebă ea. Animale în sălbăticie.

— Nu multe. Aş vrea să văd mai multe. Până acum, aproape toate cele pe care le-am văzut au fost aici sus, în acest bazin sau în unele asemănătoare. Tipi ca ăştia, în principal. Marmote şi capre. La un moment dat, a apărut un ibex, cred. Altă dată, ceva de genul jderului. L-am căutat mai târziu şi mi s-a părut că trebuie să fi fost un jder. Era lângă un pârâu de aici, de sus, cu câţiva copaci pe celălalt mal. Alerga ca un nebun, înainte şi înapoi. Nu am înţeles ce face. Se mişca foarte rapid, dar neregulat. Nu părea să vâneze sau să construiască un bârlog sau orice altceva. Doar alerga. Un animal agil, cu blană închisă la culoare. Foarte preocupat de ce făcea acolo. M-am gândit să scot telefonul din buzunar şi să-i fac o fotografie, dar nu am vrut să-l sperii. Nu am vrut să mă observe. Aşa

că am rămas nemişcat.

— Şi cum s-a terminat?

— A trebuit să plec pentru a prinde ultimul telescaun.

— Asta înseamnă Elveţia pentru tine, comentă ea, râzând.

— Întru totul adevărat, spuse Frank, după care smulse o tulpină de iarbă de sub el şi începu să o folosească drept scobitoare. Şi tu?

— Galway şi Dublin nu sunt cele mai potrivite locuri pentru viaţa sălbatică, răspunse Mary, clătinând din cap. Îmi plăcea să merg la grădina zoologică în copilărie. Nu era exact acelaşi lucru.

— Da. Ţi-ai dori să ai animale în jurul tău acolo unde locuieşti?

— Probabil că da. În California se ocupă de aşa ceva chiar acum. Au o mulţime de suprafeţe întinse, iar renaşterea faunei sălbatice a început de mulţi ani. Contactele mele de acolo au numit proiectul „Serengeti din America de Nord”, dar se referă, de fapt, la starea naturii dinaintea sosirii europenilor. La asta visează.

— Frumos din partea lor. Dar noi locuim în Zürich.

— Corect. Nu ştiu. Merg destul de des pe cărările de pe Zürichberg, dar nu am văzut animale acolo. Sunt un pic surprinsă, dacă mă gândesc mai bine la asta. Este o pădure destul de mare.

— O pădure înconjurată de oraş, spuse Frank, scuturând din cap. De asta nu funcţionează.

— Au nevoie de coridoare de habitat, vrei să spui. Cele existente funcţionează?

— Aşa cred. Dacă sunt destul de largi şi fac legătura între zone suficient de mari.

— Asta se întâmplă în California.

— Cred că şi în multe alte locuri. Sunt sigur că ar funcţiona şi în Elveţia. Deşi s-ar putea ca acestor animale să nu le placă dacă se întorc lupii.

— Lupii le mănâncă?

— Da.

— Nici eu nu-mi pot imagina că elveţienii s-ar înţelege

bine cu lupii.

— Nu se ştie niciodată. Am citit că acum, când li s-au topit gheţarii, se gândesc să împădurească nişte masive alpine inferioare şi să ajute la începerea plantărilor în bazinele glaciare expuse. Cred că asta ar mări zona pentru lupi. Ei au nevoie de păduri, dar se descurcă şi în câmp deschis şi vor fi mai multe zone stâncoase goale expuse mai sus, cu marmote, cârtiţe şi veveriţe. Şi acele zone vor fi destul de înalte şi cât mai departe de oamenii din această ţară.

— Greu de crezut că lupii ar putea reveni, spuse Mary, clătinând din cap.

— Nu mai mult decât caprele astea. În stadiul de acum, e dificil să-ţi imaginezi orice animal în sălbăticie. Refacerea faunei nu va fi uşoară.

— Cu excepţia cazului în care cei de la Half Earth îşi ating scopul.

— Îmi place planul lor, spuse Frank, dând din cap.

Rămaseră pe loc. Nu aveau niciun motiv să plece. Unde altundeva şi-ar fi putut petrece timpul mai bine în după-amiaza aceea? Aşa că au mai stat. Frank mesteca un fir de iarbă. Mary privea animalele. Îi aruncă o privire lui Frank. Corpul lui era relaxat. Stătea acolo ca o pisică. Nici măcar marmotele şi caprele nu erau la fel de relaxate ca el. Ele erau ocupate să mănânce. Şi într-adevăr, doar asta i-ar fi alungat pe Mary şi pe Frank de pe stânca lor; foamea şi nevoia de a urina.

Şi întunericul. Soarele lovi creasta muntelui spre vest şi imediat aerul deveni mai rece. Umbrele năvăliră peste pajişte.

Frank aruncă o privire spre creastă, apoi spre Mary.

— Ce este? Spune!

— Cred că ar trebui să coborâm. Există şi aici o ultimă telecabină.

— Adevărat.

Se ridicară în picioare, se întinseră. Caprele îşi înălţară privirea spre ei şi se îndepărtară. Fără să pară că se grăbesc, animalele traversară pajiştea, iar când ajunseră

printre stâncile de la marginea pajiştii, dispărură complet. Era ca un truc magic. Chiar străduindu-se, ştiind că sunt acolo, Mary nu le vedea.

Marmotelor nu părea să le pese că ei se puseseră în mişcare. Apoi una fluieră, iar puiul care se hrănise lângă ei fugi şi se ascunse sub un bolovan. Frank se uită în sus şi arătă ceva cu degetul. Mult deasupra pajiştii, plana o pasăre. Un şoim, poate.

Porniră pe cărarea care cobora spre telecabină. La un moment dat, Frank se clătină şi căzu cu faţa în jos.

Mary strigă, să repezi spre el, se ghemui lângă el. Frank murmură ceva. Părea uluit. Se sprijini în palme şi se împinse în sus, apoi se rostogoli şi se ridică în şezut. Rămase acolo cu capul în mâini. Îşi pipăi faţa, maxilarul.

— Eşti bine? îl întrebă Mary.

— Nu ştiu, răspunse el, scuturând din cap.

— Ce s-a întâmplat?

— Nu ştiu. Am căzut.

87

La întâlnirea locuitorilor oraşului au venit aproape toţi cei rămaşi în zonă, adică aproximativ patru sute de oameni. Privind în jurul vechii săli de sport, unde majoritatea dintre noi merseserăm la şcoală, ne vedeam din nou unii cu alţii. Ne cunoşteam cu toţii. Ne ştiam pe nume.

Oferta venise din partea unei agenţii a ONU numită Ministerul pentru Viitor, prin intermediul Băncii Federale şi al guvernului statului Montana. Tuturor ni s-a oferit un contract de cumpărare de tip buy-out care ne-ar acoperi cheltuielile cam pentru tot restul vieţii: costurile pentru locuinţe în zone scumpe, înscrierea la şcoala aleasă de noi, plus nişte opţiuni care, dacă ar fi acceptate, ne-ar permite celor mai mulţi să ne mutăm în acelaşi oraş. Probabil Bozeman, tot în Montana. Unii au pledat pentru Minneapolis.

Toată lumea ştia deja planul. Cu o seară înainte, singurul cinematograf care mai era deschis proiectase *Local Hero,* un film scoţian în care o companie internaţională petrolieră cu sediul în Texas se oferă să cumpere un sat scoţian de coastă de la locuitori, pe care să-l poată apoi demola ca să construiască un port pentru petroliere. Plăţile îmbogăţesc pe toată lumea, iar orăşenii votează cu toţii vesel şi fără nicio remuşcare în favoarea ofertei. Organizează un ultim *ceilidh*[53] pentru a-şi lua rămas-bun de la oraş şi a-i sărbători pe toţi cei deveniţi milionari. Apoi, proprietarul companiei petroliere ajunge cu elicopterul şi declară că oraşul şi plaja trebuie salvate pentru un observator astronomic, astronomia fiind hobby-ul său personal. Burt Lancaster. Un film amuzant şi instructiv. L-am urmărit în tăcere. Subiectul era prea dureros.

Situaţia noastră nu era foarte diferită, deşi nu aveau să

[53] Eveniment social, petrecere cu muzică populară scoţiană sau irlandeză, dansuri tradiţionale şi povestiri.

dărâme oraşul. L-ar fi lăsat să servească drept un fel de adăpost de urgenţă şi sediu pentru administratorii locali de animale, care ar putea fi oricare dintre copiii noştri, dacă i-ar interesa aşa ceva, sau chiar noi, dacă ne-ar atrage ideea de a reveni în oraşul pustiu. Şi am putea reveni o dată pe an pentru a vizita locul. La cinematograful local rulase *Brigadoon* cu câteva seri înainte, probabil pentru a ne arăta cât de rău ar fi. Nimeni nu râsese nici de data aceasta. Evident, Jeff, proprietarul cinematografului, care menţinuse cinematograful deschis cu toate că era în pierdere, nu voia să închidem oraşul. Hotărâse să ne stârnească puţin. Pe măsură ce intram în sală, din boxe se auzea „Homeward Bound" al lui Simon şi Garfunkel, făcând lucrurile şi mai dificile. Dar votul fusese decisiv.

Principalul era că oricum avea să se întâmple. Sau deja se întâmplase. Jeff ar fi putut proiecta un film cu zombi ca să ilustreze acest aspect. Pentru că toţi copiii plecaseră. Au absolvit liceul, după ce au făcut drumul cu autobuzul până în oraşul următor, apoi au plecat la facultate sau pentru a găsi de lucru şi niciodată nu s-au mai întors. Nu toţi, desigur. De exemplu, eu m-am întors. Dar cei mai mulţi nu au făcut-o şi cu cât s-au întors mai puţini, cu atât au rămas mai puţini. Buclă de feedback pozitiv cu rezultat negativ; se întâmplă tot timpul, este povestea timpului nostru. Populaţia oraşului ajunsese la un maxim în 1911, când număra 12.235 de locuitori. Apoi, în fiecare deceniu, a scăzut. Oficial, eram acum 831 de locuitori, dar în realitate eram chiar mai puţini, mai ales dacă nu-i luam în calcul pe bieţii dependenţi de metamfetamină, care erau, într-adevăr, nişte zombi. Un magazin, o cafenea, un cinematograf, prin amabilitatea lui Jeff, un oficiu poştal, o benzinărie, o şcoală primară şi un gimnaziu, un liceu în oraşul vecin, cu insuficienţi elevi şi profesori. Cam atât.

Şi, desigur, nu eram singurii. Doar că nu ştiu dacă să mă bucur sau să plâng. Acelaşi lucru se întâmpla în tot Vestul Mijlociu superior, în tot Vestul, Sudul, în toată Noua Anglie, în zona Marilor Lacuri. Peste tot pe Pământ, ni s-a spus. Ni s-a mai spus că poţi cumpăra un întreg sat spaniol

cu câteva mii de euro. În centrul Spaniei, în centrul Poloniei, în multe locuri din Europa de Est, în estul Portugaliei, în Rusia – lista este nesfârşită. Desigur, există ţări în care satele se transformă literalmente în oraşe, maghernițele de carton topindu-se la fiecare ploaie torenţială, dar nu. Nimeni nu credea că este o cale bună şi oricum nu era calea noastră. Ne aflam în Montana, iar numărul de locuitori ai micului nostru oraş scăzuse sub nivelul de subzistenţă şi de funcţionalitate. Oraşul nostru murise, aşa că aici ne uitam unii la alţii.

Contractul de buy-out era generos, iar dacă unii dintre noi ar fi de acord să ne mutăm în acelaşi oraş, ne-am avea totuşi unul pe celălalt. Am constitui un cartier sau o parte dintr-un cartier. Am avea destul ca să trăim. Am putea reveni aici o dată pe an să revedem locurile, să revedem pământul. După un timp, aceia dintre noi care au locuit efectiv aici vor muri şi atunci nu va mai exista niciun motiv pentru întoarcere. Apoi vor lăsa clădirile să se prăbuşească, probabil, sau le vor salva pentru materiale de construcţie. Terenul va deveni parte a ecosistemului Greater Yellowstone, unul dintre cele mai mari ecosisteme de pe Pământ. Bivoli, lupi, grizzly, elani, căprioare, lupi, şobolani, castori. Peşti în râuri, păsări în aer. Animalele ar migra şi poate, dacă vremea ar fi tot mai caldă, s-ar muta spre nord. În orice caz, ar fi pământul lor, pe care să trăiască aşa cum le place. Oamenii care ar mai fi încă aici sau care încă ar mai veni în vizită ar fi gardieni în parcuri sau oameni de ştiinţă pe teren, sau un fel de supraveghetori de animale sălbatice, sau chiar, presupun, cowboy de bivoli. *Buffaloboys.* Autorităţile nu au oferit prea multe amănunte în acest sens. Au recunoscut că este o lucrare în curs de desfăşurare.

Plănuiau să elimine o mulţime de drumuri din regiune. Ar mai rămâne câteva căi ferate şi autostrada, cu treceri subterane şi supraterane pentru animale mari adăugate la fiecare câţiva kilometri. La fel şi unele drumuri regionale, dar nu multe. Majoritatea vor fi smulse din pământ, betonul şi asfaltul lor vor fi măcinate şi transformate în

pietriş, transportat pentru a servi ca material de construcţie în altă parte, după cum va fi necesar. Fabricarea betonului era dăunătoare, judecând prin prisma conţinutului de carbon, astfel încât preţul betonului nou ajunsese astronomic, taxat până la punctul în care aproape orice altceva era mai ieftin. Reciclarea betonului din drumurile scoase din uz şi din fundaţiile vechi ale clădirilor demolate a fost un mod de îmbogăţire sau, cel puţin, de a o duce foarte bine. Ni s-au dat acţiuni la drumurile care treceau prin oraş, de asemenea, la fundaţiile oraşului şi aşa mai departe. Un fel de fond fiduciar cu bătaie lungă. Mai târziu, când drumurile vor fi eliminate, animalele şi plantele o vor duce mai bine decât oricând. Peşti în pâraie, păsări în aer. Planul Half Earth, chiar aici, în SUA.

Aşa că am discutat toate aspectele. Unii oameni izbucneau în plâns în timp ce vorbeau. Povesteau despre părinţii şi bunicii lor, atât cât puteau să urmărească arborele genealogic sau măcar până la strămoşii care veniseră pentru prima dată aici. Cu toţii plângeam împreună cu ei. Te lua prin surprindere vreo remarcă întâmplătoare, sau un chip amintit, sau o faptă bună făcută de cineva pentru altcineva. Acesta era oraşul nostru.

Iar ei continuau să ne spună că în întreaga lume se întâmpla acest lucru. Toate aceste orăşele triste, coloana vertebrală a civilizaţiei rurale, erau aruncate la coşul de gunoi al istoriei. Prin ce momente triste trece acum umanitatea! Viaţa de oraş – ei, hai! Doar vorbe frumoase – numai oamenii care nu au trăit niciodată într-un orăşel pot spune astfel de lucruri. Ei bine, poate că s-ar potrivi doar pentru unii dintre noi. Şi nu pentru toţi, evident. Oamenii votează cu picioarele. Copiii pleacă şi nu se mai întorc, chiar aşa. Deci ne-am mişca şi noi. Se părea că aproximativ jumătate dorea să se mute în Bozeman, jumătate, în Minneapolis. Aşa suntem noi. Este posibil ca toate satele să fie împărţite în „pentru” şi „împotrivă”, aproape la jumătate şi pe orice problemă: primar, director, echipă de fotbal, benzinărie, cafenea şi orice altceva. Întotdeauna

există aceste poziţionări „pentru” şi „împotrivă”. Va trebui să ne despărţim, să devenim oameni de oraş. Ei bine, nu ar dura o veşnicie. După cum a subliniat mediatorul, această consolidare duce de fapt la o respingere a creşterii. Mediatorul – o femeie – era foarte bun, trebuie să recunosc. Ne-a încurajat să ne spunem poveştile. A explicat că în orăşele ca al nostru se întâmplă întotdeauna la fel. Mai făcuse asta de multe ori. Era munca ei. Ca un preot de ospiciu, a afirmat ea, arătându-se tulburată. Toată lumea plânge. Cel puţin în oraşe ca acesta. A zis că, atunci când face acelaşi lucru în suburbii, nimănui nu îi pasă. Oamenii nici măcar nu vin la întâlniri, cu excepţia cazului în care vor să afle care va fi compensaţia. Uneori, a adăugat ea, când li se spune că suburbia lor va fi demolată şi înlocuită de habitat, oamenii se bucură. Noi am râs auzind-o, deşi era dureros să ne gândim la oameni care se înstrăinau. Aşa erau suburbiile. Însă noi – noi am avut un oraş.

Dar se întâmpla peste tot, ne-a spus ea. În toată lumea. Şi după aceea, în anii şi secolele următoare, va veni un moment în care populaţia lumii va scădea la un nivel sănătos, apoi oamenii se vor muta din oraşe în mediul rural, iar satele vor reveni la viaţă. Satele fac parte din habitatul animalelor, ne-a mai spus ea. Animalele merg pe stradă. „O fac deja aici!” a strigat cineva. Da, şi se va întâmpla din nou, a răspuns ea. Oamenilor le place să-şi cunoască profesorii, mecanicii, vânzătorii din magazine şi aşa mai departe. Numele şi prenumele primarului. Pe toată lumea din oraşul lor. Acestea sunt elementele de bază care nu vor dispărea niciodată complet. Trăim doar o altă etapă dintr-o lungă istorie. Oamenii au trăit astfel din timpuri imemoriale. Dar acum este momentul pentru acţiuni de urgenţă.

Şi ne-am mai avea unul pe celălalt. Şi am fi bogaţi sau măcar bine, în siguranţă, cu o anuitate pe viaţă şi cu un fond fiduciar pentru copii. Am mai avea ceva de făcut într-o sâmbătă seară. Deci ar fi bine.

Dar, după un timp, ochii începeau să doară. Oamenii

cedau şi nu-şi puteau termina discursul. Prietenii îi ajutau să coboare de pe scenă. Acesta era oraşul nostru. Aşa eram noi.

În cele din urmă, nu a mai rămas nimic de spus. Era miezul nopţii şi am închis oraşul ca într-un basm. Nu îţi mai rămânea nimic de făcut decât să pleci acasă, simţindu-te pustiit, poticnindu-te puţin. Intri în casă şi priveşti în jur. Fă-ţi bagajele!

88

Mâncăm rahat şi ne răhăţim mâncare. Vine un moment în care trebuie să ne mişcăm împreună. Înaintăm împotriva mişcării soarelui pe cer, mişcându-ne tot împreună. Suntem o cireadă formată din indivizi. Ne mişcăm în rânduri, unul după altul. Pământul de sub picioarele noastre este aproape tot inundat cu apă. Când călcăm pe apă, ne înspăimântăm şi ne grăbim să ieşim pe uscat. Unii îi conduc pe nebuni pe o cale greşită, alţii îi incită pe cei proşti la incursiuni riscante. Dacă urmăm un lider nepriceput, murim. Dacă intrăm în panică, murim. Dacă rămânem calmi, suntem ucişi. Ne-aţi putea mânca, dar vă suntem mai folositori în alte moduri, aşa că o faceţi rar. Prin trecerea noastră, transformăm pământul, motiv pentru care ne preţuiţi mai mult decât oricând. Suntem caribu, suntem reni, suntem antilope, suntem elefanţi, suntem cu toţii marile animale de turmă ale Pământului, printre care ar trebui să vă număraţi şi voi. De aceea, faceţi-ne loc să trecem.

89

A doua zi, Mary plecă la muncă simţindu-se oarecum neliniştită.

— Cum a fost în Alpi? o întrebă Badim.

— A fost grozav, spuse ea. Ne-am aşezat pe o pajişte şi ne-am uitat la marmote şi la capre. Şi la nişte păsări.

— Şi a fost interesant? întrebă el, privind-o.

— Da! Era o atmosferă foarte liniştită. Adică, animalele sunt acolo sus, trăindu-şi viaţa. Doar hoinărind şi mâncând. Se pare că asta fac toată ziua.

— Cred că este corect, spuse Badim, deşi nu arăta convins că ar fi interesant de urmărit aşa ceva. Mă bucur că ţi-a plăcut.

Apoi Bob Wharton şi Adele dădură buzna, entuziasmaţi; se anunţase că ultimele valori ale CO_2 arătau o scădere globală, o scădere globală reală, care nu avea nimic de-a face cu anotimpul sau cu scăderea consumului de petrol – toate acestea fuseseră luate în considerare, şi totuşi se înregistra o scădere: se ajunsese acum la 454 de părţi pe milion, după ce se atinsese un maxim de 475 cu doar patru ani înainte. Asta însemna o scădere de 5 ppm pe an, suficient de semnificativă încât să fie testată şi confirmată în mai multe moduri, care toate convergeau pentru a arăta că valoarea este reală. Nivelul de CO_2 era, în sfârşit, în scădere; nu era vorba doar de o creştere mai lentă sau de o stabilizare, ceea ce în sine fusese o realizare sărbătorită cu mult entuziasm cu şapte ani în urmă, ci chiar de o scădere, ba chiar de o scădere rapidă. Acesta trebuia să fie rezultatul sechestrării carbonului. Nu putea fi decât ceva antropic, ceea ce însemna că ei o făcuseră, şi asta intenţionat.

Bineînţeles că, în cele din urmă, trebuia să se întâmple, şi-au spus unul altuia, având în vedere tot ce se întâmplase. Superdepresiunea ajutase, desigur, dar impactul ei fusese luat în considerare şi, în plus, ar fi făcut ca lucrurile să se stabilizeze; pentru o scădere reală,

eforturile de reducere reprezentau singura explicaţie. Bob spuse că reîmpădurirea şi ecologizarea oceanelor la mică adâncime cu alge se dovediseră, probabil, factorii majori. „Următoarea oprire, la trei şi cincizeci!” strigă el, ameţit de bucurie. Luptase pentru asta toată cariera, toată viaţa. La fel ca atâţia alţii.

Restul orei se scurse în mare parte ca o sărbătoare. Toastară pentru vestea cea bună cu cafea. Nimeni nu-l mai văzuse vreodată pe Bob atât de exuberant; de obicei, era întruchiparea savantului calm.

După ce ieşiră toţi din biroul ei, Mary îşi dădu seama că este încă neliniştită. Îi trimise un mesaj lui Frank pentru a vedea cum se descurcă. Bine, îi răspunse el, şi nimic mai mult. De parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

Aşa că, la sfârşitul zilei, Mary luă tramvaiul, apoi îşi continuă drumul pe jos până la cooperativa unde locuia Frank, doar pentru a se convinge cu ochii ei. Frank era în sala de mese, aşezat pe banca de la pian, dar cu spatele la pian. Părea doar uşor surprins să o vadă. Sau ca şi cum ar fi ştiut de ce era ea acolo.

— Ce e? întrebă el defensiv, când o văzu că se uită la el.

— Ştii bine ce, răspunse ea. Ai fost la doctor?

— Nu.

Ea îl privea. Arăta ceva mai reţinut decât de obicei.

— Nu a fost o cădere obişnuită, spuse ea.

— Ştiu. Mi se învârtea capul.

— Aşadar, trebuie să te vadă un medic. Să te controlezi.

El strânse din buze, nefericit. Era evident că nu avea de gând să meargă la doctor. Parcă s-ar fi uitat la un copil. Mary oftă.

— Dacă nu mergi, le spun oamenilor de aici. Într-adevăr, eşti un pericol pentru ei. Poţi să cazi şi să te răneşti sau să răneşti şi pe altcineva, iar costurile asigurării lor vor creşte.

Frank îi aruncă o privire ursuză.

— Haide, spuse ea. Te însoţesc la clinică. După aceea, putem merge să bem ceva.

Frank făcu o grimasă. După o lungă pauză, privind în jos

spre podea, dădu din umeri şi se ridică.

Trebuiră să aştepte o perioadă stupid de lungă la clinică şi se dovedi că acesta nu era decât începutul. Îl evaluară pe Frank, îi luară sânge, îi puseră întrebări şi stabiliră o altă dată la care să revină. Şi după toate astea, Frank nu mai vru să meargă să bea ceva. Aşa că Mary îl conduse înapoi la cămin, apoi merse în staţia de tramvai, urcă dealul cu tramvaiul 6 până la Kirche Fluntern, trecu pe lângă vechiul ei apartament şi urcă mai departe pe Züriberg, până la casa ei sigură. Gărzile de corp o urmăriră pe tot traseul, da; dădea mereu din cap când îi vedea şi apoi uita complet de ei, sau încerca să uite.

Stătea acolo în casa aceea ciudată, simţindu-se deprimată. Avea ceva de sărbătorit şi nu era nimeni cu care să sărbătorească. Chiar şi animalele sălbatice de pe câmpuri aveau companie seara. Chiar şi în Irlanda; pe vremuri bărbaţii mergeau la cârciumă, femeile se adunau în bucătărie sau stăteau cu copiii. O specie socială. Desigur, există animale precum pisicile care, de cele mai multe ori, stau izolate. La fel sunt şi unii oameni. Dar ea nu. Ea era ca marmotele sau caprele din Alpi. Un grup cu care poţi să discuţi sau să stai pur şi simplu într-o cameră în timp ce citeşti sau vizionezi un film, aşa ceva prefera ea. Se întreba dacă n-ar fi fost bine să se mute în ceva de genul cooperativei lui Frank. Dormitoarele de acolo erau private, mici şi confortabile, dar restul era comun – bucătăria mare, sufrageria, camera cu cărţi şi pian. Oamenii se mutau în astfel de locuri pentru a trăi acea experienţă.

Din păcate, după toate probabilităţile, o să rămână în apartamentul ei. Probabil că nu i s-ar permite să se mute. Şi nici ea nu voia să se mute. Atâtea mutări, în toţi aceşti ani: se săturase.

În noaptea aceea dormi prost şi a doua zi dimineaţă simţi ca o uşurare mersul pe jos până la locul de muncă. Îşi dădea seama că grupul de oameni care lucra pentru ea îi servea drept familie. Era în regulă, mulţi oameni trăiau

aşa, poate, deşi părea cam ciudat dacă se gândea mai bine. De obicei, colegii de muncă nu înlocuiesc familia. Familia… cum era vorba poetului? „Când trebuie să mergi acolo, ei trebuie să te primească.”[54] Probabil că asta nu se referă la oamenii cu care se întâmplă să lucrezi.

Sau poate că nu. Pentru că, atunci când intră în birou, îi găsi pe toţi plângând sau cu faţa palidă, stând pe birouri cu capul în mâini. Primiseră vestea cu doar câteva secunde înainte: Tatiana fusese găsită moartă în afara apartamentului ei care, după cum s-a dovedit, se afla în Zürich. Împuşcată. Echipa ei de securitate declarase că o lovise o dronă sau cam aşa ceva.

— Ah, nu! exclamă Mary.

Se îndreptă spre cel mai apropiat scaun şi se trânti pe el înainte să i se taie picioarele.

— Nu!

Îi explicară că poliţia o instalase pe Tatiana într-o casă sigură sub protecţie deplină, inclusiv o echipă mare de gărzi de corp, dar de multe ori ea nu respectase instrucţiunile lor. În noaptea aceea, crezuseră că Tatiana se culcase, dar ea ieşise pe uşă, nimeni nu ştia de ce; o auziseră căzând la pământ, se repeziseră afară şi o găsiseră. Împuşcată de trei ori, fără să se fi auzit vreun foc de armă. Gloanţele trecuseră prin ea şi încă nu fuseseră găsite.

Mary încetă să mai pună întrebări când auzi asta, simţind că i se face rău. Ofiţerii care îi vorbeau o priveau cu atenţie. Va trebui să se mute din nou, spuneau ei. Să se ascundă mai bine.

— Nu! strigă Mary brusc, furioasă. Nu plec! Nu plec din Zürich. Vreau să continui să lucrez aici. Nu putem ceda la astfel de provocări. Iar voi să vă faceţi treaba!

Poliţiştii dădură din cap, părând îngrijoraţi. Unul sugeră

[54] Citat din poemul lui Robert Frost, „The Death of the Hired Man” : *Home is the place where, when you have to go there,/ They have to take you in.* („Acasă este locul unde, când trebuie să mergi acolo,/ Ei trebuie să te primească.”).

munca de la distanţă. Pentru o vreme. Dintr-un loc sigur. Până când o să stabilească modul în care fusese comis asasinatul şi cine se afla în spatele lui.

Desigur, unele dovezi fuseseră deja adunate. Tatiana purtase asupra ei o cameră de supraveghere minusculă. Mary refuză să vadă filmările. Ce job dezgustător au oamenii ăştia! Dar cineva trebuie să o facă. Aparent, camerele de pe clădire nu arătau nimic. Tatiana fusese împuşcată de la distanţă. Nu aveau niciun indiciu de care să se agaţe. Pe când stăteau toţi vorbind despre Tatiana, amintindu-şi de ea, apărură noi informaţii. În apropiere fuseseră găsite două gloanţe. Americane. Acest lucru încă nu însemna nimic. Ancheta este în derulare etc.

Tatiana. Cea mai neclintită, luptătoarea lor. Sora ei de arme. Îi omorau pe cei mai buni, se gândi Mary cu amărăciune, pe liderii puternici, provocându-i pe cei slabi să preia ştafeta şi să meargă mai departe. Puţini vor îndrăzni să facă aşa ceva. Până la urmă, ucigaşii câştigă. Aşa se întâmplă întotdeauna. Aşa se explică lumea în care trăim: ucigaşii sunt gata să omoare pentru a-şi croi drum. Într-un duel între pervertiţi, sociopaţi, vicioşi, dezgustători, gunoaie răsfăţate şi ceilalţi, nu numai cei buni şi curajoşi, ci şi oile obişnuite, slabe, care îşi doresc un singur lucru – să nu fie deranjate –, gunoaiele câştigă întotdeauna. Cei puţini acaparează puterea şi guvernează ca nişte torţionari, fericiţi să le smulgă, celor mulţi, fericirea. Desigur, fiecare are propriile motive. Asasinii cred întotdeauna că îşi apără rasa, ţara, copiii sau valorile. Se uită în oglindă şi îşi aruncă propria urâţenie asupra celorlalţi, pentru a nu o vedea la ei înşişi. Întotdeauna ceilalţi!

Şi bineînţeles că asta făcea Mary acum. Deci era un alt mod în care răul putea contamina binele, făcându-l să devină furios, făcându-l să se alăture răului general. Dă-i dracului, distruge-i pe toţi „bagă-i în închisori, închide-i în celule cu oglinzi – lasă-i să se vadă aşa cum sunt în realitate. Asta ar fi fost pedeapsa pe care Mary ar fi pus-o la cale pentru criminali, dacă ar fi putut: să-i lase să

trăiască într-o celulă cu oglinzi, să se privească toată ziua, în fiecare zi, pentru tot restul vieţii. Să vadă tot ce se putea. Narcisiştii nu se pot privi în oglindă, în mit este invers.

Încercă să se concentreze asupra celor care o ajutau, plângând pe când se uita la ei. Poliţia elveţiană. Elveţia. Se gândea cum izbutise să se descurce în lume această ţară nu mai mare decât un oraş-stat. În parte, pentru că se acceptaseră reciproc, în ciuda deosebirilor dintre ei. Un set de reguli inteligente şi o serie de trecători montane, ambele irelevante acum pentru puterea mondială; într-adevăr, era doar un sistem, o metodă. Un tezaur străvechi şi un mod de a se înţelege. Chipurile care o priveau acum, corectitudinea lor ciudată, insistenţa lor pentru un fel de dreptate pentru toţi. Un fel de interes personal iluminat, ideea că Elveţia este cea mai sigură atunci când întreaga lume este sigură. O cultură cu adevărat foarte ciudată, însă Mary îşi dorea din toată inima acum ca aceasta să cucerească întreaga planetă. Niciun cetăţean din Zürich nu ar fi săvârşit o astfel de crimă. Gândul o făcu să plângă mai tare decât oricând.

Apoi ascultă sfaturile acestor elveţieni.

— Te rugăm să lucrezi ascunsă undeva pentru o vreme. Nu este greu de aranjat. Pentru o vreme – până ne dăm seama ce s-a întâmplat şi ne asigurăm că nu se va întâmpla din nou.

— Pot locui lângă Utoquai? Mai pot să înot?

Probabil că nu era o idee prea bună. Se ştia prea bine că este membră a clubului de înot. Poate că, dacă şi-ar dori foarte mult să înoate în lac, ar găsi o casă privată pe mal cu acces la apă.

Mary oftă adânc. Considera înotul o activitate socială; scufundarea în apă rece este un ritual neplăcut şi, prin urmare, este mai bine să-l urmezi în compania altor suferinzi. Duşul după înot, gustarea şi ceaşca de *kafi fertig* fac, de asemenea, parte din ritual. La fel cum procedase şi cu Tatiana, de atâtea ori. Micul lor ritual. Ea fusese atât de frumoasă, atât de puternică.

Mary îşi simţea ochii arzând, era furioasă. Elveţienii care o aveau în grijă stăteau în jur şi nu păreau să se simtă în largul lor. Durerea altora este atât de incomodă. Una dintre femeile-ofiţer se aşează lângă ea şi puse o mână pe braţul ei. Mary începu să plângă, lacrimile îi curgeau ca apa de la un robinet.

— Chemaţi-l pe Badim, vă rog, spuse ea când se mai linişti.

Badim nu era la minister.

— Sunaţi-l! Chiar acum! Şi va trebui să vorbesc cu el chiar şi atunci când mă voi ascunde.

— Aţi fi de acord să vă ascundeţi?

— Da. Dar numai în Zürich. Aceeaşi casă sigură în care locuiesc acum ar fi cea mai bună.

— Dacă ar fi să rămâneţi acolo permanent, poate pentru o vreme, spuseră gardienii, dând din cap neliniştiţi.

Mary încuviinţă. Apoi îşi aminti de Frank.

— O, drace! exclamă ea. La naiba!

La cererea ei, i se aduse un telefon, iar Mary formă numărul lui Frank.

— Îmi pare rău că prietena ta a fost ucisă, spuse el, răspunzând imediat la apelul ei. Am auzit la ştiri. Sper că eşti atentă.

— Sunt. Mulţumesc. Ai aflat deja ceva de la medici?

— Păi... încă nu mi-au pus un diagnostic.

— Haide, spune-mi!

— Încă nu mi-au pus un diagnostic!

În traducere: medicii au descoperit ceva rău, dar, atâta timp cât eşti supărată, nu voi vorbi. Însemna că e de rău.

— Spune-mi chiar acum! strigă ea, furioasă. Altfel o să cred că este mai rău decât în realitate.

Frank râse.

— Ce s-a întâmplat? întrebă ea, alarmată, auzindu-l cum râde de ideea că ar putea exista ceva mai rău. Ce este?

— E o chestie în capul meu, răspunse el în cele din urmă, după câteva clipe de tăcere. Ca întotdeauna. Dar de data aceasta se vede pe scaner. Un fel de tumoare. Nu ştiu încă ce fel. Ar putea fi benignă.

— La naiba!

— Da, continuă el, expirând zgomotos. Da, în sfârşit, întotdeauna trebuie să fie ceva.

— Trebuie să mă ascund o vreme, spuse Mary, după o scurtă pauză.

— Bun. Ascunde-te.

— Dar vreau să te văd.

Urmă o tăcere şi mai lungă. Mary se gândi că poate el nu e de acord. Că o lăsa să constate singură cât de ciudată devenise în ultima vreme.

— Putem vorbi la telefon, spuse Frank.

— Când vei afla mai multe? întrebă ea.

— Mâine mă duc din nou acolo.

— În regulă. Noroc! Ţinem legătura. O să vin să te văd când voi putea.

— Ai grijă, îi spuse el. Dacă nu eşti în siguranţă, nu vreau să te văd.

— L-aţi găsit pe Badim? îşi întrebă Mary bodyguarzii.

Aceştia dădură din cap afirmativ. Ea le întinse telefonul şi ei tastară numărul.

Badim răspunse. Mary se ridică, îşi părăsi paznicii, intră în biroul ei şi închise uşa.

— Poţi vorbi? îl întrebă.

— Da.

— Şi crezi că telefonul e sigur?

— Da.

— Cine a ucis-o?

— Nu ştim.

— La ce e bună nenorocita ta de aripă secretă dacă nu poate să afle astfel de lucruri? întrebă ea, supărată.

Badim făcu o pauză, lăsând-o să resimtă toată lipsa de sens şi stupizenia întrebării.

— Şi eu am iubit-o, spuse el. Cu toţii am iubit-o.

— Ştiu.

După o pauză sumbră, amândoi fiind pierduţi în propriile lumi, Badim vorbi:

— Îţi voi spune ce cred, deşi majoritatea acestor lucruri

sunt evidente, lucruri pe care tu probabil le ştii deja. Cred că a fost asasinată de ruşi. Rusia este într-adevăr de nepătruns la vârf, dar au făcut câteva mişcări îndrăzneţe în ultima vreme şi prin asta vreau să spun câteva mişcări bine gândite. Paşi cu adevărat importanţi, atât la vedere, cât şi pe ascuns. Cred că este foarte probabil ca Tatiana să fi fost implicată în toate astea. Şi-a păstrat o mulţime de contacte în Rusia. Ori de câte ori un guvern îşi schimbă brusc orientarea, unii sunt lăsaţi pe afară. Aceştia rămân pe partea greşită a drumului schimbării, se sperie, se enervează. Dacă unii dintre ei cred că Tatiana făcea parte din schimbare, poate chiar că o direcţionează, atunci îşi închipuie că uciderea ei ar putea opri procesul sau cel puţin ar stabili nişte costuri pentru asta.

— Răzbunare.

— De asemenea, o încercare de a anula modificările, de a trimite un semnal celor care au lucrat cu Tatiana etc.

— În regulă. Atunci cercul suspecţilor nu este foarte mare.

— Câteva mii.

— Câteva grupuri, adică.

— Câteva zeci de grupuri. Rusia este, de multă vreme, o cleptocraţie. Tipii care s-au îmbogăţit la prăbuşirea Uniunii Sovietice, împreună cu copiii lor, au crezut întotdeauna că au întreaga lume la picioare. Aşa că acum totul este la fel de fracturat şi de complex ca oriunde în altă parte.

— Chiar şi la vârf?

— Mai ales la vârf. Există o luptă pentru viitoarea idee naţională a Rusiei.

— Nimic din toate astea nu se va termina vreodată, oftă Mary.

— Este adevărat.

— Ascultă, nu mă voi ascunde, spuse ea după un scurt moment de gândire. Astfel de lucruri nu mă pot obliga să mă ascund.

— Pericolul nu a trecut încă.

— Te ascunzi şi tu?

— Da. Am transferat întregul departament într-un loc

sigur.

— Dar, dacă este o chestiune rusească, aşa cum spui tu, atunci nu le va păsa de noi.

— Poate.

— Vreau să îi înfrunt. Pe toţi. Şi pe toţi cei ca ei. Apropo, anul acesta întâlnirea COP va avea loc la Zürich. Este al şaselea inventar global, aşa că ar trebui să fie de mare amploare. Putem să profităm de moment, să aranjăm o mare adunare în memoria Tatianei. Vom convoca pe toată lumea, vom fi noi toţi. Vom prezenta publicului un raport cu ceea ce s-a realizat. Trebuie să ne unim forţele pentru a ne susţine cauza. Trebuie să arătăm unde suntem acum, cât de departe am ajuns şi cum intenţionăm să ducem lucrarea până la capăt.

— Asta ar presupune probleme mari de securitate.

— Aşa se întâmplă mereu! Cel mai bine este să facem lucrurile într-un mod deschis şi la o scară largă. Nu ne mai ascundem de aceşti nenorociţi.

— Poate.

— Ştii foarte bine că am dreptate. În caz contrar, nu facem altceva decât să cedăm în faţa terorismului. Faceţi asta şi vor fi şi mai multe atacuri. Oricum vor fi întotdeauna mai multe. Chiar dacă-i identificaţi şi-i ucideţi pe aceşti criminali, vor exista întotdeauna alţii care să le ia locul. Între timp, noi trebuie să trăim.

— Bine.

— Ce?

— Am spus „bine”. Tu eşti şeful, tu hotărăşti. Conferinţa este programată peste trei luni. Vom trimite invitaţii şi ne vom pregăti, serviciile de securitate elveţiene se vor implica în totalitate. După moartea Tatianei, vor fi suficient de îngrijoraţi pentru a închide întreaga ţară.

— Da. Vor chema armata, nu am nicio îndoială. În acest caz, cu cât mai mulţi, cu atât mai bine. Întreaga lume va fi cu ochii pe noi.

— În regulă.

— Şi ascultă, pune-ţi departamentul secret să-i termine pe ticăloşii ăia!

— Le-am ordonat deja. Când îi vom găsi, îi vom ucide.
— Bun. Sper să îi găsiţi.

Aşa că Mary le-a permis oamenilor de la securitate să o mute într-o nouă casă sigură, lângă Operă. A rămas acolo câteva săptămâni, comunicând prin telefon şi prin intermediul ecranului unui computer cu echipa ei şi cu toţi ceilalţi cu care avea nevoie să vorbească. Ei au ajutat-o să organizeze următoarea COP ca bilanţ global planificat în mod regulat, plus multe altele: fiecare ţară, continent, industrie, bazin hidrografic urma să prezinte un raport asupra progresului înregistrat. S-a planificat completarea rezumatelor succeselor cu informaţii despre problemele şi obstacolele urgente care împiedică mişcarea către obiectiv. Situaţia globală urma să fie evaluată pentru fiecare actor în parte. Evaluată, notată, judecată; iar dacă se constata că unul dintre ei doar simulează, atunci respectivul era penalizat. Timpul trecea, răbdarea se epuiza. Organizaţia care avea rolul şerifului trebuia să aibă la dispoziţie un amestec de sancţiuni şi pedepse pe care să le poată aplica. Inteligenţa colectivă. Lumea în epoca lor. În toată confuzia înfloritoare, zgomotoasă a momentului, ei vor face bilanţul, vor obţine o anumită clarificare asupra situaţiei şi vor acţiona. Iar dacă departamentul secret al lui Badim ar avea ceva, ar acţiona şi acolo. Şeriful ascuns; Mary era pregătită să îmbrăţişeze ideea unui şerif sub acoperire şi a închisorilor secrete. Cu alte cuvinte, ghilotina, împuşcături în noapte, atacuri cu drone de nicăieri. Absolut orice. Pierzi, pierzi, pierzi, pierzi... La dracu', acum câştigi!

Cu toate acestea, pe măsură ce se apropia momentul începerii conferinţei, multe dintre ştirile primite erau de fapt destul de bune. Se înregistrau progrese reale pe mai multe fronturi. Indicatorul principal, sectorul financiar l-ar numi un indice care caracterizează starea tuturor celorlalţi factori – conţinutul de dioxid de carbon din atmosferă –, în ultimii patru ani a scăzut semnificativ şi brusc. Confirmările au venit din mai multe surse diferite. În

ultimii zece ani, nivelul abia s-a echilibrat, ca de obicei, fluctuând în sus şi în jos odată cu schimbarea anotimpului, pentru prima dată de la începutul măsurătorilor din anii ’60 ai secolului trecut, dând dovadă de stabilitate. Acest rezultat în sine a provocat un mare entuziasm, dar acum oscila între 450 şi 445, spuneau ei, cu fluctuaţii de la un sezon la altul, cu tendinţa actuală în mişcare descendentă cu aproximativ 5 părţi pe milion pe an, dar se părea că şi această rată de scădere era în creştere. Asta însemna că omenirea nu numai că a încetat să ardă combustibili fosili în cantităţi mari – pe durata de viaţă a generaţiei actuale nu era posibil să le abandoneze complet –, dar a şi captat carbonul din aer în cantităţi vizibile în mai multe moduri diferite. Au continuat disputele despre cât de mare este rolul oceanelor ca rezervor absorbant pentru produsele de ardere a hidrocarburilor, dar acum existau „internetul lucrurilor”, „lumea cuantificată”, „lumea ca date”, iar aceste sisteme au investigat problema pe toate părţile. Capacitatea oceanului de a absorbi carbon a fost calculată cu o marjă de eroare extrem de scăzută, iar oamenii de ştiinţă au ajuns la concluzia că oceanul a devenit deja saturat în ultimele trei secole şi, prin urmare, nu a avut un efect vizibil asupra reducerii conţinutului de dioxid de carbon din atmosferă. Cea mai mare parte era absorbită de păduri noi, *biochar,* agrosilvicultură, câmpuri de alge, agricultura regenerativă, reducerea numărului şi creşterea eficienţei fermelor de animale, captarea directă a dioxidului de carbon din aer şi altele asemenea. Toate acestea erau plătite, sau mai degrabă răsplătite, cu un exces de costuri în carbon-monede, a căror rată nu a scăzut niciodată pe burse în raport cu alte valute. De fapt, se părea că există posibilitatea ca dolarul SUA, moneda hegemonică a lumii şi garantul suprem al valorii, să fie în curând înlăturat de carbon-monedă. Desigur, SUA au susţinut constant această monedă complementară, ceea ce a fost, fără îndoială, un factor determinant al succesului său. În anumite privinţe, carbon-monedele erau similare cu dolarii, cu deosebirea că au fost introduse în circulaţie prin

măsuri de sechestrare a carbonului. Acest lucru a condus la stabilirea unui fel de standard dual sau, mai degrabă, a ceva care să înlocuiască în cele din urmă standardul aur, acum pierdut; în momentul de faţă aveau o carbon-monedă standard şi, de asemenea, dolarul, iar ambele puteau fi utilizate pentru schimburi. Dar carbonii, aşa cum îi numeau din ce în ce mai mulţi, au servit şi ca monedă de rezervă pentru euro, yuan şi toate celelalte monede fiduciare care au subscris-o pe cea nouă.

La fel de semnificativ, banii în sine erau acum aproape complet în blockchain, înregistrându-se astfel unitate cu unitate în băncile centrale consolidate şi prin lumea digitală, astfel încât orice sume de bani fiduciari reali călătoreau acum într-un panoptic care era în sine un fel de stare globală, neprecizată, rezultând din natura banilor în sine. Unii au văzut responsabilitatea banilor ca pe o altă cărămidă pusă la temelia sistemului totalitar. Cu toate acestea, păstrând controlul asupra noului stat global prin intermediul puterii populare exercitate prin frecvente greve şi acţiuni de nesupunere, oamenii au avut ocazia să vadă unde erau toţi banii şi încotro se îndreptau, mişcare cu mişcare, astfel încât să nu poată fi transferaţi către paradisuri fiscale sau ascunşi fără a fi inactivaţi de agenţiile de aplicare a legii. Distribuţia digitală a înregistrărilor într-un blockchain total prin YourLock şi alte surse însemna că există un fel de bancă populară emergentă, o democraţie directă a banilor. Diferitele criptomonede private de demult erau acum utilizate exclusiv în tranzacţii criminale şi tranzacţionate la fracţiuni dintr-un penny. O mulţime de investitori care încă deţineau aceste monede fără valoare căutau un moment pentru a scăpa cu o reducere minimă. Alţii pur şi simplu şi-au redus pierderile şi au vândut în valoare de milioane. Deţinătorii diferitelor criptomonede aveau trilioane de astfel de monede virtuale, dar trilioanele înmulţite cu zero dădeau tot zero, aşa că erau practic terminate; proprietarii lor ar fi putut la fel de bine să deţină grămezi de bani de cupru, cu excepţia cazului în care cuprul era mai valoros.

Unii încă susţineau că Superdepresiunea din deceniul anterior era în cea mai mare parte responsabilă pentru reducerea constatată a producerii de carbon. Au ars mai puţin pentru că economia globală s-a prăbuşit. Netezirea curbei ar putea fi explicată în continuare prin aceasta, dar o scădere bruscă este puţin probabilă; în plus, chiar şi în timpul depresiunii, PIB-ul mondial şi chiar toate măsurătorile activităţii economice umane au arătat activităţi în valoare de aproape o sută de miliarde de dolari SUA pe an. Acest volum era mare, dar nu mai depindea de utilizarea hidrocarburilor. Reducerea a fost atribuită exclusiv măsurilor de captare a carbonului.

Aşadar, aceasta era situaţia financiară şi cea a carbonului, în care Mary vedea două semnale macro, doi indici mondiali importanţi. Mai mult, atât la nivel mezo, cât şi la nivel micro, numărul proiectelor de bună calitate a crescut atât de mult, încât nimeni nu ar fi putut să facă o singură listă cu ele, oricât ar fi încercat. Agenţii regenerative, restaurarea peisajului, administrarea faunei sălbatice, cooperative în stil Mondragón, oraşe-grădină, venituri şi servicii de bază universale, garanţii de locuri de muncă, eliberarea şi repatrierea refugiaţilor, acţiuni de justiţie şi echitate climatică, sprijin pentru populaţiile indigene, toate acestea erau în general regionale sau locale, dar erau omniprezente şi mai numeroase decât oricând. Era timpul să adune oameni din toată lumea, ca să le admire.

Cu greutate în suflet, Mary se pregătea să declare victoria, iar să declare victoria era ca şi cum ar fi înfipt un cuţit în inima celui mai temut duşman al ei, cu un sentiment nu foarte diferit de postarea unui bilet de sinucidere. Şi dacă, în realitate, se dovedea brusc că ei pierduseră cumva, atunci ea o să se asigure că răufăcătorii câştigaseră doar o victorie à la Pirus. Aveau să fie învinşii într-o victorie à la Pirus, iar partea învinsă într-o victorie à la Pirus s-ar putea spune că a câştigat. Prin urmare, erau câştigătorii unei înfrângeri à la Pirus. Pentru că nu aveau să renunţe niciodată, niciodată, niciodată. Istoria avea să

meargă aşa: pierde, pierde, pierde, pierde, pierde, pierde, câştigă. Iar cei răi s-ar putea prăbuşi sub greutatea nenorocitei lor de victorii à la Pirus. Puteau să se ducă dracului, ucigaşi nenorociţi şi laşi ce erau!

90

Astăzi ne aflăm aici pentru a răspunde la întrebarea dacă tehnologia determină mersul istoriei.

Nu.

Îmi pare rău, spuneţi că tehnologia nu afectează istoria sau că nu vreţi să discutăm problema?

Ambele.

Ei bine, să ne concentrăm pe primul „nu”, în loc de al doilea şi să vedem dacă putem obţine unele clarificări cu privire la motivele pentru care aţi spune asta.

Este o întrebare ridicolă.

Şi totuşi, a fost titlul unor cărţi, eseuri, seminare, conferinţe şi altele asemenea. Noi înşine suntem nişte „amărâte ridichi bifurcate”, pentru a cita pe cineva[55], cu excepţia cazului în care ne sporim puterile sărace cu unelte. Suntem *Homo faber,* omul făuritor, iar uneltele noastre sunt singurele lucruri care ne permit să facem faţă lumii. Noi chiar am evoluat împreună cu uneltele noastre; mai întâi, am luat pietre de pe jos şi le-am ascuţit, apoi am învăţat să aprindem focul şi uneltele ne-au făcut oameni, deoarece speciile noastre precursoare au fost cele care le-au inventat şi, după aceea, au dat impuls evoluţiei noastre. Am făcut haine care să ne ţină de cald. În momentul în care găsim ace din os în inventarele arheologice, de exemplu, vedem oameni care se deplasează cu 20 de grade latitudine spre nord.

Şi ce-i cu asta?

Şi ce-i cu asta? Mă scuzaţi? Întrebarea este: unde am fi fără uneltele noastre?

Ne gândim la modalităţi de a face lucrurile. Dacă un mod nu funcţionează, găsim un alt mod.

Dar acestea sunt modalităţile pe care le-am găsit!

Calea minimei rezistenţe. Aplicarea legilor fizicii. Să ridici o piatră, de exemplu. Înseamnă doar încercare şi eroare.

[55] William Shakespeare, *Henric al IV-lea,* Partea a II-a, Scena 3.

Ei bine, atunci să spunem că numim asta tehnologie! Nu rezultă că tehnologia a fost forţa motrice în istorie?

Noi înşine suntem forţa motrice din istorie. Ne facem treaba şi istoria merge mai departe.

Bine atunci. Ajunge cu filosofia, mă tem că mă încurc.

Da.

Să trecem la câteva exemple specifice. Aţi auzit de noile drone adaptate pentru a împrăştia seminţe de mangrove pe malurile noroioase, plantând sute de mii de noi copaci în zone greu accesibile oamenilor?

Foarte frumos, dar aceeaşi dronă ar putea să-ţi tragă o săgeată în cap în timp ce ieşi pe uşă. Deci iată o ilustrare perfectă a argumentului meu, dacă vă gândiţi bine. Uneltele sunt doar o reflectare a intenţiilor noastre, factorul-cheie este ceea ce vrem să obţinem cu ajutorul lor.

Voi păstra ideea pentru următoarea noastră incursiune în filosofie, pe care cu siguranţă o vom programa în curând. Între timp, ce părere aveţi despre noile amibe obţinute prin bioinginerie, care sunt crescute în cuve pentru a produce biocombustibil, absorbind simultan carbonul din atmosferă?

Utile.

Şi alte amibe cultivate în cuve pot fi uscate pentru a face din ele o făină foarte gustoasă, eliminând astfel nevoia de teren agricol şi în acelaşi timp hrănindu-ne pe toţi.

De asemenea, utile.

Ce zici de această tehnologie blockchain, ce stabileşte unde sunt toţi banii şi pe unde au trecut până să ajungă acolo?

Nu e o idee rea. Banii funcţionează numai atunci când oamenii au încredere în ei. Urmărirea fluxurilor de numerar creează încredere. Dacă totul este făcut corect, se poate dovedi că banii îşi vor pierde sensul şi vor dispărea.

Foarte bine! Dar ce aveţi de spus despre celelalte transformări recente pe care le-am văzut în acest domeniu – carbon-monede, locuri de muncă garantate şi multe altele. Ceea ce s-ar putea numi ingineria socială sau

arhitectura sistemelor?

Acestea sunt domeniile care contează! Sistemele sociale, nu uneltele, determină cursul istoriei.

Dar sistemele noastre nu sunt doar software, ca să spunem aşa? Iar un program software este o tehnologie. Fără software, hardul se transformă într-un morman de chestii.

Este exact ceea ce am vrut să spun. Pe această linie de raţionament, ajungeţi la afirmaţia că proiectarea este tehnologie, legea este tehnologie, limbajul este tehnologie – chiar şi gândirea este tehnologie! În acest moment, *quod erat demonstrandum* – aţi demonstrat că tehnologia conduce istoria, definind tot ceea ce facem ca tehnologie.

Dar poate că aşa este! Poate ar trebui să ne amintim acest lucru şi să ne gândim ce tehnologii să dezvoltăm şi să lansăm în circulaţie.

Într-adevăr.

Să ne întoarcem la cele mai noi inovaţii pe care le-am văzut recent în sistemele noastre sociale. Timpul nostru este perceput cu adevărat ca fiind special. Nu spuneai că eşti de acord cu aceste modificări?

Da. Bate fierul cât e cald. Beneficiaţi de criză. Schimbaţi cât mai mult şi cât puteţi de repede.

Serios?

De ce nu?

Un exces de schimbare nu va provoca haos?

Haosul a fost înainte de schimbare. Asta înseamnă a face faţă haosului.

Seamănă puţin cu a inventa paraşuta în timp ce cazi spre pământ, nu?

Este şi mai rău să aterizezi fără paraşută.

Dar vom avea timp suficient?

Cel mai bun lucru este să lucrezi repede.

Există oameni care cred că nu mai există timp, că ne aşteaptă o aterizare dură iminentă şi că evenimentele actuale demonstrează acest lucru. Aţi auzit că încălzirea oceanelor poate face să scadă cantitatea de acizi graşi omega-3 din peşte, disponibilă consumului uman, cu până

la 60%? Dar acizii graşi din această serie sunt responsabili pentru conversia semnalelor în creierul uman. Este posibil ca inteligenţa cumulativă să scadă acum brusc, deoarece încălzirea oceanelor provoacă o scădere a inteligenţei.

Asta ar explica multe.

91

Kongresshall, marea sală a congreselor din Zürich, a fost construită pentru evenimente de mare amploare ca acesta. Şi chiar pe malul lacului. În fiecare zi a acestei mari conferinţe, vor exista luări de cuvânt şi vor fi amenajate standuri de expoziţie care să prezinte ultimele realizări. Va fi greu să le cuprindă pe toate, ar trebui să existe o anumită limitare, în funcţie de ţară sau de tipul de proiect individual, pentru a obţine o imagine de ansamblu adecvată efortului. Aruncând o privire pe lista sosirilor, Mary putea să creadă că, de fapt, lucrurile încep să se mişte, că se văd unele progrese.

Apoi veni timpul să-l viziteze pe Frank.

Îl găsi acolo, în micul lui apartament. Frank îi spuse că medicii i-au descoperit o tumoare pe creier, pe care o identificaseră recent drept glioblastom.

— Nu sună bine, zise Mary.

— Da, spuse el, strângând din buze. Sunt terminat.

— Dar trebuie să existe un fel de tratament, nu?

— Speranţa medie de viaţă după diagnostic este de aproximativ un an şi jumătate. Dar tumoarea mea este deja destul de mare.

— De ce a durat atât de mult să te afecteze?

— Încă nu a ajuns la centrele vitale.

Mary îl privi fix. El îi suportă privirea fără să clipească. În cele din urmă, Mary clătină din cap, se întoarse şi se aşeză în faţa lui, la masă. Frank şedea pe canapeaua mică din apartamentului lui, arătând ciudat. Mary întinse mâna peste măsuţa de cafea şi o puse pe genunchiul lui. Era ca în primul moment în care se întâlniseră, atunci când el o apucase de braţ şi o speriase îngrozitor. Fairplay inversat.

— Îmi pare nespus de rău, spuse. Este un ghinion de tot rahatul. Ai... ai avut un mare ghinion.

— Da.

— Doctorii ştiu care este cauza?

— Nu chiar. Poate ceva genetic. Nu ştiu nici ei cu

adevărat. Poate că sunt prea multe gânduri rele. Eu asta cred.

— Un alt gând rău.

— Acum nu mai contează.

— Cred că nu. Ce ai de gând să faci?

— Voi fi tratat atâta timp cât medicii cred că există un beneficiu de pe urma tratamentului. De ce nu? Ceva ar putea funcţiona.

Auzindu-l vorbind aşa, Mary se mai însufleţi puţin. Frank observă, evident, acest lucru şi clătină uşor din cap, parcă ar fi vrut să o prevină să nu-şi facă speranţe deşarte.

— Spune-mi cum evoluează pregătirea conferinţei, îi ceru el.

Iar Mary începu să-i povestească. După o vreme, îşi dădu seama că Frank e obosit.

— Mă întorc mai târziu, spuse ea.

Frank clătină din cap.

— O să vin sigur, insistă ea.

De fapt, nu se dovedi a fi un lucru uşor. Nu că Mary nu şi-ar fi putut face timp – ar fi putut. Şi casa sigură în care locuia încă era relativ aproape. Într-adevăr, peste tot în Zürich orice loc este destul de aproape de altul, este un oraş compact, deşi, dacă trebuia să se ţină departe de tramvaie şi de străzi şi să se deplaseze doar cu maşini cu geamuri fumurii, era mai greu.

Dar aici nu era vorba de logistică, ci de sentimentul că ştia ce o să vadă când o să ajungă acolo. Frank May nu dovedise niciodată lipsă de autocontrol, oricum nu de când îl cunoştea ea. Flacăra din ochi, poziţia maxilarului fuseseră uşor de citit încă din acea primă noapte, când emoţiile violente îi străbătuseră faţa ca nişte furtuni electrice. Acum era retras în sine. Plecase. Aştepta să-i vină timpul. Şi asta era greu de urmărit. Poate că, în locul lui, s-ar fi comportat la fel, şi totuşi… Continua să găsească motive pentru a-şi amâna vizita.

În acelaşi timp, simţea că este de datoria ei să-l vadă. Aşa că, în cele din urmă, îşi dădea seama că trecuseră zece

zile, două săptămâni şi trimitea un mesaj:

Pot să trec pe la tine?

Sigur.

Era întâmpinată la intrare de ceilalţi locatari, oameni politicoşi, dar distanţi, şi urca să-l vadă. Frank părea umflat la faţă şi arăta rău. Ridica ochii spre ea, ca şi când ar fi spus: „Vezi? Iată-mă, tot un prăpădit."

Mary îl puse la curent cu ultimele ştiri, nervoasă la gândul că ar putea interveni un moment de tăcere în conversaţie.

— Se întâmplă fel de fel de lucruri, ca întotdeauna. Marea conferinţă se apropie şi va fi grozavă. Sistemul cooperativ Mondragón se răspândeşte prin Europa şi se extinde pentru a stabili conexiuni în altă parte. Spania însăşi nu se grăbeşte să le urmeze exemplul, deoarece la Madrid nu le place că bascii câştigă atâta influenţă. Dar, în alte ţări, sistemul a prins uşor rădăcini, a ajuns la modă şi a devenit alegerea evidentă. S-a dovedit că fiecare naţiune europeană are o tradiţie a muncii comunitare în jurul vechilor sale bunuri comune, care a durat până la suprimarea sa de către Napoleon sau de alte puteri, şi totuşi a continuat să existe, chiar şi numai ca idee, iar acum este pusă din nou în aplicare.

— Bun, zise Frank.

— De asemenea, continuă Mary puţin nervoasă, la viitoarea COP va fi propus un plan detaliat pentru rezolvarea problemei refugiaţilor, utilizând principiul paşapoartelor Nansen din anii 1920. Un fel de cetăţenie globală, acordată tuturor ca un drept al omului. Toate naţiunile semnatare de la Paris, adică toate naţiunile Pământului, au căzut de acord să confere statut legal acestei cetăţenii globale şi să împartă povara în mod egal, în evaluările actuale ale poverii financiare şi umane pentru viitor, fiind luate în considerare disparităţile istorice în consumul de carbon. Un fel de justiţie şi echitate climatică;

în sfârşit, o împăcare cu epoca imperială colonială, cu exploatarea şi cu daunele pe scară largă pe care nimeni nu le-a compensat vreodată şi care sunt încă resimţite de către refugiaţi.

— Bun, spuse Frank.

— Astăzi, după cum văd, nu ai chef să-ţi exprimi părerea, replică Mary, privindu-l.

Frank aproape că zâmbi.

— Nu, răspunse el, gândindu-se bine. Am început să-mi pierd opiniile. Se pare că se îndepărtează de mine.

— Ah, făcu Mary, neştiind ce să-i spună.

— Este interesant să vedem care pleacă mai întâi, remarcă el, privind încă înăuntrul lui. Presupun că se deplasează de la ceva nu foarte semnificativ, la ceva mai important.

— Probabil.

Mary nu ştia ce să spună, cum să răspundă. Se simţea proastă şi neajutorată. Ar fi vrut să rămână cu el, indiferent unde l-ar duce linia de gândire, dar era greu de ştiut cum să se comporte în momente ca acesta. Să pună întrebări? Să facă speculaţii? Să stea acolo stingheră şi tăcută?

— Cum te simţi? întrebă ea.

— Bolnav, spuse el. Slab. Ca dracu'.

— Totuşi, nu pari prea schimbat.

— Ba da. Din câte îmi dau seama, spuse el scuturând din cap. Nu-mi amintesc cum mă simţeam înainte. Pariez că în acest moment nu aş lua punctaj mare la niciun examen. Nu ştiu. Încă pot gândi. Dar nu pot să mă gândesc de ce ar trebui s-o fac, încheie el, după câteva clipe de reflecţie.

Mary nu izbutea să-l înţeleagă, deşi îşi dădea toată silinţa. Dar nu reuşea; era prea evident. Ceva ca o greutate neagră în stomac începu să o tragă în jos. Îşi înăbuşi un oftat, era nerăbdătoare să plece cât mai repede de acolo. Era deprimant.

Desigur că era deprimant. Nu venise acolo să caute alinare, ci să aline. Ştiuse că o să fie dificil. De aceea evitase să vină. Dar, din moment ce venise, era o datorie.

Dar ce putea să spună?

În esenţă, nu mai era nimic de spus. Da, iar Frank nu dădea impresia că aşteaptă un răspuns de la ea sau cuvinte încurajatoare de orice fel. Părea calm, dezolat şi puţin somnoros. Dacă ea tăcea o vreme, se părea că el o să aţipească. După care ea putea pleca tiptil.

Dar Frank tresări.

— Aş vrea să te prezint cuiva care locuieşte aici. Să văd dacă e acasă, continuă el, apoi formă numărul şi duse telefonul la ureche. Bună, Art, poţi să treci pentru o clipă pe la mine? Aş vrea să-ţi prezint o prietenă de-ale mele. Bun, bine. Mulţumiri.

Închise şi puse telefonul jos.

— Tipul ăsta nu este aproape niciodată acasă, dar este unul dintre membrii fondatori ai cooperativei şi l-au lăsat să-şi păstreze camera. L-am cunoscut acum ceva timp şi îmi place. Zboară cu un dirijabil peste tot în lume, urmărind coridoarele şi rezervaţiile naturale, căutând practic animale. Îi ia şi pe alţii cu el.

— Un fel de ecoturism?

— Cred că da, dar sunt doar câţiva pasageri. Se ocupă de un fel de ştiinţă comunitară, participativă şi altele asemenea. Şi donează sumele obţinute de la pasageri către World Wildlife Fund şi alte grupuri de genul acesta.

Mary încercă să pară impresionată.

Se auzi o bătaie uşoară în uşă.

— Intră!

Uşa se deschise şi intră un bărbat fragil, care dădu cu timiditate din cap. Avea un început de chelie, nas acvilin şi se uita cu ochi de un albastru-pal când la Frank, când la Mary, urmărindu-i cu o privire nesigură.

— Art, ea este prietena mea Mary Murphy, zise Frank. Conduce Ministerul pentru Viitor, din partea ONU, aici, în oraş. Mary, Art este proprietarul şi pilotul firmei „Clipper of the Clouds”. Aerostat, dirijabil... cum este corect?

— Dirijabil, răspunse Art cu un uşor zâmbet. Dar, dacă vrei, poţi să-i spui balon. Foarte mulţi o fac. Termenul „dirijabil” este folosit mai frecvent pentru a evita confuzia.

— Şi îi duci pe oameni să vadă animale sălbatice.

— Da.

— Eu şi Mary am urcat în Alpi cu ceva timp în urmă şi am văzut o mică turmă de capre şi câteva marmote.

— Foarte frumos, comentă Art. Probabil că a fost minunat.

— A fost, spuse Mary, încercând să participe la conversaţie.

— Urci des în Alpi? o întrebă Art, venindu-i în ajutor.

— Nu chiar, răspunse ea. Aş vrea să merg mai des.

Nu spuse nici „aşa cum îmi place mie”, nici „atâta timp cât nu mă ascund de asasini”.

Acest bărbat părea să îi audă propoziţiile nerostite, poate, sau să observe spaţiile goale pe care le lăsa în aer. Îşi înclină capul în lateral, apoi schimbă câteva amabilităţi cu Frank şi luă programul lui Frank pentru ajutoare din acea săptămână, ca să-şi poată adăuga numele. Apoi dădu din cap către Mary şi ieşi pe uşă.

Frank şi Mary rămaseră tăcuţi.

— Îmi place, spuse Frank. E un tip bun. M-a ajutat şi, când este aici, întotdeauna se află prin preajmă la nevoie.

— Pare timid, zise Mary.

— Da, cred că este.

O tăcere şi mai lungă.

— Trebuie să plec şi eu, vorbi Mary. O să mai vin. Data viitoare, n-o să mai uit să-ţi aduc felii de portocale trase în ciocolată.

— Ah, bine.

92

Într-o dimineaţă, s-a răspândit zvonul că vom fi eliberaţi. „Aţi auzit?” a întrebat cineva, dând buzna în cămin. „Ne lasă să plecăm!”

Lumea a aflat vestea imediat, după care cei mai mulţi au avut îndoieli. Alt zvon din tabără! Veştile de acest fel se răspândeau întotdeauna cu viteza vorbirii, circulând până la saturaţie în maximum o oră, ca să zic aşa. Apoi urma întotdeauna îndoiala. Atâtea zvonuri se dovediseră false! De fapt, aproape toate. Dar, ocazional, erau doar nişte noutăţi, atâta tot. De data aceasta, se anunţase o întrunire chiar după micul dejun. Sau mai multe; nu exista niciun loc în tabără în care să încăpem toţi. Aşa că fiecare bloc urma să-şi organizeze propria întrunire în sala de mese. Ca să încapă aproape toţi adulţii, li s-a cerut să-i lase pe copiii mici în camere.

Bineînţeles că aşa avea să se întâmple: fără niciun fel de avertisment, ad-hoc, o improvizaţie aşa cum fuseseră atâtea altele. Se joacă mereu cu noi, ne ţin în colivii, ne mai dau drumul, totul se hotărăşte de la o clipă la alta. Asta e istoria.

Ne-am adunat. Erau acolo o echipă din partea administraţiei taberei, printre care şi vreo două figuri cunoscute, şi câţiva străini. Păreau elveţieni. Indiferent de motiv, întrunirea era cât se poate de reală.

Anunţaseră că va începe la 11, iar noi învăţaserăm bine că, atunci când vine vorba de programe şi de ore, elveţienii se ţin de cuvânt. Marele ceas digital de pe perete a trecut de la 10:59:59 la 11:00:00, iar una dintre supraveghetoarele cunoscute s-a apropiat de microfon şi a rostit *Hello everybody,* în engleză, apoi *Guten Morgen,* în germană, şi *Sabah alkhyr,* în arabă.

Femeia a continuat în engleză, ceea ce mi s-a părut neobişnuit, deoarece cam 70-80% din oamenii din tabără vorbeau araba, iar aproape 30% nu vorbeau engleza, cel puţin asta era impresia mea. Apoi am ascultat cu atenţie

mesajul pe care îl avea de transmis.

Într-adevăr, ne eliberau. Urma să ni se acorde cetăţenie mondială, ceea ce însemna că avem dreptul să locuim oriunde. Ne avertizau că vor exista cote de imigraţie pentru multe ţări şi că probabil vom fi nevoiţi să ne înregistrăm pe o listă de aşteptare pentru unele ţări. Dar puteam face asta, iar cotele pentru toate ţările însumau dublul numărului de imigranţi reţinuţi în taberele de refugiaţi pe o perioadă de peste doi ani – criteriul principal pentru această cetăţenie mondială. Cetăţenia va fi pe numele fiecăruia, era netransferabilă şi va presupune un paşaport global. Familiile vor fi trecute pe listele de aşteptare împreună. Solicitările pentru rezidenţă urmau să fie coordonate în întreaga lume, iar aceia care petrecuseră cel mai lung timp în tabere vor fi primii cărora li se va permite să aleagă. Îi puteau lua cu ei pe cei mai apropiaţi membri ai familiei. Procesul de relocare urma să fie demarat la începutul lunii următoare. Adăugând la aceasta angajamentul de garantare universală a locurilor de muncă la nivel mondial şi subvenţii pentru transport şi instalare, toată lumea ar trebui să fie bine.

Elveţia se angajase să primească de două ori mai mulţi oameni decât erau deţinuţi în acel moment în toate taberele lor de refugiaţi. Locuinţele pentru aceştia fuseseră deja construite sau erau în curs de finalizare. Se făcuse o repartizare la nivel naţional, fiecare canton urmând să primească un număr proporţional. Cazarea urma să se facă în blocuri de apartamente conforme normelor obişnuite de locuit şi de construcţie elveţiene. Locurile de muncă aveau să fie oferite în funcţie de necesităţi, cantonul fiind angajatorul principal. Era multă treabă de făcut. Amenajările pentru restaurantele cooperatiste erau deja făcute, fiind gata de deschidere dacă nou-veniţii doreau. Se considera că bucătăria şi sala de mese pot reprezenta atât un loc de întâlnire pentru noii locuitori, cât şi un mijloc de sensibilizare a comunităţii-gazdă. Cel puţin, aşa fusese în trecut.

Mai spuneau că acest aranjament nu era chiar acelaşi

lucru cu graniţele deschise. Ţările o să emită în continuare paşapoarte şi o să aibă cote de imigrare. Speranţa era că mulţi oameni vor dori să se întoarcă acasă. Sondajele arătau că mulţi refugiaţi erau de aceeaşi părere şi că s-ar fi întors acasă dacă ar fi putut s-o facă în siguranţă. Ţările destabilizate din care plecaseră cei mai mulţi refugiaţi urmau să fie ajutate să-şi revină cât mai bine şi mai repede posibil.

Desigur, oamenii aveau o mulţime de întrebări. Această parte se desfăşura cu predilecţie în arabă şi alţi oameni de pe scenă răspundeau pe rând sau atunci când o întrebare se adresa competenţelor fiecăruia.

Înainte de a se termina, am părăsit întrunirea şi m-am dus în perimetrul de nord, copleşită de gânduri contradictorii. Oriunde! Ce înseamnă asta? Ce să aleg?

Cei mai mulţi dintre noi urma să discutăm în familie. Unii aveau să se întoarcă acasă. Înţelegeam tentaţia. Presupunând că nu există niciun pericol, de ce nu te-ai întoarce? Dar eu nu credeam că am fi în siguranţă. Nu aveam încredere în toată povestea. În mod sigur, trebuie să fie o hibă pe undeva. În mod sigur, dacă ar fi fost posibil, ar fi făcut-o de mult.

Dar de ce să gândim aşa? Lucrurile se mai schimbă.

Am încercat să mă conving pe mine că lucrurile se schimbă. Nu era uşor. Chiar se schimbă? Trăisem aceeaşi zi de 3352 de ori. Părea dovada evidentă că lucrurile nu se schimbă.

Dar, evident, nu aveam dreptate. Nimic nu rămâne la fel, nici măcar viaţa într-o tabără de refugiaţi. Am înfiinţat grupe de studiu, clase, cluburi sportive, grupuri de interese. Ne-am făcut prieteni. Ne-am învăţat copiii. Unii s-au născut, alţii au murit. Oamenii s-au căsătorit şi au divorţat. Viaţa a mers mai departe aici. Nu se punea problema că lucrurile nu s-au schimbat, că timpul a rămas pe loc.

Dar există schimbări şi schimbări. Privind prin gard, către munţii învăluiţi în ceaţă în lumina dimineţii târzii, am simţit o împunsătură profundă de teamă la gândul că viaţa

mea s-ar putea schimba în realitate, cu adevărat. O schimbare majoră. Oameni noi. Străini. O viaţă nouă, într-un oraş nou. După atâtea schimbări gigantice, voi mai fi tot eu? Desigur, mi-am amintit de o poezie despre cum nu poţi niciodată să scapi de tine însuţi: orice loc este acelaşi loc, deoarece tu eşti cel care se mută acolo. Adevărat, fără nicio îndoială. Mi-am mai amintit de un vechi principiu din psihoterapie, conform căruia oamenii se tem de schimbare pentru că nu poate fi decât o schimbare în mai rău, dat fiind că te transformi într-o persoană diferită şi, ca urmare, nu mai eşti tu însuţi. Astfel spus, schimbarea înseamnă moarte.

Moarte, da, dar moartea obiceiurilor. Asta este, mi-am spus. Aminteşte-ţi poemul: nu poţi să nu fii tu însuţi. Te tragi pe tine pretutindeni în lume, indiferent cât de departe fugi. Nu poţi scăpa de tine, chiar dacă îţi doreşti. Dacă te temi că te vei pierde pe tine, stai liniştit.

Nu: chiar îmi era teamă că voi rămâne la fel de nefericită chiar şi după schimbarea situaţiei. O, da, este şi asta o teamă reală!

Bine, dar mie mi-a fost întotdeauna frică. Aşa că nici de data asta nu e altfel.

Îmi vor lipsi oare aceste locuri? Munţii frumoşi, chipurile frumoase...

Nu. Nu îmi vor lipsi. Asta mi-am promis ferm şi părea o promisiune pe care o puteam respecta. Poate era forma mea de fericire.

93

Proiectul Slowdown fusese demarat în urmă cu zece ani, iar pe cei mai mari treizeci de gheţari de pe planetă, toţi din Antarctica şi din Groenlanda, se organizaseră expediţii către punctele critice, unde fuseseră forate puţuri prin topire în masa de gheaţă, iar apa de sub gheţari rezultată din topire fusese pompată şi apoi dispersată la suprafaţă pentru a îngheţa din nou cât mai aproape posibil de puţurile de pompare. Echipa noastră a fost implicată în efortul din zona mării Weddell, care a fost deosebit de complicat, întrucât un evantai dispersat al gheţarilor şi al fluxurilor de gheaţă se scursese în rafturile de gheaţă Filchner şi Ronne într-o manieră dificil de rezolvat. Forma terenului de sub gheaţă semăna cu o jumătate de castron, prea puţin adânc pentru a evidenţia punctele din porţiunile superioare cu rată maximă de transfer glaciar. Dar am făcut tot posibilul şi, în cinci ani, am forat 327 de puţuri, concentrându-ne pe punctele-cheie pe care le-am găsit şi sperând în mai bine.

Nimic nu ar fi fost posibil fără ajutorul marinei Statelor Unite, a Rusiei şi a Angliei. Au lăsat un mic sat de portavioane să fie prinse în gheaţa de pe mare şi să ierneze pe marea Weddell, iar de pe aceste portavioane am putut să continuăm lucrările pe tot parcursul anului şi să aprovizionăm bazele terestre instalate pe rafturile de gheaţă Ronne şi Filchner. Flote de elicoptere au menţinut aprovizionarea taberelor şi au ajutat la mutarea lor dintr-un loc de foraj în altul. S-au cheltuit ceva de genul a zece miliarde de dolari pentru lucrări doar în zona noastră. „Mare scofală!”, cum spunea Pete Griffen. Mulţi dintre noi lucraserăm cu el în acea zi şi îl pomeneam adesea.

Toate bune. Doar patru decese, inclusiv al lui, toate ca urmare a unor accidente, trei dintre acestea fiind rezultatul unor decizii stupide, inclusiv a sa. Cauza celuilalt deces, vremea. Destul de bine. Pentru că Antarctica te ucide repede. Şi niciunul dintre cei decedaţi

nu făcea parte din echipa noastră, deşi noi nu am spus asta niciodată, desigur. Dar era o uşurare, având în vedere ce se întâmplase cu Pete. Nimeni din grupul meu nu voia să ni se întâmple aşa ceva.

Timp de zece ani am lucrat conştiincios în Antarctica şi nu am mai simţit nevoia să solicităm granturi. S-au scris articole ştiinţifice, s-au efectuat cercetări, dar, cel mai important, s-au întreţinut forajele, pompele şi echipamentele de dispersare. S-au ţinut chiar şi comunicări notabile, chiar dacă nu exact pentru asta ajunseserăm acolo. De fapt, glaciologii au acumulat mai multe date decât oricând, în special despre structura gheţii şi cursul gheţarilor, dar – cel mai important – şi despre caracteristicile părţii de jos a gheţarului. Cu siguranţă că nimeni altcineva nu deţine atât de multe informaţii despre interacţiunea dintre gheaţă şi patul gheţarului. Dacă am fi efectuat această cercetare numai de dragul cercetării, ar fi fost nevoie de câteva secole pentru a colecta informaţii. Dar noi aveam un scop, o preocupare primordială.

Aşadar, la sfârşitul sezonului, am fost transportaţi pe calea aerului în mijlocul gheţarului Recovery, unde foraserăm un rând dublu de puţuri în urmă cu cinci ani. Aveam semnal de la unul dintre ele că toate pompele se opriseră.

Ne-am deplasat cu elicopterul până la un camping destul de spectaculos, pe o secţiune plană a gheţarului, între căderile de gheaţă din amonte şi în aval, cu lanţul Shackleton întinzându-se chiar la nord de noi, formând jumătatea superioară a pereţilor laterali ai gheţarului. Forfecarea laterală de la marginea gheţarului era o zonă sfărâmată de seracuri turcoaz, atât de înalte şi sparte cu atâta violenţă, încât părea o zonă de zgârie-nori alcătuită din cioburi de sticlă. În Antarctica, nu te obişnuieşti niciodată cu plimbările cu elicopterul. Nici măcar piloţii elicopterelor nu se obişnuiesc.

Am coborât din elicopter pe întinderea plană şi ne-am dus direct la puţurile raportate ca fiind oprite. Le foraserăm noi înşine cu mult timp în urmă, în primii ani,

iar acum era normal ca tot noi să le verificăm. Totul arăta bine la suprafaţă şi de vină nu era sistemul de monitorizare. Foarte repede s-a confirmat problema observată de monitorizarea automată, pompă cu pompă, doar privind în ţevile de ieşire şi fără să vedem nimic acolo. Cu cât găurile erau mai aproape de centrul gheţarului, cu atât pompau mai puţină apă. Majoritatea nu mai pompau nimic.

Ne deplasam cu schiurile şi ne-am prins unul de altul cu o coardă, pentru cazul în care traseul fără crevase dintre puţuri s-ar fi fisurat în anii de când nu mai trecuse cineva pe acolo. În realitate nu existau crevase, aşa că am marcat cu steguleţe noul traseu, apoi ne-am urcat pe snowmobile şi am testat traseul pentru a fi siguri. În echipa noastră facem totul ca la carte.

Puţurile se înşiră de-a lungul liniei transversale obişnuite a gheţarului. Stâlpi înalţi cu transpondere şi staţii meteo, fiecare cu un steag roşu zdrenţuit deasupra. Sub acesta stă ghemuită o cabină ca o cutie izolată, confecţionată din placaj portocaliu, care acoperă capul puţului, semănând cu o magazie foarte mică, încălzită de panouri solare instalate alături. Conducta era galben-verzuie, cu dungi cenuşii. Apa era pompată până la dealul din spatele marginii sudice a gheţarului, unde o conductă mică se vărsa într-una mare, care se alimenta de la toate pompele din zona respectivă.

Am reuşit să deschidem uşa şi am intrat în cabina care acoperea capul puţului. Înăuntru era cald şi plăcut. Părea întunecat chiar şi cu luminile aprinse, după lumina orbitoare de afară. Vântul bătea pe lângă pereţii laterali ai construcţiei. Era plăcut şi confortabil. Temperatura de aici trebuie să fie întotdeauna peste punctul de îngheţ. Am verificat apometrele; nu venea apă. Am coborât în puţ o cameră video pe un cablu flexibil, înfăşurat pe un tambur de asemenea dimensiuni, încât a trebuit să fie târât pe o remorcă separată – un „şarpe” lung de doi kilometri, înfăşurat pe un tambur uriaş.

Camera a coborât sub gheaţă. Stăteam lipiţi de ecran.

Este ca şi cum ai face colonoscopia unui colon excepţional de simplu. Sau probabil seamănă mai mult cu camerele pe care le folosesc instalatorii pentru a verifica o conductă de canalizare. Nu exista apă în puţ nici măcar la o adâncime de două sute de metri; acesta constituie un semn că ceva nu e în regulă, deoarece, atunci când este forat un puţ din partea de jos a gheţarului până la suprafaţa sa, greutatea gheţii împinge apa în gaură pe cea mai mare parte a traseului. Dar noi căutam foarte adânc în gaură şi nu exista apă.

— Trebuie să se fi blocat, a spus cineva.

— Da, dar unde?

În cele din urmă, am ajuns la fundul găurii; nu era apă în niciun punct al traseului.

— Ştiţi ce? Acest gheţar a atins fundul. Nu mai există apă de pompat!

— Deci va încetini acum.

— Desigur.

— Când vom şti?

— În câţiva ani. Deşi ar trebui să vedem şi noi imediat. Dar vom avea nevoie de câţiva ani pentru a ne asigura că s-a întâmplat cu adevărat.

— Uau! Înseamnă că am reuşit!

— Da.

Desigur, va fi nevoie de foraje de întreţinere. Şi gheţarii vor aluneca în continuare în mare sub propria greutate, cu vechea lor viteză caracteristică mult mai mică, aşa că, în fiecare deceniu sau cam aşa, ar trebui să fie împinşi în amonte, la distanţă de găurile actuale. O mulţime de oameni aveau să lucreze aici într-un viitor previzibil – poate zeci de ani, poate pentru totdeauna. O perspectivă destul de glorioasă, am fost de acord cu toţii, după ce ne-am dezgheţat şi am intrat în remorca în care luam masa, instalată pe tălpici mari de sanie. Ferestrele mici din partea de sud aveau vedere spre Shackleton Ridge; nu se ştie precis de ce este numit aşa, deoarece sir Ernest Shackleton n-a ajuns niciodată în acest loc. Poate că nu era departe de punctul final al rutei transantarctice propuse

de cercetător, dar, când nava sa, *Endurance,* a fost blocată şi zdrobită de gheaţă, a trebuit să treacă rapid la un plan mai urgent – încercarea de supravieţuire. Am băut în amintirea lui în acea zi şi i-am promis fantomei sale că vom încerca să facem acelaşi lucru. Aruncaţi Planul A atunci când totul se destramă, promovaţi Planul B, care înseamnă supravieţuire! Doar faci ceea ce trebuie, într-o improvizaţie continuă, şi supravieţuieşti dacă poţi. Am toastat pentru munţii lui accidentaţi, cu stânci negre, ridicându-se spre cerul care părea jos, la sud de noi. Eram la 650 de metri deasupra nivelului mării şi eram gata să mâncăm şi să bem. O altă zi grozavă în Antarctica, salvând lumea.

94

Cea de-a 58-a reuniune COP, a semnatarilor Acordului de la Paris, incluzând al şaselea raport obligatoriu, s-a încheiat cu o analiză suplimentară de două zile a deceniului precedent şi, de fapt, a întregii perioade de existenţă a Acordului, care arăta din ce în ce mai mult ca un punct de cotitură în istoria omenirii şi a Pământului în ansamblu, începutul a ceva nou. Într-adevăr, nu se poate sublinia niciodată suficient cât de important a fost Acordul de la Paris. Chiar dacă, în etapa iniţială, s-a dovedit mai puţin concludent, a fost, poate, precum momentul în care mareea se întoarce: mai întâi abia perceptibil, apoi de neoprit. Cel mai important punct de cotitură din istoria omenirii, ceea ce unii au numit „prima mare scânteiere a minţii planetare”. Naşterea Antropocenului cu semnul plus.

Aşadar, ultimele două zile ale acestei întâlniri au inclus o zi în care participanţii au rezumat, enumerat şi sărbătorit diferitele aspecte pozitive ale schimbărilor petrecute de la semnarea Acordului. A doua zi a fost dedicată enumerării şi descrierii problemelor semnificative pe care încă le aveau de rezolvat pentru a asigura progresul inerent sau promis de toate lucrurile menţionate în prima zi. Ambele au fost zile foarte intense.

În prima zi, ziua sărbătoririi, Mary se plimba prin sălile cu postere, sorbindu-le, pur şi simplu, din ochi şi simţindu-se mai întâi surprinsă, apoi uimită. Un banner mare reprezentând curba Keeling, în care curba creşte continuu, apoi se aplatizează şi în cele din urmă începe să coboare, domina orice altceva, ca un drapel. Şi sub aceasta, se întâmplau atât de multe lucruri de care nu auzise niciodată. Mary simţea din nou puterea erorii cognitive numite „euristica disponibilităţii”, conform căreia consideri ca fiind real doar ceea ce cunoşti tu însuţi. Dar se întâmplă mult mai multe lucruri decât ar putea

cunoaşte oricine, iar realitatea este mult mai cuprinzătoare decât eul individual, încât devine alarmant de contemplat. Aşa se explică eroarea: simţi imensitatea şi te retragi în tine aşa cum îşi retrage coarnele un melc, încercând instinctiv să-ţi protejezi mintea.

Şi totuşi, nu exista niciun rău real în acest contact cu realitatea mai largă. Iată ce se străduia Mary să înţeleagă. La fel ca melcul, îşi scosese coarnele pentru a percepe în totalitate lumea din jurul ei. Sălile de conferinţe aveau aspectul oricărei alte întâlniri ştiinţifice, poster după poster, descriind proiect după proiect. În acest caz, toate posterele şi diferitele mese rotunde, precum şi discuţiile în cadru restrâns şi în plen, descriau lucrurile bune care se fac; dar, din nou, asta se întâmpla mereu, la orice întâlnire ştiinţifică ţinută vreodată: erau adunări utopice, spaţii ale speranţei. Deosebirea aici era că, luate împreună, afişele descriau o situaţie globală pe care nimeni nu ar fi crezut-o posibilă chiar şi cu zece ani înainte, iar acum patruzeci de ani păruse imposibilă.

În primul rând, vestea că se generează o cantitate mare de energie curată îi însufleţea pe toţi în sens literal. Mary şi-a amintit că Bob Wharton spusese ceva în acest sens cu mulţi ani înainte, la început, în acea perioadă care acum părea de cealaltă parte a unui mare lanţ de munţi, acei Alpi invizibili dincolo de care se afla un sine mai tânăr, pe care abia şi-l putea aminti: „Dacă putem genera multă energie curată, o mulţime de alte lucruri bune devin posibile.” Iar acum ei chiar asta făceau.

De asemenea, lucru esenţial, chiar dacă produceau mai multă energie decât oricând, eliminau anual mult mai puţin CO^2 în atmosferă, mai puţin decât în oricare an începând cu 1887. Aşadar, paradoxul Jevons părea să fie în sfârşit răsturnat; nu în punctul său central, care afirmă că, pe măsură ce producem mai multă energie, utilizăm tot mai multă; dar acum, când este generată în mod curat şi pentru mai puţini oameni, pe măsură ce populaţia a început să scadă, nu mai contează cât de multă este utilizată. Din moment ce există un surplus de energie în

majoritatea punctelor de aprovizionare, aproape tot timpul, iar aceasta este produsă în mod curat, paradoxul lui Jevons este pur şi simplu depăşit. Şi acolo unde excesul de energie se pierde din lipsa unor metode de depozitare complet eficiente, oamenii găsesc mai multe modalităţi de a o folosi cât timp o au: pentru desalinizare, pentru captarea mai directă a carbonului din aer, pentru pomparea apei de mare pe ţărm în anumite bazine uscate şi aşa mai departe. Şi tot aşa. Energia curată, aşadar, miezul provocării, fusese implementată sau era în curs de implementare.

Apoi, un alt poster grozav: Reţeaua Global Footprint făcea ca întreaga lume să lucreze la acelaşi nivel în bioproducţia Pământului în raport cu absorbţia şi reciclarea deşeurilor. Civilizaţia mondială a încetat să folosească mai multe din resursele regenerabile ale biosferei decât puteau fi înlocuite prin procese naturale. Ceea ce ani de zile fusese adevărat numai pentru Cuba şi Costa Rica devenise adevărat pentru întreaga lume. O parte din această realizare se datora proiectelor Half Earth, cu toate că încă nu era o realitate implementată literal, deoarece mai bine de jumătate din planeta Pământ continua să fie ocupată şi folosită de oameni. Cu toate acestea, teritorii vaste de pe fiecare continent fuseseră readuse la starea lor iniţială de sălbăticie, eliberate de oameni cu structurile lor distructive şi lăsate la dispoziţia animalelor şi a plantelor sălbatice. Pe Pământ erau mai multe animale sălbatice în viaţă decât în oricare moment din ultimele două secole cel puţin şi, de asemenea, existau mai puţine animale domestice crescute pentru consum uman şi care ocupau mai puţin teren. Prin urmare, ecosistemele de pe toate continentele reveneau la un alt fel de stare de sănătate, ca rezultat al faptului că ecologia planetară îşi făcea treaba, trăind şi transformându-se în praf sub soare. Majoritatea biomurilor erau hibrizi într-un fel sau altul, dar erau hibrizi viabili.

De asemenea, era adevărat, deşi niciun poster sau panou nu se referea direct la asta în acea zi, că rata

globală de înlocuire a oamenilor era estimată acum să ajungă la aproximativ 1,8 copii per femeie. Întrucât fusese atinsă deja o rată de înlocuire de aproximativ 2,15 copii per femeie, populaţia umană totală de pe Pământ a scăzut lent, dar constant. Ideea că urma încă o explozie demografică nu mai era de actualitate; demografii nu au mai prezis-o. Unii teoreticieni economici se temeau că economia nu o să poată face faţă unei astfel de scăderi a populaţiei; alţii au salutat schimbarea. Toate aceste întrebări erau atât de noi şi de contradictorii, încât conferinţa a decis să nu le abordeze şi să le amâne pentru altă dată. Vechiul atac asupra mişcării ecologiste, că ar fi antiumană, a avut încă destulă forţă pentru a-i face pe mulţi din comunitatea ştiinţifică să evite să mai vorbească despre acest subiect, care era mult prea fierbinte. Dar, de acum, putea fi trecut la rubrica veşti bune; aşa că acest lucru a fost menţionat destul de des, a fost una dintre informaţiile care s-au răspândit prin viu grai.

A fost oarecum la fel cu orice discuţie despre recenta Superdepresiune şi despre faptul că perturbarea socială şi economică a fost, de fapt, un lucru bun în privinţa arderii carbonului şi a sănătăţii biosferei. Ideea că nişte evenimente care au provocat suferinţa a milioane de oameni ar putea fi bune pentru restul vieţii planetei a fost din nou văzută ca un posibil antiumanism. Cel mai bine era să încadrăm tot acest aspect al situaţiei generale în categoria: gestionarea dezastrului cât mai bine posibil, profitând cât mai mult de o situaţie nefavorabilă etc. Şi în valul de informaţii prezentate, unele lucruri erau intenţionat lăsate să se răspândească oral, în special inferenţele şi presupunerile.

Peste tot, în sensul cel mai literal, din cauza bannerului şi a atmosferei în sine, imensul flux de informaţii a fost adesea rezumat mai bine de ceea ce s-a numit Big Index sau Big Number, adică părţile pe milion de dioxid de carbon în atmosferă. Această valoare scăzuse cu 27 ppm în ultimii cinci ani. Ajunsese la 451 acum, la fel ca în anul 2032, şi avea tendinţa clară de a scădea şi mai mult, poate

chiar până la 350, punctul culminant preindustrial al undei sinusoidale de 280-350 ppm care existase timp de milioane de ani anterior, marcând modificări ale formei orbitei Pământului în jurul Soarelui. 350 ppm de CO_2, dacă se mai dorea doar asta! Discuţia acum era cât de departe doreau să meargă. O discuţie foarte diferită de cea care atrăsese atenţia lumii în ultimii patruzeci de ani.

În aceeaşi perioadă, valorile indicelui Gini pentru întreaga lume s-au aplatizat considerabil. Fiecare continent prezenta o îmbunătăţire. Mişcările privind justiţia salarială, mişcările raportului salarial şi planurile fiscale recomandate de băncile centrale, plus mişcările politice de pretutindeni, care susţineau garantarea locurilor de muncă şi impozitarea progresivă, uneori sub titlul „sfârşitul cleptocraţiei plutocraţilor”, aşa cum scria pe unul dintre postere, avuseseră efecte puternice peste tot. Stabilirea unei definiţii generoase a venitului universal necesar, garantarea locurilor de muncă pentru toţi şi limitarea veniturilor personale anuale la de zece ori mai mult decât minimum, aşa cum făcuseră multe ţări, au zdrobit imediat indicele Gini. Drumul fusese deschis de UE. Statele Unite şi China le-au urmat exemplul, apoi pretutindeni a început un exod al celor mai educaţi tineri către aceste ţări mai puţin interesante, până când ţările care îşi pierdeau tinerii au instituţionalizat procesul. Locurile de muncă garantate, da, dar şi serviciile de bază universale şi reproducerea socială susţinută, împreună cu proiectele de infrastructură şi construcţia de locuinţe, toate acestea finalizaseră ieşirea din sărăcie la nivelul de jos al nivelului mondial al veniturilor. Plafonarea veniturilor personale şi a bogăţiei a aplatizat vârful piramidei. Desigur, mulţi oameni bogaţi au încercat să se adăpostească într-un refugiu sigur cu bogăţiile lor, dar controalele valutare şi faptul că toţi banii erau acum blocaţi şi urmăriţi făceau ca toate vechile paradisuri fiscale să fie scoase la iveală şi eliminate. Banii erau acum pur şi simplu un număr în sistemul bancar global, aşa că, indiferent dacă transferai bani în proprietate, acea

proprietate era listată, alocându-i-se un preţ de activ, apoi era impozitată în consecinţă şi, prin urmare, ajungea adesea să fie vândută pentru a se evita impozitele pe proprietate care nu numai că nu dispăruseră, ci deveniseră chiar progresive. Unele terenuri fuseseră chiar cedate pentru a menţine solvabilitatea proprietarilor în noile regimuri fiscale, ceea ce a însemnat că acum exista tot mai mult teren public, definit ca atare şi folosit ca bun comun. Întreprinderile de stat care utilizează o mulţime de date mari şi algoritmi Red Plenty au devenit mai puţin greoaie decât fuseseră, evitând vechile ineficienţe dăunătoare şi păstrând în acelaşi timp ineficienţele bune în moduri care erau importante pentru asigurarea rezilienţei şi a respectării justiţiei în toate sistemele.

A apărut astfel o economie cu totul nouă pentru a descrie şi analiza aceste noi evoluţii şi, inevitabil, acest nou tip de economie a inclus o mulţime de noi sisteme de măsurare, deoarece economia era mai presus de un sistem de etică şi putere politică, ambele cuantificate, care depindeau de măsurare. Aşa că acum oamenii foloseau instrumente mai vechi, cum ar fi Indexul de Prosperitate incluzivă, Indicatorul de progres real, Indicele de dezvoltare umană al ONU ajustat pentru inegalitatea şi Indexul amprentei globale. Şi au inventat şi multe altele noi. Toţi aceşti noi indici pentru sănătatea economică au fost adesea amalgamaţi într-un nou index cuprinzător, numit Meta-Indexul Sănătăţii Biosferei şi Civilizaţiei, MISBC[56].

Carbon-moneda a jucat un rol enorm în toate acestea. Pentru o vreme, în primele zile, se părea că obţinerea carbon-monedelor pur şi simplu îi va face pe bogaţi mai bogaţi, deoarece unele dintre cele mai mari companii de carbon fosil şi-au declarat intenţia de a sechestra carbonul pe care îl deţineau şi au primit plata corespunzătoare în carbon-monede şi apoi au tranzacţionat majoritatea acestor monede în dolari americani şi alte valute şi apoi au făcut investiţii în alte active de capital, în special în

[56] În original, Biosphere and Civilization Health Meta-Index (BCHMI).

proprietăţi, devenind astfel mai bogate decât oricând – ca şi cum toate profiturile lor viitoare urmau să le fie plătite imediat, la o sută de cenţi pe dolar, chiar dacă activele lor erau acum blocate ca fiind toxice pentru biosferă şi, prin urmare, pentru fiinţele umane.

Dar băncile centrale elaboraseră o schemă pentru a face faţă acestei situaţii. Companiile de combustibili fosili erau plătite, da, şi chiar la paritate cvasi-monetară, căci se oferea o carbon-monedă pe tona de carbon sechestrată, aşa cum era certificat de echipele de certificare ale Ministerului pentru Viitor, la fel ca orice altă entitate care face aceeaşi sechestrare. Dar plăţile de peste o anumită sumă erau amortizate în timp şi urmau să fie plătite, când va veni momentul, cu dobândă zero – dobândă zero, dar nu dobândă negativă – şi cu garanţii, devenind astfel un fel de obligaţie. Şi apoi companiile au fost obligate, prin lege şi prin tratatul internaţional, să execute lucrări cu emisii negative de carbon cu utilizarea iniţială a carbon-monedelor pe care le-au primit, pentru a continua să se califice pentru plăţile lor, pentru că, dacă doar ar fi investit într-o altă producţie care distruge biosfera, în special producţia de ardere a carbonului, atunci ei nu ar fi captat deloc carbonul în schema mai mare a lucrurilor. Concluzia acestor decizii de implementare a politicii ecologice a fost că toate companiile petroliere şi petro-statele au fost plătite proporţional cu activele eşuate, dar în timp şi numai pentru realizarea unei lucrări cu emisii negative de carbon, aşa cum sunt definite şi măsurate de echipele pentru standardizare şi certificare instituite pe baza Acordului de la Paris. Tinerii angajaţi ai băncilor centrale erau cu toţii destul de mândri de acest aranjament, pe care l-au inventat de-a lungul anilor într-un efort de salvare a carbon-monedei, apoi au urmărit cum şefii lor l-au aprobat şi l-au implementat. Acele petreceri de reuniune a personalului erau atât de zgomotoase până la punctul de a scandaliza bătrânul Zürich.

Succesul carbon-monedei însemna că o sumă imensă de bani se îndrepta acum spre restaurări peisagistice,

agricultură regenerativă, reîmpădurire, *biochar,* plantaţii de alge, captarea şi stocarea directă a carbonului din aer şi alte activităţi prezentate în săli. Pe bannerul de deasupra intrării într-una dintre camere scria:

Se apropie o revoluţie; nu aceea pe care o aşteptăm noi, ci alta,
întotdeauna alta!

Mary avea să afle de la cei care agăţaseră sloganul că fraza îi aparţine lui Mario Praz[57]; John P. Farrell o împrumutase de la el, iar Christopher Palmer a împrumutat-o de la acesta din urmă. Erau foarte mulţumiţi de realizarea lor aceşti angajaţi elveţieni.

A doua zi, ultima lor zi, dedicată „problemelor restante", a fost o reamintire amănunţită a faptului că ei continuau să se afle în centrul problemei. Şi totuşi, având în vedere ceea ce fusese dezvăluit şi sărbătorit cu o zi înainte, în sală se simţea că aceste probleme, oricât de neplăcute, erau impedimente în calea unei mişcări generale, în calea procesului însuşi şi, prin urmare, susceptibile de a fi depăşite, sau rezolvate fragmentar, sau ocolite, sau amânate pentru o perioadă ulterioară, când şi mai mult impuls ar fi disponibil pentru o desfăşurare împotriva lor.

În acea zi, bannerul întins deasupra intrării proclama:

Depăşiţi dificultăţile multiplicându-le!

Personalul i-a atribuit această maximă lui Walter Benjamin care se pare că, atunci când a scris-o, a adăugat că aceasta era „o veche maximă dialectică", deşi nimeni nu a putut s-o găsească nicăieri în textele relevante anterioare. Probabil că el o inventase şi îi dăduse o

[57] De fapt, este o citare indirectă din eseul „The Revolt of the Body", al poetului și revoluționarului mexican Octavio Paz, care spune: „La fel ca primii creștini care așteptau Apocalipsa, societatea modernă urmărește, din 1870, venirea Revoluției. Și vine Revoluția: nu cea așteptată, ci alta, întotdeauna alta." apud *The Hudson Review,* vol. XXII, nr. 4/iarnă, 1970-1971, p. 659.

provenienţă falsă, deşi cineva a remarcat că ăsta nu prea era genul lui, deoarece Benjamin fusese un istoric şi un arhivist foarte conştiincios. Au existat şi unii oameni care au încercat să găsească adevărata sursă pe internet, dar din nou acest lucru a demonstrat doar că internetul, deşi imens, nu este cuprinzător nici măcar pe aproape când vine vorba de urmele materiale ale trecutului. O picătură într-un ocean, de fapt.

Oricum, Mary simţea că există probleme mult mai presante decât găsirea sursei adevărate a respectivului citat. Rătăcea pe holuri aşa cum făcuse cu o zi înainte. Depăşeşte obstacolele înmulţindu-le: uşor de făcut! În această zi erau discutate, evaluate, cotate, chiar puse într-o ierarhie de urgenţă toate problemele restante, care apoi erau compilate într-un index oarecum asemănător cu ceasul „minute până la miezul nopţii" al Asociaţiei Oamenilor de Ştiinţă Atomişti, care într-adevăr stătea nemişcat pe hol, setat la aproximativ douăzeci de minute înaintea miezului nopţii, unde era blocat de zeci de ani, făcând-o pe Mary să se întrebe dacă mai prezenta cumva vreo valabilitate sau dacă mai avea vreo importanţă. Ceasuri blocate; nu este cea mai bună imagine pentru un pericol mortal grav. Cu toate pericolele presante cu care se confruntau, ea simţea că ceasul ticăie mereu. Dar când i-a pomenit despre asta lui Badim, el a clătinat din cap: ceasul acela atomic spune pur şi simplu că pericolul nuclear nu a dispărut niciodată. Ne comportăm ca şi cum ar fi dispărut, dar nu a dispărut. Deci este un mod de a spune că suntem buni să ignorăm pericolele existenţiale. Într-adevăr, ar fi mai bine să faci ceva în privinţa asta. Împuşcă-l direct în cap. Ai putea dezamorsa toate acele arme în mai puţin de cinci ani. Materialele de fisiune folosite drept combustibil pentru obţinerea electricităţii au ars aproape complet, iar reziduurile au fost îngropate. E o prostie.

După aceea, Mary a rătăcit pe holuri simţind că poate nu ea era în măsură să încerce să evalueze pericolul. De exemplu, petro-naţiunile arctice încă aveau o afecţiune nu

atât de secretă pentru schimbările climatice. Să fie acesta un pericol? Recent, se părea că politica ruşilor era să menţină stratul de gheaţă de pe marea arctică gros şi robust. Deci Mary nu era atât de îngrijorată. Ruşii aveau flotă şi continuau să păteze în galben Oceanul Arctic deschis, pentru a împiedica lumina soarelui să pătrundă adânc în apă şi să le fiarbă pe toate. La fel era şi cu dronele de gheaţă trimise acum în fiecare noapte lungă de iarnă întunecată, pentru a pulveriza pe gheaţa de mare straturi de ceaţă îngheţată şi a închide astfel poline şi zone deschise nedorite, şi aşa mai departe. Nu. Dacă Arctica este o problemă excepţională, cel puţin nu este insolubilă. Rusia îşi va face datoria, considera ea.

Pe hol, a fost împinsă înapoi la realitate, pe tărâmul armelor nucleare şi al deşeurilor nucleare. Badim nu era singurul îngrijorat; o întreagă serie de panouri era consacrată acestei teme. Ar putea aceste materiale problematice să fie transformate cumva în energie nucleară, arse într-un concentrat care să fie păstrat în siguranţă sau aruncat în spaţiul cosmic? Nimeni nu ar reuşi să susţină convingător cazul într-un fel sau altul, îşi spunea Mary. Asta era într-adevăr o problemă deosebită.

Apoi erau şi cele mai sărace treizeci de ţări. Cele treizeci de ţări rele, cele treizeci triste, cele treizeci slabe; auzise toate aceste nume. În rândul lor erau incluse cel puţin zece aşa-zise state eşuate, iar unele dintre acestea erau eşuate de zeci de ani, sărăcindu-şi popoarele. Problemele rele, în sensul tehnic al termenului, erau probleme care nu numai că nu puteau fi rezolvate, dar atrăgeau şi alte situaţii; erau, de fapt, contagioase. Aşadar, se părea că ţările care sufereau de probleme grave trebuiau să beneficieze de intervenţii din partea ţărilor vecine, adică a întregii lumi; de fapt, trebuiau puse sub administrare judiciară regională sau internaţională. Dar dacă suveranitatea unei naţiuni era ignorată, asta însemna că putea fi ignorată şi în cazul oricărei alte naţiuni, dacă vânturile politice ar sufla împotriva ei, aşa că niciunei naţiuni nu-i plăcea să i se manipuleze suveranitatea. Şi, de

obicei, vechile puteri imperiale prospere erau cele care insistau cel mai mult ca diferitele dezastre postcoloniale să fie repuse în poziţii subalterne, insistenţe care nu arătau niciodată bine, chiar dacă intenţiile erau benigne. Imperiul american fusese în mare parte economic şi nedeclarat şi, prin urmare, nu fusese niciodată înţeles sau recunoscut ca fiind un imperiu de către americanii înşişi, în ciuda celor opt sute de baze militare din întreaga lume şi a faptului că bugetul lor militar era mai mare decât al tuturor celorlalte naţiuni de pe Pământ la un loc. Deci ai putea obţine unele rezultate precum Consensul de la Washington, în care Banca Mondială şi FMI şi chiar OMC fuseseră folosite ca instrumente ale hegemoniei americane, forţând ţările mici şi sărace să se alăture lumii ca un nou tip de colonie, colonii americane în totalitate, cu excepţia numelui, sau altfel să sufere de o soartă şi mai rea. Nici măcar chinezii, cu ambiţioasa lor Belt and Road Initiative („Noul drum al mătăsii”, cum i se mai spunea, cel menit să facă legătura între extremităţile Eurasiei) şi puterea lor locală în Asia, nu au fost la fel de răi ca americanii când venea vorba de respectul de sine imperial pretins a fi caritate, ca în procedurile de ajustare structurală de la sfârşitul secolului al XX-lea, care distruseseră subzistenţa locală, astfel încât ţări întregi să poată deveni furnizori de producţii agricole de tipul *cash crops* pentru pieţele americane. Nu. Mary considera că prostia, orgoliul american şi îndrăzneala SUA de a crede că era singura superputere a lumii reprezentau problemele restante ale americanilor, dar nu exista niciun panou sau măcar un afiş dedicat acestei idei, nu, desigur că nu. O altă problemă de transmitere din om în om. Ar fi nevoie de întreaga lume combinată şi coordonată pentru a ataca această problemă şi, bineînţeles, celelalte ţări nu ar cădea niciodată de acord, chiar dacă ar fi foarte bune la asta, mai ales că majoritatea erau îndatorate SUA şi nu puţine cumpăraseră absolut totul de la americani.

În percepţia oamenilor, pe măsură ce problema CO_2 părea că începe să se atenueze, otrăvirea continuă a biosferei prin poluare, pesticide, plastice şi alte deşeuri şi

reziduuri ale civilizaţiei trecuse în prim-plan. Biosfera este robustă, cu siguranţă; în acelaşi timp, orice creatură vie este capabilă să accepte şi să proceseze otrava numai până la o anumită limită, după care apare otrăvirea şi încep necazurile.

Apoi urma o sală dedicată problemei maltratării femeilor, individuală şi colectivă, adesea în aceleaşi ţări care au obţinut cel mai mic punctaj la toate celelalte categorii de bunăstare, reprezentare şi funcţionalitate politică. Nu era o coincidenţă, desigur. Statutul femeii nu este doar un indicator, ci un element fundamental pentru succesul oricărei culturi. Dar multe dintre vechile forme de patriarhat nu dispăruseră încă, aşa că, printre cele mai grave dintre problemele dificile încă nerezolvate, se numărau patriarhatul şi misoginia. Mary ofta în timp ce se uita prin acea sală, unde, desigur, erau mai multe femei şi mai puţini bărbaţi ca proporţie decât în altă parte. Într-o cameră cu o sută de oameni, a numărat cinci bărbaţi albi şi douăzeci de bărbaţi de culoare. Chiar dacă s-ar demonstra că este cea mai gravă problemă rămasă, tot ar fi prea puţini bărbaţi dispuşi să arunce o privire din acest unghi. Nu bărbaţii ar rezolva problema, ci femeile; legi elaborate de femei şi puse în aplicare tot de femei. Deci era într-adevăr o problemă extraordinară, într-adevăr o problemă urâtă. Deşi să fie clasificată aşa, ca o problemă alături de poluare, arme nucleare, dioxid de carbon, guvernare defectuoasă şi altele asemenea era enervant, era un alt aspect al problemei în sine. Femeia văzută drept „celălalt” – când se va termina cu toată povestea asta, ele reprezentând majoritatea speciei, depăşind cu multe milioane numărul bărbaţilor?

Apoi, mai departe, la alte probleme inabordabile. Probleme legate de resurse. Femeile ca resurse, se gândi Mary, nu, uită de asta. Apă. Dar, cu energie curată abundentă, se putea folosi desalinizarea. Solul: acolo speranţa era agricultura regenerativă, biologia însăşi. Biosfera în general: pierderea habitatului, a coridoarelor de habitat sigure, a numărului de animale sălbatice.

Extincţii. Probleme de biologie invazivă. Sănătatea bazinului hidrografic. Dispariţia insectelor, inclusiv pierderea albinelor. Locuri unde să depoziteze dioxidul de carbon pe care îl extrăgeau din atmosferă. Chiar şi cu progresele înregistrate, acestea continuau să fie probleme acute.

Sănătatea oceanelor. Ei nu au putut face nimic în privinţa acidificării oceanului, nici în ceea ce priveşte încălzirea oceanului, care fusese literalmente încins de arderea carbonului din secolul precedent, nici în privinţa dezoxigenării. Astfel, au avut loc dispariţii şi, probabil, extincţii despre care nici măcar nu ştiau, care ar putea avea rezultate catastrofale în cascadă. Sănătatea oceanului urma să devină o problemă nerezolvată pentru secolele care vor urma şi nu puteau face decât foarte puţin sau mai nimic în privinţa ei, eventual să lase mari părţi ale oceanului, cel puţin jumătate din el, în pace, astfel încât biomurile şi creaturile lor să se adapteze cât mai bine posibil. Recifele de corali, plajele şi zonele umede de coastă reprezentau, desigur, o mare parte a acestui proiect şi aproape în egală măsură era dincolo de ceea ce ar putea face oamenii pentru a ajuta. Nu vă apropiaţi, fugiţi, nu intraţi; poate încercaţi să pescuiţi plastic mai degrabă decât peşte, cel puţin în zonele mari lăsate în pace sau chiar şi în zonele de pescuit. Stabiliţi noi baze pentru recifele de corali. Şi aşa mai departe. Ar fi o problemă urâtă pentru tot restul vieţii lor.

Şi aşa a mers toată ziua, peste tot, prin Kongresshall şi nu ajuta cu nimic faptul că multe dintre aceste probleme erau disproporţionate, că era ofensator ca situaţia femeilor să fie pusă pe aceeaşi treaptă cu starea recifelor de corali sau a stocurilor nucleare. La naiba cu aceste antologii de probleme restante! Avea senzaţia că asemenea liste erau, în unele privinţe, inutile. Poate ar fi fost mai bine să se fi încheiat conferinţa cu o zi înainte, cu sărbătorirea progreselor pe care le înregistraseră deja şi încă le înregistrau. Prima zi a provocat bucurie, a doua – deznădejde. Poate că furia generată în ultima zi putea fi

folosită, dar Mary nu era sigură. O mulţime de tineri şocaţi sau arătând cuprinşi de deprimare rătăceau prin Kongresshall, în special femei tinere. Mary se oprea lângă unii dintre ei, când îi vedea strânşi în grupuri care păreau că discută despre astfel de lucruri, şi încerca să-i încurajeze să nu renunţe, să continue lupta, să iasă de acolo şi să le tragă şuturi în fund oponenţilor, aşa cum mai făcuseră. Unii dădeau din cap, alţii nu.

Prin urmare, o zi amestecată. Şi apoi a primit un telefon de la clinica unde era internat Frank. Căzuse şi era acum într-o stare proastă.

Îl îngrijeau pe Frank într-o rezervă. Încăperea mică era ocupată aproape în întregime de un pat de spital, echipamente de monitorizare şi susţinere a vieţii şi trei scaune. Capul patului era ridicat, astfel încât Frank să poată sta în şezut. Era îmbrăcat într-un halat de spital şi avea un cateter fixat pe dosul palmei, conectat cu un tub flexibil la un perfuzor cu o soluţie, agăţat pe un stativ. Monitorul arăta pulsul în modul grafic, frecvenţa acestuia i se părea lui Mary prea mare. Faţa lui Frank era albă şi umflată, iar sub ochi îi apăruseră cercuri negre. Tunsoarea scurtă lăsa să se vadă linia părului în retragere de pe frunte.

Frank moţăia sau cel puţin avea ochii închişi, iar ea se aşeză pe unul dintre scaune şi decise să nu-l trezească, să-l aştepte să se trezească singur.

Părea bolnav. Se auzea zumzetul aparatelor, pulsul i se înregistra pe diagrama în derulare deasupra capului. Încăperea mirosea uşor a amidon, a sudoare şi a săpun. Ah, da, Mary cunoştea lumea asta.

Oftă şi se lăsă pe spătarul scaunului. Un azil pentru bolnavii incurabili, de fapt. Chiar dacă încă făceau eforturi pentru a-l salva pe Frank sau pentru a-i acorda timp, tot un azil era. Cunoştea acest loc. Casa aflată la jumătatea distanţei dintre această lume şi nicio lume.

Era un loc liniştit, unde totul era atenuat. Multe dispăruseră deja. Mai rămăseseră apa, ceva mâncare,

mâncare ca un fel de combustibil, care ea văzuse că era refuzată, pentru a accelera procesul; de asemenea, analgezice, de asemenea, eliminarea deşeurilor. Tub cateter care curge de sub cearceaf într-o pungă de plastic atârnată de cadrul patului. Ea adusese uneori muzică în astfel de locuri, ca singurul lucru care nu trebuia să se prăbuşească, pe care o parte a minţii zdruncinate ar putea să-l recunoască şi de care să se bucure sau cel puţin de care să fie distrasă. Plictiseala inerentă situaţiei era la fel de rea pentru muribund ca şi pentru cei aflaţi în vizită; sau mai rea. Rămânea timp de gândire, ca într-o noapte de insomnie care nu ceda niciodată. Doar că intervenea somnul. Medicamentele ajutau la asta. Şi simpla epuizare. Funcţii defectuoase la nivelul creierului. Somnul venea pentru a umple spaţiile goale şi, aşa cum se întâmpla de multe ori în viaţă, era o binecuvântare; chiar dacă te trezeşti neliniştit şi deloc înviorat, tot ai petrecut ceva timp departe de conştientizare, de durere. „Cel ce desface fuiorul încâlcit al grijii – somnul”[58]; nu tocmai, după experienţa ei de insomnie dureros dezvăluită, dar era totuşi o frază frumoasă. Legănarea sunetelor era ca leagănul însuşi. Darul lui Shakespeare pentru frazare. Un adevărat poet. Marele poet, deşi ei piesele i s-au părut mereu imprevizibile. Lovituri în întuneric, reuşite sau ratate. Situaţii dificile şi confuze, cu noduri perfecte de confruntare tensionată. Şi-a amintit cum, odată, la Teatrul Abbey din Dublin, Falstaff şi Hal se înfruntau într-o scenă care trebuie să fi durat o oră, cei doi duelându-se verbal, bucurându-se de concursul de inteligenţă, dar fiind şi ceva periculos în joc, ceva mult mai profund. Prietenia lor, instabilă pe marea disparitate a situaţiilor lor. Poate că ea şi Frank fuseseră cam aşa. Acea oră nu avea să o părăsească niciodată.

Şi nici aceasta. Bine, dar aici e un azil. Îţi oferă prea mult timp de gândire. Lasă mintea să cutreiere. Sigur, putea să-şi scoată telefonul şi să citească sau să-şi verifice e-mailurile. Putea să asculte muzică la căşti sau să aducă o

[58] William Shakespeare, *Macbeth,* Actul II, Scena 2.

boxă dacă şi el dorea să asculte. Dar, de asemenea, putea sta pur şi simplu. Să se relaxeze. Să gândească. Să întoarcă în minte pe toate părţile conferinţa care tocmai se încheiase şi orice altceva: ultima lor excursie în Alpi; animalele acelea sălbatice de acolo de sus, trăindu-şi viaţa. Şi ele trebuie să moară în agonie, dându-şi ultima suflare cu câteva dintre rude strânse în jurul lor, probabil. Sau doar singure, acolo. Tatiana. Martin, azilul în care murise. Mary constatase că există tendinţa de a divaga foarte mult în aceste situaţii; parcă şedea pe marginea unei stânci, cu vederea spre marginea lumii, ca de pe faleza abruptă de la Moher sau chiar mai sus. Trotuarul de deasupra abisului, cum spusese Virginia Woolf[59]: stând pe marginea trotuarului cu picioarele lovind în aerul gol, privind în abis sau mai departe, spre orizont, sau înapoi la trotuarul care li se păruse atât de important în timp ce mergeau de-a lungul lui, dar acum se dezvăluia ca o pânză de păianjen plutind în aerul neglijent. Nu, viaţa... Şi totuşi, ce este viaţa? Atât de profundă, şi importantă, şi plină de sentimente, atât de crucială, apoi dintr-odată doar o clipire, un moment ca o efemeridă şi gata. Un fleac în marea schemă a fiinţei şi nici măcar nu există o mare schemă în sine. Nu. O cădere vertiginoasă, scaunul de la marginea patului într-un azil.

Cu siguranţă îi era imposibil să scape de gândul că i se va întâmpla şi ei, într-o bună zi. De obicei, poţi să ocoleşti ideea – sfârşitul este departe, poţi evita să te gândeşti la asta. Acceptaţi gândul, obişnuiţi-vă cu el în doze teoretice mici, uitaţi-l din nou. Trăiţi ca şi cum aşa va fi întotdeauna. Dar într-o cameră ca aceasta, situaţia reală se impunea ca şi cum ar fi ieşit dintr-o altă dimensiune. De aici, ameţelile, frica de înălţimi. O notă de plată exorbitantă într-o tavernă[60], într-adevăr. Această frază ar fi trebuit să fie referinţa lui Shakespeare la moartea lui Marlowe, care a fost în general înţeleasă ca rezultatul unei încăierări la

[59] Din *Jurnalul* Virginiei Woolf (aprilie 1919): „De ce este viața atât de tragică... de ce? ca o fâșie îngustă de trotuar peste un abis."
[60] William Shakespeare, *Cum vă place,* Actul III, Scena 3.

beţie, pentru nota de plată, într-o cârciumă. Erupţie bruscă şi stupidă a realităţii azilului în realitatea mondenă.

La prima vizită imediat după conferinţă, Frank nu s-a trezit deloc. Mary a plecat cu o senzaţie de uşurare vinovată. Ştia foarte bine că-i va fi greu să discute cu el degajat. Frank nu fusese niciodată genul de om care să vorbească pe ocolite sau să iasă dintr-o situaţie cu un fel de panaceu simplist, reconfortant. Frank nu se simţise niciodată în largul lui atunci când îl vizita. Parcă l-ar fi pedepsit, iar ea făcuse asta oricum.

La următoarea vizită, le-a găsit în cameră pe fosta parteneră a lui Frank şi pe fiica acesteia. Fata era acum o femeie tânără şi arăta deprimată. Tinerii nu au nicio protecţie în faţa unei camere ca aceasta; într-adevăr, pentru tineri ar putea fi mai mult decât un simplu impact, reprezintă ceva cu totul nou sau cel puţin neobişnuit; căluşurile încă nu s-au format, realitatea morţii e mult mai şocantă, mai puţin amortizată.

Fosta parteneră a lui Frank părea şi ea nefericită. Stăteau amândouă pe scaune, cu spatele drept, frământându-şi mâinile, uitându-se oriunde, dar nu la el. Frank le privea cu ceea ce Mary credea că este o privire amabilă, plină de regret şi de dragoste. Văzându-l, a simţit o înţepătură în inimă; crezuse că Frank este incapabil de sentimente, că le respinsese cumva. Dar, desigur, nu. Un mamifer nu uită niciodată o lovitură, iar ei toţi sunt mamifere. Şi iată-le pe aceste femei. Le era frică de el, se vedea. Nu doar frică de moarte, ci de el. Mary nu era foarte sigură că şi el vede asta. Poate că îşi dădea seama, dar oricum le iubea pentru că veniseră. Tânăra îşi va aminti vizita pentru tot restul vieţii. Toată furia ei ar trebui să includă şi asta. Cel care trăieşte cel mai mult, acela câştigă. Dar atunci trebuie să ducă povara victoriei, un sentiment oribil de triumf. Nu e niciodată bine să simţi aşa ceva.

— Mă întorc mai târziu, spuse Mary.

— Tocmai plecam, zise mama.

— Da, tocmai plecam, întări fiica, dând din cap

recunoscătoare. S-ar putea să fie obosit.

Zâmbetul firav al lui Frank nega acest lucru, se gândi Mary.

— Mulţumesc că aţi venit, rosti el. Apreciez. Îmi pare rău că a trebuit să veniţi. Îmi pare rău pentru tot... ştiţi voi.

— Nu, nu, îl întrerupse femeia, lacrimile udându-i obrajii dintr-odată. Ne vom întoarce. Nu stăm departe.

— Mulţumesc, spuse Frank.

El întinse mâna, ea o luă şi o strânse. Apoi fiica se repezi şi puse mâna pe spatele mamei sale. Rămaseră aşa o clipă. Apoi tânăra se năpusti afară din cameră, urmată de mama care plângea.

— Îmi pare rău, îi spuse Mary lui Frank. Nu am vrut să intru.

— E în regulă. Tocmai voiau să plece.

— Nu.

— E în regulă. Veniseră de ceva timp.

— Pot să mă întorc mai târziu.

— Nu-i nevoie. Mai stai, dacă vrei. Ai putea apăsa pe buton să o chemi pe asistentă. Aş vrea s-o rog să-mi aducă nişte suc.

— Sigur.

Stăteau acolo în tăcere. După un timp, o asistentă aduse suc de mere într-un păhăruţ cu capac sigilat, din care ieşea un pai. Echipament spitalicesc, persoane cu dizabilităţi găzduite cât mai bine. Frank goli recipientul dintr-o sorbitură.

— Poate găsesc un dozator cu apă să umplu paharul, se oferi Mary.

— Te rog.

Rătăci pe hol şi până la urmă găsi un dozator lângă toalete. Se chinui să scoată capacul sigilat al paharului. Recipientul era prea mic. Ca să nu se sufoce pacienţii, să nu se suprahidrateze? Nu înţelegea.

Se întoarse în cameră târându-şi picioarele, dar nu avea încotro.

Se aşeză iar pe scaun. I se părea că Frank îi evită

privirea. Va trebui să se străduiască din răsputeri pentru a face faţă situaţiei.

— A fost o conferinţă reuşită, zise ea.

— Da? Povesteşte-mi.

De acord. Era interesant să încerce să rezume evenimentul într-un mod agreabil pentru el. Ziua împlinirilor, ziua problemelor deosebite. Dificultatea reconcilierii celor două zile. Dificultatea de a renunţa la orice sentiment de influenţă asupra procesului, cu atât mai puţin la control. Când călăreşti un tigru, este greu să cobori. Chinezii cunoşteau această senzaţie de multă vreme.

— Cum au fost chinezii? întrebă el, curios. Sunt de acord cu toate astea?

— Da, aşa cred. Am impresia că se simt încrezători fiindcă se află în centrul scenei sau se numără printre actorii principali. Nu doar Statele Unite contează pentru ei. China concurează şi cooperează cu Rusia şi cu India. Au contacte peste tot. Şi ei ştiu că sunt cruciale. Eu nu mai văd Partidul care bate toba despre secolul umilinţei, sau nu la fel de mult. Pentru chinezii care trăiesc acum, asta nu are niciun sens. Nici pentru cei din conducere. Deci par să se relaxeze având un sentiment de încredere, sentimentul că sunt luaţi în serios. Nimeni nu-i mai poate intimida, nici măcar SUA. Ar fi o prostie să încerce. Şi chinezii îşi dau seama că toată lumea începe să facă unele lucruri mai degrabă după modelul lor. Mă refer la întreprinderile deţinute de stat. Toată lumea pune mâna pe bani, energie şi chiar terenuri; toate sunt privite ca fonduri publice şi aşa le-au tratat întotdeauna chinezii. Limitarea pieţei, a finanţelor – ei simt, probabil, că au deschis drumul sau că au dat tuturor un exemplu despre cum să procedeze.

— Deci se pare că principala problemă continuă să fie America, comentă Frank.

— Presupun, spuse Mary, oftând. Este atât de uşor să învinovăţeşti pe toată lumea pentru tot, încât devii vulnerabil, dar nu mă simt niciodată liniştită în privinţa

asta. Pe lângă rele, americanii au multe lucruri bune. La urma urmei, este cea mai mare ţară din lume.

— Mă întreb dacă oamenii vorbeau aşa şi despre Marea Britanie, când era cea mai mare putere mondială.

— Nu ştiu.

— Nu în Irlanda.

— Ei bine, corect! replică ea, râzând. Deşi trebuie spus că au existat şi lucruri bune la britanici şi la imperiul lor, chiar şi în Irlanda.

— Pun pariu că nu afirmi asta când eşti acolo.

— Nu, nu.

Frank tresări şi fruntea i se acoperi brusc de sudoare.

— Te simţi bine? întrebă ea.

El nu răspunse. Apăsă doar pe buton pentru a chema o asistentă, ceea ce era în sine un răspuns. Când asistenta veni, îi ceru ceva împotriva durerii. Mary simţi cum i se strânge stomacul. Bineînţeles. Durere. Suficientă ca să-ţi iasă sudoarea prin toţi porii şi faţa să-ţi devină cenuşie. Durere explozivă, cum e numită. Mary mai văzuse asta, dar trecuse mult de atunci.

— Poate revin mai târziu, spuse ea.

— Bine.

95

Sunt un lucru. Sunt în viaţă şi sunt mort. Sunt conştient şi inconştient. Sensibil şi nu prea. O multiplicitate şi un întreg. O formaţiune politică a câtorva sextilioane de cetăţeni.

Mă rotesc în spirală în jurul unui zeu care nu este zeu şi nici eu nu sunt zeu. Nu sunt o mamă, deşi sunt multe mame. Te ţin în viaţă. Te voi ucide cândva sau nu o voi face şi altceva o va face, apoi, indiferent cum, te voi primi. Într-o zi, curând.

Ştii ce sunt. Acum găseşte-mă.

96

În săptămânile care au urmat, Mary a început să-şi ia tableta cu ea la clinica unde era internat Frank. Perioada de operaţii şi de alte intervenţii lăsase locul rutinei îngrijirilor paliative. Ajutat, Frank putea să se ridice din pat şi să iasă cumva în curtea clinicii – un loc plăcut, împrejmuit cu zid, umbrit de un tei uriaş. Acolo stătea uitându-se la frunze şi la cer. În curte, florile creşteau în straturi bine îngrijite, dar, din anumite motive, Frank nu le acorda nicio atenţie. Din câte ştia Mary, fosta lui parteneră şi fiica ei nu-l mai vizitaseră. Odată l-a întrebat despre asta, dar Frank s-a încruntat şi a răspuns că păreau să fi venit o dată sau de două ori, dar nu-şi amintea exact când. Mary a întrebat-o chiar şi pe una dintre asistente, însă aceasta i-a răspuns că nu au voie să ofere astfel de informaţii şi că va trebui să-l întrebe pe el.

Nu mai conta. Au venit să-l vadă cunoscuţi din blocul de apartamente unde locuise atât de scurtă vreme şi prieteni din închisoare. Aşa spunea el. Ori de câte ori Mary trecea pe acolo, Frank era singur şi părea să fi fost aşa toată ziua, indiferent de ora la care venea ea. Poate era doar din cauza felului său de a fi, din ce în ce mai retras, dar Mary a început să creadă că impresia ei este corectă: Frank avea foarte puţini vizitatori. Pe măsură ce starea i se înrăutăţea şi el se limita tot mai des la camera şi chiar la patul lui, la o perfuzie cu analgezice şi la cine mai ştie ce altceva, Mary a început să petreacă din ce în ce mai mult timp acolo. Şi-a dat seama că ea credea, la fel de mult cum credea în orice altceva, că atunci când cineva moare, nu este corect să fie lăsat singur, blocat într-un pat, asistat doar sporadic de infirmiere şi de medici. Nu era corect, nu era uman, nu ar trebui să se întâmple niciodată.

Aşa că s-a apucat să transforme camera lui în biroul ei. A adus o boxă portabilă, a găsit un scăunel pe care să-l împrumute de la clinică pentru a-l folosi ca scaun pentru picioare şi a pus o pernă pe spătarul scaunului pe care

stătea, ca să aibă mai mult sprijin.

Îşi începea ziua cu un mic dejun rapid în casa ei sigură, după care umplea un termos cu cafea, se ducea la birou să facă prezenţa, apoi îşi continua drumul până în camera lui Frank. Acolo se aşeza pe scaun cu tableta în braţe, punea muzică – albumul *Kind of Blue,* al lui Miles Davis – pentru a-şi anunţa sosirea şi începea să lucreze pe tabletă. Dacă trebuia să dea un telefon, ieşea pe hol şi vorbea cât de scurt şi de liniştit putea. Gărzile ei de corp, aproape întotdeauna Thomas şi Sibilla, se simţeau oarecum în largul lor în zona de recepţie a clinicii. Mary se gândea că slujba lor trebuie să fi fost plictisitoare, dar ei nu se plângeau. Când le-a spus, ei doar au ridicat din umeri. Ne place aşa, i-au răspuns. E mai bine aşa. Sperăm să rămână aşa.

În acele zile, Frank îşi petrecea cea mai mare parte a timpului adormit. Era o mare uşurare pentru amândoi. Când se trezea, se agita, gemea, clipea şi se freca la ochi, apoi se uita în jur, confuz, cu ochii roşii. Avea faţa umflată. O vedea pe Mary şi spunea „ah”. Uneori, asta era tot, tăcea minute în şir. Alteori, o întreba cum se descurcă sau ce se mai întâmplă, iar ea trecea în revistă ultimele ştiri, mai ales când se refereau la situaţia refugiaţilor. Dacă erau despre Elveţia, i le citea de pe tabletă, astfel încât el să capete cât mai multe informaţii. Altfel, îi spunea impresiile ei.

În majoritatea timpului, el dormea, neliniştit, superficial. Drogat. Câteodată zăcea fără să se mişte, însă de multe ori se foia întruna, căutând o poziţie mai comodă.

Uneori se trezea brusc şi părea perfect conştient, deşi se uita la ea de parcă o vedea de la mare distanţă. Odată, când era în starea asta, îi spuse din senin:

— Acum m-ai răpit.

Mary mormăi ceva, uşor derutată.

— Un public captiv nu este niciodată foarte satisfăcător, răspunse în cele din urmă, încercând să păstreze un ton degajat.

— M-ai putea ajuta să scap.

— Asta şi fac.

— Nu te prea pricepi.

— Ei bine, eşti în siguranţă maximă aici.

— Deci încă mă vizitezi la închisoare.

— Mi-e teamă că da.

Altă dată, Frank se trezi şi se uită fix la ea, apoi o recunoscu şi recunoscu şi locul.

— Îmi pare rău că n-o să văd ce se va întâmpla, rosti el cu glas scăzut. Se pare că lucrurile devin interesante.

— Aşa cred. Dar să ştii că nimeni nu va trăi suficient pentru a le vedea sfârşitul.

— Vor mai fi probleme?

— Fireşte, răspunse Mary şi se uită la pagina cu mesaje primite, constatând că ar avea nevoie de câteva minute pentru a ajunge în partea de jos. Ceva de o asemenea amploare o să continue ani în şir.

— Secole!

— Exact.

Frank reflectă puţin.

— Chiar şi aşa. Punctul crucial, cum l-ai numit cândva. Un punct crucial este un punct crucial. S-ar putea ca tu să vezi sfârşitul acestui proiect.

Ea dădu din cap aprobator, privindu-l. Instinctiv, se ferea întotdeauna să discute despre moartea lui. Recunoştea în ea însăşi teama că o barieră se va sparge şi vor cădea împreună într-un spaţiu insuportabil. Dar învăţase să stea tăcută şi să-l lase să meargă acolo unde voia. Nu are rost să-i ţii companie cuiva dacă nu îl urmezi acolo unde doreşte.

De data aceasta, Frank adormi în timp ce ea încă îşi formula următorul gând. Altă dată, când ea intră în cameră, Frank era deja treaz, ridicat în şezut şi agitat. O văzu şi întinse mâna spre ea atât de nervos, încât Mary crezu că o să cadă din pat.

— Tocmai am sărit prin tavan! exclamă el, dându-şi ochii peste cap. M-am trezit şi stăteam pe patul ăsta, apoi am sărit prin tavan, chiar pe-acolo! povesti el, arătând în sus. Dar tot nu am putut să scap. Am încercat, însă nu am

reuşit. Am căzut şi m-am pomenit aici. Dar am sărit direct prin tavan!

— Uimitor! exclamă Mary.

— Ce înseamnă asta? strigă el, privind-o sfredelitor.

Pe faţă i se citea groaza şi uimirea.

— Ce înseamnă?

— Nu ştiu, răspunse ea imediat, întinzând mâna şi atingând-o pe a lui, împletindu-şi degetele cu ale sale şi împingându-l înapoi, spre mijlocul patului. Se pare că ai avut o halucinaţie. Încercai să pleci de aici.

— Încercam să plec de aici, încuviinţă el.

— Încă nu este timpul, se aventură ea, dându-i drumul şi aşezându-se pe scaun.

— La naiba!

— Eşti un om foarte puternic.

— Deci ar trebui să o pot face, obiectă el.

— Ei bine, spuse ea, ezitând, cred că funcţionează în ambele sensuri. Încă nu-ţi sosise ceasul.

Frank o privi fix, încă zdruncinat. Desigur, să ai o viziune reală – halucinantă – să încerci să pleci în zbor din această lume – trebuie să fie copleşitor.

Mary nu ştia ce să mai spună. Frank plângea, uitându-se drept la ea, lacrimile îi curgeau pe obraji. Mary simţi cum îi ard ochii şi îi dau lacrimile. Era ceva care trecea de la o faţă la alta, un fel de telepatie, un limbaj de primate, mai vechi decât limbajul. Ca atunci când vezi pe cineva căscând şi începi şi tu să caşti. Ce să spui?

Bătu în boxă şi *Kind of Blue* începu din nou să răsune. Acest album devenise tema lor muzicală acum, revărsându-se prin conversaţia inteligentă a instrumentelor. Mary se rezemă de spătarul scaunului, lăsând acordurile familiare să curgă peste ei doi. Întinse mâna, o prinse pe a lui şi rămaseră aşa o vreme. Frank îi strângea degetele din când în când. După un timp se relaxă, adormi şi nu se mai trezi până la sfârşitul zilei.

Altă dată, răsucindu-se inconştient pe pat, zvârcolindu-se, Frank se trezi brusc, ca şi cum ar fi ieşit din apă la suprafaţă să tragă aer, o observă pe Mary şi întoarse capul

imediat, cu durere parcă. Era sedat, dezorientat, semiconştient, dacă se putea spune aşa. În această stare, Mary îl auzi murmurând:

— E doar destinul. Doar destinul.

Îl privi fix. Avea faţa acoperită de transpiraţie, umflată şi trasă în acelaşi timp. Respiraţia îi era obosită; trăgea aer în piept în încercări disperate, de parcă n-ar fi primit niciodată atâta cât avea nevoie. După ce se convinse că Frank se pierduse din nou, Mary şopti:

— Prietene, nu există niciun fel de destin.

Apoi, într-o dimineaţă, Mary intră şi găsi două infirmiere care îl îngrijeau – ba nu, curăţau scena.

— Îmi pare rău, a plecat dintre noi, îi spuse una dintre ele.

— Nu! strigă Mary.

Femeia dădu din cap aprobator, cealaltă clătină din cap.

— De multe ori, se sting atunci când nimeni nu este în preajmă, adăugă cea care vorbise. Se pare că unii dintre ei vor să se întâmple aşa. Un fel de intimitate, înţelegeţi.

Femeia nu era supărată, din câte îşi dădea seama Mary. Nici măcar alarmată. Asta era treaba ei. Îi ajuta pe oameni în acest moment al vieţii. Îi ajuta să ajungă la final cu un minimum de durere şi de suferinţă. Acum acestea dispăruseră.

Mary dădu din cap absentă, privind faţa încremenită a lui Frank. Arăta la fel ca atunci când dormea. Trecuseră mai bine de două luni. Acum era nemişcat. Mary inspiră adânc, simţind că respiră. Simţind că inima îi bate. Era derutată; crezuse că va fi o luptă, un ultim efort de a se agăţa de viaţă. Crezuse că mereu e aşa. De parcă ea ar fi ştiut ceva despre asta. Trecuse mult timp de când nu se mai confruntase cu o moarte şi nici nu fuseseră atât de multe.

— Avem noi grijă de el acum.

Mary dădu din cap.

— Lăsaţi-mă un moment cu el.

— Desigur.

Femeile ieşiră. Mary îi aranjă mâinile rigide şi încovoiate pe piept. Erau reci, dar pieptul încă era cald. Se aplecă şi îl sărută foarte uşor pe frunte. Apoi îşi luă tableta, o puse în geantă cu restul lucrurilor şi-l părăsi. Plecă şi rătăci spre Bahnhofstrasse, apoi se întoarse spre lac.

Merse mai departe pe jos, pe străzile frumoase şi prospere din Zürich, uneori fără să vadă nimic, alteori văzând lucruri pe care nu le observase cu anii. Mintea i se zbuciuma, dar nu simţea nimic. Blocuri grele de piatră cioplită formau clădirile de lângă Bahnhofstrasse. Erau obiecte geometrice uimitor de regulate, nu perfecte, uşor neregulate pentru a da textură faţadelor, dar şi prin aceasta regulate şi aşezate atât de exact, încât era greu de imaginat procesul prin care oamenii reuşiseră să le realizeze. Până la urmă, totul se datora ochiului uman, minţii umane. Precizie elveţiană. Clădiri dintr-o perioadă în care tăietorii în piatră încă ridicau acest tip de construcţie manual. Artişti cu o estetică foarte migăloasă, poate chiar fanatici. Monomaniaci ai formei cubice. Impasibile. Permanente. Multe dintre aceste clădiri se aflau aici din 1400. Zidurile lor de piatră fuseseră reparate probabil în secolul al XIX-lea sau al XX-lea, dar poate că nu. Poate că fuseseră tăiate în piatră pentru totdeauna.

Spre deosebire de viaţa umană. Efemeră, un fir de fum. Astăzi eşti, mâine nu mai eşti. Frank May dispăruse. Ei bine, acum nu se va mai trezi într-o noapte pentru a fi ucisă de el. Alungă imediat gândul, şocată. Câştigă cel care trăieşte cel mai mult. Nu. Nu. Niciodată nu va mai auzi mustrările lui înţepătoare. Plăcerea trăită într-o zi în Alpi, momentul rar de pace, mânia întunecată, remuşcarea necontenită, inutilă. În sfârşit, fusese eliberat de toate astea. Treizeci de ani să poarte această povară, care se manifesta ori de câte ori el lăsa garda jos.

Un pacient cu PTSD. Dacă acesta era într-adevăr modul corect de a vedea lucrurile. În fond, nu erau ei toţi posttraumatici? Nu cumva era doar un mod de patologizare a fiinţei umane? Martin murise în prezenţa ei,

la fel ca Frank – pat de spital, analgezice, suferinţă până la deteriorarea finală a funcţiilor corpului, sfârşitul vieţii la vârsta de douăzeci şi opt de ani, când erau căsătoriţi de doar cinci ani. Asta nu era tot o traumă? Cu siguranţă că da! Vedea toate astea de parcă s-ar fi întâmplat ieri şi, bineînţeles, întâlnirile cu Frank îi treziseră din nou amintirile cu o acuitate pe care nu o mai simţise de ani întregi. Deci nu era şi ea posttraumatică?

Da. Însă un pacient cu PTSD nu însemna oare cineva al cărui traumatism fusese... brutal? Dar moartea era de atâtea ori brutală. Violentă? Şi asta. Şocantă, sângeroasă, prematură, urâtă? Ceva crud şi neobişnuit, astfel încât persoana care a supravieţuit unui astfel de traumatism să nu şi-l mai poată scoate din minte, să continue să aibă flashbackuri până în punctul de a retrăi experienţa, ca într-un coşmar al reapariţiei eterne? Da.

Poate că era o chestiune de gravitate. Toată lumea era posttraumatică, era ceva universal, asta însemna să fii uman, de asta nu puteai scăpa. Pentru unii oameni era mai rău. Erau bântuiţi de această stare, loviţi, fragilizaţi. Uneori devenea atât de rău, că recurgeau la suicid pentru a se elibera. Deloc neobişnuit.

Ce chestie, moartea şi memoria! Martin fusese tânăr, luptase împotriva morţii cu un fel de rezistenţă furioasă, cu un sentiment de nedreptate. Până la capăt, refuzase să se împace cu asta. Mult timp după ce îşi pierduse cunoştinţa pentru ultima oară, corpul lui luptase mai departe, complexul reptilian din cerebel contribuind la cauză cu fiecare spasm celular. Acele ultime ore de respiraţie obositoare, gâfâitul acela, numit şi horcăitul morţii, nu aveau să o părăsească niciodată. Trecuse prea mult timp. Se gândea rar la asta, învăţase să uite de cele mai multe ori. Poate că aceasta era cheia, abilitate de a uita; dar ea visa la asta uneori, se trezea icnind şi apoi îşi aducea aminte, aşa cum bineînţeles că făcea întotdeauna. Nu uiţi, ci mai degrabă reprimi. Un fel de sortare sau de compartimentare; ce însemna asta în interiorul creierului şi al minţii, ea habar nu avea. Cumva, reuşea să nu se

gândească la anumite lucruri. Poate că PTSD reprezenta incapacitatea de a face efortul să uiţi sau să nu-ţi aminteşti.

Acum, în cazul ei, nu funcţiona deloc, trebuia să recunoască. Declanşatorul din creierul ei fusese apăsat şi era ca şi împuşcată. Sărmanul Martin! Mary rătăcea într-o stare de abreacţie, prin acest frumos oraş de piatră pe care îl iubea destul de mult. Amintindu-şi de Martin. Nu era atât de greu când se gândea. De fapt, era uşor. Cât de mult îl iubise! Ah, Züri, Züri, oraşul meu, oraşul meu! O poezie veche de la lecţiile ei de germană. Acesta era oraşul ei. Martin şi ea locuiseră la Londra, la Dublin, la Paris, la Berlin. Niciodată în Zürich sau undeva în Elveţia. Îi plăcea oraşul pentru asta. Într-adevăr, îi era foarte drag. Chiar îl iubea. Felul în care localnicii o făceau să râdă cu „elveţienismele" lor. Stoicismul lor, insistenţa lor asupra ordinii îmbrăcate în sentimente intense de entuziasm şi de melancolie. O combinaţie ciudată, imposibil de numit, ce constituie un afect naţional, un stil naţional. I se potrivea. Ea însăşi era puţin elveţiancă, poate. Acum suferea de vechea durere, suferinţa pentru pierderea cuiva plecat acum patruzeci şi patru de ani.

Rătăcea pe străzile medievale înguste din apropiere de Peterskirche şi Zeughauskeller. Acolo era magazinul de bomboane de unde Frank cumpărase pentru ei doi portocale confiate, mândru de ele, de cât de bune erau, un exemplu de artă elveţiană în manifestările ei cele mai reuşite.

Îşi continuă drumul până lângă lac. Se îndreptă spre parcul cu micul său port de agrement, intenţionând să se uite la statuia lui Ganimede cu vulturul. Poate că Ganimede chiar îi cerea lui Zeus să-l ducă până pe Olimp. Nu va fi bine când va ajunge acolo, dar el nu ştia asta. Zeii erau divini, oamenii nu au prosperat niciodată printre ei. Dar Ganimede voia să afle. Un moment în care îi ceri vieţii să te ajute.

Era atât de greu de imaginat că o minte ar putea să dispară. Toate gândurile pe care nu le spui nimănui, toate

visurile, tot acel univers de buzunar – dispărute. Un personaj diferit de orice alt personaj, o conştiinţă. Nu părea posibil. Înţelegea de ce oamenii puteau crede în suflete. Suflete care intră şi ies din fiinţe, înăuntru şi afară, înăuntru şi afară. Ei bine, de ce nu? Orice ar putea fi adevărat. Toate lucrurile rămân în Dumnezeu. Versetul unui sfânt, apoi Yeats, apoi Van Morrison, aşa cum ştia ea cel mai bine. Toate lucrurile rămân în Dumnezeu. Chiar dacă nu ar exista Dumnezeu. Toate lucrurile rămân în ceva sau în altceva. Un fel de eternitate în afara timpului.

În timp ce stătea şi privea peste micul port, auzi un vuiet şi văzu fum deasupra lacului, în stânga. Ah, da, era *Sechseläuten,* a treia zi de luni din aprilie. Uitase complet. *Sachsilüüte,* cum se spune în *Schwyzerdüütsch.* Parada breslelor avusese loc mai devreme, iar acum un turn înalt, ridicat în Sechseläutenplatz, fusese aprins în partea de jos. În vârful turnului, era corpul din cârpe al lui Böögg, sperietoarea elveţiano-germană, cu capul umplut cu artificii care vor exploda atunci când focul va ajunge la ele. Timpul necesar pentru ca acest lucru să se întâmple ar prezice dacă vor avea o vară însorită sau una ploioasă; cu cât dura mai puţin, cu atât vremea va fi mai frumoasă.

În scârţâitul şi huruitul tramvaielor, Mary se grăbi să traverseze podul Quaibrücke, până la Bürkliplatz. Dacă Böögg ardea repede, nu o să ajungă acolo la timp. Trebuia să spere la o vară urâtă, dacă voia să vadă focurile de artificii ţâşnindu-i din cap.

Ajunse acolo mai repede decât credea. Piaţa era plină de lume, ca întotdeauna. În jurul rugului aprins, exista un spaţiu liber mai mic decât ar fi păstrat alţi oameni; elveţienii erau ciudat de dezinvolţi în privinţa artificiilor. Ziua din august când îşi sărbătoreau independenţa avea atmosfera unei zone de război. Simţeau un fel de plăcere nebună la vederea artificiilor. De data aceasta, măcar aveau să explodeze mult deasupra capului, spre deosebire de 1 August, când participanţii trăgeau unii în alţii.

Turnul din Sechseläutenplatz avea vreo douăzeci de metri înălţime, o stivă inflamabilă din lemn şi hârtie.

Deasupra, figura umanoidă, cu capul mare, a lui Böögg, gata să se aprindă. Oamenii se înghesuiau atât de tare, încât formau o masă impenetrabilă. Mary se strecură cât putu de aproape.

Apoi Böögg sări în aer. O explozie destul de modestă de scântei colorate se revărsă din capul monstrului iernii. Câteva bubuituri, apoi artificii palide în lumina după-amiezii târzii, apoi mult fum alb. Aclamaţii nesfârşite.

Fumul se îndepărta spre est. Mary se duse la malul lacului, la doar câteva străzi de *schwimmbad*-ul ei. Era aproape de apus. Spre sud se vedeau trei creste; mai întâi marginea verde şi joasă a lacului, apoi creasta verde mai înaltă şi mai închisă dintre ele şi Zug, apoi la distanţă, departe spre sud, mai sus decât lumea, marile vârfuri triunghiulare presărate cu zăpadă ale Alpilor înşişi, acum galbene în lumina târzie. Momentul acela. Zürich.

97

Există aproximativ şaizeci de miliarde de păsări vii pe Pământ. Păsările au fost mai dornice decât oricare alte vieţuitoare să trăiască pe pământul redat sălbăticiei şi să prospere. Amintiţi-vă că toate păsările au descins din teropode. Ele sunt dinozauri, încă în viaţă, printre noi. Şaizeci de miliarde este un număr bun, un număr sănătos.

Marea tundră nordică nu s-a topit suficient pentru a opri întoarcerea turmelor de caribu în migraţiile lor anuale. Animalele s-au mutat din Refugiul Arctic Naţional pentru Viaţa Sălbatică din Alaska şi au repopulat acoperişul lumii. În Siberia, se amenajează un parc din Pleistocen şi se reintroduce o versiune resuscitată a mamutului-lânos; acesta a fost un proiect problematic, dar între timp şi renii s-au întors acolo, împreună cu toate celelalte creaturi siberiene, boi-moscaţi, elani, urşi, lupi, chiar şi tigri siberieni.

În pădurile boreale de la sud de tundră şi taiga, lupi şi grizzly s-au furişat în afara perimetrului Munţilor Stâncoşi Canadieni. Aceasta este cea mai mare pădure de pe Pământ, înconjurând planeta de-a lungul paralelei de 60 de grade latitudine nordică, şi este acum complet restabilită.

La fel s-a întâmplat în sud, până la ecuator, apoi dincolo de ecuator şi mai departe, până la extremitatea sudică a lumii. Anumite zone neospitaliere de pretutindeni fuseseră aproape tot timpul lipsite de prezenţa oamenilor; acum acestea sunt conectate prin coridoare de habitat, iar animalele care trăiesc pe aceste pământuri sunt protejate şi hrănite după cum este necesar. Adesea asta înseamnă doar să le laşi în pace. Multe animale sunt acum marcate, iar numărul lor este în continuă creştere. Este în curs de înfiinţare un fel de internet al animalelor, indiferent ce înseamnă asta. Poate că este mai bine să spunem că ele sunt considerate cetăţeni ai planetei şi au drepturi de cetăţeni, prin urmare, se face un recensământ. Bazinele hidrografice din amonte de oraşe sunt adoptate de

locuitorii urbani, care îşi urmăresc concetăţenii de la distanţă şi îi vizitează ocazional. Oamenii ţin cont acum de viaţa şi moartea animalelor sălbatice. În fond, fauna înseamnă ceva, face parte dintr-un întreg mai mare. Din paleolitic, animalele nu au mai însemnat atât de mult pentru oameni, nu au mai fost privite atât de atent şi cu atâta drag de către noi, verii lor. Pământul care susţine animalele susţine şi fermele şi oraşele noastre, într-o mare reţea de reţele.

Bun este tot ce este bun pentru pământ.

Acum sunt mai puţini oameni decât înainte. Vârful demografic a rămas în trecut, suntem ceva mai puţini decât eram înainte şi pe o traiectorie descendentă. Oamenii vorbesc despre un număr optim de fiinţe umane; unii spun două miliarde, alţii, patru; nimeni nu ştie cu adevărat. Va fi un experiment. Noi toţi, în echilibru, noi oamenii, adică noi fiinţele vii, într-un singur ecosistem care este planeta. Mai puţini oameni, mai multe animale sălbatice. În acest moment, senzaţia este aceea de recuperare după o perioadă de boală. Ca o vindecare, ca o însănătoşire. Structura sentimentului în timpul nostru. Ca întotdeauna, este în joc dinamica populaţiei. Poate că asta face din noi toţi, cei care trăim împreună în această biosferă, un fel de supraorganism, cine poate spune?

Pe o pajişte la mare altitudine, pasc oi sălbatice bighorn. Mieii lor zburdă. Când îi vezi cu ochii tăi cum zburdă, înţelegi ceva ce nu înţelegeai înainte. Ce anume? Greu de spus, dar sună cam aşa: indiferent dacă viaţa înseamnă ceva sau nu, bucuria este reală. Viaţa continuă să existe. Sensul vieţii este să fii în viaţă.

98

Note luate din nou pentru Badim, la ultima întâlnire la care a participat Mary. Toţi, prezenţi, cu excepţia lui Estevan, care se află în Chile. Şi a Tatianei, desigur.

Cineva i-a luat locul.

Toţi se ridică în picioare când intră Mary cu întârziere. Mary clatină din cap: Oameni buni, vă rog. Luaţi loc. Să trecem la treabă, avem multe lucruri de făcut.

Râdem de ea. Mai întâi plăcere, apoi afaceri. Tort de pensionare pe măsuţa pentru cafea etc. O mică petrecere, rapidă şi liniştită, pentru că lui Mary, evident, nu-i place. Ea se adaptează ideii în timp ce oamenii toastează în cinstea ei cu cafea. Schimbarea gărzii, spune ea. Generalul de iarnă, predând lucrurile pentru asaltul de primăvară. Etc. Toasturi. Ciudat.

Apoi, fiecare îşi ocupă locul obişnuit în jurul mesei. Mary începe şedinţa, arătând uşurată.

M: Bine, mulţumesc pentru asta. Da, mă pensionez. De acum sunt *emerita.* Foarte bucuroasă că Badim a fost de acord să preia conducerea ministerului. Secretarul general şi toate persoanele responsabile au convenit să-l desemneze ministru interimar. O să încerc să mă asigur că vor face din asta o numire permanentă. Va fi mai bine pentru toată lumea.

Badim îi mulţumeşte. Se uită la ea ca de obicei – ca o mangustă la o cobră. Se bucură că încă vede în ea o problemă care trebuie rezolvată. Şi totuşi...

M: Vreau să rămân implicată, dar fără a mă amesteca prea mult. Ambasador ministerial, agent în sens larg, genul acesta de lucruri. Disponibilă pentru orice.

Janus Athena: Rămâi ca ministru?

Oamenii râd. J-A îi zâmbeşte scurt lui Badim pentru a arăta că a glumit, dar mai mulţi dau din cap. Badim e printre ei. „Măcar du-te la întâlnirea din San Francisco pentru noi. Cred că trebuie să o faci”, spune el.

M: Eu am terminat. Este rândul vostru. Fiecare trebuie

să facă ce poate la timpul său. Apoi vine momentul să laşi locul altora. Toţi veţi ajunge în acest punct mai devreme sau mai târziu. Nu e bine să te agăţi prea mult. Poate că eu am făcut asta deja. Dar voi sunteţi cu toţii tineri. Eu am terminat. Sunt prin preajmă, dacă aveţi nevoie de mine. Voi rămâne la Zürich. Profesor la ETH şi aşa mai departe.

Badim: Vei fi întotdeauna bine-venită. De fapt, avem nevoie de tine.

Mary zâmbeşte: Mă îndoiesc. Dar totul este în regulă. Este timpul.

99

Suntem aici astăzi pentru a discuta dacă oricare dintre aşa-numitele soluţii totalizatoare la problemele noastre actuale sunt de vreun folos cauzei.

Nu.

Presupun că ar trebui să întreb: „Nu” se referă la întrebare sau la subiect?

„Nu” se referă la întrebare. Nu există o singură soluţie adecvată unei sarcini specifice.

Şi la ce ne putem aştepta în acest caz?

La eşec.

Să presupunem – doar în scopul continuării conversaţiei – succesul. Ce formă poate lua succesul?

Forma eşecului.

Ai putea vorbi mai detaliat, te rog? Un succes format din eşecuri?

Da. Un amestec de părţi mai puţin satisfăcătoare. O suspensie, un bricolaj. O neorânduială cu nimic sfânt în ea.

Şi asta în sine va crea noi probleme?

Desigur.

Precum?

De exemplu, oameni care împărtăşesc nişte idei şi lucrează la soluţia aceleiaşi probleme intră într-un război civil nesfârşit din cauza metodologiei, distrugându-şi propriile şanse de succes.

De ce se întâmplă asta, ce crezi?

Din cauza narcisismului micilor diferenţe.

O definiţie foarte ciudată.

Este definiţia dată de Freud. Înseamnă mai mult respect pentru propria persoană decât pentru aliaţii tăi şi pentru problemele cu care vă confruntaţi amândoi.

Ei bine, dar uneori diferenţele nu sunt chiar atât de mici, nu?

Frontul este larg.

Dar nu crezi că există o diferenţă reală, de exemplu, în atitudinea faţă de piaţă a oamenilor?

Piaţă? Aşa ceva nu există.

Serios? Sunt surprins să te aud spunând asta, la ce te referi?

Nu există mai multă piaţă reală în spatele a ceea ce numim acum piaţă decât aur în spatele a ceea ce numim bani. Cuvintele vechi ascund situaţii noi.

Crezi că asta se întâmplă des?

Da.

Dă-ne un alt exemplu.

Revoluţiile nu mai apelează la ghilotine. Din păcate.

Crezi că revoluţiile din zilele noastre sunt mai puţin vizibile?

Exact. Revoluţii invizibile, revoluţii tehnice, revoluţii juridice. Este posibil să pretinzi beneficiile unei revoluţii fără să fii nevoit să treci prin aşa ceva.

Dar nu am putea spune că puterea deja existentă rezistă schimbărilor revoluţionare?

Desigur, dar eşuează! De fapt, cine deţine puterea? Nimeni nu mai ştie. Puterea politică este ea însăşi un alt concept împietrit, în spatele căruia se află o necunoscută.

Aş spune că oligarhii sunt destul de cunoscuţi de toată lumea.

Întotdeauna se face referire la puterea oligarhilor, dar, dacă aceasta există, este atât de concentrată, încât nu are putere.

Cum aşa? Trebuie să spun că mă uimeşti.

E casantă. Fragilă. Sensibilă la decapitare. Prin asta mă refer nu la decapitarea cu ghilotina, ci la tipul sistemic, îndepărtarea de la putere a unei mici elite. Poziţia lor este extrem de instabilă şi de precară. Capitalul le poate fi luat printr-o hotărâre judecătorească sau prin mijloace extrajudiciare.

Doar capitalul?

Totul se bazează pe capital! Te rog, nu fi prost. Întrebarea este întotdeauna cine este proprietarul capitalului şi cum este distribuit acesta.

Şi cum se distribuie?

Oamenii decid cum se distribuie prin intermediul legilor.

Schimbarea ar putea avea loc prin schimbarea legilor, după cum am spus de la bun început. Sau puteţi schimba doar câteva numere de cont bancar, aşa cum s-a întâmplat în Elveţia.

Ah, da. Băncile. Asta îmi aduce aminte de o poveste interesantă. Îţi aminteşti ce a răspuns jefuitorul de bănci Willie Sutton când un reporter l-a întrebat de ce a făcut ce a făcut?

Îmi aduc aminte! Mă bucur de întrebare. Şi reporterul este grozav.

Reporterul a întrebat: „De ce jefuieşti băncile?”

Şi Sutton a răspuns: „Pentru că acolo sunt banii.”

100

Mary a luat un tren de noapte până la Montpellier şi a dormit ca un prunc. Nava ei urma să plece chiar în acea seară, aşa că şi-a petrecut ziua rătăcind prin vechea piaţă centrală a oraşului, apoi a urmat şirul de noi coloane dorice care mergeau din piaţă către port. Un clipper aştepta deja acolo – elegant, cu şapte catarge, ca o încrucişare între o goeletă şi o navă spaţială răsturnată pe o parte. La bord, şi-a continuat somnul.

Când s-a trezit, erau pe mare. Fiecare suprafaţă a navei era fotovoltaică sau piezoelectrică, sau ambele. Trecerea sa prin valuri, însăşi existenţa sa în lumina soarelui genera energie care era trimisă la elice. Cu un vânt bun care umfla pânzele mari şi zmeiele legate la prova ce trăgeau de deasupra capului, puteau literalmente zbura pe suprafaţa apei. O sută de kilometri la oră părea o viteză foarte mare.

În dimineaţa următoare, au trecut printre Coloanele lui Hercule şi au ieşit în Atlantic. O vagă amintire a poeziei lui Tennyson „Ulysses”, un fel de odă victoriano-homerică închinată pensionării: Să trăieşti, să lupţi, să te străduieşti, să faci ceva şi să nu cedezi. Iubirea britanică pentru moartea eroică; Brigada Uşoară, Scott în Antarctica, Primul Război Mondial. Dumnezeu ştie că sentimentalismul este complet străin de irlandezi, deşi irlandezii au şi ei sentimentalismele lor. Ieşim în larg, lăsăm în urmă ţărmul.

Tipsia albastră a oceanului. Mare şi cer, nori. Roz în zori, portocaliu la apus. Nava este trasă şi împinsă înainte de vânt, de soare şi de valuri. Alunecare glorioasă, de pe creastă până la baza valului, înapoi pe creastă, rostogoliri prelungite pe valuri în mijlocul oceanului. Cum de uitaseră? Şi-a amintit ultimul zbor de la Londra la San Francisco, trecând peste Groenlanda pe la amiază, fără nori sub ei, o mare întindere de gheaţă la fel de extraterestră ca Titan sau Callisto, iar pasagerii stăteau

toţi cu jaluzelele coborâte pentru a-şi privi filmele. Ea se uitase pe fereastră, apoi în jur, la ceilalţi pasageri, simţind că sunt condamnaţi. Erau prea proşti ca să trăiască. Premiul Darwin, marele câştigător. Calea către moartea prăfuită[61].

Aici, acum, se ţinea de balustrada unei goelete cu şapte catarge, o ambarcaţiune care poate fi condusă de o singură persoană sau de către inteligenţa artificială a navei. Proiectarea asistată de IA producea continuu nave mai bune, ca în toate celelalte domenii, iar soluţiile erau uneori cât se poate de contraintuitive (zmeie? catarge curbate spre înainte?), dar, desigur, intuiţia umană era atât de adesea greşită. Urmărirea propriilor erori cognitive ar putea fi una dintre cele mai mari realizări ale ştiinţei contemporane, dacă aşa ceva ar fi posibil cu adevărat. La fel ca în toate, dacă ar depăşi această situaţie dificilă, ar putea chiar să navigheze către ceva grandios.

O oprire la Havana, un minunat oraş de pe litoral. Frumos monument al ideii comuniste. Următoarea etapă a voiajului era Panama, prin canal şi spre nord, pe însoritul Pacific, până la San Francisco. Au trecut pe sub podul Golden Gate într-o zi noroasă şi rece. Stratul de nori era atât de jos, încât podul portocaliu era invizibil, ca o întoarcere pe vremea când podul încă nu fusese construit. Apoi, în debarcaderul repartizat şi din nou pe uscat, cu stabilitatea lui nestatornică. S-a plimbat pe jos prin delurosul San Francisco, cel mai frumos oraş din lume. Era timpul pentru încă un pic de muncă. Pentru ultima dată.

Mary acceptase oferta lui Badim de a ţine un discurs final din partea ministerului la o întrunire a bancherilor. Întâlnirea avea loc din nou la ultimul etaj al Turnului Mare, iar Mary era din nou fascinată de priveliştea oraşului de dedesubt, de munţii Tamalpais şi de vârfurile insulelor Farallon ridicându-se negre din valuri la orizont, spre vest.

În mare, la întrunire participau aceleaşi persoane,

[61] William Shakespeare, *Macbeth,* Actul V, Scena 5.

inclusiv ministrul chinez al finanţelor. Din nou, femeia i s-a părut lui Mary veselă şi elocventă. Unul dintre cei mai puternici oameni din China. Spera, a spus ea când a fost prezentată, să găsească mai multe lucruri care ar putea fi făcute pentru a declanşa Marea Întoarcere.

— Succesiune dinastică pentru întreaga lume, a sugerat ea cu un zâmbet.

Jane Yablonski a întrebat-o ce are în minte.

Chan a vorbit despre echitate, despre cum se pot îmbunătăţi lucrurile în China şi în lume, un obiectiv încă departe de a fi realizat. A mai vorbit despre limitele inferioare şi superioare ale venitului, despre impozitele funciare şi coridoarele naturale. Despre lume ca mediu comun, o singură ecosferă, o singură planetă, o fiinţă vie, din care toţi facem parte. Privindu-i cu atenţie pe bancherii care o ascultau, Mary a înţeles încă o dată că aceşti oameni sunt cei mai apropiaţi de categoria conducătorilor lumii. Dacă îşi folosesc puterea pentru a proteja biosfera şi a întări justiţia, lumea va porni foarte repede într-o nouă direcţie, direcţia binelui. Bancheri! Era suficient să o facă să râdă sau să plângă. Şi totuşi, după propriile lor criterii, atât de vagi şi de înguste, ei făceau lucrurile necesare. Încă erau convinşi că ei sunt aceia care asigură valoarea banilor fără de care lumea, în acest moment istoric, nu ar putea fi salvată.

Mary nu se putea abţine să nu zâmbească. Salvaţi de nenorociţii de bancheri! Desigur, întreaga lume îi împinge să o facă. Oricum ar fi, acum discutau despre noi idei şi experimente la care ea nici măcar nu visase până atunci. Pe chipul doamnei Chan a apărut un zâmbet – afectuos, viclean. Se pare că se uitase la Mary şi o văzuse zâmbind. Cele două erau complice la distracţie; amândouă au fost încântate când Chan a preluat comanda şi a îndreptat conversaţia într-o nouă direcţie. Noile propuneri erau atât de surprinzătoare încât, atunci când cineva a întrebat-o pe Mary ce părere au ea şi ministerul ei despre reformele propuse de *Madame* Chan, Mary a întins mâna către tânăra chinezoaică, a zâmbit şi a spus:

— Cedez cuvântul, transmit mai departe torţa, îmi plac toate aceste idei. Ascultă, fii cât se poate de îndrăzneaţă!

101

— Ce lecţie am dat Beijingului, mă întrebaţi? I-am învăţat că un regim poliţienesc nu funcţionează! Ei au crezut că s-ar putea să meargă şi, timp de cincizeci de ani, au încercat să aducă Hong Kongul sub călcâi, folosind toate instrumentele de care dispuneau – mită, supraveghere video, programe de recunoaştere facială asistate de IA, propagandă, trupe de poliţişti şi de soldaţi, supraveghere cu drone, încercări de asasinat aerian –, toate acestea nu au făcut decât să întărească hotărârea noastră, a locuitorilor din Hong Kong, de a ne proteja moştenirea.

— De ce spui asta? Desigur, ceea ce am avut noi a fost ceva real, pentru că hegemonia este reală. Este un sentiment, iar sentimentele faţă de o persoană sunt determinate de cultura ta. O cultură specială, un sentiment special s-a dezvoltat în Hong Kong. Am trăit ca slujitori ai britanicilor şi ştim foarte bine ce înseamnă să fii subalternul unei puteri hegemonice. Această perioadă a durat doar câteva generaţii, dar a semănat un sentiment specific în inimile oamenilor – aşa ceva nu se va mai întâmpla.

Atunci când britanicii ne-au predat Beijingului, am spus „bine”. Suntem chinezi, Beijingul este chinez. Dar suntem şi Hong Kong. Ceea ce creează un fel de loialitate dublă. Parţial, pentru că noi vorbim cantoneză, în timp ce Beijingul vorbeşte putonghua, sau mandarină, pentru unii occidentali, deşi mandarina este de fapt o versiune aleasă sau scrisă a limbii putonghua, dar nu asta contează. Principalul lucru este că suntem diferiţi. Vorbim cantoneza, suntem din Hong Kong.

— Da, bineînţeles că au existat oameni în Hong Kong care au vrut să se alăture pe deplin Beijingului! Aceştia primeau adesea bani de la Beijing, dar sunt sigur că unii dintre ei au acţionat din convingere. Însă cei mai mulţi dintre noi au susţinut principiul *„o* ţară – două sisteme”,

cum se spunea. Mulţi oameni denumesc sistemul nostru „statul de drept”. Legile din Hong Kong au fost elaborate şi adoptate de Consiliul Legislativ, sunt puse în aplicare de poliţie şi servesc drept bază pentru deciziile judiciare. De aceea toată lumea ne-a încredinţat banii! Beijingul nu avea aşa ceva. Ei nu aveau decât Partidul Comunist. Ceea ce se decidea în spatele uşilor închise ale comitetului lor permanent devenea echivalentul legii, dar era doar o reglementare, o regulă fără lege, şi nu putea fi contestată. A fost ceva arbitrar. Prin urmare, când Beijingul a încercat să transforme Shanghaiul într-un nou centru financiar până a ajunge noi la apogeu, nu a rezultat nimic. Lumea nu avea încredere în Shanghai aşa cum avusese încredere în Hong Kong. Noi, în Hong Kong, am luptat pentru asta, am continuat să luptăm pentru statul de drept. Au luptat necontenit din 1997 până în 2047.

— De ce 2047? Înţelegerea a fost că la 1 iulie 2047 urma să fim incluşi în întregime în Republica Populară Chineză. Un exemplu tipic de jumătăţi de măsură britanice. Dintre toate imperiile, Imperiul Britanic nu este cel mai rău, totuşi este un imperiu, iar imperiile sunt rele prin definiţie. Aşa că au semnat acordul cu Beijingul, care presupunea ca timp de cincizeci de ani să fim „o ţară – două sisteme”. Şi în acei cincizeci de ani, în Hong Kong ne-am obişnuit să luptăm pentru drepturile noastre. În parte, asta însemna să ieşi în stradă şi să demonstrezi. În decursul anilor, am văzut ce funcţionează şi ce nu şi ne-am rafinat metodele de luptă. Violenţa nu a funcţionat. Dar numerele au reuşit. Acesta este secretul, în cazul în care căutaţi secretul pentru a rezista unei puteri imperiale, ceea ce am făcut noi în toţi acei ani. Rezistenţa nonviolentă a întregii populaţii sau a cât mai multor oameni. Asta funcţionează.

— Da, fără îndoială, Beijingul putea să ne zdrobească! I-ar fi putut ucide pe toţi locuitorii Hong Kongului şi ar fi repopulat oraşul cu oameni din China continentală, care habar n-ar fi avut şi ar fi fost fericiţi să preia o infrastructură atât de frumoasă. Nu că ar fi ştiut cum să o menţină în funcţiune! Există o glumă pe care mi-a spus-o

odată un cunoscut din Occident, despre faptul că guvernul demite poporul şi alege un altul. Pentru noi nu era o glumă. Pentru că Beijingul ar fi putut face asta cu uşurinţă. Cam la fel cum au făcut în Tibet.

Dar şi asupra Beijingului au fost exercitate constrângeri. În primul rând, au încercat constant să ademenească Taiwanul înapoi sub aripa lor. O parte a acestui efort consta în a-i spune Taiwanului: „O veţi duce bine dacă vă alăturaţi nouă – vă vom trata la fel cum tratăm Hong Kongul, o ţară – două sisteme, iar dacă reveniţi la noi, trei sisteme! Să înflorească o sută de flori!”[62] Dar acest argument ar funcţiona numai dacă într-adevăr ar trata bine Hong Kongul.

— Da, au existat şi alte motive care nu au fost atât de convingătoare pentru Taiwan, desigur. Există întotdeauna multiple cauze, întotdeauna. În acest caz, au fost evenimentele din 4 Iunie. Piaţa Tiananmen, 1989. Apoi această dată a fost numită 35 Mai sau Aprilie 66 şi aşa mai departe pe tot parcursul calendarului, până când gluma şi-a pierdut claritatea şi noile date au devenit greu de calculat – totul, pentru că unele dintre datele respective au fost blocate pe internet în China continentală, deoarece Beijingul vrea să şteargă această dată din istorie. Şi, deşi pare că acest lucru nu se poate întâmpla cu adevărat, este posibil într-o mai mare măsură decât aţi crede. Cel puţin pe continent. Lumea îşi aminteşte de acest eveniment legat de China, iar Beijingul cu siguranţă nu a dorit încă un astfel de incident în secolul al XXI-lea, când totul putea fi înregistrat cu telefonul şi difuzat în toată lumea. Nu. Uciderea cetăţenilor din Hong Kong nu era o opţiune.

— Sigur, ocuparea Beijingului de către un miliard de oameni ne-a ajutat. Fără îndoială! Un eveniment imens, care, în parte, s-a întâmplat pentru că migranţii ilegali de pe continent au văzut ce făceam noi aici, în Hong Kong, şi au decis să facă la fel în Beijing. Şi, desigur, Partidul a fost

[62] Aluzie la campania „O Sută de Flori”, organizată de Mao în perioada 1956-1957, în cadrul căreia cetăţenii erau încurajaţi să-şi exprime deschis opiniile despre Partidul Comunist Chinez.

îngrozit, cum altfel? Oamenii fără *hukou* adecvat şi fără acte de rezidenţă făceau toată munca murdară în China şi, când a avut loc ocupaţia, ei numărau aproximativ patru sute de milioane. Sunt mulţi oameni fără niciun sentiment de reprezentare sau apartenenţă. Deci da, Partidul a trebuit să reacţioneze pentru a nu-şi pierde autoritatea. Pe fundalul acestei confruntări, Hong Kongul a devenit o problemă mai mică şi a mai câştigat ceva spaţiu de mişcare, aţi putea spune, pe care l-am folosit foarte inteligent. Nu a fost niciodată vorba despre independenţă, trebuie să înţelegeţi asta. Era vorba doar despre „o ţară – două sisteme". Despre statul de drept, pe care intenţionam să-l păstrăm până în 2047 şi pe mai departe.

— Da, bineînţeles că Beijingul a avut alte probleme serioase. Şi, aşa cum am spus, nu puteau să ne omoare, pur şi simplu. E doar un fel de-a vorbi. Bătălia discursivă. Şi, din fericire, noi, oamenii din Hong Kong, am recunoscut acest lucru şi ne-am unit. Solidaritate – nu există sentiment mai grozav! Oamenii vorbesc despre asta, folosesc cuvântul, scriu despre solidaritate, încearcă să o invoce. Natural. Dar să o simţi cu adevărat? Trebuie să fii pe valul istoriei. Nu o poţi obţine doar dorind-o, nu o poţi chema şi nu va apărea la prima chemare. Solidaritatea nu poate fi aleasă, ea te va alege singură! Soseşte ca un val care te ridică! Este un sentiment – cum să spun? Ca şi cum orice locuitor din oraşul tău ţi-ar fi devenit familiar, dureros de familiar, chiar dacă i-ai văzut faţa pentru prima dată şi nu-l vei mai vedea niciodată. Acţiune în masă, da, dar masa se transformă brusc într-o familie, toţi sunt de aceeaşi parte, ocupaţi cu treburi importante.

— Cum s-a manifestat în realitate?

— Ce, nu ai văzut? Ai uitat? Am ieşit în stradă în fiecare sâmbătă timp de treizeci de ani la rând!

— Desigur, uneori intensitatea era mai mare, alteori se diminua. De multe ori atragem tineri, idealismul tineretului se pretează la aşa ceva, este persistent, iar tinerii au nevoie să creadă în ceva. Toată lumea o face, dar tinerii nu au avut timp să se deprindă cu eşecul, aşa că

persistă. De asemenea, le este mai uşor să suporte stresul fizic. Dar, ori de câte ori presiunea începea să crească, noi, oamenii mai în vârstă, ieşeam şi noi pe străzi. Pe măsură ce ziua de 1 iulie se apropia, ieşeam din nou în stradă, astfel încât, în unele zile de sâmbătă, întreaga populaţie a Hong Kongului era afară, în stradă. Au fost evenimente minunate.

— Da, trebuia să facem şi alte lucruri. Desigur. Acestea nu erau atât de incitante, de fapt, erau adesea plictisitoare, dar trebuiau făcute. În fond, trebuie să recunoaşteţi că multe lucruri necesare sunt plictisitoare, dar, de asemenea, destul de multe lucruri sunt plictisitoare şi interesante în acelaşi timp. Aşa că am participat la întâlniri, ne-am alăturat consiliilor de cartier, am fost la Legislatura din Hong Kong şi am făcut toate lucrurile cerute de apartenenţa la o cetăţenie. Nu erau doar demonstraţii, deşi asta făcea parte din ele. Erau tot felul de lucruri de făcut şi noi le-am făcut. Trebuie să vă dozaţi efortul pe termen lung.

— Nu, nu ni l-au dat! Nu o spune aşa! Întrebările voastre sunt cam jignitoare, nu ştiu sigur dacă sunteţi conştienţi de asta sau nu, dar oricum, vă voi răspunde politicos, pentru că văd diferenţa. În cele din urmă, ceea ce cred că s-a întâmplat este că doar i-am epuizat. Nu ne-au putut înfrânge; nu aveau hegemonia să facă asta. De fapt, unii susţin acum că i-am învins. Este un raţionament de genul „coada îl mişcă pe câine”, oameni convinşi că exemplul nostru remarcabil va transforma în cele din urmă toată China continentală într-un mare Hong Kong.

— Nu, eu personal nu cred că este corect. Raţionamentul merge prea departe. China este prea mare, iar elitele partidului sunt prea convinse că au dreptate. Sunt mai degrabă din tabăra numită „coada mişcă fundul câinelui”. Acest lucru este mai aproape de adevăr şi de imaginea reală; atunci când un câine dă din coadă, chiar şi atunci când este foarte entuziasmat, doar fundul i se mişcă împreună cu coada, nu câinele cu totul. Altfel nu are sens, doar în sens fizic. E valabil pentru orice câine, chiar şi

pentru cel care înnebuneşte de bucurie – doar partea dinapoi se mişcă în acelaşi timp cu coada. Capul şi pieptul rămân pe loc. La fel şi China. Partea Chinei care vorbeşte cantoneză se află în sud. Este Guangdong, o provincie foarte mare şi prosperă din sudul Chinei, cu centrul în oraşul Guangzhou, transcris de obicei Canton în engleză, şi suntem o sută de milioane de vorbitori de cantoneză, care este un dialect mai vechi decât cel mandarin. Şi majoritatea chinezilor care locuiesc în alte părţi ale lumii îl vorbesc, şi noi, cei din Hong Kong, îl vorbim. De asemenea, se foloseşte în Shenzhen, zona economică specială, în care Beijingul a încercat să repete succesul Hong Kongului în lume. Aşadar, Beijingul a făcut o mare greşeală, timp de mulţi ani încercând să suprime utilizarea limbii cantoneze. Ca urmare, întregul Guangdong a încetat să mai aibă încredere în capitală – ţineau mai mult cu Hong Kong decât cu Beijing, chiar dacă niciodată nu au făcut mare lucru pentru a o arăta. Dar limba este familia. Limba este adevărata familie.

— Care a fost rezultatul? Ei bine, este o lucrare în curs de desfăşurare, dar, din moment ce solicitaţi atât de politicos, voi spune că începând cu 1 iulie, după ce a fost de acord să păstreze „o ţară – două sisteme” în Hong Kong, Beijingul a fost nevoit să acorde tot mai multe drepturi Guangdongului. Şi cu siguranţă au încetat să mai asuprească limba cantoneză! Deşi au spus ulterior că şi-au schimbat politica pentru o integrare mai completă a sudului în restul Chinei, în realitate, pur şi simplu au transformat pierderea într-o victorie sau, în cel mai rău caz, au beneficiat de ea, lucru la care, trebuie să spun, Beijingul este un mare maestru. Trec râul simţind fiecare pietricică separat. În acest caz, trebuie să recunoaştem, coada câinelui s-a clătinat atât de puternic, încât tot fundul câinelui s-a clătinat cu ea. Vrei să-ţi vezi câinele făcând asta, invită-l să iasă la plimbare!

102

După terminarea întrunirii de la San Francisco, retrasă complet din activitate, Mary reflectă la modul cel mai potrivit de a se întoarce la Zürich. Nu se grăbea. Căută soluţii online şi, spre surprinderea ei, dădu peste numele lui Arthur Nolan, pilotul de dirijabil pe care Frank i-l prezentase în apartamentul său. Dirijabilul făcea ocolul lumii şi avea programată o escală în San Francisco săptămâna următoare. Traseul continua spre Arctica, apoi cobora peste Europa şi partea de est a Africii, până în Antarctica.

Mary îi trimise un mesaj în care îl întreba dacă este posibil să se alăture călătoriei, iar pilotul îi răspunse: „Desigur, voi fi bucuros să vă reîntâlnesc.”

La bord, toată lumea i se adresa pilotului numindu-l „căpitanul Art”. Acesta o întâmpină pe Mary la un heliport din apropierea versantului muntelui Tamalpais, unde aeronava lui era legată de catarg, o însoţi la bord pe podul de îmbarcare şi o conduse în cabina de observaţie de la prova compartimentului de locuit, de-a lungul unei galerii lungi, care ocupa aproape toată lungimea aeronavei şi care juca rolul unei chile uriaşe. Gondola, aşa îi spuneau. Un mic grup de pasageri se adunase deja în această cabină de observaţie cu pereţii şi podeaua transparente, mâncau aperitive şi stăteau de vorbă. O excursie în natură şi nimic mai mult. Mary încercă să nu fie părtinitoare şi să-şi amintească numele pe măsură ce era prezentată celor aproximativ doisprezece pasageri, majoritatea scandinavi.

La sfârşitul prezentărilor, căpitanul Art le spuse că următoarea escală va fi pe o anumită pajişte din Sierra, pentru a vedea un gluton, un animal înrudit cu jderul, care fusese identificat acolo şi pe care, în mod evident, îl considera special. Se bucurară toţi să audă vestea.

La scurt timp după aceea, decolară. O senzaţie foarte ciudată – o înălţare treptată deasupra golfului, în legănatul

vântului, complet deosebită de zborul unui avion de linie sau al unui elicopter. Neobişnuit, dar interesant. O ridicare dinamică, motoarele electrice de pe ambele părţi ale gondolei accelerând dirijabilul, în funcţie de vânt, până la o viteză de două sute de kilometri pe oră.

Se îndreptară spre est, deasupra golfului şi a acelei părţi a oraşului. Apoi, spre deltă. Priveliştea îi amintea lui Mary de macheta Californiei de Nord care îi fusese arătată cu mult timp în urmă, dar, de data aceasta, totul era real şi vast. Delta, o mlaştină nesfârşită de stuf, era împărţită în segmente de fâşii cu copaci toleranţi la sare, rămăşiţele fostelor insule şi canale. Iarbă verde cu vârfuri albicioase, rânduri de copaci, canale, urmele în formă de V ale unor animale care înotau de-a lungul canalelor. Castori, le spuse Art. Cabina de observare era prevăzută cu lunete şi, uitându-se prin ele, vedeau că delta era plină de tot felul de animale sălbatice. Pe majoritatea, oamenii nu le vedeau acum, li se spuse. O parte din contribuţia Californiei la proiectul Half Earth. Muntele Diablo, ridicându-se în spatele lor spre sud-vest, le dădea o idee despre dimensiunile deltei: era imensă. Încă se zăreau insulele Farallon ieşind din mare la orizont, spre vest. Spre nord se înălţa cocoaşa neagră a vulcanului Shasta, pe latura de sud, creasta de coastă servea drept graniţă în dreapta văii centrale, iar în stânga se înălţa Sierra Nevada. Imensă întindere de pământ. Se părea că numai California ar putea îndeplini cu uşurinţă standardul Half Earth.

Zburau deasupra văii centrale. Coridoarele pentru habitat semănau cu nişte garduri vii late, ce separau dreptunghiuri uriaşe de culturi şi livezi. O tablă de şah verde şi galbenă. Mai departe, spre est, dealurile răsăreau din mijlocul livezilor. Prima ridicare spre Sierra, acum un zid întunecat în faţă. Dirijabilul se înălţa în funcţie de formele de relief şi plutea peste păduri de stejari sălbatici, apoi peste alte păduri veşnic verzi şi canioane cu flancurile abrupte, săpate adânc în coline. Era zăpadă pe cele mai înalte vârfuri.

Art coborî dirijabilul la Tulumn Meadows, lângă o întindere alpină cu copaci şi zăpadă, punctată cu domuri de granit curat. Drumurile terestre care duceau până acolo erau încă închise, păreau să aibă tot locul la dispoziţie, doar pentru ei. Pentru ei şi o familie de glutoni.

Ancorară dirijabilul de un catarg care ieşea din zăpadă lângă Lambert Dome. Cei doi membri ai echipajului manevrară aeronava în jos şi o legară de bolarzii de acostare. La o uşă din partea laterală a gondolei se extinse o pasarelă. Coborâră cu toţii în aerul rece şi fără vânt şi păşiră pe zăpada albă şi tare.

— Ce mănâncă glutonii iarna? îl întrebară pasagerii pe Art, privind în jur la faldurile albe de zăpadă, la suprafeţele abrupte de granit, fără semne evidente de hrană, cu excepţia cazului în care ar putea mânca pini. Hibernează?

— Nu hibernează. Iarna se simt bine, răspunse Art. Au blana groasă, picioarele ca nişte rachete de zăpadă. Iarna mâncă mici mamifere dezgropate de sub zăpadă, dar în principal animale mai mari găsite moarte. Mâncători de cadavre. Destul de multe animale mor iarna.

Îl urmară pe căpitan călcând pe zăpada întărită. Art se uita la display-ul telefonului în timp ce mergea, cu cealaltă mână ţinând în echilibru pe umăr o lunetă montată pe un picior telescopic. La un moment dat se opri, cu telefonul îndreptat spre un punct anume. Toţi încremeniră. Dintr-un pâlc de copaci, ieşiră trei creaturi negre, galopând prin zăpadă. Arătau oarecum ca nişte câini cu picioare foarte scurte. O mamă şi doi pui, după toate aparenţele. Spate lat, blană negru-roşiatică. Dungi de blană mai deschisă la culoare pe lateralele corpului. Mama avea pe frunte o dungă maronie.

Femela se oprit şi începu să sape cu furie în zăpadă. Nu departe, un izvor fierbinte topise zăpada, expunând un petic noroios de sol, cu o crustă de gheaţă maro pe margini. Probabil o gaură de adăpat pe timp de iarnă. Apoi, mama îşi vârî capul în groapa săpată şi începu să tragă în sus. Ah, un cerb mort, îngropat sub zăpadă, lângă

izvor. Cu răbdare, ajutându-se cu labele şi cu dinţii, îl trase afară din ascunzătoare. Câtă putere într-un corp atât de mic! Apoi începu să sfâşie cadavrul, iar puii se îngrămădiră în jurul ei, încercând să facă acelaşi lucru.

— Un nume vechi pentru gluton este mâncăciosul, spuse Art încet, în timp ce priveau. Mănâncă întotdeauna cu mare plăcere, aşa se pare, şi, de obicei, îşi sfâşie prada şi mănâncă fiecare bucăţică, inclusiv oasele. Are un dinte în cerul gurii cu care îi e mai uşor să rupă carnea, iar fălcile sunt atât de puternice încât pot sfărâma orice os pe care-l găsesc. *Gulo gulo* este numele său latinesc, făcând referire la această presupusă lăcomie. Suntem norocoşi că-i vedem, continuă Art, aproape şoptit. Glutonii sunt încă rari pe aici. Nu au existat deloc în Sierra de prin 1940 până la începutul anilor 2000. Apoi, au început să fie surprinşi de camerele de noapte de lângă lacul Tahoe, dar erau rătăcitori şi nu părea să existe nicio pereche de animale reproducătoare. Acum sunt văzuţi peste tot. S-au făcut câteva tentative de a-i reintroduce în sălbăticie, de-a lungul timpului, pentru a-i ajuta. Acum se pare că s-au întors.

— Probabil că sunt o mulţime de cerbi şi de căprioare pe aici, presupuse Mary.

— Sigur. Ca peste tot. Deşi cel puţin aici cerbul are câţiva prădători. Pume, coioţi.

Se instalară şi priviră cu rândul prin lunetă. Urmăreau familia de glutoni cum mănâncă. Spectacolul nu era pentru naturi impresionabile. Puii erau jucăuşi ca toate vietăţile tinere.

— E primul lor an de viaţă, explică Art. Anul viitor, mama îi va respinge.

Glutonii nu erau graţioşi, având statura mică şi picioarele scurte. Îi aminteau lui Mary de vidrele pe care le văzuse în grădinile zoologice, de modul în care vidrele se mişcau pe uscat, însă vidrele erau foarte graţioase sub apă. În cazul glutonilor, graţia lipsea. Dar, desigur, aşa arătau lucrurile din perspectivă umană; ei erau, în mod evident, capabili, încrezători, fericiţi pe zăpadă. Fără

teamă. Creaturi sălbatice la ele acasă, întoarse acasă după un secol de absenţă. Reparând lumea.

Mary se trase deoparte, continuând să privească. O vreme rămase dusă pe gânduri, amintindu-şi de Frank, de capre şi de marmote. Apoi vederea animalelor o readuse la realitate. Puii îşi necăjeau mama, jucându-se în stilul obişnuit al celor mici. Cât de adânc înrădăcinată este nevoia de joacă a puilor la toate mamiferele. Oare puii de salamandră se jucau? Mary nici nu-şi amintea când se jucase ultima oară – copilăria ei se îndepărtase atât de mult –, dar acum îşi aduse aminte brusc cum o lovise o minge în curte. Sigur.

Apoi, de asemenea, toleranţa neglijentă a mamei, care-şi ignora puii, în timp ce aceştia i se urcau pe spate, se luptau între ei, se rostogoleau unul peste altul. Apoi pufneau şi îşi vârau nasul în abdomenul ei, iar ea îi alunga cu o mişcare nepăsătoare a unei labe din faţă. Aveau picioare mari, cu pernuţe şi gheare ca nişte rachete de zăpadă, late şi lungi. Domnii iernii. Nimic aici nu le-ar putea face rău, nimic nu-i speria. Art spunea că oamenii îi văzuseră alungând urşi, pume, lupi. Stăpâni peste tot.

Căpitanul Art îi privea cu un interes aproape obsesiv, care o încânta pe Mary. Era pierdut într-o lume a lui. Nu se grăbeau; acolo era locul lor. Din nou îşi aminti de Frank în poiana aceea mai sus de Flims, dar acum era în regulă, îi putea fi recunoscătoare că o dusese acolo sus şi că i-l prezentase pe Art. Începea să simtă frigul, o apucase foamea şi trebuia să urineze. Dar acolo, în faţa ei, erau glutonii. O binecuvântare.

Abia după ce soarele dispăru dincolo de vârfurile copacilor, Art îşi veni în fire şi îi conduse înapoi la dirijabil. Până atunci le fusese foarte frig şi încălzirea în gondolă se dovedi un fel de petrecere. Zburară mai departe spre est, purtaţi de vânt, privind în jos spre incandescenţa roz a efectului Alpenglow infuzând gama de lumini.

La nord şi est deasupra deşertului, Munţii Stâncoşi, preria şi apoi tundra. Graniţa dintre marea pădure boreală

şi tundră părea într-o degringoladă ciudată. Aici se topise o mare cantitate de permafrost, le explică Art, creând ceea ce se numeşte o „pădure beată”, în care copacii se înclină în toate părţile. Apoi, lacuri peste tot sub ei, mai multe lacuri decât pământ. Zburând peste această uriaşă întindere umedă, părea că obiectivul Half Earth era uşor de atins sau chiar fusese deja realizat. Ceea ce nu era cazul, dar întotdeauna judeci după ceea ce ai în faţa ochilor. De fapt, ei au infestat planeta ca lăcustele. Nu, nu chiar atât de rău. În oraşe aşa arăta, dar nu aici. Există multe realităţi pe o planetă atât de mare.

Noul oraş port de la Oceanul Arctic, numit Mackenzie Prime, arăta ca o veche zonă industrială. Exista un singur doc de şase kilometri lungime, împânzit de macarale pentru manevrarea navelor portcontainer. Deschiderea Oceanului Arctic către transportul maritim a dat naştere uneia dintre cele mai neobişnuite zone a Antropocenului. Traficul era în mare parte format din portcontainere recondiţionate ca nave de transport pe pilot automat şi alimentate cu energie solară. Lente, dar fiabile. Un transport neutru în raport cu carbonul, pe un mare traseu circular şi, ca atare, nu prea existau motive de nemulţumire. În plus, puţini erau aceia care se plângeau de ceva, în orice caz, printre localnici; populaţia totală de pe coastele Oceanului Arctic încă număra sub un milion de oameni: inuiţi, sami, atapaski, inupiaki, iakuţi, ruşi, americani, canadieni, scandinavi.

Când au sosit, marele şoc a fost pentru ei să vadă că oceanul, eliberat de gheaţă până la orizontul nordic, era galben. Bineînţeles, o priveliştea dezgustătoare – parcă cineva ar fi vărsat pesticide. De fapt, apa îşi schimbase culoarea datorită geoingineriei, devenind cea mai vie dovadă a geoingineriei în acţiune şi provocând în acelaşi timp un val de critici. Dar încălzirea solară a Oceanului Arctic, atunci când nu este acoperit de gheaţă, ar putea fi suficientă pentru a transforma irevocabil planeta într-o junglă perpetuă. Toate modelele au confirmat această

concluzie, prin urmare, conform protocoalelor Acordului de la Paris, s-a decis prevenirea acestui proces şi eliberarea unui pigment în apă. Culoarea galbenă împiedica razele soarelui să pătrundă în masa de apă şi chiar reflecta o parte din ele înapoi în spaţiu. Cantităţi relativ mici de pigment ar putea colora o zonă mare a oceanului. Atât pigmenţii artificiali, cât şi cei naturali se descompuneau treptat pe parcursul sezonului de vară, ceea ce făcea posibilă luarea unei decizii privind recolorarea abia în anul următor. Coloranţii pe bază de petrol erau ieftini şi doar uşor cancerigeni; coloranţii naturali, obţinuţi din coajă de stejar şi de dud, nu erau pe bază de petrol, fiind doar puţin otrăvitori. Ambele variante puteau fi utilizate alternativ pe măsură ce se obţineau mai multe date despre fiecare. În termeni de albedo, economiile de energie şi de căldură erau uriaşe – valorile creşteau de la 0,06 pentru apa normală (unde 1 reprezenta reflectare totală şi 0 absorbţie totală) până la 0,47 pentru apa galbenă. O cantitate colosală de energie se întorcea în spaţiu. Raportul beneficii-costuri nu putea fi exprimat în niciun grafic.

Era geoingineria eficientă? Da. Urâtă? Fără îndoială. Periculoasă? Eventual.

Necesară? Desigur. Pe de altă parte, decizia fusese luată de comunitatea internaţională pe baza unui sistem de tratate internaţionale. O altă invenţie, un alt experiment în gestionarea ecosistemului Pământului, reglarea fină a Mamei Gaia. Geo-cerşetorie.

Mary se uită din gondola dirijabilului în jos, la imaginea incredibilă, şi oftă. Era o lume amuzantă.

— De ce ne-ai adus aici? îl întrebă ea pe Art. Ca să vedem asta?

Art clătină din cap, arătând uşor şocat de sugestie.

— Pentru animale, răspunse el. Ca întotdeauna.

Doar câteva ore mai târziu, zburau deja peste o turmă de caribu care ocupa tundra de la un orizont la altul. Art recunoscu că în mod deliberat coborâse dirijabilul la înălţimea potrivită – aproximativ 150 de metri – pentru a

spori efectul vizual. De la această distanţă, păreau să fie milioane de animale care ocupaseră întreaga planetă. Renii migrau spre vest, formând şiruri lungi, semănând cu nişte bannere sau panglici, şi strângându-se în turme mari ori de câte ori dădeau peste un curs de apă. O privelişte uimitoare.

Spre sud, peste Groenlanda.

Pe traseu întâlneau o mulţime de alte dirijabile – transportoare uriaşe robotizate, sate circulare plutind pe cer sub inele din baloane, adevărate goelete printre nori, acţionate de vele sau trase de zmeie, baloane cu aer cald, în gama lor obişnuită de culori ale curcubeului. Nu exista încă nicio regularizare a formelor şi a dimensiunilor. Art spunea că proiectarea de dirijabile se află încă în momentul exploziei cambriene. Aeronautica atrăgea multă lume, era nevoie să se stabilească coridoare şi înălţimi de trafic, aşa cum se făcea în trecut pentru cursele cu avionul. Spaţiul aerian a fost umanizat şi, prin urmare, birocratizat. Şi era carbon-neutru.

În timp ce zburau, Mary petrecea din ce în ce mai mult timp ascultându-l pe Art cum vorbeşte cu pasagerii, cu oaspeţii sau cu clienţii săi. Le spunea că îşi petrecuse cea mai mare parte a vieţii pe acest dirijabil. Mary estima că trebuie să aibă vreo şaizeci de ani, aşadar, „cea mai mare parte a vieţii” părea o formulare puţin prematură, mai mult o declaraţie de intenţie decât un rezumat al vieţii. Îl plăcea. Un bărbat cu o constituţie fragilă, faţă colţuroasă, nas coroiat, chelie. Ochi albaştri uimitori, privire aristocratică, zâmbet dulce şi timid. Îi amintea de Joyce Carey în fotografia pe care tatăl ei o ţinea pe raft împreună cu romanele autorului său preferat. În ciuda funcţiei sale de căpitan de navă şi de naturalist-şef, i se părea un bărbat timid. Art vorbea mai ales despre animale şi geografie, ceea ce, având în vedere poziţia lor, avea sens, dar zilele treceau şi ea nu afla nimic despre el, în afară de ceea ce putea deduce. Irlandez, de asta era sigură; până la urmă, neavând încotro, îl întrebă şi află că se născuse la Belfast,

tatăl său fiind protestant, iar mama, catolică.

Ceva îl trimisese în înălţimi, se gândea ea în timp ce îl privea. Poate că fusese o evadare. Un refugiu. O ascensiune în singurătate. Apoi, cu trecerea anilor, probabil că se simţise singur şi începuse să organizeze croaziere turistice. Asta era teoria ei. Acum îi plăcea să împartă şi cu alţii bucuriile vieţii sale la înălţime şi astfel avea companie şi prilejuri de conversaţie. Şi poseda cunoştinţe pe care le putea transmite oamenilor, despre diversele bucurii şi fascinaţii ale vieţii unei păsări. O pasăre arctică, asta era, zburând înainte şi înapoi, de la un pol la altul. Cu câţiva ani înainte, angajase un coordonator de evenimente la Londra, care îi făcea rezervările şi îl ajuta să stabilească porturile de escală.

Aşadar, croaziere în natură. Mary continua să aibă unele îndoieli. Nu era genul ei de călătorie. Se îndoia că o va face din nou. Chiar dacă, deocamdată, restul pasagerilor erau oameni drăguţi – norvegieni, chinezi, o familie din Sri Lanka. Toţi erau nerăbdători să vadă lumea din aer, în special animalele lumii.

Pământul e mare. La această înălţime, la această viteză, măreţia planetei se manifestă în toată gloria ei. Desigur, scara era destul de relativă. Un punct albastru-pal, un fir de praf în lumina soarelui; toate acestea sunt adevărate, dar, din punctul lor de observaţie, Pământul părea imens. Ai putea să mergi toată viaţa şi să nu acoperi decât o părticică din el. Acum se ridicau ca nişte vulturi deasupra lui.

— Ce proşti suntem, îi spuse ea lui Art într-o seară.

El o privi, surprins. Era târziu, stăteau singuri în camera de observaţie, ceilalţi se culcaseră. Se întâmplase o dată sau de două ori înainte; începea să pară un obicei, un fel de mic acord secret pentru a vorbi între patru ochi.

— Eu nu cred asta, zise el.

— Ba da, replică ea. Ce cauţi aici sus?

Art o privi din nou surprins, iar Mary înţelese că alţi pasageri nu abordaseră astfel de subiecte.

— Te-a obligat cineva să te afli aici? insistă ea.

— O, mai bine să nu vorbim despre asta.

Mary făcu un pas înapoi, simţind că mersese prea departe, că se lovise de un perete.

— Iubeşti frumuseţea, spuse ea. Ştiu. Şi chiar că este frumos.

— Este, aprobă Art în grabă. Încă nu m-am obişnuit cu ea.

— Eşti un norocos, zise Mary, zâmbind.

— Adevărat, aprobă Art în grabă şi adăugă: Mai ales astă-seară.

Ea râse.

Era încă suficient de tânăr pentru a roşi. Mary cunoştea foarte bine genul acesta de piele deschisă; bunica ei roşise puternic până la nouăzeci de ani.

După acea conversaţie, obiceiul prinse rădăcini. Când toată lumea se culca, Art şi Mary zăboveau în cabina de observaţie pentru un ultim pahar. De acolo, priveliştea era uimitoare. Când reduceau luminile în încăpere, lumea de sub picioarele lor devenea vizibilă. Mai ales când luna era sus, pe cer. Atunci pământul şi oceanul căpătau un aer supranatural, deveneau scânteietoare şi întunecate, ambele unice în felul lor.

Dirijabilul era prevăzut şi cu o cameră mică de vizionare, o cabină situată deasupra corpului său voluminos, printre panourile solare, care le permitea lui Art şi oaspeţilor săi să privească stelele pe un cer fără lună. În faza timpurie a lunii, când din ea mai rămânea doar o seceră subţire, Art îşi conducea adesea pasagerii sus, în cabina respectivă, să admire bolta stelară. Într-o noapte cu lună nouă, a condus-o pe Mary acolo, după ce se retrăseseră toţi ceilalţi. Jos, la vest, se întindea Calea-Lactee, Orion se ridica deasupra orizontului estic; toate erau teribil de departe de oraşe, era pur şi simplu incredibil câte stele puteau fi văzute de la o înălţime de un kilometru şi jumătate. Cerul arăta cu totul diferit, primitiv şi animat. Art ştia multe despre constelaţii şi despre miturile antice din spatele lor. În cabină avea un telescop cu un motor de urmărire care rămânea fixat oriunde îl

îndrepta, dar seara aceea nu l-a folosit. A învăţat-o pe Mary să identifice o galaxie vizibilă cu ochiul liber, la nord, lângă Casiopeea.

Dar, în cea mai mare parte a timpului, rămâneau în ceea ce el numea „biroul de jos”, de unde priveau spre Pământ, în timp ce zburau peste Atlantic, Islanda, Hebride şi, în cele din urmă, Irlanda, unde nici ea şi poate nici Art nu aveau de gând să se întoarcă, apoi peste Golful Biscaya. Spuneau noapte bună tuturor, apoi Mary se ducea până în cabina ei să folosească baia şi, la nevoie, să-şi schimbe hainele, după care urca pe scara secretă pe care i-o arătase Art şi, cu codul secret pe care-l primise de la el, deschidea uşa cabinei de observaţie de la prova, unde, în afară de ei, nu se mai afla nimeni altcineva la ora aceea.

Într-o seară, priviră Stâlpii lui Hercule plutind pe sub ei, încadrând intrarea în strâmtoarea Gibraltar. Blocurile mari din Stânca Gibraltar şi Jebel Musa se înălţau ca nişte santinele deasupra apei negre. Art îi spuse povestea originii Mării Mediterane: fusese o câmpie uscată şi joasă între Europa şi Africa, apoi, când se terminase era glaciară şi nivelul mării crescuse, Atlanticul se scursese prin această strâmtoare peste ceea ce până atunci fusese teren plat. Durase doi ani, spunea Art, un fluviu cu un debit de doua mii de ori mai mare decât al Amazonului, deplasându-se cu o viteză de patruzeci de metri pe secundă şi săpând un canal adânc de trei sute de metri, până când Mediterana se umpluse, iar cele două volume de apă ajunseseră la acelaşi nivel.

— Când s-a întâmplat asta?

— Se spune că acum aproximativ cinci milioane de ani. Nu există un acord total.

— Şi nu va exista niciodată.

Mary îl urmărea cu atenţie. O inundaţie, o străpungere bruscă. Acum vorbea despre sfârşitul ultimei ere glaciare, în urmă cu cincisprezece mii de ani, când enorme lacuri de apă topită de deasupra marii calote de gheaţă au străpuns barajele de gheaţă şi s-au revărsat în ocean în inundaţii uimitoare, schimbând clima întregii planete. Apoi, nivelul

Mării Mediterane s-a ridicat suficient de mult pentru a se revărsa printre dealurile Bosforului, umplând zona Mării Negre în doar câţiva ani, inundând pământul care fusese ocupat de oameni, dând astfel naştere legendei despre Potopul lui Noe.

Art vorbea întruna. Era poate un pic nervos. Oare să fie el ca o câmpie uscată, se întreba Mary. Un spaţiu care aşteaptă să fie inundat? Să fie ea Atlanticul, şi el, Mediterana? Iar ea? Se ridica? S-ar revărsa în el şi l-ar umple?

Era imposibil de ştiut şi nici nu era cazul să se grăbească în luarea unei decizii. Se îndreptau spre Antarctica şi nici măcar nu ajunseseră la ecuator. Aveau timp. Putea să se bucure de ideea ei, să reflecteze cu mintea şi cu trupul. Când s-a ridicat să plece spre cabina ei, la sfârşitul acelei nopţi, s-a aplecat şi l-a sărutat în grabă pe creştet.

Plutiră peste munţii Atlas, apoi spre est, peste Sahel. Aici îşi făcuseră apariţia noi lacuri sărate şi mlaştini create de apa pompată din Atlantic şi din Mediterană. Mări sărate în bazine uscate, un experiment interesant. Categoric, lucrurile erau în schimbare. În Sahel, furtunile de praf care obişnuiau să zboare din aceste bazine deşertice peste Atlantic erau mult diminuate, iar anumite specii de plancton din ocean flămânzeau. Consecinţe neaşteptate – nu, consecinţe neprevăzute. Deoarece acum erau aşteptate, chiar şi atunci când nu puteau fi prezise.

Pentru că acum, deşertul de sub ei era presărat cu lacuri alungite. Verzi, maronii, bleu, cobalt. Semănau cu nişte labe de pisică. Oraşe mici le îmbrăţişau ţărmurile ori se înălţau pe aflorimente din apropiere. Câmpurile irigate se vedeau ca nişte cercuri pe câmp, cercuri verzi şi galbene, ca un pled ţesut din fâşii colorate. Cultura locală era cunoscută ca fiind înfloritoare, explică Art. Sondajele indicau că majoritatea locuitorilor iubeau noile lacuri, mai ales tinerii. Dacă nu erau lacurile, am fi plecat, spuneau ei. Pământul era pe moarte, ucis de lumea din jur. Acum va

supravieţui.

În zori, cerul era roşu, iar peisajul, marcat de două mase negre care se înălţau peste altitudinea la care zburau ei: munţii Etiopiei, la stânga lor, munţii Kenya şi Kilimanjaro, la dreapta. Pe măsură ce înaintau de-a lungul acestui coridor imens, Art le povestea despre primul roman de succes al lui Jules Verne, *Cinci săptămâni în balon.* De asemenea, despre scrierile sale ulterioare, *Insula misterioasă* şi *Goeleta norilor* (sau *Robur Cuceritorul),* ambele descriind călătoriile cu balonul şi cu dirijabilul, aşa cum era, desigur, o mare parte dintr-un alt roman, *Ocolul Pământului în optzeci de zile.* Art le povesti şi despre *Invazia mării,* tot de Jules Verne, în care era vorba despre pomparea apei de mare peste deşerturile sahariene pentru a crea lacuri, la fel cum văzuseră în zilele precedente. Cărţile lui Verne îl vrăjiseră în tinereţe, mărturisi el. O idee despre cum să-ţi trăieşti viaţa. Învăţase de unul singur franceza pentru a le citi în original; susţinea că proza lui Verne este mult mai bună decât cred oamenii, judecând-o după primele traduceri nefericite.

— Şi acum, iată-ne aici, comentă unul dintre ascultători, cu propriul nostru căpitan Nemo!

— Da, răspunse Art, relaxat. Dar fără să vă bat la cap cu ideile mele, sau cel puţin aşa sper, adăugă el, aruncându-i o privire lui Mary. Sper că sunt mai degrabă ca Passepartout. Se înţelegea cu toată lumea, ştiţi, fără cea mai mică dificultate.

Masele gri-verzui ale munţilor Kenya şi Kilimanjaro se întindeau deasupra lor spre sud, unul cu vârful complet aplatizat, celălalt, mai puţin. Pe niciunul nu se vedeau gheţari sau măcar vreo urmă de zăpadă. Zăpezile de pe Kilimanjaro erau de domeniul trecutului. Se putea spera la revenirea lor doar într-un viitor îndepărtat.

Dar marile câmpii ale Africii de Est erau încă populate de animale. Da, acum chiar participau la un safari aerian. Elefanţi, girafe, antilope, turme mari migrând de la un râu la altul.

— Apa unora dintre aceste râuri este adusă prin pompare, explică Art calm. Este desalinizată pe coastă şi trimisă prin conducte până aproape de izvoare pentru a împiedica râurile să sece şi turmele să moară. Seceta durează de doisprezece ani.

Urmă Madagascarul. Procesul de reîmpădurire a marii insule dura de mai bine de o generaţie, iar fecunditatea vieţii era atât de mare, încât dealurile accidentate păreau deja acoperite de o pădure deasă, întunecate şi sălbatice. Art spunea că schimbarea se petrecuse sub ochii lui, de altfel, iar locuitorii din Madagascar se alăturau cubanezilor şi altor popoare insulare pentru a ajuta la eforturile similare de refacere în întreaga lume. Indonezia, Brazilia şi Africa de Vest erau partenere în acest efort. „Întoarcerea în sălbăticie”, aşa o numea Art. Asta făceau ei acolo, jos.

În noaptea aceea, când Mary i se alătură lui Art în biroul de jos, Madagascarul rămăsese deja în urmă, dar parfumul său picant părea să persiste în aer. Art privea înapoi spre insulă, arcuindu-şi spatele ca o vietate marină cu blană groasă, pufoasă. Părea mulţumit. Îşi sorbiră whisky-ul o vreme, bucurându-se de tăcere împreună. Apoi discutară despre alte călătorii pe care le făcuseră. El o întrebă despre fuga pe jos peste Alpi, aparent o poveste celebră din viaţa ei profesională, iar ea îi povesti pe scurt, vorbind despre Oeschinensee, despre Thomas şi Sibilla şi despre Fründenjoch.

— Dar tu ai zburat vreodată cu *Clipper* peste Alpi? întrebă ea.

— O dată sau de două ori, răspunse el. Este cam mult. Sunt prea înalţi. Şi vremea este foarte schimbătoare.

— Sunt îndrăgostită de Alpi, declară Mary. Au devenit pasiunea mea.

O privi cu un zâmbet uşor. Un irlandez timid. Cunoştea acest tip şi îi plăcea. Îi plăcuseră întotdeauna bărbaţii care păstrau ceva pentru ei înşişi, care evitau privirile directe. Probabil că exista ceva în trecutul lui, un eveniment sau o

situaţie care-l făcea să fie atât de retras, dar lumea insulară pe care şi-o construise numai pentru sine începea să-i placă şi ei. Mai precis, Mary înţelegea de ce lui Art îi place. Era mai tânăr decât ea, dar suficient de matur încât să se afle în acel spaţiu temporal pe care ea îl simţea oarecum contemporan.

Acestea erau doar gânduri trecătoare. În cea mai mare parte a timpului, Mary se uita doar la ocean şi la uriaşa insulă care se retrăgea treptat în depărtare. Şi totuşi, erau gânduri care conduceau într-o anumită direcţie. Încerca să se ţină după ele de parcă ar fi fost animale timide. Dorinţa se trezea în ea, poate că era doar curiozitatea urmăritorului. La vânătoare. O speranţă de contact. Apoi, în mijlocul meditaţiei ei, Art se ridică, spunând că se simte obosit. Ora de culcare. O conduse până la galeria principală, îi ură noapte bună şi se întoarse în cabina lui.

Mary se gândi că nu e telepată, amintindu-şi că, în tinereţe, părea să fi avut capacitatea să transmită gânduri telepatic. Sau poate că fusese doar o chestiune de aspect, de feromoni. Animale în călduri. Nu la vârsta lor. Dar nu era nicio grabă.

Până la sfârşitul călătoriei, nu se întâmplă nimic deosebit între ei. Uneori seara se mai întâlneau în cabină pentru a discuta, dar efectul Madagascar nu se repetă – înaintaseră prea departe, spre sud.

Peste oceanul nesfârşit, se îndreptară spre vest pentru a lupta cu rafalele puternice ale vânturilor de vest. Forţa lor făcea ca dirijabilul să tremure şi să se zguduie mai mult decât oricând până atunci pe parcursul călătoriei. Apoi, într-o dimineaţă, Mary se trezi şi se duse la camera de vizionare şi acolo, spre sud, se afla Antarctica. Toţi stăteau în picioare la fereastra din faţă ca să vadă. Oceanul era mai întunecat decât înainte, aproape negru, ceea ce în sine era ciudat şi parcă de rău augur; apoi, spre sud, pământul se ridica precum un zid alb nu prea înalt – un câmp alb presărat cu puncte negre, mai negre decât oceanul neobişnuit de negru. Un escarpament abrupt de gheaţă şi

de stâncă se întindea de la vest la est cât vedeai cu ochii.

Antarctica. Era la începutul toamnei, gheaţa de mare se afla la un nivel minim, deşi, pe măsură ce înaintau spre sud, vedeau aisberguri peste tot. Nu urmau niciun tipar anume, erau doar blocuri albe pe apa neagră. Ocazional, apărea câte un aisberg neregulat în nuanţe de jad sau de turcoaz. Stoluri sau mai degrabă bancuri de pinguini minusculi acopereau ca nişte puncte negre câteva din aceste aisberguri. La un moment dat trecură pe deasupra unui grup de balene ucigaşe, cu spinarea elegantă şi de rău augur. Pe aisbergurile plate, se vedeau uneori foci-Weddell, arătând ca nişte limacşi întinşi pe gheaţă, unii având alţi limacşi mai mici lipiţi de părţile laterale. Mame şi copii. Verii lor, acolo jos, prosperând pe gheaţă. Dacă într-adevăr prosperau.

Aşadar, Antarctica însăşi, albă şi prevestitoare de rău. Planeta de gheaţă.

Era de-a dreptul suprarealist ca în dezolarea aceea de gheaţă să dai peste şase portavioane uriaşe aliniate într-un hexagon aproximativ, ca o congregaţie mistică de oraşe-stat înconjurate de ambarcaţiuni mai mici – spărgătoare de gheaţă, remorchere, vase de coastă – era greu de spus ce ar putea fi ambarcaţiunile mai mici; erau atât de mărunte.

Aparent, portavioanele erau excelente staţii polare, având propulsie nucleară şi fiind de o mie de ori mai grele decât spărgătoarele de gheaţă, dacă nu şi mai mult. Gheaţa de mare nu stătea în calea unui astfel de monstru, erau spărgătoare de gheaţă de la Dumnezeu şi puteau pleca oricând, dar nu plecau nicăieri. Împreună, alcătuiau un mic oraş plutitor, ancorat în largul coastei Antarcticii, sprijinind diferite tabere din interiorul continentului – toate transportate în interior de aici pe calea aerului.

Dirijabilul pluti deasupra oraşului de portavioane şi ateriză pe suprafaţa înzăpezită a continentului. Păşiră afară din *Clipper,* pe zăpadă. Totul era foarte luminos şi era foarte frig, deşi nu mai frig decât la Zürich într-o zi de iarnă cu vânt.

În jurul lor, adăposturi cu pereţi de pânză, cutii cu ferestre albastre. Managerii taberei erau fericiţi să o cunoască pe Mary, păreau să o considere patroana lor, ceea ce o făcu să râdă. Şi îl cunoşteau foarte bine pe căpitanul Art, un vizitator frecvent.

Operaţiunea de încetinire a gheţarului fusese un succes. Prin urmare, şi deplasarea câmpurilor de gheaţă încetinise. Toate acestea ar fi fost imposibile fără ajutorul marinei. Portavioanele erau oraşe mobile. Desfăşurarea lor în acest fel reprezentase o şansă de a folosi sumele uriaşe de bani cheltuite pentru construirea lor. Un fel de transformare a săbiilor în pluguri.

— La fel ca elveţienii, observă Mary. Putem vedea un loc de pompare?

Desigur. Era deja în program. Cu siguranţă, constituia un punct de atracţie.

Toţi pasagerii lui Art ocupau doar un colţ al unuia dintre elicopterele uriaşe. Cu căştile pe cap, aşezaţi lateral, priveau pe hublourile mici. Porniră în sus, drept în sus, nu ca atunci când se ridicau cu dirijabilul. Apoi, zburară peste zăpadă albă nesfârşită, ascultându-l pe pilot discutând cu echipajul într-o limbă pe care Mary nu o recunoaşte. Marea neagră rămânea tot mai departe, în spatele lor.

— De ce este oceanul negru în zona asta? întrebă ea în microfonul căştii.

— Nimeni nu ştie.

— Cineva mi-a spus că aici apa este atât de curată, iar fundul oceanului la o adâncime atât de mare, şi chiar lângă coastă, încât poţi vedea cea mai întunecată parte a oceanului, acolo unde razele soarelui nu ajung. Aşa că priviţi prin apa de o puritate excepţională până în bezna adâncurilor.

— Adevărat?

— Şi am mai auzit că aici planctonul este negru şi din cauza lui apa este neagră.

— Cred că în unele zile este la fel de albastră ca peste tot.

— În niciun caz!

Elicopterul începu să coboare. Zăpadă sau gheaţă cât vedeai cu ochii. Şi deodată, un mănunchi de puncte negre. Iar în jurul lor, fire negre, ca o pânză de păianjen ruptă. Aceste puncte şi fire nu lăsaseră civilizaţia să se scufunde în abis.

— Sunt multe staţii ca asta aici? întrebă Mary.

— Cinci sau şase sute.

— Şi personalul?

— Staţiile sunt în mare parte automatizate. Echipele de întreţinere şi reparaţii zboară la faţa locului după cum este necesar. În unele, există supraveghetori. Dar, în cea mai mare parte, echipele de constructori se deplasează la nevoie. E greu de spus... douăzeci de mii de oameni? Numărul fluctuează tot timpul. Au fost mai mulţi acum câţiva ani.

Elicopterul ateriză cu un zgomot surd. Îşi desfăcură centurile de siguranţă, se ridicară nesiguri, porniră în şir indian pe culoarul îngust dintre scaune şi perete, apoi coborâră treptele metalice până pe gheaţă.

Frig. Lumină strălucitoare. Vânt. Frig.

Lumina soarelui exploda pe lângă ramele ochelarilor de soare, orbind-o pe Mary. Din ochi îi ţâşneau lacrimi pe lentile ochelarilor, unde îngheţau formând pete prin care se străduia să vadă. Clipind puternic, porni în urma celorlalţi, către construcţia principală a acestei aşezări, o căsuţă cu pereţi albaştri, pe piloni.

— Staţi, încă nu vreau să intru, protestă ea. Vreau să văd.

Doi dintre însoţitorii ei rămaseră afară şi o conduseră la o pompă dintr-un mic adăpost, prevăzut cu încălzire. Nu era foarte cald, aşa că podeaua din interior, cu carcasa neagră a pompei înfiptă în ea, era îngheţată. Salvarea civilizaţiei se afla chiar în faţa ei. O instalaţie de canalizare.

Ieşiră şi urcară de-a lungul conductei, pe o pantă abia vizibilă. Conducta se întindea de la o cutie neagră la alta, direct pe gheaţă. Mary se opri să se uite în jur. Zăpada i se părea ca suprafaţa unui lac ce îngheţase fulgerător, cu

toate valurile acelea mici surprinse în mişcare, acum strălucind în lumină. Ghizii ei îi dădeau explicaţii. Mary le aprecia entuziasmul. Erau fericiţi să fie aici nu pentru că salvau lumea, ci pentru că se aflau în Antarctica.

— Dacă te-ai îndrăgostit odată de ea, spuse unul dintre ei, o vei iubi până la capăt. Antarctica pătrunde în tine, începi să crezi că nicăieri altundeva nu este la fel de bine.

Un avion alb sub o cupolă albastră. Câţiva nori cirrus deasupra lor păreau suficient de aproape ca să-i atingi cu mâna.

— Este ca o altă planetă, spuse Mary.

— Da, răspunseră ei. Dar, de fapt, este doar Pământul.

— Mulţumesc. Acum sunt gata să mă întorc. Mă bucur că am văzut asta, este uimitor. Mulţumesc că mi le-aţi arătat. Dar acum să ne întoarcem.

Pentru că şi eu am un loc pe care îl iubesc.

Au zburat spre nord, peste Atlantic, pentru a vedea Sfânta Elena şi Ascension. Înainte ca Art să o debarce la Lisabona, de unde urma să ia trenul până acasă, Mary i se alătură pentru ultima oară în biroul de jos. Aşezaţi pe locurile lor obişnuite, sorbeau din paharele cu whisky.

— Ne vom mai întâlni? întrebă Mary.

— Eu aşa sper, răspunse Art, nesigur.

Mary îl privi. Un om timid. Unele animale sunt solitare.

— De ce faci asta? îl întrebă.

— Îmi place.

— Ce faci când eşti la sol?

— Aprovizionez.

— Nu există locuri în care să te şi plimbi?

Art se gândi ce să spună.

— Îmi place Veneţia. Şi Londra. New York. Hong Kong, dacă nu este prea cald.

Ea îl privi o vreme. Art îşi coborî privirea, vizibil stânjenit. În cele din urmă, vorbi:

— Cel mai mult îmi place să fiu aici. Îmi plac oamenii din cer. Satele din cer sunt foarte distractiv de vizitat. Îmi place cum arată. Şi oamenii care locuiesc în ele. Toată

lumea este într-o călătorie. Ai citit *The Twenty-one Balloons?* Este o carte veche pentru copii, despre un sat ceresc[63].

— Ca şi Jules Verne.

— Da, dar pentru copii.

Mary nu-i spuse că şi Jules Verne este pentru copii.

— Oricum, am citit-o când aveam vreo cinci ani. De fapt, mama mi-a citit-o.

— Mama ta mai trăieşte?

— Nu. A murit acum cinci ani.

— Îmi pare rău.

— Mama ta mai trăieşte?

— Nu. Amândoi părinţii mei au murit de tineri.

Rămaseră acolo o vreme. Mary observă că Art e neliniştit. Respingând toate diagnosticele la modă în vremea lor, ştiind că s-ar putea să o iubească, Mary se gândea. El era tăcut. Poate că era timid. Poate că juca un rol pentru oameni: căpitanul Art, care făcea tot posibilul să se descurce.

Ea nu era nici tăcută şi nici timidă. Îi plăcea să comande, aşa o caracterizase un profesor pe vremea când era la şcoală şi avusese dreptate. Aşa că nu putea decât să presupună. Dar aşa fusese întotdeauna, cu toată lumea. Şi i s-a părut că se înţeleg. Tăcerea lui era odihnitoare. De parcă ar fi fost mulţumit. Ea nu era mulţumită şi nu era sigură că întâlnise vreodată pe cineva mulţumit, aşa că îi venea greu să o recunoască. Poate s-a înşelat. Nimeni nu era mulţumit. Se proiecta în tăcerea lui. Dar de la ce şi spre ce? Oh, totul era o mare confuzie, o mlaştină de presupuneri şi de simţiri.

— Te plac, spuse ea. Şi tu mă placi.

— Da, rosti el ferm, apoi flutură o mână, ca şi cum ar fi vrut să respingă vorbele. Nu vreau să mă impun.

---

[63] Romanul *The Twenty-one Balloons* („Cele douăzeci și unu de baloane”, 1947) de William Pène du Bois, scriitor și ilustrator american de cărți pentru copii, este povestea unui profesor pensionat care, în urma unei excursii nefaste cu balonul, descoperă o insulă plină de bogății și de invenții fantastice.

— Te rog, replică Mary. Sunt pe punctul de a debarca aici.

— Adevărat.

— Aşadar?

— Aşadar ce?

Mary oftă. Va trebui să facă singură toată treaba.

— Aşadar... poate ne vom revedea.

— M-aş bucura.

Mary făcu o pauză, urmărindu-l şi îndemnându-l din priviri să răspundă.

— Ai putea veni din nou cu mine, spuse el într-un târziu. Să fii ghidul meu vedetă. Am putea aranja un tur al tuturor siturilor majore de restaurare peisagistică, o prezentare generală a proiectelor de geoinginerie.

— Doamne fereşte!

— Sau orice altceva îţi place, continuă el, râzând. Oraşele tale preferate. Ai putea fi custode invitat sau orice altceva.

— Aş prefera să fiu doar prietena ta.

Sprâncenele lui Art se ridicară, de parcă un asemenea gând nici nu i-ar fi trecut prin cap.

— Mă voi gândi la asta, spuse Mary, oftând. Poate că o singură croazieră în natură îmi este de ajuns. Dar s-ar putea să-mi vină unele idei.

Art inspiră adânc, ţinu aerul în piept şi îl lăsă să iasă într-un oftat lung. Acum părea foarte mulţumit. Se uită la ea, îi întâlni ochii şi nu mai privi în altă parte. Zâmbi.

— Întotdeauna mă întorc la Zürich. Am camera mea acolo.

Ea dădu din cap aprobator, reflectând. Îi luase ani întregi ca să-l cunoască pe acest om; ce mai trebuia să facă?

— Vreau să vorbeşti puţin mai mult decât până acum, îl avertiză ea. Vreau să aflu câte ceva despre tine.

— Voi încerca. Aş putea avea câteva lucruri de spus.

Mary râse şi dădu peste cap whisky-ul din pahar. Era târziu.

— Bine, zise ea ridicându-se şi sărutându-l pe creştet, în

ciuda protestelor. Poate îmi spui când eşti în oraş şi ne vedem. Fasnacht este la sfârşitul iernii, este o petrecere care îmi place. Am putea ieşi în oraş de Fasnacht.

— Voi fi plecat într-o altă călătorie în luna aceea, răspunse el, încruntându-se. Nu sunt sigur dacă mă întorc până atunci.

Mary îşi înăbuşi încă un oftat şi dorinţa de a rosti ceva tăios.

Procesul nu promitea să fie nici rapid şi nici lin.

— Vom vedea, încheie ea. Acum mă duc la culcare.

103

Nu cred că cineva şi-a dat seama cine au fost organizatorii, dar, oricine ar fi fost ei, au vrut să stea deoparte şi să pară că totul s-a întâmplat de la sine. Ca şi cum ar fi emanat din *Zeitgeist,* adică „spiritul vremurilor”. Şi poate că aşa şi este, în cele din urmă, am făcut-o cu toţii, împreună. Era deja un sentiment pe care îl avea toată lumea. Cred că vreo trei miliarde de oameni şi-au folosit telefoanele pentru a spune că au luat parte la eveniment.

A fost ca un fel de revelion, atâta doar că s-a convenit că ar trebui să fie un moment simultan pe tot cuprinsul Pământului. Aproape de echinocţiul de primăvară din emisfera nordică, cum ar fi Narooz sau Paştele. Să facem în aşa fel ca toţi să trăiască acelaşi moment părea corect, era important să simţi legătura cu toată lumea şi cu restul, ca un fel de vibraţie. *Kulike,* în limba hawaiiană, înseamnă „armonie”. Sau *la'olu'olu,* „ziua armoniei”. Să evocăm noosfera, să fie chemată la viaţă de toţi cei care se gândesc la ea în acelaşi timp – acesta nu este ceva care să sufere o întârziere, trebuie să aibă loc simultan. Aşa că, în privinţa timpului, noi, cei din Hawaii, am cam tras băţul scurt. Cronometrarea a fost prezentată ca fiind ceva obligatorie, cred că asta însemna că undeva, cineva trebuia să se ocupe de organizare. Dar oricum, în Asia de Est a fost noaptea târziu; mergând spre vest, a trecut prin fusul orar până când în Europa de Vest a ajuns la prânz; apoi, de-a lungul Atlanticului, din ce în ce mai devreme, a ajuns în America, până la un fel de patrulare în zori pe Coasta de Vest, aşa că noi, în Hawaii, ne uitam la ceas şi arăta 3 a.m., cam atât cred că era. Bine, oricum, o scuză să nu dormi toată noaptea şi să petreci şi trebuie să recunoaştem că era încă frumos şi cald pentru noi chiar şi în miez de noapte, astfel încât să putem merge la Diamond Head şi să privim oceanul în timp ce petreceam. Era o noapte cu lună plină, şi nu dintr-o coincidenţă, sunt sigur. Deci a fost frumos. Pe stadionul de la poalele muntelui,

diverse formaţii au cântat toată noaptea, iar noi am stat pe marginea falezei, am sporovăit, am băut, am privit oceanul în lumina lunii. Vedeam formându-se o hulă serioasă dinspre sud şi mulţi vorbeau să meargă la Point Panic la răsăritul soarelui, să prindă nişte valuri ca lumea. Era formidabil să încheie astfel evenimentul, înapoi în Oceanul Mamă, de unde am pornit toţi. Adia o briză uşoară dinspre larg.

Aşa că a sosit momentul şi am ascultat vocile de pe telefoanele noastre. Noi suntem copiii acestei planete, vom cânta cântece de laudă împreună, toţi deodată, acum este momentul să ne exprimăm dragostea, să ne asumăm responsabilităţile care vin odată cu administrarea acestui pământ, adepţii acestui spaţiu sacru, o planetă, o planetă, şi tot aşa, mi se părea clar că originalul fusese scris în altă limbă, că ascultam o traducere în engleză şi, de fapt, puteai să cauţi şi să auzi ce se spune şi în alte limbi; Gupta a insistat să asculte mesajul în sanscrită, o limbă pe care recunoaşte că nu o înţelege când este vorbită, deşi o citeşte, dar susţinea că tot ceea ce auzim trebuie să fi fost scris sau gândit iniţial în sanscrită, poate chiar cu mii de ani în urmă şi, de fapt, versiunea în sanscrită suna foarte primitiv, ceea ce m-a făcut curios şi am dat clic şi am găsit o versiune în proto-indo-europeană, de ce nu? Suna ca spaniola. Am trecut la bască, presupusă a fi o fosilă vie a unei alte limbi, dar şi asta suna ca spaniola. De fapt, ambele sunau puţin mai ciudat decât spaniola, păreau limbi mai vechi decât spaniola, cu sunete primare ciudate, dar nu mai mult decât olandeza sau multe alte limbi care nu sunt hawaiiene; auzi întotdeauna aceleaşi sunete şi, indiferent de limba pe care am ales-o, eu o tot auzeam pe *Mamma Gaia.* Da, bineînţeles că *mamma* ar fi unul dintre cele mai vechi cuvinte, poate primul cuvânt, inventat iar şi iar de bebeluşii care încearcă din răsputeri să vorbească, dar având un control limitat al gurii şi totuşi încercând să spună acelaşi lucru, să o implore sau să o sărbătorească pe marea zeiţă care le umple vederea, izvorul şi sursa hranei, căldurii, atingerii, iubirii şi contactului vizual. Mama! Am

plâns în noaptea aceea pe creastă, înţelegând pentru prima dată sensul acestui eveniment, sensul tuturor lucrurilor, desigur că este o eroare de categorie din partea mea să atribui un gen planetei într-un mod atât de grosolan, dar în noaptea aceea eram îmbătaţi de sărbătoarea mondială a iubirii şi, pentru că toată lumea cânta, se bucura şi striga, de parcă ar fi urcat cu placa pe un val mare, am continuat şi eu să strig împreună cu toată lumea: *Mamma mia! Mamma Mia!* Deoarece, desigur, fiind oameni, primul cuvânt rostit este întotdeauna „eu”, „al meu”, „eu” – eu, eu, eu! Şi Dumnezeu să-i binecuvânteze pe italieni şi pe toţi cei care vorbesc limbi romanice pentru că sunt atraşi de fraza primordială, care este aceeaşi pentru toate limbile; am verificat în proto-indo-europeană şi sigur că am găsit acelaşi lucru: *Mamma mia! Mamma Mia!* Geniul unei limbi!

Da, eram puţin beat, puţin drogat, puţin ameţit. Vreau să spun, gândiţi-vă la asta, un moment de amploare mondială în care toate fiinţele conştiente de acest proiect urmau să cânte împreună laude acestei planete pe care ne aflăm, să realizeze noosfera creată de această biosferă atât de vastă şi de complexă, stând pe litosferă şi contemplând hidrosfera şi făcând să circule atmosfera în noi şi din noi, cu fiecare respiraţie. Este minunat, dar şi puţin ipotetic, nu? Este greu să ştii cum ar trebui să o simţi. Ce am putea face în acel moment, decât să încercăm? Ca lingvist, mă gândesc în mod firesc la cuvintele implicate, dar era mai mult decât atât, aşa că am încercat şi eu toate acestea, am băut şi m-am uitat în jur la chipurile celorlalţi oameni de pe faleză, şi ei încercând, iar mulţi dintre ei îşi aduseseră şi câinii acolo, şi până şi câinii încercau, străduindu-se să înţeleagă, foarte conştienţi de faptul că se întâmplă ceva neobişnuit, astfel încât unii dintre ei lătrau sau urlau, lucru pe care unii tipi l-au preluat instantaneu, desigur că venise momentul să urle, să urle la lună ca lupii. Ce limbaj grozav! Şi pe lângă asta, noi chiar *eram* ca lupii! Am transformat lupii în câini şi ei ne-au transformat în oameni – eram ceva asemănător urangutanilor, solitari care nu

ştiau cum să lucreze împreună, lupii ne-au învăţat asta, ei ne-au învăţat ideea de prietenie şi de cooperare. Aşa că am urlat la lună şi i-am îmbrăţişat pe oamenii din jurul nostru, dacă erau genul, şi câinii, şi eu am continuat să privesc toate chipurile, atât de vii şi de reale, şi am continuat să repet: „Mamma Mia!" Aşa cum faci atunci când eşti uimit. Îmbrăţişând-o mai ales pe Gracie, ca întotdeauna. Aveam noroc aşa.

Chestia asta a durat aproximativ cincisprezece minute. Apoi ne-am liniştit. Era timpul să coborâm pe stadion şi să dansăm pe muzică atât cât mai rămăsese din noapte. Am făcut ce se cuvine? Ne-am unit cu fiecare fiinţă simţitoare de pe planetă, am declanşat o nouă religie a Pământului care va schimba totul? Acum eram cu toţii fraţi şi surori, aşa cum ni se spunea mereu că ar trebui să fim? Greu de zis. Mă simţeam ca o ciocârlie. Dar ciocârliile sunt frumoase. Toate aceste nume de păsări şi de animale pe care le folosim pentru stările şi acţiunile noastre se potrivesc întotdeauna perfect, desigur. Cu toţii suntem o familie, aşa cum ne spune noua religie şi, întrucât fiecare fiinţă vie de pe Pământ are 938 de perechi de ADN, chiar cred că este adevărat. Aşa că, da, am coborât acolo şi am dansat toată noaptea, simţindu-ne în extaz, iar când cerul s-a luminat şi s-au apropiat zorii, şi ne-au trimis să salutăm ziua, şi să mergem acasă, şi să facem tot ce aveam de făcut în acea zi, au interpretat un potpuriu al lui Bruddah Iz Israel Kamakawiwo'ole compus din „Somewhere over the Rainbow" şi „What a Wonderful World", o piesă grozavă de *schmaltz* hawaiian pe care am cântat-o cu toţii la plecare şi pe care aveam să o fredonăm restul zilei. Mai târziu am citit că oamenii declarau că au simţit-o cu adevărat, în acel moment când toţi oamenii din întreaga lume au cântat acelaşi cântec de laudă şi devotament, s-a spus că este ca un impuls electric care te umple sau cam aşa ceva. Trebuie să recunosc, nu am simţit aşa ceva în momentul propriu-zis, poate că eram prea beat sau prea conştient de mâna lui Gracie pe fundul meu, dar în dimineaţa aceea, la Point Panic, am prins cel mai lung val din stânga din viaţa mea

în timp ce perechea de melodii a lui Bruddah Iz îmi suna tot timpul în creier, ce lume minunată într-adevăr, şi am zburat de pe acel val chiar înainte să se închidă şi acolo sus, în aer, deasupra valului, suspendat fără greutate şi fără să văd curcubeul *ehukai*[64] pentru că eram chiar acolo, da, atunci am simţit-o. Bineînţeles că nu vine la comandă sau cu programare, graţia nu este aşa, te atinge în momente neaşteptate, o chestiune de accident, dar trebuie să fii deschis şi tu, aşa că poate asta a fost pentru mine, o uşoară întârziere după ceremonia sacră, care poate oricum a fost călătoria pe acel val – oricum am simţit-o atunci, atârnând în aer, apoi m-am prăbuşit înapoi pe partea din spate, albă şi şuierătoare, şi am înotat în sus, râzând în hohote. Da, a funcţionat. *Mamma Mia!*

[64] Ehukai Beech – plajă în Hawaii, renumită printre iubitorii de surfing pentru valurile deosebite. Efectul de curcubeu *ehukai* este produs prin refracţia razelor solare în picăturile de apă peste creasta valurilor, astfel încât surferul pare a se afla în centrul curcubeului.

104

La întoarcerea la Zürich, Mary i-a anunţat imediat pe elveţieni că nu mai intenţionează să locuiască în apartamentul secret. Pensionarea îi anulase statutul de securitate, n-avea rost să mai ocupe un apartament sigur care probabil era necesar altora şi aşa mai departe. Elveţienii nu s-au opus.

Autorităţile nu doreau ca Mary să se întoarcă la vechiul ei apartament de pe Hochstrasse şi nici Mary nu voia. Blocul de apartamente albastru, decolorat, făcea acum parte din trecutul ei, nu avea cum să se mai întoarcă. Era timpul pentru o schimbare de peisaj. Şi oricum avea o idee. Peste tot în Zürich existau cooperative de locuinţe. Nu voia să se mute acolo unde locuise Frank; şi asta ţinea de trecut. Oricum, tot acolo locuia şi Art şi, din mai multe motive, nu i se părea o idee bună. Dar existau şi alte cooperative de acest fel în Zürich, chiar foarte multe, după cum s-a dovedit, aşa că a petrecut ceva timp vizitând câteva.

În cursul acestor plimbări prin oraş, Mary şi-a dat seama cât de mult îi place cartierul ei. Fluntern se numea şi era situat pe panta inferioară a masivului Zuriberg. Îi plăcea acolo. Era cartierul ei. Se simţea ataşată şi de cartierul din spatele bazei de agrement Utoquai *schwimmbad.* Îi plăcea mult şi acea parte a oraşului. Aşa că s-a concentrat asupra celor două cartiere şi apoi asupra zonei dintre ele; nu erau prea departe unul de celălalt. Desigur, oraşul era compact.

Unele cooperative erau în regulă, dar majoritatea nu se prea potriveau şi aproape toate aveau liste de aşteptare şi ar fi durat destul de mult până să-i vină rândul. Cu cât căuta, cu atât îşi dădea seama cât de mult îi plăcuse vechiul ei apartament. Dar avea nevoie de o schimbare.

În cele din urmă, a găsit un loc pentru că Badim ştia că asta caută. O angajată care lucrase pentru el în minister urma să se mute înapoi în Ticino pentru a-şi îngriji tatăl şi, când a aflat de la Badim că Mary caută locuinţă, a vrut ca

Mary să vină în locul ei. Putea fi un aranjament fără formalităţi inutile, spunea ea, un fel de subînchiriere; cei din consiliul de administraţie primiseră solicitarea ei cu privire la acest plan şi se bucurau să o aibă pe Mary Murphy printre ei, aşa că îşi dăduseră aprobarea. Era la doar câteva străzi de vechiul ei apartament, ceva mai la sud, după staţia obişnuită de tramvai de la Kirche Fluntern şi ceva mai departe pe Bergstrasse, până la o piaţetă neobişnuită, unde se întâlneau trei străzi şi unde cooperativa ocupa un colţ al intersecţiei. Era o clădire mică de douăzeci de apartamente, înaltă de patru etaje, bine întreţinută ca orice altă clădire din Zürich, cu excepţia vechii clădiri ruinate de vizavi de staţia de tramvai dinspre Kirche Fluntern, considerată un fel de atracţie turistică locală.

Femeia care închiria o întâmpină la uşa clădirii.

— Trudi Maggiore, se prezentă ea.

Mary îşi spuse numele şi îi strânse mâna.

— Te-am văzut pe la birou.

Femeia încuviinţă din cap.

— Lucram cu două clădiri mai jos de Minister, dar am luat notiţe pentru Badim la multe dintre întâlnirile tale. Stăteam la perete împreună cu ceilalţi asistenţi. Şi te-am însoţit într-o călătorie în India.

— Ah, da, îmi amintesc acum.

Trudi o conduse pe Mary sus, pe scara largă. La ultimul etaj, descuie uşa.

— Mai demult aici a fost o mansardă, îi explică ea. Sper că nu te deranjează. Te obişnuieşti.

Mary văzu imediat că fusese o mansardă foarte mică şi joasă. Era o singură cameră, pitită sub grinda de acoperiş a clădirii, astfel încât numai sub grindă puteai să stai în picioare. În dreapta şi stânga grinzii centrale, tavanul cobora până la o înălţime de şaizeci de centimetri. În partea stângă a camerei se vedea un perete interior care pătrundea în cameră, uşa din perete dădea în baie. Tavanul înclinat al băii se sprijinea pe un perete la fel de jos. Desigur, totul înăuntru strălucea de curăţenie, aşa

cum se cuvine unei toalete elveţiene, dar, ca şi restul spaţiului, tavanul era cu mult sub înălţimea medie umană. Toaleta era situată lângă chiuvetă; era un apartament potrivit pentru o femeie în sensul că te puteai aşeza pe closet, dar, dacă stăteai în faţa lui, trebuia să te apleci.

— Îmi place, spuse Mary. E amuzant.

Trudi părea încântată.

— Şi mie îmi place. Îmi pare rău că trebuie să plec. Dar mă bucur că vei locui aici. Admir tot ce ai făcut.

— Mulţumesc.

Făcu câţiva paşi în sus şi în jos pe linia mediană. Lângă baie, camera se lărgea din nou spre stânga; acolo se afla patul, amenajat chiar pe podea. Pentru a se întinde pe pat, cel mai uşor ar fi fost să se aşeze întâi pe un scăunel pus alături, apoi să se rostogolească. Odată culcată, nu mai conta cât de jos e tavanul, câtă vreme nu sărea în picioare din cauza unui vis urât sau cam aşa ceva.

Bucătăria era în spate, de-a lungul peretelui, lângă uşa de la intrare; doar o masă lungă şi o chiuvetă, iar în stânga, o plită şi un frigider scund. Toate funcţionale.

— Îmi convine, spuse Mary. Chiar îmi place.

— Şi mie, spuse Trudi.

După aceea, ieşiră să bea o cafea la brutăria de alături şi schimbară amintiri. Trudi o privea curioasă, de parcă ar fi încercat să facă legătura între ea şi doamna ministru pe care o cunoscuse la birou. Mary rezistă impulsului de a da explicaţii.

Aşadar, Mary avea acum casa ei. Echipa de securitate elveţiană a ajutat-o să se mute, verificându-i camera în acelaşi timp. Priska şi Sibilla nu păreau prea impresionate. Thomas şi Jurg credeau că este amuzant.

Odată instalată, a încercat să-şi formeze un nou ritm zilnic. Nu mai mergea la minister, nu mai voia să se amestece. Sperase că ei ar putea să-i ceară ajutor într-o problemă sau alta, dar, de fapt, acum, după ce la întâlnirea de la San Francisco văzuse cum merg lucrurile, şi-a dat seama că probabil nu prea mai are cu ce să le fie de ajutor. Autoritatea poziţiei pe care o ocupa în minister

reprezentase o mare parte a eficacităţii ei. Suna un pic a mustrare, dar fără îndoială că era adevărat. Ce ar mai putea face pentru a-i ajuta pe ei sau pe oricine altcineva rămânea o întrebare deschisă acum, când devenise o persoană particulară.

Ei bine, putea reveni oricând la vechile obiceiuri. Dimineaţa, cobora cu tramvaiul până la Utoquai şi se ducea la *schwimmbad.* Acolo, în vestiar, la dulapul ei, îşi punea costumul de baie, săruta fantoma frumoasei Tatiana, simţind iar durerea morţii ei, apoi o închidea din nou, izgonind-o, în timp ce cobora treptele metalice spre apă – brr! – şi apoi în lac. Când te gândeşti la cineva plecat, parcă îl mai ţii în viaţă măcar o clipă. Zürichsee, albastru şi calm, răcoros şi mătăsos. Înota în stilul liber înaintând în larg, până când putea să privească înapoi şi să vadă bine ţărmul din apropiere; apoi făcea câteva mişcări în stil bras, pentru a vedea întregul oraş, care acum părea atât de jos şi de departe. Era un lac mare. Dacă se va simţi suficient de puternică, s-ar putea înscrie la competiţia de traversare a lacului înot de la sfârşitul verii, să vadă cum este. Se bucura că se află acolo. Desigur, această parte a setului de obişnuinţe funcţiona numai din mai sau iunie până în octombrie. În celelalte luni, atât apa, cât şi aerul erau prea reci. Dar, pe timp de vară, era un mod frumos de a începe ziua.

Apoi se întorcea acasă, participa la prânzul comun în cooperativă, discuta cu oamenii dacă dorea, dar era important să nu-i oblige să vorbească în engleză şi, deoarece discuţia din jurul ei era de obicei în dialectul Schwyzerdüütsch, gutural şi cântător, Mary nu iniţia prea multe conversaţii. Îi plăcea să fie în mijlocul discuţiei fără să participe la conversaţie, era liniştitor. Îşi simţea corpul, relaxat după înot, cum se culcuşeşte în scaun de parcă ar fi fost o pisică, mulţumită doar că se află printre oameni, nepăsătoare la subiectul celor discutate de ei.

Mai târziu în acel an a început să viziteze Agenţia ONU pentru Refugiaţi, UNHCR, care avea sediul la Geneva, dar avea un mic birou la Zürich. Eliberarea paşapoartelor ONU

pentru refugiaţi, închiderea lagărelor sau, mai degrabă, deschiderea şi golirea lor însemnaseră foarte mult efort. Desigur, elveţienii doreau să termine rapid procesul, aşa că, atunci când Mary s-a prezentat la biroul din Zürich, au fost bucuroşi să-i dea ceva de făcut. De fapt, ei voiau să se folosească de renumele ei pentru a atrage mai mulţi voluntari, iar ea a fost de acord, dar numai cu condiţia să poată desfăşura şi o activitate de bază. Munca pe plan local o ajuta la reducerea consumului propriu de carbon. Pentru că şi acesta era un proiect pe care îşi dorea să-l aplice.

Aproape toţi rezidenţii cooperativei făceau parte din „Societatea 2000 de Waţi”, aşa că nu era atât de dificil să menţină o amprentă scăzută de carbon. Mesele comunitare erau în cea mai mare parte vegetariene şi se efectuau calcule precise pentru tot ce făceau, astfel încât Mary putea ţine cu uşurinţă o evidenţă personală şi găsea întotdeauna oameni în jur care să-i răspundă la întrebări. Dacă locuia în Zürich sau călătorea prin Elveţia, prin Europa şi chiar în întreaga lume – toţi aveau cote calculate de consum de energie şi de emisii de carbon, iar acestea din urmă erau în scădere constantă, mai ales dacă nu călătoreai în afara Elveţiei şi foloseai transportul public. Rezidenţii deţineau o maşină electrică în comun şi exista chiar şi un tabel de înscriere pentru aceasta, adesea aproape gol, dar nu întotdeauna. Majoritatea călătoreau destul de mult în Europa, dar chiar şi luând în considerare acest amănunt, la sfârşitul anului se dovedea că folosiseră mult mai puţin decât cantitatea de kilowaţi-oră solicitată de „Societatea 2000 de Waţi”. Întreaga ţară se apropia de realizarea acestui obiectiv, apoi lumea va avea un model de urmat. Vecinii ei erau siguri că şi alte ţări le vor urma exemplul.

Mary nu era atât de sigură, dar nu comenta. Pur şi simplu îşi trăia viaţa. Noile obiceiuri şi rutina zilnică au prins repede rădăcini. Îşi petrecea întreaga săptămână încercând să-şi dea seama dacă îi place, încercând să afle cum să facă mai multe la UNHCR şi aşa mai departe. Zi de

zi, săptămână de săptămână. Niciodată nu se scufundase atât de complet în spiritul elveţian. Anterior, Mary fusese o personalitate internaţională care trăia o viaţă internaţională. Acum era un cetăţean al oraşului Zürich, născut în străinătate, dar care locuia la Zürich.

Recunoscând diferenţa, Mary inclusese în programul ei zilnic lecţii de germană. S-a dovedit că ar fi cel mai uşor seara. Primăria oferea cursuri gratuite de limba germană la care se înscriau cursanţi din toată lumea. Mary s-a înscris la un curs seral la ea în cartier, în fiecare zi de luni. Limba germană e o limbă dificilă, dar profesorul era amabil: Oskar Pfenninger, un bărbat cu părul alb, care trăise în Japonia şi în Coreea şi ştia engleza printre alte limbi, dar nu voia să vorbească în niciuna dintre ele cu elevii săi, cel puţin nu la curs; nimic altceva decât germana în clasă. Aşa că, după ce se pierdeau în greşeli în timpul lecţiei, elevii cumpărau pizza după ore şi vorbeau în engleză. Câteva luni mai târziu, au început să încerce să poarte astfel de conversaţii în germană – la început timid, cu glume şi râsete. S-a dovedit că toată lumea învăţa limba pentru a se integra mai bine în viaţa elveţiană.

Zilele se scurtau, aerul era mai rece. Frunzele teilor se îngălbeneau şi vântul de vest le scutura. Arţarii de foc de pe aleile care mergeau spre şcoala de tehnologie deveniseră de un roşu incandescent. Pe Zürichberg, priveliştile se întindeau până departe, pe măsură ce copacii îşi pierdeau frunzişul, iar aerul se răcea şi devenea mult mai curat. Mary rătăcea pe acolo la apusul soarelui, urca pe îndelete dealul, umbla la întâmplare pe poteci, apoi cobora, în funcţie de starea de spirit – de-a dreptul sau pe ocolite. Femeia nudă din beton care ţinea inelele furtunului de grădină rezistase cu stoicism oricăror intemperii. Lui Mary îi plăcea intransigenţa ei. „Voi fi şi eu o femeie din beton”, îi şoptea ea când trecea pe lângă statuie.

Anul a ajuns la final. A trecut Crăciunul şi ajunul Anului Nou, fără ca ea să mai plece în Irlanda şi fără să se mai

gândească prea mult la ceva. Ministerul a invitat-o la petrecerile de vacanţă şi Mary nu a refuzat.

La una dintre acestea, stătea cu Badim pe balcon, cu coatele sprijinite pe balustradă, şi se uitau amândoi în jos, la luminile oraşului.

— Cum merge treaba? întrebă ea.

— Destul de bine, cred, răspunse Badim, după ce se gândi puţin.

— M-am simţit bine de Gaia Day.

— Nu a fost meritul nostru, spuse el, râzând. Dar şi eu am sărbătorit-o. Unde erai?

— Pe lac, înotând cu nişte prieteni din clubul meu. Ne-am ţinut de mână şi am format un cerc.

— Ai simţit semnificaţia momentului? întrebă el, zâmbind.

— Nu. Era prea frig.

— Nici eu. Dar oamenilor părea să le placă. Cred că a meritat să susţin ideea. Încă mai cred că avem nevoie de o religie. Dacă alţii simt la fel, cine ştie.

— Beneficiile sunt evidente. Şi sunt sigură că voi continuaţi să lucraţi în această direcţie.

— Ai dreptate. Dar este ceva care trebuie să vină din interior.

Mary îl privi curioasă. Într-adevăr, nici măcar acum nu ştia prea multe despre el. Omul ei din Nepal. Recent, ajunseseră şi la ea zvonuri – nu direct, ci de pe internet – că mii de oameni lucrează pentru Ministerul pentru Viitor, că duc un război nemilos împotriva oligarhilor carbonului, ucigând sute dintre ei pentru a înclina balanţa istoriei în direcţia corectă. Prostii, desigur, dar oamenilor le plac astfel de poveşti. Însăşi ideea că distrugerea planetei avea loc în faţa tuturor în plină zi şi că istoria omenirii, evident, a scăpat de sub control era atât de monstruoasă încât oamenii credeau în necesitatea unor conspiraţii şi acţiuni secrete fără martori. Nu că s-ar fi îndoit în totalitate de această poveste. Bărbatul din faţa ei avea o privire care îţi putea îngheţa sângele în vine, şi sume foarte mari de bani dispăruseră în departamentul lui fără nicio explicaţie.

— Ai pe cineva acum, aşa cum ai fost tu pentru mine? îl întrebă ea curioasă.

Badim se uită peste marginea balconului la ramurile goale ale teiului.

— Vrei să spui că trebuie să facă cineva şi treaba murdară?

— Da.

— Nu, răspunse el, râzând. Nu există nimeni în care să am încredere aşa cum ai avut tu încredere în mine. Nu ştiu cum ai reuşit.

— Nici eu nu ştiu. De fapt, tu m-ai făcut să am încredere. Corect? Ce aş fi putut să fac?

— M-ai fi putut concedia.

— Presupun. Dar niciodată nu m-am gândit la asta. Nu sunt atât de proastă.

— Sau ai fost înşelată în totalitate, spuse el, râzând din nou.

— Nu cred. Dar acum, pentru tine – trebuie să fie o problemă. Ai nevoie de cineva de încredere.

— Ştiu, spuse Badim, dând din cap. Este problema mea. Dar nu ştiu. Poate că nevoia nu mai este la fel de mare acum? Sau le fac pe amândouă şi nu las mâna dreaptă să ştie ce face stânga?

— Nu cred că este posibil, răspunse Mary, clătinând din cap.

— Nu, presupun că nu.

— Dar echipa ta? Mă refer la partea întunecată a lucrurilor. Trebuie să existe nişte oameni care să poată face ceea ce ai făcut tu.

— Presupun că da. Va trebui să mă gândesc la asta. Nu ştiu. Ce cred eu acum este că tot ce ai făcut a fost mult mai greu decât am crezut eu că este.

— Ce vrei să spui?

— Ai avut încredere în mine.

Mary îl privi. Se întrebă dacă era adevărat. Poate că da.

— Uneori trebuie, spuse ea în cele din urmă. Trebuie doar să te arunci de pe o stâncă. Mai întâi te arunci de pe stâncă şi apoi inventezi paraşuta.

— Sau începi să zbori, sugeră el.

Ea dădu din cap cu îndoială. Nu credea că poate să zboare.

— Spune-mi dacă te pot ajuta, spuse ea.

— Îţi voi spune.

Dar Badim clătina din cap, abia perceptibil. Nimeni nu-l putea ajuta. Nici cu asta, nici cu atâtea alte lucruri.

Se întoarseră în sală. Trecând pragul balconului, Badim îi atinse mâna.

— Mulţumesc, Mary.

105

După ce ne-au dat paşapoartele, ne-am trecut numele pe câteva liste şi am mai aşteptat câteva zile. Desigur că ni s-au părut cele mai lungi zile dintre toate. Până la urmă, am avut noroc; numele noastre au apărut pe una dintre listele cantonale elveţiene – pentru cantonul Berna unde, de fapt, locuiserăm tot timpul. Am fost invitaţi să ne mutăm la Kandersteg, un sat în Oberland, unde calea ferată intră într-un tunel care străpunge muntele spre sud, până în Valais. Se spune că locul este foarte liniştit. Un pic izolat. Pentru o vreme, ni s-au repartizat camere într-o pensiune, apartamentele erau deja în construcţie. Am spus da. Fiica mea, soţul ei, cei doi micuţi ai lor.

Odată ajunşi acolo, ne-am cazat la pensiune şi ne-am trecut pe lista de aşteptare pentru o clădire de apartamente care urma să fie terminată în curând. Kandersteg s-a dovedit a fi un sat tipic elveţian, ca un decor dintr-un film, un film construit parcă din clişee, dar bine, eram acolo. O familie din Siria. Mai locuiau acolo alte cinci familii de refugiaţi, din Iordania, Iran, Libia, Somalia şi Mauritania. I-am salutat cu precauţie.

Desigur, ştim cu toţii despre SVP, Schweizerische Volkspartei, Partidul Popular Elveţian. Se descurcă bine în cantoanele montane şi nu le plac imigranţii. Funcţionarii de la Fremdenkontrolle şi SEM, secretariatul de stat pentru migraţie, ne-au fost adesea de ajutor doar parţial, dacă nu chiar neprietenoşi, însă cei din SVP sunt ostili pe faţă. Cel mai bine este să nu le atragi atenţia asupra ta. Asta înseamnă cel puţin să nu ne adunăm în grupuri cu alţi refugiaţi, cu înfăţişarea noastră atât de neobişnuită şi cu pielea închisă la culoare. *Unheimlich*[65]. Ştiam cu toţii asta. Când ne întâlneam, la început, preferam să fie în privat.

A sosit şi ziua în care am ieşit şi m-am oprit în faţa uşii de intrare în pensiune. În toate părţile, vezi pajişti alpine verzi, deasupra cărora stâncile cenuşii susţin cerul. Parcă

[65] „Înfiorător, sălbatic”, în lb. Germană, în original.

ai locui pe podeaua unei încăperi imense fără tavan sau în fundul unei fântâni. Un pârâu iute, dirijat printr-un canal de scurgere chiar prin mijlocul satului, îşi urmează calea cu un sunet vesel. Aerul este curat şi răcoros, razele soarelui au schimbat culoarea munţilor într-un galben-intens. Un loc real, în ciuda aspectului său ireal. Şi eram acceptaţi. După doisprezece ani într-o tabără turcească, doi ani pe drumuri încercând să ajungem în Germania, ani demenţiali, extrem de dificili, urmaţi de paisprezece ani într-o tabără elveţiană la nord de Berna, am găsit în sfârşit o casă.

Şi totuşi, acum constat că am împlinit şaptezeci şi unu de ani. Viaţa mea a trecut. Nu voi spune că a fost în zadar, nu ar fi corect. Am avut grijă unul de celălalt şi i-am învăţat pe copii. Au primit o educaţie bună în tabăra aceea. Ne-am descurcat cu puţinul pe care l-am avut. Am trăit viaţa pe care ne-am construit-o.

Şi iată-ne în casă nouă. Iar SEM ne-a acordat tuturor o sumă forfetară modică în funcţie de cât timp a stat fiecare în tabără, dar perioada fiind atât de lungă în cazul nostru, suma nu a fost chiar foarte mică. Am adăugat la aceasta economiile familiei iordaniene nou-venită în Kandersteg şi împreună am închiriat un spaţiu vacant într-o clădire de pe strada principală dintre gară şi terminalul telecabinei. Spaţiul fusese folosit ca brutărie, aşa că nu era prea dificil sau costisitor să-l transformăm într-un mic restaurant. „Specialităţi din Orientul Mijlociu”, aşa ne-au sfătuit să-l numim. Chebap şi falafel şi alte preparate pe care oamenii le cunosc deja; apoi, când vom avea clienţi, i-am putea convinge să încerce mâncăruri mai interesante. Şase mese şi am fi boieri. Ocazia mi s-a părut reală, am vrut să văd ce va rezulta din ea. Ei bine, cu cine glumesc? A meritat încercarea.

Desigur, sunt deja bătrână, dar nimic nu poate schimba asta, decât moartea. Cel puţin mă bucur de această zi, de aceste zile. Tot ce s-a întâmplat înainte pare acum să se fi întâmplat altcuiva. Este ca şi cum ţi-ai aminti de o încarnare anterioară. Mai ales ce s-a întâmplat acasă. Îmi

aduc aminte când am plecat de la Damasc: m-am uitat în jurul meu şi mi-am promis că într-o zi o să mă întorc. Damascul nu seamănă cu niciun alt oraş, este vechi, cea mai veche capitală rămasă pe Pământ, şi poţi să-ţi dai seama de asta când te afli acolo, se vede pe străzi, se simte în timpul nopţii. Când am fost eliberaţi din tabără, am avut şansa să mă întorc. Am primit chiar şi un bilet de avion. M-am dus la Kloten, spunându-mi: „Pur şi simplu mă întorc şi îl voi revedea." Familia nu a vrut să meargă, dar eu îmi doream foarte mult. Însă în Kloten s-a întâmplat ceva ciudat – un fel de cădere psihică, aşa cred. Cine se întoarce şi de ce? Am încercat să adun şi să pun laolaltă toate etapele vieţii mele şi nu a ieşit nimic din asta. Am ajuns la concluzia că femeia care s-a gândit să se întoarcă nu eram eu, că eu încetasem să mai fiu femeia aceea. Anii din tabără mă transformaseră, zi de zi, în aceeaşi zi, în fiecare zi, într-o altă fiinţă. Aşa că, în ultimul moment înainte de îmbarcare, am spus nu, am coborât în gara de dincolo de Kloten şi m-am întors în tabără. Familia mea m-a întâmpinat curioasă, fără să-şi dea seama de această schimbare, de faptul că altcineva s-a întors la ei. „Eşti bolnavă?" au întrebat. „Nu, e în regulă", am răspuns. „Pur şi simplu nu mai vreau să mă întorc". Nici eu nu am înţeles motivul, deci cum aş fi putut să le explic altora? Cine este capabil să rezolve enigma adevăratului său sine?

Ei bine, acum sunt alta, o fiinţă nouă. Veche şi totuşi nouă. Mă gândesc la ceea ce am acum, ce are această fiinţă nouă în viaţa ei, care parcă nu e chiar viaţa mea, dar mă străduiesc să înţeleg. În restaurant muncim toată ziua pentru a pregăti o masă. Pregătim mâncare toată ziua – un meniu fix pentru cei care au comandat o cină completă, preiau comenzi pentru mese, uneori clienţii nu vin, totuşi, până la opt-nouă seara, restaurantul este de obicei plin la capacitate maximă. Şase mese sunt uşor de servit. Este aproape ca şi cum ai găzdui o cină la tine acasă, cu excepţia faptului că, în loc să vină prieteni, vin străini. Sau să-i numim cunoscuţi. Mulţi vin pentru prima dată, dar unii au mai fost şi s-au întors. Îi întâmpinăm întotdeauna cu un

zâmbet pe aceştia din urmă şi conversăm adesea cu ei. Germana elveţiană este o limbă atât de amuzantă, uneori este greu să nu zâmbeşti. Aminteşte de sunetele epocii lor medievale – zgomotul unui topor, sunetul tălăngilor de la gâtul vacilor, sunetele nazale ale unui corn alpin, sunetul pietrelor care se rostogolesc pe versanţii munţilor maiestuoşi. Nu există nicio comparaţie cu ţipătul fluent al păsărilor din arabă; ar fi interesant să ascultăm ambele limbi în aceeaşi cameră, dar de obicei nu vorbim arabă în prezenţa vizitatorilor, vorbim „germana de sus" – *Hochdeutsch.* Iar ei ne răspund, vorbind încet şi clar, cu ceea ce mi se spune că este un puternic accent elveţian, dar eu nu aud asta, este singura variantă de germană pe care o cunosc. Un turist din Berlin mi-a zis: „La Berlin ai fi luată drept elveţiancă, germana ta este foarte bună, dar cu accent elveţian. Dacă nu ar fi culoarea pielii tale, bineînţeles, ştii la ce mă refer." Am fost de acord că înţeleg, cu un zâmbet.

Aşadar, ceea ce am primit noi acum nu sunt banii (care nu sunt suficienţi), nici libertatea (continuăm să fim înregistraţi ca *Ausländer),* ci demnitatea. Demnitatea, cred, este genul de lucru de care toată lumea are nevoie. După nevoile de bază de hrană şi de adăpost, de care avem nevoie la fel ca animalele, demnitatea este pe primul loc. Toată lumea are nevoie de demnitate şi merită acest lucru, ca parte a fiinţei umane. Şi totuşi, aceasta este o lume foarte nedemnă. Prin urmare, ne luptăm. Înţelegeţi ce vreau să spun. Şi da, demnitatea este ceva ce primeşti de la alţi oameni, este în ochii lor, este un fel de respect. Dacă nu o primeşti, în tine creşte mânia. Ştiu asta foarte bine, furia te poate ucide. Tinerii aceia care aruncă în aer fel de fel de lucruri sunt supăraţi pentru că nu au demnitate. Şi poate fi obţinută doar de la alţi oameni – nu este o sarcină uşoară. Adică trebuie să o meriţi, dar în cele din urmă este ceva oferit de alţii. Aşadar, cei mai furioşi dintre tinerii noştri aruncă în aer lucrurile pentru că nu li se acordă demnitatea şi, de cele mai multe ori, aruncă în aer şansele propriilor semeni în această lume.

Luaţi-l chinezi, de exemplu. Turiştii chinezi care intră îmi spun – în engleză, desigur – că timp de o sută de ani au fost asupriţi şi umiliţi de ţările europene. Nu aveau demnitate în niciun colţ al lumii, nici măcar în patria lor. Dar cine îşi poate imagina asta acum? Chinezii sunt atât de puternici în zilele noastre, încât nimeni nu îi poate critica. Şi au forţat lucrurile luând poziţie pentru drepturile lor. Nu au făcut-o ucigând străini fără discernământ. Crima este atât de greşită, încât nici nu pot să mă exprim. Nu, dacă se va întâmpla, trebuie procedat aşa cum au procedat chinezii. Poate că, până la urmă, Arabia se va schimba odată cu noul guvern, războaiele se vor termina, iar restul ţărilor afectate vor urma o altă cale, forţând întreaga lume să ne arate respectul pe care îl meritǎm. Va fi nevoie de schimbare în toate domeniile. Şi este nevoie de tineri care să aducă această schimbare.

Între timp, restaurantul se umple, seară de seară. Suntem rezidenţi legali permanenţi în Elveţia. Cu siguranţă că anii vor trece mai repede aici decât în tabără. Afirmaţia că plictiseala taberei a încetinit timpul, încât ar fi trebuit să trăiesc o viaţă foarte lungă datorită acestei prelungiri, este o ironie care nu mi se pare atât de amuzantă. Mai bine să treacă totul în grabă. De asta sunt sigură.

Pentru a mă descurca aici, în această ţară, am devenit o fiinţă umană diferită şi asta de mai multe ori. Dar fiinţa aceasta nouă care stă aici acum nu este atât de rea. Şi există lucruri despre elveţieni pe care trebuie să le admiri. Sunt atât de *pimktlich,* adică punctuali – la început este amuzant, dar ce este asta dacă nu respect pentru altul? Îi spui celuilalt: „Timpul tău este la fel de valoros ca al meu, aşa că nu îţi voi irosi timpul cu întârzierea mea.” Să fim de acord că suntem cu toţii la fel de importanţi, aşa că fiecare trebuie să fie punctual, pentru a ne respecta reciproc. Odată am avut restaurantul rezervat de un singur grup şi am decis să o facem luni, de obicei seara noastră liberă, pentru a nu deranja pe niciunul dintre clienţii noştri obişnuiţi. Aşa că noi găteam mai departe, meniu fix, destul

de uşor, dar trebuia pregătit bine, iar fiica mea s-a uitat afară pe uşă şi a râs. Uite, a spus ea, invitaţia este pentru opt, dar unii dintre ei au ajuns aici la fără un sfert, aşa că aşteaptă afară până când se face opt. Poftim, uite-te la ceas, vei vedea că am dreptate. Şi la opt fix s-a auzit o bătaie în uşă. I-am întâmpinat cu zâmbete uriaşe, sunt sigur că s-au gândit că suntem puţin ameţite. Apoi, de asemenea, în gări, la asta îmi place să mă uit, ceasurile de pe peron arată ora şi oricare ar fi ora de plecare a trenului, dacă te uiţi pe fereastră chiar înainte de ora programată, vei vedea cum conducătorul trenului a scos şi el capul pe fereastră şi priveşte ceasul; iar când limbile ceasului ating minutul şi chiar secunda de plecare, trenul se pune în mişcare şi pleci. Acesta este elveţianul.

Aceşti oameni ne vor accepta, dacă nu suntem prea mulţi. Dacă suntem prea mulţi, ei vor deveni nervoşi, este destul de clar. Cred că este la fel şi în Ungaria sau în oricare dintre aceste mici ţări europene. Sunt prospere, da, dar există doar câteva milioane în fiecare ţară. Şapte milioane de elveţieni, cred, şi trei milioane de *Ausländer* printre ei; asta e mult. Şi nu este doar simţul naţiunii, ci şi limba. Cred că asta este esenţa. Să spunem că doar cinci milioane de oameni de pe Pământ îţi vorbesc limba. Asta este deja mult mai puţin decât locuitorii multor oraşe mari. Apoi, alte cinci milioane vin să locuiască împreună cu tine şi toată lumea vorbeşte engleza pentru a se înţelege. Curând copiii tăi vorbesc engleză, destul de curând toată lumea vorbeşte engleza, iar apoi limba ta a dispărut. Ar fi o mare pierdere, o pierdere zdrobitoare. Aşa că oamenii se protejează de asta. Prin urmare, cel mai important lucru este să înveţi limba. Nu doar engleza, ci limba locală, limba maternă. Limba maternă. Cultura lor nu contează atât de mult, doar limba. Iar eu cred că limba este conectorul cel mai bun. Vorbeşti limba lor şi, chiar şi atunci când o faci varză, ei au o expresie anume pe chip: în acel moment vor să te ajute. Ei văd că eşti o fiinţă umană, dar şi că limba lor este una grea, ciudată. Dar ţi-ai asumat dificultatea. Elveţienii sunt foarte buni în acest sens.

Cursurile lor de limbă sunt gratuite şi, în afară de asta, au patru limbi pe care le vorbesc între ei, pe care le sparg în fărâme în fiecare zi. Străbateţi tunelul de sub munte din acest oraş până în oraşul de la celălalt capăt al tunelului şi cei de-acolo nu vorbesc aceeaşi limbă pe care o vorbesc cei de aici! Treci de la o germană ciudată la o franceză ciudată şi, într-adevăr, noi vorbim germana mai bine decât mulţi elveţieni care locuiesc la doar douăzeci de kilometri de aici. Poate asta îi face mai toleranţi. Glumesc unul pe seama celuilalt în această privinţă.

Când toţi oamenii vor glumi unii despre ceilalţi aşa cum fac elveţienii, când fiecare fiinţă din lume îşi va dobândi demnitatea, atunci ne va fi bine. Între timp, iată-mă, o femeie în vârstă care mi-am petrecut cea mai mare parte din viaţă în tabere de refugiaţi, pe stradă, în afara micului nostru restaurant, la umbră, la ora 15:00; apusul vine la fel de devreme ca întotdeauna aici. Este un oraş umbros atât de adânc scufundat în golul dintre munţi, un oraş calm, un oraş adormit. Orice s-a întâmplat în trecut, orice se va întâmpla după asta, astăzi este astăzi. Mai stau puţin şi mă întorc în restaurant.

106

În ajun de Fasnacht, Mary primi un mesaj de la Arthur Nolan. Se întorcea la Zürich la timp pentru carnaval, ar mai putea să-i ţină companie?

Da, răspunse Mary la mesaj. Apoi, în restul zilei, se gândi la el, întrebându-se cum avea să iasă întoarcerea lui. Se bucura că Art a putut să vină. Oare încheiase turneul înainte de termen?

Aşa că merse să vadă aeronava *Clipper of the Clouds* coborând pe marele şi noul *flughafen*[66] pentru dirijabile din Dübendorf. Când ieşi din mica pasarelă de debarcare, Art o văzu şi zâmbi. Un bărbat delicat.

Apoi, Mary îl însoţi până la apartamentul lui şi se uită curioasă în jur, în timp ce Art lăsa jos de pe umeri sacoşa lui mică, plină cu tot felul de lucruri. Ultimul loc unde stătuse Frank. Cine-şi mai amintea de el acum? Poate că nimeni altcineva în afară de ea. Poate că părinţii lui mai erau în viaţă. Moartea fiului lor trebuie să-i fi întristat teribil. Este îngrozitor să vezi cum bolile mintale înmulţesc chinul, îi depărtează treptat pe oameni de lume. Pentru Frank al ei, ea făcuse tot posibilul; şi oricum îl considerase prieten, îl iubise în felul ei. Nu se mai putea face nimic.

Apoi luară tramvaiul spre locuinţa ei. Văzând apartamentul fostului ministru, Art râse. Mergând până la peretele din spate – mai departe decât ar fi putut-o face ea, spuse în glumă că Mary închiriase un apartament pe măsura înălţimii lui.

Luară masa într-o *trattoria* din apropiere. Art îi povesti pe unde zburase în ultima călătorie: Asia Centrală, în principal, înconjurând versanţii inferiori ai diferitelor lanţuri muntoase, unde animalele se descurcau foarte bine. Caucaz, Pamir, Karakorums, Altai, Hindu Kush, Himalaya. În Pamir exista un vârf Lenin, iar Tadjikistanul era aproape în totalitate o rezervaţie sălbatică, imperfectă, dar reală. Văzuseră un leopard al zăpezii, languri cu faţa neagră şi

[66] „Aeroport”, în lb. Germană, în original.

multe alte creaturi. Oamenii au locuit pe acele lanţuri muntoase mii de ani; prin caracterul ei, regiunea semăna cu Elveţia, dar unele părţi erau atât de sălbatice şi de inaccesibile, încât nu le erau de niciun folos oamenilor. Prietenii săi Tobias şi Jesse au ajutat la crearea a ceea ce ei au numit „lumea sălbatică a Antropocenului”, un proiect compozit care reprezenta aripa „sălbatică” a mişcării Half Earth şi multe dintre guvernele de acolo au cooperat la crearea unui vast sistem integrat de rezervaţii naturale şi coridoare, care includea şi sprijinea populaţiile umane indigene să lucreze în rezervaţii sau pur şi simplu să trăiască acolo, permiţând naturii să-şi facă treaba.

— Sună grozav, comentă Mary. Mi-ar plăcea să ajung pe acolo.

— Adevărat? Pentru că intenţionez să repet zborul.

— Dacă merg, aş vrea să petrec mai mult timp la sol, mărturisi ea. Să petrec mai mult timp într-un singur loc, să văd ce se întâmplă.

— Am putea să te lăsăm acolo şi să venim mai târziu să te luăm.

— Asta sună bine.

După cină, o mai îmbrăţişă o dată şi se îndreptară spre staţia de tramvai.

A doua zi, la Zürich era Fasnacht, carnavalul din ziua de Marţea Iertării, care anul acesta căzuse pe 14 februarie. Art veni să o ia şi, când deschise uşa, Mary îl văzu îmbrăcat într-o salopetă de brocart argintiu şi cu o pălărie roşie din plastic pe cap.

— O să îngheţi îmbrăcat aşa, îl avertiză ea.

Ea însăşi purta o pelerină lungă şi neagră şi luase cu ea o mască veneţiană pe care o putea pune oricând voia, o faţă frumoasă de pisică. N-o purta tot timpul fiindcă o împiedica să vadă bine, dar arăta grozav. Mary şi-o puse ca să i-o arate, iar el exclamă:

— Oh, iubesc pisicile!

— Ştiu, replică ea. Vrei să închiriezi o haină?

— Mă descurc eu cumva.

Ieşiră în întuneric seara devreme. Ca de atâtea ori, de

Fasnacht avea să fie frig. În noaptea aceea aerul era deosebit de rece, temperatura scăzuse deja mult sub zero grade. Vremea avea un efect deosebit asupra participanţilor la festival, deoarece mulţi erau ca Art, îmbrăcaţi în costume nu tocmai potrivite pentru temperaturi atât de scăzute. Cu toate acestea, elveţienii sunt oameni căliţi când vine vorba de frig, iar Art, evident, făcea parte din aceeaşi categorie. Mergând braţ la braţ pe Rämistrasse, întâlneau oameni în fuste de iarbă, cămăşi hawaiiene cu mâneci scurte, bikini, dar şi în haine de blană, uniforme militare de paradă, costume naţionale din diferite ţări şi imitaţii ieftine de tot felul de costume cantonale. Şi aproape fiecare participant avea în mână un instrument muzical. În Zürich, Fasnacht era o seară muzicală. La fiecare colţ de stradă, unu sau mai multe grupuri muzicale cântau pentru spectatorii adunaţi în jurul lor. O vreme, Mary şi Art ascultară o trupă cu tobe de oţel care interpreta, cu rezonanţe metalice, o melodie vioaie din Trinidad. Chiar în spatele trupei, o fântână arunca în aer jeturi de apă care cădeau înapoi, în ritmul muzicii. Picăturile îngheţate formau un cordon alb şi gros pe marginea bazinului fântânii.

Mai jos, pe Rämistrasse, trecură fără grabă pe lângă magazinele de lux, uitându-se la vitrinele împodobite. Zăboviră mult în faţa magazinului care vindea curiozităţi alpine: felii de piatră şlefuite, geode, noduri din trunchiul arborilor şi cuburi de lemn, toate însufleţite de o mică menajerie de animale alpine împăiate. De asemenea, piei argăsite, răstignite ca nişte opere de artă pe pereţi, la dreapta şi la stânga. Art îşi lipi nasul de vitrină pentru a vedea mai bine.

— Ce fel de animale sunt astea? întrebă Mary.

— Nu sunt sigur. Adică e simplu cu cele împăiate, asta e vulpe şi aia, nevăstuică. Totuşi, nu sunt foarte sigur de blănuri.

— Cam trist, nu?

— Nu ştiu, de vreme ce au murit, cred că împăierea unora dintre ele este în regulă. Şi chiar să le păstreze

blana. Odată am dat peste o bufniţă moartă, perfect conservată, un exemplar imens, şi am dus-o la un taxidermist, care a împăiat-o. A ieşit ceva frumos, am ţinut-o ani în şir.

— Ce s-a întâmplat cu ea?

— Nu ştiu, aveam vreo zece ani.

Porniră mai departe până la colţul următor, unde o formaţie de muzicieni din Anzi, în *serape,* cânta la naiuri şi chitare. Măcar ei erau îmbrăcaţi corespunzător pentru frigul de afară. Cântau în armonii strânse, dar nu în spaniolă – poate că era quechua. Erau profesionişti sau cel puţin muzicieni de stradă profesionişti, iar Mary şi Art se opriră şi-i ascultară multă vreme, până când Mary îngheţă şi-l duse pe Art în Niederdorf.

Aici descoperiră că Zürichul îşi scosese leii afară pentru seară, fapt care-l făcea pe Art să exclame fericit, de fiecare dată când treceau pe lângă micile grupuri. Mary îi povesti lui Art tot ce citise în ziar în urmă cu o săptămână.

— Leii sunt confecţionaţi din fibră de sticlă, în mărime naturală, au fost turnaţi într-o duzină – dacă nu chiar mai multe – de ipostaze diferite; mai multe grupuri de voluntari i-au pictat în culori, iar în 1987 au fost plasaţi peste tot prin oraş pentru a sărbători două mii de ani de la înfiinţare.

— Turicum, oraş roman, exclamă Art, iar Mary nu-l contrazise.

— După sărbătorirea pe tot parcursul anului a celor două mii de ani de la înfiinţarea oraşului, continuă ea, majoritatea leilor au fost scoşi la licitaţie, dar oraşul a mai păstrat o sută sau două pe care i-a depozitat la unul dintre garajele pentru autobuze, gata să fie redistribuiţi, iar anul acesta Fasnacht a fost declarat un eveniment special, dintr-un motiv sau altul.

Aşa că, acum, cei doi treceau pe lângă lei pictaţi ca pajiştile alpine, decoraţi cu flăcări, cu steagul alb-albastru al Zürichului, în culorile biletelor de tramvai, cu zebre şi şerpi de mare, cu steagul britanic (ambii îşi exprimară dezacordul), ca nişte lămpi în stilul Art Deco ori ca nişte

pereţi din granit sau cărămidă. Iar în privinţa diferitelor posturi, Art observă că posturile leilor aminteau de cele heraldice.

— Leul acesta este „couchant”, adică stă întins pe cele patru labe, dar ţine capul ridicat. Iată un leu „rampant”, altul „în asalt”, acela este „în gardă”, aceia sunt „alipiţi”. Şi acesta are capul tăiat până după urechi, dacă poţi să crezi.

— Ţi-a plăcut heraldica în copilărie, ghici Mary.

— Da, mi-a plăcut! Mi se părea că este despre animale.

— L-ai citit pe Gerald Durrell?

— L-am iubit pe Gerald Durrell. Cel de colo este „pasant”, cel de lângă el este „trippant”, iar acesta este „în aşteptare”.

Mary îl direcţionă spre Casa Bar. Aproape de intrarea în bar, izbucni în râs la vederea unui grup de lei pictaţi în tonurile psihedelice ale uniformelor din *Sergeant Pepper.*

— Îl cunoşti pe Fourier, Charles Fourier, utopistul francez? o întrebă Art.

— Nu, recunoscu Mary. Spune-mi.

— Era un utopist, avea adepţi în Franţa şi America, s-au înfiinţat comune pe baza ideilor lui, iar în cărţile sale făcea descrieri detaliate. Lui Jules Verne îi plăcea nespus opera lui Fourier, care a exercitat un fel de influenţă secretă asupra lui Verne. Pentru el, animalele erau foarte importante. „Urmează să ni se alăture, vor deveni o parte însemnată a civilizaţiei”, obişnuia să spună. Ba chiar, la un moment dat, a afirmat: „Poşta va fi livrată de lei.”

— De lei! exclamă Mary.

— Aşa a spus. Poşta va fi livrată de lei!

Râse împreună cu el. Neputându-şi stăpâni râsul, îşi continuară drumul pe o alee, clătinându-se, spre bar.

— Aş vrea să văd asta, spuse ea. Aştept cu nerăbdare.

Ajunseră la Casa Bar, încă râzând.

— Băuturile vor fi servite de canguri, prezise Mary.

Formaţia obişnuită a casei cânta jazz tradiţional. Vedeta trupei era clarinetistul, cu pasaje fluide şi de lungă respiraţie, dincolo de înţelegerea umană. Băură cafele

irlandeze în timp ce ascultau şi, îndemnat de Mary, Art dezvălui noi detalii despre dragostea lui pentru animale în copilărie. Se dovedi că amândoi crescuseră la aproximativ 160 de kilometri distanţă unul de celălalt, dar el, un copil al comitatului Down, îşi petrecea vara la ţară, iar pe atunci în zonele rurale ale Irlandei încă trăia o populaţie rezonabilă de mici creaturi sălbatice, toate urmărite neîncetat de tânărul Art, după cum se putea deduce.

După ce terminară de băut cafeaua, ieşiră în întuneric. Pe când străbăteau aleile întunecate şi aglomerate, parcă auziră pe cineva cântând la flaşnetă în Grossmünster, dar, luându-se după sunet, dădură de un singur acordeonist care cânta pe aleea de pe malul vestic al râului, aşezat pe un leu aurit, într-o cutie de beton şi sticlă. *Toccata şi fuga în re minor* de Bach, de fapt, toate provenind de la un singur bărbat care împingea şi trăgea de cutia mare şi neagră, atingând-o repede cu degetele. Tempo ideal, expresie, volum. Mary nu ascultase niciodată o execuţie atât de strălucitoare, nici măcar în interpretarea unei orchestre. După încheierea spectacolului, Art, împreună cu alţi ascultători, se apropiară pentru a afla cine este virtuozul. Mary stătea deoparte, ascultând cacofonia generală.

— E rus, îi raportă Art lui Mary când se întoarse. Urmează să cânte mâine-seară în Tonhalle. Nici măcar nu a venit să repete, ci să petreacă timpul împreună cu toată lumea. A cântat în staţiile de metrou din Moscova în tinereţe şi încă îi place. Aşa spune.

— Pentru a scoate o astfel de frumuseţe dintr-un burduf caraghios! se minună Mary.

— Nimic nu este imposibil în noaptea de carnaval, replică Art. Să mergem să găsim piaţa unde cântă *guggenmusik,* îmi plac formaţiile acelea.

— *Guggenmusik?*

— Ştii tu, „fanfarele”, „formaţiile de alămuri”. Sunt, în mare parte, reuniuni de formaţii şcolare şi cântă foarte tare şi dezacordat.

— Dinadins?

— Da. Cred că este ceva pur elveţian. În seara festivalului, ar trebui să te dezlănţui, iar pentru ei asta înseamnă să cânţi fals la cornul francez!

Izbucniră din nou în râs. Traversară râul Limmat pe podul Munsterbrücke şi pătrunseră adânc în reţeaua de străzi vechi şi înguste dintre râu şi Bahnhofstrasse. Magazinul de bomboane era deschis pentru Fasnacht, iar Mary îl tratã pe Art cu o felie de portocală uscată, pe jumătate înmuiată în ciocolată neagră. La fiecare colţ, cânta câte o trupă: un cvintet de saxofoane, un grup de muzică pop din Africa de Vest, un ansamblu de tango care strălucea pe muzica lui Astor Piazzolla. În cele din urmă, au găsit *guggenmusikplatz,* unde într-adevăr fanfarele cântau tare şi dezacordat, toate odată, melodii diferite. Aglomeraţie şi un vuiet continuu, localnici costumaţi şi cu feţele înroşite de frig. Era de-a dreptul ger! Câţiva interpreţi la alpenhorn suflau în instrumente de diferite lungimi, îmbogăţind paleta tonală, astfel încât *Fanfare for the Common Man* a lui Aaron Copland suna foarte bine; pe de altă parte, finalul de la *Appassionata* lui Beethoven, adaptată pentru cornul alpin, se dovedi a fi prea dură pentru instrument, devenind un adevărat exemplu de *guggenmusik,* un vuiet puternic dezordonat al tuturor trâmbiţelor deodată. Mulţimea ovaţionă şi se împrăştie, Mary şi Art plecară şi ei. După câteva opriri pentru a asculta alte grupuri, se refugiară în Zeughauskeller şi comandară *crème brûlée* şi *kafi fertig.*

— Îmi place amestecul de cofeină şi alcool, mărturisi Mary.

— Îmi place căldura, spuse el şi dădu din cap.

Un grup de bărbaţi îmbrăcaţi în majorete americane dădură buzna în sala mare şi săriră pe mese. Fanfara care-i însoţea era cea tradiţională elveţiană şi totuşi, cu majoretele pe mese, începu să cânte marşuri americane, fără îndoială, John Philip Sousa. La instrumente elveţiene, interpretarea nu mergea prea bine şi nici bărbaţii travestiţi nu reuşeau să se coordoneze şi să danseze cancan cu o precizie cât de mică, dar toată lumea îi

aplaudă şi îi ovaţionă; era din nou *guggenmusik,* de data aceasta şi cu *guggendanse:* funcţionari de bancă mustăcioşi în fuste plisate şi pulovere de caşmir, braţ la braţ, ridicând picioarele la înălţimi periculoase deasupra capului; era prea ridicol ca să nu te înveseleşti. Art strigă la urechea lui Mary că toate acestea erau semnul unui sindrom; atunci când o cultură ordonată precum Elveţia ajunge să se dezlănţuie, devine inevitabil şi mai sălbatică decât alte culturi mai relaxate.

— Este ca un fel de eliberare, strigă el, ca să se facă auzit. Aburul sub presiune este eliberat printr-un mic orificiu.

— Ca muştiucul unui corn francez, glumi Mary.

— Da, exact!

— Eu însumi sunt aşa, strigă Mary, fără să ştie de ce.

— Şi eu! spuse Art, zâmbind.

— Să plecăm de aici înainte să fie rănit cineva! propuse Mary.

— Bună idee!

Rătăciră pe străzile aglomerate. Prin uşile deschise de la Tonhalle se auzea orchestra simfonică a oraşului atacând finalul *Simfoniei Nr. 2* a lui Brahms, cu trombonii în frunte. *Guggenmusik* compusă de Brahms, cea mai bună dintre toate. După aceea, orchestra avea să interpreteze finalul *Simfoniei nr. 5* a lui Beethoven, nu era o noapte pentru subtilităţi.

La miezul nopţii, erau aşteptate focuri de artificii pe lac.

— Cum vor ajunge oamenii acasă după artificii? se miră Mary. Tramvaiele se opresc la miezul nopţii, chiar şi de sărbători.

— Putem merge până la tine, nu?

— Da, sigur. Mi-ar plăcea. Să cheltuim puţină energie.

— Şi ne mai încălzim.

Aşa că îşi croiră drum fără grabă pe străzi şi pe alei, spre lac. Un cvartet de coarde scârţâia ceva de Ligeti sau poate era Stockhausen, captivând mulţimea din jur, cu excepţia unora care cântau împreună cu ei sau strigau măscări. Un clovn în trecere le puse în mână câte un flaut

glisant, al lui Mary, mic şi cu sunete înalte, al lui Art, mai mare şi cu sunete joase, apoi Art îi ceru să se oprească lângă o pereche de lei vopsiţi în verde-portocaliu, în postura *assurgent affrontée,* ridicaţi faţă în faţă, explică el, şi în culorile drapelului irlandez, aşa că reuşiră să se aşeze pe unul dintre ei şi să-şi înfiinţeze propria formaţie, Art luând conducerea cu piesa „Raglan Road”.

— Numele irlandez al melodiei, îi spuse Art înainte de a începe, înseamnă „Zori de zi”.

— Foarte potrivit, răspunse ea, încercând să se concentreze asupra muzicii.

Flautele erau simple, dar greu de folosit, după cum îşi amintea Mary din copilărie; fiecare pas al pistonului, de precizia unui micrometru, schimba vizibil înălţimea sunetului, nu exista nicio modalitate de a lua nota corectă, era necesar să faci mici corecţii chiar în mijlocul notei, aşa că rezultatul era, sigur, tot *guggenmusik.* Probabil, la fel se întâmpla şi cu trombonii, nu degeaba atât de mulţi dintre ei cântau fals în seara aceea – faptul că nu repetaseră devenea o virtute forţată. Dar Art putea duce la capăt o melodie pe flautul lui mai mare, ea îşi dădea toată silinţa, iar unii oameni se opreau să-i asculte; Mary înţelese dintr-odată că se opreau pentru că niciun muzician nu merita să rămână fără public în noaptea aceea. Lucru care i se păru atât de emoţionant, încât aproape că scăpă o lacrimă, apoi suflă cu putere în micul ei fluier, încercând o buclă şi aproape că reuşi: într-adevăr, *guggenmusik.* Cântec irlandez lacrimogen, imnul zilei de Sfântul Patrick: *On Ragland Road în November,/ I saw her first and knew.*[67] La sfârşit, Mary îl prinse pe Art de braţ şi îl trase de acolo, spunând:

— Haide, le spargem timpanele cu prostiile astea.

El râse.

Multe dintre trupele de pe la colţuri de stradă erau, de fapt, reuniuni şcolare, oamenii îşi scoseseră instrumentele şi jachetele din dulapuri, fericiţi să-şi întâlnească foştii colegi şi să se regăsească în lumea cântecelor tinereţii lor.

[67] „Pe Ragland Road în noiembrie,/ Am văzut-o prima dată și am știut.”

— Elveţienii nu au renunţat niciodată la muzică, strigă Art, toată lumea învaţă să cânte ceva la şcoală şi, chiar dacă încetează să o mai facă, noaptea asta este noaptea lor.

Mary dădu din cap şi privi în jur; chipurile muzicienilor erau îmbujorate şi străluceau de bucuria de a cânta împreună. Muzica este ca un joc pentru adulţi.

În această zonă a oraşului, sferele sonore ale diferitelor orchestre se suprapuneau, dar, câtă vreme muzicienii nu erau derutaţi, sau chiar dacă erau, publicul o percepea ca parte din spectacol. Lângă lac, era din ce în ce mai aglomerat. Aici era locul unde trebuia să te afli, aici se auzeau mereu cel puţin trei melodii simultan, uneori chiar mai multe.

— Cacofonie, strigă ea către Art.

— Polifonie! strigă şi el.

Mary dădu din cap, zâmbind.

Se apropia miezul nopţii. În curând începea Miercurea Cenuşii, cu abstinenţa şi postul ei. Era timpul eliberării. Marţea Iertării. Într-o măsură chiar mai mare decât de Anul Nou, era timpul eliberării: sfârşitul iernii era după colţ şi, chiar dacă nu venise încă primăvara, exista măcar promisiunea primăverii. Primăvara avea să vină cu siguranţă. Acest sentiment dădea întotdeauna tonul serii de carnaval.

Ajunseră pe malul lacului Zürich, *schwimmbad*-ul ei de vară. Mary îşi aminti de marea conferinţă de la Kongresshall, chiar pe mal, de ghemul de tendinţe, nodul gordian al lumii, apoi îşi spuse: „Nu, nu în seara asta.” Îşi petrecuse întreaga viaţă trăgând de acel nod gordian şi abia dacă slăbise câteva sfori, nodul mare rămânând intact, în ciuda unei vieţi de muncă neîncetată. Se înfioră la acest gând, îl apucă de braţ pe Art şi îl conduse spre părculeţul de pe malul lacului, cu statuia lui Ganimede şi vulturul.

— Ai mai văzut asta? îl întrebă.

— Statuia? Sigur. Dar cine a fost Ganimede? Nu am ştiut niciodată cu adevărat. Şi ce-i cu pasărea?

— Este, într-adevăr, misterios. Se spune că cei doi sunt Ganimede şi Zeus, sub forma unui vultur. Aşadar, uită-te la el. Ce crezi că-i spune vulturului? Ce înseamnă? Adică... ce înseamnă?

Art privi statuia. Un tânăr din bronz, dezbrăcat, stând ferm în picioare, cu o mână ridicată şi lăsată pe spate, cu cealaltă coborâtă şi întinsă înainte, de parcă ar oferi ceva unei păsări – un gest de dresor de şoimi. Dar vulturul îi ajungea aproape de talie.

— Este o pasăre foarte mare, spuse Art. Şi este ceva în neregulă cu aripile sale.

— Un phoenix, îi trecu prin minte lui Mary. Poate este un phoenix.

— Omul îi oferă viaţa lui, ghici Art.

— Nu ştiu, mărturisi Mary, privindu-l fix. Nu reuşesc.

— Este un fel de ofertă, insistă Art. Este gestul unuia care oferă ceva. El este noi, nu? Deci el ne reprezintă pe noi, oferind lumea animalelor!

— Probabil aşa.

— Ganimede îi spune cu siguranţă ceva vulturului. Că am putea deveni ceva magnific sau cel puţin ceva interesant. Că am început aşa cum suntem încă şi acum – genii copii. Că nu există altă casă pentru noi decât aici. Că ne vom descurca, oricât de prost ar merge lucrurile. Că toate cuplurile sunt cupluri ciudate. Că singura catastrofă după care este imposibil să ne redresăm este dispariţia. Că putem transforma Pământul într-un loc mai bun. Că oamenii sunt capabili să-şi ia destinul în propriile mâini. Că destinul nu există.

Lacul ei se întindea negru până la dealurile joase din depărtare, Vorderalpen, Alpii din faţă. Cer negru deasupra, presărat cu stele. Orion, zeul iernii, arăta ca o versiune înstelată a lui Ganimede din faţa lor.

— Trebuie să însemne ceva, spuse Mary.

— Oare? întrebă Art.

— Cred că da.

— Acela este Jupiter, acolo, spre vest, zise Art, arătând spre cea mai strălucitoare stea. Dacă pasărea ta mare este

Zeus, de acolo vine, nu?

— Poate că da, răspunse Mary.

Încerca să asocieze spusele lui cu vuietul zbuciumat al mulţimii, cu liniile melodice care se suprapuneau, cu lacul şi cu cerul; nu, lumea era prea mare. Încerca să o accepte oricum, să simtă balonul lumii înăuntrul ei, oceane de nori în piept, acest oraş, aceşti oameni, acest prieten, Alpii – viitorul – mult prea mult. Îl strânse cu putere de braţ. „Vom continua!”, îi spuse ea în gând, adresându-se tuturor celor pe care îi ştia sau îi cunoscuse vreodată, tuturor acelor oameni atât de împletiţi în sufletul ei, vii sau morţi. „Vom continua!”, îi liniştea ea pe toţi, dar mai ales încerca să se liniştească pe sine însăşi, dacă era posibil. „Vom continua, vom merge mai departe pentru că destinul nu există. Pentru că noi nu vom ajunge niciodată cu adevărat la sfârşit.”

MULŢUMIRI

Mulţumirile mele pentru ajutorul foarte generos primit de la: Tom Athanasiou, Jürgen Atzgendorfer, Eric Berlow, Terry Bisson, regretatul Michael Blumlein, Dick Bryan, Federica Carugati, Amy Chan, Delton Chen, Joshua Clover, Oisín Fagan, Banning Garrett, Laurie Glover, Dan Gluesenkamp, Hilary Gordon, Casey Handmer, Fritz Heidorn, regretatul Jurg Hoigné, Tim Holman, Joe Holtz, Arlene Hopkins, Drew Keeling, Kimon Keramidas, Jonathan Lethem, Margaret Levi, Robert Markley, Tobias Menely, Ashwin Jacob Mathew, Chris McKay, Colin Milburn, Miguel Nogués, Lisa Nowell, regretatul Oskar Pfenninger, Kavita Philip, Armando Quintero, Carter Scholz, Mark Schwartz, Anasuya Sengupta, Slawek Tulaczyk, José Luis de Vicente şi K.Y. Wong.

ARMADA // science-fiction / fantasy / thriller

UNA DINTRE CĂRȚILE PREFERATE ALE LUI **BARACK OBAMA**

DE LA SCRIITORUL VIZIONAR AL **TRILOGIEI MARTE**, O IMAGINE TULBURĂTOR DE VEROSIMILĂ A UNUI VIITOR IMINENT

În baza Acordului climatic de la Paris din 2025, se creează Ministerul pentru Viitor, ce are ca misiune apărarea tuturor ființelor vii, prezente și viitoare. Însă, la scurt timp, un val de căldură lovește India și provoacă moartea a douăzeci de milioane de persoane.

Frank May, unul dintre puținii supraviețuitori ai catastrofei, și Mary Murphy, care conduce Ministerul pentru Viitor, caută soluții pentru ca omenirea să facă față provocărilor aduse de schimbările climatice. Alături de ei, activiști, refugiați și oameni de știință povestesc despre cum le-au fost afectate viețile de criza ecologică și propun inovații din ecologie, economie și politică, pentru a crea un viitor mai bun.

Soluțiile există, însă aplicarea lor nu e ușoară, fiindcă întregul mod de viață al oamenilor trebuie pus sub semnul întrebării. Iar eforturile de azi vor da rezultate abia peste zeci sau chiar sute de ani.

„Robinson integrează cu măiestrie detaliile practice ale crizelor de mediu și proiectele de geoinginerie într-un portret cuprinzător și optimist al capacității omenirii de a coopera în fața dezastrelor. Această capodoperă de science-fiction adevărat trebuie neapărat citită de toți cei care își fac griji în legătură cu viitorul planetei noastre."
PUBLISHERS WEEKLY

„Dacă i-aș putea convinge pe politicienii și pe cetățenii de pretutindeni să citească o carte anul acesta, atunci aceea ar fi *Ministerul pentru Viitor*."
EZRA KLEIN

ARMADA powered by NEMIRA

rad7o SEVEN | 103.4fm

audiobook audio tribe